φυλλάδιο Ε' απομνημάτων

1963-1964.

Η ΑΛΗΘΕΙΑ

ΔΙΑ

ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ

ΤΡΙΑ ΑΠΟΚΑΛΥΠΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Πρώτη πρᾶξις τοῦ κ. Παπανδρέου, εὐθὺς ὡς ἀνέλαβε, ἔστω καὶ ὑπὸ αἵρεσιν, τὴν ἐξουσιαν, ἦτο νὰ ἐξαγγείλη τὸ «ἀνορθωτικὸν» πρόγραμμά του διὰ τὴν Παιδείαν. Τοῦτο ἐχαιρετίσθη ὑπὸ τοῦ φιλικοῦ του τύπου ὡς «Ἐπανάστασις». Ἀλλά, εἰς τὴν πραγματικότητα, ἡ «Ἐπανάστασις» αὐτὴ δὲν εἶναι παρὰ κακὴ ἀντιγραφὴ τοῦ γνωστοῦ καὶ γονίμου ἔργου, τὸ ὁποῖον ἐπετέλεσεν ἡ ΕΡΕ διὰ τὴν ριζικὴν ἀναμόρφωσιν τῆς ἐκπαιδεύσεως κατὰ τὸ διάστημα τῆς δετοῦς διακυβερνήσεως τῆς χώρας ὑπὸ τοῦ Κωνσταντίνου Καραμανλῆ.

Εἰς ὅσα διεκήρυξεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ε.Κ., ἀντιτάσσονται αἱ ἀπόψεις τῶν κ.κ. Γρ. Κασιμάτη καὶ Γ. Βογιατζῆ, οἱ ὁποῖοι διατελέσαντες κατὰ τὰ κρίσιμα διὰ τὴν Παιδείαν ἔτη ὑπεύθυνοι φορεῖς τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς τῶν Κυβερνήσεων Καραμανλῆ, εἶναι εἰς θέσιν νὰ διαφωτίσουν τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐπὶ τοῦ ἤδη συντελεσθέντος ἔργου καὶ νὰ τὸν προφυλάξουν ἀπὸ τὴν δημαγωγίαν.

Αἱ ἀποφάσεις αὐταί, ὁμοῦ μὲ ἄρθρον «ΠΑΛΑΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ», ἀναδημοσιεύονται εἰς τὸ παρὸν εἰδικὸν τεῦχος, καὶ ἡ Κοινὴ Γνώμη δύναται ἀνεπηρεάστως νὰ συναγάγη τὰ συμπεράσματά της.

[2.3]

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΔΗΜΙΟΥΡΓΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΗΜΑΓΩΓΩΝ

ΥΠΟ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΚΑΣΙΜΑΤΗ

ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (1961-63)

Ανέμενα μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τὴν ἐξαγγελίαν τῶν ἐκπαιδευτικῶν μέτρων τῆς Κυβερνήσεως τῆς Ἑνώσεως Κέντρου. Καὶ τὴν ἀνέμενα ἀκόμη μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι, τερματισθέντος τοῦ «ἀνενδότου ἀγῶνος», θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ ὅ,τι ἐναγωνίως ἐτόνιζα συνεχῶς, καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, καὶ διὰ τῶν δηλώσεων καὶ τῶν βιβλίων μου ἐπὶ διετίαν, δηλαδὴ ἡ πολιτικὴ τῆς κοινῆς, ὅλων τῶν Ἑλλήνων, συνεργασίας διὰ τὴν ἀνόρθωσιν τῆς ἐθνικῆς Παιδείας, ἡ ὁποία τόσην ἔχει ἀνάγκην ἀνορθώσεως, χωρὶς κομματικὰς προκαταλήψεις καὶ δημαγωγικὰ συνθήματα. Καὶ τὴν ἐλπίδα μου ἐνίσχυσε ἡ ἀνάληψις τοῦ κρισίμου Ὑπουργείου τοῦ Ἑλληνικοῦ μέλλοντος ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως. Ἀπὸ μακροῦ, ὡς γνωστόν, ὑποστηρίζω ὅτι πρέπει ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας νὰ εἶναι Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως.

Αἱ πρῶται, ἐν τούτοις, ἐντυπώσεις ὑπῆρξαν ἤδη ἀποκαρδιωτικαί.

Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ὀνόματι μόνον ἐγένετο ὁ κ. Παπανδρέου, πράγματι δὲ ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Ὑπουργείου ὁ κ. Παπανοῦτσος, ὁ ὁποῖος ἠμπορεῖ νὰ εἶναι ἀξιόλογος ἐπιστήμων καὶ στοχαστής, ἔχει ὅμως δυστυχῶς τὸ μειονέκτημα ὅτι ἐπανῆλθεν εἰς τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο μετὰ τὴν σκληρὰν ἀποπομπήν του ἀπὸ αὐτὸ ἀπὸ τὸν ἴδιον τὸν κ. Παπανδρέου τὸ 1951, δεσμώτης τῶν παθῶν του καὶ ὄργανον μιᾶς ὁμάδος φανατικῶν μέχρις ἐμπαθείας ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι, κάθε φοράν, μὲ πᾶσαν κυβερνητικὴν ἀλλαγὴν — διότι οἱ ἴδιοι εἶναι ὑπεράνω κομμάτων! — πιστεύουν ὅτι ἐσήμανε ἡ ὥρα νὰ ἀναστατώσουν τὸ πᾶν διὰ

νὰ ἐπιβάλουν τὰς ἰδέας των, νὰ ἐπαναφέρουν εἰς τὸ προσκήνιον τὸν γλωσσικὸν διχασμὸν καὶ νὰ καταδιώξουν πάντα ἀντιφρονοῦντα.

Ἄμεσος συνέπεια τῆς δημιουργηθείσης καταστάσεως ὑπῆρξε ἡ ἐξαπόλυσις τῶν γνωστῶν ἀθλίων διώξεων κατὰ τῶν κεφαλῶν τῶν ὑπηρεσιῶν τοῦ Ὑπουργείου. Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου κ. Γεωργοῦντζος, ἡ Πρόεδρος τοῦ ΑΣΕΠ Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως κυρία Ἀντωνακάκη καὶ ὁ ἐντεταλμένος Σύμβουλος τοῦ Ὀργανισμοῦ Διδακτικῶν Βιβλίων κ. Λεβαντῆς παρεκλήθησαν νὰ λάβουν ἄδειαν καί, ἐπειδὴ ἠρνήθησαν, ἐτέθησαν εἰς διαθεσιμότητα, βάσει τοῦ νόμου 2500 οἱ δύο πρῶτοι, ἐντελῶς δὲ παρανόμως ὁ τρίτος — βάσει δηλαδὴ τοῦ ἰδίου νόμου 2500 τοῦ ὁποίου ἡ ἐφαρμογὴ ἐπὶ Παπάγου τόσα θλιβερὰ ἀφῆκε κατάλοιπα καὶ ὁ ὁποῖος δὲν εἶχε ἔκτοτε ἐφαρμοσθῆ ποτέ. Τὸ κράτος δικαίου ἤρχιζε μὲ προγραφάς!

Ἤλθον κατόπιν τὰ μέτρα, ἢ μᾶλλον αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Παπανδρέου διὰ τὴν παιδείαν, αἱ ὁποῖαι ἀπεκλήθησαν εἰς τοὺς τίτλους τῶν φιλικῶν του ἐφημερίδων «Ἐπανάστασις!» Θὰ τὰ σχολιάσω μὲ κάθε, ἠρεμίαν, μὲ κάθε διάθεσιν κατανοήσεως καὶ μὲ ἀκλόνητον πίστιν εἰς τὴν ἰδέαν μου ὅτι μόνον ἡ συνεργασία ὅλων τῶν παραγόντων τῆς ἑλληνικῆς ζωῆς ἠμπορεῖ νὰ ἀνορθώσῃ τὴν Παιδείαν. Ὁ σεβασμός μου πρὸς τὸν κ. Παπανδρέου εἶναι μεγάλος, εἶναι ὅμως μεγαλύτερος ὁ σεβασμός μου πρὸς τὴν ἀλήθειαν. Καὶ αὐτὴν δὲν ἠμπορεῖ, οὔτε ἐπιτρέπεται νὰ τὴν κρύψῃ καμμία μεγαλοστομία καὶ κανένα ρητορικὸν τάλαντον. Παρῆλθε, πρέπει νὰ παρῆλθε, ἡ ἐποχὴ ποὺ περιέγραφε πρὸ ἑνὸς αἰῶνος ὁ Ἐρνέστος Ρενάν. «Τὸ τάλαντον, ἔλεγε, δὲν ἔχει ἀξίαν παρὰ μόνον διότι ὁ κόσμος παιδιαρίζει. Ὅ,τι ἀγαπᾶ τὸ κοινὸν εἶναι σχεδὸν πάντοτε αἱ ἀτελεῖς πράξεις. Ἐὰν εἶχε δυνατὸ κεφάλι, θὰ ἱκανοποιεῖτο μόνον μὲ τὴν ἀλήθειαν». Πιστεύω ὅτι ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ἠμπορεῖ μὲν νὰ παρασυρθῇ πρὸς στιγμήν, θὰ ἴδῃ ὅμως εἰς τὸ τέλος τὴν ἀλήθειαν.

Καὶ ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Παπανδρέου περιέχουν, διὰ νὰ χρησιμοποιήσω μίαν παλαιὰν φρά-

σιν, πολλὰ καλὰ καὶ νέα πράγματα. Ἀλλὰ τὰ μὲν καλὰ δὲν εἶναι νέα, τὰ δὲ νέα δὲν εἶναι καλά. Οὔτε ἀκριβῆ.

Πράγματι, εἰς τὸ πρωθυπουργικὸν κείμενον περιέχονται τὰ ἑξῆς σημεῖα:

1. Η ΔΩΡΕΑΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΙΣ ΟΛΑΣ ΤΑΣ ΒΑΘΜΙΔΑΣ. Ἀλλ' ἡ δωρεὰν ἐκπαίδευσις ὑπῆρξεν ὄχι μόνον πρόγραμμα, ἀλλὰ καὶ πρᾶξις τῆς Ε.Ρ.Ε. Εἰς τὰ προλεγόμενά μου τοῦ βιβλίου διὰ τὸν Α' Πανελλήνιον Διαγωνισμὸν Ἀριστούχων καὶ εἰς τὴν σελίδα 16α καὶ ἐπ. γραφείσας κατ' Ὀκτώβριον 1962, τονίζεται τοῦτο καὶ ἀναπτύσσεται ὁ τρόπος καὶ ἡ μέθοδος τῆς σταδιακῆς ἐφαρμογῆς τοῦ προγράμματος. Καὶ ἐπανελήφθη τὸ αἴτημα τῆς δωρεὰν παιδείας εἰς ἄρθρον μου εἰς τὴν «Βραδυνὴν» τῆς 29ης Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ. Καὶ ἐτονίσθη ἐκ νέου εἰς τὸν προγραμματικὸν προεκλογικόν μου λόγον (βλ. Βῆμα τῆς 26ης Ὀκτωβρίου ἐ.ἔ.). Ὑπῆρξεν ὅμως καὶ πρᾶξις. Διότι τὸ θέρος τοῦ 1962 κατήργησεν ἡ Ε.Ρ.Ε. τὴν μαθητικὴν εἰσφοράν, ἐπιβαρύνουσαν ἕκαστον μαθητὴν Γυμνασίου μὲ 350 ἕως 550 δραχμὰς ἐτησίως. Πεντακόσια εἰσέτι ἑκατομμύρια διέθεσεν ὁ προϋπολογισμὸς διὰ νὰ ἰσοφαρίσῃ τὴν ζημίαν. Καὶ ἔρχεται τώρα ὁ κ. Παπανδρέου νὰ ὑποσχεθῇ ὅτι, ἀπὸ τοῦ 1964, θὰ χαρίσῃ 65 δραχμὰς ἐτησίως εἰς τὰ 2)3 τῶν μαθητῶν τοῦ γυμνασίου, διότι οἱ ὑπόλοιποι ἀπαλλάσσονται ὡς ἀριστοῦχοι ἢ ἄποροι, καταργῶν τὰ ἀνέκαθεν ἰσχύοντα τέλη καὶ ἐπιβαρύνων τὸν προϋπολογισμὸν μὲ 12 ἑκατομμύρια. Συγχαίρω μέν, ἀλλὰ διερωτῶμαι ἂν ἤξιζε τὴν τυμπανοκρουσίαν τὸ πρᾶγμα, ὅταν ἡμεῖς οὐδεμίαν τυμπανοκρουσίαν ἐκάμαμεν ὅταν ἐχαρίζαμεν τὸ πενταπλάσιον, διότι ἐπιστεύαμεν ὅτι ἐξεπληρώναμεν τὸ χρέος μας πρὸς τὴν Παιδείαν τοῦ Ἔθνους. Οὐδεμία ἐξ ἄλλου εἰσφορὰ βαρύνει τοὺς μαθητάς, αἱ δὲ προαιρετικαὶ τοιαῦται ἀπηγορεύθησαν δι' ἐγκυκλίου μου ἀρχομένου τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1962 - 1963.

Ἡ δρᾶσις τῶν δημιουργῶν εἶναι πάντοτε ἀντικείμενον ἐκμεταλλεύσεως τῶν δημαγωγῶν. Μήπως δὲν ἔγινε τὸ ἴδιον μὲ τὰ δωρεὰν βιβλία τοῦ δημοτικοῦ. Ἀνήγγειλα τὴν

παροχήν των εἰς τὴν Βουλὴν τὴν 7ην Ἰουνίου καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι διεκδικοῦν τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἀποφάσεώς μου, καὶ ὅσοι λέγουν — καὶ θὰ τὸ εἴπῃ ἀσφαλῶς αὔριον ὁ κ. Πρωθυπουργὸς — ὅτι δίδουν δωρεὰν μερικὰ βιβλία εἰς τοὺς ἀπόρους ἢ τοὺς ἀριστούχους τῆς Μέσης, λησμονοῦν ὅτι ὑπερεδιπλασίασα τὸ ποσὸν αὐτῶν ὑπερβαῖνον ἤδη τὰς 700.000 εἰς ἕνα ἔτος.

2. ΥΠΟΤΡΟΦΙΑΙ. Οὐδὲν συγκεκριμένον λέγεται εἰς τὸν ἐνεστῶτα, τὰ πάντα δὲ ἀναγγέλλονται εἰς τὸν μέλλοντα. Καὶ βεβαίως χρειάζεται ἐπέκτασις τῶν ὑποτροφιῶν καὶ ἀναδιάρθρωσις τοῦ θεσμοῦ, ἀλλὰ πάντα ταῦτα τὰ ἐπρογραμματίσαμεν καὶ ἡμεῖς. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι κατὰ τὴν ὀκταετίαν τῆς διακυβερνήσεως ὑπὸ τῆς Ε.Ρ.Ε. ηὐξήθησαν αἱ ὑποτροφίαι καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ.

3. ΟΡΓΑΝΩΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ. Ὁ κ. Παπανδρέου καυχᾶται ὅτι εἰσήγαγε τὸ ἑξαετὲς Γυμνάσιον τὸ 1930. Ὑπῆρξε τοῦτο τὸ μέγα σφάλμα του. Ὑπῆρξε κάτι χειρότερον. Ἔγκλημα κατὰ τῆς Παιδείας τοῦ Ἔθνους. Καὶ εἰς τὸ σφάλμα αὐτὸ ἐπιμένει. Καὶ τὸ χειροτερεύει διότι καθιστᾶ τὸν δεύτερον κύκλον δυσπροσπέλαστον.

Ἄλλη εἶναι ἡ λύσις. Καὶ εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ πεισθῇ καὶ ὁ ἴδιος εἰς τὴν Βουλήν, ὅταν θὰ ἔλθῃ ἀπὸ αὐτὸν ἢ ἀπὸ ἄλλον τὸ σχετικὸν νομοσχέδιον πρὸς συζήτησιν. Τὸ σχῆμα «προγυμνάσιον — γυμνάσιον» ἀποδεικνύει πείσμονα ἐμμονὴν εἰς τὰς γνώμας τῶν συμβούλων του, τῆς κατηγορίας ἐκείνων ποὺ τὸν παρέσυραν τὸ 1930. Οὐδεὶς θὰ δεχθῇ νὰ μείνῃ εἰς τὸ προγυμνάσιον. Ἂς θητεύσῃ ὀλίγον χρόνον εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ὁ κ. Παπανδρέου καὶ θὰ ἀντιληφθῇ ποία εἶναι ἡ λαϊκὴ ψυχολογία, τὴν ὁποίαν ἐδημιούργησεν ἡ περιβόητος «μεταρρύθμισις» τοῦ 1930.

Ἡ λύσις προβλέπεται εἰς τὸν ἤδη σημειωθέντα πρόλογόν μου, ἐτονίσθη ὅταν παρέδιδα τὸ Ὑπουργεῖον καὶ ἐπεσημάνθη εἰς τοὺς προεκλογικούς μου λόγους. Δι' αὐτὴν εἶχα ὀργανώσει τὴν σύνοδον τοῦ Συμβουλίου Ἐκπαιδεύσεως, ἡ ὁποία ἀνεβλήθη τὸν μὲν παρελθόντα Φεβρουάριον λόγῳ

τῆς ἀπεργίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν, τὸν δὲ Αὔγουστον λόγῳ τῆς παραιτήσεως τῆς κυβερνήσεώς μας.

Ἡ λύσις εἶναι : Ἐπάνοδος εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Σχολεῖον, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐμάθαμεν ὅλοι γράμματα. Καὶ ἀναδιάρθρωσις τοῦ ὅλου συστήματος : Ἑξαετὲς δημοτικὸν σχολεῖον ἀπὸ τοῦ 5ου ἔτους τοῦ παιδιοῦ, τριετὲς ἑλληνικὸν σχολεῖον μὲ κατοχύρωσιν τοῦ ἀπολυτηρίου του δι' ὡρισμένας κατωτέρας θέσεις καὶ τριετὲς ἢ τετραετὲς γυμνάσιον μὲ διαίρεσιν εἰς τμήματα κλασσικόν, πρακτικόν, οἰκονομικόν, ναυτικόν, γεωργικὸν κλπ., μὲ εἰσαγωγικὰς ἐξετάσεις καὶ νέα προγράμματα. Ἂς λάβῃ τὸν κόπον νὰ ἀναγνώσῃ τὸ βιβλίον μου ὁ κ. Παπανδρέου καὶ θὰ τὰ ξαναποῦμε εἰς τὴν Βουλήν. Ἡ λύσις θὰ πλήξῃ συμφέροντα, ἐκεῖνα ποὺ ἐπέβαλαν τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ 1930, ἀλλὰ θὰ ἀνοίξῃ καὶ νέας διεξόδους εἰς τὴν διαρκῆ ἀντιδικίαν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων. Συγχρόνως αὔξησις τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας μέχρι τοῦ 14ου ἔτους.

Τὸ ἰδικόν μας πρόγραμμα λοιπὸν ἐξαγγέλλει ὁ κ. Παπανδρέου, κολοβὸν ὅμως καὶ τραυματισμένον. Θὰ τὸ ἀντιληφθοῦν ὅλοι οἱ ἐκπαιδευτικοὶ εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει ἀποσταλῆ ὡς ἐγκύκλιος ὁ πρόλογός μου καὶ ὅλοι οἱ καθηγηταὶ τῶν ἀνωτάτων σχολῶν καὶ οἱ βουλευταὶ τῆς προηγουμένης βουλῆς εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει ἐγκαίρως σταλῆ τὸ βιβλίον. Εἰς τὸ βιβλίον αὐτό, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς, παρουσίᾳ τοῦ κ. Παπανδρέου, ἐξηγγέλθη ἐπανειλημμένως τὸ πρόγραμμά μου. Ἀλλὰ ὁ κ. Παπανδρέου ἀκούει μόνον ὅσα λέγει ὁ ἴδιος καὶ διὰ τοῦτο δὲν τὸ γνωρίζει.

Τί δὲ νὰ εἴπω διὰ τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν, διὰ τὴν ὁποίαν ὀλίγας λέξεις ἀναφέρει ὁ Ἀρχηγὸς τῆς Ἑνώσεως Κέντρου. Καλύτερον θὰ ἦτο νὰ τὴν ἴδῃ πλησιέστερον καὶ προπαντὸς νὰ ἐξεύρῃ τὰ 400 ἑκατομμύρια ποὺ χρειάζονται διὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν 25 τεχνικῶν σχολῶν, τὰς ὁποίας ἡμεῖς, ἔργῳ καὶ ὄχι λόγοις πονοῦντες τὴν παιδείαν καὶ τὸ μέλλον τοῦ λαοῦ, ἱδρύσαμεν.

4. ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΝ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΝ. Οὐδὲ λέξιν ἀναφέρει ὁ κ. Παπανδρέου διὰ τὴν συνέχισιν τοῦ προγράμ-

ματος τῆς Ε.Ρ.Ε. περὶ διορισμοῦ κατ' ἔτος χιλίων νέων διδασκάλων καὶ ἑπτακοσίων καθηγητῶν. Καὶ τὸν ἀφήνει ἀδιάφορον τὸ μέγα πρόβλημα τῆς ἐλλείψεως καθηγητῶν τῶν φυσικῶν καὶ τῶν μαθηματικῶν. Καὶ ὅμως τὸ τελευταῖον αὐτὸ θέμα μὲ τὸ ὁποῖον κατεδημαγώγησαν τὸν λαὸν ἐπὶ διετίαν αἱ ἐφημερίδες τοῦ Κέντρου εἶναι κρισιμώτατον. Καὶ δὲν λύεται, φεῦ !, μὲ δηλώσεις . . .

'Αλλ' οὔτε περὶ κάποιου νομοσχεδίου φέροντος τὴν ὑπογραφήν του, κατατεθέντος εἰς τὴν Βουλὴν διαρκούσης τῆς ἀπεργίας τῶν ἐκπαιδευτικῶν καὶ προβλέποντος αὔξησιν τοῦ ἐπιδόματος τῶν ἐκπαιδευτικῶν κατὰ 950 δραχμὰς μηνιαίως διὰ τοὺς καθηγητὰς καὶ κατὰ 350 διὰ τοὺς διδασκάλους, ὑπάρχει μνεία τις εἰς τὰς δηλώσεις.

'Ο κ. Παπανδρέου δὲν εἶναι ὁ πρῶτος τυχὼν βουλευτὴς τοῦ Κέντρου ὅπως ἐκεῖνοι ποὺ ὑπέγραψαν τὸ νομοσχέδιον περὶ αὐξήσεως τῶν ἐξόδων τῆς παιδείας εἰς 15 τοῖς ἑκατὸν τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τῆς περικοπῆς τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν. Αὐτὰ τὰ ἔγραφαν αἱ ἐφημερίδες τοῦ Κέντρου ἐξεγείρουσαι τὴν νεολαίαν «πάντοτε εὐκολοπίστευτη καὶ πάντα προδομένη» εἰς διαδηλώσεις. Εἶναι ὁ 'Αρχηγὸς τοῦ Κέντρου, ὁ Πρύτανις τῶν πολιτικῶν μας ἀνδρῶν. Δὲν ἠμπορεῖ νὰ ὑπέβαλεν τὸ νομοσχέδιον του διὰ νὰ δημαγωγήσῃ πρὸς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς καὶ νὰ τοὺς κεντρίσῃ διὰ νὰ συνεχίσουν τὴν ἀπεργίαν των. Θὰ ἠρεύνησε τὰ θέματα. Καὶ θὰ ἐγνώριζε καλύτερον ἀπὸ ἐμέ, ἁπλοῦν 'Υπουργὸν τῆς παιδείας ἐπιθυμοῦντα μὲν τὰς αὐξήσεις ἀλλὰ συναντῶντα τὸ βέτο τοῦ θησαυροφυλακίου. Τί συνέβη ; Ἢ πρέπει νὰ δώσῃ ἀμέσως ὅσα ὑπεσχέθη. Καὶ δὲν χρειάζεται νόμος, ἁπλῆ ἀπόφασις τοῦ 'Υπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Ἢ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι ἐπλανήθη. Τοὐλάχιστον ὅτι ἐπλανήθη.

5. ΑΝΩΤΑΤΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ. Πρῶτος διεκήρυξα ὅτι πρέπει νὰ καταργηθοῦν αἱ εἰσιτήριοι ἐξετάσεις εἰς τὰς ἀνωτάτας σχολάς. 'Αποτελοῦν μέτρον ἀναχρονιστικὸν ἀποβλέπον εἰς τὸν περιορισμὸν τῶν ἐπιστημόνων. Καὶ διὰ νὰ φθάσω σταδιακῶς εἰς τὴν κατάργησιν, ἀφ' ἑνὸς μὲν εἰσήγαγα τὸν διαγωνισμὸν τῶν ἀριστούχων τοῦ γυμνασίου

εἰσερχομένων ἄνευ ἐξετάσεων καὶ παρεσκεύασα διάταγμα κατὰ ἐξουσιοδότησιν ἐπεκτάσεώς του — διάταγμα τὸ ὁποῖον ἠρνήθη δυστυχῶς νὰ ὑπογράψῃ ὁ διάδοχός μου κ. Στρᾶτος — ἀφ' ἑτέρου δὲ, εἶχα ἑτοιμάσει τὴν ἵδρυσιν τρίτου Πανεπιστημίου. Τίποτε τὸ νέον δὲν περιέχουν αἱ δηλώσεις τοῦ κ. Παπανδρέου, πλὴν τῆς ἀσαφείας ποὺ ἐμφανίζουν.

'Αλλ' ὑπάρχει καὶ ἡ Πανεπιστημιούπολις. Διατὶ ὁ κ. Παπανδρέου θέλει νὰ ἀγνοῇ ὅτι τὸ ζήτημα ἐλύθη, ὅπως ἐλύθη τὸ ζήτημα τοῦ Χημείου, τῶν ἐπιμελητῶν, καὶ βοηθῶν καὶ τοῦ φοιτητικοῦ ἀναγνωστηρίου ; 'Αλλὰ δὲν ἐκτίσθησαν ἐντὸς μηνὸς τὰ νέα κτίρια. 'Ομολογῶ ὅτι αὐτὸ τὸ θαῦμα μόνον ὁ κ. Παπανδρέου ἠμπορεῖ νὰ τὸ ἐπιτύχῃ

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν διοίκησιν τῶν ἀνωτάτων σχολῶν καὶ τὸν θεσμὸν τοῦ διοριζομένου ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν Προέδρου, φαίνεται ὅτι ὁ κ. Παπανδρέου ἐνοστάλγησε τὰς ἡμέρας ποὺ κατηγορεῖτο πρὸ τριακονταετίας ὡς 'Υπουργὸς τῆς Παιδείας ὅτι καταργεῖ τὴν αὐτοτέλειαν τοῦ Πανεπιστημίου. Τοῦ δηλῶ ὅτι θὰ ἔχῃ ἀμέριστον τὴν συμπαράστασίν μου διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶς κειμένων. 'Ελπίζω, ὅμως, νὰ ἔχῃ καὶ τὴν συμπαράστασιν τοῦ φιλικοῦ του τύπου ὁ ὁποῖος μὲ κατηγόρει πέρυσιν ὡς βυσσοδομοῦντα τὴν κατάργησιν τῆς αὐτοτελείας διὰ πολὺ ἀθωώτερα πράγματα, καὶ ὁ ὁποῖος μὲ ὕβριζε διότι ἤθελα νὰ ἱδρύσω τρίτον Πανεπιστήμιον !

6. ΣΧΟΛΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ. Πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ κ. Παπανδρέου θὰ εἶναι νὰ μὴ ἀκούῃ ὅ,τι τοῦ ὑποβάλλουν οἱ συνεργάται του, ἰδίως ὅταν πρόκειται περὶ θεμάτων ποὺ ἠμπορεῖ νὰ συνάπτωνται μὲ ἰδιωτικὰ συμφέροντα. 'Ο 'Οργανισμὸς Σχολικῶν Κτιρίων εἶναι ἀπόκτημα τῆς Παιδείας. Καὶ βάλλεται φυσικὰ ἀπὸ ἐκείνους ποὺ ἐποφθαλμιοῦν τὰ ἑκατομμύρια τῶν μελετῶν του. 'Υπῆρξεν ἄψογος καὶ λιτός. Κατὰ πρότασιν ἰδικήν μου τὰ ἔξοδά του περιωρίσθησαν εἰς ἑνάμισυ τοῖς ἑκατὸν ἐπὶ τῶν παγίων εἰσοδημάτων του, εἶναι δηλαδὴ κατώτερα τῶν ἐξόδων κάθε ἄλλου ὀργανισμοῦ. Καυχᾶται συνεχῶς ὁ κ. Παπανδρέου ὅτι ἔκαμε τὸ 1930 - 31

«χιλιάδας» κτιρίων. Ἂς ἐνθυμηθῇ τί τοῦ ἀπεκάλυψεν ὁ διάδοχός του μακαρίτης Μακρόπουλος εἰς τὴν Βουλὴν τοῦ 33. Διέθεσε πράγματι τότε μόνον 500 ἑκατομμύρια τῆς ἐποχῆς, δηλαδὴ 300 σημερινά, ἐξ ὧν τὰ 3)5 ἔναντι παραχωρήσεως τοῦ μονοπωλίου τῶν σπίρτων. Καὶ ὁ σημερινὸς Ὀργανισμὸς τροφοδοτεῖται μὲ 300 ἑκατομμύρια κάθε χρόνον ἀπὸ τὸ κράτος. Ἀλλ' αἱ ἀνάγκαι εἶναι πελώριαι. Μόνον διὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῶν ἡμιτελῶν κτιρίων χρειάζονται 450 ἑκατομμύρια, διὰ δὲ τὸ πλῆρες πρόγραμμα ἑπτάμισυ δισεκατομμύρια! Καλύτερον εἶναι ἀντὶ κριτικῆς νὰ ἀνεύρῃ τὰ ἀπαιτούμενα χρήματα καὶ νὰ τὰ προστατεύσῃ ἀπὸ τοὺς ἐποφθαλμιῶντας αὐτά! Ὅσον ἀφορᾶ τὰ οἰκόπεδα πλανᾶται ὁ κ. Παπανδρέου. Οὐδέποτε ἀνεζητήθησαν μὲ μεγαλυτέραν προσπάθειαν καὶ δὲν εὑρέθησαν τόσον πολλά. Καὶ ὁ Ὀργανισμὸς δὲν ἔχει οὔτε ἑνὸς ἔτους ζωήν!

7. ΣΧΟΛΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ. Συνιστῶ εἰς τὸν κ. Παπανδρέου νὰ διαβάσῃ εἰς τὸ «Βῆμα» τῆς ἡμέρας τῶν πρωθυπουργικῶν του δηλώσεων τὴν κριτικὴν τῆς κυρίας Τσουδεροῦ ἐπὶ τοῦ νέου βιβλίου τοῦ Ὀργανισμοῦ Διδακτικῶν Βιβλίων, τῆς Γεωγραφίας, τοῦ πρώτου ποὺ ἐξεδόθη μετὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τοῦ Ὀργανισμοῦ. Τονίζεται ὅτι εἶναι τὸ πρῶτον βιβλίον εὐρωπαϊκῆς ἐμφανίσεως. Καὶ νὰ προστατεύσῃ τὸν Ὀργανισμὸν ἀντὶ νὰ ἀκούῃ τοὺς ἐπιθυμοῦντας νὰ τὸν λεηλατήσουν! Καὶ ἀκόμη νὰ λύσῃ τὸ θέμα τῶν πανεπιστημιακῶν συγγραμμάτων. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν μου ἐξεδόθη τὸ πρῶτον πανεπιστημιακὸν σύγγραμμα διὰ φοιτητὰς καὶ διετέθη εὐθηνά. Εἶναι ἡ Ἱστορία καὶ αἱ Εἰσηγήσεις τοῦ Ρωμαϊκοῦ δικαίου τοῦ κ. Πετροπούλου. Ἂς ἴδωμεν τί θὰ γίνῃ περαιτέρω! Αἱ εὐξῦναι του εἶναι μεγάλαι εἰς τὰ δύο τελευταῖα ζητήματα. Διότι ἀκριβῶς εἶναι ὁ κ. Παπανδρέου.

8. ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΖΗΤΗΜΑ. Ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἀντιλαμβάνομαι τί λέγει ὁ κ. Παπανδρέου εἰς τὰς δηλώσεις του ἐν σχέσει μὲ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα. Ἕνα μόνον εἶναι σαφές: Ὅτι δέχεται προσωρινῶς τὴν διγλωσσίαν. Ποῦ εἶναι ἡ μεταρρύθμισις. Καὶ ποῦ αἱ κατηγορίαι τῶν ὀπαδῶν του; Ὄχι δὲ τῶν ἰδικῶν του, ἂς μὴ εἶναι ἀφελής, ἀλλὰ

τῆς ἀμιγοῦς δημοτικῆς ποὺ ἔχει τὸ προσὸν νὰ ἐπιτρέπῃ τὴν συνεργασίαν μὲ ὅλα τὰ κόμματα διὰ τὸ συμφέρον τοῦ ἔθνους καὶ τὴν ἐκπόρθησιν θέσεων! Ζήτω λοιπὸν ἡ διγλωσσία, ἡ ὁποία «θὰ» τερματισθῇ διὰ τῆς νίκης τῆς δημοτικῆς, μετὰ τινα ἔτη! Φθάνει ὅτι ἔφυγεν ὁ κ. Γεωργοῦντζος. Διότι ὅπως λέγει ὁ Μολιέρος:

«Κατὰ τὴν θέσιν δὲ εἰς ἣν διατελεῖ ὁ πράττων
τὰ πράγματα ἀλλάσσουσι συνήθως τὸ ὄνομά των».

Ἡ μετάφρασις εἶναι τοῦ μακαρίτη Φραγκιᾶ εἰς καθαρεύουσαν, ἀλλὰ τί νὰ γίνῃ;

ΜΕΝΕΙ ΟΜΩΣ ΚΑΙ ΤΟ 15 ΤΟΙΣ ΕΚΑΤΟΝ. Ὁ κ. Παπανδρέου, ὁ ὁποῖος, σημειωθήτω ποτὲ δὲν συνεμερίσθη ἐπισήμως τὸ αἴτημα ποὺ ἔτρεχε εἰς τὰς ὁδοὺς ὑποστηριζόμενον ἐξάλλως ἀπὸ τὸν τύπον τοῦ Κέντρου, λέγει ἐν κατακλεῖδι τῶν δηλώσεών του ὅτι, ὅταν ὁλοκληρωθοῦν τὰ μέτρα ποὺ προγραμματίζει μὲ τὰ συνεχῆ «θά», τὰ 15 τοῖς ἑκατὸν δὲν «θὰ» ἐπαρκέσουν! Ἀλλ' ἡ Παιδεία εἶναι, ὁμολογεῖ βραδυχρονίου ἀποδόσεως. Δηλαδὴ θὰ φθάσωμεν εἰς τὸ 15 τοῖς ἑκατὸν καὶ θὰ τὸ ὑπερβῶμεν μετὰ πολλὰ ἔτη. Πρᾶγμα ποὺ δὲν ἐμποδίζει τὴν ἐφημερίδα του νὰ καλύπτῃ τὰ μέτρα μὲ τοὺς πηχυαίους τίτλους «Ἄνω τῶν 15 τοῖς ἑκατὸν τῶν πόρων διὰ τὴν νέαν Παιδείαν».

Πρῶτος ὑπεστήριξα ὅτι χρειάζονται πλέον τῶν 15 τοῖς ἑκατὸν τοῦ προϋπολογισμοῦ διὰ τὴν Παιδείαν. Πρέπει ὅμως νὰ τὰ ἀνεύρομεν. Καὶ ἐπ' αὐτοῦ ὁ κ. Παπανδρέου τηρεῖ αἰδήμονα σιγήν. Καὶ δὲν εἶναι ἕνας ἁπλὸς Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἔχων ἀνάγκην τῆς ἐγκρίσεως τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Οἰκονομικῶν. Εἶναι ὁ Πρωθυπουργὸς τῆς χώρας!

Τὸ συμπέρασμα προκύπτει ἐξ ἑαυτοῦ. Τὸ «θὰ» τὸ ἔσπειραν καὶ δὲν ἐφύτρωσεν.

Δὲν ἐπιθυμῶ ἀντιδικίαν ἢ συζήτησιν. Ἐνόμισα ὅτι εἶχα τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διαφωτίσω τὸν ἑλληνικὸν λαὸν ἐπὶ τῶν δημαγωγιῶν τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἑνώσεως Κέντρου. Ἡ συνέχεια εἰς τὴν βουλήν, ἂν φθάσῃ μέχρις αὐτῆς ἡ Κυβέρνησις!

[2.8]

ΚΑΚΟΙ ΜΙΜΗΤΑΙ ΕΝΟΣ ΜΕΓΑΛΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΥΠΟ

Γ. ΒΟΓΙΑΤΖΗ

(ΠΡΩΗΝ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ (1958-61)

Ο κ. Παπανδρέου ἀνεκοίνωσε πρὸς τὸν ἑλληνικὸν Λαὸν τὸ πρόγραμμα τῆς ὑπ' αὐτὸν Κυβερνήσεως διὰ τὴν Παιδείαν. 'Εφ' ὅσον ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις δὲν ἔχει ἐξασφαλίσει τὴν πλειοψηφίαν τῆς Βουλῆς, εἶναι κοινοβουλευτικῶς ἀσύνηθες καὶ ἀντιδημοκρατικὸν τὸ νὰ ἐξαγγέλλεται ἡ ἐφαρμογὴ οἱουδήποτε κυβερνητικοῦ προγράμματος. Κατὰ μείζονα λόγον δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ἐξαγγέλλεται πρόγραμμα ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, τὸ ὁποῖον κατ' ἀνάγκην εἶναι μακρᾶς πνοῆς καὶ ἀπαιτεῖ μεγάλα χρονικὰ περιθώρια διὰ τὴν ἐφαρμογήν του. 'Η πολιτικὴ τοῦ Κράτους δι' ἕνα πρόβλημα κατ' ἐξοχὴν ἐθνικόν, ὅπως εἶναι ἡ Παιδεία, δὲν πρέπει νὰ ἀποτελῇ πολιτικὴν ἑνὸς μόνον κόμματος, καὶ δὴ κόμματος μειοψηφίας. Πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν σύμφωνον γνώμην ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέρας μερίδος τοῦ ἑλληνικοῦ Λαοῦ, εἰ δυνατὸν τῆς παμψηφίας αὐτοῦ.

Τοῦτο εἶναι ἀπαραίτητον, διὰ νὰ μὴ ἀνατρέπεται ἢ μεταβάλλεται ἡ ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ ἀπὸ τὰ διάφορα κόμματα, τὰ ὁποῖα εἰς μίαν Δημοκρατίαν ἐναλλάσσονται εἰς τὴν 'Εξουσίαν. Τὴν ἀνάγκην τοιαύτης εὐρυτέρας πολιτικῆς βάσεως διὰ τὰ προβλήματα τῆς Παιδείας ἔχουν ἀναγνωρίσει ὅλα τὰ κόμματα καὶ αὐτὸς οὗτος ὁ κ. Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἔχει ἐπανειλημμένως διακηρύξει εἰς τὸ παρελθόν.

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΟΥ 1956

Τὴν ὀρθὴν αὐτὴν πολιτικὴν ἀκολουθῶν ὁ ἀρχηγὸς τῆς Ε.Ρ.Ε. κ. Καραμανλῆς κατήρτισε τὴν μεγάλην ἐπιτροπὴν διὰ τὴν Παιδείαν τὸ 1956, εἰς τὴν ὁποίαν μετέσχον προσω-

πικότητες κύρους, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς τοποθετήσεως. Μέλος τῆς ἐπιτροπῆς αὐτῆς ὑπῆρξεν καὶ ὁ ὑπὸ τοῦ κ. Προέδρου τῆς Κυβερνήσεως τοποθετηθεὶς σήμερον ὡς γενικὸς γραμματεὺς τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας μὲ εὐρυτάτας μάλιστα ἁρμοδιότητας κ. Ε. Παπανοῦτσος ,γνώστης τῶν προβλημάτων τῆς ἑλληνικῆς Παιδείας.

Μετὰ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιτροπῆς Παιδείας, ἡ Κυβέρνησις τῆς Ε.Ρ.Ε. εἰσήγαγε εἰς τὴν Βουλὴν πρὸς ψήφισιν τὸν νόμον — πλαίσιον 3971)1959, νόμον ὁ ὁποῖος καθώριζεν ἐπὶ νέων ἐπαναστατικῶν καὶ συγχρονισμένων βάσεων τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν. Ὁ νόμος οὗτος συνεζητήθη μὲ πᾶσαν ἄνεσιν ἐπὶ δύο καὶ πλέον μῆνας εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ἔτυχε τῆς ὁμοθύμου ὑποστηρίξεως καὶ ψήφου ὅλων τῶν πολιτικῶν μερίδων αὐτῆς, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν κομμάτων τοῦ Κέντρου.

Ὁ νόμος οὗτος ἐγένετο ἐπίσης ἀντικείμενον εὐρυτάτης συζητήσεως ἐκ μέρους τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς χώρας, τῶν συνδικαλιστικῶν ὀργανώσεων τῶν ἐκπαιδευτικῶν, τῶν διαφόρων εἰδικῶν ἐπὶ τῶν πραγμάτων τῆς Παιδείας, τοῦ ἑλληνικοῦ Τύπου καὶ τῆς κοινῆς γνώμης γενικώτερον. Ὑπῆρξε, πράγματι, ἡ ἔκφρασις τῆς θελήσεως ὁλοκλήρου τοῦ Ἔθνους.

Διὰ τοῦ νόμου — πλαισίου 3971)59 ἡ ἐκπαίδευσις τῶν Ἑλληνοπαίδων, βασιζομένη πάντοτε εἰς τὰ ἀνθρωπιστικὰ ἰδεώδη προσηρμόζετο πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς συγχρόνου προόδου καὶ ἐξελίξεως διὰ τῆς στροφῆς αὐτῆς πρὸς τοὺς τεχνικοοικονομικοὺς τομεῖς. Ἡ ἐκπαίδευσις καθίστατο οὕτω ἱκανή, ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ δημιουργήσῃ τοὺς νέους Ἕλληνας μὲ ἦθος καὶ ἑλληνοπρεπῆ χαρακτῆρα, ἐμφορουμένους ἀπὸ τὰ ἰδανικὰ τῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ ἐξοπλίσῃ τὴν χώραν μὲ τὰ ἀπαραίτητα τεχνικὰ στελέχη, τὰ ὁποῖα χρειάζονται διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην ἀνύψωσιν τῆς κοινωνικῆς, οἰκονομικῆς καὶ πολιτιστικῆς στάθμης τοῦ ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

Τὸ ἐξαγγελθὲν κυβερνητικὸν πρόγραμμα δὲν εἶναι παρὰ μικρογραφία τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ 1959

μὲ οὐσιώδεις παραλείψεις καὶ μὲ ἐπουσιώδεις ἐπεκτάσεις τῶν ἤδη ληφθέντων μέτρων καὶ μὲ ἀρκετὴν ὡραιολογίαν, ἡ ὁποία ὅμως οὐδεμίαν ἐπίδρασιν δύναται νὰ ἔχῃ δι' ἕνα συγκεκριμένον πρόγραμμα ἐφαρμογῆς.

ΔΩΡΕΑΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Τὸ κυβερνητικὸν πρόγραμμα ἐπαγγέλλεται διὰ τὸ μέλλον ὅτι ἡ ἐκπαίδευσις θὰ εἶναι δωρεάν, χωρὶς νὰ ἀναφέρῃ οὔτε τὴν προκύπτουσαν ἐπιβάρυνσιν τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ οὔτε καὶ τὸν τρόπον καλύψεώς της.

Ἀπέναντι τῆς ἀορίστου αὐτῆς ἐπαγγελίας, ἡ Ε.Ρ.Ε. ἐφήρμοσεν ἤδη τὴν δωρεὰν ἐκπαίδευσιν εἰς τὴν ὁποίαν μοναδικὴ ἐπιβάρυνσις τῶν μαθητῶν εἶναι 65 δρχ. ἐτησίως.

Εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν, ἡ Κυβέρνησις Ε.Ρ.Ε. ἔχει ἤδη ἀπαλλάξει ὅλους τοὺς οἰκονομικῶς ἀσθενεῖς φοιτητὰς ἀπὸ οἱανδήποτε καταβολὴν διδάκτρων ἐφ' ὅσον συγκεντρώνουν βαθμολογίαν 6,5.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΑΙ

Ἡ Ε.Ρ.Ε. ηὔξησε τὰ διὰ τὰς ὑποτροφίας προοριζόμενα ποσὰ καὶ εἰσήγαγε διὰ πρώτην φορὰν τὰς ὑποτροφίας εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ πρωτεύοντες μαθηταὶ ὅλων τῶν τάξεων τῶν Γυμνασίων τοῦ Κράτους καὶ τῶν Τεχνικῶν Σχολῶν λαμβάνουν ὑποτροφίας διὰ τὴν συνέχισιν τῶν σπουδῶν. Ἐτροποποίησεν ἐπίσης τὸν Ὀργανισμὸν Ἱδρύματος Κρατικῶν Ὑποτροφιῶν καὶ παρέχει ὑποτροφίας διὰ μεταπτυχιακὰς σπουδὰς καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκτὸς τῶν δεκάδων ὑποτρόφων, οἱ ὁποῖοι ἀποστέλλονται εἰς τὸ ἐξωτερικὸν κατ' ἔτος.

ΜΕΣΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, τὸ ἐξαγγελθὲν πρόγραμμα, ἐνῶ διατηρεῖ τὰς δύο βαθμίδας τοῦ γυμνασίου, ἐξαγγέλλει τὸν περιορισμὸν τῆς δευτέρας βαθμίδος εἰς γυμνάσια μὲ αὐστηροτέραν ἐπιλογὴν καὶ ἀφήνεται νὰ ὑπονοηθῇ ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν θὰ εἶναι περιωρισμένος.

Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ε.Ρ.Ε., ἐξ ἀντιθέτου, ἐφαρμόζουσα τὴν βασικὴν ἐπιταγὴν τῆς συγχρόνου δημοκρατίας, ἥτις εἶναι ἡ ἐξάπλωσις τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν εὐρύτερα στρώματα τοῦ Λαοῦ, ἐπολλαπλασίασε τὰ σχολεῖα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, ἱδρύσασα γυμνάσια ὄχι μόνον εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, ἀλλὰ πλησίον τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ τῆς χώρας ἵνα δύνανται καὶ οἱ πτωχοὶ ἀγρόται νὰ ἔχουν ἴσας εὐκαιρίας σπουδῶν μὲ τοὺς κατοίκους τῶν πόλεων. Ἀπὸ 350 γυμνάσια τὰ ηὔξησε εἰς τὸν ἀριθμὸν 500 καὶ πλέον. Διὰ τοῦ νόμου δὲ 3971 διαφοροποίησε τὰ γυμνάσια ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν τῆς ὑπαίθρου εἰς γυμνάσια τεχνικά, οἰκονομικά, γεωργικά, ναυτικά, ξένων γλωσσῶν καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας. Ἅπαντες οἱ ἀπόφοιτοι τῶν γυμνασίων αὐτῶν δύνανται ἀκωλύτως νὰ συνεχίσουν πανεπιστημιακὰς σπουδάς.

Καὶ μόνον ἡ τεραστία αὐτὴ ἐξάπλωσις τῆς Μέσης Παιδείας εἰς ὅλα τὰ διαμερίσματα τῆς χώρας καὶ ἡ δυνατότης καὶ τῶν πτωχοτέρων Ἑλλήνων νὰ ἀπολαμβάνουν τῶν ἀγαθῶν τῆς Παιδείας εἶναι ἔνδειξις τοῦ δημοκρατικοῦ καὶ ἐπαναστατικοῦ πνεύματος τὸ ὁποῖον διέπει τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ 1959.

ΤΕΧΝΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

Διὰ τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν, ἡ Κυβερνητικὴ ἀνακοίνωσις εἶναι γενικὴ καὶ ἀόριστος καὶ οὐδὲν συγκεκριμένον μέτρον προδιαγράφει.

Ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου διὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ 1959 ἡ Ε.Ρ.Ε. ἔκαμε πραγματικὴν ἐπανάστασιν. Διὰ πρώτην φορὰν ἀναπτύσσεται ὁ κλάδος τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ καταλαμβάνει ἰσότιμον θέσιν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας μὲ τὴν γενικὴν ἐκπαίδευσιν.

Ὁλόκληρος ὁ τομεὺς τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, κατατετμημένος ἄλλοτε εἰς τὰς ἁρμοδιότητας πολλῶν ὑπουργείων καὶ Ὑπηρεσιῶν κατὰ τρόπον ἀσυνάρτητον, ἐντάσσεται διὰ τῆς νομοθεσίας τοῦ 1959 εἰς ἑνιαῖον φορέα, τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, καθισταμένου

οὕτω δυνατοῦ τοῦ συντονισμοῦ τῆς κρατικῆς πολιτικῆς, τοῦ ἑνιαίου προγραμματισμοῦ καὶ τῆς διοικήσεως ἐπὶ συγχρονισμένων βάσεων τοῦ θεμελιώδους διὰ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους τομέως αὐτοῦ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Διὰ πρώτην φορὰν ἱδρύονται εἰς τὴν Ἑλλάδα σωρεία δημοσίων μέσων καὶ κατωτέρων τεχνικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν σχολῶν εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς τῆς Χώρας μὲ προγράμματα μελετημένα ἐπὶ τῇ βάσει τῶν λειτουργουσῶν ἀναλόγων σχολῶν εἰς τὰ πλέον προηγμένα κράτη τῆς Εὐρώπης.

Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ὑπουργείου τῆς Παιδείας προσηρμόσθη ἀναλόγως ἵνα καταστῇ τοῦτο δυνατὸν νὰ ἀναλάβῃ ἐπιτυχῶς τὴν νέαν αὐτὴν προσπάθειαν. Ἱδρύθησαν γενικὴ διεύθυνσις καὶ ἰδιαίτερον ἀνώτατον ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. Περὶ ὅλων αὐτῶν διὰ τὴν δημιουργίαν τῶν ὁποίων ἐκλήθησαν νὰ συμβάλουν οἱ καθηγηταὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, τὸ Τεχνικὸν Ἐπιμελητήριον τῆς Ἑλλάδος, αἱ παραγωγικαὶ τάξεις τῆς Χώρας καὶ Ἕλληνες καὶ ξένοι εἰδικοὶ οὐδὲ νῦξις γίνεται εἰς τὸ κυβερνητικὸν πρόγραμμα.

Ἀναφέρεται μόνον εἰς αὐτὸ ὅτι προβλέπεται ἵδρυσις σχολῆς διὰ τὴν μόρφωσιν τοῦ προσωπικοῦ, ἐνῶ τοιαύτη σχολὴ λειτουργεῖ ἀρτίως ἱδρυθεῖσα διὰ τοῦ νόμου 3971)59 καὶ διὰ τὴν ὁποίαν ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἀρχίσουν ἀνεγειρόμενα πρότυπα κτίρια διδακτηρίων καὶ ἐργαστηρίων προϋπολογισμοῦ 30.000.000 δρχ. ἐπὶ ἐκτάσεως 220 στρεμμάτων πλησίον τῶν Ἀθηνῶν. Ἡ σχολὴ αὕτη θὰ εἶναι πρότυπος δι' ὁλόκληρον τὴν Εὐρώπην.

ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΙΣ ΤΟΥ ΔΙΔΑΚΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ

Πέραν τῆς ἐπιμορφώσεως τοῦ προσωπικοῦ εἰς τὸ διδασκαλεῖον τῆς Μέσης ἐκπαιδεύσεως, καθιερώθησαν ἀπὸ τοῦ 1959 εἰδικὰ σεμινάρια διὰ τὴν ἐνημέρωσιν τῶν καθηγητῶν διαφόρων εἰδικοτήτων, εἰς τὰ ὁποῖα ἐνημερώνονται οὗτοι ἐπὶ τῶν νεωτέρων ἐξελίξεων τῆς ἐπιστήμης, διδασκόμενοι ὑπὸ Ἑλλήνων καὶ ξένων εἰδικῶν.

[2.10]

Τὸ πρόγραμμα τοῦ κ. Παπανδρέου ἐξαγγέλλει τὴν διαίρεσιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου εἰς δύο τμήματα, τὸ Γνωμοδοτικὸν καὶ τὸ Διοικητικόν. Τοῦτο ὅμως ἔχει συντελεσθῆ ἤδη διὰ τοῦ νόμου 3971)59 καὶ λειτουργεῖ ἀρτίως. Ἱδρύθη ἐπίσης ἰδιαίτερον ἀνώτατον συντονιστικὸν συμβούλιον διὰ τὸν καθορισμὸν τῆς ἐν γένει κυβερνητικῆς πολιτικῆς εἰς τὴν Παιδείαν, εἰς τὸ ὁποῖον μετέχουν ἐκπρόσωποι τῆς διοικήσεως καὶ τῶν παραγωγικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν τάξεων τῆς Χώρας.

Η ΑΥΞΗΣΙΣ ΑΠΟΔΟΧΩΝ

Τὸ κυβερνητικὸν πρόγραμμα οὐδεμίαν σαφῆ ὑπόσχεσιν παρέχει διὰ τὴν ἐπιβαλλομένην βελτίωσιν τῶν ἀποδοχῶν τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν εἰς ἀνάλογα ὕψη πρὸς τοὺς ἰσοτίμους κλάδους τῶν ἄλλων δημοσίων ὑπαλλήλων. Ἄνευ αὐτοῦ οἱ ἐκπαιδευτικοὶ θὰ θεωροῦν καὶ δικαίως, ὅτι τὸ Κράτος ὑποτιμᾶ τὴν σημασίαν τῆς ἀποστολῆς των. Ἡ Κυβέρνησις τῆς Ε.Ρ.Ε., δίδουσα ἰδιαιτέραν σημασίαν εἰς τὸν παράγοντα αὐτόν, κατήρτισεν εἰδικὴν ἐπιτροπὴν τὸ 1960 ἐξ ἀνωτάτων κρατικῶν λειτουργῶν διὰ τὴν ἐξέτασιν τοῦ αἰτήματος τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν περὶ ἴσης μεταχειρίσεως καὶ ηὔξησε τὰς ἀποδοχὰς αὐτῶν ἐπὶ τῇ βάσει τῶν πορισμάτων τῆς Ἐπιτροπῆς.

ΑΙ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥΠΟΛΕΙΣ

Ἀποτελεῖ τίτλον τιμῆς διὰ τὴν κυβέρνησιν τῆς Ε.Ρ.Ε. ἡ ἀνέγερσις τῆς πλήρους καὶ συγχρονισμένης Πανεπιστημιουπόλεως Θεσσαλονίκης μὲ οἶκον τοῦ φοιτητοῦ. Νοσοκομεῖα ἐργαστήρια καὶ ὅλας τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῆς ἐπιστήμης δαπάνης ὑπὲρ τὰ 200.000.000. Αἱ ἐγκαταστάσεις αὗται κατατάσσουν σήμερον τὸ Ἀριστοτέλειον Πανεπιστήμιον τῆς Θεσσαλονίκης μεταξὺ τῶν καλυτέρων Πανεπιστημίων τοῦ κόσμου.

Πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν ἐπρογραμματίσθη καὶ ἡ κατασκευὴ τῆς Πανεπιστημιουπόλεως καὶ Πολυτεχνειουπόλεως Ἀθηνῶν. Διετέθησαν διὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸν ὑπὲρ τὰ 1.500 στρέμματα κρατικῶν γηπέδων καὶ ὑπεγράφησαν αἱ σχετι-

καὶ συμβάσεις διὰ τὴν διάθεσιν 300.000.000 δρχ. καὶ ἀντιστοίχων ποσῶν διὰ τὰς ἐγκαταστάσεις τοῦ Πολυτεχνείου.

Ὑπερεδιπλασιάσθησαν αἱ ἀποδοχαὶ τοῦ βοηθητικοῦ ἐπιστημονικοῦ, διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν ἀνωτάτων ἐκπαιδευτικῶν ἱδρυμάτων τῆς Χώρας καὶ κατέστη οὕτω δυνατὴ ἡ πλήρωσις τῶν κενῶν θέσεων ὑπὸ εἰδικῶν ἐπιστημόνων. Ηὐξήθη ἐπίσης σημαντικῶς ὁ ἀριθμὸς τοῦ προσωπικοῦ τούτου οὕτως ὥστε νὰ γίνεται καλυτέρα καὶ πληρεστέρα ἡ διδασκαλία καὶ ἡ ἔρευνα.

ΝΕΑΙ ΕΔΡΑΙ

Ἱδρύθησαν ἐπίσης σημαντικὸς ἀριθμὸς νέων ἑδρῶν εἰς τὰς ἀνωτάτας Σχολάς, ἰδίως εἰς τοὺς νεωτέρους κλάδους τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης.

Πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἐνισχύσεως τῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν καὶ τοῦ τομέως τῆς ἐρεύνης καὶ τῆς μελέτης τῶν ἑλληνικῶν προβλημάτων διὰ συγχρόνων ἐπιστημονικῶν μεθόδων ἱδρύθησαν καὶ λειτουργοῦν κατὰ τρόπον ἐξαίρετον Ἰνστιτοῦτα εἰδικεύσεως εἰς τὰ Πανεπιστήμια, εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον, εἰς τὴν ΑΣΟΕΕ καὶ τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς Βιομηχανικῶν Σπουδῶν. Ἱδρύθησαν ἐπίσης ὡς ἀνεξάρτητα ἐπιστημονικὰ κέντρα τὸ Κέντρον Κοινωνικῶν Ἐρευνῶν καὶ τὸ Κέντρον Οἰκονομικῶν Μελετῶν.

Εἰς τὰ Κέντρα αὐτὰ ἤρχισαν νὰ προσφέρουν τὰς ὑπηρεσίας των μετακληθέντες πρὸς τοῦτο διαπρέποντες Ἕλληνες ἐπιστήμονες εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀρίστων ἐπιστημόνων δύναμαι χαρακτηριστικῶς ν' ἀναφέρω τὸν διαπρεπῆ ἐπιστήμονα οἰκονομολόγον καὶ καθηγητὴν τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Καλιφορνίας κ. Ἀνδρ. Γ. Παπανδρέου, εἰς τὸν ὁποῖον κατόπιν εἰσηγήσεώς μου ὁ κ. Καραμανλῆς ἀνέθεσε τὴν διεύθυνσιν τοῦ Κέντρου Οἰκονομικῶν Ἐρευνῶν, τὴν ὁποίαν ἐπαξίως μέχρι σήμερον κατέχει.

ΕΤΕΘΗΣΑΝ ΤΑ ΘΕΜΕΛΙΑ

Τὰ δαπανώμενα διὰ τὴν Παιδείαν οἰκονομικὰ μέσα

εἶναι ἐπιβεβλημένον νὰ παρακολουθοῦν τὴν ὀργάνωσιν αὐτῆς καὶ τὴν ἐπὶ συγχρονισμένων βάσεων ἐξέλιξίν της. Εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖον καὶ ἐπιβεβλημένον νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ μέγεθος τῶν οἰκονομικῶν δυνατοτήτων τοῦ Κράτους. Καὶ εἰς τὰ πλέον προηγμένα κράτη ὑπάρχει πάντοτε θέμα τῶν διατιθεμένων οἰκονομικῶν μέσων. Ὑπὸ τὰς προϋποθέσεις αὐτὰς πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ ἐκτιμηθῇ τὸ γεγονός, ὅτι διὰ τὰ σχολικὰ κτίρια, ἐνῶ διετίθεντο πρὸ τοῦ 1955 ὅτε ἡ Ε.Ρ.Ε. ἀνέλαβε τὴν ἀρχὴν περὶ τὰ 40 - 50.000.000 ἐτησίως ἡ Κυβέρνησις τῆς Ε.Ρ.Ε. τὰ ἀνεβίβασε εἰς 300.000.000 διὰ τὸ 1963. Διὰ τὰς συνολικὰς δὲ δαπάνας διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἀπὸ 6,5% ἡ Ε.Ρ.Ε. τὰς ἀνεβίβασεν εἰς 10,5% τοῦ κρατικοῦ προϋπολογισμοῦ. Ἡ κλῖμαξ πρέπει νὰ βαίνῃ συνεχῶς αὔξουσα καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν χρειάζεται ἡ καλόπιστος συνεργασία ὅλων ἵνα φθάσωμεν εἰς τὴν ἐπιβαλλομένην στάθμην.

[2.12]

ΤΑ «ΘΑ» ΚΑΙ ΤΑ «ΕΑΝ» ΤΟΥ Κ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΥΠΟ

«ΠΑΛΑΙΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ»

Ο κ. Παπανδρέου ἐξήγγειλεν — ἐν συνεχείᾳ τῶν προεκλογικῶν του ἐπαγγελιῶν — τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα, ὡς Πρωθυπουργὸς καὶ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, «ΘΑ» λάβῃ ὑπὲρ τῆς Παιδείας. Καὶ ἡ Ε.Ρ.Ε., διὰ τῶν πρώην ὑπουργῶν κ.κ. Κασιμάτη καὶ Βογιατζῆ, ἀπέδειξε, πόσον ἀπατηλὰ εἶναι τὰ μέτρα ταῦτα.

Ἂς ἐπιτραπῇ καὶ εἰς ἐμέ, ἕνα παλαιὸν ἐκπαιδευτικόν, νὰ διατυπώσω ὡρισμένας σκέψεις.

Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε : «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὰς ἀπολαυὰς τῶν ἐκπαιδευτικῶν — χωρὶς κανένα προσδιορισμὸν ποσοῦ, χρόνου καὶ τρόπου αὐξήσεως.

Ὁ κ. Καραμανλῆς, ὅμως, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1955-1963 ἔλαβε τὰ ἑξῆς μέτρα :

α) Τὸ 1957 ἐχορηγήθη εἰς τοὺς καθηγητὰς εἰδικὸν ἐπίδομα 250 δρχ. κατὰ μῆνα.

β) Τὸ 1958 οἱ ἐκπαιδευτικοὶ περιελήφθησαν εἰς τὰ γενικὰ μέτρα αὐξήσεως τῶν ἀποδοχῶν καὶ τοῦ ἐπιδόματος τῶν πολυετιῶν.

γ) Τὸ 1959 ηὐξήθη κατὰ 100 δρχ. τὸ μηνιαῖον ἐπίδομα τῶν διμοδιδασκάλων.

δ) Μετὰ τὴν σύστασιν — κατὰ τὸ 1961 — ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὸν ἀντιπρόεδρον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας κ. Ι. Μανιάτην ἡ Κυβέρνησις ἐδέχθη τὰ πορίσματά της καὶ ἐβελτίωσε περαιτέρω τὰς ἀποδοχὰς τῶν ἐκπαιδευτικῶν κατὰ 300 - 650 δρχ. κατὰ μῆνα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ κατὰ 300 - 450 δρχ. τῶν τῆς Στοιχειώδους.

Προέβη ἀκόμη εἰς κατηγορηματικὴν δήλωσιν ἡ Ε.Ρ.Ε., ὅτι ἀποβλέπει εἰς βελτίωσιν τῆς μισθολογικῆς καταστάσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν.

Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε : «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκπαιδευτικῶν — χωρὶς κανένα καθορισμὸν αὐξήσεως.

Ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπὸ τοῦ 1955 μέχρι τοῦ 1963 ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων κατὰ 5.490 καὶ ἀπεφάσισε νὰ διορίζῃ κατ' ἔτος 1000 δημοδιδασκάλους καὶ 700 καθηγητάς.

Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε : «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν σχολείων καὶ «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὰς Τεχνικὰς Σχολὰς — χωρὶς κανένα ἀριθμητικὸν προσδιορισμόν.

Ὁ κ. Καραμανλῆς : Κατὰ τὴν ἑξαετίαν 1955 - 1961 ἀνήγειρε 4.081 αἰθούσας στοιχειώδους καὶ 340 Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπεσκεύασεν ἄλλας 3000 μὲ συνολικὴν δαπάνην 835,8 ἑκατομ. δρχ. Ἐπὶ πλέον ἵδρυσεν 24 κατωτέρας Τεχνικὰς Σχολὰς καὶ 14 Μέσας, ὡς καὶ Σχολὴν Καθηγητῶν Τεχνικῆς καὶ Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, πρὸς δημιουργίαν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὰς Τεχνικὰς Σχολὰς Στελεχῶν. Καί, ὅπως ἐδήλωσε, πολιτική του εἶναι ἡ συνέχὴς αὔξησις τῶν διδακτηρίων τῆς χώρας, διὰ τὴν ταχυτέραν ἀνέγερσιν τῶν ὁποίων ἵδρυσε τὸν Ὀργανισμὸν Σχολικῶν Κτιρίων, ὁ ὁποῖος ἐπροικοδοτήθη μὲ 300 ἑκατομ. ἐτησίως.

Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε : «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποτροφιῶν — χωρὶς κανένα ἀριθμητικὸν προσδιορισμόν.

Ὁ κ. Καραμανλῆς : Ηὔξησε τὰς ὑποτροφίας μὲ ἀποτέλεσμα, ἐνῶ τὸ 1955 - 56 εἶχον παρασχεθῆ ὑπὸ τοῦ Ι.Κ.Υ. 339 ὑποτροφίαι, νὰ παρασχεθοῦν 648 κατὰ τὸ ἔτος 1962-63, ἐπὶ πλέον δὲ ἐφήρμοσε τὸν θεσμὸν τῶν ὑποτροφιῶν καὶ εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν (2000 περίπου κατ' ἔτος) καί, συμφώνως πρὸς τὴν χαραχθεῖσαν διὰ τοῦ ἐκφωνηθέντος εἰς Θεσσαλονίκην λόγου του πολιτικὴν ἐπὶ τῆς Παιδείας, θὰ τὰς ηὔξανεν ἔτι περαιτέρω.

[2.13]

Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ βασικὰ ἔχομεν μόνον «ΘΑ», χωρὶς κανένα συγκεκριμένον ἀριθμόν.

Ἂς εἰσέλθωμεν τώρα εἰς ἄλλην κατηγορίαν ἐπαγγελιῶν. Εἶναι αἱ σκοπίμως ἀσαφεῖς. Ἐφ' ὅσον δὲ μένουν ἀσαφεῖς, εἶναι ἄνευ ἀξίας. Ζητοῦμεν λοιπὸν τὴν ἀποσαφήνισίν των :

1) Αὐξανομένων τῶν προγυμνασίων θὰ διατηρηθοῦν τὰ ὑπάρχοντα Γυμνάσια ἢ θὰ περιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς των ; Καὶ τότε ποῖα Γυμνάσια θὰ καταργηθοῦν ;

2) Ἂν εἶναι σαφές, ὅτι καταργοῦνται ὅλαι αἱ καταβολαὶ τοῦ φοιτητοῦ πρὸς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, δηλαδὴ ΚΑΙ τὰ δίδακτρα, θέλει τοῦτο ἰσχύσει καὶ διὰ τοὺς ἐφετεινοὺς φοιτητὰς ἢ μόνον εἰς τὸ μέλλον ;

3) Ὅταν ἐξαγγέλλῃ τὴν ἰσοτιμίαν δημοτικῆς καὶ καθαρευούσης εἰς τὴν Μέσην Παιδείαν, ἔχει ὑπ' ὄψιν του, εἰς ποίαν γλῶσσαν θὰ εἶναι συντεταγμένα τὰ σχολικὰ βιβλία ; Ἔχει ὑπ' ὄψιν του, ποία ἀναλογία ὡρῶν διδασκαλίας δημοτικῆς καὶ καθαρευούσης θὰ ὑπάρχῃ ; Διότι ἡ ἠθικὴ ἰσοτιμία εὐκόλως γίνεται δεκτὴ ἀπὸ ὅλους. Τὸ πρόβλημα ἀρχίζει, ὅταν πρόκειται νὰ λύσωμεν κυρίως αὐτὰ τὰ δύο θέματα. Ἄνευ τῆς ἐπιλύσεως αὐτῶν ἡ ἐξαγγελία τῆς ἰσοτιμίας εἶναι ἄνευ περιεχομένου.

4) Ὅταν ἐξαγγέλλῃ, ὅτι «ΘΑ» κατοχυρωθοῦν τὰ ἐπαγγελματικὰ προσόντα τῶν ἀποφοίτων τῶν Τεχνικῶν Σχολῶν, τί ἐννοεῖ ; Ὅτι θὰ προσλαμβάνωνται ὑποχρεωτικῶς ἀπὸ τὰς Βιομηχανίας καὶ τὰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις ; Ὅτι θὰ προστατεύωνται, ὅπως περίπου προστατεύονται οἱ παλαιοὶ πολεμισταί ; Διότι ἔχουν καὶ σήμερον «προσόντα» διορισμοῦ. Ἐρωτᾶται : Τί ἐπὶ πλέον τοὺς παρέχεται διὰ τῆς νέας ἐπαγγελίας ;

5) Ὅταν ὁμιλῇ ὁ κ. Παπανδρέου περὶ «καταργήσεως» τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, δὲν λέγει τὴν ἀλήθειαν. Ἁπλῶς :

α) Τὰς μεταθέτει εἰς ὡρισμένα ἐπαρχιακὰ κέντρα,

β) Μεταβάλλει τὴν σύνθεσιν τῶν κριτῶν,

γ) Καταργεῖ τὴν ἑνότητα τῶν κριτηρίων καὶ

δ) Προσθέτει διὰ τὴν κρίσιν ταύτην καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω μεταβολῆς θὰ προκύψῃ συναγωνισμὸς τῶν Γυμνασίων, ὅπως δίδουν ὑψηλοὺς βαθμοὺς κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ εἴσοδος εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς. Τοῦτο δὲ τὸ γεγονὸς θὰ ἐπιτείνῃ τὴν διάσπασιν τῆς ἑνότητος τῆς κρίσεως, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀδικοῦνται οἱ μαθηταὶ τῶν εὐσυνειδήτων καθηγητῶν.

6) Ἀλλά, πέραν τούτου, δὲν ἀποσαφηνίζεται, τί θὰ γίνῃ, ἐὰν οἱ ἐπιτυγχάνοντες εἰς τὰς ἐξετάσεις αὐτὰς εἶναι περισσότεροι ἀπὸ ὅσους χωροῦν εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς. Τί σημαίνει, ὅτι θὰ καταργηθῇ ὁ κλειστὸς ἀριθμὸς «βαθμιαίως» ; Θὰ καταργηθῇ δηλαδή, ὅταν τὰ Γυμνάσια, λόγῳ αὐστηρότητος, θὰ δημιουργήσουν αὐτὰ «ντὲ φάκτο» τὸν κλειστὸν ἀριθμόν ;

7) Ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἶναι τελείως ἀσαφές, εἰς τί θὰ ἐξετάζωνται οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Γυμνασίων. Αἱ ἐξετάσεις θὰ γίνωνται τὸν Ἰούνιον, δηλαδὴ ἅμα τῷ πέρατι τῶν μαθημάτων. Κατ' ἀνάγκην, θὰ ἐξετάζωνται εἰς τὴν διδαχθεῖσαν ὕλην. Τοῦτο ὅμως σημαίνει :

α) Ὅτι τὰ πανεπιστημιακὰ μαθήματα εἰς τὰς Θεωρητικὰς Σχολὰς πρέπει νὰ κατέλθουν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἐπιτυχόντων τῆς ποιοτικῶς κατωτέρας ὁμάδος Γυμνασίων.

β) Ὅτι τὸ Πολυτεχνεῖον καὶ ὡρισμέναι Σχολαὶ Θετικῶν Ἐπιστημῶν θὰ πρέπει νὰ καλύψουν τὸ ὑπάρχον χάσμα μεταξὺ τῶν γνώσεων ποὺ ἀποκτῶνται εἰς τὰ ἑλληνικὰ Γυμνάσια καὶ τῶν γνώσεων ποὺ ἀπαιτοῦνται, διὰ νὰ παρακολουθήσῃ ὁ πρωτοετὴς τὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς του καὶ προπαντὸς τοῦ Πολυτεχνείου.

Ἡ λύσις τοῦ καιρίου τούτου προβλήματος παραμένει ἀκαθόριστος. Ἐὰν βεβαίως ὅλα τὰ Γυμνάσιά μας ἦσαν

[2.14]

ἄριστα, τὸ ζήτημα δὲν θὰ ὑπῆρχεν. Ἀλλὰ τώρα τὸ ζήτημα ὑπάρχει καὶ χωρὶς τὴν λύσιν του ὅλη αὐτὴ ἡ μεταρρύθμισις βλάπτει καὶ δὲν ὠφελεῖ.

Τὰ περὶ ἱδρύσεως ὑφυπουργείου Σωματικῆς Ἀγωγῆς καὶ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου ἐνδιαφέρουν μόνον τοὺς μέλλοντας νὰ ἐξοικονομηθοῦν εἰς τὰς νέας αὐτὰς θέσεις «ἡμετέρους» καὶ ὄχι τὸν ἑλληνικὸν Λαόν.

Ὁλόκληρος ἡ ἐξαγγελλομένη «ἐπανάστασις εἰς τὴν Παιδείαν» στηρίζεται εἰς τὴν προϋπόθεσιν, ὅτι «ΘΑ» ἔχωμεν καλυτέρους δημοδιδασκάλους, διότι «ΘΑ» λειτουργήσουν καλύτερα αἱ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι, χωρὶς νὰ ἐξαγγέλλεται οἱαδήποτε συγκεκριμένη εἰς αὐτὰς ἀλλαγή, ὅτι «ΘΑ» ἔχωμεν καλυτέρους καθηγητὰς Γυμνασίων, χωρὶς οὐδαμῶς καὶ νὰ καθορίζεται, ἂν θὰ ὑπάρξῃ μεταβολή τις εἰς τὴν μόρφωσίν των. Θὰ εἶναι ἐπαρκὴς τίτλος πρὸς διορισμὸν τὸ πανεπιστημιακὸν πτυχίον ; Τότε «ΘΑ» πρέπει νὰ λειτουργήσουν καλύτερα καὶ αἱ ἀντίστοιχοι πανεπιστημιακαὶ Σχολαί. Ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτοῦ οὐδὲν λέγεται. Ὅπως τίποτε συγκεκριμένον δὲν λέγεται διὰ τὰς μετεκπαιδεύσεις, πλὴν τοῦ ὅτι «ΘΑ» πυκνωθοῦν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτούς, ὅλον τὸ ἐξαγγελθὲν ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα στέκεται εἰς τὸν ἀέρα. Εἶναι ἄνευ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου. Εἶναι ἕνα προεκλογικὸν πυροτέχνημα, τὸ ὁποῖον προβάλλει ἀορίστως, ἀλλὰ θορυβωδῶς τὰ εὐχάριστα εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ συγκαλύπτει πονήρως τὰ δυσάρεστα.

[60.5]
[1963]

[2.15]

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ 21-11-63

ΤΑ «ΘΑ» ΚΑΙ ΤΑ «ΕΑΝ» ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ

Ὁ κ. Πρωθυπουργὸς ἐξήγγειλεν — ἐν συνεχείᾳ τῶν προεκλογικῶν του ἐπαγγελιῶν — τὰ μέτρα, τὰ ὁποῖα «ΘΑ» λάβῃ ὑπὲρ τῆς Παιδείας. Καὶ ἡ Ε. Ρ. Ε. διὰ τοῦ τέως ὑπουργοῦ κ. Κασιμάτη ἀπέδειξε, πόσον ἀπατηλὰ εἶναι τὰ μέτρα ταῦτα, ὅπως ἐπίσης καὶ διὰ τῶν δηλώσεων τοῦ κ. Βογιατζῆ.

Ἂς ἐπιτραπῇ καὶ εἰς ἐμέ, ἕνα παλαιὸν ἐκπαιδευτικόν, νὰ διατυπώσω ὡρισμένας σκέψεις.

Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε: «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὰς ἀπολαυὰς τῶν ἐκπαιδευτικῶν — χωρὶς κανένα προσδιορισμὸν ποσοῦ, χρόνου καὶ τρόπου αὐξήσεως.

Ὁ κ. Καραμανλῆς, ὅμως, μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1955—1963 ἔλαβε τὰ ἑξῆς μέτρα:

α) Τὸ 1957 ἐχορηγήθη εἰς τοὺς καθηγητὰς εἰδικὸν ἐπίδομα 250 δρχ. κατὰ μῆνα.

β) Τὸ 1958 οἱ ἐκπαιδευτικοὶ περιελήφθησαν εἰς τὰ γενικὰ μέτρα αὐξήσεως τῶν ἀποδοχῶν καὶ τοῦ ἐπιδόματος τῶν πολυετιῶν.

γ) Τὸ 1959 ηὐξήθη κατὰ 100 δρχ. τὸ μηνιαῖον ἐπίδομα τῶν δημοδιδασκάλων.

δ) Μετὰ τὴν σύστασιν — κατὰ τὸ 1961 — ἐπιτροπῆς ὑπὸ τὸν ἀντιπρόεδρον τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας κ. Ι. Μανιάτην ἡ Κυβέρνησις ἐδέχθη τὰ πορίσματά της καὶ ἐβελτίωσε περαιτέρω τὰς ἀποδοχὰς τῶν ἐκπαιδευτικῶν κατὰ 300—650 δρχ. κατὰ μῆνα τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ κατὰ 300—450 δρχ. τῶν τῆς Στοιχειώδους.

Προέβη ἀκόμη εἰς κατηγορηματικὴν δήλωσιν ἡ ΕΡΕ, ὅτι ἀποβλέπει εἰς βελτίωσιν τῆς μισθολογικῆς καταστάσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν.

Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε: «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐκπαιδευτικῶν— χωρὶς κανένα καθορισμὸν αὐξήσεως.

Ὁ κ. Καραμανλῆς ἀπὸ τοῦ 1955 μέχρι τοῦ 1963 ηὔξησε τὸν ἀριθμὸν τῶν καθηγητῶν καὶ διδασκάλων κατὰ 5.490 καὶ ἀπεφάσισε νὰ διορίζῃ κατ' ἔτος 1000 δημοδιδασκάλους καὶ 700 καθηγητάς.

Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε: «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν σχολείων καὶ «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὰς Τεχνικὰς Σχολὰς — χωρὶς κανένα ἀριθμητικὸν προσδιορισμόν.

Ὁ κ. Καραμανλῆς: Κατὰ τὴν ἑξαετίαν 1955—1961 ἀνήγειρε 4.081 αἰθούσας στοιχειώδους καὶ 340 Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐπεσκεύασεν ἄλλας 3000 μὲ συνολικὴν δαπάνην 835,8 ἑκατομ. δρχ. Ἐπὶ πλέον ἵδρυσεν 24 κατωτέρας Τεχνικὰς Σχολὰς καὶ 14 Μέσας, ὡς καὶ Σχολὴν Καθηγητῶν Τεχνικῆς καὶ Ἐπαγγελματικῆς Ἐκπαιδεύσεως, πρὸς δημιουργίαν τῶν ἀναγκαίων διὰ τὰς Τεχνικὰς Σχολὰς Στελεχῶν. Καί, ὅπως ἐδήλωσε, πολιτική του εἶναι ἡ συνεχὴς αὔξησις τῶν διδακτηρίων τῆς χώρας, διὰ τὴν ταχυτέραν ἀνέγερσιν τῶν ὁποίων ἵδρυσε τὸν Ὀργανισμὸν Σχολικῶν Κτιρίων, ὁ ὁποῖος ἐπροικοδοτήθη μὲ 300 ἑκατομ. ἐτησίως.

Ὁ κ. Παπανδρέου εἶπε: «ΘΑ» αὐξήσωμεν τὸν ἀριθμὸν τῶν ὑποτροφιῶν — χωρὶς κανένα ἀριθμητικὸν προσδιορισμόν.

Ὁ κ. Καραμανλῆς: Ηὔξησε τὰς ὑποτροφίας μὲ ἀποτέλεσμα, ἐνῶ τὸ 1955—56 εἶχον παρασχεθῆ ὑπὸ τοῦ ΙΚΥ 339 ὑποτροφίαι, νὰ παρασχεθοῦν 648 κατὰ τὸ ἔτος 1962—63, ἐπὶ πλέον δὲ ἐφήρμοσε τὸν θεσμὸν τῶν ὑποτροφιῶν καὶ εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν (2000 περίπου κατ' ἔτος) καί, συμφώνως πρὸς τὴν χαραχθεῖσαν διὰ τοῦ ἐκφωνηθέντος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην λόγου του πολιτικὴν ἐπὶ τῆς Παιδείας, θὰ τὰς ηὔξανεν ἔτι περαιτέρω.

Δι' ὅλα αὐτὰ τὰ βασικὰ ἔχομεν μόνον «ΘΑ», χωρὶς κανένα συγκεκριμένον ἀριθμόν.

Ἂς εἰσέλθωμεν τώρα εἰς ἄλλην κατηγορίαν ἐπαγγελιῶν. Εἶναι αἱ σκοπίμως ἀσαφεῖς. Ἐφ' ὅσον δὲ μένουν ἀσαφεῖς, εἶναι ἄνευ ἀξίας. Ζητοῦμεν λοιπὸν τὴν ἀποσαφήνισίν των:

1) Αὐξανομένων τῶν προγυμνασίων θὰ διατηρηθοῦν τὰ ὑπάρχοντα Γυμνάσια ἢ θὰ περιορισθῇ ὁ ἀριθμός των; Καὶ τότε ποῖα Γυμνάσια θὰ καταργηθοῦν;

2) Ἂν εἶναι σαφές, ὅτι καταργοῦνται ὅλαι αἱ καταβολαὶ τοῦ φοιτητοῦ πρὸς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, δηλαδὴ ΚΑΙ τὰ δίδακτρα, θέλει τοῦτο ἰσχύσει καὶ διὰ τοὺς ἐφετεινοὺς φοιτητὰς ἢ μόνον εἰς τὸ μέλλον;

3) Ὅταν ἐξαγγέλλῃ τὴν ἰσοτιμίαν δημοτικῆς καὶ καθαρευούσης εἰς τὴν Μέσην Παιδείαν, ἔχει ὑπ' ὄψιν του, εἰς ποίαν γλῶσσαν θὰ εἶναι συντεταγμένα τὰ σχολικὰ βιβλία; Ἔχει ὑπ' ὄψιν του, ποία ἀναλογία ὡρῶν διδασκαλίας δημοτικῆς καὶ καθαρευούσης θὰ ὑπάρχῃ; Διότι ἡ ἠθικὴ ἰσοτιμία εὐκόλως γίνεται δεκτὴ ἀπὸ ὅλους. Τὸ πρόβλημα ἀρχίζει, ὅταν πρόκειται νὰ λύσωμεν κυρίως αὐτὰ τὰ δύο θέματα. Ἄνευ τῆς ἐπιλύσεως αὐτῶν ἡ ἐξαγγελία τῆς ἰσοτιμίας εἶναι ἄνευ περιεχομένου.

4) Ὅταν ἐξαγγέλλῃ, ὅτι «ΘΑ» κατοχυρωθοῦν τὰ ἐπαγγελματικὰ προσόντα τῶν ἀποφοίτων τῶν Τεχνικῶν Σχολῶν, τί ἐννοεῖ; Ὅτι θὰ προσλαμβάνωνται ὑποχρεωτικῶς ἀπὸ τὰς Βιομηχανίας καὶ τὰς ἄλλας ἐπιχειρήσεις; Ὅτι θὰ προστατεύωνται, ὅπως περίπου προστατεύονται οἱ παλαιοὶ πολεμισταί; Διότι ἔχουν καὶ σήμερον «προσόντα» διορισμοῦ. Ἐρωτᾶται: Τί ἐπὶ πλέον τοὺς παρέχεται διὰ τῆς νέας ἐπαγγελίας;

5) Ὅταν ὁμιλῇ ὁ κ. Πρωθυπουργὸς περὶ «καταργήσεως» τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, δὲν λέγει τὴν ἀλήθειαν. Ἁπλῶς:

α) Τὰς μεταθέτει εἰς ὡρισμένα ἐπαρχιακὰ κέντρα,

β) Μεταβάλλει τὴν σύνθεσιν τῶν κριτῶν,

γ) Καταργεῖ τὴν ἑνότητα τῶν κριτηρίων καὶ

δ) Προσθέτει διὰ τὴν κρίσιν ταύτην καὶ τὴν ἐπίδοσιν τῶν δύο τελευταίων ἐτῶν.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω μεταβολῆς θὰ προκύψῃ συναγωνισμὸς τῶν Γυμνασίων, ὅπως δίδουν ὑψηλοὺς βαθμοὺς κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη, ὥστε νὰ διευκολύνεται ἡ εἴσοδος εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς. Τοῦτο δὲ τὸ γεγονὸς θὰ ἐπιτείνῃ τὴν διάσπασιν τῆς ἑνότητος τῆς κρίσεως, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ἀδικοῦνται οἱ μαθηταὶ τῶν εὐσυνειδήτων καθηγητῶν.

6) Ἀλλά, πέραν τούτου, δὲν ἀποσαφηνίζεται, τί θὰ γίνῃ, ἐὰν οἱ ἐπιτυγχάνοντες εἰς τὰς ἐξετάσεις αὐτὰς εἶναι περισσότεροι ἀπὸ ὅσους χωροῦν εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς. Τί σημαίνει, ὅτι θὰ καταργηθῇ ὁ κλειστὸς ἀριθμὸς «βαθμιαίως»; Θὰ καταργηθῇ δηλαδή, ὅταν τὰ Γυμνάσια, λόγω αὐστηρότητος, θὰ δημιουργήσουν αὐτὰ «ντὲ φάκτο» τὸν κλειστὸν ἀριθμόν;

7) Ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἶναι τελείως ἀσαφὲς, εἰς τί θὰ ἐξετάζωνται οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Γυμνασίων. Αἱ ἐξετάσεις θὰ γίνωνται τὸν Ἰούνιον, δηλαδὴ ἅμα τῷ πέρατι τῶν μαθημάτων. Κατ' ἀνάγκην, θὰ ἐξετάζωνται εἰς τὴν διδαχθεῖσαν ὕλην. Τοῦτο ὅμως σημαίνει:

α) Ὅτι τὰ πανεπιστημιακὰ μαθήματα εἰς τὰς Θεωρητικὰς Σχολὰς πρέπει νὰ κατέλθουν εἰς τὸ ἐπίπεδον τῶν ἐπιτυχόντων τῆς ποιοτικῶς κατωτέρας ὁμάδος Γυμνασίων.

β) Ὅτι τὸ Πολυτεχνεῖον καὶ ὡρισμέναι Σχολαὶ Θετικῶν Ἐπιστημῶν θὰ πρέπει νὰ καλύψουν τὸ ὑπάρχον χάσμα μεταξὺ τῶν γνώσεων ποὺ ἀποκτῶνται εἰς τὰ ἑλληνικὰ Γυμνάσια καὶ τῶν γνώσεων ποὺ ἀπαιτοῦνται, διὰ νὰ παρακολουθήσῃ ὁ πρωτοετὴς τὰ μαθήματα τῆς Σχολῆς του καὶ προπαντὸς τοῦ Πολυτεχνείου.

Ἡ λύσις τοῦ καὶ-

ΒΛΕΠΕ 7η ΣΕΛΙΔΑ

ΤΑ «ΘΑ» ΚΑΙ ΤΑ «ΕΑΝ» ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ

ΑΠΟ ΤΗΝ 1ην ΣΕΛΙΔΑ

ρίου τούτου προβλήματος παραμένει ἀκαθόριστος. Ἐὰν βεβαίως ὅλα τὰ Γυμνάσιά μας ἦσαν ἄριστα, τὸ ζήτημα δὲν θὰ ὑπῆρχεν. Ἀλλὰ τώρα τὸ ζήτημα ὑπάρχει καὶ χωρὶς τὴν λύσιν του ὅλη αὐτὴ ἡ μεταρρύθμισις βλάπτει καὶ δὲν ὠφελεῖ.

Τὰ περὶ ἱδρύσεως ὑφυπουργείου Σωματικῆς Ἀγωγῆς καὶ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου ἐνδιαφέρουν μόνον τοὺς μέλλοντας νὰ ἐξοικονομηθοῦν εἰς τὰς νέας αὐτὰς θέσεις «ἡμετέρους» καὶ ὄχι τὸν ἑλληνικὸν Λαόν.

Ὁλόκληρος ἡ ἐξαγγελλομένη «ἐπανάστασις εἰς τὴν Παιδείαν» στηρίζεται εἰς τὴν προυπόθεσιν, ὅτι «ΘΑ» ἔχωμεν καλυτέρους δημοδιδασκάλους, διότι «ΘΑ» λειτουργήσουν καλύτερα αἱ Παιδαγωγικαὶ Ἀκαδημίαι, χωρὶς νὰ ἐξαγγέλλεται οἱαδήποτε συγκεκριμένη εἰς αὐτὰς ἀλλαγή, ὅτι «ΘΑ» ἔχωμεν καλυτέρους καθηγητὰς Γυμνασίων, χωρὶς οὐδαμῶς καὶ νὰ καθορίζεται, ἂν θὰ ὑπάρξῃ μεταβολή τις εἰς τὴν μόρφωσίν των. Θὰ εἶναι ἐπαρκὴς τίτλος πρὸς διορισμὸν τὸ πανεπιστημιακὸν πτυχίον; Τότε «ΘΑ» πρέπει νὰ λειτουργήσουν καλύτερα καὶ αἱ ἀντίστοιχοι πανεπιστημιακαὶ Σχολαί. Ἀλλὰ καὶ περὶ αὐτοῦ οὐδὲν λέγεται. Ὅπως τίποτε συγκεκριμένον δὲν λέγεται διὰ τὰς μετεκπαιδεύσεις, πλὴν τοῦ ὅτι «ΘΑ» πυκνωθοῦν.

Ὑπὸ τοὺς ὅρους αὐτοὺς, ὅλον τὸ ἐξαγγελθὲν ἐκπαιδευτικὸν πρόγραμμα στέκεται εἰς τὸν ἀέρα. Εἶναι ἄνευ οὐσιαστικοῦ περιεχομένου. Εἶναι ἕνα προεκλογικὸν πυροτέχνημα, τὸ ὁποῖον προβάλλει ἀορίστως, ἀλλὰ θορυβωδῶς τὰ εὐχάριστα εἰς τοὺς πολλοὺς καὶ συγκαλύπτει πονήρως τὰ δυσάρεστα.

ΠΑΛΑΙΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

[C1.3]

Σχολὴ ἐπαιτῶν λειτουργοῦσα κατὰ τὸν πλέον σύγχρονον τρόπον ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τῆς Αἰγυπτιακῆς ἀστυνομίας εἰς τὸ Κάϊρον

ΚΑΙ ΕΞΑΣΚΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΔΡΟΜΟΥΣ ΥΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΒΛΕΨΙΝ «ΚΑΘΗΓΗΤΩΝ»

ΚΑΪΡΟΝ, Σεπτέμβριος, (τοῦ ἀνταποκριτοῦ μας).— Εἰς μίαν λαϊκὴν συνοικίαν τοῦ Καΐρου, τὴν Σαΐντ Ζέναμπ, ὅπου ὑπάρχουν ἀκόμη στενοὶ δρόμοι καὶ ἔντονον λαϊκὸν ἀνατολικὸν χρῶμα, ἡ ἀστυνομία ἀνεκάλυψεν μίαν ἰδιότυπον σχολήν, ὅπου οἱ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο πῶς νὰ γίνουν καλοὶ ἐπαῖται.

Ἡ σχολὴ ἦτο ὠργανωμένη κατὰ τὸν πλέον συγχρονισμένον τρόπον, διότι οἱ μαθηταὶ κατέβαλον δίδακτρα ὅπως γίνεται εἰς ὅλας τὰς σχολὰς καὶ προσήρχοντο ἐκεῖ διὰ νὰ διδάξουν ἐπαΐται ἀπὸ διαφόρους περιοχὰς τῆς πόλεως, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Οἱ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο πῶς νὰ συγκινοῦν τὸ κοινόν, πῶς νὰ ἐπιτυγχάνουν τὴν «ἀξιοποίησιν» τῆς τοποθεσίας τὴν ὁποίαν τοὺς ἀνέθεταν νὰ «ἐκμεταλλευθοῦν» καὶ πῶς νὰ ἀποφεύγουν πράξεις αἱ ὁποῖαι θὰ τοὺς ἔφεραν εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὴν ἀστυνομίαν.

Μία ἰδιοτυπία τῆς σχολῆς ἦτο ὅτι οἱ μαθηταί, ὕστερα ἀπὸ σειρὰν μαθημάτων τὰ ὁποῖα ἐλάμβανον, ἐστέλλοντο νὰ κάμουν «ἔμπρακτον ἐκπαίδευσιν» εἰς διαφόρους συνοικίας, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν «καθηγητῶν», οἱ ὁποῖοι ἐλάμβανον θέσεις πλησίον των διὰ νὰ παρακολουθήσουν τὴν δεξιοτεχνίαν καὶ τὴν... ἐπιμέλειαν τῶν μαθητῶν των. Αἱ εἰσπράξεις τῶν μαθητῶν αὐτῶν κατὰ τὴν περίοδον τῆς «ὑπὸ δοκιμασίαν» ὑπηρεσίας των, περιήρχοντο εἰς τὴν σχολήν.

Τὰ μαθήματα τῆς σχολῆς διήρκουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, μὲ ἐναλλαγὴν τῶν μαθητῶν οἱ ὁποῖοι προσήρχοντο ἀπὸ διαφόρους κοινωνικὰς τάξεις, διότι ὑπῆρχον καὶ ἀρκετοὶ εὔποροι οἱ ὁποῖοι ἐξέλεγαν τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἐπαίτου ὡς πλέον ἀποδοτικὸν καὶ ἀναπαυτικόν.

ΑΠΛΑ ΚΙ' ΑΛΗΘΙΝΑ

Η ΔΙΑΓΟΥΜΙΣΜΕΝΗ ΧΩΡΑ

Ἔρχεται καὶ ξανάρχεται στὴν ἐπιφάνεια ἡ ἀντιδικία μεταξὺ δημοτικῆς καὶ καθαρεύουσας, μεταξὺ τῆς χρησιμότητας τῆς μάθησης τῶν ἀρχαίων ἀπὸ τὰ πρωτότυπα κείμενα ἢ ἀπὸ μεταφράσεις γραμμένες στὴ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ, καθὼς συνεχίζεται μὲ ἀπροσδιόριστες προοπτικὲς τερματισμοῦ, ἡ συζήτηση στὴ Μικρὴ Βουλή, γύρω ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση. Καὶ δὲν πρόκειται βέβαια γιὰ ἀντιδικία περὶ τὰ ἀπαρέμφατα καὶ τὰ «ἴα» ἀλλὰ γιὰ ἀντιδικία ἀνάμεσα σὲ δυὸ κόσμους μὲ διαφορετικὴ νοοτροπία.

Στὸ ταμπούρι τῆς ἄμυνας τῆς καθαρεύουσας σὰν ἐπίσημης γλώσσας τοῦ κράτους καὶ σὰν «πρώτης τῇ τάξει» στὸ σχολεῖο ἔχουν ἐναλλαγὴ τελευταῖα ἀρκετοὶ ρήτορες τῆς ΕΡΕ κι' ἀνάμεσά τους ὁ Π. Κανελλόπουλος κι' ὁ Κ. Τσάτσος. Παληὸς ἔρωτας, κυρίως τοῦ τελευταίου, ἡ δημοτική. Ξέφτισε μὲ τὶς κακὲς συναναστροφὲς καὶ μὲ τοὺς καινούργιους του ἔρωτες. Καὶ ὁ θαυμασμός του γιὰ τὸν «χρυσοῦν αἰῶνα» τοῦ σύγχρονου Περικλῆ ἔδωσε φαίνεται τὴ χαριστικὴ βολὴ στὴν παληά του ἐκείνη ἀγάπη. Ἔτσι ἀγωνίστηκε καὶ προχτὲς γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἐναντίον τῆς μετάφρασης τῶν ἀρχαίων κειμένων στὴ δημοτικὴ γιὰ τὰ σχολεῖα μὲ τὸ ἐπιχείρημα πὼς πρέπει τὰ παιδιὰ νὰ γευθοῦν ἀπ' εὐθείας τὴ γλῶσσα τῶν ἀρχαίων.

Φυσικά, ἡ τέτοια γνώση, ὅπως πολὺ ἐπίκαιρα τοῦ θύμισε ὁ Λ. Ἀκρίτας, θυμίζει τὴ γνώση τῆς ἑλληνικῆς, ποὺ εἶχε ὁ Καβαφικὸς ἡγεμόνας τῆς Λιβύης. (Τοῦτος ὁ ἡγεμόνας — ἡ διευκρίνιση γίνεται γιὰ μερικοὺς ἄμουσους συνάδελφους τοῦ καθηγητῆ — «ἀγόραζε βιβλία ἑλληνικά, ἰδίως ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικά. Μήτε βαθὺς στὲς σκέψεις ἦταν, μήτε τίποτε. Ἕνας τυχαῖος ἀστεῖος ἄνθρωπος. Πῆρε ὄνομα ἑλληνικό, ντύθηκε σὰν Ἕλληνας, ἔμαθ' ἐπάνω κάτω σὰν τοὺς Ἕλληνες νὰ φέρεται κι' ἔτρεμεν ἡ ψυχή του μὴ τυχὸν χαλάσῃ τὴν καλούτσικην ἐντύπωση, μιλώντας βαρβαρισμοὺς δεινοὺς τὰ 'Ελληνικά κι' οἱ Ἀλεξανδρινοὶ τὸν πάρουν στὸ ψιλό, ὡς εἶναι τὸ συνήθιο τους οἱ ἀπαίσιοι»). Ὡστόσο ὑπάρχει ἕνα κείμενο πιὸ καταλυτικὸ γιὰ τὸν προχθεσινὸ ρήτορα. Γιατὶ εἶναι κείμενο δικό του καὶ γιατὶ εἶναι ἐπίσημο κείμενο, ὑπουργικό, μὲ ἀριθμὸ πρωτοκόλλου 20701.

Ἦταν τότες, ποὺ ὁ τόπος βούλιαζε στὸ αἷμα καὶ στὴ φωτιά, καθὼς παιζόταν ἀπάνω του ἡ βιβλικὴ τραγωδία τοῦ Κάϊν καὶ τοῦ Ἄβελ. Καὶ ὁ καθηγητὴς μας ἦταν ὑπουργὸς τῆς Παιδείας κι' ἔπρεπε νὰ δώσῃ κουράγιο στοὺς νέους μιὰ καὶ ἡ 25 Μαρτίου ἦταν μιὰ θαυμάσια εὐκαιρία. Μὰ παίρνοντας τὴν πέννα δὲν ἔγραψε «Ἴτε παῖδες Ἑλλήνων» καὶ ἄλλα ἠχηρὰ παρόμοια, ποὺ συχνὰ τ' ἀκοῦνε βερεσὲ οἱ νέοι. Στὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ κατάφυγε, γιατὶ ὁ καλός μας ὑπουργὸς ἤξερε πὼς μόνο μ' αὐτὴ τὴ γλῶσσα θὰ μποροῦσε νὰ συγκινήσῃ τοὺς ἀποδέκτες τῆς «ἐγκυκλίου» του. «Πρέπει νὰ μάθουν ὅλοι οἱ λαοὶ τοῦτες τὶς μέρες — γράφει ὁ ὑπουργὸς Κ. Τσάτσος — πὼς στὸ πείσμα τῶν ἐπιδρομέων μορφώνουμε τὰ παιδιά μας, πὼς εἶναι παιδιὰ καὶ δάσκαλοι στρατιῶτες τῆς ἐλευθερίας τὴ νύχτα καὶ ἐργάτες τοῦ πνεύματος τὴν ἡμέρα. Ἡ μεγάλη Μητέρα μας, ποὺ πάντα περπατάει ἀμίλητη, ἀπαραπόνετη καὶ μὲ τὰ μάτια γυρτὰ πρὸς τὸ διαγουμισμένο της χῶμα, ἂς ὑψώσῃ γιὰ μιὰ φορά, γιὰ μιὰ ὥρα τὰ μάτια της ψηλὰ κι' ἂς περηφανευθῇ...».

Δάσκαλε ποὺ δίδασκες καὶ νόμο δὲν ἐκράτεις!

Ἡ δημοτικὴ — ἡ «βάρβαρη» μάλιστα δημοτική, ὅπως τὴ δείχνει τὸ ὑπουργικὸ κείμενο μὲ τὰ «ἀπαραπόνετα» καὶ τὰ «διαγουμισμένα» — ἦταν καλὴ τότε γιατὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἐστίες τῶν προγόνων κινδύνευαν καὶ οἱ ἑστίες καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ παράσημα τοῦ Συντηρητισμοῦ, καὶ πρόδωσε τὴν καθαρεύουσα αὐτοῦ τοῦ Συντηρητισμοῦ γιὰ νὰ γίνῃ πιὸ ἀγαπητὸς στὸ λαὸ ποὺ ἔχυνε τὸ αἷμα του. Τώρα ὅμως ἡ δημοτικὴ δὲν μᾶς χρειάζεται καὶ ἐπικαλούμαστε τὰ Συντάγματα, τοὺς νόμους καὶ τοὺς προφῆτες.

Κι' ὅμως, ἀγαπητέ μας δάσκαλε, καὶ τώρα μᾶς χρειάζεται ἡ δημοτικὴ γιὰ νὰ συναγείρῃ τὸ λαό, γιατὶ πάλι ἡ «μεγάλη μας Μητέρα περπατάει μὲ τὰ μάτια γυρτὰ πρὸς τὸ διαγουμισμένο της χῶμα». Διαγουμισμένο ἀπὸ μιὰ στρατιὰ καπηλῶν κάθε ἱεροῦ καὶ ὁσίου, ποὺ στὸ στρατόπεδό τους «ἐμήδισες» μαζὶ μὲ ἄλλους δημοκράτες λίγα χρόνια πρὶν γιὰ νὰ τοὺς δώσετε τὸ ἀπαραίτητο λουστράρισμα τῆς δημοκρατίας καὶ νὰ μπορέσουν ἔτσι νὰ διαγουμίσουν πιὸ ἄνετα καὶ πιὸ ἀποδοτικὰ αὐτὴ τὴ «μεγάλη μας Μητέρα». Χρειάζεται καὶ τώρα ἡ δημοτικὴ γιὰ νὰ συγκινήσῃ τὶς καρδιὲς τῶν νέων, γιὰ νὰ βροῦν πιὸ πολὺ δύναμη νὰ πολεμήσουν τοὺς καινούργιους διαγουμιστὲς αὐτῆς τῆς γῆς, τοὺς λυμεῶνες, τοὺς Πεζόπουλους, τοὺς ἀνάδοχους τοῦ στρατοῦ, τοὺς αὐλοκόλακες, τοὺς ἐργολάβους τοῦ χθεσινοῦ ἀφέντη σου, τοὺς οἰκοδόμους κάθε ντροπῆς.

ΣΠ. ΓΙΑΝΝΑΤΟΣ

ΙΣ ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ

Ὑπουργείου Παιδείας

ΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

θοῦν τὴν 7ην Ὀκτωβρίου ὥρα 5—8 εἰς
ὸς Μασσαλίας 22, Τηλέφωνα 713.952

ΗΡΥΞΙΣ

λεκτρισμοῦ ἔχουσα ἀνάγκην ἑνὸς
υ Ὑπομηχανικοῦ Κατηγορίας Β1,
χανολόγου - ἠλεκτρολόγου ἢ ραδιο-
ηλεκτρολάγου Β΄), τῶν Σχολῶν Ὑπομηχανικῶν Ε.Μ. Πολυτεχνείου,
εἴτε τῶν Δημοσίων Τεχνικῶν Σχολῶν Ὑπομηχανικῶν Ἀθηνῶν ἢ Θεσ-
σαλονίκης, εἴτε τῶν ἀναγνωρισμένων Σχολῶν Ὑπουργείου Παιδείας
Ραδιοηλεκτρολόγων, κατόχων ἀδείας Ραδιοτεχνικοῦ Β΄ Ὑπουρ-
γείου Συγκοινωνιῶν, γνώστου τῆς Γαλλικῆς γλώσσης καὶ ἡλικίας
οὐχὶ μεγαλυτέρας τῶν 40 ἐτῶν, διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ἀπανταχοῦ
τῆς Ἑλλάδος, προκηρύσσει διαγωνισμόν, ὅστις θέλει διεξαχθῆ εἰς
τὰ ἐν Ἀθήναις Κεντρικὰ Γραφεῖα τῆς Δ.Ε.Η., ὁδὸς Χαλκοκονδύλη
ἀρ. 30 τὴν 16ην Ὀκτωβρίου 1964.

Οἱ ἐνδιαφερόμενοι δέον νὰ λάβωσι σχετικὸν ἔντυπον πληροφο-
ριακὸν σημείωμα περὶ τῶν προϋποθέσεων συμμετοχῆς των εἰς τὸν
διαγωνισμὸν ἐκ τῆς Ὑπηρεσίας Προσωπικοῦ (Τμῆμα Ἐκπαιδεύσε-
ως: ὁδὸς Χαλκοκονδύλη ἀρ. 32, 1ος ὄροφ., Γραφεῖον 105), Ἀθῆναι.

Μόνον νέαι αἰτήσεις συμμετοχῆς, ὑποβαλλόμεναι, μετὰ τῶν σχε-
τικῶν δικαιολογητικῶν, βάσει τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὴν
ἀνωτέρω διεύθυνσιν, καθ' ἑκάστην 12.00 — 13.00 μέχρι τῆς μεσημ-
βρίας τῆς 13ης Ὀκτωβρίου 1964 θὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν.

('Εκ τῆς Δ.Ε.Η.)

κι' αὐτὸς τὴν ἐξουσία
του, τιμωρεῖ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο τὸ
μεγάλο του γυιό, πού, πολὺ ἀθῶα,
κυττάζει τὸν 'Ομπέρυμπερ, ἐνῶ αὐ-
τὸς σφυρίζει ἀνάμεσα ἀπ' τὴν τρύ-
πα τῶν δοντιῶν του ἕνα μάρς. Ὑ-
σερα ὁ Γιοχάννες χαμογελάει καὶ
παρακολουθεῖ μὲ τὰ μάτια τὴν οἰ-
κογενειακὴ ὁμάδα νὰ προχωρῆ πρὸς
τὴν πόρτα, γιατὶ εἶναι ὥρα, γιὰ τὴ
γυναίκα, νὰ ξαναγυρίση, κι' ἀκόμα
γιατὶ ὁ Γκόλλιμπεκ ἔχει δυὸ ὧρες
γιὰ νὰ ἀσχοληθῆ μὲ τὴν θεωρία τῆς
ἐσωτερικῆς ὑπηρεσίας, γιὰ νὰ μά-
θη νὰ προχωρῆ γρηγορώτερα. γιὰ
νὰ μὴν τὸν παρατηρήση ὁ ἀνθυπα-
σπιστής, ἐπειδὴ δὲν βρίσκει τὴ θέ-
ση του στὴ γραμμὴ καὶ τρέχει ἐδῶ
κι' ἐκεῖ σὰν λαγὸς ποὺ τὸν κυνη-
γοῦν τὰ σκυλιά.

ΑΤΡΙΟΝ: Ἡ συνέχεια.

ΗΘΕΥΣ

ταχεῖα ἐξυπηρέτησις

ΣΤΑΔΙΟΥ 41

ΘΕΝΤΑ καὶ ΠΑΡΑΔΟΤΕΑ ἀπαραιτήτως, τὸ ἀργότερον, μέχρι τῆς 31ης Δεκεμβρίου ἐ.ἔ.

3) Νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὸ ΚΕΝΤΡΟΝ ΤΗΣ ΠΟΛΕΩΣ καὶ δή, κατὰ προτίμησιν, εἰς τὰ καλύτερα τμήματα αὐτῆς, ἢ ἐπὶ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΡΤΗΡΙΩΝ. Δὲν λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν προσφοραὶ διὰ διαμερίσματα κείμενα ΕΚΤΟΣ τοῦ Σχεδίου Πόλεως Ἀθηνῶν καὶ τῆς περιοχῆς τοῦ Δήμου Ἀθηναίων.

4) Τὰ γωνιαῖα προτιμῶνται.

5) Νὰ μὴ εὑρίσκωνται τὰ προτεινόμενα διαμερίσματα εἰς οἰκοδομήματα, ὅπου ἠγοράσθη ἄλλοτε οἰκία διὰ τὸ Λαχεῖον Συντακτῶν.

6) ΑΠΟΚΛΕΙΟΝΤΑΙ ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΑ : α) ἰσόγεια, β) εὑρισκόμενα ἐπὶ τοῦ 1ου μὴ ὑπερηψωμένου ὀρόφου.

7) Προσφοραί, ἀφορῶσαι ὀρόφους, προστεθειμένους εἰς παλαιοτέραν οἰκοδομὴν (ἐπανωσηκώματα), δὲν γίνονται δεκταί.

Συνιστᾶται εἰς τοὺς προσφέροντας νὰ καθορίζουν τιμὰς λογικάς. Ἡ Ἕνωσις, μετὰ ἐκτίμησιν ἑκάστου προσφερομένου ἀκινήτου ὑπὸ τῶν μηχανικῶν της, καθὼς καὶ μηχανικῶν τῆς Κτηματικῆς Τραπέζης Ἑλλάδος, ἀποφασίζει περὶ τοῦ καταβλητέου τιμήματος. Προσφοραὶ μὲ ὑπερβολικὰς τιμὰς ΑΠΟΡΡΙΠΤΟΝΤΑΙ ΑΣΥΖΗΤΗΤΙ.

(ΕΚ ΤΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΣΥΝΤΑΚΤΩΝ Η.Ε.Α.)

(Μόνον ἔγγραφος ἐντολὴ τῆς Ε.Σ.Η.Ε.Α. ἰσχύει διὰ τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης)

Ο. ΔΙ. Σ. Υ.

ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΩΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑ ΔΗΜΟΠΡΑΣΙΑ ΤΗΣ 9ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1964

Παλαιὰ σιδηροδρομικὰ φορτηγὰ ὀχήματα καὶ ἀτμάμαξαι Σ.Ε.Κ. — Σιδηροδρομικὴ Γραμμὴ Λαυρίου ὡς εὑρίσκεται. — Μεταλλικὰ Ὑπόστεγα — Διωστῆρες ἀτμαμαξῶν χαλύβδινοι — Ἀεροσυμπιεστὴς — Προωθητὴρ — Ἀναμικτῆρες — Ἀμφιδέται — Παλαιομεταλλικὸν ὑλικὸν — Σῶτρα Ἐπίσωτρα — Ὄρυζα διὰ πᾶσαν χρῆσιν κλπ.

ΠΑΡΕΧΟΝΤΑΙ ΕΥΚΟΛΙΑΙ ΠΛΗΡΩΜΗΣ

Πληροφορίαι Ο.ΔΙ.Σ.Υ. Κοραῆ 1 Ἀθῆναι (Τηλέφ. 230.971 ἐσωτ. 903 καὶ 908) καὶ Ἑρμοῦ 9 Θεσσαλονίκη (Τηλέφ. 70.672).

(ΕΚ ΤΟΥ Ο.ΔΙ.Σ.Υ.)

[5.1]

ΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΝ»

Ο κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ ΟΜΙΛΕΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

5/11/64

Αἱ πρόσφατοι μεταρρυθμίσεις θὰ πέσουν μαζὶ μὲ τὴν κυβέρνησιν ποὺ τὰς ἐπέβαλε

ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΑΙ ΕΞΑΓΓΕΛΙΑΙ ΧΩΡΙΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ

Ὁ κ. Κωνστ. Τσάτσος.

Ο κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ ἤρχισε τὴν σταδιοδρομίαν του ὡς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ ἐνωρὶς εἰσῆλθε εἰς τὴν πολιτικήν. Ἀλλὰ ἐπέτυχε νὰ παραμείνῃ καὶ εἰς τὸν χῶρον τῆς πολιτικῆς πνευματικὴς ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀκέραιον. Δὲν ἔπαυσε νὰ δημιουργῇ ἔργα καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸν συγκατέλεξε μεταξὺ τῶν μελῶν της. Ὁ κ. Τσάτσος, ἀνταποκρινόμενος εἰς παράκλησιν τῆς «Ἀπογευματινῆς» ἐκθέτει εἰς τὴν κατωτέρω συνέντευξίν του τὰς σκέψεις του ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς Παιδείας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ νομοσχεδίου, ἡ Ε.Ρ.Ε. ἐξεφράσθη ἐναντίον τῆς δημοτικῆς γλώσσης, τὴν προαγωγὴν τῆς ὁποίας ἐπιδιώκουν οἱ ἐν τῇ Κυβερνήσει;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Ἡ Ἕνωσις Κέντρου καὶ ἡ ἀριστερὰ ἀγωνίζονται νὰ ἐπιθέσουν εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐπὶ τῆς ΕΡΕ τὴν σφραγῖδα τῆς συντηρητικότητος καὶ δὴ τῆς ἀντιδράσεως. Ἡ ΕΡΕ εἶναι κόμμα τῆς προόδου, κόμμα τῶν νέων ἰδεῶν, ὅσον τοὐλάχιστον καὶ τὸ Κέντρον καὶ εἶναι κατὰ τρόπον πολὺ πλέον ρεαλιστικὸν καὶ γόνιμον. Καὶ εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ θέματα ἡ ΕΡΕ πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ ἐκπροσωπῇ τὴν καθυστέρησιν καὶ τὴν ἀντίδρασιν. Ἡ ΕΡΕ ἀνεγνώρισε ὅσον καὶ τὸ Κέντρον τὴν θέσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ μέσα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους καὶ μέσα εἰς τὸ σχολεῖον εἰδικώτερον. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορὰ μεταξὺ ΕΡΕ καὶ Κέντρου. Ἡ διαφορὰ ὑπάρχει ἐπὶ τῶν ἑξῆς δύο σημείων: 1ον) Ἡ Ε.Ρ.Ε. θεωρεῖ ὅτι διὰ τὴν θρησκευτικὴν μόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδει τὴν ὀφειλομένην σημασίαν, πρέπει νὰ διδάσκεται παραλλήλως πρὸς τὴν δημοτικὴν καὶ ἡ καθαρευούσα εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ. Τοῦτο ἐπιβάλλεται καὶ διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν τὸ παιδὶ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔτους νὰ ἀντιλαμβάνεται καὶ κείμενα συντεταγμένα εἰς τὴν ἁπλῆν καθαρεύουσαν, αὐτὴ εἰς τὴν ὁποίαν συντάσσονται τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ αἱ ἐφημερίδες. 2ον) Ἡ ΕΡΕ ἐχαρακτήρισε τὴν προσπάθειαν νὰ ἐμπλακῇ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα μὲ τὴν ἐπιχειρουμένην μεταρρύθμισιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς νομοθεσίας ὡς βαρύτατον σφάλμα. Πρῶτον, διότι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ οἱ φανατισμοὶ καὶ αἱ μάταιαι ἔριδες περὶ τὸ γλωσσικόν, αἱ ὁποῖαι παλαιότερον ἐταλαιπώρησαν τὸ ἔθνος, ἀνεζωπυρήθησαν ἄνευ λόγου καὶ θὰ βλάψουν καὶ τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ τὴν παιδείαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ ἀριστεροὶ ἀνέκαθεν, διὰ λόγους ἰδικούς των, προσπαθοῦν νὰ μεταβάλουν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἰς πολιτικὸν ζήτημα. Δυστυχῶς τὸ αὐτὸ ἔπραξε κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων τὸ Κέντρον καὶ ὁ Τύπος του, διὰ νὰ κάνουν ἐπίδειξιν προοδευτικότητος ἔναντι ἡμῶν καὶ χωρὶς νὰ λογαριάζουν ὅτι, μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ζημιώνουν τὴν ὑπόθεσιν τῆς δημοτικῆς διὰ τὴν ὁποίαν δῆθεν κόπτονται.

Ἡ τεχνικὴ παιδεία

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Πῶς ἡ Ε.Ρ.Ε., ἡ ὁποία ἔκανε τὴν πλέον ἀποφασιστικὴν στροφὴν πρὸς τὴν τεχνικὴν παιδείαν καὶ πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, διότι αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν παιδείαν χρειάζεται ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις τῆς χώρας, μετὰ τόσης ἐπιμονῆς ὑπεστήριξε τὴν διατήρησιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν εἰς τὰ Γυμνάσια;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἡ ΕΡΕ οὐδέποτε ἀπέστη τῆς σκέψεως, τὴν ὁποίαν ἐνέπνευσε ἡ ἰδική της ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις, ὅτι πρέπει νὰ στραφῇ ἡ πλειοψηφία τῶν Ἑλληνοπαίδων πρὸς τὴν τεχνικὴν παιδείαν, διὰ νὰ ὑπάρξουν τὰ κατάλληλα διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνασυγκρότησίν μας στελέχη καὶ διὰ νὰ ὑπάρξῃ κάποια μεγαλυτέρα ἀνταπόκρισις μεταξὺ τῆς παιδείας ποὺ προσφέρει ἡ Πολιτεία καὶ τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Εἰς αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐμμένει καὶ θέλει νὰ τὴν ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν τεχνικῶν σχολῶν εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας. Ποία εἶναι ἡ θέσις τοῦ Κέντρου ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ δὲν γνωρίζομεν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος βλέπομεν ὅτι διατηρεῖ τὰ πολλὰ γυμνάσια καὶ τὰ πολλαπλασιάζει. Ἡ διαφωνία μας ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι σαφὴς εἰς τὸ ἀκόλουθον σημεῖον: Δεδομένου ὅτι εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι ὁ καλὸς τεχνικὸς πρέπει νὰ εἶναι καὶ καλὸς ἄνθρωπος καὶ ὅτι ἡ τεχνικὴ παιδεία κατ' ἀνάγκην βαδίζει μὲ μίαν γενικὴν παιδείαν, ἡ διαφωνία μας ἀρχίζει ἐκεῖ ποὺ καθορίζομεν τὸ περιεχόμενον αὐτῆς τῆς γενικῆς παιδείας. Ἡμεῖς ριπτομεν τὸ βάρος τῆς γενικῆς παιδείας εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν διὰ τῆς ἐκμαθήσεως ἰδίᾳ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Τὸ Κέντρον εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον διαφωνεῖ. Ἡμεῖς ἐζητήσαμεν νὰ δοθῇ μεγαλυτέρα ἔμφασις εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν καὶ νὰ ἀρχίζῃ ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως τοῦ γυμνασίου. Τὸ Κέντρον ἀπέρριψεν αὐτὰς τὰς προτάσεις μας. Μὲ τὴν καταπολέμησιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἡ ὑπόσχεσις τῆς κυβερνήσεως περὶ ἀνθρωπιστικῶν γλωσσῶν εἶναι καθ' ἡμᾶς κενὸς λόγος. Πιστεύομεν, ἐν τέλει, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ τελευταία χώρα ὅπου ἐπιτρέπεται νὰ καταργηθῇ ἡ κλασικὴ παιδεία. Ἐπροτείναμεν, ἀφοῦ θέλει ἡ κυβέρνησις νὰ περιορίσῃ τὰ κλασικὰ γράμματα, νὰ ἱδρύσῃ τουλάχιστον 50 ἕως 60 γυμνάσια, ἀλλὰ πραγματικὰ γυμνάσια, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ παρέχεται πλήρης κλασικὴ μόρφωσις. Οὔτε ὅμως αὐτὸ ἐγένετο δεκτόν. Καὶ ἔτσι κατηντήσαμε νὰ εἴμεθα ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι περισσότερον περιωρισμένη, σχεδὸν ἀδύνατος γιὰ ἕνα παιδί, ἡ κλασικὴ μόρφωσις.

Οὐδεμία οὐσιώδης ἀλλαγὴ

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Βλέπετε ἄλλας μεγάλας ἀλλαγὰς εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Δὲν βλέπω μεγάλας ἀλλαγὰς ἐκεῖ ὅπου ἡ κυβέρνησις θέλει νὰ τὰς βλέπῃ. Πλὴν τῆς καταργήσεως τῶν πανεπιστημιακῶν διδάκτρων, ποὺ δὲν ἀποτελοῦν οὔτε τὸ 10% τῶν ὅσων χρειάζεται διὰ νὰ ζήσῃ ἕνας φοιτητής, εἰς τὸν τομέα τῆς «δω-

— ΣΥΝΕΧΕΙΑ —
ΕΙΣ ΤΗΝ 4ην ΣΕΛΙΔΑ

λικῶν «Φολὶ Μπερζέρ»;

Μπερζὲρ» τίας οῦ «στρὶπ»

Ἡ Σεϊλὰ Βὰν Ντάμ, τελευ-ταία ἰδιοκτήτρια

Στὴν αἴθουσα τῆς Στέγης Καλῶν Τεχνῶν καὶ Γραμμάτων πραγματοποιήθηκε συνέλευσις τῶν ἱδρυτικῶν μελῶν τῆς Ὁμοσπονδίας Μουσικῶν Σωματείων Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν εἰσήγησι τοῦ κ. Ἀλέκου Ξένου, προέδρου τοῦ Πανελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου, γιὰ τοὺς σκοποὺς καὶ τὶς ἐπιδιώξεις τῆς Ὁμοσπονδίας καὶ στὴν ἐπακολουθήσασα συζήτησι, ἐξελέγη τὸ προσωρινὸ Διοικητικὸ Συμβούλιο, ποὺ συγκροτήθηκε ἀπὸ τοὺς ἑξῆς ἐκπροσώπους τῶν Μουσικῶν Σωματείων: Ἀντίοχο Εὐαγγελᾶτο, Θεόδωρο Καρυωτάκη, Γιῶργο Καζάσογλου (τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Μουσουργῶν), Μάριο Βάρβογλη, Ἀνδρέα Νεζερίτη (τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Συνθετῶν), Ἀλέκο Ξένο, Βασ. Γιαπαλάκη (τοῦ Πανελληνίου Μουσικοῦ Συλλόγου), Ἤβη Πανᾶ (τοῦ Συνδέσμου Καθηγητῶν Ὠδείων), Ἀντ. Σπάθη (τοῦ Συλλόγου Μουσικῶν Βορείου Ἑλλάδος), Μ. Θεοφανίδη (τοῦ Συνδέσμου Ἑλλήνων Μουσικῶν Ἐπαγγελματιῶν) καὶ Γ. Φελουρῆ (τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων Ἀρχιμουσικῶν).

Συναυλίες τῆς ὀρχήστρας Λουγκάνο

Τὴν 22αν Νοεμβρίου ἔρχεται στὴν Ἀθήνα ἡ διεθνοῦς φήμης Ὀρχήστρα «Λουγκάνο», ἡ ὁποία στὶς 27 τοῦ ἰδίου μηνὸς θὰ δώση συναυλία σὲ μεγάλο ἀθηναϊκὸ θέατρο.

Ἡ Πανελλαδικὴ ἔκθεσις νέων

Ἔγιναν προχθὲς στὶς αἴθουσες τῆς Ἑλληνοαμερικανικῆς Ἑνώσεως (Μασσαλίας 22) τὰ ἐγκαίνια τῆς Γ΄ Πανελλαδικῆς Ἐκθέσεως Νέων, ποὺ ὅπως εἶναι γνωστὸ διοργανώνει ὁ Πνευματικὸς Δεσμὸς Σπουδαστῶν καὶ Νεολαίας ἡ «Πρωτοπορία».

Στὰ ἐγκαίνια παρέστησαν ἐκπρόσωποι τοῦ ὑπουργείου Παιδείας, ἄνθρωποι τῶν γραμμάτων καὶ τεχνῶν καὶ πλῆθος κόσμου. Ἐξ ἄλλου, σήμερα 6.30 μ. μ. θὰ γίνη σὲ εἰδικὴ τελετὴ ἡ ἀνακοίνωσι τῶν πρώτων καὶ δεύτερων βραβείων ζωγραφικῆς, χαρακτικῆς καὶ γλυπτικῆς στοὺς ἐκθέτες τῆς Πανελλαδικῆς. Ἡ Γ΄ Πανελλαδικὴ Ἔκθεσι Νέων θὰ διαρκέση μέχρι τὶς 27 Νοεμβρίου καὶ θὰ εἶναι ἀνοικτὴ καθημερινὰ καὶ κατὰ τὶς ὧρες 9.30 — 1.30 καὶ 6 — 9.30 μ. μ.

ΛΗΣΕΙΣ

ωτέον ὅτι μέχρι στιγμῆς εἰς τὸν θίασον τοῦ «Μικροῦ Θεάτρου» ἀνήκουν ἡ Βέττα Προέδρου, ὁ Ἀχ. Σκορδίλης, ὁ Γ. Σαλτόγλου καὶ ὁ Γ. Τζώρτζης.

Συμπληρώνει ἔτος ἡ «Χαρτοπαίχτρα»

ΕΝΑ ἔτος συμπληρώνεται μεθαύριον ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἡ «Χαρτοπαίχτρα», ἡ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ Δημήτρη Ψαθᾶ καὶ τῆς κ. Κατερίνας, ἀνέβηκε στὴν σκηνὴ καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παίζεται ἀκόμη εἰς τὸ θέατρον «Μπουρνέλλη», μὲ ἀμείωτον τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ. Γιὰ τὰ γενέθλια τῆς κωμωδίας αὐτῆς, θὰ γίνη εἰδικὸς ἑορτασμός, θὰ ἀνακοινωθῆ δὲ ἐντὸς τῶν ἡμερῶν ἡ ἡμερομηνία καὶ οἱ λεπτομέρειές του.

Ἡ ἐπιθεώρησις τοῦ «Ἀκροπὸλ»

ΝΕΑ νούμερα παρέδωσαν χθὲς οἱ συγγραφεῖς Ἀσημακόπουλος — Σπυρόπουλος — Παπαδούκας εἰς τὸν θίασον Εὐθυμίου — Γκιωνάκη — Βλαχοπούλου — Μπελίντας, ποὺ θὰ παρουσιάση τὴν νέα ἐπιθεώρησι «Εἴκοσι θέατρα μαζὶ» εἰς τὸ «Ἀκροπόλ», τὴν ἄλλη ἑβδομάδα. Τὴν μουσικὴ τῆς παραστάσεως γράφει ὁ Λυκοῦργος Μαρκέας, τὰ χορευτικὰ διδάσκει ὁ Γιάννης Φλερὺ καὶ τὰ σκηνικὰ φιλοτεχνεῖ ἡ Ριακόνι.

Ἔργο Α. Γαλανοῦ στὸ «Θέατρο Δωματίου»

ΕΓΝΩΣΘΗ ὅτι τὸ καινούργιο θέατρο «Δωματίου» θὰ ἀρχίση τὶς παραστάσεις του μὲ τὸ ἔργο τοῦ Ἀλέξη Γαλανοῦ «Τὸν καιρὸ τῆς εἰρήνης».

Ἡ «Κολὸμπ» σὲ λαϊκὴ ἀπογευματινὴ

ΤΟ θέατρο «Κεντρικὸν» καθιερώνει καὶ τὴν ἀπογευματινὴ παράστασι τῆς Πέμπτης μὲ λαϊκὲς τιμὲς εἰσιτηρίων (25, 15 δραχμῶν), παράλληλα μὲ τὶς λαϊκὲς ἀπογευματινὲς τῆς Τρίτης καὶ Τετάρτης. Ὡς γνωστόν, στὸ «Κεντρικὸν» ὁ θίασος Ἀλ. Βουγιουκλάκη — Δ. Παπαμιχαὴλ παρουσιάζει τὴν «Κολὸμπ» τοῦ Ἀνουΐγ.

Σήμερον Πέμπτην 5 Νοεμβρίου καὶ ὥραν 9 μ.μ. κάμνει ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν της ἡ Κοσμικὴ Ταβέρνα τοῦ Ι. ΣΑΜΠΑΝΗ. Ἁγ. Λουκᾶ 45 (ὄπισθεν Ἱεροῦ Ἁγίου Λουκᾶ).

Ὀρχήστρα
ΜΠΕΜΠΗ ΒΟΥΓΑ
Τραγούδι:
Ζ. ΚΑΜΠΑΝΗΣ
Τ. ΑΝΔΡΟΚΛΗΣ
Ι. ΝΤΕΛΕΜΗΣ
καὶ ἡ
ΚΑΙΤΗ ΜΑΥΡΑΚΗ

● Ἡ ἔκθεσις ἔργων Ἑλλήνων οἰκοτεχνῶν, τῆς Βασιλικῆς Προνοίας, στὴν αἴθουσα «Ἀρχιτεκτονικῆς».

ΤΟ ΞΑΦΝΙΚΟ ἀγγλοδανικὸ «φωτογραφικὸ» εἰδύλλιο ἀπέσυρε κάπως τὴν προσοχή μας ἀπὸ τὸ δικό μας πριγκιπικὸ εἰδύλλιο.

Τὸ ἐπανέφερε στὴν ἐπικαιρότητα ἡ ἀναχώρησις τοῦ Πρίγκιπος Μιχαήλ, τῆς δίδος Μαρίνας Καρέλλα, συνοδευομένης ἀπὸ τοὺς γονεῖς της διὰ Παρισίους. Σκοπὸς τοῦ ταξιδίου; Ἡ παρουσίασις τῆς νεαρᾶς μνηστῆς στοὺς συγγενεῖς τοῦ Πρίγκιπος, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τῆς μητρός του. Πρὸ τοῦ γάμου της μὲ τὸν Πρίγκιπα Χριστόφορο, ἔφερε τὸν τίτλο τῆς Φραγκίσκης τῆς Γαλλίας. Ἡ ἐκλιποῦσα ἦτο ἀδελφὴ τοῦ Κόμιτος τῶν Παρισίων, μνηστῆρος τοῦ Γαλλικοῦ Θρόνου καὶ πυργοδεσπότου, μιᾶς παλιᾶς ἱστορικῆς κατοικίας εἰς Λουβισιέν, πλησίον τῶν Παρισίων, ὅπου τοῦ ἐπετράπη νὰ ἐγκατασταθῆ μετὰ τὸν πόλεμον.

ΠΡΟΚΑΛΕΙ πάντα τὸ ἴδιο ἐνδιαφέρον ἡ ἐτησία ἔκθεσις ταπήτων τῆς Βασιλικῆς Προνοίας. Στὴν αἴθουσα τῆς «Ἀρχιτεκτονικῆς» ἀπὸ τῆς 5ης Νοεμβρίου μέχρι τῆς 13ης θὰ ἐκτίθενται καὶ μάλιστα μὲ τιμὲς ἐλαττωμένες κατὰ 10%, τὰ θαυμάσια ἔργα τῶν Ἑλλήνων οἰκοτεχνῶν. Χρόνο μὲ τὸν χρόνο προοδεύουν μὲ καταπληκτικὸ ρυθμό. Χειροποίητα χαλιά, κιλίμια, κεντητὰ χαλιὰ καὶ φλοκάτες, μὲ μοτίβα ἑλληνικὰ τὸ ἕνα ὡραιότερο ἀπὸ τὸ ἄλλο. Ἕνα ἀκόμη ἐπίτευγμα τῆς Βασιλικῆς Προνοίας, ἀπὸ τὰ πλέον σημαντικά.

ΠΟΥ νὰ ὑποψιασθοῦν οἱ θαμώνες τοῦ Πλακιώτικου Σπιτιοῦ τοῦ Ἀρία ὅτι ἕνας ὑψηλὸς καὶ εὐγενικὸς κύριος, ποὺ συνέτρωγε ἐκεῖ μὲ συντροφιὰ ἀνδρῶν μόνον, τὴν Τρίτη βράδυ, δὲν ἦταν ἄλλος ἀπὸ τὸν γενικὸ γραμματέα τοῦ ΝΑΤΟ κ. Μπρόζιο. Φαινόταν μᾶλλον εὐδιάθετος καὶ ἱκανοποιημένος, καθὼς καὶ ἡ συνοδεία του. Ἴσως νὰ ἀπεκάλυψαν τὴν ταυτότητά του, ὅσοι γνωρίζουν τὰ πράγματα, ἀπὸ τὴν παρουσία στὸ ἴδιο τραπέζι τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς Ἑλλάδος στὸ ΝΑΤΟ κ. Ξανθοπούλου — Παλαμᾶ.

ΤΟΝ ΝΕΟΝ Βασιλέα τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας Φεϋζὰλ ἐνθυμοῦνται πάντα ὅσοι τὸν ἐξυπηρέτησαν κατὰ τὴν ἐδῶ διαμονή του τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1953. Εἶχεν ἐπισκεφθῆ τότε ἐπισήμως τὰς Ἀθήνας, ἐκτελῶν σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ χρέη ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, τοῦ μεγαλυτέρου Βασιλείου τῶν πετρελαίων. Πῶς νὰ μὴν τὸν ἐνθυμοῦνται;

Ἀπὸ ὅλους τοὺς ὑψηλοὺς ξένους, ποὺ φιλοξενήθηκαν στὸ Μέγαρον Ἡρώδου Ἀττικοῦ, ἦταν ὁ πιὸ γενναιόδωρος στὰ φιλοδωρήματα. Κάτω ἀπὸ ἑκατὸ δολλάρια δὲν ἔδινε σὲ κανένα. Τὸ ἀστεῖον εἶναι ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του ἔγινε ἡ ἀναπροσαρμογή. Ἔτσι, ὅσοι δὲν διάστηκαν νὰ ἀλλάξουν τὰ δολλάριά τους, βρέθηκαν ἀπὸ τὴν μιὰ μέρα στὴν ἄλλη μὲ διπλάσιες δραχμές. Τέτοια πράγματα δὲν ξεχνιοῦνται εὔκολα.

ΣΤΟΝ τότε πρωθυπουργὸν στρατάρχην Παπάγον καὶ στοὺς ἄλλους ἀνωτέρους κρατικοὺς λειτουργούς, ποὺ εἶχαν ἐπαφὴν μαζί του, ὁ Βασιλεὺς Φεϋζὰλ προσέφερε, ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καθιερωμένα πλέον χρυσᾶ ὡρολόγια, μὲ τὸ ὄνομά του χαραγμένο, καὶ ἀπὸ ἕνα ὁλόχρυσο σκαλιστὸ κοντὸ σπαθάκι, εἴδους «ἀκινάκ» τῶν ἀρχαίων Περσῶν πολεμιστῶν, μαζὶ μὲ μιὰ μεγαλοπρεπῆ κελεμπία! Ὁ νέος Βασιλεὺς εἶναι 58 ἐτῶν καὶ ἀντιπροσωπεύει τὴν προοδευτικὴ μερίδα τοῦ Ἰσλάμ. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἐμπόδισε νὰ ἀποδεχθῆ τὴν κληρονομίαν τοῦ ἐκθρονισθέντος ἀδελφοῦ

Η ΑΜΕΡΙΚΗ
ΤΖΟΝΣ
ΑΛΛΑ Η Α
ΨΗΦΙΖ
ΚΩΝΣΤΑ
ΓΙΑ
«ΥΠΑ
ΚΑΙ ΦΙΛ
ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟ
Βουκουρεστίου 1,

[5.3]

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΣ ΤΟΥ κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΥ

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ 1ης ΣΕΛΙΔΟΣ

κειται μόνον περὶ 'Ινστιτούτου, δηλαδὴ περὶ Κέντρου 'Ερεύνης καὶ Προγραμματισμοῦ. Πρόκειται ἐν τῇ οὐσίᾳ περὶ 'Ανωτάτου 'Οργάνου Διοικήσεως τῆς Παιδείας, τὸ ὁποῖον ἤλλαξεν ὄνομα, διὰ νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπανδρωθῇ καθ' ὃν τρόπον θέλει ἡ κυβέρνησις. 'Η κυβέρνησις, ἐν μέρει χωρὶς κἂν τυπικοὺς περιορισμούς, θὰ ὁρίσῃ τοὺς συμβούλους τοῦ 'Ινστιτούτου καὶ τὸ 'Ινστιτοῦτον θὰ διευθύνῃ ἐν τῇ οὐσίᾳ τὰ πάντα. Πρόκειται περὶ κυβερνητικοῦ ὀργάνου, συγκεντροῦντος ὅλας τὰς ἐξουσίας, περὶ μιᾶς συλλογικῆς δικτατορίας. Κατὰ πόσον τοιούτου εἴδους συστήματα διοικήσεως ἐναρμονίζονται πρὸς τὰς περὶ δημοκρατίας ἐξαγγελίας τῆς κυβερνήσεως, δὲν τὸ γνωρίζω. Εὔχομαι νὰ ἐναρμονισθοῦν, τουλάχιστον πρὸς τὰς ἐξαγγελείας της περὶ ἀρετῆς.

Θὰ πέσουν μαζὶ μὲ τὴν κυβέρνησιν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Βλέπετε καὶ σεῖς γενικωτέρους κινδύνους εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Βλέπω ὅτι αὐταὶ αἱ μεταρρυθμίσεις θὰ πέσουν μαζὶ μὲ τὴν κυβέρνησιν ἡ ὁποία τὰς ἐπέβαλε. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἤδη μία σοβαρὰ ζημία. 'Απὸ πνευματικῆς ἀπόψεως βλέπω ὀπισθοδρόμησιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: 'Απὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Διαβλέπω κινδύνους ὄχι τόσον εἰδικῶς ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους ἐκπαιδευτικὰ μέτρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ γενικώτερα μέτρα τὰ ὁποῖα λαμβάνει ἡ Κυβέρνησις, ἀπὸ τὴν κατάργησιν τῶν προστατευτικῶν φραγμῶν κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἀπὸ μίαν διάχυτον νοοτροπίαν τὴν ὁποίαν ὑποθάλπει καὶ ἡ ὁποία διευκολύνει τὴν ἐξοικείωσιν τοῦ πολίτου καὶ δὴ τοῦ νέου μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ κομμουνισμοῦ. "Οπως σᾶς εἶπα ἤδη εἰς ἐκεῖνα τὰ θέματα ἐς τὰ ὁποῖα ἡ κυβέρνησις νομίζει ὅτι ἔκανε πολλὰ εἰς τὴν πραγματικότητα ἔκαμε πολὺ ὀλίγα (δωρεὰν παιδεία, ἐπέκτασις τοῦ χρόνου ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως κλπ.) καὶ εἰς ἐκεῖνα πάλιν εἰς τὰ ὁποῖα δὲν θέλει νὰ φαίνεται ὅτι ἔκανε πολλὰ ἐκεῖ ἔκανε πολλά, πολλὰ καὶ οὐχὶ ὠφέλιμα καὶ ἐνίοτε καὶ ἐπικίνδυνα. (διοίκησις τῆς παιδείας, ἀνθρωπιστικὴ καὶ θρησκευτικὴ παιδεία, γενικὸν κλῖμα ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσεται ὁ νέος καὶ δρᾷ ὁ ἐκπαιδευτικός). "Εχει ὅμως ἡ κυβέρνησις τοῦ Κέντρου ἕνα μεγάλο χάρισμα: τὰς ἐντυπωσιακὰς ἐξαγγελίας καὶ τὰ ἀσήμαντα ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἀλλὰ ἐντυπωσιακὰ μέτρα. Εἰς αὐτὸν τὸν τομέα τῆς διαφημίσεως ἐπέτυχε πολλά. 'Εδημιούργησεν εἰς τοὺς ἀφελεῖς πρὸς στιγμὴν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ παιδεία ἐν 'Ελλάδι ἤρχισε μὲ αὐτήν. Αὐτὸ εἶναι καὶ ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτυχία εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα.

ΑΥΡΙΟΝ: Συνέντευξις τοῦ πρώην ὑπουργοῦ κ. Δ. Μακρῆ.

τοὶς ἑκατό. Αὐτὸ ποὺ πιστεύουμε στὴν Ἑλλάδα, ὅτι οἱ Ἐγγλέζοι καταναλίσκουν πολὺ οὐΐσκυ, εἶναι θρῦλος. Τὸ οὐΐσκυ ἐξάγεται κυρίως, καὶ ἐδῶ τὸ πίνουν πολὺ λίγοι. Δὲν συμφέρει. Τὸ ποτήρι — μιὰ κουταλιὰ τῆς σούπας— στοιχίζει δέκα δραχμές, ἐνῶ μὲ λιγότερα ἀπολαμβάνεις ἕνα μεγάλο ποτήρι μπύρας.

Στὰ μπὰρ δὲν ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος τῶν νέων ἂν δὲν ἔχουν συμπληρώσει τὰ 18 τους χρόνια. Δὲν ἐπιτρέπεται ἀκόμα νὰ περάσουν τὸ κατώφλι μικρὰ παιδιά, ἔστω κι, ἂν εἶναι πολὺ μικρὰ καὶ δὲν καταλαβαίνουν ποῦ βρίσκονται. Νὰ γιατὶ καμμιὰ φορὰ βλέπει κανεὶς καροτσάκια ἔξω ἀπὸ τὰ μπάρ. Τὰ ἀφήνουν ἐκεῖ οἱ μητέρες, γιὰ νὰ τραβήξουν βιαστικὰ τὸ ποτηράκι τους.

τοῦ Σαούντ ελ

[5-4]

εἰς τὴν Σαουδ

ΕΙΧΕ ΦΘΑΣΕΙ ΣΤΟ ΑΠΡΟΧΩΡΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΣΠΑΤΑΛΕΣ ΚΑΙ ΤΗΝ ΚΤ

Ὁ Φεϋζὰλ ὑπόσχ

ΛΟΝΔΙΝΟΝ, Νοέμβριος.

Ο ΔΕΚΑΤΟΣ τρίτος αἰὼν ἔληξε μόλις προχθὲς στὴν Σαουδ
ὁ Βασιλεὺς Σαούντ ἐξεθρονίσθη,
ενείας του καὶ ἐκπροσώπων τῆς
το κάποτε ἡ δίδυμη ἀδελφὴ τῆς
μόνιμος ἀντίζηλος, ὁ Φεϋζάλ. Π
τίθετο στὴ σπατάλη τῶν ἐσόδω
αούντ.

λιζε τὴν ἀσυδοσία. Ἔφθανε νὰ πῇ σὲ μία γυναίκα ὅτι τὴν χωρίζει, γιὰ νὰ ἐπέλθῃ αὐτομάτως τὸ διαζύγιο, καὶ ἐν συνεχείᾳ δὲν ἐδίσταζε νὰ νυμφευθῇ τὴν πρώτη ἐπαρχιωτοπούλα, ποὺ θὰ τοῦ ἄρεσε.

Τὸ μεγαλύτερο χαρέμι τοῦ κόσμου

ΕΚΤΟΣ ἀπὸ τὶς νόμιμες συζύγους, ὁ Σαούντ διατηροῦσε τὸ μεγαλύτερο σύγχρονο χα-

Ο κ. ΑΚΡΙΤΑΣ ΟΜΙΛΕΙ ΔΙΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΤΑ ΟΠΟΙΑ ΔΕΝ ΕΙΠΟΝ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΝ ΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΝ», ΛΕΓΕΙ Ο κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ

8/11/4

Ὁ πρώην ὑπουργὸς κ. Κ. Τσάτσος ἀπαντῶν εἰς τὰ ὅσα ἀνεκοίνωσεν ὁ ὑφυπουργὸς Παιδείας κ. Λ. Ἀκρίτας ἐπὶ τῶν διαλαμβανομένων εἰς τὴν πρὸς τὴν «Ἀπογευματινὴν» συνέντευξίν του ἐπὶ τῆς Παιδείας, ἐδήλωσε τὰ ἑξῆς:

Ὁ φίλος κ. ὑφυπουργὸς ἐπὶ τῆς Παιδείας γνωρίζει ἄριστα ὅτι εἰς τὴν πρὸς τὴν «Ἀπογευματινὴν» συνέντευξίν μου ἐπανέλαβον ἁπλῶς ὅσα δι' ἐπανειλημμένων ὁμιλιῶν καὶ τροπολογιῶν ὑπεστήριξα ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως. Ἡ ψυχαναλυτικὴ του ἐπομένως προσπάθεια νὰ ἑρμηνεύσῃ τὰ «ἀμλετικά» μου συμπλέγματα καὶ νὰ εἴπῃ αὐτὸς διὰ λογαριασμόν μου ὅσα ἐγὼ δὲν ἐτόλμησα νὰ εἴπω, ἀνατρέπεται ἀπὸ τὴν ἀπολύτως σαφῆ καὶ κατηγορηματικὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν ἔλαβον ἐξ ἀρχῆς εἰς ὅλα τὰ συζητηθέντα θέματα. Λυποῦμαι ὅτι ὁ κ. ὑφυπουργὸς δὲν θέλει νὰ ἐλευθερωθῇ ἀπὸ τὰ παραπλανητικὰ ἀλλὰ καὶ — ἂς μοῦ ἐπιτραπῇ ἡ δημοτικὴ λέξις — φτενὰ διλήμματα, ὅπως «δημοτικὴ = πρόοδος, καθαρεύουσα = σκοταδισμὸς ἢ «ὁ δημοτικιστὴς εἶναι ἐχθρὸς τῶν ἀρχαίων καὶ τὰ ἀρχαῖα ἐχθροὶ τοῦ δημοτικισμοῦ» καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἂν ἀπεφάσιζε αὐτὰ τὰ χοντροκομμένα διλήμματα νὰ τὰ ξεπεράσῃ δὲν θὰ ἐθεώρει ἀμλετικὴν τὴν ἄποψιν, ἐκείνου ὁ ὁποῖος εἶναι προοδευτικὸς καὶ δημοτικιστὴς καὶ δὲν τὸ κρύβει διότι ἐν ἀντιθέσει πρὸς ἄλλους, δημοσιεύει ὁλόκληρα βιβλία εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ ἐκφράζων δι' αὐτῶν κατ' ἐξοχὴν προοδευτικὰς ἀντιλήψεις, ἀλλὰ ταυτοχρόνως εἶναι καὶ ἔνθερμος ὑποστηρικτὴς τῆς εὐρείας διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν, τῶν λατινικῶν καὶ τοῦ χριστιανικοῦ δόγματος, ὑποστηρικτὴς τῆς ἀπόψεως ὅτι ἡ Ἑλλὰς ὀφείλει νὰ καταστῇ ὄχι ὁ καταλυτὴς ἀλλὰ ἡ κυριωτέρα κοιτὶς τῆς κλασσικῆς καὶ ἀνθρωπιστικῆς παιδείας.

Ο ΑΡΧΗΓΟΣ ΤΟΥ Γ.Ε.Δ. ΔΗΛΩΝΕΙ ΟΤΙ Η ΠΡΟΟΔΟΣ

Ἀντώνιος Κ. Κομνηνὸς καὶ Ἐριέττα Λ. Μαυράκη ἐτέλεσαν τοὺς γάμους των τὴν 7ην Νοεμβρίου 1964.

* *

Ἀλλαγὴ διευθύνσεως

Ὁ Δρ ΧΡΗΣΤΟΣ ΓΚΑΓΚΑΣ, Ἰατρὸς Πνευμονολόγος, μετεφέρθη Πινδάρου 13 5—7 μ.μ. (πλὴν Σαββάτου). Τηλ. 626.327.

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΗΣΕΙΣ ΜΕΛΛΟΝΤΩΝ ΓΑΜΩΝ

Γνωστοποιεῖται συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 1369 τοῦ Ἀστικοῦ Κώδικος ὅτι:

Ὁ ΕΛΕΥΘΕΡΙΟΣ ΚΑΛΑΪΤΖΗΣ, γεννηθεὶς εἰς Ν. Ἰωνίαν Ἀττικῆς, κάτοικος Ν. Ἰωνίας Ἀττικῆς, υἱὸς τοῦ Ἠλία καὶ τῆς Χαρικλείας, τὸ γένος Παπαδοπούλου καὶ ἡ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΕΥΣΤΑΘΙΟΥ, γεννηθεῖσα εἰς Ἀθήνας, κάτοικος Ἀθηνῶν, θυγάτηρ τοῦ Λουκᾶ καὶ τῆς Μαρίας, τὸ γένος Βαρουξῆ, μέλλουν νὰ ἔλθουν εἰς γάμον τελεσθησόμενον ἐν Ἀθήναις.

Ὁ ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ—ΣΤΑΥΡΟΣ ΤΡΩΪΑΝΟΣ, γεννηθεὶς εἰς Ἀθήνας, κάτοικος Ἀθηνῶν, υἱὸς τοῦ Ἀγγέλου καὶ τῆς Ἀργυρῆς, τὸ γένος Χουδάλη, καὶ ἡ ΣΤΥΛΙΑΝΗ ΒΟΓΟΠΟΥΛΟΥ, γεννηθεῖσα εἰς Ἀθήνας, κάτοικος Ἀθηνῶν, θυγάτηρ τοῦ Χρυσοστόμου καὶ τῆς [illegible] τὸ γένος Οἰκονομο-

[7.2]

Αἱ λύσεις τοῦ ΦΩΤΟ-ΚΟΥΪΖ

(ΤΗΣ 14ης ΣΕΛΙΔΟΣ)

ΜΑΣΤΡΟΧΑΛΑΣΤΗΣ

1) Εἶναι ἡ ρόδα τοῦ αὐτοκινήτου. 2) Τὸ φουγάρο ἀπ' τὸ καραβάκι στὸ μπάνιο. 3) Τὸ χερούλι ἀπὸ τὸν μύλο τοῦ καφὲ στὸ ντουλάπι. 4) Τρυπητὸ ἀπ' τὸ ποτιστήρι ,στὸ βάθος. 5) Ρολὸς ἀπ' τὸν ὁδοστρωτῆρα, στὸ τραπέζι. 6) Δείκτης ἀπ' τὸ ρολόϊ στὸ ντουλάπι.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ

Τὰ κοινὰ στοιχεῖα εἶναι: 1) Ὁ μικρὸς κάκτος στὸν ὁρίζοντα καὶ τὸ ρενὰρ τῆς κυρίας. 2) Τὸ καρφὶ ὅπου εἶναι δεμένο τὸ πουλὶ καὶ τὸ χερούλι τῆς ὀμπρέλλας.3) Ἡ τσάκισις τοῦ κασκέλλου τοῦ

ΠΕΡΙ ΤΗΝ ΠΕΡΙΦΗΜΟΝ "ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΝ"

Ο ΝΕΟΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ

ΤΟ ΝΟΜΟΘΕΤΗΜΑ ΦΕΡΕΙ ΕΝ ΕΑΥΤΩ ΤΑ ΣΠΕΡΜΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗΣ ΤΟΥ. — ΜΟΙΡΑΙΩΣ ΤΟ ΟΛΟΝ ΘΕΜΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΘΑ ΕΛΘΗ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΕΠΙ ΤΑΠΗΤΟΣ.

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΤΣΑΤΣΟΥ
(Βουλευτοῦ Ἀθηνῶν)

Ε. 10. 64

Μετὰ εἴκοσι μακρὰς συνεδριάσεις ἐψηφίσθη τὸ νομοσχέδιον περὶ γενικῆς ἐκπαιδεύσεως (Στοιχειώδους καὶ Μέσης). Ἡ συζήτησις ἐκρατήθη εἰς ἰδιαιτέρως διὰ τὴν ἑλληνικὴν Βουλὴν ὑψηλὸν ἐπίπεδον. Ἡ Ἀντιπολίτευσις ἐν τῷ συνόλῳ της ἤσκησε καλόπιστον καὶ ἐποικοδομητικὴν πολεμικήν, ἀλλὰ μὲ πενιχρὸν ἀποτέλεσμα.

Ἤδη ἐπέστη ἡ στιγμὴ νὰ πληροφορηθῇ ἡ κοινὴ γνώμη τί πράγματι τὸ νέον θεσπίζεται καὶ ποῖα ἐκ τῶν θεσπισθέντων εἶναι ὀρθὰ καὶ ποῖα λανθασμένα καὶ δὴ ἐπικίνδυνα. Πρὸ παντὸς ἐπέστη ἡ στιγμή, πέραν ἀπὸ τοὺς καθιερωμένους μεγάλους λογους περὶ βαθείας ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, περὶ ἀλλαγῆς καὶ ἐπαναστάσεως εἰς τὴν παιδείαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, νὰ πληροφορηθοῦν οἱ ἀντικειμενικῶς κρίνοντες ἀφ' ἑνὸς ποῖαι εἶναι αἱ πραγματικαὶ διαστάσεις ὡρισμένων ἐξυμνηθέντων σημείων τοῦ ψηφισθέντος νομοθετήματος καὶ ἀφ' ἑτέρου τί κινδύνους ὑποκρύπτουν ἄλλοι ὑπ' αὐτοῦ καθιερωθέντες νέοι θεσμοὶ καὶ νέαι μορφαὶ παιδείας.

Τὸ νομοσχέδιον περιέχει διατάξεις αἱ ὁποῖαι θὰ ἐφαρμοσθοῦν ἀμέσως ἢ εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον καὶ διατάξεις αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν ἁπλῶς ἐξαγγελίας μιᾶς πολιτικῆς ἡ ὁποία θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον. Διὰ τῆς συναναμίξεως τῶν πρώτων μὲ τὰς δευτέρας προκαλεῖται ἡ ἐντύπωσις ὅτι ἡ ἀλλαγὴ εἶναι πολὺ μεγαλυτέρα ἀπὸ ὅ,τι πράγματι εἶναι. Περιέχει ὅμως καὶ διατάξεις ποὺ ὑποκρύπτουν πολὺ βαθυτέρας ἀλλαγὰς ἀπὸ ὅ,τι θέλουν νὰ ἐμφανίσουν, ἀλλαγὰς ὅμως αἱ ὁποῖαι ἐγκυμονοῦν κινδύνους.

Ἡ δωρεὰν παιδεία.— Αὐτὴ εἶναι, κατὰ τὸ λέγειν τῆς Κυβερνήσεως, ἡ δόξα τοῦ νομοσχεδίου. Ἡ πραγματικότης εἶναι ὀλιγώτερον στιλπνή. Εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν δὲν ἐπέρχεται καμμία μεταβολή, εἰς ὅσα ὑπῆρχον. Εἰς τὴν μέσην καταργεῖται ἡ ἑξ 75 δραχμῶν ἐτησίως εἰσφορά. Οὐδὲν πλέον τούτου. Εἰς δὲ τὴν ἀνωτάτην παιδείαν καταργοῦνται τὰ δίδακτρα καὶ τὰ ἐξέταστρα, ποσὸν περίπου 2.500 δραχμῶν ἐτησίως. Ἂν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ φοιτητὴς χρειάζεται περίπου 25.000 δραχμὰς διὰ νὰ ζήσῃ εἰς τὰς μεγάλας πόλεις κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς φοιτήσεώς του, ἡ ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴν πληρωμὴν τῶν 2.500 δρχ. ἀποτελεῖ μίαν μείωσιν κατὰ 10% τῶν δαπανῶν διὰ τὰς σπουδάς του.

Ἡ αὔξησις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑποτροφιῶν, ὅσον καὶ ἂν εἶναι περιωρισμένη, θὰ μᾶς πλησιάσῃ περισσότερον πρὸς τὴν πράγματι ἀδαπανωτέραν παιδείαν.

Ἡ ἐπέκτασις τῆς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς ἐννέα ἔτη: Ἐδῶ πρόκειται περὶ ἐξαγγελίας μιᾶς ὀρθῆς ἀλλὰ κατὰ τὸ πλεῖστον μελλούσης πολιτικῆς. Ἐπὶ τοῦ παρόντος καὶ εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον ὑποχρεωτικὴ θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ καταστῇ ἡ παιδεια πέραν τοῦ δημοτικοῦ, μόνον εἰς τὰς μεγάλας πόλεις, ἐκεῖ δηλαδὴ ὅπου ντὲ φάκτο τὰ παιδιὰ συνεχίζουν τὰς σπουδάς των καὶ πέραν τοῦ δημοτικοῦ. Εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον θὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐκταθῇ ἡ πέραν τοῦ δημοτικοῦ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσις καὶ εἰς τὴν ὑπόλοιπον χώραν, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ σταδιακῶς, καὶ κατὰ περιφερείας καὶ ἀναλόγως τῶν ὑπαρχόντων οἰκονομικῶν μέσων. Μὲ τὰ ὑπάρχοντα οἰκονομικὰ μέσα ἡ θέσπισις τῆς 9ετοῦς ὑποχρεωτικῆς παιδείας δὲν ἐπιφέρει καμμίαν οὐσιώδη μεταβολὴν εἰς τὴν ὑπαιθρον χώραν. Ἡ κατάργησις τῶν κατατακτηρίων ἐξετάσεων διὰ τὸ Γυμνάσιον θὰ προκαλέσῃ μόνον εἰς τὰς μεγάλας πόλεις ἕνα συνωστισμόν, ὁ ὁποῖος, μὲ τὰ ὑπάρχοντα μέσα, θὰ ὑποβιβάσῃ τὴν παιδευτικὴν στάθμην τοῦ Γυμνασίου, τὴν ἤδη ἀρκετὰ χαμηλήν.

Ἡ Διοίκησις τῆς Παιδείας: Μέχρι τοῦδε ἡ διοίκησις τῆς παιδείας ἠσκεῖτο ἀπὸ τὸ ἓν τῶν δύο τμημάτων τοῦ Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου. Ἤδη ἀσκεῖται ἀπὸ τρία πενταμελῆ Ὑπηρεσιακὰ Συμβούλια (Στοιχειώδους, Μέσης καὶ Τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως), τῶν ὁποίων πρόεδροι καὶ ἀντιπρόεδροι εἶναι μέλη τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Καίτοι τὰ δύο αὐτὰ μέλη δὲν διαθέτουν τὴν πλειοψηφίαν, δοθέντος ὅτι τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον πολλαπλῶς ἐπηρεάζει τὴν ὑπόστασιν παντὸς ἐκπαιδευτικοῦ — ἐκπαιδευτικοὶ δὲ εἶναι τὰ λοιπὰ τρία μέλη — κατ' οὐσίαν ἡ διοίκησις τῆς παιδείας περιέρχεται διὰ τῆς παρουσίας τῶν δύο αὐτῶν μελῶν, πλήρως εἰς χεῖρας τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον ἀνήκει καὶ ἡ μετεκπαίδευσις ὅλου τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ὅλων τῶν κλάδων. Εἰς τὸ Ἰνστιτοῦτον ἀνήκουν καὶ ποικίλαι ἄλλαι ἁρμοδιότητες αἱ ὁποῖαι καὶ ἀπὸ ἄλλων πλευρῶν καταλαμβάνουν τὸ προσωπικὸν αὐτό. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὸ Ἰνστιτοῦτον εἰς τὸ ὁποῖον ἀνήκει ἐπὶ πλέον καὶ ὁ προγραμματισμὸς τῆς παιδευτικῆς πολιτικῆς, ἀσκεῖ ἐν τῇ οὐσίᾳ πλήρως ἂν ὄχι πάντοτε εὐθέως, τὴν διοίκησιν τῆς ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ μέλη τοῦ ἀποφασιστικοῦ τούτου ὀργάνου ἐκλέγονται ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν μεταξὺ τῶν συγκεντρούντων ὡρισμένα τυπικὰ προσόντα ἐκπαιδευτικῶν. Κατὰ δὲ τὴν πρώτην ἐφαρμογὴν τοῦ νέου νομοθετήματος διὰ τὸ ἓν τέταρτον αὐτῶν δὲν ἀπαιτοῦνται προσόντα.

Ἡ Ε.Π.Ε. ὑπεστήριξεν ὅτι τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον πρέπει νὰ λειτουργήσῃ μόνον ὡς ὄργανον μελέτης καὶ ἐρεύνης, νὰ ἀφεθῇ δὲ ἡ διοίκησις τῆς ἐκπαιδεύσεως, εἰς τὰ ἤδη ὑπάρχοντα ὄργανα, συμπληρούμενα καὶ ἀνανεούμενα, πρᾶγμα εὔκολον, ἐφ' ὅσον λόγῳ τῆς 35ετίας, τὰ περισσότερα μέλη τοῦ παλαιοῦ Ἀνωτάτου Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, εἶχον ἀποχωρήσει τῆς ὑπηρεσίας.

Ὁ κ. ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας, ἐξ ἄλλου, τροποποιῶν τὸ νομοσχέδιόν του, ἐπρότεινεν ὅπως ἡ ἐκλογὴ τῶν μελῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου γίνεται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, ἀλλ' ἐκ καταλόγου διπλασίου ἀριθμοῦ, τὸν ὁποῖον θὰ συνέτασσεν ἐπιτροπὴ ἐκ καθηγητῶν τῶν δύο Πανεπιστημίων καὶ τοῦ Πολυτεχνείου. Τὴν ἐπιτροπὴν ταύτην θὰ τὴν ἐπέλεγεν ὁ ἴδιος. Ἡ Ε.Π.Ε. ἐπρότεινεν ὅπως τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὁρίζωνται ὑπὸ τῶν οἰκείων σχολῶν. Μὴ γενομένης δεκτῆς τῆς προτάσεως ταύτης, ἡ Ε.Π.Ε. ἔκρινεν ὅτι ἡ ἐκλογὴ παρ' ἐπιτροπῆς τὴν ὁποίαν ὁ ἴδιος ὁ ὑπουργὸς θὰ ὥριζε, δὲν διαφέρει ἀπὸ τὸν διορισμὸν ἀπ' εὐθείας ἀπὸ τὸν ὑπουργόν. Κατόπιν τούτου ὁ κ. ὑφυπουργὸς ἀπέσυρε τὴν τροπολογίαν του καὶ οὕτω οἱ διορισμοί, μετὰ καὶ ἄνευ προσόντων, θὰ γίνουν ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, ὡς ὥριζεν ἀρχικῶς τὸ νομοσχέδιον.

Οὐδέποτε μέχρι τοῦδε ἐλειτούργησεν εἰς τὴν παιδείαν ὄργανον τὸ ὁποῖον συνεκέντρωσε τόσας ἐξουσίας καὶ ἀρμοδιότητας. Ἐγκαθιδρύεται δι' αὐτοῦ μία πανίσχυρος ὀλιγαρχία, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἀνεξελέγκτως θὰ ἐπιλέξῃ ἡ Κυβέρνησις.

Ὀργάνωσις τῆς Παιδείας: Εἰς τὴν Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν οὐδεμία ἐπέρχεται ὀργανωτικὴ μεταβολή. Εἰς τὴν Μέσην, 1) Καθιεροῦνται δύο χωριστοὶ τριετεῖς κύκλοι μὲ αὐτοτελὲς πρόγραμμα καὶ αὐτοτελῆ διοίκησιν. Ἡ μεταρρύθμισις αὐτὴ εἶναι ὀρθή, ἀλλὰ δὲν εἶναι νέα. Δὲν συμπίπτει, ἀλλὰ προσομοιάζει πρὸς τὴν παλαιὰν διαίρεσιν εἰς Ἑλληνικὸν Σχολεῖον καὶ Γυμνάσιον.

2) Καταργεῖται ἡ διαφοροποίησις εἰς δύο τύπους τῶν τριῶν τελευταίων τάξεων τῆς μέσης παιδείας (τοῦ ἱστορικοφιλολογικοῦ καὶ φυσικομαθηματικοῦ). Ἡ ἑνοποίησις αὕτη θὰ βλάψῃ, διότι θὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἐξειδίκευσιν εἰς τοὺς κλάδους εἰς τοὺς ὁποίους ἔχουν κλίσιν καὶ εἰς τοὺς ὁποίους θέλουν νὰ ἐπιδοθοῦν μελλοντικῶς οἱ μαθηταί.

Μεταβολαὶ εἰς τὴν διδακτέαν ὕλην: Εἰς τὴν στοιχειώδη παιδείαν ἡ μόνη μεταβολὴ εἶναι ἡ μείωσις τῆς διδασκαλίας τῆς καθαρευούσης εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις. Εἰς τοῦτο ἡ Ε.Π.Ε. ἀντετάχθη, διότι θεωρεῖ ὅτι πρέπει τὰ παιδιὰ τῶν 11 - 12 ἐτῶν νὰ κατέχουν στοιχεῖα τῆς καθαρευούσης ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται εἰς τὸν Τύπον, εἰς τὰ ἐπίσημα καὶ εἰς πλεῖστα ἀνεπίσημα κείμενα καθημερινῆς χρήσεως.

Εἰς τὴν Μέσην Παιδείαν ἐμφανίζονται τρεῖς μεταβολαί:

α) Ὁ περιορισμὸς τῆς διδασκαλίας τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς εἰς τὰς τέσσαρας τελευταίας τάξεις, ἐνῶ μέχρι σήμερον ἐδιδάσκετο καὶ εἰς τὰς ἓξ τάξεις.

β) Ἡ μεταβολὴ τῶν λατινικῶν εἰς προαιρετικὸν μάθημα.

γ) Ἡ εἰσαγωγὴ τῆς Κοινωνιολογίας εἰς τὰς τρεῖς τελευταίας τάξεις.

Ἡ Ε.Π.Ε. κατεπολέμησε καὶ τὰς τρεῖς αὐτὰς μεταβολάς.

Τὸ ἐπιχείρημα ὅτι μέχρι τοῦδε ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς καὶ τῆς λατινικῆς δὲν ἀπέδωσε, δὲν ἔπρεπε νὰ ὁδηγήσῃ εἰς τὴν κατάργησιν ἢ τὸν περιορισμὸν αὐτῶν τῶν μαθημάτων, ἀλλ' εἰς τὴν ἀλλαγὴν μεθόδου διδασκαλίας. Ἀπόδειξις τούτου εἶναι ὅτι ὅπου πράγματι καλῶς ἐδιδάσκοντο τὰ μαθήματα, ἀπέδωσαν ἀρίστους καρπούς.

Ὡς πρὸς τὴν Κοινωνιολογίαν ὑπεστηρίχθη ὅτι εἶναι ἐπιστήμη πολὺ ἀσαφοῦς περιεχομένου ἡ ὁποία ὡς ἐκ τούτου ἐγκυμονεῖ πολλοὺς κινδύνους παρανοήσεων καὶ παρερμηνειῶν.

Ἡ γλῶσσα: Ἡ Κυβέρνησις ὑπέπεσεν εἰς ὀλίσθημα θελήσασα νὰ ἐμφανίσῃ τὸ ἐκπαιδευτικόν της νομοσχέδιον ὡς μίαν νικηφόρον μάχην τῆς δημοτικῆς κατὰ τῆς καθαρευούσης. Ἀπετέλεσε γενικὸν σύνθημα ἀκόμη καὶ κατὰ τὰς συζητήσεις τῆς Βουλῆς, ἀλλὰ πρὸ παντὸς εἰς τὸν Τύπον καὶ τὰ παρασκήνια, ὅτι ὅλοι οἱ δημοτικισταὶ ἔχουν χρέος νὰ εἶναι ὑπὲρ τοῦ νομοσχεδίου, διότι τὸ βαθύτερον νόημα τοῦ νομοσχεδίου εἶναι ὅτι καθιερώνει τὴν δημοτικήν. Μᾶς ἔλεγον: «Πῶς ἐσεῖς οἱ δημοτικισταὶ θὰ πολεμήσετε τὸ νομοσχέδιον ποὺ καθιερώνει τὴν δημοτικήν;».

Εἰς αὐτὰ πρέπει νὰ δοθῇ ἡ ἀκόλουθος ἀπάντησις:

Ἡ διακήρυξις τοῦ νομοσχεδίου ὅτι ἡ δημοτικὴ δύναται νὰ χρησιμοποιεῖται ἐλευθέρως εἰς τὰ Σχολεῖα καὶ τὰ Πανεπιστήμια, εἶναι διακήρυξις ἄνευ περιεχομένου καὶ ἀποβλέπει μόνον εἰς τὴν παραπλάνησιν τῶν ἀφελῶν ποὺ ἀγαποῦν τὴν δημοτικήν.

Ἡ δημοτικὴ εἶναι ἀπὸ πολλοῦ καθιερωμένη εἰς τὴν Στοιχεώδη Ἐκπαίδευσιν. Ἔπρεπεν ἁπλῶς νὰ παύσῃ ἡ σταδιακὴ παρεμβολὴ εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις καθαρευόντων στοιχείων. Εἰς ὅλα τὰ Σχολεῖα τῆς Μέσης Παιδείας καὶ ἀκόμη εἰς τὰς πλείστας Σχολὰς τῶν Πανεπιστημίων ἡ χρησιμοποίησις τῆς δημοτικῆς παρ' οὐδενὸς ἀπηγορεύετο, ἀπὸ πολλοὺς μάλιστα ὑπεστηρίζετο. Ἡ διακήρυξις τοῦ νόμου δὲν θὰ ἐμποδίσῃ τοὺς τυχὸν ἐχθροὺς τῆς δημοτικῆς νὰ διώκουν διὰ πλαγίων μέσων τοὺς μαθητὰς ἢ τοὺς φοιτητὰς ποὺ τὴν χρησιμοποιοῦν.

Τὸ νομοσχέδιον, κατὰ ταῦτα, ἐλάχιστα προσφέρει εἰς τὸν ἀγῶνα ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς· ἀντιθέτως ζημιώνει τὸν ἀγῶνα αὐτόν, διότι ἀνεζωπύρησε ὑπνωττούσας δυνάμεις καὶ διότι προσέδωκε πολιτικὴν χροιὰν εἰς ἕνα θέμα ἄσχετον πρὸς τὴν πολιτικήν. Μήπως δὲν ἔβλαψαν τὴν δημοτικὴν οἱ ἀγῶνες τῶν Κομμουνιστῶν ὑπὲρ αὐτῆς.

Συμπεράσματα: 1. Διὰ τοῦ ψηφισθέντος νομοθετικοῦ διατάγματος ἡ Κυβέρνησις ἀπέκτησεν ὄργανον μὲ τὸ ὁποῖον εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐλέγχῃ κατὰ τρόπον δικτατορικὸν τὴν ὅλην παιδείαν, συγκεντρώσασα εἰς χεῖρας ὀλίγων προσώπων τῆς ἰδικῆς της ἐκλογῆς πᾶσαν ἐξουσίαν εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας.

2. Ἡ Κυβέρνησις, παρὰ τὰς ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπιστικῆς παιδείας διακηρύξεις της, ἠγνόησε τὸ βαθύτερον νόημα τῆς παιδείας αὐτῆς. Ἔρριψε τὸ βάρος εἰς τὰς γνώσεις, εἰς τὸ πλαστός, καὶ ἔθεσεν εἰς δευτέραν μοῖραν τὴν καλλιέργειαν, δηλαδὴ τὸ βάθος τῆς παιδειας.

3. Μεταξὺ τῶν κρατούντων πνευματικῶν ρευματων εἰς τὸν τόπον μας, δὲν ἠθέλησε νὰ εὕρῃ τὴν χρυσῆν ἐκείνην τομήν, χάριν εἰς τὴν ὁποιαν καὶ μόνον θὰ ἠδύνατο νὰ δώσῃ εἰς τὴν παιδείαν περιεχόμενον δυσκόλως δυναμενον εἰς τὸ μέλλον νὰ μεταβληθῇ ἀπὸ οἱανδήποτε διάδοχον κατάστασιν. Ἐπροτίμησε νὰ παρεκκλίνῃ ἀπὸ τὴν συνισταμένην τῶν τάσεων αὐτῶν ὑπερμέτρως πρὸς τὸ μέρος ὅπου εὑρίσκοντο αἱ ἰδικαί της προτιμήσεις. Ἠθέλησε νὰ διάσῃ τὴν κατάστασιν καὶ νὰ ἐπιβάλῃ, ἐκ τῶν ἄνω, τεχνητῶς, τὰς προτιμήσεις αὐτάς.

Αὐτὸς εἶναι ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον τὸ νομοθέτημα αὐτὸ φέρει ἐντός του, ἐκ γενετῆς, τὰ σπέρματα τῆς καταστροφῆς του. Ἠγνόησε τάσεις αἱ ὁποῖαι — ἀσχέτως τῆς ἀξίας των — περιλαμβάνουν μέγα τμῆμα, ἴσως τὸ μεγαλύτερον, τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἡ πρώτη ἀντίθετος κίνησις τοῦ ἐκκρεμοῦς θὰ φέρῃ καὶ πάλιν μοιραίως τὸ ὅλον θέμα τῆς παιδείας ἐπὶ τάπητος. Καὶ ὑπάρχει τότε κίνδυνος νὰ πέσωμεν εἰς τὰς ὑπερβολὰς τοῦ ἄλλου ἄκρου. Ἀπὸ τὴν παιδευτικὴν πολιτικὴν τῆς Κυβερνήσεως ἔλειψε τὸ μέτρον. Ἔλειψεν αὐτὸ ποὺ ἠμποροῦσε νὰ τὴν καταστήσῃ σταθερὰν καὶ ἑδραίαν.

ΚΩΝΣΤ. ΤΣΑΤΣΟΣ

ΔΙΑ ΠΡΩΤΗΝ ΦΟΡΑΝ

ΚΑΤΑΣΚΕΥΑΖΕΤΑΙ ΜΙΚΡΟΣ ΑΤΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΙΔΡΑΣΤΗΡ

Θὰ παράγῃ ἠλεκτρικὸν ἀπὸ τὴν θερμότητα τῆς πυρηνικῆς καὶ θὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς τεχνητὸν δορυφόρον.

ΑΓ. ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΣ, Ὀκτώβριος

Ὁ ἐνδόκοσμος τοῦ ἀτόμου εἶναι ἀσυλλήπτως μικρός. Ἀλλὰ τὰ μηχανήματα ποὺ προκαλοῦν τὴν ἐλεγχομένην πυρηνικὴν σχάσιν, ὑπῆρξαν ἕως τώρα ὀγκώδη. Εὔλογον εἶναι ἔτσι τὸ ἐνδιαφέρον ποὺ προεκλήθη ἀπὸ ἐπισημον ἀνακοίνωσιν ὅτι αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι ἐκπονοῦν σχέδια διὰ τὴν κατασκευὴν μικροῦ ἀντιδραστῆρος καὶ ὅτι ἑτοιμαζονται μάλιστα νὰ τὸν ἀποστείλουν εἰς τὸ Διάστημα, διὰ πειραματικοὺς σκοπούς. Ἡ ἀποστολὴ αὐτὴ —ἡ πρώτη εἰς τὰ χρονικὰ τῶν διαστηματικῶν ἐρευνῶν— ὑπολογίζεται ὅτι θὰ γίνῃ τὴν προσεχῆ Ἄνοιξιν. Τὸ ἔργον τοῦ ἀντιδραστῆρος τούτου θὰ εἶναι νὰ παράγῃ ἠλεκτρικὴν ἐνέργειαν διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν διαφόρων μηχανημάτων καταγραφῆς καὶ διαβιβάσεως πληροφοριακῶν στοιχείων, τὰ ὁποῖα θὰ εὑρίσκωνται ἐντὸς τοῦ διαστημοπλοίου.

Ἀλλὰ διατί νὰ προτιμᾶται ἡ πυρηνικὴ ἐνέργεια εἰς τὸ ἔργον τοῦτο; Κατὰ τὴν ἐξήγησιν, τὴν ὁποίαν παρέχει ὁ δρ Ν. Σλέβερινγκ, τῆς Ἀμερικανικῆς Ἐπιτροπῆς Ἀτομικῆς Ἐνεργείας, ἡ πυρηνικὴ ἐνέργεια ἠμπορεῖ νὰ χρησιμοποιηθῇ εἰς κάθε περιβάλλον. Ἡ διάρκεια τῆς λειτουργίας τῶν πυρηνικῶν ἀντιδραστήρων εἶναι μακροτάτη, εἶναι δὲ τώρα δυνατὸν νὰ κατασκευασθῇ μικρὸς καὶ εὐμετακόμιστος ἀντιδραστήρ.

Εἰς τὴν ἀναφερομένην περίπτωσιν ὁ ἀντιδραστὴρ θὰ ἔχῃ τὸ σχῆμα κώνου μήκους δώδεκα ποδῶν καὶ διαμέτρου βάσεως πέντε ποδῶν. Θὰ ζυγίζῃ ὅσον ἕνα μικρὸν αὐτοκίνητον, δηλαδὴ 970 λίμπρας. Ὡς πρὸς τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας, θὰ ἔχῃ ἰσχὺν πεντακοσίων ἵππων, θὰ εἶναι δὲ ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἀμερικανικὸς ἀντιδραστὴρ θὰ παράγῃ ἠλεκτρισμὸν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τὴν θερμότητα τῆς πυρηνικῆς σχάσεως.

Πρόδρομοι τοῦ ἀντιδραστῆρος αὐτοῦ —γνωστοὶ ὡς «γεννήτριαι ἰσοτόπων»— εὑρίσκονται ἤδη ἐν ὑπηρεσίᾳ τόσον εἰς τὸ Διάστημα ὅσον καὶ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. Ὁ πρῶτος εἶχε τεθῇ εἰς τροχιὰν τὸν Ἰούνιον τοῦ 1961 καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ παράγῃ ἐνέργειαν. Ἄλλοι εὑρίσκονται εἰς μὴ ἐπηνδρωμένους φάρους καὶ σημαντῆρας λιμένων, ὡς ἐπίσης εἰς μετεωρολογικοὺς σταθμοὺς ἀπὸ τὴν Ἀνταρκτικὴν μέχρι τοῦ Κόλπου τοῦ Μεξικοῦ. Αἱ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους χρήσεις τῶν ἀντιδραστήρων αὐτῶν «τῆς τσέπης» εἶναι πολλαί, ἀλλὰ τοὺς συναγωνίζονται εἰς τὴν παραγωγὴν ἠλεκτρικῆς ἐνεργείας αἱ ἄλλαι συμβατικαὶ πηγαὶ δυνάμεως. Εἰς τὸ Διάστημα, ὅμως, λέγει ὁ δρ Σλέβερινγκ, θὰ ἔχουν ἀσφαλῶς ἕνα λαμπρὸν μέλλον.

Ο ΑΥΤΟΚ

Διῆλθε χθὲς θιοπίας ΧΑ ροδρόμιον ὁ

ΕΠΙΣΚΙΑΣ

AI TPE

Τρεῖς δι Ἡ μεγαλ της. — κός. —

Ἀκόμη καὶ σοβιετικῶν κύκλ σται αἱ τρεῖς πουργοῦ Νικήτ Γιούλια καὶ Ἐ

Ἀφ' ὅτου ἡ ἐπεσκέφθη τὰς πέντε ἐτῶν, ἡ γου, Νίνα, κατ Ἔχει ἀποκτήσε φίαν της καὶ ἐν ἀντιπροσωπείας παραμένουν αὐ νια, παρ' ὅλον κατ' ἐπανάληψιν ἐξωτερικόν. Κα ἐγκαταλείπουν τῶν ἐπισήμων στήματα ἢ εἰς τρεῖς ἀδελφαί ταξύ των.

Τρεῖς διαφορ

Ἡ Ράντα, χρονιὰ καὶ ἔχ Γιούλια εἶναι τηρεῖ τὸν πατ δίδει τὴν ἐντύ Ἡ Ἐλένη εἶν καὶ εἶναι διαν

Ἡ Ράντα εἶ μὲ τὸν πατέρα τια, τὸ ἴδιο χα ρὸν ἐνδιαφέρον τὸν κόσμον. εἶναι ὁ Ἀλεξά τάκτης τῆς «Ἰσθέστια» (ἡ εἶναι ἡ ἐφημε Ράντα συνοδε της εἰς τὰ ταξ κὸν καὶ ἐπωφε πως ἀγοράζῃ δ δύο ἔχουν ἐλα

Οἱ ὀδοντίατροι τώρα συνιστοῦν τὴν
ὀδοντόπασταν KOLYNOS μὲ φθόριον (FL

Τὸ δόντι αὐτὸ δὲν ὑπέστη τὴν εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν φθορίου. Ἡ ἀντοχὴ τοῦ σμάλτου εἶναι ἀσθενὴς καὶ τὸ δόντι εὐκολοπρόσβλητο. Ἡ μόλυνσις εὔκολα ἀρχίζει καὶ προχωρεῖ στὸ ἐσωτερικὸ τοῦ δοντιοῦ.

Τὸ δόντι αὐτὸ ἐκαθαρίσθη μὲ τὴν νέαν ὀδοντόπαστα ΚΟΛΥΝΟΣ ΜΕ ΦΘΟΡΙΟΝ (Fluoride). Τὸ σμάλτο εἶναι ἀνθεκτικὸ στὶς προσβολὲς τῶν ὀξέων τοῦ στόματος καὶ ἱκανὸ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν σῆψιν.

ΔΥΝΑΜΩΝΕΙ ΤΟ ΣΜΑΛΤΟ ΤΩΝ
ΠΡΟΛΑΜΒΑΝΕΙ ΘΕΤΙΚΑ ΤΗΝ

Κάθε βούρτσισμα μὲ τὴν νέα **KOLYNO** ναμώνει τὸ σμάλτο τῶν δοντιῶν σας ἀντοχὴ κατὰ τῶν ὀξέων τοῦ στόματος καλοῦν τὴν σῆψιν.

Εἶναι γνωστὸν πρὸ πολλοῦ ὅτι τὸ φθόριον μπορεῖ νὰ μειώσῃ σημαντικὰ δοντιῶν. Πολλαὶ τοπικαὶ ἀρχαὶ προσθέτ τὸ πόσιμον νερὸ διὰ νὰ προστατεύσου κοινοῦ. Τώρα ἡ KOLYNOS συμπεριέλαβ μίαν ὀδοντόπασταν κατὰ τρόπον ἀποτε ὀδοντόπασταν **KOLYNOS FLUORIDE.** δόντια σας βουρτσίζοντάς τα μὲ τὴν **FLUORIDE.** Εἰδικῶς τὰ παιδιὰ μποροῦν ν διότι εὑρισκόμενα εἰς νεαρὰν ἡλικίαν ρίαν νὰ προφυλάξουν τὰ δόντια τους π ρηδόνα εὕρῃ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἐκδηλω

Kolynos Fluori

ΠΡΟΣΤΑΤΕΥΕΙ ΤΑ ΔΟΝΤΙΑ ΣΑΣ ΟΣΟ ΚΑΜΜΙΑ ΑΛΛΗ ΣΥΝΗΘΗΣ Ο

ΠΡΟΜΗΘΕΥΤΑΙ ΤΗΣ Α.Μ. ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

* Κυκλοφορεῖ ἐπίσης ἡ Kolynos Super-

ΥΝΘΕΤΟΥ

ζόμενος τὴν
ου μουσικο-
ουδαπέστης.

είς Τροίαν.
βὰ ἦτο ἀληθο-
ν εἰς τὴν ἐκ-
τοῦ Καρπε-

όμενοι εἰς τὸν
ὡς ἠγηθέντες
περὶ τοὺς 10,
ήγήθησαν πολὺ
κ τούτου ἀπο-
τευσαν οἱ Εὐ-
ίους. Δὲν ἠμ-
τηριχθῆ ὅτι ἡ
τὸν Εὔρυτόν
Καρπενήσιον.
Εὐρύτου.—'Ο
α «Τραχίνιαι»
οῦ 'Ηρακλέους
τὸν υἱόν της
«Καὶ ποῦ κλύ-
θονός;».

ῶραν φασὶν Εὐ-
τεύειν αὐτὸν ἡ

ος τοῦ κόσμου
σου; μὲ ἀ-
ὅτι «λέγε πῶς
πόλεως τοῦ
ν». 'Ο δὲ σχο-
έγει:
ιάν ἐπ' Οἰχα-
ὐτον τιμωρήσα-
μετὰ τῶν παί-
ν πόλιν... καὶ
'Ιόλην αἰχμα-
ις Κηναίῳ τῆς

ιτο κατὰ τὸν
έτριαν. "Ωστε
χει ἡ Εὐβοϊκὴ
βοεὺς Εὐρυτος
καὶ τὴν Εὐρυ-

ος ἀναφέρεται
χωρὶς Οἰχα-
ς. ('Ιλιάς. Β.
σασθαι... καὶ
Εὐρύτου».

καὶ μίαν ἄλ-
τικῶς μὲ τὴν
λήσαμεν τὰς,
Πρόκειται περὶ
οἱ ὁποῖοι ὡς
παραδέχονται
προέλληνας
Ἑβραῖοι).
ίζεται κυρίως
γησιν τῶν το-
ν τῆς Ἑλλα-
ξήγητα μὲ τὴν
ὕτοι κατήρτι-
ηνικὸν (Θωμό-
τῆς Ν. Π. Ἐ-
γγραμμα ὑπὸ
Ἑλλάς — Οἱ
Σ. Παπαδο-
θῆναι, 1931).
πὸν τοῦ συγ-
έρεται ὅτι «ὁ
μιλεῖ περὶ 'Ω-
ινῆς ἐν τῇ 'Ι-
ρητανοῖ (ὀρει-
λούμενοι 'Ορ-
ῇ Οὐρητανία
ουτανία... καὶ
μυθικὸς βα-
θβίας παρ' ᾧ
Σ.Σ.: Πηλεὺς)
ῆρας Καλυδω-
ὸς ὁ βασιλεὺς
ρχῆς τῶν Εὐ-
τὸ αὐτὸ ὄνο-
προσωποποίη-

ῆς ὀνομασίας
ος» ὡς ἐξ ὀ-
ως τῶν ὀρέων
κωτάτη. "Οχι
τῆς 'Ορεινῆς
νος Εὐρυτίων
'Απολλόδωρος
ῆς θήρας τοῦ
τηκοντίσθη δὲ
Πηλέως κατὰ
ὅμως ἡμπορεῖ
α; Δεδομένου
το εἰς τὸν κεν-
υος;

εἶναι ὅτι ὁ
ἐπισκιασθεὶς
δωκε δὲ ἀφορ-
οἱ Θεσσαλοί,
σσήνιοι αὐτὸν
«ἥκει δὲ εἰς
ἡ 'Ελλάδι τὰ
ίας (ἀμφισβη-
ισσότερα πρά-
τὸς δὲ θεωρεῖ
ν τῶν Μεσση-
τῶν εἶνεκα τῶν

ος, ὡς κατ' ἐ-
ρήχθη μᾶλλον
ν δὲ ἐπεζητή-
ήρωα Εὔρυτον
αμίσουν ἄλλα
ιαφορόν τινα

ἡ4.

ΠΟΛΥΖΟΣ

ΜΑΤΑ

, σχίσιμο, κά-
ομένοι καβάλοι
(στοπάζ) παρ'
ος εἰς τὸ ἐξω-
ια, παλτὰ καὶ
ένων τεχνιτῶν.
Η — Πλατεία
ηλέφ. 525-314
είου Πράπα).

ΚΑΘΕ ΤΡΙΤΗΝ

ΑΙ ΕΙΚΑΣΤΙΚΑΙ ΤΕΧΝΑΙ

Ἔκθεσις τοῦ 'Ακαδημαϊκοῦ 'Επαμ. Θωμοπούλου

Μετὰ τετραετῆ ἀπουσίαν ἀπὸ τὴν καλλιτεχνικὴν κίνησιν, παρουσιάζει μίαν νέαν ἀτομικὴν ἔκθεσίν του ὁ ἐκλεκτὸς ζωγράφος τοῦ ἑλληνικοῦ ὑπαίθρου 'Ακαδημαϊκὸς κ. 'Επαμ. Θωμόπουλος, ὁ ὁποῖος διετέλεσε πρόεδρος τῆς 'Ακαδημίας τὸ προπαρελθὸν ἔτος. 'Ο καλλιτέχνης θὰ ἐκθέσῃ ἀπὸ 11—30 Νοεμβρίου εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» 83 ἔργα του (λάδια), μὲ θέματα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴν ὕπαιθρον καὶ τὴν Βενετίαν, τὴν ὁποίαν ὁ κ. Θωμόπουλος ἐπεσκέφθη τὸ θέρος. 'Από τοὺς πίνακας αὐτοὺς 30 εἶναι μεγάλων διαστάσεων. Ἂς σημειωθῇ, ὅτι ὁ ἀκούραστος αὐτὸς ζωγράφος εἰσέρχεται τὴν 14ην Νοεμβρίου εἰς τὸ 87ον ἔτος τῆς ἡλικίας του.

Ἔκθεσις Ἕλληνος ζωγράφου εἰς Ραβένναν

Εἰς τὸ μέγαρον τοῦ 'Εμπορικοῦ 'Επιμελητηρίου τῆς Ραβέννας ἐκθέτει ἀπὸ τῆς 3ης 'Οκτωβρίου ἔργα του ζωγραφικῆς ὁ Ἕλλην ζωγράφος 'Απόστολος Πανταζίδης. 'Η ἔκθεσίς του τιτλοφορεῖται : «Σάρτρ, Κατεντράλ καὶ τοπία τῆς Ραβέννας», τελεῖ δὲ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν δύο πόλεων Σάρτρ καὶ Ραβέννας. Εἰς τὴν Γαλλίαν ὁ Πανταζίδης ἔτυχε τοῦ βραβείου Ζουβισὺ καὶ πίναξ του εἰσῆλθεν εἰς τὸ Μουσεῖον τῆς Σάρτρ. Προσεχῶς ὁ καλλιτέχνης θὰ ὀργανώσῃ εἰς Σάρτρ μίαν ἄλλην ἔκθεσίν του μὲ θέμα: «'Η Ραβέννα καὶ τὰ μωσαϊκά της».

'Εκθέσεις

—Εἰς τὸ «Χίλτον» ἐκθέτει ἔργα του ζωγραφικῆς καὶ σχέδια ὁ Ἄγγλος ζωγράφος Μάϊκλ Ἄϋρτον. Διάρκεια μέχρι τῆς 21ης 'Οκτωβρίου.

—Εἰς τὴν γκαλερὶ «Μέρλιν» (Μέρλιν 8) ἐκθέτει ἔργα του γλυπτικῆς ὁ γλύπτης Φιλόλαος. Διάρκεια μέχρι τῆς 24ης 'Οκτωβρίου.

—Εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ 'Οργανισμοῦ «Νέες Μορφὲς» (Βαλαωρίτου 9α) ἐκθέτει ὁ γνωστὸς ζωγράφος Πάρις Πρέκας ἔργα του ζωγραφικῆς καὶ γλυπτικῆς καθὼς καὶ βιτρώ. Διάρκεια μέχρι τῆς 21ης 'Οκτωβρίου.

—Εἰς τὴν μεγάλην αἴθουσαν τοῦ «Παρνασσοῦ» ἐκθέτει 100 ἔργα της ἀπὸ τὰ 'Επτάνησα ἡ ζωγράφος Ντιάνα 'Αντωνακάτου. Διάρκεια μέχρι τῆς 18ης 'Οκτωβρίου.

—Εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Κέντρου Τεχνολογικῶν 'Εφαρμογῶν (Πατησίων 75) ἐκθέτει 30 σχέδιά της ἡ νέα ζωγράφος Νόρα 'Αοχελάου. Διάρκεια μέχρι τῆς 20ῆς 'Οκτωβρίου.

—'Ομαδικὴ ἔκθεσις γελοιογραφιῶν στεγάζεται εἰς αἰθούσας τοῦ Δήμου Κερατσινίου. Διάρκεια μέχρι τῆς 9ης 'Οκτωβρίου.

—Εἰς τὸν «Ζυγὸν» ('Ομήρου 8) ἐκθέτει ὁ Γάλλος ζωγράφος Ραζὲ Μπαρμπερό. Διάρκεια μέχρι τῆς 14ης 'Οκτωβρίου.

—'Ο ζωγράφος 'Ηλίας Ζερβὸς ἐκθέτει μινιατοῦρες καὶ ἄλλα ἔργα του εἰς τὸ ἐργαστήριόν του (Νίκης 2).

—Εἰς τὴν αἴθουσαν Καρατζᾶ (Κολοκοτρώνη 7) στεγάζεται διαρκὴς ὁμαδικὴ ἔκθεσις ζωγραφικῆς καὶ χαρακτικῆς.

—'Η ζωγράφος - καθηγήτρια Εὐγ. Τσακίρη ἐκθέτει τελευταίαν ἐργασίαν της εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βεΐκου 30 αἴθουσαν.

'Ομαδικὴ ἔκθεσις εἰς τὴν γκαλερὶ Ζαχαρίου

'Η γκαλερὶ Ζαχαρίου (Κανάρη 7) ἐγκαινιάζει τὴν ἐφετεινὴν περίοδον τῶν ἐκθέσεών της μὲ ὁμαδικὴν ἔκθεσιν πέντε ἐκ τῶν συνεργαζομένων μετ' αὐτῆς γνωστῶν καλλιτεχνῶν: τῶν Σ. Μηλιάδη, Τ. Βασιλικιώτη, Γ. Κοσμαδοπούλου, Α. Κορροϊαννάκη καὶ 'Ανν. Πολυκανδριώτη. Τὰ ἐγκαίνια τῆς ἐν λόγω ἐκθέσεως ὁρίσθησαν διὰ τὴν 24ην 'Οκτωβρίου. Θὰ ἐπακολουθήσουν διάφοροι ἐκθέσεις ἀτομικαὶ γνωστῶν καλλιτεχνῶν καὶ ὁμαδικαί.

Ἔκθεσις κινεζικῆς τέχνης

Μιὰ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα ἔκθεσις κινεζικῆς τέχνης καὶ βιβλίου γίνεται τὰς ἡμέρας αὐτὰς εἰς τὸ ξενοδοχεῖον «Βασιλέων Μέλαθρον» μὲ τὴν εὐκαιρίαν τῆς συμπληρώσεως 15 χρόνων ἀπὸ τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῆς σοσιαλιστικῆς Δημοκρατίας εἰς τὴν Κίναν. 'Η ἔκθεσις περιλαμβάνει ἀντίγραφα ζωγραφικῶν ἔργων διαφόρων δυναστειῶν τῆς Κίνας ἐφάμιλλα τῶν πραγματικῶν, καθὼς καὶ ποικίλα εἴδη κινεζικῆς τέχνης: Διαφανεῖς πορσελάνες ἀριστοτεχνικὰ ζωγραφισμένες, κομφοτεχνήματα ἐξ ἐλεφαντοστοῦ, ζάντ, λάκας κλουαζονέ, λεπτεπίλεπτα κεντήματα, μεταξωτὰ καὶ ἄλλα ἀριστουργηματικὰ χειροτεχνήματα, ποὺ προδίδουν τὴν ἀσυναγώνιστον καλαισθησίαν καὶ καλλιτεννικὴν ἐπινοητικότητα τοῦ κινεζικοῦ λαοῦ. Παρουσιάζονται ἐπίσης κινεζικὰ βιβλία τοῦ ἐκδοτικοῦ οἴκου Φέξη, καθὼς καὶ φωτογραφίαι ἀπὸ τὸ ἰδιότυπον θέατρον καὶ τὸν κινηματογράφον τῆς Κίνας. 'Η ὀργάνωσις τῆς καλλιτεχνικῆς αὐτῆς ἐκδηλώσεως ὀφείλεται εἰς τὴν «Ἕνωσιν Φίλων Νέας Κίνας» ('Ακαδημίας 72, τηλ. 625-032).

Ἔκθεσις Γερμανίδος ζωγράφου

Τὴν 25ην 'Οκτωβρίου καὶ ὥραν 7 μ.μ. θὰ γίνουν εἰς τὸν «Παρνασσὸν» (μεσαία αἴθουσα) τὰ ἐγκαίνια ἐκθέσεως τῆς γνωστῆς Γερμανίδος ζωγράφου Μάγκης Νόϋμαν. 'Η καλλιτέχνις ἔχει καὶ ἄλλες φορὲς παρουσιάσει ἐνταῦθα ἐργασίαν της: εἰς τὴν «Γκαλερὶ 'Ηλιάδη» καὶ εἰς τὸ Ζάππειον μέγαρον. 'Επίσης ἐξέθεσεν εἰς τὴν Φλωρεντίαν μὲ ἄλλους Ἕλληνας συναδέλφους της.

Ἔκθεσις εἰς Ψυχικόν

'Ο μορφωτικὸς καὶ ἐξωραϊστικὸς σύλλογος Ψυχικοῦ θὰ ὀργανώσῃ εἰς τὰ ἐντευκτήριά του (Διαμαντίδου καὶ Σαμαρᾶ) περὶ τὰ τέλη 'Οκτωβρίου ὁμαδικὴν ἔκθεσιν 15 καλλιτεχνῶν (ζωγράφων καὶ γλυπτῶν), οἱ ὁποῖοι διαμένουν ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Ψυχικοῦ.

Νέα ὁμαδικὴ τοῦ Πρακτορείου συνεργασίας

Τὸ προσεχὲς Σάββατον, 10ην τρέχοντος, καὶ ὥραν 7.30 μ.μ., ἐγκαινιάζεται εἰς τὸ «Πρακτορεῖον Πνευματικῆς Συνεργασίας» (Βουκουρεστίου 25) ὁμαδικὴ ἔκθεσις 14 καλλιτεχνῶν, οἱ περισσότεροι τῶν ὁποίων εἶναι μέλη του. Μετέχουν οἱ ἑξῆς: Γ. Βαρλάμος, Χαρὰ Βιέννα, "Αννα Βιτάλη - Καλλία, Δώρα Λαλεχού, Ἑλένη Λασκαράτου, Α. Λαζαρίδης, Α. Θεοδωρίδης, Γ. Μούγιος, Α. Νίνος, Δώρα Ποτήρη, Σαβίνι, Φλώρα Σαλτιὲλ - Μογτιάνο, Λίλα Συμεωνάκη - Δαφνῆ καὶ 'Αλίκη Τόμπρου. 'Η ἔκθεσις θὰ παραμείνῃ ἀνοικτὴ ὁλόκληρον τὸν 'Οκτώβριον.

'Η ὁμαδικὴ τοῦ Σάλτσμπουργκ

'Η ὁμαδικὴ ἔκθεσις ἑλληνικῆς ζωγραφικῆς - γλυπτικῆς τοῦ Σάλτσμπουργκ ἐσημείωσε μεγάλην ἐπιτυχίαν. Οἱ κριτικοὶ τέχνης τῆς πόλεως ἐχαιρέτησαν μὲ ἐνθουσιασμὸν τὰ ἐπιτεύγματα τῶν 'Ελλήνων καλλιτεχνῶν, ἀφιερώσαντες εὐμενεστάτας κρίσεις. Ἐξαίρεται ἡ προσφορὰ τῶν καλλιτεχνῶν Κοντοπούλου, Δαλάκου, Λεφάκη, Καρδᾶ, 'Ελένης Ζέρβα, Πιπίτσας Φιλιππίδη, Μαρίας Χατζηγάκη, Φατούρου, "Αλεξ Μυλωνᾶ καὶ Κωνσταντινίδη. 'Ιδιαιτέρως ἐξήρθη τὸ ὑψηλὸν καλλιτεχνικὸν ἐπίπεδον τῆς ἐκθέσεως.

Κ.

ΕΙΣ ΤΑ ΟΓΔΟΝΤΑ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΑ

ΕΝΑΣ ΠΡΩΗΝ ΙΑΤΡΟΣ ΔΙΕΚΔΙΚΕΙ ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΝΟΜΠΕΛ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

Εἶχε καταδικασθῆ ἄλλοτε ὡς τυχοδιώκτης διὰ τὰς μεθόδους του θεραπείας τῆς φυματιώσεως καὶ τοῦ καρκίνου.

ΓΚΡΕΝΟΜΠΛ, 'Οκτώβριος

'Ο Ἀντρὲ Μπερναί, ἡλικίας 80 ἐτῶν, γόνος μιᾶς ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας τῆς Λυών, πολλὰ μέλη τῆς ὁποίαν διέπρεψαν ὡς ἰατροί, ἰατρὸς καὶ ὁ ἴδιος, εἶχε διαγραφῆ τὸ 1934 ἀπὸ τὸν γαλλικὸν 'Ιατρικὸν Σύλλογον κατόπιν κατηγορίας ὅτι ἐφήμοζε παρανόμους ἰατρικὰς μεθόδους καὶ εἰσέπραττεν ὑπερόγκους ἀμοιβὰς εἰς τὴν ἐν Τερναὶ τῆς περιοχῆς 'Ιζὲρ κλινικήν του. 'Ο Μπερναὶ ἰσχυρίζετο ὅτι εἶχεν ἀνακαλύψει μίαν ἀποτελεσματικὴν μέθοδον καταπολεμήσεως τῆς φυματιώσεως, ἡ ὁποία ἐν συνεχείᾳ ἐξειλίχθη καὶ εἰς μέθοδον καταπολεμήσεως καὶ τοῦ καρκίνου. 'Η θεραπεία συνίστατο εἰς δύο ἐνέσεις ἡμερησίως πλὴν τῆς Κυριακῆς, «ἡμέρας ἀναπαύσεως τοῦ ἰατροῦ».

'Ο ἰατρὸς Μπερναὶ ἔχει ἐκδώσει καὶ ἀρκετὰς μελέτας σχετικὰς μὲ τὰς ἐπιστημονικάς του μεθόδους, αἱ ὁποῖαι δὲν ἔχαρακτηρίσθησαν κατὰ τὴν δίκην του ὡς καταπληκτικῶς τυχοδιωκτικαί. 'Ο ἴδιος ὅμως ἐξακολουθεῖ νὰ ἐπιμένῃ ὅτι εἶναι τελείως ἀθῶος τῶν ἀποδιδομένων εἰς αὐτὸν κατηγοριῶν. «Εἶμαι», λέγει, «ἕνας περιφρονημένος ἐρευνητής. Εἰς τὴν ἡλικίαν ποὺ εὑρίσκομαι δὲν περιμένω πλέον παρὰ μίαν μόνον παρηγορίαν: τὸ βραβεῖον Νομπέλ»... Πάντοτε δὲ ἀκαταπόνητος, ὑπέβαλε μόλις προσφάτως αἴτησιν περὶ ἀναθεωρήσεως τῆς πρώτης δίκης του, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεγνωρίσθη ὅτι κατέφευγεν εἰς παρανόμους ἰατρικὰς μεθόδους.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΕΡΓΩΝ ΕΛΛΗΝΟΣ ΖΩΓΡΑΦΟΥ ΕΙΣ ΤΗΝ ΜΟΣΧΑΝ

Εἰς τὴν Μόσχαν, εἰς τὰς αἰθούσας τοῦ Μουσείου Πούσκιν, ἤνοιξεν ἔκθεσις τῶν ἔργων τοῦ Ἕλληνος ζωγράφου Δημητρίου Κατσικογιάννη. Οἱ καμηλοπαρδαλοειδεῖς λαιμοὶ τῶν προσώπων εἶναι χαρακτηριστικὸν τῆς τεχνοτροπίας τοῦ Ἕλληνος ζωγράφου.

Η ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΑΚΟΛΟΥΘΕΙ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟΝ ΤΗΣ

ΟΙ ΡΩΣΟΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ ΔΙΕΚΔΙΚΟΥΝ ΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΝ ΤΩΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ

Τόνος ἀγανακτήσεως εἰς τὸ συνέδριόν των.— Νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τὰς ἐφημερίδας νὰ ἀντιδροῦν ἀμέσως ἔναντι τῶν γεγονότων.— Ἐξαιρετικῶς πολὺς χῶρος διὰ τὰς ἐπισήμους ἀνακοινώσεις.— Καιρὸς νὰ παύσουν νὰ ἐπαναλαμβάνωνται τὰ παλαιὰ στερεότυπα ἄρθρα.

ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ ΤΟΥ κ. ΒΙΚΤΩΡΟΣ ΖΟΡΖΑ

ΛΟΝΔΙΝΟΝ, 'Οκτώβριος

Οἱ Σοβιετικοὶ δημοσιογράφοι, οἱ ὁποῖοι ἔδωσαν πολλὰς μάχας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τοῦ Τύπου, ὕστερα ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ κ. Κρουϊστσεφ, τοῦ 1956, εἰς τὸν ὁποῖον κατεδίκαζε τὰς σταλινικὰς μεθόδους, εὑρίσκονται καὶ πάλιν εἰς κατάστασιν πολεμικῆς προετοιμασίας. Εἰς πρόσφατον συνέδριον τῆς 'Ενώσεως Σοβιετικῶν Δημοσιογράφων, συνελθὸν εἰς τὴν Μόσχαν, ἐζητήθη ὅπως ἐπιτραπῇ εἰς τὰς ἐφημερίδας νὰ ἀντιδροῦν ἀμέσως εἰς τὰ παγκόσμια γεγονότα, ἀντὶ νὰ ὑποχρεοῦνται νὰ ἀναμένουν τὴν ἐπίσημον γραμμήν. Μία σφυγμομέτρησις τοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ, ἀναφερθεῖσα εἰς τὸ συνέδριον, ἀπεκάλυψε παράπονα ὅτι «αἱ ἐφημερίδες διαστρέφουν ἐνίοτε τὴν ἀλήθειαν». Μία δὲ συζήτησις περὶ τῆς θέσεως τῆς προπαγάνδας εἰς τὸν Τύπον, κατέληξεν εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι «καιρὸς εἶναι νὰ παύσουν νὰ ἐπαναλαμβάνωνται τὰ παλαιὰ στερεότυπα ἐπιχειρήματα εἰς τὰ προπαγανδιστικὰ ἄρθρα».

'Υπῆρξε κάποιος τόνος ἀγανακτήσεως εἰς τὸ συνέδριον ἐναντίον τῶν ἐμποδίων εἰς τὰ ὁποῖα προσκόπτουν οἱ δημοσιογράφοι εἰς τὴν προσπάθειάν των ὅπως καταστήσουν γνωστὰ εἰς τὸ σοβιετικὸν κοινὸν ὡρισμένα πράγματα ζωτικοῦ ἐνδιαφέροντος. 'Ενδεικτικὸν δὲ εἶναι ὅτι τὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου —τὰ ὁποῖα ἦσαν, ἀσφαλῶς, γενικοῦ ἐνδιαφέροντος— δὲν ἀνεδημοσιεύθησαν εἰς τὸν Τύπον. 'Εδημοσιεύθησαν μόνον εἰς τὴν «Σοβιέτσκαγια Πετσάτ» (Σοβιετικὸς Τύπος) ποὺ διαβάζεται μόνον ὑπὸ τῶν δημοσιογράφων καὶ ὄχι ὑπὸ τοῦ εὐρέος κοινοῦ.

Τὴν τελευταίαν φορὰν ὅπου ἡ «Σοβιέτσκαγια Πετσάτ» ἐπέτρεψεν εἰς ἑαυτὴν ὅπως διεξαγάγῃ μίαν ἐκστρατείαν ὑπὲρ μιᾶς μεγαλυτέρας ἐλευθερίας εἰς τοὺς δημοσιογράφους, τὸ 1959, ἐπεπλήχθη σφόδρα ὑπὸ τῆς ἡγεσίας τοῦ Κόμματος εἰς ἐπίσημον ἀπόφασιν τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς. Τὸ Κόμμα ἐθεώρησε τὸ θέμα ὡς πολιτικῶς εὐαίσθητον καὶ διὰ τοῦτο ἐτήρησε μυστικὴν τὴν ἀπόφασίν του ἐκείνην μέχρι τοῦ 1961. "Οταν ἐδημοσιεύθη ἀπεκαλύφθη ὅτι ἡ ἐπίκρισις τοῦ Κόμματος ἐστρέφετο ἐναντίον ἑνὸς ἄρθρου τὸ ὁποῖον, κατὰ τὴν ἀπόφασιν, περιεῖχεν «ἀδιάσειστους ἰσχυρισμοὺς ἀναφορικῶς πρὸς τὸν ρόλον τοῦ Τύπου εἰς τὴν ζωὴν τῆς σοβιετικῆς κοινωνίας».

Εἰς τὴν σοβιετικὴν πολιτικὴν γλῶσσαν, τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ ἄρθρον ἐθετεν ὑπὸ ἀμφισβήτησιν ὡρισμένας ἐκ τῶν βασικῶν ἀρχῶν τοῦ ἐλέγχου τοῦ Τύπου ἀπὸ μέρους τοῦ Κόμματος. 'Αλλὰ εἰς τὴν πραγματικότητα, τὸ ἄρθρον οὐδόλως ἔφθανε μέχρι τοῦ σημείου αὐτοῦ. Τὸ μόνον ποὺ ἔκαμνε ἦτο ἕνας ὑπαινιγμὸς ὅτι αἱ κυριώτεραι τῶν σοβιετικῶν ἐφημερίδων «ἀφιερώνουν ἐξαιρετικῶς πολὺν χῶρον εἰς ἐπισήμους ἀνακοινώσεις», αἱ ὁποῖαι θὰ ἠμποροῦσαν εἴτε νὰ συντομευθοῦν εἴτε νὰ δημοσιεύωνται εἰς τὸ ἀκέραιον εἰς εἰδικὰ περιοδικά. 'Ο ὑπαινιγμὸς οὗτος ἀνεφέρετο πιθανώτατα εἰς τοὺς λόγους τῶν κομματικῶν ἡγετῶν καὶ εἰς τὰς κυβερνητικὰς δηλώσεις, αἱ ὁποῖαι καλύπτουν ἐνίοτε πολλὰς σελίδας κάθε φορὰν καὶ ἀναφέρονται εἰς παντοειδῆ θέματα, ἀπὸ τῶν ὑποδείξεων περὶ τοῦ τρόπου καλλιεργείας ἀραβοσίτου μέχρι τῶν διαμαρτυριῶν ἐναντίον τοῦ δήθεν πυρηνικοῦ ἐπανεξοπλισμοῦ τῆς Δ. Γερμανίας. 'Αλλ' ἡ σοβιετικὴ Κεντρικὴ 'Επιτροπὴ πρέπει νὰ ἔχῃ δίκαιον ὑποπτευομένη ἕνα πολιτικὸν κίνητρον ὄπισθεν τοῦ ὑπαινιγμοῦ τούτου, διότι ὁ συντάκτης τοῦ ἐπικριθέντος ἄρθρου προσέθετε: «'Εὰν θέλωμεν νὰ ὁδηγήσωμεν τὸν Τύπον μας ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς περαιτέρω δημοκρατικοποιήσεως καὶ νὰ τὸν καταστήσωμεν ἕνα σπουδαιότατον δημοκρατικὸν θεσμόν, ὀφείλομεν νὰ λύσωμεν τὸ πρόβλημα τοῦτο κατὰ τρόπον ριζικὸν καὶ ὁριστικόν».

Μολονότι οὔτε τὸ ἄρθρον οὔτε ἡ καταδίκη αὐτοῦ παρὰ τῆς Κεντρικῆς 'Επιτροπῆς κατέστησαν αὐτὴν σαφῆ, ἡ αἰτία τῆς διενέξεως ἦτο ὁ ἰσχυρισμὸς τῶν δημοσιογράφων ὅτι οὗτοι, περισσότερον ἀπὸ τὴν πολιτικὴν ἡγεσίαν, ἦσαν οἱ ἁρμόδιοι νὰ κρίνουν περὶ τοῦ τί πρέπει νὰ προσφέρεται πρὸς ἀνάγνωσιν εἰς τὸ σοβιετικὸν κοινὸν καὶ πῶς πρέπει νὰ παρουσιάζεται. Φυσικά, ἡ ὑποχώρησις τοῦ Κόμματος ἐνώπιον μιᾶς τοιαύτης ἀξιώσεως θὰ τὸ ἐξέθετεν εἰς τὸν κίνδυνον νὰ ἴδῃ τὰ ὄργανα τῆς κοινῆς γνώμης ἀντιτασσόμενα εἰς τὴν ἐπίσημον πολιτικήν του.

'Ο κ. Κρουϊστσεφ εἶχε πάντοτε συνείδησιν τῆς ἀνάγκης ὅπως ἐπιστρατεύσῃ τὴν βοήθειαν τοῦ Τύπου εἰς τὴν ἐξύψωσιν τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τοῦ σοβιετικοῦ λαοῦ διὰ τὰς μεταρρυθμίσεις καὶ καινοτομίας ποὺ ἐπεθύμει νὰ εἰσαγάγῃ, ἀλλὰ διὰ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν συνεργασίαν του ἔπρεπε νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς αὐτὸν μεγαλυτέραν πρωτοβουλίαν.

Πράγματι, ὡρισμένα ἀπὸ τὰ αἰτήματα ποὺ ἀνεφέροντο εἰς τὴν «Σοβιέτσκαγια Πετσάτ» ἱκανοποιήθησαν ἔκτοτε ἀλλ' ὄχι εἰς τὸ ἀκέραιον. 'Ο σοβιετικὸς Τύπος ἐξακολουθεῖ ν' ἀφιερώνῃ ὁλοκλήρους σελίδας εἰς λόγους καὶ αἱ ἐπίσημοι ἀνακοινώσεις δημοσιεύονται εἰς ὡρισμένας σελίδας, ἀλλὰ ὄχι εἰς ἄλλας. Αἱ ἀποφάσεις ὅμως ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων δὲν λαμβάνονται ὑπὸ τῶν ἀρχισυντακτῶν τῶν ἐφημερίδων, οἱ ὁποῖοι ἐξακολουθοῦν νὰ λαμβάνουν ἐντολὰς περὶ τοῦ ἂν πρέπει νὰ δημοσιεύσουν ἕνα λόγον εἰς τὸ ἀκέραιον ἢ ὄχι καὶ ὅταν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ προβοῦν εἰς περικοπὰς τοὺς ἀποστέλλεται ἄνωθεν τὸ περικεκομμένον κείμενον.

'Ακόμη καὶ ἐπὶ Στάλιν, αἱ ἐφημερίδες ἐνεθαρρύνοντο νὰ ἐπικρίνουν ἐπισήμους τῶν ὁποίων ἡ ἐργασία δὲν ἦτο ἱκανοποιητική. 'Επὶ Κρουϊστσεφ ἡ κριτικὴ τοῦ Τύπου ἤρχισε νὰ ἐγγίζῃ ὡρισμένα ἀπὸ τὰ θεμελιώδη θέματα τῆς κοινωνικῆς πολιτικῆς. 'Αλλὰ ὁ Τύπος δὲν ἀφίνεται οὔτε τώρα ν' ἀναμιγνύεται εἰς τὴν καθαυτὸ πολιτικὴν κατὰ τρόπον δεικνύοντα ἔστω καὶ τὴν ἐλαχίστην παρέκκλισιν ἀπὸ τὴν ἐπίσημον πολιτικήν.

Εἰς τὸ πρόσφατον, ὅμως, συνέδριόν των τῆς Μόσχας, οἱ δημοσιογράφοι εὗρον ἕνα πλάγιον τρόπον διὰ νὰ δώσουν εἰς τὸ Κόμμα τὴν εὐκαιρίαν ν' ἀντιληφθῇ τὴν ἀνάγκην αὐξήσεως τῆς ἐλευθερίας τῶν ὅπως σχολιάζουν τὰ πολιτικὰ γεγονότα. Εἶναι ἀπαραίτητον, εἶπεν ἕνας δημοσιογράφος, ὅπως ἀντιδρῶμεν ἀμέσως εἰς τὰ διάφορα συμβάντα, ἔστω καὶ ἂν εἶναι «δυσάρεστα», διότι, ἄλλως, τὸ κοινὸν θὰ τὰ ἐπληροφορεῖτο ἀπὸ ξένους ραδιοσταθμούς. Διὰ τῆς φράσεώς του αὐτῆς κατέστησε σαφὲς ὅτι ὁ σοβιετικὸς Τύπος καὶ τὸ ραδιόφωνον δὲν εἶναι πλέον τὰ μοναδικὰ μέσα ἐνημερώσεως τοῦ σοβιετικοῦ κοινοῦ. "Οταν τὸ κοινὸν στερῆται εἰδήσεων «δίχως νὰ τὸ θέλῃ στρέφεται πρὸς ξένους ραδιοσταθμούς καὶ ὅταν γνωσθῇ μία διαφορετικὴ εἴδησις περὶ ἑνὸς γεγονότος εἶναι δύσκολον νὰ διαψευσθῇ αὐτή».

Μὲ ἄλλας λέξεις, ἐὰν οἱ κομματικοὶ ἡγέται ἐπιθυμοῦν νὰ δύναται ὁ Τύπος νὰ ὑποστηρίζῃ ἀποτελεσματικῶς τὴν πολιτικὴν τοῦ κόμματος ἐναντίον καὶ τῶν ἐσωτερικῶν καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐπικριτῶν, πρέπει νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς δημοσιογράφους ὅπως ἐκτελοῦν τὴν ἐργασίαν ταύτην κατὰ τὸν τρόπον των, ἀντὶ νὰ ἀναμένουν μέχρις ὅτου μία ἐπιτροπὴ ἐπισήμων τῆς Μόσχας συμφωνήσῃ ἐπὶ τῆς ἀκολουθητέας γραμμῆς.

'Ακόμη καὶ αὐτὸς ὁ Γιούρι Ζούκωφ, ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριωτέρους διπλωματικοὺς σχολιαστὰς τῆς «Πράβδα», εἶπεν εἰς τὸ συνέδριον ὅτι ἀφοῦ τὸ καθῆκον τῶν δημοσιογράφων εἶναι νὰ παρέχουν ἀπαντήσεις εἰς τὴν ξένην προπαγάνδαν, «δὲν πρέπει νὰ ἀναμένωμεν μίαν ἐπίσημον ἀνακοίνωσιν κλπ., ἀλλὰ πρέπει νὰ μετροῦμεν τὸν σφυγμὸν τῆς ζωῆς καὶ νὰ ἐξαπολύωμεν ἀμέσως τὰς ἀντεπιθέσεις μας ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ».

'Εκ τῶν ἀνωτέρω καθίσταται φανερὸν ὅτι τὸ θέμα εἶναι μᾶλλον ἐπαγγελματικοῦ, παρὰ πολιτικοῦ χαρακτῆρος καὶ οἱ δημοσιογράφοι ζητοῦν συνθήκας αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπιτρέπουν εἰς αὐτοὺς ὅπως ἀσκήσουν πλέον ἀποτελεσματικῶς τὴν ἀποστολήν των. 'Αλλὰ ἀκόμη καὶ τὰ πλέον πιστὰ καὶ ἀφωσιωμένα μέλη τοῦ Κόμματος ἔχουν ἀντιλήψεις αἱ ὁποῖαι διαφέρουν ἐνίοτε τῶν ἀντιλήψεων τῆς ἡγεσίας. 'Η ἀληθὴς κομματικὴ πίστις πρέπει νὰ δίδεται εἰς ἀρχάς, διότι ὕστερα ἀπὸ τὴν πεῖραν τῆς σταλινικῆς ἐποχῆς, ὁ σοβιετικὸς λαὸς δυσκόλως θὰ ἠδύνατο νὰ ἐπαφθῇ εἰς τοὺς ἡγέτας του. Εἰς τοὺ

1964 - 1966

Άρθρα + συνεντεύξεις:

Ηλιαχτίς για την ΠΑΙΔΕΙΑ (1964-66)

κύριοι πρωταγωνιστές Τσάτσος - Παπανούτσος / και άλλοι πολλοί

Άρθρα - Συνεντεύξεις:

Το Πρωταυγείον του Σκότους / Μ. Θεοδωράκη "Αθηναϊκή" 8.4.64

Γύρω από το Γλωσσικόν ; "Το Έθνος" 9.4.64

Εκπαιδευτικές Μεταρρυθμίσεις / Θ. Χορταλαμπίδης ;

Ο κ. Τσάτσος όμιλει για τα προβλήματα
της Παιδείας "Απογευματινή" 3.11.64
Η απάντηση Π. Αφεντάκη ύφ/γου Παιδείας 7/11/64

Δεν αντιτάσσεται εις την δημοτικήν ....
αλλά ζητεί και την διδασκαλίαν καθαρευούσης
"Ακρόπολις 6.11.64

Συνέντευξη - Νομοσχέδιο περί Ανωτ. Παιδείας ; 64 ή 65
(6 δακτ. σελ.) ;

Η σημερινή εξαρθρωσις των εκπαιδευτικών υπηρεσιών -
κ. Δ. Γιωργούλη — καθημερινή (2 άρθρα) 4-4-65

Πανεπιστήμιος "Ένωσις Γυναικών. "Η Χριστιανική Αγωγή"
Αθ. Δάλλας κ Νικ. Παπαγεωργίου 25/1/65

Ο κ. Κ. Τ. απαντά στα ερωτήματα
της "Ημέρας" συνέντευξη Β. Κορκοτσή 26/2/65

Το Εκπαιδευτικόν επαναζητείται "Έθνος" 6.5.65

Το Εκπαιδευτικόν - Τόμος εθνικού δέκα - "Καθημερινή" 7.7.66

(συνέχεια)

Αναφορικός Έρευνες καινής γενεολογίας
"Ημέρα" 10.7.66

"Όργανα του Σκότους Ξ.Π. Παπανούτσου
"Βήμα" 28.7.66

Το Εκπαιδευτικόν και η Δημοκρατία
απάντησις "καθημερινή" 30.7.66

Απάντηση σε μια επίθεση Ξ.Π. Παπανούτσου
Βήμα 18.10.66

Συνέντευξη. Ελληνικά Θέματα (αρ. 10) Οκτ 66
Β.Γ. Βαλαωρίτη

Αι συνέπειαι της επαναστάσεως Θ. Παπακωνσταντίνου
"Ακρόπολις" 12.10.66

Πανεπιστήμιο Συνέντευξη Είνα Δουκίδου
"Μεσημβρινή" 7/12/66

[11.1]

R.17

Αθηναϊκη 8.Απρ.1964

Τὸ «πρυτανεῖον τοῦ σκότους» 8.4.64

'Αθηναϊκή

ΤΟΥ κ. ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

Ὑπὸ τοῦ βουλευτοῦ κ. Μίκη Θεοδωράκη μᾶς ἀπεστάλη τὸ ἀκόλουθον κείμενον, τὸ ὁποῖον ἡ «Ἀθηναϊκὴ» δημοσιεύει εὐχαριστως, μὲ τὴν προσθήκην ὅτι εἰς ὅσα παρατηρεῖ ὁ βουλευτὴς τῆς 'Αριστερᾶς, ἡ «Ἀθηναϊκή», μαχητικὸ ὄργανο τῆς δημοκρατικῆς κοινῆς γνώμης, συμφωνεῖ ἀπολύτως.

ΥΠΗΡΧΕ, μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρό, ἕνας δράκος, μὲ μεγάλα μαῦρα φρύδια, ποὺ τὸν ἔλεγαν Καραμανλῆ. Κι' αὐτὸς ὁ δράκος εἶχε μιὰ μεγάλη δύναμη: Ὅ,τι ἔπιανε μὲ τὸ ἕνα του χέρι, τὸ ἀριστερό, ξεραινόταν. Κι' ὅ,τι ἔπιανε μὲ τὸ ἄλλο, τὸ δεξί, γινόταν «Ἐρετζῆς», ποὺ θὰ πῆ μισὸς δράκος καὶ μισὸς παρακρατικὸς ἢ ὑπουργός... ἢ «σοβαρὴ δημοσιογραφία»—δηλαδὴ «Πρυτανεῖο τοῦ Σκότους»...

Καὶ κάθησε, αὐτὴ ἡ δρακοσυμμορία, χρόνια ὀκτὼ πάνω στὴ ράχη τοῦ λαοῦ μας. Καὶ ἔφαγε, καὶ ἔκλεψε, καὶ κακοποίησε καὶ φόνευσε. Καὶ ἐρήμωσε τὴ χώρα. Ὥσπου μιὰ μέρα σηκώθηκε ὁ λαὸς καὶ τοὺς πῆρε φαλάγγι. Κρύβουν τώρα τὴν οὐρὰ τοῦ δράκου μέσα στὰ σκέλια τους ὑπουργοὶ καὶ παρακρατικοί... Ὅμως τὸ «Πρυτανεῖο τοῦ Σκότους» δὲν τὸ βάλε κάτω. Ἐπιμένει νὰ μᾶς «διαφωτίζει» μὲ τὰ σκοταδιστικά του κηρύγματα.

Ἡ ἀπόφαση τῆς Κυβερνήσεως Παπανδρέου νὰ χορηγεῖ κάθε χρόνο 30 ἀριστεῖα γιὰ τὰ καλύτερα λογοτεχνικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ ἔργα, ἕνα βῆμα θετικό. Μιὰ προσφορὰ πολύτιμη στὴ χειμαζόμενη οἰκογένεια τῆς ἑλληνικῆς τέχνης.

Καὶ γι' αὐτὸ τὸ ἀπογευματινὸ σοβαρὸ δημοσιογραφικὸ ὄργανο τῆς δρακοσυμμορίας, ἀνέβηκε στοὺς μιναρέδες τῶν ἀναθεματισμῶν τῆς παλιᾶς καλῆς ἐποχῆς, τότε ποὺ βασίλευε τὸ φίμωτρο καὶ τὸ κνοῦτο, γιὰ νὰ ἀναθεματίσει τὸ γεγονὸς ὅτι κάθε χρόνο θὰ χορηγοῦνται στοὺς τριάντα καλύτερους Ἕλληνες λογοτέχνες καὶ καλλιτέχνες «5.000 δραχμὲς κατὰ μῆνα ἐπὶ τρία ἔτη, ὥστε νὰ ἐνθαρρύνωνται εἰς τὸ δημιουργικὸν ἔργον των».

Καὶ συνεχίζει μὲ σαρκασμό: «Ἀρκοῦν, πάντως, τὰ λεχθέντα, διὰ νὰ αἰσθανθῆ ἀπὸ τοῦδε τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος τὴν μεγάλην ὑπερηφάνειαν ὅτι

ΒΛΕΠΕ ΣΥΝΕΧΕΙΑΝ ΕΙΣ ΤΗΝ 6ην ΣΕΛΙΔΑ

ΤΟ «ΠΡΥΤΑΝΕΙΟΝ ΤΟΥ ΣΚΟΤΟΥΣ»

ΕΚ ΤΗΣ 1ης ΣΕΛΙΔΟΣ

ἐντὸς μιᾶς μόνον δεκαετίας θὰ ἔχη ἀναδείξη 300 λογοτεχνοκαλλιτέχνας, κατασκευαστὰς ἀριστουργημάτων καὶ ἀξίους σιτίσεως εἰς τὸ Πρυτανεῖον, οἱ ὁποῖοι θὰ ἔχουν μετουσιώσει δραστηρίως εἰς «ἔμπνευσιν» 48.600.000 δραχμῶν...».

Καὶ νὰ φανταστεῖ κανεὶς ὅτι αὐτὲς οἱ γραμμὲς χαράχτηκαν λίγα μόλις μέτρα νοτιώτερον τῶν δημιουργικῶν ἔργων τῆς 'Ομονοίας! Ποὺ ἐκεῖνα μετουσίωσαν δραστηρίως εἰς ἐργολάβησιν» μερικὲς δεκάδες ἑκατομμυρίων... Καὶ ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς ὑπερηφάνου Πάρνηθος, ὅπου ἐκεῖ μετουσιώθησαν ὑπερδραστηρίως μερικὲς ἑκατοντάδες ἑκατομμυρίων... Γιὰ νὰ μπορεῖ ὁ μέγας δράκος νὰ χωνεύη μὲ τὴν ἡσυχίαν του κάθε Σαββατοκύριακο τὶς μεγάλες ἑβδομαδιαῖες του «μάσες»... Γιατί, ὡς γνωστόν, οἱ δράκοι δὲν τρῶνε ψωμὶ κι' ἐλιά, ἀλλὰ «δραχώδη δολλάρια». Καὶ δὲν πίνουν κρασὶ καὶ νερό, ἀλλὰ αἷμα ἀνθρώπων (κατὰ προτίμηση φοιτητικὸ καὶ βουλευτικό...).

Διερωτᾶται κανείς: ποῦ τὸ βρίσκουν τόσο θράσος, τόση ἀναίδεια, τόσο κομπασμὸ οἱ χθεσινοὶ δεσμοφύλακες καὶ σημερινοὶ ἀπόβλητοι τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ;

Ὅπως ἐρήμωσαν τὴ χώρα, τὸ ἴδιο ἐρείπωσαν τὴν ἑλληνικὴ τέχνη.

Μετέβαλαν τὸ «Ἐθνικὸ» σὲ μεσαιωνικὸ φέουδο. Τοὺς ραδιοφωνικούς μας σταθμοὺς σὲ ἰνδοτουρκικὰ τεμένη. Μίσησαν τὸν καλλιτέχνη, σάρκασαν τὸν λογοτέχνη. Σχεδὸν στραγγάλισαν τὴν «Λυρική». Καὶ μετὰ κόπου ἀνέχθηκαν τὴν Κρατικὴ Ὀρχήστρα καὶ τὴν Συμφωνικὴ τοῦ Ε.Ι.Ρ. Γονάτισαν τὸ θέατρο, κλώτσησαν τὸ βιβλίο, ἐξαφάνισαν τὶς εἰκαστικὲς τέχνες... Καὶ ἐγκατέστησαν στὴν ἐπαρχία τὸ κράτος τῆς ἀπολύτου πνευματικῆς ἐρημιᾶς.

Καὶ ἦταν φυσικόν. Γιατὶ δὲν εἶχαν στὶς φλέβες τους ἀνθρώπινο αἷμα. Οὔτε καρδία, οὔτε νοῦν ἀνθρώπου. Ἀλλὰ στὶς χρυσίζουσες ἀρτηρίες τους κυλοῦσε ἀργὰ κρύο πολτῶδες ὑγρό. Σὰν αὐτὸ τῶν διϋλιστηρίων τοῦ Τὸμ Πάπας. Ἢ σὰν αὐτὸ ποὺ τροφοδοτοῦσε τὸ καρμπυρατὲρ τοῦ Γκοτζαμάνη...

Ἦσαν δράκοι. Καὶ μισοῦσαν τὸν τὸν ἄνθρωπο. Καὶ ὅ,τι ἦταν ἀνθρώπινο. Καὶ πῶς νὰ μὴ μισήσουν τὴν τέχνη ποὺ εἶναι τὸ πιὸ ἀνθρώπινο ἀπὸ τ' ἀνθρώπινα... Ποῦ βρίσκουν ὅμως, σήμερα, ἐπαναλαμβάνω, αὐτὸ τὸ θράσος, τὴν ἀναίδεια, τὸν κομπασμό;

Στὸν τρόμο τους μπροστὰ στὸ «τέλος τοῦ τέλους» τῆς δρακοσυμμορίας; Ἢ σὲ κάποια τάχα ἐλπίδα ὅτι ὁ μέγας δράκος ζῆ καὶ κουβεντιάζει μὲ τὰ τέρατα τῶν ναῶν τοῦ Βούδδα ζητώντας τὸν χρησμὸ τῆς ἐπιστροφῆς;

Ὅμως εἴτε πρόκειται γιὰ δράκους τρομοκρατημένους, εἴτε πρόκειται γιὰ δράκους μὲ ἐλπίδες, τὸ γεγονὸς εἶναι ἕνα: Ὅτι οἱ δράκοι βρίσκονται ἀνάμεσά μας. Ὅτι οἱ δράκοι ἐξακολουθοῦν νὰ προκαλοῦν μέσα ἀπὸ τὰ πρυτανεῖα τοῦ σκότους. Καὶ τέλος ὅτι οἱ δράκοι παραμένουν πάντοτε δράκοι.

Ἂς μὴ τὸ ξεχνᾶμε ποτέ. Ἂς μὴ μᾶς ἐφησυχάζει ἡ νίκη. Ἂς ἀγρυπνοῦμε. Καὶ ἂς προχωρήσουμε γρήγορα πρὸς τὴν «Ἀποδρακοποίηση» τῆς χώρας...

Τέλος, μετὰ τὴν ἀποκαλυπτικὴ ἀντίδραση τοῦ πρυτανείου τῶν πρυτανείων τοῦ σκότους, στὴν δημιουργικὴ χειρονομία τῆς κυβερνήσεως Παπανδρέου πρὸς τὴν 'Ελληνικὴ τέχνη, προτείνω νὰ χρησιμοποιηθεῖ τὸ ἴδιο τὸ Μὸν - Παρνὲς σὰν ἐνδιαίτημα τῶν 'Ελλήνων καλλιτεχνῶν καὶ ἀνθρώπων τῆς σκέψης καὶ τοῦ πνεύματος, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν — ἠθοποιῶν, ποιητῶν, συνθετῶν, συγγραφέων, φιλοσόφων, μουσικῶν ἐκτελεστῶν, σκηνοθετῶν. Ἔτσι τὸ ἐπιστέγασμα τοῦ Καραμανλικοῦ σκοταδισμοῦ θὰ μεταβληθῆ σὲ σύμβολο δημοκρατικῆς δημιουργίας — σὲ σύμβολο στοργῆς γιὰ τὴν ἑλληνικὴ τέχνη — σὲ σύμβολο ἀνθρωπισμοῦ — σὲ σύμβολο πίστης γιὰ τὸν θρίαμβο τοῦ ἀνθρώπου πάνω στὶς δυνάμεις τοῦ σκότους καὶ τοῦ μίσους...

ΜΙΚΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

[11.2]

"Ἔθνος" 9 Ἀπριλίου 1964

ΕΘΝΟΣ
9/11/64

ΓΥΡΩ ΑΠΟ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ

Βαρύτατον σφάλμα, κατὰ τὸν κ. Τσάτσον, ἡ «ἐμπλοκὴ» τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος μὲ τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν (Ἐρωτᾶται: μὲ τί θὰ ἔπρεπε «νὰ ἐμπλακῇ» τὸ γλωσσικὸν ζήτημα; Μήπως μὲ τὴν φορολογικὴν μεταρρύθμισιν;), διότι «ἀνεζωπυρήθησαν οἱ φανατισμοὶ καὶ αἱ μάταιαι ἔριδες περὶ αὐτὸ καὶ διότι τὸ Κέντρον κατέστησε τὸ ζήτημα «πολιτικὸν» πρὸς ἐπίδειξιν προοδευτικότητος ἔναντι τῆς Ε.Ρ.Ε...». Συντριπτικὰ ὄντως τὰ ἐπιχειρήματα τοῦ «βασιλικοῦ ἀνδρός»! Θὰ ἔπρεπε, κατὰ τὴν ἀντίληψίν του, νὰ παραμένῃ ἐσαεὶ ἡ ζωντανὴ γλῶσσα τοῦ ἑλληνικοῦ Λαοῦ «μισὴ μερίδα» ἔναντι τῆς Καθαρευούσης — αὐτὸ ὀνομάζει «ὁμαλὴν ἐξέλιξιν» —, διὰ νὰ μὴ θυμώσουν οἱ καθυστερημένοι γλωσσαμύντορες... Ἀλλ' ἀπέμειναν ἐλάχιστοι, καὶ δὲν ἐφάνη εὐφυὴς ἡ Ε.Ρ.Ε., ποὺ τοὺς ἐνηγκαλίσθη, διὰ νὰ προσδώσῃ κομματικὴν χροιὰν εἰς μίαν ἐθνικὴν πρᾶξιν, ποὺ ἔπρεπε νὰ ἑνώσῃ ὅλους τοὺς προοδευτικοὺς Ἕλληνας, ἀνεξαρτήτως πολιτικῆς τοποθετήσεως, ὅπως εἶναι ἡ ἀποκατάστασις τῆς ἰσοτιμίας τῶν δύο γλωσσῶν, ἡ θέτουσα τέρμα εἰς τὴν ἐκμετάλλευσιν τῆς Δημοτικῆς ἀπὸ τοὺς Κομμουνιστάς.

[11.3]

ΕΝΑ ΓΕΝΙΚΟ ΑΙΤΗΜΑ

(1962)

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

ΚΑΤΑΣΤΑΛΑΓΜΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΕΠΙΔΟΚΙΜΑΣΙΑΣ

Πολλὰ γράφονται γιὰ ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις. Καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ εὐχάριστο, γιατὶ ἡ ἀνάγκη εἶναι μεγάλη. Ἀκόμη περισσότερα διαβάζονται σχετικῶς. Τί ἀκριβῶς μελετᾶται νὰ γίνῃ, δὲν ἔχομε καμμιὰν ἐπίσημη ἀνακοίνωσι. Οἱ μεταρρυθμίσεις στὴν ἐκπαίδευσί μας, ἀπὸ τὸ νηπιαγωγεῖο ἕως τὸ πανεπιστήμιο, εἶναι αἴτημα γενικό, καὶ, ὅπως τὰ πολιτικὰ ζητήματα, ἔτσι καὶ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ἐνδιαφέρουν ὅλους μας. Ἰδιαίτερα σ' ἕνα λαὸ ἔξυπνο, ὑπερήφανο καὶ εὐαίσθητο, ποὺ αἰσθάνεται πραγματικὸ πάθος γιὰ τὴν ἐλευθερία του καὶ ὅπου ὁ καθεὶς μας μέσα του νομίζει ὅτι μπορεῖ νὰ κυβερνήσῃ τὸν τόπο καλύτερα ἀπὸ τοὺς ἑκάστοτε στὴν ἀρχή, σ' ἕνα λαὸ ἐπομένως δυσκυβέρνητο σὰν τὸν δικό μας, τοῦ εἶναι ἀνάγκη, σχεδὸν ὀργανική, νὰ συζητῇ πλατειὰ-φαρδιὰ πάνω σὲ θέματα ποὺ τὸν ἐνδιαφέρουν. Παράδοσις, βλέπετε, μακραίωνη: ἀπὸ τὴν Πνύκα, τὸν Σωκράτη στὴν ἀγορά, ἀπὸ τὶς αὐτοδιοικούμενες κοινότητες κάτω ἀπὸ τὸν Τούρκικο ζυγὸ ἕως τὸ σημερινὸ καφενεῖο.....

Βέβαια ἡ συζήτησις δὲν καταλήγει πάντοτε σὲ θετικὰ ἀποτελέσματα, πρὸ πάντων ὅταν γίνεται ἀσυστηματοποίητα. Ἀποτελεῖ ὅμως τὸ καλύτερο μέσο γιὰ νὰ σφυγμομετρήσῃ κανεὶς τὴν κοινὴ γνώμη — τὸ θεμέλιο αὐτὸ κάθε ἀληθινῆς δημοκρατίας — καὶ νὰ ὁδηγήσῃ ἕνα λαὸ σὲ ὀρθότερες ἀντιλήψεις. Ἡ συζήτησις εἶναι μιὰ τέχνη μὰ κι' ἕνα μέσο μορφωτικό, ὅπως π. χ. στὸ ζήτημα τῆς ἀγωγῆς τοῦ πολίτου. Ἰδιαίτερα οἱ Ἀγγλοσάξωνες τὴ συζήτησι τὴν ἔχουν κάμει πραγματικὴ ἐπιστήμη. Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ τοὺς Σκανδιναβοὺς κυρίως στὰ ὡραῖα τους «Λαϊκὰ Πανεπιστήμια».

***

Προκειμένου τώρα γιὰ τὶς ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις ἡ ἐξονυχιστικὴ συζήτησις εἶναι ἀπαραίτητη. Δὲν μοιάζει, μιὰ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις, μὲ ὁποιαδήποτε ἄλλη μεταβολὴ π. χ. μὲ νέες τελωνειακὲς διατάξεις. Γιατὶ ἀπὸ μιὰ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι ἐπηρεάζονται γενεὲς γενεῶν. Γιατὶ ἡ παιδεία ἀποτελεῖ τὸ ὑπόβαθρο τοῦ πολιτισμοῦ ἑνὸς ἔθνους καὶ τὸ ἀσφαλέστερο μέσο —μὲ μιὰ νοικοκυρεμένη καὶ πατρικὴ Κυβέρνησι— γιὰ τὴν ἀνύψωσί του τὴν πραγματική. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ εὐθύνη γιὰ μιὰν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι εἶναι τεράστια ἀπέναντι τοῦ συνόλου.

Ἂν, ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος, θέλωμε πλατειὰ τὴ συζήτησι πάνω στὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα, ὑποστηρίζομε ὅμως τὴ γνώμη ὅτι οἱ ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις πρέπει νὰ γίνωνται προσεκτικά, ἂς εἶναι καὶ μὲ ρυθμὸ βραδύ. Μὲ ρυθμὸ ὅμως ποὺ νὰ προχωρῇ μὲ σχέδιο, μὲ περίσκεψι καὶ ποὺ ν' ἀπηχῇ ὁλόκληρη τὴν Ἑλληνικὴ κοινὴ γνώμη, ν' ἀγκαλιάζει ὁλόκληρη τὴν Ἑλληνικὴ πραγματικότητα, ν' ἀποβλέπῃ στὴ βαθύτερη ἐθνικὴ μας ἑνότητα καὶ στὸ ἀνώτερο δυνατὸ πανελλήνιο δυνάμωμα.

Ἔπειτα δὲν τὸ θεωροῦμε ὑποτιμητικὸ νὰ κυττάζωμε καὶ γύρω μας. Πῶς δηλαδὴ ἔγιναν μεταπολεμικὰ οἱ ἐκπαιδευτικὲς μεταρρυθμίσεις σὲ μερικὰ προηγμένα κράτη. Νὰ γνωρίσωμε, παραδείγματος χάριν, τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο πραγματοποιήθηκε ἡ μεγάλη ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις στὴν Ἀγγλία τὸ 1944 καὶ μόλις πρὸ ὀλίγου στὴ Σουηδία. Δὲν ἐννοοῦμε βέβαια νὰ τοὺς μιμηθοῦμε τυφλά, ἀλλὰ νὰ ἐμπνευσθοῦμε δημιουργικά.

Στὶς δυό, λοιπόν, αὐτὲς χῶρες (γιὰ νὰ μὴν ἀναφέρωμε ἐδῶ λεπτομέρειες ἢ περίφημες ἐκθέσεις ἐπιτροπῶν κλπ.) προηγήθηκε πολυετὴς προεργασία (τρία ἕως τέσσαρα χρόνια στὴν Ἀγγλία, καμμιὰ δεκαριὰ στὴ Σουηδία), δημοσιεύθηκαν ὁλόκληροι τόμοι, πορίσματα δηλαδὴ τῶν εἰδικῶν αὐτῶν ἐπιτροπῶν πάνω σὲ ὡρισμένα θέματα γιὰ τὴ μελετωμένη ἀλλαγή, ἐλειτούργησαν ἀκόμη καὶ μερικὰ σχολεῖα, γιὰ πειραματισμό. Δὲν θὰ λησμονήσωμε ποτὲ τὴν ἐντύπωσι ποὺ μᾶς ἔκαμε ὅταν τὸ 1949 ἐπισκεφθήκαμε τὸν Διευθυντὴ τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως καὶ ἐκεῖνον τῆς Μετασχολικῆς Μορφώσεως στὴ Στοκχόλμη: καὶ οἱ δυό τους μᾶς ἔδειξαν τοὺς δέκα-δώδεκα τόμους ποὺ περιεῖχαν τὶς ἐκθέσεις τῶν διαφόρων ἐπιτροπῶν. Τὰ δημοσιεύματα ἐκεῖνα κυκλοφόρησαν σὲ ὅλους τοὺς ἐνδιαφερομένους (Ἀκαδημία, Πανεπιστήμια, Παιδαγωγικὲς Ἀκαδημίες, Ἑνώσεις Ἐκπαιδευτικῶν, Συλλόγους Γονέων κλπ. κλπ.) γιὰ νὰ λάβουν γνῶσι καὶ νὰ ἐκφράσουν γνώμη—νὰ τὰ συζητήσουν. Καὶ ἀφοῦ ἔγιναν ὅλα αὐτά, τότε μονάχα ἐστάλησαν, μαζὶ μὲ τὶς προτάσεις τῶν ἐνδιαφερομένων, στὴν εἰδικὴ κοινοβουλευτικὴ ἐπιτροπὴ τῶν διαφόρων κομμάτων γιὰ νὰ γίνουν οἱ τελικὲς τροποποιήσεις καὶ νὰ θεσπισθοῦν ὡς νόμοι τοῦ κράτους καὶ πάλιν μὲ χίλιες δυὸ ἐπιφυλάξεις κατὰ τὴ γενικὴ ἐφαρμογὴ στὴν πρᾶξι καὶ μὲ δυνατότητες ἀναπροσαρμογῆς στὶς λεπτομέρειες σύμφωνα μὲ τὶς ἑκάστοτε τοπικὲς ἀνάγκες καὶ συνθῆκες.

***

Μιὰ τέτοια ἄλλωστε ἀπαρχὴ ἔγινε καὶ σὲ μᾶς μὲ τὴ διεξοδικὴ ἐκείνη καὶ σοβαρὴ «Γενικὴ Εἰσηγητικὴ Ἔκθεσι» στὰ ἐκπαιδευτικὰ νομοσχέδια τοῦ 1929, γνωστὴ καὶ μὲ τὸ ὄνομα «Ἔκθεσις Γόντικα». Δὲν ἐννοοῦμε βέβαια οὔτε ὅτι ὅλοι εἶχαν συμφωνήσει μὲ τὸ περιεχόμενό της, οὔτε ὅτι κυκλοφόρησε ὅσο θὰ ἔπρε-

Δεν ξέρω ποιού είναι αυτό το άρθρο

Άρθρο Θ. Χαραλαμπίδη

Χωρίς υφος " ονομα Εφημ.

Η συνέχεια ήταν στις εφημ.

"ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ" 3 Νοεμβρε 1964

ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ 3-11-64

ΕΙΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΙΝ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗΝ»

Ο κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ ΟΜΙΛΕΙ ΔΙΑ ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Αἱ πρόσφατοι μεταρρυθμίσεις θὰ πέσουν μαζὶ μὲ τὴν κυβέρνησιν ποὺ τὰς ἐπέβαλε

ΕΝΤΥΠΩΣΙΑΚΑΙ ΕΞΑΓΓΕΛΙΑΙ ΧΩΡΙΣ ΟΥΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟΝ

Ὁ κ. Κωνστ. Τσάτσος.

Ὁ κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ ἤρχισε τὴν σταδιοδρομίαν του ὡς καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου. Καὶ ἐνωρὶς εἰσῆχθη εἰς τὴν πολιτικήν. Ἀλλὰ ἐπέτυχε νὰ παραμείνη καὶ εἰς τὸν χῶρον τῆς πολιτικῆς πνευματικὸς ἄνθρωπος εἰς τὸ ἀκέραιον. Δὲν ἔπαυσε νὰ δημιουργῇ ἔργα καὶ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν τὸν συγκατέλεξε μεταξὺ τῶν μελῶν της. Ὁ κ. Τσάτσος, ἀνταποκρινόμενος εἰς παράκλησιν τῆς «Ἀπογευματινῆς», ἀναθέτει εἰς τὴν κατωτέρω συνέντευξίν του τὰς σκέψεις του ἐπὶ τῶν προβλημάτων τῆς Παιδείας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Εἶναι ἀληθὲς ὅτι, κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ νομοσχεδίου, ἡ Ε.Ρ.Ε. ἐξεφράσθη ἐναντίον τῆς δημοτικῆς γλώσσης, τὴν προαγωγὴν τῆς ὁποίας ἐπιδιώκουν οἱ ἐν τῇ Κυβερνήσει;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Τοῦτο δὲν εἶναι ἀκριβές. Ἡ Ἕνωσις Κέντρου καὶ ἡ ἀριστερὰ ἀγωνίζονται νὰ ἐπιθέσουν εἰς πᾶσαν περίστασιν ἐπὶ τῆς ΕΡΕ τὴν σφραγῖδα τῆς συντηρητικότητος καὶ δὴ τῆς ἀντιδράσεως. Ἡ ΕΡΕ εἶναι κόμμα τῆς προόδου, κόμμα τῶν νέων ἰδεῶν, ὅσον τοὐλάχιστον καὶ τὸ Κέντρον καὶ εἶναι κατὰ τρόπον πολὺ πλέον ρεαλιστικὸν καὶ γόνιμον. Καὶ εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ θέματα ἡ ΕΡΕ πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τὸ νὰ ἐκπροσωπῇ τὴν καθυστέρησιν καὶ τὴν ἀντίδρασιν. Ἡ ΕΡΕ ἀνεγνώρισε ὅσον καὶ τὸ Κέντρον τὴν θέσιν τῆς δημοτικῆς γλώσσης καὶ μέσα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους καὶ μέσα εἰς τὸ σχολεῖον εἰδικώτερον. Ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ δὲν ὑπάρχει καμμία διαφορὰ μεταξὺ ΕΡΕ καὶ Κέντρου. Ἡ διαφορὰ ὑπάρχει ἐπὶ τῶν ἑξῆς δύο σημείων: 1ον) Ἡ Ε.Ρ.Ε. θεωρεῖ ὅτι διὰ τὴν θρησκευτικὴν μόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ εἰς τὴν ὁποίαν ἀποδίδει τὴν ὀφειλομένην σημασίαν, πρέπει νὰ διδάσκεται παραλλήλως πρὸς τὴν δημοτικὴν καὶ ἡ καθαρεύουσα εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ. Τοῦτο ἐπιβάλλεται καὶ διὰ νὰ εἶναι εἰς θέσιν τὸ παιδὶ ἀπὸ τοῦ δεκάτου ἔτους νὰ ἀντιλαμβάνεται καὶ κείμενα συντεταγμένα εἰς τὴν ἁπλῆν καθαρεύουσαν, αὐτὴ εἰς τὴν ὁποίαν συντάσσονται τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τῶν δημοσίων ὑπηρεσιῶν καὶ αἱ ἐφημερίδες. 2ον) Ἡ ΕΡΕ ἐχαρακτήρισε τὴν προσπάθειαν νὰ ἐμπλακῇ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα μὲ τὴν ἐπιχειρουμένην μεταρρύθμισιν τῆς ἐκπαιδευτικῆς νομοθεσίας ὡς βαρύτατον σφάλμα. Πρῶτον, διότι διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ οἱ φανατισμοὶ καὶ αἱ μάταιαι ἔριδες περὶ τὸ γλωσσικόν, αἱ ὁποῖαι παλαιότερον ἐταλαιπώρησαν τὸ ἔθνος, ἀνεζωπυρήθησαν ἄνευ λόγου καὶ θὰ βλάψουν καὶ τὴν ὁμαλὴν ἐξέλιξιν τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος καὶ τὴν παιδείαν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Οἱ ἀριστεροὶ ἀνέκαθεν, διὰ λόγους ἰδικούς των, προσπαθοῦν νὰ μεταβάλουν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα εἰς πολιτικὸν ζήτημα. Δυστυχῶς τὸ αὐτὸ ἔπραξε κατὰ τὴν συζήτησιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων τὸ Κέντρον καὶ ὁ Τύπος του, διὰ νὰ κάνουν ἐπίδειξιν προοδευτικότητος ἔναντι ἡμῶν καὶ χωρὶς νὰ λογαριάζουν ὅτι μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον ζημιώνουν τὴν ὑπόθεσιν τῆς δημοτικῆς διὰ τὴν ὁποίαν δῆθεν κόπτονται.

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΕΙΣ ΤΗΝ 4ην ΣΕΛΙΔΑ

συνέχεια πίσω σελίδας

Ἡ τεχνικὴ παιδεία

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Πῶς ἡ Ε.Ρ.Ε., ἡ ὁποία ἔκανε τὴν πλέον ἀποφασιστικὴν στροφὴν πρὸς τὴν τεχνικὴν παιδείαν καὶ πρὸς τὰς θετικὰς ἐπιστήμας, διότι αὐτοῦ τοῦ εἴδους τὴν παιδείαν χρειάζεται ἡ οἰκονομικὴ ἀνασυγκρότησις τῆς χώρας, μετὰ τόσης ἐπιμονῆς ὑπεστήριξε τὴν διατήρησιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν εἰς τὰ Γυμνάσια;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἡ ΕΡΕ οὐδέποτε ἀπέστη τῆς σκέψεως, τὴν ὁποίαν ἐνέπνευσε ἡ ἰδική της ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις, ὅτι πρέπει νὰ στραφῇ ἡ πλειοψηφία τῶν Ἑλληνοπαίδων πρὸς τὴν τεχνικὴν παιδείαν, διὰ νὰ ὑπάρξουν τὰ κατάλληλα διὰ τὴν οἰκονομικὴν ἀνασυγκρότησίν μας στελέχη καὶ διὰ νὰ ὑπάρξῃ κάποια μεγαλυτέρα ἀνταπόκρισις μεταξὺ τῆς παιδείας ποὺ προσφέρει ἡ Πολιτεία καὶ τῶν κοινωνικῶν ἀναγκῶν. Εἰς αὐτὴν τὴν πολιτικὴν ἐμμένει καὶ θέλει νὰ τὴν ἐπιδιώξῃ διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν τεχνικῶν σχολῶν εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας. Ποία εἶναι ἡ θέσις τοῦ Κέντρου ὡς πρὸς τὸ θέμα αὐτὸ δὲν γνωρίζομεν. Ἐπὶ τοῦ παρόντος βλέπομεν ὅτι διατηρεῖ τὰ πολλὰ γυμνάσια καὶ τὰ πολλαπλασιάζει. Ἡ διαφωνία μας ὅμως ἐπὶ τοῦ παρόντος εἶναι σαφὴς εἰς τὸ ἀκόλουθον σημεῖον: Δεδομένου ὅτι εἶναι γενικῶς παραδεδεγμένον ὅτι ὁ καλὸς τεχνικὸς πρέπει νὰ εἶναι καὶ καλὸς ἄνθρωπος καὶ ὅτι ἡ τεχνικὴ παιδεία κατ' ἀνάγκην βαδίζει μὲ μίαν γενικὴν παιδείαν, ἡ διαφωνία μας ἀρχίζει ἐκεῖ ποὺ καθορίζομεν τὸ περιεχόμενον αὐτῆς τῆς γενικῆς παιδείας. Ἡμεῖς ρίπτομεν τὸ βάρος τῆς γενικῆς παιδείας εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν διὰ τῆς ἐκμαθήσεως ἰδίᾳ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς. Τὸ Κέντρον εἰς τοῦτο τὸ σημεῖον διαφωνεῖ. Ἡμεῖς ἐζητήσαμεν νὰ δοθῇ μεγαλυτέρα ἔμφασις εἰς τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν καὶ νὰ ἀρχίζῃ ἡ διδασκαλία τῆς ἀρχαίας ἀπὸ τῆς πρώτης τάξεως τοῦ γυμνασίου. Τὸ Κέντρον ἀπέρριψεν αὐτὰς τὰς προτάσεις μας. Μὲ τὴν καταπολέμησιν τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, ἡ ὑπόσχεσις τῆς κυβερνήσεως περὶ ἀνθρωπιστικῶν γλωσσῶν εἶναι καθ' ἡμᾶς κενὸς λόγος. Πιστεύομεν, ἐν τέλει, ὅτι ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ τελευταία χώρα ὅπου ἐπιτρέπεται νὰ καταργηθῇ ἡ κλασικὴ παιδεία. Ἐπροτείναμεν, ἀφοῦ θέλει ἡ κυβέρνησις νὰ περιορίσῃ τὰ κλασικὰ γράμματα, νὰ ἱδρύσῃ τουλάχιστον 50 ἕως 60 γυμνάσια, ἀλλὰ πραγματικὰ γυμνάσια, εἰς τὰ ὁποῖα νὰ παρέχεται πλήρης κλασικὴ μόρφωσις. Οὔτε ὅμως αὐτὸ ἐγένετο δεκτόν. Καὶ ἔτσι κατηντήσαμε νὰ εἴμεθα ἡ χώρα, εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι περισσότερον περιωρισμένη, σχεδὸν ἀδύνατος γιὰ ἕνα παιδί, ἡ κλασικὴ μόρφωσις.

Οὐδεμία οὐσιώδης ἀλλαγή

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Βλέπετε ἄλλας μεγάλας ἀλλαγὰς εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Δὲν βλέπω μεγάλας ἀλλαγὰς ἐκεῖ ὅπου ἡ κυβέρνησις θέλει νὰ τὰς βλέπῃ. Πλὴν τῆς καταργήσεως τῶν πανεπιστημιακῶν διδάκτρων, ποὺ δὲν ἀποτελοῦν οὔτε τὸ 10% τῶν ὅσων χρειάζεται διὰ νὰ ζήσῃ ἕνας φοιτητής, εἰς τὸν τομέα τῆς «δωρεὰν παιδείας» δὲν βλέπω καμμίαν οὐσιώδη ἀλλαγὴν πέραν τῶν γνωστῶν ἐντυπωσιακῶν διακηρύξεων.

Οὐδὲν τὸ νεώτερον βλέπω εἰς τὸν τομέα τῆς τεχνικῆς καὶ ἐπαγγελματικῆς παιδείας. Οὐδὲν τὸ νεώτερον εἰς τὸ ὑπὸ τῆς ΕΡΕ ἐγκαινιασθὲν σύστημα ἀνεγέρσεως σχολικῶν κτιρίων. Ἀναμένομεν, ἀλλὰ δὲν εἴδομεν ἀκόμη τι τὸ νεώτερον εἰς τὴν Ἀνωτάτην Παιδείαν. Ἡ ἵδρυσις ἀνωτάτων σχολῶν εἰς Ἰωάννινα καὶ εἰς Πάτρας ἦσαν ἀποφάσεις τῆς κυβερνήσεως τῆς ΕΡΕ. Εἰς τὰ Ἰωάννινα ἀγγέλλεται ἡ ἔναρξις λειτουργίας μιᾶς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, κατὰ τρόπον ὑποτυπώδη. Τὸ δὲ Πανεπιστήμιον τῶν Πατρῶν ἀνήκει ἀκόμη εἰς τὴν σφαῖρα ντῶν σχεδίων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Τί γνώμην ἔχετε ἐπὶ τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Δὲν πρό-

κειται μόνον περὶ 'Ινστιτούτου, δηλαδὴ περὶ Κέντρου 'Ερεύνης καὶ Προγραμματισμοῦ. Πρόκειται ἐν τῇ οὐσίᾳ περὶ 'Ανωτάτου 'Οργάνου Διοικήσεως τῆς Παιδείας, τὸ ὁποῖον ἤλλαξεν ὄνομα, διὰ νὰ εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπανδρωθῇ καθ' ὃν τρόπον θέλει ἡ κυβέρνησις. 'Η κυβέρνησις, ἐν μέρει χωρὶς κἂν τυπικοὺς περιορισμούς, θὰ ὁρίσῃ τοὺς συμβούλους τοῦ 'Ινστιτούτου καὶ τὸ 'Ινστιτοῦτον θὰ διευθύνῃ ἐν τῇ οὐσίᾳ τὰ πάντα. Πρόκειται περὶ κυβερνητικοῦ ὀργάνου, συγκεντροῦντος ὅλας τὰς ἐξουσίας, περὶ μιᾶς συλλογικῆς δικτατορίας. Κατὰ πόσον τοιούτου εἴδους συστήματα διοικήσεως ἐναρμονίζονται πρὸς τὰς περὶ δημοκρατίας ἐξαγγελίας τῆς κυβερνήσεως, δὲν τὸ γνωρίζω. Εὔχομαι νὰ ἐναρμονισθοῦν, τουλάχιστον πρὸς τὰς ἐξαγγελείας της περὶ ἀρετῆς.

Θὰ πέσουν μαζὶ μὲ τὴν κυβέρνησιν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Βλέπετε καὶ σεῖς γενικωτέρους κινδύνους εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Βλέπω ὅτι αὐταὶ αἱ μεταρρυθμίσεις θὰ πέσουν μαζὶ μὲ τὴν κυβέρνησιν ἡ ὁποία τὰς ἐπέβαλε. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἤδη μία σοβαρὰ ζημία. 'Απὸ πνευματικῆς ἀπόψεως βλέπω ὀπισθοδρόμησιν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: 'Απὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Διαβλέπω κινδύνους ὄχι τόσον εἰδικῶς ἀπὸ τὰ ἐπὶ μέρους ἐκπαιδευτικὰ μέτρα, ἀλλὰ ἀπὸ τὰ γενικώτερα μέτρα τὰ ὁποῖα λαμβάνει ἡ Κυβέρνησις, ἀπὸ τὴν κατάργησιν τῶν προστατευτικῶν φραγμῶν κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἀπὸ μίαν διάχυτον νοοτροπίαν τὴν ὁποίαν ὑποθάλπει καὶ ἡ ὁποία διευκολύνει τὴν ἐξοικείωσιν τοῦ πολίτου καὶ δὴ τοῦ νέου μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ κομμουνισμοῦ. "Οπως σᾶς εἶπα ἤδη εἰς ἐκεῖνα τὰ θέματα ες τὰ ὁποῖα ἡ κυβέρνησις νομίζει ὅτι ἔκανε πολλὰ εἰς τὴν πραγματικότητα ἔκαμε πολὺ ὀλίγα (δωρεὰν παιδεία, ἐπέκτασις τοῦ χρόνου ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως κλπ.) καὶ εἰς ἐκεῖνα πάλιν εἰς τὰ ὁποῖα δὲν θέλει νὰ φαίνεται ὅτι ἔκανε πολλὰ ἐκεῖ ἔκανε πολλά, πολλὰ καὶ οὐχὶ ὠφέλιμα καὶ ἐνίοτε καὶ ἐπικίνδυνα. (διοίκησις τῆς παιδείας, ἀνθρωπιστικὴ καὶ θρησκευτικὴ παιδεία, γενικὸν κλῖμα ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἀναπτύσσεται ὁ νέος καὶ δρᾶ ὁ ἐκπαιδευτικός). "Εχει ὅμως ἡ κυβέρνησις τοῦ Κέντρου ἕνα μεγάλο χάρισμα: τὰς ἐντυπωσιακὰς ἐξαγγελίας καὶ τὰ ἀσήμαντα ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἀλλὰ ἐντυπωσιακὰ μέτρα. Εἰς αὐτὸν τὸν τομέα τῆς διαφημίσεως ἐπέτυχε πολλά. 'Εδημιούργησεν εἰς τοὺς ἀφελεῖς πρὸς στιγμὴν τὴν ἐντύπωσιν ὅτι ἡ παιδεία ἐν 'Ελλάδι ἤρχισε μὲ αὐτήν. Αὐτὸ εἶναι καὶ ἡ μεγαλυτέρα ἐπιτυχία εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα.

ΑΥΡΙΟΝ: Συνέντευξις τοῦ πρώην ὑπουργοῦ κ. Δ. Μακρῆ.

[12-3]

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ – 7 Νοεμβρ. 1964

Ο κ. ΑΚΡΙΤΑΣ ΑΠΑΝΤΑ ΕΙΣ ΤΑΣ ΕΚΤΕΘΕΙΣΑΣ ΔΙΑ ΤΗΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΟΣ «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ» ΑΠΟΨΕΙΣ ΤΟΥ κ. Κ. ΤΣΑΤΣΟΥ ΕΠΙ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ 7/11/64

Ὁ ὑφυπουργὸς Παιδείας κ. Λουκῆς Ἀκρίτας ἀπαντῶν εἰς τὴν δημοσιευθεῖσαν εἰς τὴν ἐφημερίδα «ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ» συνέντευξιν τοῦ πρώην ὑπουργοῦ κ. Κ. Τσάτσου σχετικῶς μὲ τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν, προέβη εἰς τὰς ἀκολούθους δηλώσεις:

«Ὁ κ. Κωνστ. Τσάτσος, καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν συζητήσεων ἐπὶ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Νομοσχεδίου εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως, ἐτήρησε στάσιν ἀμλετικήν. Ἐταλαντεύετο διαρκῶς μεταξύ, ἀφ' ἑνὸς, τῆς ἰδιότητός του ὡς πνευματικοῦ ἀνθρώπου καὶ ἀκαδημαϊκοῦ, καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς κομματικῆς του τοποθετήσεως εἰς παράταξιν, προσπαθοῦσαν νὰ συντηρήσῃ τὰ σκοταδικὰ ὑπολείμματα τοῦ παρελθόντος, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποξηράνει τὴν πνευματικὴν ζωὴν τοῦ τόπου καὶ εἶχον ὁδηγήσει τὴν ἐθνικὴν μας Παιδείαν εἰς κατάρρευσιν.

Εἶμαι βέβαιος ὅτι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του θὰ ἐπεθύμει ζωηρότατα νὰ εὑρίσκετο εἰς τὴν ἰδικήν μας πλευράν, ὅπου τὸν ὡδήγει ἡ παλαιοτέρα ἱστορία του καὶ ἡ ὅλη πνευματική του συγκρότησις. Ἀνθρωπίνως ἡ στάσις αὕτη ὑπῆρξεν ἀξία συμπαθείας. Ἤλπισα, ὅμως, ὅτι τελικῶς θὰ εἶχε ὑπερνικήσει τοὺς δισταγμούς του καὶ θὰ ἤθελε νὰ ἐργασθῇ καὶ αὐτὸς διὰ τὴν κοσμογονικὴν ἀλλαγὴν εἰς τὸν τομέα τῆς Παιδείας, τὴν ὁποίαν ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς ἐχαιρέτησε, πλὴν βεβαίως τῶν γνωστῶν γλωσσικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν δεινοσαύρων τῶν αἰωνίως ἀντιδρώντων εἰς πᾶσαν πρόοδον.

Τότε ὅμως δὲν τὸ ἠδυνήθη. Καὶ ἀφοῦ ἀπεμακρύνθη ἀπὸ τὴν πνευματικότητα τῶν μακρῶν συζητήσεων εἰς τὴν Βουλήν, ἐνόμισεν ὅτι θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ ὑπενθυμίσῃ ἀπὸ τῶν στηλῶν τῶν ἐφημερίδων εἰς τοὺς φανατικοὺς ὀπαδοὺς τῆς ΕΡΕ τὴν κομματικὴν ἰδιότητά του. Καὶ ἐπανέλαβε ἐπιχειρήματα ἀποδειχθέντα περισσότερον βλαπτικὰ διὰ τὴν πνευματικὴν προκοπὴν τοῦ Ἔθνους. Καὶ λησμονεῖ ὁ κύριος Ἀκαδημαϊκὸς ὅτι διὰ τῆς στάσεώς του ταύτης καλύπτει τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἑλληνικῆς δημοκρατικῆς Παιδείας.

Τὸ ἀτύχημα ὅμως διὰ τὸν κ. Τσάτσον εἶναι ὅτι γνωρίζει ὅτι οὐδέποτε νομοθέτημα εἶχε τόσην ἀρτιότητα καὶ πνοήν, καὶ οὐδέποτε νόμος τοῦ Κράτους ἐνέπνευσε τόσην αἰσιοδοξίαν καὶ ὑπερηφάνειαν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν, ὅσον ὁ Νόμος τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρυθμίσεως.

Καὶ κάτι ἐπὶ πλέον: Γνωρίζει ὁ κ. Τσάτσος, γνωρίζουν οἱ ἀντίπαλοι τῆς Μεταρρυθμίσεως ὅτι τοὺς μεγάλους ἐθνικοὺς ἐκπαιδευτικοὺς καὶ κοινωνικοὺς στόχους, τοὺς ὁποίους ὕψωσεν ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμισις, καμμία δύναμις δὲν δύναται πλέον νὰ τοὺς ἀνατρέψῃ. Ἂς μὴ προσδοκοῦν ὅτι οἱ ὑπέχοντες τὴν εὐθύνην τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ νέου Νόμου θὰ περιπέσουν εἰς σφάλματα. Ἀταλάντευτοι εἰς τοὺς ὁραματισμούς των διὰ μίαν νέαν Ἑλλάδα, θὰ νικήσουν πᾶσαν δυσχέρειαν καὶ θὰ φθάσουν εἰς τὸ προκαθωρισμένον τέρμα».

[12.4]

R.120

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ — Παρασκευή, 6 Νοεμβρίου 1964

ΔΕΝ ΑΝΤΙΤΑΣΣΕΤΑΙ ΕΙΣ ΤΗΝ ΔΗΜΟΤΙΚΗΝ ΓΛΩΣΣΑΝ Η ΕΡΕ, ΛΕΓΕΙ Ο κ. ΤΣΑΤΣΟΣ, ΑΛΛΑ ΖΗΤΕΙ ΚΑΙ ΤΗΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ

«ΤΙΠΟΤΕ ΤΟ ΝΕΟΝ ΔΕΝ ΕΙΣΦΕΡΟΥΝ ΤΑ ΜΕΤΡΑ ΔΙΑ ΤΗΝ ΠΑΙΔΕΙΑΝ»

Εἰς τὴν σειρὰν τῶν συνεντεύξεων τὰς ὁποίας δημοσιεύει ἡ «Ἀπογευματινὴ» ἐπὶ τῶν ἐπικαίρων ἑλληνικῶν προβλημάτων μὲ διακεκριμένους παράγοντας τῆς δημοσίας ζωῆς ὡμίλησε χθὲς καὶ ὁ εἷς ἐκ τῶν βασικῶν στελεχῶν τῆς Ε. Ρ.Ε. Ἀκαδημαϊκὸς καὶ πρώην ὑπουργὸς κ. Κων. Τσάτσος. Τὸ θέμα ἀφορᾶ ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν Παιδείαν.

Καὶ ὁ κ. Τσάτσος, αὐθεντία, ὡς γνωστόν, ἐπὶ τοῦ προκειμένου, διατυπώνει, μὲ τὴν χθεσινὴν συνέντευξίν του, ἐξόχως ἐνδιαφερούσας ἀπόψεις.

Ἀπαντῶν εἰς τὸ ἐρώτημα: «Ἂν ἡ ΕΡΕ ἐξεφράσθη ἐναντίον τῆς δημοτικῆς γλώσσης, κατὰ τὴν συζήτησιν ἐπὶ τῶν μέτρων διὰ τὴν «μεταρρύθμισιν» τῆς ἐκπαιδεύσεως, ὁ κ. Τσάτσος ἀντικρούει τὸν ἰσχυρισμὸν καὶ τονίζει, ὅτι ἡ ΕΡΕ ἀνεγνώρισεν, ὅσον καὶ ἡ Ε. Κ. τὴν θέσιν τῆς δημοτικῆς μέσα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους καὶ τοῦ σχολείου. «Ἡ διαφορά, τονίζει, ὑπάρχει ἐπὶ δύο σημείων:

1) Ἡ ΕΡΕ θεωρεῖ, ὅτι διὰ τὴν θρησκευτικὴν μόρφωσιν τοῦ παιδιοῦ, πρέπει νὰ διδάσκεται, παραλλήλως πρὸς τὴν δημοτικὴν καὶ ἡ καθαρεύουσα, καὶ

2) Φρονεῖ, ὅτι ἡ προσπάθεια νὰ ἐμπλακῇ τὸ γλωσσικὸν μὲ τὴν ἐπιχειρουμένην μεταρρύθμισιν, ἀποτελεῖ βαρύτατον σφάλμα. «Καὶ τότε θὰ ἠδύναντο νὰ ἀναζωπυρηθοῦν αἱ παλαιαὶ ἔριδες περὶ τὸ ζήτημα, ἐνῷ, παραλλήλως, θὰ παρείχετο ἡ εὐκαιρία εἰς τοὺς ἀριστεροὺς νὰ μεταβάλουν τοῦτο εἰς πολιτικὸν ζήτημα. Τὸ Κέντρον καὶ ὁ Τύπος του, παρατηρεῖ ὁ κ. Τσάτσος, διὰ λόγους ἐπιδείξεως προοδευτικότητος, διέπραξαν αὐτὸ τὸ σφάλμα κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ σχετικοῦ νομοσχεδίου.

Ὁμιλῶν περαιτέρω, ἐκθέτει τὰς ἀπόψεις του ἐπὶ τῶν εἰδικωτέρων θεμάτων, ποὺ ἀφοροῦν τὴν παιδείαν:

1. Ἡ ΕΡΕ ἐμμένει εἰς τὴν πολιτικήν, τὴν ὁποίαν ἀνέπνευσε καὶ ἡ ἰδική της ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις: Πρέπει νὰ στραφῇ ἡ πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων εἰς τὴν τεχνικὴν παιδείαν. Ἡ διαφωνία ἔγκειται εἰς τοῦτο: Δεδομένου, ὅτι ὁ καλὸς τεχνικός, πρέπει νὰ εἶναι καὶ καλὸς ἄνθρωπος, καὶ ὅτι ἡ τεχνικὴ παιδεία κατ' ἀνάγκην βαδίζει μὲ μίαν γενικὴν παιδείαν, ἡ διαφωνία μας ἀρχίζει ἐκεῖ ποὺ καθορίζομεν τὸ περιεχόμενον αὐτῆς. Ἡ Ἑλλὰς εἶναι ἡ τελευταία χώρα, ὅπου ἐπιτρέπεται νὰ καταργηθῇ ἡ κλασσικὴ παιδεία. Ἡ πρότασις νὰ ἱδρυθοῦν 50—60 πραγματικὰ κλασσικὰ γυμάσια, δὲν ἔγινε ἀποδεκτή, δυστυχῶς, ἀπὸ τὸ Κέντρον.

2. Οὐδεμία οὐσιώδης ἀλλαγὴ ἔγινε, πλὴν καταργήσεως τῶν πανεπιστημιακῶν διδάκτρων (οὔτε 10% ἐξ ὅσων χρειάζεται διὰ νὰ συντηρηθῇ ἕνας φοιτητής). Εἰς τὸν τομέα τῆς «δωρεὰν παιδείας», τίποτε δὲν δικαιολογεῖ τὰς πομπώδεις κυβερνητικὰς διακηρύξεις.

3. Τίποτε νεώτερον δὲν διαπιστοῦται, οὔτε εἰς τὸν τομέα τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως, οὔτε εἰς τὸ ἐγκαινιασθὲν σύστημα ἀνεγέρσεως σχολικῶν κτιρίων. Ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Ἰωαννίνων, ποὺ ἐγκαινιάζεται κατ' αὐτάς, εἶναι ὑποτυπώδης καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Πατρῶν ἀνήκει εἰς τὴν σφαῖραν τῶν σχεδίων.

4. Τὸ ἱδρυόμενον Ἐκπαιδευτικὸν Ἱνστιτοῦτον, δὲν εἶναι τίποτε περισσότερον ἀπὸ ἕνα ἀνώτατον ὄργανον διοικήσεως, τὸ ὁποῖον ἤλλαξεν ὄνομα διὰ νὰ δυνηθῇ ἡ Κυβέρνησις νὰ τὸ ἐπανδρώσῃ κατὰ τὸν τρόπον της.

5. Αἱ μεταρρυθμίσεις θὰ πέσουν μαζὶ μὲ τὴν Κυβέρνησιν, ἡ ὁποία τὰς ἐπέβαλεν. Ἀπὸ πνευματικῆς ἀπόψεως, ὑπάρχει ὀπισθοδρόμησις.

6. Ἀπὸ ἐθνικῆς ἀπόψεως, προκύπτουν κίνδυνοι, ὄχι τόσον, εἰδικῶς, ἀπὸ τὰ ἐκπαιδευτικὰ μέτρα, ὅσον πρὸ παντὸς ἀπὸ τὰ γενικώτερα μέτρα, τὰ ὁποῖα λαμβάνει ἡ Κυβέρνησις ἀπὸ τὴν κατάργησιν τῶν προστατευτικῶν φραγμῶν κατὰ τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἀπὸ τὴν διάχυτον νοοτροπίαν, ἡ ὁποία διευκολύνει τὴν ἐξοικείωσιν τοῦ πολίτου καὶ δὴ τοῦ νέου μὲ τὸν κομμουνισμόν.

«Ἔχει ὅμως ἕνα χάρισμα ἡ Κυβέρνησις, καταλήγει ὁ κ. Τσάτσος: Τὰς ἐντυπωσιακὰς ἐξαγγελίας καὶ τὰ ἀσήμαντα ἐν τῇ οὐσίᾳ μέτρα. Εἰς αὐτὸν τὸν τομέα τῆς διαφημίσεως, ἐπέτυχε πολλά. Ἐδημιούργησεν εἰς τοὺς ἀφελεῖς πρὸς στιγμὴν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι ἡ παιδεία ἐν Ἑλλάδι, ἤρχισε μὲ αὐτήν. Αὐτό, ἀποτελεῖ καὶ τὴν μεγαλυτέραν ἐπιτυχίαν εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν τομέα...

Πολιτικό
Για το γλωσσικό 1964

R. 2

Νομοσχέδιο περί Ανωτάτης Παιδείας
(μμ; 1964-65;)

Θά παρατηρήσατε ὅτι μέχρις αὐτῆς τῆς στιγμῆς δέν ἄνοιξα τό στόμα μου διά νά εἴπω τήν γνώμην μου ἐπί τοῦ γνωστοῦ νομοσχεδίου περί Ἀνωτάτης Παιδείας. Ἐσιώπησα διότι ἤλπιζα καί ἐλπίζω ἀκόμη ὅτι τό νομοσχέδιον αὐτό θά ἀποσυρθῆ, διατηρουμένων μόνον διατάξεων τινων ὡς αἱ περί ἱδρύσεως νέων πανεπιστημιακῶν μονάδων καί περί τῶν διδακτικῶν βιβλίων τῶν καθηγητῶν. Ἐφ'ὅσον ὅμως προκαλούμενοι ἀπό κυβερνητικήν ἐφημερίδα πρόκειται καί ἄλλοι νά ὁμιλήσουν, εἶμαι ὑποχρεωμένος νά ἀπαντήσω εἰς τό ἐρωτηματολόγιόν σας, ἀκολουθῶντας τήν ἰδίαν σειράν μέ σᾶς.

ΕΡ. 1. Πιστεύετε ὅτι ὑπάρχει ἄμεση συνάρτησις, στήν Ἑλλάδα, μεταξύ τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας καί τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως; Ἄν ναί, πρέπει τό Πανεπιστήμιον νά βρίσκεται σέ στενή σύνδεσι μέ τό κοινωνικό καί οἰκονομικό περιβάλλον ;

ΑΠ. " Ὅλαι αἱ λειτουργίαι τῆς πολιτείας πρέπει νά εὑρίσκωνται σέ ἄμεση συνάρτηση, ὄχι μόνον στήν Ἑλλάδα ἀλλά παντοῦ. Ἡ λειτουργία τῆ Παιδείας βρίσκεται σέ συνάρτηση ὄχι μόνο μέ τήν οἰκονομική, ἀλλά καί μέ τήν βιολογική, τήν ἠθική καί τήν πνευματική ἀνάπτυξη τοῦ συνόλου. Ὄχι μόνο τό Πανεπιστήμιο ἀλλά καί τά Λύκεια καί τά Τεχνικά Γυμνάσια καί ἡ Ἐκκλησία πρέπει νά βρίσκωνται σέ στενή σύνδεση"μέ τό κοινωνικό καί οἰκονομικό περιβάλλον". Ἑπομένως ἡ θεωρία κατά τήν ὁποία εἰδικῶς ἡ Ἀνωτάτη Παιδεία πρέπει νά ἔχη μίαν εἰδικώτερη συνάρτηση μέ τήν οἰκονομική ἀνάπτυξη ἤ, ἄν θέλετε, τά Πανεπιστήμια νά ἔχουν μίαν εἰδικώτερη σύνδεση μέ τό κοινωνικό καί οἰκονομικό περιβάλλον, ἀποτελεῖ ἕνα διαφανές σόφισμα πού μοῦ δίνει τήν ἐντύπωση ὅτι κατασκευάσθηκε γιά νά δικαιολογηθῆ ἁπλῶς ἡ ἐπέκταση τῆς συντονιστικῆς λειτουργίας τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ εἰς τά πράγματα τῆς παιδείας, καί ἡ ἐν μέρει ὑπαγωγή της στό Ὑπουργεῖο αὐτό. Ἐπί ἔτη ἀγωνιζόμαστε νά καταστήσωμε τό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ <u>ἐπιτελικό</u> Ὑπουργεῖο καί τώρα θά τό μεταβάλωμε σέ συνυπουργεῖο Παιδείας, ἐπί τῇ βάσει τῆς ἀμπελοφιλονομίας περί στενῆς συνδέσεως τῶν Πανεπιστημίων πρός τήν οἰκονομικήν ἀνάπτυξην.

./.

[13.2]

'Η παιδεία έχει σκοπούς εύρύτερους άπό τήν οίκονομικήν άνάπτυξη καί μέ αύτούς τούς μή-οίκονομικούς σκοπούς τό 'Υπουργείο Συντονισμού δέν έχει θέσιν . "

ΕΡ. 2. "Εχουν τά ύφιστάμενα Πανεπιστήμια τήν δυνατότητά μιας διαρθρωτικής προσαρμογής των στίς συνεχώς μεταβαλλόμενες άνάγκες, άν μάλιστα ληφθοῦν ὑπ'ὄψει οἱ ἁλματώδεις ἐπιστημονικές καί τεχνολογικές ἐξελίξεις τῆς ἐποχῆς μας ;

ΑΠ. " "Οσοι φαντάζονται ὅτι "αἱ ἁλματώδεις ἐπιστημονικαί καί τεχνολογικαί ἐξελίξεις" θά μεταβάλλουν τίς ἀμετάβλητες μορφές τοῦ ἐπιστημονικῶς σκέπτεσθαι καί τῆς κατηγορίας τῆς γνώσεως καί ὡς ἐκ τούτου θά πρέπει τά διδακτικά ἐπιστημονικά ἱδρύματα νά προσαρμόζουν τήν διάρθρωση τους μετά κάθε νέαν ἀνακάλυψη, μετά κάθε μεταβολή εἰς τό ὑλικό τῶν ἐπιστημῶν, δέν καταλαβαίνουν οὔτε ἀπό ἐπιστήμη, οὔτε ἀπό Πανεπιστήμιο.- Βεβαίως πρέπει νά παρέσεται ἡ δυνατότης βελτιώσεως τῶν καθιερωμένων καί αὐτό εἶναι ἀπολύτως δυνατόν, ἄν μεταβληθοῦν ὡρισμένα σημεῖα τῶν ὑφιστάμενων ὀργανισμῶν, ὅπως πλειστάκις ἔγινε στό παρελθόν καί θά γίνεται καί στό μέλλον. Δέν χρειάζεται γι'αὐτό ἡ ἐπέμβασις ἐξωπανεπιστημιακῶν παραγόντων."

ΕΡ. 3. Μποροῦν τά ὑπάρχοντα Πανεπιστήμια νά ἀπορροφήσουν τόν συνεχῶς αὐξανόμενον ἀριθμόν τῶν σπουδαστῶν καί νά παράσχουν ποιοτικά, ἱκανοποιητικήν μόρφωσιν ;

ΑΠ. " "Αν ἐρωτᾶτε κατά πόσον τά δύο Πανεπιστήμιά μας, μέ τό σημερινόν τους ἀριθμόν διδασκόντων καί μέ τά σημερινά μέσα διδασκαλίας, μποροῦν νά ἀπορροφήσουν τό σημερινόν καί ἀκόμη περισσότερον τόν αὐριανό ἀριθμό σπουδαστῶν ἡ ἀπάντησίς μου εἶναι: Ὄχι, δέν μποροῦν. "Αν αὐξήση ὁ ἀριθμός διδασκόντων, ἐργαστηρίων καί διδακτικοί χῶροι, ἡ ἀπάντησίς μου εἶναι:ναί . 'Εάν μέ ἐρωτᾶτε τί εἶναι καλλίτερον, πρός ἀντιμετώπισιν τῶν δημιουργουμένων ἀναγκῶν, νά μεγαλώσωμεν τά Πανεπιστήμια ἤ νά ἱδρύσωμεν νέα, ἀποκεντρώνοντας τήν 'Ανωτάτην Παιδείαν, ἀπαντῶ: νά ἀποκεντρώσωμεν τήν ἀνωτάτην παιδείαν καί νά ἱδρύσωμεν νέα Πανεπιστήμια.

'Αλλά πρίν ἀπό αὐτάς τάς ἐρωτήσεις περί ποσότητος ἔπρεπε νά μοῦ κάνετε ἐρωτήσεις περί ποιότητος. Τό νά ἔχωμε δύο Πανεπιστήμια

χωρίς ἐργαστήρια καί χωρίς μία σχετική ἀναλογία ἀριθμοῦ διδασκόντων καί διδασκόμενοι, καί ἀφήνοντας τά σέ "κακή κατάσταση", στό τομέα τῆς ἰατρικῆς καί τῶν φυσικομαθηματικῶν, νά σπεύδωμε νά φτιάχνωμε νέες ἀκόμη ἐλεεινότερες ἰατρικές καί φυσικομαθηματικές σχολές εἶναι δεῖγμα ἀβδηριτισμοῦ- πού γεννᾶ εὐλόγως τήν ὑπόνοια ὅτι τήν ἵδρυσιν νέων Πανεπιστημίων τήν ὑπαγορεύουν ἄλλαι σκέψεις καί ὄχι ἡ σκέψη τῆς προαγωγῆς τῆς ἀνωτάτης παιδείας. "

ΕΡ. 4. Εἶναι σωστό, ὅτι τά Πανεπιστημιακά Ἱδρύματα δέν ἐμπόρεσαν νά ἐπιτύχουν ἀρκετά γρήγορο ρυθμό ἀπορροφήσεως τῶν ἐπενδύσεων καί αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ των, σύμφωνα μέ τά καταρτισθέντα σχέδια ἀναπτύξεώς των; Ἄν ναί, πού ὀφείλεται αὐτό καί ποία ἡ θεραπεία του ;

ΑΠ. " Σωστό εἶναι. Ὀφείλεται καί στά ἴδια τά ἱδρύματα καί στήν πολιτεία.(Ἡ ἀπορρόφηση ἀπό τό Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἔγινε μέ πολύ καλό ρυθμό). Ἀλλά σᾶς ἐρωτῶ: γιατί ξαφνικά μᾶς κατέλαβε ὁ ἔνθεος ζῆλος νά ἀξιοῦμε ἀπό τά Ἱδρύματα τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας ἐκεῖνο πού δέν ἐπιτυγχάνει ὁλόκληρος ὁ κρατικός μηχανισμός σέ ὅλους τούς τομεῖς. Ἄν ἐξαιρέσωμε τήν ἐξαίρεσιν, τήν περίοδον Καραμανλῆ, ὅπου τό Κράτος ἐκινήθη μέ σχετικῶς ταχύν ρυθμόν, πότε ἄλλοτε καί ἀπό ποιούς ἐπετεύχθη ἀπορρόφησις ταχυτέρα ἀπό ὅ,τι ἐπέτυχαν τά Ἀνώτατα Ἱδρύματα ; Πρίν κάνετε κριτική τῶν Ἀνωτάτων Ἱδρυμάτων διά τήν μή ταχεῖαν ἀπορρόφησιν δέν μᾶς λέτε ποία ἦτο ἡ ταχύτης τῆς ἀπορροφήσεως τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων καί τοῦ Τουρισμοῦ, κατά τάς ἡμέρας τῆς Ἑνώσεως Κέντρου ; "

Πάντως ἡ θεραπεία τῆς βραδύτητος εἰς τήν ἀπορρόφηση τῶν δημοσίων ἐπενδύσεων δέν εἶναι οὔτε ἡ ὑπαγωγή των εἰς τό Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, οὔτε εἰς τήν ΕΣΑΠΕ. Βρίσκεται εἰς τήν ἀλλαγήν τοῦ ὅλου συστήματος ἐκτελέσεως τῶν Δημοσίων Ἔργων . "

ΕΡ. 5. Φρονεῖτε ὅτι εἶναι ἐπιζήμια ἡ προσπάθεια συντονισμοῦ καί διευθύνσεως ὅλων τῶν θεμάτων τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας ἀπό ἕνιαῖο ὄργανο, ὅπως τό σχεδιαζόμενο Ἐθνικόν Συμβούλιον Ἀνωτάτης Παιδείας καί Ἐρεύνης. Ἤ μήπως, πιστεύετε ὅτι ἐπιζήμια εἶναι ἡ μορφή πού λαμβάνει τό ὄργανο τοῦτο διά τοῦ Νομοσχεδίου ;

ΑΠ. " Ἕνιαῖο πρέπει νά εἶναι τό πνεῦμα πού διέπει τήν Πολιτεία.

./.

'Ενιαῖο τό πνεῦμα τῆς παιδείας τῆς πολιτείας, ἑνιαῖο τό πνεῦμα τῆς 'Ανωτάτης Παιδείας της. 'Η ἑνότητα αὐτή πρέπει νά ἔχη ὡς φορέα, τόν φορέα τῆς Παιδείας καί πέραν αὐτοῦ τόν φορέα τῆς γενικῆς πολιτικῆς, τόν 'Υπουργό τῆς Παιδείας καί τόν Πρωθυπουργό. Τά ὄργανα ὅμως τῶν φορέων αὐτῶν δέν εἶναι καμμία ἀνάγκη νά εἶναι ἄλλα ἀπό τά ἴδια τά 'Ανώτατα 'Ιδρύματα. 'Η παρεμβολή αὐτοῦ τοῦ μικροῦ συντεχνιακοῦ Κοινοβουλίου, τοῦ κατά πλειοψηφίαν διοριζομένου ἀπό τήν Κυβέρνησιν εἶναι πρῶτον τελείως περιττόν εἶναι δεύτερον ὄποπτον. Εἶναι μέσον διασπορᾶς καί ἐξαφανίσεως τῶν εὐθυνῶν 'Από ἐδῶ καί πέρα δέν θά πταίει εἰς τίποτε τό Πανεπιστήμιον οὔτε ὁ 'Υπουργός. Μᾶς τό εἶπαν οἱ 30 ἐγκέφαλοι ΕΣΑΠΠΩΝ.

'Η ΕΣΑΠΕ ὄχι συντονισμόν ἀλλά χάος θά δημιουργήση. "Εριδες θά προκαλέση καί ὅπως ὅλα αὐτά τά πολυμελῆ συμβούλια θά κατακτηθῆ ἀπό ἀποτυχημένους πού θά ἐκβιάζουν τά 'Ιδρύματα διά νά καταλάβουν καμμίαν ἕδραν ἤ ἀπό ἀητονύχηδες οἱ ὁποῖοι, ἄνευ εὐθύνης λυμαίνονται συνήθως τήν κατατεμαχισμένην πολιτικήν ἐξουσίαν.

'Η ΕΣΑΠΕ εἶναι ἀνεπιτήδειος ἐπινόηση ἐπιτηδείων. Οἱ δύο 'Υπουργοί οἱ ὁποῖοι τήν ὑιοθέτησαν εἶναι τά πρῶτα θύματά της - οἱ γενήτορές της εἶναι ἄλλοῦ, κρύβονται πίσω ἀπό πυκνούς θάμνους φαντασθῆτε πόσα θά εἶναι τά θύματα ὅταν καταρτισθῆ εἰς σῶμα."

ΕΡ. 6. Πῶς κρίνετε τήν καθιέρωσι τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐπί πενταετῆ θητεία- καί μέ πλήρη ἀπασχόλησι- πρυτάνεων καί ἀντιπρυτάνεων ;

ΑΠ. " Τί θέλετε; Προέδρους μή διδάσκοντας κατά τό ἀμερικανικό σύστημα ἤ πρυτάνεις κατά τῶ εὐρωποκρατοῦντα; 'Η ἰδέα τοῦ PRESIDENT, τοῦ διαχειριζομένου τήν ὑλικήν πλευράν τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς δέν εἶναι κατ'ἀρχήν ἀποκρουστέα. Εἰς τόν νῦν ὑπάρχοντα εἰς τά ἰδικά μας Πανεπιστήμια γενικόν γραμματέα δίδεται μεῖζον ἠθικόν κῦρος καί μεγαλειτέρα ἐξουσία. 'Ο Πρύτανις εἶναι ἐντελῶς διάφορος θεσμός. "Αν τόν διατηρήσωμε, θά ἤθελα τήν αὔξησιν τῆς θητείας των εἰς δύο ἤ τρία ἔτη. 'Αλλά πάντως θά ἤθελα καί ἐγώ, πλήν στόν Πρύτανι, ἕναν ἀνώτερον διοικητικόν ὑπάλληλον μέ εὐρύτερες ἁρμοδιότητες . "

./.

ΕΡ. 7. Π

ΕΡ. 7. Πιστεύετε στήν ἀνάγκη τῆς ταχείας ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας; Ἄν ναί, μπορεῖ νά ἐπιτευχθῆ αὐτό μέσα στό πλαίσιο τῶν ὑφισταμένων Πανεπιστημίων ;

ΑΠ. " Δέν πιστεύω νά θέλετε νά σᾶς ἀπαντήσω εἰς τήν ἐρώτησιν, κατά πόσον πιστεύω εἰς τήν ταχείαν ἀνάπτυξιν τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας; Ἀλλοῦ κατατείνει ἡ ἐρώτηση σας. Θέλετε νά σᾶς πῶ, ἄν τά Ἀνώτατα Ἱδρύματα ἠμποροῦν νά κάμουν ἔρευναν. Σᾶς ἀπαντῶ: καί πρέπει καί μποροῦν. Μποροῦν ἄν τούς δοθοῦν ἄφθονα μέσα. Διότι ἡ ἔρευνα ὅταν ὑπερβῆ μίαν ὡρισμένη κλίμακα εἶναι μία κατ' ἐξοχήν ἀποδοτική ἀλλά καί κατ' ἐξοχήν δαπανηρά ἐπένδυσις.

Τήν πρωτοβουλίαν ὡς πρός τό εἶδος τῶν ἐρευνῶν μπορεῖ καί πρέπει νά ἔχουν τό Κράτος, τά Πανεπιστήμια, αἱ μεγάλαι Βιομηχανίαι. Ἐρευνητικά ἐργαστήρια πρεπει νά ὑπάρχουν καί εἰς τά Πανεπιστήμια καί ἐκτός αὐτῶν. Κανείς δέν μπορεῖ νά ἔχη τό προνόμιον τῆς ἐρεύνης. Ἡ ἔρευνα πρώτην πηγήν ἔχει τήν προσωπικήν κλίση καί τήν ἔμπνευση τῶν ἐρευνητῶν. Τό Κράτος, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν οἱ καταλληλοι ἐρευνηταί μπορεῖ νά συμβληθῆ μαζί τους- ἔτσι γίνεται στήν Ἀμερικῆ- καί νά χρηματοδοτήση μίαν ἔρευνα. Διά τῆς χρηματοδοτήσεως τρέπει τήν ἔρευναν πρός ἕνα θέμα.

Ἀλλά μέ τήν ἐρώτησή σας θέλετε νά πῆτε καί κάτι ἄλλο. Ὅτι τά Πανεπιστήμια ὅπως ἔχουν σήμερα δέν εἶναι εἰς θέσιν νά κάνουν ἔρευνα. Σᾶς ἀπαντῶ: Ἄν τούς δοθοῦν τά μέσα εἶναι εἰς θέσιν. Τό νά θέλουν πάντως νά δώσουν τά μέσα ἀλλοῦ καί ὄχι στά Πανεπιστήμια δέν εἶναι οὔτε πρᾶξις δικαιοσύνης οὔτε πρᾶξη χρηστῆς διοικήσεως. Ἡ πρόθεση αὐτή προδίδει ἄλλας ἀνομολογήτους σκέψεις, τῶν ἐμπνευστῶν τοῦ νομοσχεδίου. Αὐτοί ἐχθρεύονται καί περιφρονοῦν τούς καθηγητάς, τά νοσοκομεῖά τους καί τά ἐργαστήρια καί ψάχνουν εὔσχημον τρόπον νά δώσουν εἰς ἄλλους τά ἐρευνητικά μέσα τά ὁποῖα ἀρνοῦνται εἰς τά Πανεπιστήμια.

Αὐτό εἶναι τό μυστικό πού κρύβεται πίσω ἀπό τάς μεταπτυχιακάς Σχολάς, πού κατά τά ἄλλα καί ὑπό ὅρους τινες ἐνδείκνυνται, ὄχι ὅμως ἐν ἀντιδικία πρός τά Πανεπιστήμια.

Ἀλλά ἤθελα νά ἐρωτήσω καί ἐγώ κάτι ἀφοῦ τόσα μέ ἐρωτᾶτε ἐσεῖς. Πρόκειται ἡ ΕΣΑΠΕ νά καθορίζη τό κρατικό πρόγραμμα ἐρευνῶν; Φαίνεται ὅτι σᾶς διαφεύγει ὅτι ἡ Ἔρευνα δέν εἶναι πουθενά καί

./.

δέν μπορεῖ νά εἶναι θεραπαινίς τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλά ἔχει ὑπεροικονομικούς καθαρά θεωρητικούς καί ἀπό ἄλλα γενικώτερα καί παγκόσμια κριτήρια προσδιοριζομένους σκοπούς ἀφ'ἑνός καί ἀφ'ἑτέρου εἶναι πάντα ἀρρήκτως συνδεδεμένη μέ τό τυχαῖον γεγονός τῶν ἑκάστοτε κλίσεων τῶν ὑπαρχόντων ἐρευνητῶν."

ΕΡ. 8. Φρονεῖτε ὅτι ἡ ὀργάνωσις τῶν Νέων Πανεπιστημίων σέ σχολές καί τμήματα, χωρίς προσωποπαγεῖς ἕδρες, προσδίδει δομική εὐελιξία καί ἐπιτρέπει τήν προσαρμογήν τους στίς ἑκάστοτε ἀπαιτήσεις τῆς Χώρας; Ἀληθεύει, ὅτι ἔτσι ἐπιτυγχάνεται οἰκονομία μέσων καί προσωπικοῦ καί χωρίς πρόσθετες δαπάνες χορήγηση πολλῶν εἰδικῶν πτυχίων, πού καθίστανται ἀναγκαῖα λόγῳ τῆς τεχνολογικῆς ἐξελίξεως τῆς ἐποχῆς μας;

ΑΠ. " Θέλω σέ κάθε σχολή λιγώτερες ἕδρες μέ εὐρύτερον περιεχόμενο Δέν θέλω π.χ. ἕνα καθηγητήν τῆς ἑλληνικῆς καί ἕνα τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας, θέλω δύο τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Θέλω καθηγητάς τοῦ δημοσίου δικαίου, ὄχι καθηγητάς ἑκάστου κλάδου τοῦ δημοσίου δικαίου. Θέλω αὐτήν τήν εὐελιξία.

"Οσον ἀφορᾶ τά εἰδικά πτυχία φρονῶ ὅτι πρέπει νά παρακολουθήσωμε τήν παράδοσή τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης καί νά μήν καταφύγωμε σέ ἀμερικανισμούς ξένους πρός τό ὅλο σύστημα τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας μας. Ἄς μείνωμε καθυστερημένοι ὅσο καί ἡ Γαλλία καί ἡ Γερμανία καί ἡ Ὁλλανδία, ὡς που οἱ 30 Ἐσοπῖτες νά μᾶς ἑτοιμάσουν ἕνα γενικώτερο πρόγραμμα παιδείας. Θά τό συζητήσωμε μαζί τους ἐν καιρῷ. Ἐν τῷ μεταξύ ἡμεῖς θά φροντίσωμε νά μήν ὑπάρξουν.

Κωνσταντῖνος Τσάτσος

[14.1]

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΚΥΡΙΑΚΗ 4 Απρ. 1965

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
ΕΤΙΚΟΝ ΔΡΑΜ
ΚΥΡΙΑΚΗ, 4 'Απριλίου 1965

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Η ΠΛΗΡΗΣ ΕΞΑΡΘΡΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ

Η ΑΠΟΚΕΦΑΛΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΗΓΕΣΙΑΣ. — ΤΑ ΠΕΡΙ ΚΡΑΤΟΥΣ ΔΙΚΑΙΟΥ ΚΑΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΕΝΟΛΟΓΗΜΑΤΑ

ΑΡΘΡΟΝ ΤΟΥ κ. Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ
(πρώην Γενικοῦ Γραμματέως Ὑπουργείου Παιδείας)

Οἱ ἐπὶ δύο γενεὰς ταλαιπωροῦντες τὴν Ἑλληνικὴν Ἐκπαίδευσιν ἐξ ἐπαγγέλματος μεταρρυθμισταὶ οὐδέποτε ἠθέλησαν νὰ σεβασθοῦν δύο θεμελιώδεις ἀρχάς, αἵτινες ἀποτελοῦν προϋπόθεσιν διὰ νὰ ἐπιτελέσῃ ἡ παιδεία τὸν ὑψηλόν της προορισμόν. Ἡ μία ἐξ αὐτῶν ἐπιτάσσει ἀγρυπνον μέριμναν διὰ τὴν λειτουργικὴν ἀρτίωσιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν. Ἡ δευτέρα ἀπαιτεῖ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανόνων τῆς χρηστῆς καὶ δικαίας διοικήσεως ὡς πρὸς τὴν διακυβέρνησιν τοῦ διδακτικοῦ καὶ ἐποπτικοῦ τῶν σχολείων προσωπικοῦ. Διακατεχόμενοι οἱ ἑκάστοτε θέντες ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν των τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν μεταρρυθμισταὶ ἀπὸ τυφλὴν καὶ ἀλόγιστον πίστιν εἰς τὴν μαγικὴν ἐπενέργειαν τῶν κενῶν περιεχομένου μεταρρυθμιστικῶν σχημάτων, παρεγνώρισαν πάντοτε τὴν σπουδαιότητα τῆς λειτουργικῆς ἀρτιώσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπηρεσιῶν. Κυριαρχημένοι ἀπὸ τὴν μανίαν τῆς διαίας ἐκ τῶν ἄνω ἐπιβολῆς τῶν σχεδίων των, ὁσάκις εἰσπηδοῦν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας, ἡ πρώτη των μέριμνα εἶναι νὰ ἀποκεφαλίσουν τὴν ὑπάρχουσαν ἐκπαιδευτικὴν ἡγεσίαν, διὰ νὰ ὑποδουλώσουν τὸ εἰς τὰ σχολεῖα ὑπηρετοῦν προσωπικόν. Καταλύοντες τὴν ἀρχὴν τῆς χρηστῆς διοικήσεως προβάλλουν εἰς τὰ ὄμματα τῶν νεωτέρων ἐκπαιδευτικῶν τὰ ἀνώτερα ἐκπαιδευτικὰ ἀξιώματα ὡς δολώματα διὰ τὴν προσέλκυσιν ὀπαδῶν. Εἶναι φανερὸν ὅτι μία τοιούτου εἴδους ταχτικὴ ἐπαναλαμβάνει ἐκεῖνο ποὺ γίνεται εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν ὁλοκληρωτικῶν κρατῶν. Τὸ πρῶτον στάδιον τῆς ἐπιβολῆς τῶν ὁλοκληρωτικῶν ἐκπαιδευτικῶν συστημάτων ἀρχίζει μὲ τὸν ἀποκεφαλισμὸν τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡγεσίας, διὰ νὰ προχωρήσῃ ἔπειτα εἰς τὸν ἐξανδραποδισμὸν τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων, πάντοτε μὲ τὸ πρόσχημα τῆς πραγματοποιήσεως τῆς προόδου καὶ τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης.

Πρόχειρος καὶ συνοπτικὴ ἐπισκόπησις τῶν ἐφαρμοσθέντων ἐν σχέσει μὲ τὴν ἐκπαιδευτικὴν ἡγεσίαν μέτρων καταδεικνύει ὅτι αὐτὰ δὲν ἐναρμονίζονται οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον μὲ τὰς ἀρχὰς τῆς χρηστῆς διοικήσεως, τῆς ἰσονομίας καὶ τοῦ «κράτους δικαίου». Ἡ πρώτη διοικητικὴ πρᾶξις τῆς Κυβερνήσεως ὑπῆρξεν ὁ διὰ τοῦ νόμου τῆς τριακονταπενταετίας καὶ ἐν συνεχείᾳ ὁ δι' ὡρισμένων διατάξεων τοῦ 4379 Νομ. Διατάγματος ἀποκεφαλισμὸς τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἡγεσίας. Διὰ τῶν μέτρων τούτων ὁ διοικητικὸς μηχανισμὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως ἔχει περιέλθει εἰς πλήρη ἐξάρθρωσιν. Ἀπὸ τοῦ Αὐγούστου τοῦ 1964, ὁπότε ἐφημόσθη ὁ μνημονευθεὶς νόμος, παραμένουν κεναὶ 34 θέσεις γενικῶν ἐπιθεωρητῶν. Ἐπὶ τριῶν θέσεων γεν. ἐπιθεωρητῶν τῶν θεολογικῶν μαθημάτων μένουν καὶ αἱ τρεῖς κεναί. Ἐκ τῶν 33 θέσεων τῶν φιλολογικῶν μαθημάτων αἱ κεναὶ θέσεις ἀνέρχονται εἰς 21. Ἐπὶ 4 θέσεων γεν. ἐπιθεωρητῶν τῶν μαθηματικῶν εἶναι κεναὶ καὶ αἱ 4. Ἐπὶ 4 θέσεων τῶν φυσικῶν μένουν κεναὶ αἱ 2. Ἐπὶ 4 θέσεων γενικῶν ἐπιθεωρητῶν τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς κεναὶ εἶναι αἱ 3. Καὶ ἡ θέσις τοῦ γεν. ἐπιθεωρητοῦ τῶν ἐμπορικῶν μαθημάτων παραμένει ἀσυμπλήρωτος. Ἡ κατάστασις αὕτη παρατείνεται ἤδη ἐπὶ 9 μῆνας καὶ θὰ παραταθῇ ἐπ' ἀρκετὸν εἰσέτι, ἕως ὅτου ἀρτιωθῇ ἡ σύνθεσις καὶ ἡ λειτουργία τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου.

Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξάρωμεν ἡμεῖς τὴν ζημίαν, ἥτις προσγίγνεται εἰς τὰς ἐκπαιδευτικὰς ὑπηρεσίας κατόπιν τῆς ὁμαδικῆς ἐξόδου τῶν ἀνωτάτων στελεχῶν. Ἡ πεῖρα ἔχει ἀποδείξει ὅτι δὲν τυγχάνει εὐχερὴς ἡ εἰς εὐρεῖαν κλίμακα ἀναπλήρωσις τῶν στελεχῶν τῆς ἀνωτάτης ἐκπαιδευτικῆς βαθμίδος. Προφανὴς εἶναι καὶ ἡ ἐπὶ τῆς ἐξελίξεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν ἐπερχομένη ἐκ τῆς αὐτῆς αἰτίας ζημία. Εἰς τὴν τέως Διοίκησιν Πρωτευούσης ὑπηρετοῦν ἤδη 3 γενικοὶ ἐπιθεωρηταί, ἕκαστος δὲ ἐξ αὐτῶν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὑποβαστάσῃ τὸν ὑπηρεσιακὸν φόρτον 3 ἐκπαιδευτικῶν περιφερειῶν.

Ἡ αὐτὴ κατάστασις ἔχει δημιουργηθῇ καὶ εἰς τὴν Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν. Ἐπὶ 15 θέσεων γενικῶν ἐπιθεωρητῶν μένουν κεναὶ αἱ 13. Ἐπὶ 160 θέσεων ἐπιθεωρητῶν κεναὶ εἶναι αἱ 100. Εἰς πολλὰς περιφερείας εἷς διδάσκαλος ἀσκεῖ καθήκοντα ἀναπληρωτοῦ συγχρόνως καὶ τοῦ ἐπιθεωρητοῦ καὶ τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ. Κατόπιν τούτου ἔχει ἐκλείψει καὶ ἡ ἐπὶ τῶν σχολείων ἐποπτεία, καὶ ἡ λειτουργία τῶν Ἐκπαιδευτικῶν Συμβουλίων. Ἐνδεικτικὸν τῶν διαθέσεων τῆς νέας ἐκπαιδευτικῆς δυναστείας εἶναι καὶ τὸ ὅτι εἰς τοὺς ἐκδιωχθέντας ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν διὰ τοῦ νόμου τῆς 35ετίας λειτουργοὺς τὸ ὑπουργεῖον ἀπηξίωσε νὰ ἀπευθύνῃ ἔστω καὶ ἐν γενικὸν ἔγγραφον ἀδροφροσύνης. Ἡ δίωξις ἐπεξετάθη καὶ εἰς τοὺς ἐκπαιδευτικοὺς συμβούλους τοὺς διορισθέντας καὶ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσιακὴν Κυβέρνησιν, ἥτις διενήργησε τὰς πρώτας ἐκλογάς. Ὑπεβιβάσθησαν ὑπηρεσιακῶς καὶ αὐτοὶ εἰς τὸν βαθμὸν τοῦ γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ.

Θὰ ἠδύνατό τις βεβαίως νὰ παρατηρήσῃ ὅτι αἱ σημειωθεῖσαι ἐλλείψεις εἶναι προσωριναὶ καὶ ὅτι τὸ συγκροτούμενον Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἐμπλουτίσῃ τὸν ἐποπτικὸν καὶ διοικητικὸν ὀργανισμὸν τῆς ἐκπαιδεύσεως μὲ νέας δυνάμεις διὰ τῆς προωθήσεως εἰς τὰς κενωθείσας θέσεις λειτουργῶν ἱκανῶν νὰ ἀνταποκριθοῦν εἰς τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἡγετικῆς των ἀποστολῆς. Δυστυχῶς περίπτωσις αἰσιοδοξίας καὶ ὡς πρὸς τὸ θέμα τοῦτο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ προβλεφθῇ διὰ τοὺς κατωτέρω λόγους.

Ἡ διὰ τοῦ Ν. Διατάγματος 4379 συγκρότησις τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου ἐγένετο ἐπὶ βάσεως, ἥτις δὲν ἐγγυᾶται ὅτι τοῦτο ἠμπορεῖ νὰ ἀποβῇ ὠφέλιμον ὄργανον ἀνωτάτης διοικήσεως καὶ ἐποπτείας. Ὁ πρῶτος του πυρὴν ἀπετελέσθη ἀπὸ πρόσωπα διορισθέντα κατὰ τὴν ἀπόλυτον κρίσιν τῆς Κυβερνήσεως «ἀριστίνδην». Εἰς τὴν θέσιν τοῦ Προέδρου καὶ Ἀντιπροέδρου ἐτοποθετήθησαν καθηγηταὶ Ἀνωτάτων Ἱδρυμάτων, εἰς τοὺς ὁποίους ἔπειτα ἀπὸ τὴν μακρὰν των εἰς τοὺς κλάδους τῆς εἰδικεύσεως των ἀπασχόλησιν, δὲν θὰ εἶναι εὐχερὲς νὰ ἀποκτήσουν εἰς προβεβηκυῖαν ἤδη ἡλικίαν τὴν ἀπαιτουμένην ἐνημέρωσιν ὡς πρὸς τὰ ἐκπαιδευτικὰ πράγματα καὶ πρόσωπα. Διὰ δὲ τὸν διορισμὸν τοῦ Ἀντιπροέδρου, ὅστις τυγχάνει συνταξιοῦχος καθηγητὴς τοῦ Πολυτεχνείου, εἶναι λίαν πιθανὸν ὅτι θὰ προκύψῃ ζήτημα νομιμότητος. Ἐκ τῶν προβλεπομένων διὰ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν δέκα συμβούλων διωρίσθησαν μέχρι τοῦδε ὀκτώ. Ἐκ τούτων μόνον τέσσαρες προέρχονται ἀπὸ τὴν Δημοσίαν ἐκπαίδευσιν καὶ ἐκ τῶν τεσσάρων τούτων μόνον εἷς κατεῖχεν ἡγετικὴν ἐν τῇ ἐκπαιδεύσει θέσιν. Παρηγκωνίσθησαν κατὰ τοὺς διορισμοὺς ἐκπαιδευτικοὶ ἐν ἐνεργείᾳ ἔχοντες νὰ ἐπιδείξουν εὐδοκιμωτάτην δρᾶσιν, ὑψηλὸν καὶ ἀκέραιον ἦθος καὶ δύναμιν ἀντιστάσεως κατὰ παντὸς ὁποθενδήποτε ἐπηρεασμοῦ. Γενικῶς τὰ ἐπιστημονικὰ καὶ ὑπηρεσιακὰ στοιχεῖα τῶν διορισθέντων δὲν εἶναι εἰς τοσοῦτον βαθμὸν ὑψηλὰ ὥστε νὰ δικαιολογοῦν τὴν προώθησίν των. Ἔχουν προωθηθῇ ἀπὸ τὸν βαθμὸν τοῦ τμηματάρχου ἢ τοῦ γυμνασιακοῦ καθηγητοῦ εἰς θέσιν ἐξομοιουμένην μισθολογικῶς πρὸς τὴν θέσιν καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ τοιαύτη ὑπέρβασις τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως προεκάλεσε τὴν δικαίαν ἀγανάκτησιν τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν, ἥτις καὶ ἐντόνως ἐξεδηλώθη δι' ἀνακοινωθέντος τῆς Ὁμοσπονδίας των. Προκύπτει κατόπιν ὅλων αὐτῶν τὸ ἐρώτημα, μὲ ποῖον κῦρος πρόσωπα ἀνυψωθέντα εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαιδευτικὴν βαθμίδα κατὰ παράβασιν τῆς ἱεραρχικῆς τάξεως θὰ παρακαθήσουν εἰς τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια, διὰ νὰ ἀποφαίνωνται ἐπὶ θεμάτων διοικητικῆς τάξεως καὶ δικαιοσύνης; Τὸ μεταρρυθμιστικὸν συγκρότημα ἐνῷ διὰ τοῦ Ν.Δ. 4379 κατήργησε τὰ προηγουμένως ὑπάρχοντα Διοικητικὰ Συμβούλια, διὰ τοῦ ἰδίου Νομ. Διατάγματος ἐπανίδρυσεν αὐτὰ ἐκ μελῶν τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου. Ἡ τοιαύτη ὅμως νομοθετικὴ πρᾶξις εἶναι αὐτοφανὲς ὅτι καθιστᾷ τὰ νέα Συμβούλια νομικῶς εὐπρόσβλητα.

Τὸ εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας ἐγκατεστημένον μεταρρυθμιστικὸν συγκρότημα ἔχει ἤδη παράσχει συγκεκριμένας ἐνδείξεις περὶ τοῦ τρόπου, κατὰ τὸν ὁποῖον προτίθεται νὰ ρυθμίζῃ πρακτικῶς τὰ διάφορα ὑπηρεσιακὰ θέματα. Δεῖγμα τῆς εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς Παιδείας κυριαρχούσης νοοτροπίας ἀποτελεῖ καὶ ἡ ἀκόλουθος ὑπηρεσιακὴ πρᾶξις. Εἰς τὴν πρώτην ἐν Ἀθήναις περιφέρειαν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τοποθετεῖται πάντοτε ὁ ἀρχαιότερος ἐκ τῶν ὑπηρετούντων εἰς τὴν τέως Διοίκησιν Πρωτεύσης Ἐπιθεωρητὴς ὡς Πρόεδρος τοῦ Περιφερειακοῦ Ὑπηρεσιακοῦ Συμβουλίου. Ἤδη διὰ πρώτην φορὰν ἔχει τοποθετηθῇ εἰς τὴν κενὴν θέσιν τῆς ρηθείσης πρώτης Περιφερείας ὡς ἀναπληρωτὴς Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς ὁ νεώτερος ἐκ τῶν εἰς τὴν τέως Διοίκησιν Πρωτευούσης ὑπηρετούντων Γενικῶν Ἐπιθεωρητῶν. Ὁ αὐτὸς Γενικὸς Ἐπιθεωρητὴς προτιμᾶται κατὰ προφανῆ εὐνοιοκρατικὸν τρόπον εἰς τὰ Συμβούλια καὶ εἰς τὰς δι' οἱονδήποτε λόγον συγκροτουμένας ἐπιτροπάς. Ἡ ἀδιακολόγητος αὕτη διάκρισις ἔχει προκαλέσει κατάπληξιν μεταξὺ τῶν ἐκπαιδευτικῶν, οἵτινες διερωτῶνται ποίαν ἀξίαν ἔχουν αἱ περὶ «Κράτους δικαίου», περὶ δημοκρατικῆς ἰσονομίας, χρηστῆς καὶ ἐναρέτου διοικήσεως πρωθυπουργικαὶ ἐπαγγελίαι. Ὅταν παραβάλλουν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ τὰς ἐπαγγελίας πρὸς τὰ ἔργα, δικαιοῦνται νὰ ἐπαναλάβουν τοὺς δύο στίχους τοῦ παλαιοῦ ἀγνώστου τραγικοῦ:

«Ὦ τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθα' ἐγὼ δέ σε
ὡς ἔργον ἤσκουν· σὺ δ' ἐδούλευες τύχῃ».

Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ

Εφ.; Ημερ.;

Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση 1964-1966

Γεωργούλης Γεν. Γραμματεύς Υπ. Παιδείας επί κ.τ.λ.

[14.2]

Τρία ὑπουργικὰ διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας ἄρθρα. — Κοινοτοπίαι μὲ ἀξιώσεις ἀποκαλυπτικῆς σοφίας. — Ἡ Ἀργκὸ τῶν ἐγκεφάλων. — Ἡ ἐπιδιωκομένη ἀντικατάστασις τῆς Ἀκαδημαϊκῆς αὐτοτελείας διὰ κομματικῆς δικτατορεύσεως.

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗ

(Πρώην Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας)

Τὰ δημοσιευθέντα εἰς πρωϊνὴν ἐφημερίδα μὲ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ κ. ὑπουργοῦ τοῦ Συντονισμοῦ τρία ἀπολογητικὰ ἄρθρα πρὸς ὑπεράσπισιν τοῦ κατατεθέντος εἰς τὴν Ἐπιτροπὴν Ἐξουσιοδοτήσεως διὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας νομοσχεδίου, ἀποτελοῦν σημαντικὴν διὰ τὴν διευκρίνησιν τοῦ ὅλου ζητήματος συμβολήν. Διὰ μέσου τῶν γραμμῶν των διαφαίνεται ἡ γυμνότης τοῦ καταρτισθέντος νομοθετικοῦ κειμένου καὶ ἀποκαλύπτονται οἱ δι' αὐτοῦ ἐπιδιωκόμενοι ἐπιβλαβεῖς διὰ τὴν Ἐκπαίδευσιν σκοποί. Ἀπὸ ἐπόψεως περιεχομένου ἡ τριὰς τῶν δημοσιευθέντων ἄρθρων ἐπαναλαμβάνει τὰ ἐπιχειρήματα τὰ ἐκτιθέμενα εἰς τὴν συνοδεύουσαν τὸ σχέδιον τοῦ νομοθετικοῦ διατάγματος εἰσηγητικὴν ἔκθεσιν. Τὰ πέραν τούτων παρεχόμενα λεπτομερέστερα στοιχεῖα καθιστοῦν εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν αἰσθητὴν τὴν σαθρότητα τῆς ἐπιχειρηματολογίας, μὲ τὴν ὁποίαν ἐπιχειρεῖται ἡ ὑπεράσπισις ἑνὸς οὐχὶ ἐπωφελοῦς διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἐκπαίδευσιν νομοσχεδίου.

Εἰς τὸ πρῶτον ἐκ τῶν δημοσιευθέντων ἄρθρων προτάσσεται ὡς εἰσαγωγή, μὲ τὴν ἀξίωσιν καινοφανοῦς ἀποκαλύψεως, ἀπόσπασμα ἀπὸ ὑπόμνημα ξένου ἐπιστήμονος, μὲ τὸ ὁποῖον ἐξαίρεται ἡ διὰ τὴν ζωὴν τῶν ἐθνῶν σημασία τῆς Ἀνωτάτης Παιδείας. Γίνεται ἔπειτα λόγος περὶ τῆς κατὰ τὴν περασμένην πεντηκονταετίαν σημειωθείσης δραστηριότητος ὡς πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν, μὲ ὕφος στομφώδες, ὡσὰν νὰ πρόκειται περὶ ἀποκαλύψεως πραγμάτων θαυμασίων καὶ ἀγνώστων εἰς τὸν τόπον μας. Ἐπιστρατεύεται, διὰ νὰ προξενηθῇ κατάπληξις εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ ἀναγνώστου, εἰς ἀνάμικτον καὶ δημοτικοφανῆ γλωσσικὸν τύπον, τὸ λεξιλόγιον τῆς Ἀργκὸ τῆς χρησιμοποιουμένης ἀπὸ τοὺς ἐνσκήπτοντας ἐκ μεταναστεύσεως ἐγκεφάλους τοὺς λυμαινομένους τὴν διεθνῆ περιοχὴν καὶ ἰδιαιτέρως τὰς ὑπαναπτύκτους χώρας. Σημειώνουν τὴν παρουσίαν των εἰς τὰ κείμενα καὶ τῶν τριῶν ἄρθρων αἱ «ἐπιπτώσεις», αἱ «δομές», οἱ «στόχοι», τὰ χαμηλότερα καὶ ὑψηλότερα «ἐπίπεδα», αἱ «ἄσκοποι ἐπικαλύψεις» καὶ ἡ «πρόβαση», δηλαδὴ τὸ προτσὲς κατὰ τὴν συνήθη εἰς τὸν ἰδικόν μας δημώδη μαρξισμὸν ἔκφρασιν. Δὲν λείπει οὔτε ὁ «γενετικὸς κῶδιξ τῶν πρωτεϊνῶν», διὰ νὰ ἀποτελέσῃ ἀντιστοιχίαν πρὸς τὴν «ἀνάπτυξιν ἑνὸς φάσματος εἰδικοτήτων» τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως. Δὲν ἀπουσιάζουν οὔτε αἱ «ἐρευνητικὲς καὶ πανεπιστημιακὲς μονάδες», οὔτε καὶ «ἡ συνομοταξία τῶν ἐπιστημόνων», οὔτε καὶ αὐτὴ ἡ ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον ἰδιοκτησίαν καὶ κυριότητα τοῦ παλαιοῦ συγκροτήματος τῆς Ε.Κ. ὑπαγομένη «ἀξιοκρατία». Ἡ εὔθυμος ὅμως καὶ πτωχαλαζονικὴ αὐτὴ «ἐπιφάνεια» εἶναι ὅλως ἀνίσχυρος, διὰ νὰ ἀποβῇ «ἐπικάλυψις» τῶν εἰς τὸ βάθος ὑποκρυπτομένων σκοπῶν.

Τὸ πρῶτον ἄρθρον διαπνέεται ἀπὸ κίτρινον μῖσος κατὰ τῶν «παραδοσιακῶν» Πανεπιστημίων. Ἀπαιτεῖ τὴν κατάλυσιν «τῆς κλειστῆς ἀπομονωμένης προσωποπαγοῦς ἕδρας» διὰ νὰ εἰσαγάγῃ τὸν μηδενισμὸν τῆς προσωπικῆς εὐθύνης καὶ παντὸς συγκεκριμένου καθορισμοῦ. Συνηγορεῖ δὲ θερμῶς διὰ τὴν ἵδρυσιν «κύκλου μεταπτυχιακῶν σπουδῶν», ὅπου θὰ εὕρουν στάδιον δόξης λαμπρὸν καὶ πλουσιοπαρόχους ἀμοιβὰς οἱ δοκησίσοφοι ἐγκέφαλοι. Κεντρικὸς «στόχος» παραμένει ἡ ἵδρυσις τοῦ περιφήμου «Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἀνωτάτης Παιδείας καὶ Ἐρεύνης» ΕΣΑΠΕ, τὸ ὁποῖον θὰ ἀποτελέσῃ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως τυραννικὴν δυναστείαν ἐξυπηρετοῦσαν κομματικὴν ὑπὲρ τῶν δύο ὑπουργῶν καὶ κοσμοθεωρητικὴν ὑπὲρ τοῦ Λαϊκοῦ Μετώπου σκοπιμότητα. Διὰ νὰ δικαιολογήσῃ ἡ ἀπολογητικὴ ἀρθρογραφία τὴν συγκρότησιν ἑνὸς τοιούτου δικτατορικοῦ —ἐν πλήρει δημοκρατίᾳ— ὀργάνου ἐπιζητεῖ νὰ ἀντλήσῃ πλαστοποιοῦσα τὰ ἱστορικὰ δεδομένα, ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὰς εἰς τὰς ἀγγλοσαξονικὰς χώρας καθιερωμένας ὀργανωτικὰς ἀρχάς. Ἀλλ' ὅσοι ἔχουν καὶ ἁπλῆν μόνον γνῶσιν περὶ τῶν ἐκεῖ κρατούντων, γνωρίζουν ὅτι ἡ ὀργανωτικὴ μορφή, τὴν ὁποίαν προβάλλει ἡ ἀρθρογραφία ὡς ὑπόδειγμα νεωτεριστικόν, ἀποτελεῖ ἱστορικῶς καὶ παραδοσιακῶς καθιερωμένην ὀργανωτικὴν μορφήν. Εἶναι παγκοίνως γνωστὸν ὅτι εἰς τὰς ἀγγλοσαξονικὰς χώρας τὸ Κράτος ἀνέκαθεν εἶχε περιορισθῇ ἀποκλειστικῶς εἰς τὸν πολιτικόν του ρόλον. Ἡ Ἐκπαίδευσις ἦτο εἰς χεῖρας τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας ἡ δὲ κρατικὴ μέριμνα ἐξεδηλοῦτο διὰ τῆς παροχῆς ἐπιχορηγήσεων καὶ «κονδυλίων», πρὸς τὰ ὁποῖα φλογερὸν ἔρωτα καὶ ἀκατανίκητον ἔλξιν αἰσθάνονται καὶ οἱ ἰδικοί μας ἐγκέφαλοι. Εἰδικώτερον εἰς τὰς ΗΠΑ τὰ Πανεπιστήμια ἀφορμηθέντα ἀπὸ τὴν κολλεγιακὴν βαθμίδα ἱδρύθησαν μὲ βραδὺν ρυθμὸν καὶ μὲ εὐρυτάτην συμμετοχὴν τῆς ἰδιωτικῆς καὶ σωματειακῆς πρωτοβουλίας καὶ συνεργασίας. Ἀναπόφευκτον κατόπιν τούτου ἦτο ἡ ἰδιωτικὴ καὶ ἡ ὠργανωμένη σωματειακὴ πρωτοβουλία, ἐφ' ὅσον εἶχε τὴν εὐθύνην τῆς ὀργανώσεως καὶ τῆς λειτουργίας νὰ ἀντιπροσωπεύεται μὲ μέλη οὐχὶ Ἀκαδημαϊκῆς προελεύσεως εἰς ἀποκλειστικὸν σχεδὸν βαθμὸν εἰς τὰ διοικητικῆς ἁρμοδιότητος σώματα. Εἰς τὰς ΗΠΑ διατηροῦνται ἀκόμη ὑπολείμματα τῆς τοιαύτης διοικητικῆς μορφῆς, μόλις δὲ ἀπὸ τοῦ 1952, κατόπιν τῆς διαπιστωθείσης καθυστερήσεως εἰς τὸ κεφάλαιον τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, ἤρχισε σημειουμένη κίνησις πρὸς ἔξοδον ἀπὸ τὴν σημειωθεῖσαν παραδοσιακὴν μορφήν. Εἰς τὰς ὁλοκληρωτικῶς διοικουμένας χώρας, φυσικὸν ἦτο τὸ Μονοκομματικὸν Κράτος νὰ ἀναλάβῃ εἰς χεῖρας του τὴν πραγματικὴν διοίκησιν τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως καὶ νὰ καταστήσῃ σκιώδες τὸ κῦρος τῶν Ἀκαδημαϊκῶν ἀρχῶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον συμπίπτει μὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ εἰσαχθέντος πρὸς ψήφισιν ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς Ἐξουσιοδοτήσεως νομοθετήματος ἐπιδιωκομένους σκοπούς.

Μὲ τὸ δεύτερον ἄρθρον διὰ τῆς προσαγωγῆς στατιστικῶν στοιχείων καταβάλλεται προσπάθεια νὰ καταδειχθῇ ὅτι ἡ Ἀνωτάτη Ἐκπαίδευσίς μας ἔχει ἀνάγκην ἀναδιοργανώσεως, ἐπεκτάσεως καὶ συνδέσεως μὲ τὸ κοινωνικὸν περιβάλλον. Ὅλα ὅμως αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν ἀποκάλυψιν, διότι καὶ πασιφανῆ εἶναι καὶ ὑπὸ τοῦ εἰς τὰ Ἀνώτατα Ἱδρύματα ὑπηρετοῦντος διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἐπανειλημμένως καὶ ἐντόνως ἔχουν ὑποδειχθῆ. Προξενεῖ ὅμως ἀπορίαν πῶς δὲν ἐδόθη ὑπὸ τοῦ ἀπολογητικοῦ ἄρθρου ἡ ἁρμόζουσα προσοχὴ εἰς τὸν ἐν ἀρχῇ τῶν στατιστικῶν δεδομένων σημειούμενον ἀριθμὸν τῶν σπουδαστῶν μας. Ἀναγράφεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν σπουδαστῶν εἰς τὴν χώραν μας ἀνέρχεται εἰς 55 ἐπὶ 10 χιλιάδων κατοίκων, ἐνῶ εἰς τὰς χώρας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης ἀντιστοιχοῦν εἰς 10 χιλιάδας κατοίκους 40 σπουδασταί. Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς ὀρθὸν θὰ ἦτο νὰ καταστῇ ἀφορμὴ διὰ σοβαρωτέρας σκέψεις. Ἔπρεπε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ βαίνῃ διαρκῶς αὐξανόμενος καὶ ὅτι λόγῳ τῆς ἀθλίας ὀργανώσεως τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως μέγα πλῆθος ἀπολυτηριούχων θὰ προσέρχεται εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολὰς μὲ κατάρτισιν καθιστῶσαν δυσχερῆ, ἂν ὄχι ἀδύνατον, τὴν παροχὴν εἰς αὐτοὺς ἔστω καὶ στοιχειώδους ἐπιστημονικῆς μορφώσεως.

Τὸ ἀπολογητικὸν ἄρθρον ὄχι μόνον ἀφίνει ἀσχολίαστον τὸ ρηθὲν δεδομένον ἀλλὰ προσέτι δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ συναγάγῃ τὰ συμπεράσματα τὰ προκύπτοντα ἀπὸ τὰ παρεχόμενα εἰς τὴν τρίτην παράγραφον στατιστικὰ στοιχεῖα. Ἐκεῖ ἀναγράφονται ἐπὶ λέξει τὰ ἀκόλουθα «Ἡ ἀναλογία διδακτικοῦ προσωπικοῦ καὶ σπουδαστῶν εἶναι στὶς προηγμένες χῶρες μεταξὺ 1:2 καὶ 1.16, ἐνῶ στὴν Ἑλλάδα ὁ ἀντίστοιχος μέσος ὅρος εἶναι 1:40 καὶ φθάνει σὲ ὡρισμένες Σχολὲς 1:80». Κάθε ἀπροκατάληπτος καὶ εὐσυνείδητος τῆς καταστάσεως μελετητὴς θὰ ἠσθάνετο τὴν ἀνάγκην νὰ εὕρῃ λόγους ἐπαινετικοὺς διὰ τὴν ἡρωικὴν προσπάθειαν τὴν καταβαλλομένην ἀπὸ τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν Ἀνωτάτων Σχολῶν μας, διὰ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰς τόσον δυσχερεῖς συνθήκας, καὶ διὰ νὰ ἐξυπηρετήσῃ τὰς ἐπιστημονικὰς καὶ τεχνολογικὰς ἀνάγκας τοῦ περιβάλλοντος. Ἀντὶ ἐπαινετικῶν λόγων οἱ ἐγκέφαλοι λοιδορίας μόνον ἔχουν νὰ ἐκτοξεύσουν κατὰ τῶν ἀνθρώπων οἱ ὁποῖοι ἔχουν ἀναλάβει μίαν τόσον βαρεῖαν ἀποστολήν. Τολμοῦν δὲ νὰ προβάλλουν καὶ τὴν ἀπαίτησιν ὅτι ἔπρεπε νὰ γίνεται ὑπὸ τοιούτους ὅρους καὶ καθαρῶς ἐρευνητικὴ ἐργασία εἰς τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἱδρύματα. Εἶναι ἴσως ὡς πρὸς τοῦτο συγχωρητέοι. Ἡ ἐρασιτεχνικὴ καὶ ὅλως ἐπιπολαία μὲ τὴν ἐπιστήμην ἀσχολησίς των ἔχει γίνει ἀφορμὴ νὰ μὴ δύνανται νὰ διακρίνουν τὴν διαφορὰν τὴν διαχωρίζουσαν τὴν ἐπιστημονικὴν ἔρευναν ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ἀπορρεόντων ἀπὸ αὐτὴν πορισμάτων. Δὲν ἠμποροῦν νὰ διαστείλουν τὴν ἐπιπολαίως ἐνημερωτικὴν κολλεγιακὴν μόρφωσιν ἀπὸ τὴν αὐστηρῶς συστηματικὴν ἐπιστημονικὴν σπουδήν. Παραγνωρίζουν ἀκόμη τὴν διαφορὰν ἥτις ὑφίσταται μεταξὺ τῶν συμπληρωτικῶν μεταπτυχιακῶν σπουδῶν καὶ τῆς πραγματικῶς ἀποδοτικῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης. Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἔννοιαν τοῦ περιβάλλοντος διακατέχονται οἱ δοκησίσοφοι ἐγκέφαλοι ἀπὸ ἀσυγχρονίστους παλαιοντολογικὰς ἀντιλήψεις.

Εἰς τὸ τρίτον κατὰ σειρὰν ἄρθρον περιέχονται μελλοντικαὶ προβλέψεις καὶ καθορίζονται τὰ προτεινόμενα μέτρα «συντονισμοῦ», «δομῆς» καὶ λειτουργίας τῶν νέων Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἱδρυμάτων. Ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκην ἀπορροφήσεως τοῦ πλεονάσματος τῶν ἀπολυτηριούχων διὰ τῆς ἱδρύσεως νέων πανεπιστημίων καὶ σχολῶν οὐδεμία ὑπάρχει ἀντίρρησις. Ὅπως ἔχει ὅμως διατυπωθῇ τὸ προτεινόμενον νομοσχέδιον, ἐπεισάγει διχασμὸν μεταξὺ τῶν ὑφισταμένων καὶ μελλοντικῶς συγκροτηθησομένων Ἱδρυμάτων. Καταδικάζει τὰ «παραδοσιακά», ὅπως τὰ χαρακτηρίζουν οἱ ἐγκέφαλοι, Πανεπιστήμια, παραδίδει τὴν μέριμναν διὰ τὴν ἵδρυσιν τῶν νέων εἰς τὸ ΕΣΑΠΕ καὶ στραγγαλίζει τὴν ἀκαδημαϊκὴν αὐτοτέλειαν. Ἡ ἵδρυσις συμβουλίων μὲ ἀποστολὴν μελέτης τῶν προβλημάτων τῆς ἀναπτύξεως τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς προωθήσεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης εἶναι ὄχι μόνον παραδεκτὴ ἀλλὰ καὶ εὐκταία. Τοιαῦτα δὲ συμβούλια λειτουργοῦν εἰς τὰς προηγμένας χώρας. Εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν λειτουργεῖ τὸ «Συμβούλιον διὰ τὴν ἐπιστήμην» τὸν πυρῆνα τοῦ ὁποίου ἀποτελοῦν 16 διακεκριμένοι ἐπιστήμονες διοριζόμενοι κατόπιν ὑποδείξεως ἐκ μέρους τῆς Συνδιασκέψεως τῶν Πρυτάνεων. Τὸ Συμβούλιον τοῦτο οὐδεμίαν ἀνάμιξιν ἔχει μὲ τὴν Διοίκησιν. Ἐκδίδει μόνον γνωματεύσεις ἐχούσας τὴν ἰσχὺν συστάσεων πρὸς τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν. Ὅθεν ἐὰν οἱ κ.κ. ὑπουργοὶ τῆς Παιδείας καὶ Συντονισμοῦ ἐπιθυμοῦν εἰλικρινῶς τὴν ἵδρυσιν τῶν Νέων Πανεπιστημίων, ὀφείλουν νὰ παραιτηθοῦν ἀπὸ τὴν ἀξίωσιν νὰ ἀσκήσουν μονοκρατορίαν ἐπὶ τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως διὰ τοῦ ΕΣΑΠΕ.

Κ. Δ. ΓΕΩΡΓΟΥΛΗΣ

[15.1]

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΕΝΩΣΙΣ ΓΟΝΕΩΝ
"Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ"
Βουκουρεστίου 18 ΤΗΛ.629-567
ΑΘΗΝΑΙ: (134)

'Εν ''Αθήναις τῇ 25ῃ 'Ιανουαρίου 1965

Πρός
Τόν 'Αξιότιμον Κύριον
.Κυβερν. Εσωτ. . . . . .
. . . . . .
Βουλευτήν Αθηνῶν. . . . . Ενταυθα

'Αξιότιμε Κύριε Βουλευτά

Σᾶς εἶναι γνωστά ὅσα ἐγράφησαν εἰς τόν ἡμερήσιον τύπον ὅσον ἀφορᾶ τόν νέον Νόμον περί Γενικῆς Παιδείας καί τόν συντάξαντα καί εἰσηγηθέντα τήν ἐκπαιδευτικήν μεταρρύθμισιν Γενικόν Γραμματέα τοῦ 'Υπουργείου 'Εθνικῆς Παιδείας καί Θρησκευμάτων κ. Εὐ. Παπανοῦτσον.

Γνωρίζετε ὡσαύτως καί τάς διαμαρτυρίας, αἵτινες ἐξ ὅλων τῶν περιοχῶν τῆς 'Ελλάδος, οὐ μόνον ἐκ μέρους τῆς ἡμετέρας Πανελληνίου 'Ενώσεως ἀλλά καί πλείστων ἄλλων, ἠγέρθησαν κατά τῆς ἀποφασισθείσης ἀνατροπῆς τῶν ἐν τῇ 'Εκπαιδεύσει ὡς πρός τόν παραμερισμόν τῆς γλώσσης ἀφ'ἑνός καί τῆς θρησκευτικῆς διαπαιδαγωγήσεως ἀφ' ἑτέρου.

Δυστυχῶς ὄχι μόνον αἱ διαμαρτυρίαι δέν ἀπέδωσαν τό προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα ἀλλά καί ἐπεζητήθη νά παρασταθῇ ὅτι ἐνεργοῦμεν ὡς ὄργανα πολιτικῶν ἐπιδιώξεων, ὡς ἐμπνεόμενοι ἀπό στενόκαρδον θρησκευτικόν φανατισμόν.

Διά τοῦτο ἤχθημεν εἰς τήν ἀπόφασιν νά κυκλοφορήσωμεν τήν ἀποστελλομένην καί πρός 'Υμᾶς διακήρυξιν τῆς 'Ενώσεώς μας πρός τόν 'Ελληνικόν Λαόν διά νά ἐνημερωθοῦν οἱ ἀπροκαταλήπτως σκεπτόμενοι ποῖαι αἱ πεποιθήσεις καί αἱ ἀρχαί τοῦ κ. Γενικ. Γραμματέως τοῦ 'Υπουργείου, τοῦ εἰσηγουμένου τήν μεγάλην δῆθεν ἀναμορφωτικήν προσπάθειαν πρός ἐκσυγχρονισμόν τῆς 'Εκπαιδεύσεως.

'Υποβάλλομεν δέ τήν παράκλησιν ὅπως μελετήσητε μετά τῆς δεούσης προσοχῆς τήν συναποστελομένην διακήρυξιν ἐξ ἧς προκύπτει ὅτι ἡ παρουσία τοῦ κ. Παπανούτσου εἰς τό 'Υπουργεῖον τῆς Παιδείας ἀποτελεῖ πραγματικόν κίνδυνον διά τήν ἐθνικήν καί χριστιανικήν διαπαιδαγώγησιν τῆς 'Ελληνικῆς νεολαίας, εἰς τήν ἀγωγήν τῆς ὁποίας λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν ἄλλων ἐπιβλαβῶν ἐπιδράσεων καί τῶν ξένων προπαγανδῶν, θά πρέπει νά δοθῇ ἐντελῶς ἰδιαιτέρα προσοχή.

'Ως ἐκπρόσωποι δέ χιλιάδων 'Ελλήνων οἰκογενειαρχῶν ἀνηκόντων εἰς τήν "Ενωσιν ἡμῶν ἀλλά καί πολλῶν ἄλλων μυριάδων οἱ ὁποῖοι εὐτυχῶς διά τόν τόπον διατηροῦν ἀκόμη ἀκμαῖον τό ἐθνικόν καί θρησκευτικόν αὐτῶν φρόνημα, Σᾶς παρακαλοῦμεν ὅπως ἐνώπιον ἑνός τόσον μεγάλης σημασίας θέματος εὐαρεστηθῆτε νά ἐνεργήσητε ἕκαστος κατά τάς εἰς ἕκαστον παρεχομένας δυνατότητας πρός ἀποτροπήν τοῦ ἀπειλοῦντος τάς ψυχάς τῶν 'Ελληνοπαίδων κινδύνου.

Διά τήν Πανελλήνιον "Ενωσιν Γονέων
"Η Χριστιανική 'Αγωγή"

'Ο Πρόεδρος
"Αθως Δάλλας
Πολιτικός Μηχανικός

'Ο Γενικός Γραμματεύς
Νικ. Παπαγεωργίου
'Επίτιμος Δ/τής 'Εφοριῶν Καπνοῦ

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟΣ ΕΝΩΣΙΣ ΓΟΝΕΩΝ
"Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ,,
Γ. Ε. Χ. Α.
ΕΔΡΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ 18

25 Ιανουαρίου 1965

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

ΔΙΑΤΙ ΖΗΤΟΥΜΕΝ Ν' ΑΠΟΜΑΚΡΥΝΘΗ ΑΠΟ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ὁ κ. Εὐάγ. Παπανοῦτσος

Εἶναι ἤδη γνωστὸν ἐκ τῶν δημοσιευθεισῶν διαμαρτυριῶν, ὅτι εἰς τὴν προσπάθειαν ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς αὐτοῦ κ. Εὐ. Παπανοῦτσος, συμμετέχει ἐνεργῶς καὶ ἡ Ἕνωσις ἡμῶν. Ὡς ἦτο ἐπόμενον, τόσον ὁ κ. Π. ὅσον καὶ οἱ ὁμόφρονές του ἀντέδρασαν ἐντόνως, κατηγοροῦντες ἡμᾶς ὡς «σκοταδιστάς», οἱ ὁποῖοι δὲν ἠμποροῦν νὰ κατανοήσουν τὴν σοφίαν τοῦ κ. Π., τοῦ ὁποίου τὰ γραφόμενα δῆθεν διαστρέφομεν, ἵνα οὕτω, ὡς λέγουν τὸν «κατασυκοφαντήσωμεν».

Καὶ καθόσον μὲν ἀφορᾶ τὰ ἐλατήρια τῆς κατὰ τοῦ κ. Π. πολεμικῆς δυνάμεθα νὰ διαβεβαιώσωμεν τοὺς πάντας ὅτι οὔτε προσωπικόν τινα λόγον ἔχομεν ἐναντίον τοῦ κ. Π. οὔτε τὴν θέσιν του ἐποφθαλμιοῦμεν, ἀλλ' οὔτε καὶ ἀνεχόμεθα νὰ ῥίψωμεν εἰς τόσον χαμηλὰ ἐπίπεδα, ὅπως εἶναι ἡ κομματικὴ διαμάχη, ὑψίστης σημασίας Ἐθνικὸν θέμα, ὡς τὸ τῆς Παιδείας. Διότι ὅμως ἡ ὅλη πολιτεία τοῦ κ. Π. εἰς τὸ θέμα τοῦτο καὶ ἰδιαιτέρως εἰς ὅ,τι ἀφορᾶ τὴν στοιχειώδη καὶ τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν, ἐμπερικλείει θανασίμους διὰ τὴν μαθητιῶσαν νεολαίαν κινδύνους, διὰ τοῦτο καὶ ἐτάχθημεν ἐναντίον τοῦ κ. Π.

Περὶ τῶν κινδύνων αὐτῶν ἤδη ἐρχόμεθα νὰ κατατοπίσωμεν τοὺς ἁρμοδίους καὶ δὴ τοὺς Ἕλληνας οἰκογενειάρχας, ἀπαντῶντες συγχρόνως καὶ εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι εὑρεστήθησαν νὰ μᾶς ἀποκαλέσουν «σκοταδιστὰς» καὶ «διαστρεβλωτὰς» τῶν ὑψηλῶν τάχα νοημάτων τῶν συγγραμμάτων τοῦ κ. Π., τὴν σοφίαν τοῦ ὁποίου ἡμεῖς δὲν ἠμποροῦμεν νὰ κατανοήσωμεν.

Οὕτω : 1) Ἡ διαγωγὴ τοῦ κ. Π. ὡς Δ)ντοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Τριπόλεως κατὰ τὴν περίοδον τῆς κατοχῆς καὶ τῆς Ἐαμοκρατίας, καθιστᾶ αὐτὸν ἐθνικῶς ὕποπτον.

Περὶ τῆς ἐθνικῶς ὑπόπτου δράσεώς του μαρτυροῦσιν ἐπαρκῶς αἱ ἀναφοραὶ τῶν Ἀρχῶν Ἀσφαλείας, δημοσιευθεῖσαι εἰς τὴν ἐφημερίδα «Ἡμέρα» τῆς 28ης Νοεμβρίου 1964, τὸ περιεχόμενον τῶν ὁποίων οὐδεὶς ἐτόλμησε ν'ἀμφισβητήσῃ. Δὲν ἦτο δὲ τότε ὁ ἀνὴρ, νεανίσκος τις τὸν ὁποῖον παρέσυραν τὰ ἀνατρεπτικὰ συνθήματα τοῦ Ε.Α.Μ.

Οὕτω ὁ κ. Π. περιγράφεται ὡς «εἷς ἐκ τῶν πλέον φανατικῶν κομμουνιστῶν» ὡς «ὀργανωτὴς τῆς Ε.Π.Ο.Ν. καὶ τοῦ Ε.Α.Μ. Ἀρκαδίας, ὡς «δημιουργὸς τοῦ κομμουνιστικοῦ πυρῆνος εἰς τὸν κλάδον τῶν Δημοδιδασκάλων τῆς περιοχῆς Ἀρκαδίας», καὶ ὡς ὁ «ἄνθρωπος ὅστις διὰ τῆς δραστηριότητός του καὶ τῆς θέσεως ἣν κατεῖχε, μεγάλως ἐπέδρασεν εἰς τὸν παρασυρμὸν πρὸς τὰς ἀντιλήψεις του, ἀρκετῶν σπουδαστῶν καὶ σπουδαστριῶν τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Τριπόλεως καὶ ἄλλων ἀτόμων».

Τέλος ὑπῆρξε καὶ Πρόεδρος τῆς πρώτης Νομαρχιακῆς Ἐπιτροπῆς Τριπόλεως ἐπι'Εαμοκρατίας.

Βάσει τῶν στοιχείων τούτων καὶ τῶν συγγραμμάτων του ἡ Γνωμοδοτικὴ Ἐπιτροπὴ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας τοῦ Θ' ψηφίσματος, ἀποτελουμένη ἐξ Ἐκπαιδευτικῶν Συμβούλων γνωμοδοτεῖ ὑπὲρ τῆς ἀπολύσεως τοῦ κ. Εὐ. Παπανούτσου ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Δ)ντοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς Ἀκαδημίας Τριπόλεως «διὰ διαγωγὴν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἰδιότητά του ταύτην καὶ ἔλλειψιν τοῦ ἀπαιτουμένου ἤθους».

Καὶ ἡμπορεῖ μὲν ἡ Πατρὶς τὴν ὁποίαν τόσον κακομεταχειρίζεται ὁ κ. Π. νὰ τοῦ παρέσχεν ἀμνηστίαν δι' ὅσα ἐναντίον της ἔπραξε, δὲν ἠμπορεῖ ὅμως νὰ τοῦ ἐμπιστευθῇ καὶ τὴν ἀγωγὴν τῶν Ἑλληνοπαίδων.

2) Ὁ κ. Π. δὲν πιστεύει εἰς ὅσα περὶ Θεοῦ, Χριστοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ περὶ Χριστιανικῆς ἠθικῆς διδάσκει ἡ Ἐκκλησία μας. Ἀλλ' εἶναι ἕνας ὡμὸς ὑλιστὴς καὶ ἄθεος, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ συγκαλύψῃ τὰς ἰδέας του κάτω ἀπὸ ἕνα περίτεχνον ἐκφραστικὸν μανδύαν, χωρὶς ὅμως καὶ νὰ τὸ κατορθώνῃ.

Οὕτω : Κατόπιν τοῦ δημιουργηθέντος εἰς βάρος του θορύβου, ὁ κ. Π. ἀπεφάσισε ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐναντίον του κατηγορίας δι' ἑνὸς ἄρθρου δημοσιευθέντος εἰς τὸ «Βῆμα», τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1964 ὑπὸ τὸν τίτλον «Τί πιστεύω».

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο ὁ κ. Π., προτοῦ προχωρήσει εἰς ἀποδείξεις περὶ τοῦ τί πιστεύει, γράφει ἐν εἴδει εἰσαγωγῆς τὰ ἑξῆς : «Ὅσοι διακονοῦν τὴν Ἐπιστήμη καὶ τὰ Γράμματα μὲ τὸν παραπάνω τρόπο δὲν ἀπαγγέλλουν ἕνα «πιστεύω» ποὺ τὸ ἔχουν ἄλλοι γραμμένο, ἀλλὰ κάθε μέρα, κάθε ὥρα, κάθε στιγμὴ «ἐξομολογοῦνται δημοσίᾳ σὰν τοὺς πρώτους Χριστιανούς».

Δὲν θέλει λοιπὸν ὁ κ. Π. «ν'ἀπαγγείλῃ ἕνα «πιστεύω» ποὺ τὸ ἔχουν ἄλλοι «γραμμένο». Ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δι' αὐτὸ ἀκριβῶς τὸν κατηγοροῦμεν. Ὅτι δηλαδὴ δὲν θέλει ν' ἀπαγγείλῃ τὸ

«Πιστεύω», δηλαδὴ τὸ «Σύμβολον» τῆς Πίστεως τῆς 'Ορθοδόξου 'Ανατολικῆς 'Εκκλησίας. 'Αλλ' αὐτὸς ποὺ δὲν θέλει ν'ἀπαγγείλη ἕνα τέτοιο «Πιστεύω» δὲν εἶναι ὀρθόδοξος Χριστιανός.

Ἂς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ ἐρωτήσωμεν : Εἶναι μεγάλη ἀξίωσίς μας ν' ἀπαιτοῦμεν, ὅπως ὄχι ὁ αὐθέντης τῆς Παιδείας, ὅπως εἶναι ὁ κ Π., ἀλλ' ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς ἁπλῶς, νὰ εἶναι ὀρθόδοξος Χριστιανός ;

Τότε διατί νὰ μὴ ἀναβιβάσωμεν τάχα εἰς ἕνα τοιοῦτον ὑψηλὸν ἀξίωμα, ἕνα 'Εβραῖον ἢ ἔστω ἕνα Καθολικὸν ἢ Διαμαρτυρόμενον ; Ἁπλῶς καὶ μόνον διότι αὐτοὶ μὲν ἔχουν ἕνα σαφὲς «πιστεύω» ὁ δὲ κ. Π. δὲν ἔχει κανένα ;

'Αλλὰ θὰ τοῦ εἴπωμεν ἡμεῖς τί πιστεύω ἔχει : «'Εκεῖνο ποὺ ὀνομάζω ἐγὼ Θρησκεία δὲν ἔχει καμμία σχέσι φανερὴ ἢ μυστικὴ μὲ τὶς ἐκκλησίες καὶ τὰ δόγματα μιᾶς ὡρισμένης θρησκείας.... 'Η θρησκεία εἶναι μιὰ ἔννοια φιλοσοφική, μιὰ νοητὴ σύνθεσις. Σὲ μιὰ τέτοια ἀντίληψη τῆς θρησκείας οὔτε Θεὸς χρειάζεται ἀπαραίτητα, οὔτε λατρεία». Αὐτὰ γράφει ὁ κ Π. εἰς τὸ βιβλίον του «Περὶ Τέχνης» (σελὶς 196). Εἰς δὲ τὸ βιβλίον «Τριλογία τοῦ Πνεύματος» σελὶς 225 γράφει : «Μᾶς λείπει ἡ μία καὶ μόνη θρησκευτικὴ ἰδέα. Δυὸ τίμιες ἰδέες πλάσαμε καὶ συντρίψαμε ἴσαμε σήμερα. Τὴν προελληνικὴ καὶ τὴν Χριστιανική. Τὰ σημεῖα τῶν καιρῶν δείχνουν πῶς κυοφορεῖται μία τρίτη καὶ μία τετάρτη καὶ μία πέμπτη» !!!
Χρειάζονται μήπως σχόλια ;

'Αλλ' αὐτὰ προτιμᾶ νὰ τ'ἀφίση κατὰ μέρος ὁ κ. Π. «γιατὶ εἶναι γραμμένα στὰ χοντρὰ βιβλία (ποὺ γράφει ὁ κ. Π.) καὶ γιατὶ εἶναι δύσκολο νὰ τὰ καταλάβης - πρὸ πάντων ὅταν δὲν θέλεις νὰ μπῆς στὸ νοημά τους - καὶ ἄνοιξε τὴν ἐφημερίδα ὅπου ἔχουν κάθε βδομάδα τὴ στήλη τους... καὶ τότε ἂν ἔχης τὸ μυαλὸ ποὺ χρειάζεται γιὰ τὴν περίσταση (!), θ'ἀντιληφθῆς τὶς ἰδέες καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς ζωῆς τους.»

Μὲ αὐτὲς τὶς μεγαλόστομες κενολογίες νομίζει ὅτι ἀποφεύγει τὶς κακοτοπιὲς ὁ κ. Π. 'Ημεῖς ὅμως σύμφωνα μὲ τὴν σύστασίν του θὰ τὸν παρακολουθήσωμεν καὶ εἰς τὰ ὅσα γράφει κατωτέρω εἰς τὸ ἄρθρον του τοῦτο, διὰ νὰ κατατοπίση (;) τοὺς Ἕλληνας περὶ τοῦ τί «πιστεύει».

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο, λοιπὸν ὁ κ. Π. παραθέτει ἀποσπάσματα 4 ἄρθρων του, δημοσιευθέντων τῶν μὲν τριῶν πρώτων ἐπ' εὐκαιρία τῶν Χριστουγέννων (1946,1947 καὶ 1948) τοῦ δὲ τετάρτου κατὰ τὴν μεγάλην ἑβδομάδα τοῦ 1949, εἰς ἀνύποπτον, ὡς γράφει χρόνον. Θὰ ἦτο εὐχῆς ἔργον ἐὰν τὸ ἄρθρον τοῦτο τοῦ κ. Π. «Τὶ πιστεύω» (Βῆμα 3-12-64) ἀνεδημοσιεύετο εἰς ὅλας τὰς 'Ελληνικὰς 'Εφημερίδας, διὰ νὰ μάθη τὸ Πανελλήνιον ἂν τὸ κατορθώση, «τί πιστεύει» ὁ κ. Π. 'Ημεῖς κατ' ἀνάγκην θὰ περιορισθῶμεν εἰς παράθεσιν περικοπῶν ἐκ τῶν ἀποσπασμάτων, αἱ ὁποῖαι παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδιαφέρον.

Οὕτω εἰς ἕν τῶν ἀποσπασμάτων τούτων ὑπὸ τὸν τίτλον «Οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ» ὁ κ. Π., προσπαθῶν νὰ ἀπαντήση εἰς τὸ ἐρώτημα διατὶ ἐπέζησεν ὁ Χριστιανισμὸς «ὕστερ' ἀπὸ τόσες κοινωνικὲς καὶ πνευματικὲς μεταβολὲς βαθύτατες..», δίδει τὴν ἑξῆς καταπληκτικὴν πράγματι ἀπάντησιν : «Τὸ πρόβλημα γίνεται κάπως εὐκολώτερο ἂν συλλογιστοῦμε πόσο ἁπλὸ καὶ βαθύ, ἀνθρώπινα βαθύ, εἶναι τὸ μήνυμα ποὺ ἔφερε ὁ Χριστιανισμὸς στὸν κόσμο. 'Αγάπη τὸ εἶπε καὶ τὸ λέμε. Καὶ ἀγάπη εἶναι ὅλο κι' ὅλο».

Εἶναι ἄξιος συγχαρητηρίων ὁ πρώην θεολόγος κ. Π. διὰ τὴν ἀνακάλυψίν του! Ὥστε τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης καὶ μόνον ἤρκεσε διὰ νὰ ἐπιζήση τόσων πνευματικῶν καὶ κοινωνικῶν μεταβολῶν ὁ Χριστιανισμὸς ὡς Θρησκεία, παρὰ τοὺς διωγμούς, παρὰ τὰ μαρτύρια, παρὰ τὰ θηρία, τὴν φωτιά, τὸν θάνατο ; Μπράβο κ. Παπανοῦτσο ! Κι' ἐμεῖς οἱ ἁπλοϊκοὶ ἐνομίζαμε ὅτι ἦταν ἡ θεία παντοδυναμία τοῦ «Βρέφους τῆς Βηθλεέμ», ὁ ὁποῖος ἐβεβαίωσεν ὅτι «Πύλαι ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς» (δηλαδὴ τῆς 'Εκκλησίας Του). Διὰ τὸν κ. Π. εἶναι ἄχρηστος ἡ θεία παντοδυναμία, ὅπως εἶναι ἄχρηστος καὶ ὁ Θεός. 'Αρκεῖ τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης διὰ ν' ἀνακηρυχθῆ ἕνας ἄνθρωπος εἰς Θεὸν καὶ νὰ ἐπιζήση ὅλων αὐτῶν τῶν τρομερῶν διωγμῶν ἡ θρησκεία, τὴν ὁποίαν 'Εκεῖνος ἐθεμελίωσε. Διὰ νὰ θολωθοῦν ὅμως καὶ κάπως τὰ νερά, ὁ κ. Π. τελειώνει μὲ τὴν φράσιν «ἕνα τέτοιον θεὸ ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψη κανείς». Ἔτσι ἠμπορεῖ νὰ ἰσχυρισθῆ ὅτι ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης. Ἂς μὴ σπεύση ὅμως νὰ τὸ ἐπιβεβαιώση ἀποκαλῶν ἡμᾶς «συκοφάντας» καὶ «διαστρεβλωτὰς» τῶν γραφομένων του, οὔτε αὐτὸς οὔτε οἱ ὁμοϊδεάται του. Διότι αὐτὴ ἡ φρᾶσις, ὅπως εἶναι τυπωμένη εἰς τὸ ἐν λόγῳ ἄρθρον (Βῆμα 3-12-64) ἀποτελεῖ παραποίησιν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ ὁποίου τὸ πρωτότυπον ἔχομεν ἀνὰ χεῖρας («Βῆμα» 25-12-47), τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς : «ἕνα τέτοιον «θεὸ» ποτὲ δὲν θὰ τὸν ἐγκαταλείψη κανείς». 'Αντιλαμβάνεται ὁ καθεὶς πόσον ἀλλοιώνεται τὸ νόημα διὰ τῆς ἀπαλοιφῆς τῶν εἰσαγωγικῶν. 'Η λέξις «θεὸς» ἐντὸς εἰσαγωγικῶν σημαίνει, ὅτι δὲν εἶναι Θεός, ἐνῷ τὸ θεὸς μὲ ἀραιὰ γράμματα σημαίνει ὅτι ὑπονοεῖ τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης. Τὸ ὅτι ἄλλωστε ὁ κ. Π. δὲν ἤθελε τὸ 1947 νὰ ὑπονοήση τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης καὶ διὰ τοῦτο ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὸν ἀνύποπτον ἐκεῖνον χρόνον τὰ εἰσαγωγικὰ τὰ ὁποῖα τώρα ὑπόπτως ἀπαλείφει, προκύπτει σαφῶς καὶ ἀδιαμφισβητήτως καὶ ἀπὸ ὅσα περιέχονται εἰς τὸ ἀρχικὸν κείμενον, τὰ ὁποῖα φυσικὰ ὡς μὴ συμφέροντα, ὁ κ. Π. κρίνει σκόπιμον καὶ πάλιν ὑπόπτως νὰ παραλείψη. Ἔγραφε λοιπόν : «Ἦταν ἁπλό, πολὺ ἁπλὸ τὸ μήνυμα ποὺ ἔφερε ὁ Χριστιανισμὸς στὸν συγχυσμένο κόσμο τοῦ καιροῦ του. Μήνυμα πλεγμένο μὲ τὴν προσωπικὴ ἱστορία ἑνὸς ὁλόαγνου ἀνθρώπου. (Σημ. δὲν ἦτο λοιπὸν Θεὸς ἀλλ' ἄνθρωπος), ποὺ γεννήθηκε ταπεινὰ στὴ «φάτνη τῶν ἀλόγων» καὶ ἀθῶος παραδόθηκε σ' ἕνα βασανιστικὸ θάνατο «ἐπὶ τοῦ σταυροῦ.» Στὴ λιγόχρονη ζωή του, σκοτεινές, «σοφὲς» ἀλήθειες δὲν ἀπεκάλυψε... Ὅμως ὁ σύντομος αὐτὸς λόγος ἔδωσε τὴν κρίσιμη ἐκείνη ὥρα στὸν κόσμο ὅ,τι ἀκριβῶς τοῦ ἔλειπε: ἕνα ρῖγος μιὰ καινούρια «μαγικὴ διάθεση-τὴν πίστη». (Σημ. τὰ ὑπογραμμίσματα εἶναι ἰδικά μας).

Ὁ λόγος λοιπὸν (τὸ κήρυγμα δηλαδὴ τῆς ἀγάπης) ἐγέννησε τὴν πίστη. Ἄλλη μιὰ φορὰ συγχαρητήρια εἰς τὸν πρῶην θεολόγον κ. Παπανοῦτσον.

Καὶ ἐρωτᾶται τώρα ποῖος εἶναι παραχαράκτης καὶ διαστροφεὺς τῶν γραφομένων τοῦ κ. Π Ἡμεῖς ἢ αὐτός ;

3) Ἀλλὰ διὰ τὸ ζήτημα τοῦ Χριστιανισμοῦ ὑπάρχει καὶ ἄλλη πλευρά, ποὺ βοηθεῖ νὰ διασαφηνισθοῦν τ'ἀνωτέρω. Εἰς τὸ ἀπόσπασμα τοῦ ἄρθρου του ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ ἱστορικὸ νόημα τοῦ Χριστιανισμοῦ» (Βῆμα 25-12-46) τὸ ὁποῖον καταχωρεῖ εἰς τὸ «Τί πιστεύω» τῆς 3-12-64 γράφει : «Πίστις ἁπλῆ (ὁ Χριστιανισμὸς) ταπεινῶν ἀνθρώπων, φτωχῶν μέσα στοὺς θησαυροὺς τῆς καρδιᾶς καὶ στὴ σοφία τους μωρῶν, ποὺ θὰ ἔμενε, ὅπως ἦταν στὴν ἀρχή, ἕνας μικρὸς καημός, ἡ μέθη μιᾶς παρηγοριᾶς, ἡ ἔξαψι ἑνὸς ἱεροῦ ἀλλὰ τυφλοῦ φανατισμοῦ, ἂν δὲν εἶχε τὴν τύχη νὰ πέση σ' ἕνα κόσμο διαποτισμένο ἀπὸ τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα». Δηλαδή : Ὁ Χριστιανισμὸς «ἂν δὲν εἶχε τὴν τύχη» νὰ πέση ἐπάνω στὸν Ἑλληνισμό, θὰ ἔμενε «ὅπως ἦταν στὴν ἀρχὴ» ἕνας μικρὸς καημὸς κλπ. Καὶ δὲν ἐντρέπεται νὰ τὰ γράφη αὐτὰ ἕνας ἄνθρωπος σπουδάσας θεολογίαν.

Καὶ ἡμεῖς οἱ «σκοταδισταὶ» ἐπιστεύαμε ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἐθριάμβευσε χάρις εἰς τὴν θείαν προέλευσίν της, χάρις εἰς τὴν προστασίαν τοῦ ἱδρυτοῦ της ὁ ὁποῖος εἶναι Θεὸς ἀληθινός, Θεὸς αἰώνιος καὶ παντοδύναμος.

Ὥστε ὁ Χριστιανισμὸς «ἦταν στὴν ἀρχὴ ἕνας μικρὸς καημός, ἕνας τυφλὸς φανατισμός κλπ.» ποὺ θὰ ἔμενε τέτοιος «ἂν δὲν εἶχε τὴν τύχη κλπ.» Τί νὰ πρωτοθαυμάση κανεὶς ἀπὸ ὅλα αὐτά; Ἀφίνομε τοὺς χαρακτηρισμοὺς εἰς τούς ἀναγνώστας καὶ περιοριζόμεθα νὰ συγχαρῶμεν ἄλλην μίαν φορὰν τὸν θεολόγον κ. Εὐάγ. Παπανοῦτσον.

4) Ἂς ἴδωμεν, τώρα, καὶ διὰ τὸν ἄνθρωπον τί πιστεύει ὁ κ. Π. Μόνον ποὺ θ'ἀναγκασθῶμεν νὰ καταφύγωμεν στὰ «χονδρά του βιβλία».

Εἰς τὸ βιβλίον του «Φιλοσοφία καὶ Παιδεία» (σελὶς 107) γράφει «Ὅλα τὰ μεγάλα πνευματικὰ κινήματα : «ἡ ἐπιστημονικὲς θεωρίες» ἡ καλλιτεχνικὴ δημιουργία, ἡ ἠθικὴ δράσις ἔχουν ἀφετηρία ἕνα παλμὸ τῆς βιολογικῆς ὕπαρξης τοῦ ἀνθρώπου... Οἱ φυσιοδίφες τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ οἱ σύγχρονοί μας ψυχολόγοι μᾶς ἔμαθαν νὰ μὴ θεωροῦμε εὐτελῆ καὶ νὰ μὴ περιφρονοῦμε τὴ βιολογικὴ καταγωγὴ τοῦ πνεύματος Δὲν εἶναι ταπείνωση γιὰ τὸν ἄνθρωπο ν'ἀναγνωρίση τίς βιολογικὲς ρίζες τοῦ πνευματικοῦ του πολιτισμοῦ. Ὅλη του ἡ ἀξία ἄλλωστε αὐτοῦ ἔγκειται : «ὅτι ἔκανε ἕνα τυφλὸ καὶ βίαιο φυσιολογικὸ σπασμό, τὸ ἔνστικτο, παλμὸν ἐλευθερίας, κίνημα πνευματικό» (!!). Ἀσχέτως τοῦ ὅτι εἶναι λίαν ἀμφισβητήσιμον ὅτι ταῦτα διδάσκουν οἱ βιολόγοι καὶ οἱ σύγχρονοι ψυχολόγοι, πλὴν τῶν καθυστερημένων ὀπαδῶν τῶν χονδροειδῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν τῶν Μπύχνερ, Χαῖκελ κλπ., μεταξὺ τῶν ὁποίων φαίνεται νὰ συγκαταλέγη ἑαυτὸν ὁ «μέγας στοχαστὴς» κ. Παπανοῦτσος, θὰ πρέπει νὰ βιάση κανεὶς πολὺ τὸν ἑαυτόν του διὰ νὰ μὴ ἐλεεινολογήση τὰς παραδοξότητας αὐτάς. Ἤρκεσε λοιπὸν ἕνας βίαιος φυσιολογικὸς σπασμὸς ποὺ ἔκαμε τὸ ἔνστικτο, διὰ νὰ ἀναπηδήση τὸ πνεῦμα !

Συγχαρητήρια εἰς τὸν στοχαστὴν κ. Παπανοῦτσον.

5) Καὶ τώρα ἂς πάρουν οἱ γονεῖς μερικὰ ἠθικὰ (;) παραγγέλματα χρήσιμα διὰ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παιδιῶν τους ἀπὸ τὰ χοντρὰ βιβλία τοῦ κ. Π.Ἰδοὺ διὰ νὰ θαυμάσετε τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον!

«Ἡ σαρκικὴ λαγνεία ἔχει ἕνα μόνο μὰ δυνατὸ κι' ἀποτελεσματικὸ φάρμακο : τὴν ἀκολασία.. Μ'αὐτὴ γλυτώνεις μιὰ γιὰ πάντα ἀπὸ τὴν **obsession** (τυραννίαν) τοῦ θηλυκοῦ καὶ βρίσκεις μαζί μὲ τὴ σωματικὴ καὶ τὴ διανοητική σου ἰσορροπία».

«Ἡ γυναῖκα εἶναι ἀπὸ κεῖνα τὰ ἀσήμαντα πονηρὰ πράγματα, σᾶν τὸν πλοῦτο π. χ. τὴ δόξα, ποὺ δένουν τὸν ἄνθρωπο μὲ τὴ γῆς καὶ διαιωνίζουν ἄσκοπα τὰ βάσανά του Δόλωμα λοιπὸν καὶ μέσον διαιώνισης τῆς ἀνθρώπινης βλακείας καὶ δυστυχίας Τὸ φρονιμώτερο ποῦχεις νὰ κάνης εἶναι ἐκεῖνο ποὺ κάνουν οἱ μάγοι μὲ τὰ φίδια : Τοὺς βγάζουν ἀπὸ τό στόμα τὸ φαρμάκι καὶ παίζουν ἔπειτα ἀκίνδυνα μαζί τους. Νὰ γλεντᾶς λοιπὸν καὶ σύ τὴν γυναῖκα, μὰ νὰ μὴν τὴν ἀφήνης νὰ γεννάη...» (Ἐκ τοῦ περὶ ἠθικῆς βιβλίου τοῦ κ. Π.)

Ἂς χειροτονήσουν λοιπὸν αἱ θαυμάστριαί του τὸν κ. Π. καὶ ἂς τοῦ ἐκφράσουν τὴν εὐγνωμοσύνην των διὰ τὴν ὑψηλὴν ἰδέαν ποὺ ἔχει περὶ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ προορισμοῦ της.

Θὰ ὑποστηρίξη πιθανῶς ὁ κ. Π. καὶ οἱ ὁμόφρονές του,κρυπτόμενοι πίσω ἀπὸ τὸ δάκτυλόν των, ὅτι αὐτὰ εἶναι σκέψεις καὶ ἐπιθυμίαι τοῦ «ἠθικοῦ τέρατος» διὰ τὸ ὁποῖον γράφει πολλὰ καὶ διάφορα.Ἀλλ'ὄχι ἕνας Θεολόγος ἢ ἔστω ἕνας φιλόσοφος, διότι φαίνεται ὅτι πολὺ ἔχει μετανοήσει διότι ἐσπούδασε Θεολογίαν ὁ κ. Π.,ἀλλ' οὐδ'ἕνας ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος ἔχει συνείδησιν τῆς εὐθύνης του ὡς συγγραφέως, ὁ ὁποῖος διεκδικεῖ μάλιστα πρωτεύουσαν θέσιν ὡς παιδαγωγός, θὰ ἠρκεῖτο ποτέ εἰς τὸ νὰ θέση ἁπλῶς ὡς ἐπικεφαλίδα τόν τίτλον «Τὸ **credo** ἑνὸς ἠθικοῦ τέρατος», διὰ νὰ καλύψη τὴν εὐθύνην του διὰ τὰς ἀναγραφομένας ἀθλιότητας. Μόνον ἐθελοτυφλοῦντες ὀπαδοὶ πάσης ἀσυδοσίας θὰ ἐθεώρουν ὡς ἐπαρκὲς τὸ κάλυμμα τοῦτο. Ἀλλὰ ποῖον νομίζει ὁ κ. Π. ὅτι ἠμπορεῖ νὰ πείση ὅτι εἶναι ἀνάγκη διὰ τὴν πληρότητα ἑνὸς φιλοσοφικοῦ συγγράμματος, ν' ἀναγράφωνται τοιούτου εἴδους ἀθλιότητες ; Καὶ πῶς νὰ πιστέψη κανεὶς στήν ἀθωότητα τοῦ κ. Π. γιὰ τὶς ἰδέες τοῦ «ἠθικοῦ τέρατος» ὅταν ὁ ἴδιος γράφει ἀλλαχοῦ «ὅτι ἡ πίστις πρὸς τὸ ὁποιοδήποτε ἀντικειμενικὸ καὶ ἀπόλυτο» εἶναι δεισιδαιμονία καθὼς καὶ ὅτι ἡ ὕπαρξις τοῦ ὑπερτάτου ἠθικοῦ νόμου ποὺ νὰ ἐπιβάλλεται εἰς κάθε ἀνθρωπίνην ψυχήν «εἶναι δεισιδαιμονίες ποὺ γιὰ νὰ τίς πιστέψεις δὲν εἶναι πιὰ ἀρκετὰ μωρὴ ἢ - ἂν θέλετε -

ἀρκετὰ σοφὴ ἡ ἐποχή μας», ἀφοῦ οἱ διάφορες «κοσμοθεωρητικὲς καὶ βιοθεωρητικὲς ἀντιλήψεις ἐπιβάλλονται στὴν ψυχὴ ἀπὸ τὴν ἰδιοσυστασία καὶ τὴ μοῖρα της» καὶ ἀφοῦ «ὅλες οἱ ἀνθρώπινες ψυχὲς δὲν εἶναι ἀπὸ τὸ ἴδιο μέταλλο καμωμένες, οὔτε σὲ ὅλες ἔχει τὰ ἴδια γραμμένα ἡ Μοῖρα»; (!!!) (Σημ. Τ'ἀνωτέρω ἐλήφθησαν ἀπὸ τὸ περιοδικὸν «Ζωὴ» φύλλον 1516 τῆς 1ης 'Οκτωβρίου 1945, εἰς ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «'Ο κ. Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Παιδείας καὶ οἱ συνήγοροί του»).

Τέλος ἰδοὺ τί πιστεύει περὶ τοῦ Κράτους τὸ ὁποῖον ὑποτίθεται ὅτι τώρα εὐόρκως ὑπηρετεῖ: «Τὸ καθεστώς, τὸ Κράτος, τὸ Δίκαιον, εἶναι μιὰ ἀστεία σκούφια ἀξιωματικοῦ, δικαστοῦ, Δεσπότη. "Οταν περνᾶ θά τὴν κοροϊδεύω» (Τριλογία τοῦ Πνεύματος σελ. 136, 'Εφημερὶς «'Ημέρα 25)XI)64).

Καὶ πράγματι αὐτὸ καὶ χειρότερα ἔκαμνε ὁ κ. Παπανοῦτσος ὡς Δ)ντὴς τῆς Παιδαγωγικῆς 'Ακαδημίας Τριπόλεως καὶ αὐτὰ ἐδίδασκε εἰς τοὺς μέλλοντας διδασκάλους ὅπως ἀναφέρουν αἱ Αρχαὶ 'Ασφαλείας.

'Ο κ. Παπανοῦτσος κλείων τὸ διὰ τῆς παρούσης σχολιαζόμενον ἄρθρον του τῆς 3ης Δεκεμβρίου 1964 εἰς τὸ «Βῆμα» ὑπὸ τὸν τίτλον «Τί πιστεύω» καλεῖ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐξαγάγη τὰ συμπεράσματά του μὲ τὴν ἑξῆς ὁμολογουμένως «μετριόφρονα» ἀποστροφήν: «'Αφοῦ τὰ μελετήση ὁ ἀναγνώστης, ἂς ἀποφανθῆ ἂν μπορεῖ ἢ ὄχι μιὰ Κυβέρνηση Δημοκρατικὴ νὰ ἐμπιστευθῆ μιὰν ὑψηλὴ ἐκπαιδευτικὴ θέση στὸ συγγραφέα τους». Αὐτὸ θὰ πῆ μιὰ φορὰ μετριοφροσύνη !

'Ελησμόνησε φαίνεται ὅμως ὁ κ Π., ἴσως λόγῳ τῆς παρόδου τῶν ἐτῶν, τὴν γνώμην ποὺ ἐξέφερεν ἐπὶ τοῦ θέματος τὸ Γνωμοδοτικὸν Συμβούλιον τοῦ 'Υπουργείου Παιδείας, τὸ ὁποῖον ὡς ἐν ἀρχῇ γράφομεν τὸν ἔκρινεν ἀπολυτέον ἐκ τῆς θέσεως τοῦ Δ)ντοῦ τῆς Παιδαγωγικῆς 'Ακαδημίας Τριπόλεως διὰ «διαγωγὴν ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἰδιότητά του ταύτην καὶ ἔλλειψιν τοῦ ἀπαιτουμένου ἤθους». Καὶ θὰ θελήση μὲν ἴσως ὁ κ. Π. ν'ἀποδώση εἰς ἐπαγγελματικὴν ἀντιζηλίαν τὴν ὡς ἄνω συντριπτικὴν δι'αὐτὸν γνωμάτευσιν ἐπιτροπῆς ἐκ μελῶν τοῦ 'Ανωτάτου 'Εκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, ἐφ' ᾧ καὶ ἀντεκδικούμενος ἀντικατέστησε διὰ τοῦ νεαροῦ περὶ 'Εκπαιδευτικῆς Μεταρρυθμίσεως Νόμου, τό 'Ανώτ. 'Εκπ. Συμβούλιον διὰ τοῦ 'Ανατολικῆς ἐμπνεύσεως καὶ συνθέσεως «Παιδαγωγικοῦ 'Ινστιτούτου» του. Δὲν ἠμπορεῖ ὅμως νὰ ἰσχυρισθῆ τὰ ἴδια ὁ κ. Π. καὶ διὰ τὴν ἀπευθυνθεῖσαν πρὸς τὸ 'Υπουργ. Παιδείας αἴτησιν περὶ ἀπολύσεώς του ἀπὸ τὴν Παιδαγωγικὴν 'Ακαδημίαν Τριπόλεως, ὑπὸ τῆς ὑπὸ τὴν Προεδρίαν τοῦ ἀλήστου μνήμης μεγάλου ἐκείνου 'Ιεράρχου, τοῦ ἀπὸ Τραπεζοῦντος 'Αρχιεπισκόπου 'Αθηνῶν Χρυσάνθου, 'Ιερᾶς Συνόδου «καθόσον, ὡς ἀναγράφεται εἰς τὰ Πρακτικὰ τῆς 'Ιερᾶς Συνόδου, περίοδος ΝΣΤ', συνεδρία ΝΒ' τῆς 25)6)40, δὲν εἶναι ἐπιτετραμένον εἰς τὰς χεῖρας αὐτοῦ νὰ εἶναι ἐμπεπιστευμένη ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγὴ καὶ ἠθικὴ διαπαιδαγώγησις τῶν 'Ελληνοπαίδων.

Μήπως καὶ ὁ Μέγας ἐκεῖνος 'Ιεράρχης ἦτο καὶ αὐτὸς «σκοταδιστὴς» καὶ «συκοφάντης»; 'Εκτὸς ἐάν, ὅπως δυστυχῶς συμβαίνει μὲ τὸν κ. Παπανοῦτσον καὶ τοὺς «φωτισμένους» ὁμοϊδεάτας του, αἱ ἀρχαὶ ἐπὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ βασίζεται ἡ ὑπόστασις τοῦ "Εθνους, δὲν εἶναι ἐκεῖναι περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ τὸ Σύνταγμα ἀλλ' ἐκεῖναι εἰς τὰς ὁποίας πιστεύουν αὐτοί.

Διότι ἄλλως δὲν δύναται νὰ ἐξηγηθῆ τὸ γεγονὸς ὅτι παρὰ τὴν σχετικὴν περὶ Παιδείας διάταξιν τοῦ ἄρθρου 16 τοῦ Συντάγματος καθ' ἣν «ἡ ἀγωγὴ τῶν 'Ελληνοπαίδων ὀφείλει νὰ στηρίζεται ἐπὶ τῶν 'Ελληνοχριστιανικῶν ἰδανικῶν» ὁ κ. Παπανοῦτσος, διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι «ἕνας μικρὸς καημός» κλπ., ὁ δὲ Χριστὸς «ἕνας ὁλόαγνος ἄνθρωπος ποὺ ἐκήρυξε τὴν ἀγάπη» καὶ τὸ πνεῦμα «ἕνας ξαφνικὸς βιολογικὸς σπασμός» ἠμπορεῖ νὰ κατευθύνη τὰς τύχας τῆς 'Ελληνικῆς Παιδείας.

Εἶναι λοιπὸν καιρὸς καὶ τὸ ζητοῦμεν ὡς γονεῖς ν' ἀπομακρυνθῆ ὁ κ. Π. ἀπὸ τὸ 'Υπουργεῖον Παιδείας διὰ νὰ μὴ ὁδηγήση τὰ τέκνα μας ἐκεῖ ὅπου θέλει νὰ τά ὁδηγήση μὲ τὰς ἀντιχριστιανικὰς καὶ ἀθέους δοξασίας του.

'Ιανουάριος 1965

Διὰ τὴν Πανελλήνιον "Ενωσιν Γονέων

"Η ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΑΓΩΓΗ,,

'Ο Πρόεδρος

ΑΘΩΣ ΔΑΛΛΑΣ

Πολιτικὸς Μηχανικὸς

'Ο Γεν. Γραμματεὺς

ΝΙΚ. ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

'Επίτιμος Δ)ντὴς 'Εφοριῶν Καπνοῦ

R.16

[16.1]

ΤΟ ΜΕΓΑ ΕΘΝΙΚΟΝ ΘΕΜΑ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ 7/1/66

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. ΚΩΝ. Δ. ΤΣΑΤΣΟΥ

Οὔτε τρεῖς μῆνες δὲν μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ νέου σχολικοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας εὑρισκόμεθα πρὸ χάους. Οὔτε τὸ καθεστὼς τῆς λεγομένης «ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης» ὑπάρχει, οὔτε τὸ προηγούμενον καθεστὼς ἀποκατεστάθη. Ἡ «ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση» — ἂν ἐξαιρέσῃ τις εἰδικώτερα σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν σύμφωνα ὅλα τὰ κόμματα— ἐχρεωκόπησε καὶ ἐχρεωκόπησεν ἀνεπανορθώτως. Τὸ παλαιὸν καθεστώς, τὸ ὁποῖον χρήζει βελτιώσεων καὶ προσαρμογῶν, καίτοι ἀνέκτησεν ἐρείσματα τινὰ ἀξιόλογα, δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐξουδετερώσῃ τὰ ἐγκαθιδρυμένα ὄργανα τῆς λεγομένης Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης. Διανύομεν οὕτω μίαν θολὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἀμφίβιον μεταβατικὴν περίοδον ἡ ὁποία πρέπει νὰ τερματισθῇ ἐντὸς τοῦ θέρους.

Ἡ διοίκησις τῆς παιδείας εὑρίσκεται ἐν ἀποσυνθέσει. Τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον ὑπέκυψε, ὄχι μόνον κάτω ἀπὸ τὰ πλήγματα ποὺ ἐδέχθη ἀπὸ τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας ἀλλὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν ὀλισθημάτων του, κάτω ἀπὸ τὸν φατριασμόν του,τὸν ὀφειλόμενον ἄλλοτε εἰς ἀσύγγνωστον ἀφέλειαν καὶ παντελῆ ἄγνοιαν τῶν προσώπων καὶ ἄλλοτε εἰς συνειδητὰς κομματικὰς ἐπιδιώξεις. Τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον νοσεῖ βαρύτατα καὶ δὲν διορθώνεται διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς συνθέσεώς του. Τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον, ἀσχέτως προσωπικῶν εὐθυνῶν, ἀπέτυχεν ἐν τῇ ὁλότητί του, ὡς διπρόσωπος θεσμός.

Τὰ κενὰ εἰς τὰς Γενικὰς Ἐπιθεωρήσεις καὶ τὰς Ἐπιθεωρήσεις πρέπει νὰ πληρωθοῦν. Ἡ δὲ περὶ πληρώσεως αὐτῶν κρίσις πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ ἄλλο ὄργανον ἐξ ὑπαρχῆς. Ἡ γενομένη κρίσις στερεῖται παντὸς κύρους.

Ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῶν διδασκόντων καὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἄνευ ἐξετάσεων εἰσελθόντων μαθητῶν, ἰδία εἰς τὰ μεγάλα κέντρα εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ γόνιμος διδασκαλία εἰς τὰ Γυμνάσια. Ματαίως ἠγωνίσθημεν νὰ πείσωμεν πρὸ διετίας τοὺς μεταρρυθμιστάς, ὅτι τοιαῦται μεταβολαὶ ἐπιτρέπονται μόνον ἀφοῦ δημιουργηθοῦν αἱ ἀπειλούμεναι προυποθέσεις χώρου καὶ διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Ἀλλὰ πρόθεσις τῶν κυβερνώντων δὲν ἦτο ἡ Μεταρρύθμισις. Πρόθεσις ἦτο τὸ θέαμα. Τώρα ἀρχίζομεν ἀμυδρῶς νὰ βλέπωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀσυγγνώστου αὐτῆς σπουδῆς. Ὅταν θὰ παρέλθουν τρία ἢ τέσσαρα ἔτη, θὰ ἴδωμεν τὴν στάθμην τῶν οὕτω ἐκπαιδευθέντων παιδιῶν καὶ τότε θὰ ἀντιληφθῶμεν τὸ μέγεθος τοῦ γενομένου κακοῦ. Τότε, ὅταν θὰ ἔχουν λησμονηθῇ καὶ οἱ ἔνοχοι.

Διατί εἰς ἕνα τομέα ὅπου τόσα ἠδύναντο νὰ γίνουν ἐπ' ἀγαθῷ, ἐγένοντο, ἐντὸς ὀλίγων μηνῶν, τόσα ἐπὶ κακῷ;

Διότι σκοπὸς ἦτο ὁ ἐντυπωσιασμός, ἡ δημοκοπία. Ἔπρεπε νὰ γίνουν φανταχτερὰ πράγματα ἀκριβῶς εἰς τὸν τομέα ὅπου αἱ μεταβολαὶ πρέπει νὰ γίνωνται μὲ μεγάλην περίσκεψιν, χωρὶς κλυδωνισμούς, χωρὶς ἀναστατώσεις. Καὶ διὰ νὰ γίνουν φανταχτερὰ ἔπρεπε νὰ γίνουν ὅλα συγχρόνως θορυβωδῶς καὶ ταχέως. Κατεῖχε τοὺς μεταρρυθμιστὰς ὁ φόβος —εἶναι τὸ μόνον σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐπλανήθησαν— ὅτι εἶναι προσωρινοὶ καὶ ὅ,τι ἔχουν νὰ κάμουν πρέπει νὰ τὸ κάμουν ὅσον καιρὸν διατηροῦν τὴν ἐξουσίαν, ἀσχέτως συνεπειῶν. Ἔπρεπε τέλος ἐνώπιον τοῦ κινδύνου αὐτοῦ νὰ κατοχυρώσουν τὸ καθεστὼς των δι' ἑνὸς καταστατικοῦ θεσμοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἐπηρεάζουν τὰ πράγματα τῆς παιδείας καὶ ὅταν πολιτικῶς δὲν θὰ ἦσαν πλέον ἰσχυροί. Ἔπρεπε νὰ δυσκολευθῇ ἡ εἰς τὸ μέλλον ἐκρίζωσις τῶν ἀνθρώπων των. Ἔπρεπε τὰ πράγματα νὰ θεσπισθοῦν κατὰ τρόπον ὥστε μόνον βασιχαὶ μεταβολαὶ νὰ δύνανται νὰ θίξουν τὸν ἰδικόν τους κόσμον. Αὐτοὶ εἶναι οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους, ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἰδεῶν οἱ μεταρρυθμισταὶ ἀφ' ἑνὸς συνεπίεσαν τὴν μεταρρύθμισιν εἰς ἀπαραδέκτως σύντομον διάστημα καὶ ἀφ' ἑτέρου, δίκην περικεφαλαίας, κατεσκεύασαν τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ διατήρησίς της, παρὰ τὰς ἐκ τῆς σπουδῆς, ἐγγενεῖς ἀδυναμίας της, καὶ κυρίως διὰ νὰ ἐξασφαλισθοῦν οἱ φανατικοί, οἱ δι' ἄλλους κυρίως λόγους φανατικοὶ θιασῶται της.

Πῶς αὐτοὶ οἱ ἔχοντες μονοπωλήσει τὴν δημοκρατικότητα εἰς τὸν τόπον μας ἐφαντάσθησαν ὅτι εἰς μίαν δημοκρατίαν, μὴ λειτουργοῦσαν κατὰ τὸ σύστημα τῶν λαϊκῶν δημοκρατιῶν, εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθοῦν πάγιοι θεσμοὶ διὰ θέματα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀντικείμενον διαφωνίας μεταξὺ τῶν ἐναλλασσομένων κομμάτων καὶ πλειοψηφιῶν; Πῶς δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι ἐπὶ τοιούτων θεμάτων μόνον θεσμοὶ γενικωτέρας ἀποδοχῆς δύνανται νὰ διατηρηθοῦν ἐπὶ μακρὸν χρόνον;Μήπως ἐν τῇ δημοκρατικότητί των ἐφαντάσθησαν ὅτι εἶναι αἰώνιοι; Ἰδοὺ τώρα τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ οὐσία ἐχάθη καὶ ἀπέμεινεν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς δημοκοπίας των μόνον ἡ ἐντύπωσις τῆς στιγμῆς.

Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ ἄλλος λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν σπουδῇ καὶ ἄνευ προπαρασκευῆς πραγματοποίησις τῆς μεταρρυθμίσεως ἐπενοήθησαν: ἡ ἐπιβολὴ τῆς δημοτικῆς γλώσσης.

Καὶ ὅσοι μὲν δὲν ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν δημοτικὴν ἀλλ' ἁπλῶς ἤθελαν νὰ δημαγωγήσουν, καλῶς ἔπραξαν. Τὸ σύνθημα δὲν ἦτο ἀτυχές. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἰλικρινῶς ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν τελικὴν κατίσχυσιν τῆς δημοτικῆς, πῶς δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι μὲ τὰς περιττὰς θεατρικὰς διακηρύξεις των καὶ τὴν σπουδὴν των κατέφεραν βαρύτατον πλῆγμα κατὰ τῆς δημοτικῆς; Πῶς δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι μετέτρεπαν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, εἰς ζήτημα πολιτικὸν καὶ ὅτι οὕτω ἀνέστελλον τὴν φυσιολογικήν του ἐξέλιξιν, ἡ ὁποία ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ ἀπέβαινε τελικῶς ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς; Ἂν εἶχαν ὀλιγωτέραν στενοκεφαλιὰν καὶ ὀλιγώτερον πεῖσμα θὰ ἔπρεπε, ἀκριβῶς διότι ἦσαν δημοτικισταί, νὰ γνωρίζουν ὅτι ὅπως αἱ διατάξεις τοῦ Συντάγματος δὲν ἀνέκοψαν τὴν πρόοδον τῆς δημοτικῆς, οὕτω καὶ αἱ διατάξεις τοῦ ἰδικοῦ των νόμου —ἑνὸς ἁθλίου νομοθετικοῦ κατασκευάσματος— δὲν θὰ καταργήσουν τὴν καθαρεύουσαν. Διὰ τὴν γλῶσσαν εἷς μόνον ὑπάρχει νομοθέτης, ἡ γλωσσικὴ συνείδησις τοῦ ἔθνους καὶ διὰ νὰ εἴμεθα πλέον συγκεκριμένοι, ἡ γλωσσικὴ συνείδησις τῆς πνευματικῆς του ἡγεσίας. Διότι εἰς τὴν γλῶσσαν νικᾷ τὸ γνήσιον καὶ πηγαῖον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐγενές.

Ἐν ὀνόματι αὐτῶν τῶν σαθρῶν καὶ ρηχῶν σκέψεων, ἐν ὀνόματι μᾶλλον αὐτῶν τῶν ξεπερασμένων ἐμπαθειῶν προεκλήθη ἡ σημερινὴ θεομηνία εἰς τὴν παιδείαν.

Τί πρέπει τώρα νὰ γίνῃ; Διότι κάτι πρέπει νὰ γίνῃ καὶ δὴ τὸ ταχύτερον· Ὁριστικαὶ λύσεις ἐφ' ὅσον αἱ πολιτικαὶ ἀντιθέσεις ἐφθασαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὀξύτητος δὲν εἶναι δυναταί. Αἱ ὁριστικαὶ λύσεις εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας πρέπει νὰ εἶναι λύσεις διακομματικαί, λύσεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον γενικῆς ἀποδοχῆς. Ἐὰν δὲ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν. διὰ πολλὰ ἔτη, παρ' ἡμῖν, τότε πρέπει νὰ εὑρεθοῦν λύσεις μετριοπαθεῖς καὶ συμβιβαστικαί, λύσεις αἱ ὁποῖαι δὲν ἱκανοποιοῦν μὲν πλήρως κανένα, ἀλλὰ καὶ εἰς κανένα δὲν προκαλοῦν ζωηρὰς ἀντιδράσεις. Τοιαῦται λύσεις θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθοῦν ἀπὸ μίαν ἰσχυρὰν Κυβέρνησιν, ἀποφασισμένην εἰς τὸν τομέα αὐτὸν νὰ μὴ κάμῃ κατάχρησιν τῆς δυνάμεώς της, ὅπως ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου.

Προσωρινῶς ὅμως καὶ διὰ τὸ προσεχὲς σχολικὸν ἔτος, τί πρέπει νὰ γίνῃ;

Ἀντὶ νὰ ἀφίνῃ μοιρολατρικῶς

(Συνέχεια εἰς 7ην Σελ. 4η Στήλη)

[16.2]

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

7. Ιουλ. 1966

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 7.7.66

εἰς τὰ ἐφαρμοζόμενα κριτήρια διὰ τὴν χρηματοδότησιν τῆς οἰκονομίας.

ΕΥ. ΑΝΔΡΟΥΛΙΔΑΚΗΣ

ΤΟ ΜΕΓΑ ΕΘΝΙΚΟΝ ΘΕΜΑ

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ

Ἄρθρον τοῦ κ. Κ. Δ. ΤΣΑΤΣΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης Σελίδος)

τὰ πράγματα νὰ χειροτερεύουν, ὀφείλει ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις, μὲ τὴν συμφωνίαν τῶν ὑποστηριζόντων αὐτὴν κομμάτων, νὰ λάβῃ ἐπείγοντα καὶ προσωρινὰ τινὰ μέτρα. Νομίζω ὅτι μεταξὺ τῶν μέτρων αὐτῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1ον. Ἡ κατάργησις διὰ μιᾶς γενικῆς διατάξεως τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο, λόγω τῆς κατοχυρώσεως τῆς μονιμότητος, δημιουργεῖ ἐπιπλοκάς, ἡ ἀφαίρεσις ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Ἰνστιτούτου πάσης ἁρμοδιότητος ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπηρεαζούσης τὴν διοίκησιν τῆς παιδείας.

2ον. Ἡ σύστασις ἑνὸς Προσωρινοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Διοικήσεως τῆς Παιδείας ἀποτελουμένου μόνον ἀπὸ ἐκπαιδευτικούς, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐξελθόντων τῆς ὑπηρεσίας καὶ μὴ συμπληρωσάντων τὸ 65ον ἔτος, ἐφ' ὅσον οὐδὲν ἕτερον ἐπάγγελμα ἀσκοῦν. Ἡ διάρκεια τοῦ Προσωρινοῦ τούτου ὀργάνου πρέπει νὰ εἶναι τὸ πολὺ ἐτησία. Ἡ δὲ ἐπιλογὴ τῶν ἀποτελούντων τοῦτο προσώπων πρέπει νὰ κυριαρχηθῇ ἀπὸ τὴν σκέψιν, ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο δὲν πρόκειται νὰ τάμῃ κανὲν ζήτημα ὁριστικῶς, ἀλλὰ νὰ διευθετήσῃ τὰ ἀπαραίτητα διὰ νὰ ὑπάρξῃ κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος κάποια ἀνεκτὴ κατάστασις. Ἕνεκα τούτου θὰ πρέπει νὰ δώσῃ εἰς τὰ ἐπίμαχα προβλήματα συμβιβαστικὰς λύσεις, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἡ ὥρα τῶν ὁριστικῶν λύσεων.

3ον. Τὸ Προσωρινὸν τοῦτο Συμβούλιον θὰ εἰσηγηθῇ τὸ προσωρινὸν καθεστὼς ὅσον ἀφορᾷ: α) τὸν τρόπον εἰσαγωγῆς τῶν μαθητῶν εἰς τὰ Γυμνάσια, β) τὰ προγράμματα διδασκαλίας, γ) τὸν τρόπον εἰσαγωγῆς τῶν ἀποφοίτων τοῦ Λυκείου εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, δ) καὶ ἄλλα ἄκρως ἐπείγοντα θέματα.

Τὸ καθεστὼς τοῦτο θὰ τεθῇ ἐν ἰσχύϊ, βάσει νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως, διὰ Βασ. Διαταγμάτων, καταργουμένης πάσης ἀντιθέτου διατάξεως ἐκ τῆς κειμένους νομοθεσίας.

4ον. Τὸ αὐτὸ Προσωρινὸν Συμβούλιον θὰ ἐκλέξῃ τοὺς Ἐπιθεωρητὰς καὶ Γενικοὺς Ἐπιθεωρητάς, ἀκυρουμένης ὁλοκλήρου τῆς προηγουμένης διαδικασίας.

5ον. Τὸ αὐτὸ Συμβούλιον θὰ συστήσῃ νέας Ἐπιτροπὰς πρὸς ἐκλογὴν τῶν νέων σχολικῶν βιβλίων, τηρουμένης πάντοτε τῆς ἀρχῆς τοῦ διαγωνισμοῦ.

6ον. Παραλλήλως θὰ συγκροτηθῇ μία ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀκαδημαϊκῶν καὶ Καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις εἶχε συσταθῇ τὸ 1956 ἡ ὁποία θὰ ἐκπονήσῃ ἓν ἁπλοῦν προσχέδιον ὁριστικῆς διευθετήσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων.

Ὑπὸ τὸ προσωρινὸν αὐτὸ νομοθετικὸν καθεστὼς θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ σχετικῶς, μόνον σχετικῶς ὁμαλὴ μετάβασις ἀπὸ τὴν σημερινὴν χαώδη καὶ πολλαπλῶς ἀμφισβητουμένην κατάστασιν εἰς ἕνα καθεστὼς γενικῆς ἢ σχεδὸν γενικῆς ἀναγνωρίσεως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

[98.1]

Περιοδικό
Η Ελληνική Αθήνα
(Ιωάννινα)

Δεκέμβριος
Νοέμβριος 1986

"Επιστολή
Μελαρυθμιστή"
(Κείμενο Κ. Τσίλιου)

↳ το κείμενο είναι παλαιότερο (1964-66)
αναδημοσιεύεται εδώ

συνταύτιση τῆς σταυρωμένης Θείας ἀγάπης μὲ τὸν σταυρωμένο ἄνθρωπο. Μιᾶς ἀγάπης ποὺ ἀρνεῖται τὰ πάντα γιὰ νὰ πληρώσει τὰ πάντα, ποὺ ἀγκαλιάζει καὶ συνεγώνει τοὺς πάντες στὴν πληρότητα τῆς ζωῆς. Μόνο αὐτὴ ἡ Θεία ἀγάπη καταξιώνει τὴν ἀπαράβιαστη ἱερότητα τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου καὶ τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμά του πάνω σὲ ὅλα τὰ ἀγαθὰ τῆς προσωπικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς.

Ὁ νέος ἄνθρωπος ὡς ζωτικὴ φανέρωση καὶ μαρτυρία τῆς ἀναστημένης θείας ζωῆς, τῆς μόνης ἄξιας γιὰ τὸν ἄνθρωπο ἔγινε καὶ γίνεται καὶ θὰ γίνεται μέχρι τῆς συντελείας τῶν αἰώνων, πραγματικότης στοὺς θεοφόρους καὶ Χριστοφόρους Πατέρες, στὰ πρόσωπα τῶν ἁγίων, τῶν μαρτύρων καὶ τῶν ἄξιων τέκνων τῆς Ἐκκλησίας.

4. Οἱ Ἕλληνες Θεολόγοι ποὺ ἐπεδίωξαν καὶ μὲ τὸ ΣΤ' Πανελλήνιο Θεολογικό τους Συνέδριο νὰ συνειδητοποιήσουν ἐκ νέου τὴν εὐθύνη καὶ τὴν ἀποστολή τους ἀπέναντι στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία καὶ Παιδεία, ἐπιθυμοῦν νὰ διακηρύξουν καὶ μὲ τὸ μήνυμά τους αὐτὸ πρὸς τὸν ἑλληνικὸ λαό, ὅτι μὲ πλήρη συναίσθηση τῶν συγχρόνων ἀναγκῶν καὶ ἀπαιτήσεων ποὺ ἐπισήμαναν καὶ οἱ ἐκπρόσωποι ὅλων τῶν πολιτικῶν κομμάτων τοῦ τόπου μας στὶς προσφωνήσεις τους κατὰ τὴν ἔναρξη τῶν ἐργασιῶν τοῦ Συνεδρίου, θὰ ἀγωνισθοῦν μὲ ὅλες τὶς δυνάμεις τους γιὰ νὰ μεταφέρουν μὲ τὴ Χάρη τοῦ Θεοῦ τὸ πιὸ πάνω λυτρωτικὸ μήνυμα τῆς Ὀρθοδοξίας στοὺς μαθητές τους καὶ γενικώτερα στὸν ἑλληνικὸ λαὸ πρὸς δόξαν τοῦ ἐν Τριάδι προσκυνητοῦ Θεοῦ. Ἀμήν.

(Ἀπὸ τὴν «Πανελλήνιο Ἕνωση Θεολόγων»)

Μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς φετινῆς ἐπετείου

Η ΦΩΝΗ ΤΟΥΣ

ΚΑΛΑΒΡΥΤΑ 13-12-43 — 13-12-86

Ἀφῆστε τὴ θυσία μας
μὴ τὴν ἑρμηνεύετε.
Μιλάει μόνη της.
Κάθε ἑρμηνεία τὴν ἀποδυναμώνει.
Μὴ βγάζετε διδάγματα
ἢ συνθήματα ποὺ σᾶς βολεύουν.
Μὴ λέτε λόγια, λόγια παχιὰ
ποὺ δὲν σᾶς ἐγγίζουν.
Γονατεῖστε σιωπηλοί.
Κλάψτε.
Ὄχι γιὰ μᾶς,
ἀλλὰ γιὰ σᾶς καὶ τοὺς ἐξοπλισμούς σας.
Ἀλήθεια, τὰ ὅπλα σας, πιὸ τέλεια
ἀπὸ κεῖνα ποὺ χρησιμοποιήθηκαν γιὰ μᾶς
τί θὰ σκοτώσουν;
Ἀπαντεῖστε μας.
Σᾶς ρωτᾶμε.

1300 Καλαβρυτινοὶ μάρτυρες
(Διὰ τὴν ἀντιγραφήν: Θ. Φ.)

[18.3]

ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΚΑΤΑ
ΤΩΝ ΓΛΩΣΣΟΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΩΝ

ΚΕΙΜΕΝΑ - ΚΡΙΣΕΙΣ - ΣΧΟΛΙΑ

Ἐπιλογὴ - ἐπιστασία - σχόλια ὑπὸ Τ. ΔΟΝΑΤΙΔΟΥ

«ΑΛΛΟΙΜΟΝΟΝ ΕΑΝ ΧΑΣΩΜΕΝ ...ΤΗΝ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΝ ΜΕ ΤΑΣ ΠΗΓΑΣ»

◆ Συνέχεια ἐκ τοῦ προηγουμένου

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΠΑΡΕΚΒΑΣΙΣ

Θὰ δοθῆ λοιπὸν ὁ λόγος εἰς τὸν τότε Πρόεδρον τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ μετέπειτα Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας καὶ θὰ δημοσιευθῆ τὸ ἄρθρον του, τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τοὺς κεραυνοὺς τοῦ Παπανούτσου καὶ τοὺς βαρεῖς χαρακτηρισμοὺς ἐναντίον ἑνὸς τῶν διαπρεπεστέρων τῆς συγχρόνου ἑλληνικῆς διανοήσεως.

Τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Τσάτσου ἔχει τὸν τίτλον: «ΤΟ ΜΕΓΑ ΕΘΝΙΚΟΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑ: ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ» καὶ μίαν περίληψίν του τὴν εἴδαμε ἤδη εἰς τὴν ἀνασκευὴν καὶ τὴν ἀπάντησι τοῦ Παπανούτσου. Μὲ τὸ ἄρθρον αὐτὸ ὁ συγγραφεύς του καταγγέλλει ἀπεριφράστως: «Εὑρισκόμεθα πρὸ χάους»... «Ἡ "Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμισις" ἐχρεωκόπησεν καὶ ἐχρεωκόπησεν ἀνεπανορθώτως» καὶ προτείνει μὲ ἔντονο ὕφος, ποὺ τὸ χρωματίζει μιὰ δραματικὴ ἀγωνία, νὰ ληφθοῦν ἐπειγόντως μέτρα διὰ νὰ ὑπερνικηθῆ ἡ «Θεομηνία εἰς τὴν Ἐκπαίδευσιν» καὶ νὰ δυνηθῆ αὕτη νὰ ἐξέλθη «ἀπὸ τὴν.... χαώδη κατάστασιν» εἰς τὴν ὁποίαν εἶχεν περιέλθει.

Τὸ ἄρθρον αὐτὸ πέραν ἀπὸ τὰ πρόσκαιρα καὶ τὰ εὐκαιριακὰ καὶ τὰ τότε (1966) ἐπίκαιρα κάμνει καὶ μερικὲς ἐπισημάνσεις θεμελιώδους σημασίας, τὶς ὁποῖες ἂν τὶς ἐπρόσεχαν οἱ τότε ἰθύνοντες ἢ ἂν ἰδὲν τὶς ἐλησμονοῦσαν ὅσοι τότε τὶς ὑποστήριζαν ἴσως νὰ ἦτο διαφορετικὴ ἡ θέσις σήμερα πολλῶν θεμάτων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἀλλὰ τὸ ἄρθρον αὐτὸ δὲν ἐκφράζει τὶς ἀπόψεις ἑνὸς μόνον προσώπου. Ἐκφράζει τὶς ἀπόψεις ἑνὸς ὁλοκλήρου κόσμου καὶ μιᾶς μεγάλης πολιτικῆς παρατάξεως τῆς ὁποίας ἐκεῖνος ἦτο κορυφαῖον ἐπιτελικὸν στέλεχος ἀλλ' ὄχι ὁ ἀρχηγὸς ἢ ὁ Πρόεδρος. Θὰ κατανοηθῆ λοιπὸν πληρέστερον ἂν δοθῆ τὸ γενικὸν περίγραμμα ἐπὶ τοῦ θέματος, ἡ γενικὴ γραμμὴ τῆς παρατάξεως αὐτῆς, τῆς ὁποίας Πρόεδρος ἦτο τότε ὁ λαμπρὸς διανοητὴς τοῦ Τόπου μας, ὁ σοφὸς Ἀκαδημαϊκός, ὁ ἔξοχος συγγραφεὺς καὶ στοχαστής, ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ὁ ὁποῖος ἐξεδήμησε «ἀπὸ τὴν Ἱστορία πρὸς τὴν Αἰωνιότητα» τὴν 11ην Σεπτεμβρίου 1986. Καὶ ὁ ἀείμνηστος αὐτὸς πολιτικὸς ἡγέτης εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἔδιδε τὸν τόνον εἰς τὴν πολεμικὴν κατὰ τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἀναγκαία λοιπὸν μία παρέκβασις καὶ μία γνωριμία τῆς σεβαστῆς

αὐτῆς μορφῆς καὶ τῆς γραμμῆς του εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ θέματα κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην.

ΓΡΑΜΜΗ ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἐκδημία τοῦ Παναγιώτη Κανελλοπούλου ἔδωσε τὴν ἀφορμὴ καὶ τὴν εὐκαιρία νὰ γραφοῦν ὕμνοι καὶ νὰ ἐξαρθῇ ἡ κορυφαία αὐτὴ φυσιογνωμία τῆς πνευματικῆς καὶ τῆς πολιτικῆς ζωῆς τοῦ Τόπου μας καὶ τοῦ καιροῦ μας μὲ σπανίαν, διὰ τὰ ἑλληνικὰ πράγματα, ὁμοφωνίαν. Εἶπαν πὼς ἔφυγε ὁ «εὐπατρίδης τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων», ἡ «ἤρεμη φωνὴ τῆς Δημοκρατίας», «μιὰ ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες προσωπικότητες τῆς ἐποχῆς μας» καὶ ἕνας φίλος του τὸν ἐχαρακτήρισε ὡς «βασιλικὸν ἀετὸν» εἰς τὸν χῶρον τῆς θεωρίας, πνεῦμα φωτεινὸν τὸ ὁποῖον «ἐπόπτευε μὲ κυρίαρχο βλέμμα τὴν ἱστορία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ».

Ναί! Ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ὁ τυφεκιοφόρος ἐθελοντὴς στὰ βουνὰ τῆς Βορείου Ἠπείρου τὸ Σαράντα, ἦτο κορυφαῖος διανοητὴς καὶ εἶχε ἔντονη συνείδησι τῆς παιδαγωγικῆς ἀποστολῆς του καὶ τοῦ χρέους του στὸν Τόπο ποὺ τὸν ἐγαλούχησε. Ὁδοιπόρος ἀκούραστος ἐβάδιζε πρὸς τὴν κορυφὴ τῆς ἀληθείας ποὺ σώζει. Ἄγρυπνη συνείδησι τοῦ ἀνθρωπισμοῦ δακτυλοδεικτοῦσε τὶς δυνάμεις τῆς ἀπανθρωπίας. Ἱππότης εὐγενὴς τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Χριστιανικῆς Ἰδέας μετεωρίζονταν σὲ ὕψη ἀστραφτερά. Πνεῦμα βαθύτατα δημοκρατικὸ καὶ ποτισμένο μὲ τὴν Ἑλληνικὴ περὶ Ἐλευθερίας καὶ Δημοκρατίας Ἰδέαν, ἔβλεπε ὅτι ὁ ὁλοκληρωτισμὸς ἐνεσάρκωνε τὶς δυνάμεις τῆς ἀπανθρωπίας καὶ ἀποτελοῦσε τρομερὴ ἀπειλὴ γιὰ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Διακατεῖχετο ἀπὸ τὴν βεβαιότητα πὼς ἂν ἐπικρατήσουν ὁρισμένες ἀπόψεις στὰ θέματα τῶν προσανατολισμῶν της ἡ Ἑλλὰς θὰ χάσῃ τὰ πάντα.

«Θὰ παύσῃ ἡ Ἑλλὰς νὰ εἶναι ἡ πηγὴ τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Μὲ ἄλλας λέξεις θὰ παύσῃ ἡ χώρα αὐτὴ νὰ εἶναι Ἑλλάς, ἀφοῦ ἡ Ἑλλὰς θὰ ἔχῃ παύσῃ νὰ εἶναι παγκόσμιον φαινόμενον».

(ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 26-10-65)

Αὐτὸς λοιπόν, ὁ καθολικὰ ἀναγνωριζόμενος σήμερα διανοούμενος καὶ πολιτικὸς ἡγέτης τοῦ Τόπου μας, ἀντιτάσσεται μὲ δύναμιν εἰς τοὺς σκοποὺς καὶ τὶς προθέσεις τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρυθμίσεως, βίβει γραμμήν· καὶ εἰς μίαν «πυκνοτάτην καὶ μὲ ἐνθουσιώδεις λαϊκὰς ἐκδηλώσεις, συγκέντρωσιν εἰς τὴν Θεσσαλονίκην» ὅπως τὴν παρουσιάζει ἡ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» (26-1-1965), καταγγέλλει τὴν Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμισι μὲ αὐστηρότητα, εὐθύτητα καὶ συνέπεια στὴν ἀποστολή του καὶ τὴ γραμμή του.

Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΜΝΗΜΗ ΛΕΙΤΟΥΡΓΕΙ!

Εἰς τὴν μνημειώδη αὐτὴν ἀγόρευσί του ὁ πολιτικὸς ἡγέτης καὶ παιδαγωγός, ὁ φιλόσοφος καὶ διανοητὴς Κανελλόπουλος τονίζει πολλὰ καὶ σπουδαῖα. Εἰς τὴν εἰσαγωγήν του ἀπακρούει κατηγορίες τῶν ἀντιπάλων του καὶ τονίζει μεταξὺ ἄλλων πὼς οἱ Ἕλληνες ψηφοφόροι:

«...Βλέπουν ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ἐδῶ, ἀκλόνητοι καὶ ἄκαμπτοι, ἐδῶ ὅπου ἡ ἱστορικὴ μνήμη λειτουργεῖ καὶ ὡς ὁδηγὸς τοῦ μέλλοντος, ἐδῶ ὅπου οὔτε ἡ 28η Ὀκτωβρίου τοῦ 1940 λησμονεῖται, ἀλλ' οὔτε ὁ Δεκέμβριος τοῦ 1944, οὔτε τὸ Βίτσι καὶ ὁ Γράμμος, ἐδῶ ὅπου ἡ πίστις εἰς τὰς παραδόσεις καὶ τοὺς θρύλους τοῦ Γένους γίνεται γνήσιος ἑλληνικὴ πηγὴ ἐμπνεύσεως καὶ διὰ τὴν δημιουργίαν τοῦ μέλλοντος... Ναί! μᾶς βλέπουν νὰ εἴμεθα ἐδῶ ἀκλόνητοι καὶ ἑλκύονται...».

Ἀκολούθως τονίζει ὅτι βλέπει μεγάλους κινδύνους νὰ ἔρχωνται διότι οἱ (τότε) κυβερνῶντες κατέστρεψαν: «τὰς ἀσφαλιστικὰς βικλεῖδας» καὶ ἀφῆκαν «τοὺς ἀνέμους τῆς καταστροφῆς νὰ ἐξαπολυθοῦν ἀνεμποδίστως» εἰς ὅλους τοὺς θεμελιώδεις τομεῖς μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ «ὁ τομεὺς τῆς παιδείας» καὶ συνεχίζει:

Η «ΔΩΡΕΑΝ ΠΑΙΔΕΙΑ»!...

«Ἀρχίζω μὲ τὴν Παιδείαν. Ὁ πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως ἐπαίρεται διακηρύσσων, ὅτι ἐξησφάλισεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν τὴν δωρεὰν Παιδείαν. Ἐὰν ἀναγνωρίσω —καὶ εὐχαρίστως ἀναγνωρίζω— ὅτι κατήργησε, ἰδία εἰς τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν, τὰ ἐλάχιστα ὑπολείμματα τελῶν, τὰ ὁποῖα ἄλλωστε καὶ εἰς τὰ ἀνώτατα ἱδρύματα ἐβάρυναν μόνον τὸ μικρότερον ποσοστὸν τῶν σπουδαστῶν, ἄρα τὸ ποσοστὸν τῶν κατὰ τεκμήριον δυναμένων νὰ τὰ καταβάλλουν, ἡ δωρεὰν παιδεία εἶναι κατὰ τὰ λοιπὰ ἰσχυρισμὸς φαρισαϊκός. Προϋπῆρχεν εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα καὶ εἰς τὰ γυμνάσια, τὴν εἴχομεν παραγματοποιήσει ἡμεῖς χωρὶς νὰ σαλπίσωμεν τὸ γεγονός, ἐλάχιστα δὲ ἦσαν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κατήργησεν ὁ αὐτοδιαφημιζόμενος δωρητής. Ἀλλὰ καὶ ἂν ἀκόμη παραδεχθῶμεν, ὅτι κάτι ἐδώρησε, τί ἔπραξεν ἀπὸ ἀπόψεως οὐσίας εἰς τὸν τομέα τῆς Παιδείας; Διακηρύσσω ὑπευθύνως, ὡς ἄνθρωπος γνωρίζων καὶ πονῶν ἰδιαιτέρως τὸ λεπτότατον τοῦτο θέμα, ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ Κέντρου —μὲ τὴν νομοθετικὴν μεταρρύθμισιν τοῦ παρελθόντος θέρους, ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ ἐπικρατῆσαν εἰς τὸ ἀρμόδιον ὑπουργεῖον γενικώτερον πνεῦμα— ἐδημιούργησε προϋποθέσεις ἀνατροπῆς τῆς ἀπαραιτήτου ἰσορροπίας μεταξὺ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ γένους. Εἶμαι, ὅπως ἀσφαλῶς γνωρίζετε, προοδευτικὸς εἰς τὰ θέματα τῆς Παιδείας, ἀκόμη καὶ εἰς τὸ γλωσσικόν.

ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΝ

Πρόοδος, ὅμως, ὑγιὴς προϋποθέτει σεβασμὸν τῶν παραδόσεων, πρὸ πάντων μάλιστα ὅταν πρόκειται περὶ τῶν ἑλληνικῶν παραδόσεων ποὺ ἔγιναν παραδόσεις τῆς ἀνθρωπότητος ὁλοκλήρου. Μία ἐφήμερος πλειοψηφία τῆς Βουλῆς, μὲ τὴν θερμὴν μάλιστα συμπαράστασιν τῆς ΕΔΑ, δὲν ἔχει τὸ ἱστορικὸν δικαίωμα νὰ τολμᾶ νὰ διακηρύσσῃ εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον —καὶ ἀρκοῦμαι εἰς τὴν παρατήρησιν αὐτήν, ἀφοῦ τὸ ὅλον θέμα ἐζήτησεν ἡ ΕΡΕ νὰ ἀχθῇ καὶ θὰ ἀχθῇ πάλιν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς— ὅτι ἡ Ἑλλὰς θεωρεῖ περιττὸν νὰ μαθαίνουν τὰ παιδιὰ τῶν 13 ἕως 16 ἐτῶν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὡς μέσον πνευματικῆς ἀναπτύξεως, ὅταν ξέναι χῶραι, τῶν ὁποίων ἡ γλῶσσα δὲν προέρχεται ἀπὸ τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἡροδότου, τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Πλάτωνος, τὴν σέβωνται καὶ τὴν θεωροῦν ἀπαραίτητον στοιχεῖον διὰ τὴν ἀνθρωπιστικὴν μόρφωσιν τῶν παιδιῶν των.

Χωρὶς τὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα καὶ τὸν Χριστιανισμόν, τὰ δύο αὐτὰ βάθρα ποὺ πρέπει καὶ μὲ τὴν γλῶσσαν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ μὲ τὰ ἀθάνατα καὶ ὑποβλητικὰ κοντάκια τῆς ἐκκλησίας νὰ γίνωνται προσιτὰ εἰς τὴν ψυχὴν τῶν νέων, ἡ Ἑλλὰς θὰ μείνῃ ξεκρέμαστη. Οἱ Ἕλληνες, ἀντιθέτως πρὸς τοὺς Σλάβους, τοὺς Λατίνους, τοὺς Ἀγγλοσάξονας ἢ τοὺς Γερμανούς, εἴμεθα ὀλίγοι εἰς τὸν κόσμον. Ἀλλοίμονον, ἐὰν χάσωμεν τὴν συντηρήσασαν διὰ μέσου πόσων αἰώνων καὶ πόσων δοκιμασιῶν τὸ Γένος μας ἐπικοινωνίαν μὲ τὰς πηγάς, μὲ τὰς ρίζας μας, ἀκόμη καὶ τὰς γλωσσικάς. Ἰδέτε πῶς καλλιεργεῖ τὴν ἐπικοινωνίαν του μὲ τὰς γλωσσικὰς πηγάς του τὸ Ἰσραήλ, μολονότι εἶναι καθ' ὅλα τὰ ἄλλα προοδευτικώτερον ἡμῶν».

«ΚΗΡΥΣΣΩ ΣΤΑΥΡΟΦΟΡΙΑΝ...»

Ἀπὸ τὰ παρατεθέντα κρίνομεν σκόπιμον νὰ ὑπογραμμίσωμεν μίαν θεμελιώδη παρατήρησιν:

«Πρόοδος ὅμως ὑγιὴς προϋποθέτει » σεβασμὸν τῶν παραδόσεων, πρὸ πάν- » των μάλιστα ὅταν πρόκειται περὶ τῶν » ἑλληνικῶν παραδόσεων ποὺ ἔγιναν » παραδόσεις τῆς ἀνθρωπότητος.

» Μία ἐφήμερος πλειοψη- » φία τῆς Βουλῆς, μὲ τὴν θερμὴν » μάλιστα συμπαράστασιν τῆς Ε.Δ.Α. » δὲν ἔχει τὸ ἱστορικὸν δι- » καίωμα νὰ τολμᾶ νὰ διακη- » ρύσσῃ εἰς τὸν κόσμον ὁλόκληρον.... » ὅτι ἡ Ἑλλὰς θεωρεῖ περιττὸν νὰ μα-

» θαίνουν τὰ παιδιὰ τῶν 13 ἕως 16 ἐ-
» τῶν τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ὡς μέσον
» πνευματικῆς ἀναπτύξεως... ...Ἀλλοί-
» μονον, ἐὰν χάσωμεν τὴν....
» ἐπικοινωνίαν μὲ τὰς πη-
» γάς...».

(Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἀναιρεῖται ἀπὸ τὸν Γ. Ράλλην ὕστερα ἀπὸ δέκα χρόνια. Ἂς εἶναι).

Ὕστερα ἀπὸ πολλὰ ἄλλα ἐπισημαίνει τὸν κίνδυνον τὸν ὁποῖον βλέπει ἐκ τῆς διεισδύσεως τοῦ κομμουνισμοῦ εἰς τὰ σχολεῖα, τὸν στρατόν, τοὺς Δήμους, κίνδυνον διὰ τὴν δημοκρατίαν, τὴν ἐλευθερίαν, τὸν ἀνθρωπισμὸν καὶ τὴν ἐλευθέραν σκέψιν, κίνδυνον διὰ τὸ Ἔθνος. Κατηγορεῖ ὅτι:

«Ναί! ξηλώνει ἡ κυβέρνη-
» σις... σύμφωνα μὲ τὰς προσδοκίας
» τῆς Ε.Δ.Α. ὅσον τὸ δυνατὸν περισ-
» σοτέρους φύλακας τοῦ Ἔθνους... ξη-
» λώνει —καθ' ὃ μέτρον εὑρίσκει προσ-
» χήματα— ὅ,τι εἶναι ἀκραι-
» φνῶς καὶ ἀνενδότως ἑλλη-
» νικόν».

Καὶ προσκαλεῖ καταλήγων:

«Κηρύσσω τὴν ἔναρξιν
» μιᾶς συστηματικῆς σταυ-
» ροφορίας διὰ τὴν σωτη-
» ρίαν τῆς Ἑλλάδος. Καλῶ τὸν
» λαὸν νὰ ἐγερθῇ. Καλῶ πρῶτον τὸν
» λαὸν τῆς Βορείου Ἑλλάδος νὰ ἀντα-
» ποκριθῇ εἰς τὸ ἐγερτήριον σάλπισμα.
» Ἄχαλεπὸς ὁ καιρός. Οἱ ἐπιβουλεύον-
» τες πολλοί. Ἐν μέσῳ παγίδων δια-
» βαίνομεν καὶ ἐπὶ ἐπάλξεων πόλεως
» περιπατοῦμεν"».

Ο ΥΠΕΡΤΑΤΟΣ ΑΓΩΝ!

Οἱ Σταυροφόροι ξεκινοῦν!...

Σὲ λίγες ἡμέρες δημοσιεύεται Προκήρυξις τῆς Ε.Ρ.Ε. (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ 9-2-1965) ἡ ὁποία μεταξὺ ἄλλων τονίζει:

«Κηρύσσομεν ἀπὸ τῆς στιγμῆς
» αὐτῆς τὴν ἔναρξιν τοῦ ὑπερτά-
» του ἀγῶνος ὑπὸ πᾶσαν δημο-
» κρατικὴν μορφήν. Καὶ εἰς τὸ Κοινο-
» βούλιον καὶ παντοῦ. Ἀπὸ τὸ βῆμα τῆς
» Βουλῆς μέχρι τῆς τελευταίας γωνίας
» τῆς ἑλληνικῆς ὑπαίθρου θὰ ἀκουσθῇ
» ἡ φωνή μας καὶ θὰ ἀντηχή-
» σουν τὰ βήματα τῆς ἀπο-
» φασιστικῆς πορείας μας.

»Κατηγοροῦμεν τὴν κυβέρνησιν...
» διότι ἀπηρνήθη τὰς ἱερὰς
» παραδόσεις τῆς παιδείας
» τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους καὶ ἐ-
» πέτρεψεν εἰς τὸν κομμουνισμὸν νὰ
» εἰσδύσῃ εἰς αὐτὰ ταῦτα τὰ Σχολεῖα...

»Ἑλληνικὲ λαέ, σὲ καλοῦμε νὰ ἐ-
» γερθῇς... Μαζύ σου θὰ σώσω-
» μεν τὴν Χώραν!».

Τὴν Προκήρυξιν αὐτήν, ἡ ὁποία δονεῖται καὶ πυρπολεῖται ἀπὸ φλογερὸν πάθος διὰ τὰς ἱερὰς παραδόσεις τῆς παιδείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους, τὴν ὑπογράφουν, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἀρχηγὸν τῆς παρατάξεως καὶ ἄλλοι ἡγετικοὶ παράγοντες, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ κ. Γ. Ράλλης, ὁ κ. Εὐάγγελος Ἀβέρωφ καὶ ὁ κ. Κ. Τσάτσος.

Στὸν ἴδιο τόνο, μὲ τὸ ἴδιο «πάθος», εἰς τὸ αὐτὸ μῆκος κύματος καὶ μὲ τὰ αὐτὰ θεμελιώδη ἐπιχειρήματα, ὀλύμπιος ἀλλὰ καὶ αὐστηρός, ὁ Παναγιώτης Κανελλόπουλος, ἔσεισε τὴν πόλι τῆς Παλλάδος ὕστερα ἀπὸ λίγες ἑβδομάδες μὲ μιὰ ἀγόρευσι ποὺ ἔγινε στὴν πλατεῖα Κλαυθμῶνος. Ἦταν μιὰ ἀπὸ τὶς λαμπρότερες στιγμὲς τοῦ Ρήτορα, τοῦ Πολιτικοῦ Ἡγέτη, τοῦ Παιδαγωγοῦ, ποὺ τὸν ἐβασάνιζαν τρομερὰ προαισθήματα καὶ τὸν ἔτρωγε ἡ ἀγωνία γιὰ τὸ μέλλον τοῦ Τόπου, τὸ μέλλον τῆς Δημοκρατίας, τὸ μέλλον τῆς Ἐλευθερίας ποὺ τὰ ἀπειλοῦσε τὸ κακὸ πνεῦμα τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ. Καὶ ἡ συγκέντρωσι ἐκείνη ἦταν πράγματι μεγαλειώδης, λένε ὅσοι τὴν εἶδαν καὶ τὴν ἔζησαν, ὄχι μόνον διὰ τὸ πλῆθος τῶν προσελθόντων, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ ἦθος, τὸ ὕφος, τὸν παλμὸ καὶ τὴν ἔξαρσι, τὴν αὐστηρότητα, τὴ σοβαρότητα καὶ τὸν τόνον ποὺ τὴν ἐχρωμάτιζαν.

Ἦταν ἕνας λαὸς ποὺ ἀφυπνίζονταν!

Ὁ πρῶτος καρπός:

ΤΟ ΚΑΣΤΡΙ ΑΦΥΠΝΙΖΕΤΑΙ

Τὸ μήνυμα τοῦ «σεισμοῦ» τῆς πλατείας Κλαυθμῶνος προεκάλεσε αἴσθησι. Εἶχε ἀπήχησι. Συνεκλόνισε πολλούς. Ἔφθασε ἀμέσως στὸ «Καστρί». Ἐτάραξε τὸν ὕπνο καὶ τοῦ «Γέρου τῆς Δημοκρατίας», ὅπως τὸν εἶπαν, τοῦ Πρωθυπουργοῦ τῆς Ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τοὺς Γερμανούς, ὁ ὁποῖος ἐκρατοῦσε τώρα ξανὰ τὸ τιμόνι τῆς ἐξουσίας καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, τὸ ὁποῖον ἐπροχωροῦσε ἀκάθεκτον εἰς τὴν Ἐκπαιδευτικὴν Μεταρρύθμισιν.

Δὲν ἦταν τυχαία φυσιογνωμία ὁ Γεώργιος Παπανδρέου. Εἶχε δεσμοὺς μὲ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐκπαίδευσι. Δὲν ἦταν μόνον λαμπρὸς ρήτωρ —ὁ νεώτερος Δημοσθένης, ὅπως τὸν ἀποκαλοῦσαν ὅσοι τὸν ἐθαύμαζαν. Ἡ λέξις «Δημοκρατία» δὲν ἦταν λόγος κενὸς στὰ χείλη του. Ἐγνώριζε καλὰ τὸν κίνδυνο ποὺ ἀντιπροσωπεύουν οἱ δυνάμεις τοῦ ὁλοκληρωτισμοῦ διὰ τὸ Ἔθνος καὶ τὴν Δημοκρατίαν, τὴν ὁποίαν ἔβλεπεν ὡς ἄνθος καὶ καρπὸν τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν Ἰδανικῶν, τὰ ὁποῖα τὰ ἤθελε ὡς θεμέλιον τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας. Εἶναι ἐκεῖνος ποὺ ἐφρόντισε πάρα πολὺ διὰ νὰ κατοχυρωθῇ καὶ συνταγματικῶς ὁ σκοπὸς τῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ Σύνταγμα τοῦ 1952, τὸ 16ον ἄρθρον τοῦ ὁποίου ὥριζε:

«Εἰς πάντα τὰ σχολεῖα μέσης καὶ στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως ἡ διδασκαλία ἀποσκοπεῖ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως τῶν νέων ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδεολογικῶν κατευθύνσεων τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ».

Ὁ Γ. Παπανδρέου ἐγνώριζε πολὺ καλὰ καὶ τὸν Παναγιώτην Κανελλόπουλον, φίλον του καὶ συνεργάτην εἰς καιροὺς χαλεποὺς καὶ δὲν φαίνεται νὰ ἀμφισβητοῦσε τὴν ἐντιμότητα τοῦ ἀνδρός, τὴν εὐρύτητα τῶν πνευματικῶν του ὁριζόντων καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του διὰ τὰ τῆς Παιδείας. Εἶναι βέβαιος ὅτι ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀξιωματικῆς ἀντιπολιτεύσεως δὲν δημαγωγεῖ, δὲν ρίχνει πυροτεχνήματα, ἀλλὰ στηρίζεται σὲ δεδομένα ἀτράνταχτα.

Φαίνεται ὅτι τὸ «μήνυμα» Κανελλοπούλου ἔφθασε στὸ Καστρὶ ὁρμητικὸ καὶ ὁ «Γέρος τῆς Δημοκρατίας» ἔκαμε ταχύτατα τὶς διαπιστώσεις του. Καὶ κατέληξε στὴν ἀπόφασι νὰ ἐνεργήσῃ ἀμέσως, νὰ ἐμποδίσῃ τὴ διάβρωσι τῆς Παιδείας τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Δημοκρατίας. Ἐπίστευε καὶ ἐκεῖνος ὅτι ὁ ἐρυθρὸς ὁλοκληρωτισμὸς εἶναι ἐχθρὸς τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Δημοκρατίας. Θέλει νὰ καταστῇ αὐτὸ «συνείδησις τῆς Νέας Γενεᾶς» ὅπως θέλη νὰ καταστῇ φρόνημά της ὅτι «τὰ ἰδικά μας ἰδανικὰ εἶναι τὰ ἰδανικὰ τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ».

Ἔτσι, πρὶν σβήσῃ ὁ ἀπόηχος ἀπὸ τὸ σεισμὸ τῆς πλατείας Κλαυθμῶνος, ὡς Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, στέλνει πρὸς τοὺς Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τὴν μνημειώδη ὑπ' ἀρ. 1010/11-3-65 ἐμπιστευτικὴν Ἐγκύκλιον, ἡ ὁποία θὰ καταχωρηθῇ ὁλόκληρος διότι ἀποκαλύπτει καθαρὰ θέσεις καὶ ἀπόψεις τοῦ πολιτικοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς ἐπὶ τοῦ θέματος ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ.

«ΤΑ ΙΔΙΚΑ ΜΑΣ ΙΔΑΝΙΚΑ...»!

Ἡ Ἐγκύκλιος ἔχει ὡς ἑξῆς:

«ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς Ἐθνικῆς Παιδείας.

Ἀριθ. Ἐμπ. Πρωτ 1010

Ἐμπιστευτικὸν

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11 Μαρτίου 1965

Πρὸς

τοὺς Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μέσης Ἐκπαίδευσης

Παντοχόθεν καταγγέλλεται ὅτι ἡ κομμουνιστικὴ νεολαία Λαμπράκη καταβάλλει μεγάλας προσπαθείας προσεται-

ρυσμοῦ μαθητῶν τῶν Γυμνασίων.

Βεβαίως, ἐφόσον διεπιστώθη ποσοστὸν 12ο/ο ἀπαδῶν τῆς ΕΔΑ κατὰ τὰς τελευταίας ἐκλογὰς εὐνόητον εἶναι ὅτι θὰ ὑπάρχουν καὶ μαθηταὶ ἐμποτισμένοι ἀπὸ τὰς οἰκογενείας των μὲ ἀριστερὰν ἰδεολογίαν. Καὶ αὐτούς, βεβαίως κατὰ πρῶτον λόγον, θὰ χρησιμοποιῆ ἡ κομμουνιστικὴ προπαγάνδα πρὸς προσηλυτισμὸν τῶν νέων.

ΕΦΙΣΤΩ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ τὴν προσοχὴν ὅλων τῶν καθηγητῶν τῶν Γυμνασίων καὶ τοὺς ΚΑΘΙΣΤΩ ὑπευθύνους διὰ πᾶσαν σχετικὴν δραστηριότητα τῆς νεολαίας Λαμπράκη. Ὁ κομμουνισμὸς εἶναι ἐχθρὸς καὶ τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς Δημοκρατίας. Καὶ τοῦτο πρέπει νὰ κατασιῆ συνείδησις τῆς Νέας Γενεᾶς.

Ὁ ἐθνικὸς φρονηματισμός!

Ὁ ἐθνικὸς φρονηματισμός, καθὼς καὶ ἡ ἠθικὴ καὶ πολιτικὴ ἀγωγὴ τῶν μαθητῶν εἶναι ἡ πρώτη ἀποστολὴ τοῦ διδασκάλου. Καὶ εἰς αὐτὴν ὀφείλουν νὰ ἐπιδοθοῦν. Τὰ ἰδικά μας ἰδανικὰ εἶναι τὰ ἰδανικὰ τοῦ *ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ*. Ἐλευθερία (Ἐθνικὴ καὶ Πολιτικὴ) καὶ Δικαιοσύνη. Ἀγάπη καὶ Θυσία. Αὐτὰ εἶναι τὰ ἰδεώδη μας καὶ μὲ αὐτὰ πρέπει νὰ ἐμποτισθῆ ἡ Νέα Γενεά. Ἑλλὰς καὶ Δημοκρατία. Ἀληθὴς Δημοκρατία.

Πᾶσα ἐκπροπὴ πρέπει νὰ κολάζεται αὐστηρότατα. Καὶ ἂν συμβῆ νὰ ὑπάρξουν διδάσκαλοι, ὄχι ἀνήκοντες, ἀλλὰ καὶ ἁπλῶς συμπαθοῦντες ἢ ἀνεχόμενοι τὴν κομμουνιστικὴν προπαγάνδαν δὲν ἔχουν θέσιν εἰς τὴν Ἐκπαίδευσιν. Ὅσοι πιστεύουν εἰς τὰ ἰδεώδη των, τὰ ὑπερασπίζουν. Καὶ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἰδανικῶν μας καὶ τὴν ἔμπνευσιν τῆς Νέας Γενεᾶς ἔχει ἀναθέσει ἡ Ἑλληνικὴ Δημοκρατία εἰς τὸν ἐκπαιδευτικὸν κόσμον.

Γνωρίζω ὅτι ἔχουν μέχρι τοῦδε ἐκδοθῆ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου Παιδείας πολλαὶ σχετικαὶ ἐγκύκλιοι. *Ἀλλὰ ΕΠΕΘΥΜΟΥΝ, ΛΟΓΩ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΣΟΒΑΡΟΤΗΤΑΣ ΤΟΥ ΘΕΜΑΤΟΣ, ΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΗΣΩ ΚΑΙ ΕΓΩ ΠΡΟΣΩΠΙΚΑ ΜΕΘ' ΥΜΩΝ.* Παρακαλῶ, ὅπως εἰς τὸ τέλος ἑκάστου μηνὸς ὑποβάλλητε (Ὑπουργεῖον Παιδείας, Γραφεῖον Ὑπουργοῦ — ἐμπιστευτικῶς) σχετικὴν ἔκθεσιν. Δεχθῆτε καὶ διαβιβάσατε πρὸς ἅπαντας, διδάσκοντας καὶ διδασκομένους, τοὺς ἐγκαρδίους χαιρετισμούς μου.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
Πρόεδρος Κυβερνήσεως καὶ Ὑπουργὸς Ἐθν. Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ, ΘΕΜΑ ΕΘΝΙΚΟΝ

Η ΔΙΑΜΑΧΗ ΣΥΝΕΧΙΖΕΤΑΙ

Συνοπτικὴ εἶναι ἡ Ἐγκύκλιος αὐτὴ τοῦ Γ. Παπανδρέου, ἀλλὰ δυνατή, διαυγής, νευρώδης, ἀπερίφραστος, ἀποφατική. Δὲν ἔχει ἀνάγκην σχολίων. Ὁμιλεῖ μόνη της. Ὁμιλεῖ μὲ δυνατὴ φωνὴ ποὺ φθάνει καὶ στὰ δικά μας αὐτιά διαπεραστική. Ἐκφράζει μιὰ πολιτικὴ γραμμὴ καὶ μιὰ θέσι τὴν ὁποία δὲν ἠμπορεῖ νὰ τὴν προσπεράση κανεὶς χωρὶς νὰ στήση διάλογο μαζύ της, χωρὶς νὰ προβληματισθῆ, νὰ κάμη συλλογισμούς, εἰκασίες, ὑποθέσεις. Γεννᾶ ὅμως ἐρωτήματα.

Δὲν ἦτο ἐπαρκῶς ἐνημερωμένος ὁ «Γέρος» διὰ τὰ πρόσωπα καὶ διὰ τὴν γραμμὴν τοῦ ὀχήματος τῆς Μεταρρυθμίσεως; Ἐσκέφθη, ἐνδεχομένως, νὰ λάβη καὶ ἄλλα μέτρα διὰ τὴν ἐπανατοποθέτησι τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ εἰς τὴν ἐθνικήν του κοίτην; Νὰ τὸ ἀναβαθμίση, νὰ τὸ κάμη θέμα, τὸ πρῶτο θέμα τοῦ Ἔθνους; Ἴσως!...

Οἱ πολιτικὲς ἐξελίξεις πάντως ὑπῆρξαν ραγδαῖες. Οἱ λεπτομέρειες ἐκφεύγουν τῆς ἀρμοδιότητος τῶν γραμμῶν αὐτῶν ποὺ ἐπισημαίνουν ἁπλῶς ὅτι οἱ σφοδροὶ κραδασμοὶ τῆς πολιτικῆς σκηνῆς εἶχαν ἀνάλογους ἐπιπτώσεις καὶ ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ. Ἡ κυβερνητικὴ ἀλλαγὴ τοῦ Ἰου-

λίου 1965 δὲν ἐσήμανε καὶ ἀλλαγὴν γραμμῆς εἰς τὰ ἐκπαιδευτικὰ θέματα. Ἐφθάσαμε ἔτσι εἰς τὸν Ἰούλιον τοῦ 1966.

Τὸ καλοκαίρι αὐτὸ ὁ πολιτικὸς ὁρίζων τῆς Ἑλλάδος ἦτο θολός. Ἡ διαμάχη «ὑπὲρ καὶ κατὰ» τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως συνεχίζεται καὶ εἶναι ἔντονος. Πρωτοστατοῦν ἀπὸ τὰ Δημοσιογραφικὰ ὄργανα τὸ «ΒΗΜΑ» καὶ ἡ «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» καὶ ἀπὸ τὶς στῆλες των ἐξακοντίζονται μύδροι. Ἡ ἀρθρογραφία τοῦ Παπανούτσου, ἀπὸ τὸν μόνιμο ἄμβωνά του, τὴν στήλη του στὸ «ΒΗΜΑ» εἶναι μαχητικὴ καὶ προσφέρει πλούσιο ὑλικό, τὸ ὁποῖον φωτίζει πτυχὲς τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ προβλήματος καὶ δίνει τὸ κλειδὶ ἑρμηνείας τοῦ πνεύματος τῆς μισαλλοδοξίας καὶ τοῦ κομματισμοῦ, τὸ ὁποῖον δυναμώνει ἔκτοτε συνεχῶς, ταλανίζει τὴν ἐκπαίδευσι καὶ μαστίζει τὸν ἐκπαιδευτικό μας κόσμο μέχρι σήμερα.

Τότε ἀκριβῶς ἐδημοσιεύθη τὸ ἄρθρον τοῦ Κ. Τσάτσου στὴν «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», τὸ ὁποῖον προεκάλεσε τὴν γεμάτη ὀργὴν καὶ πάθος ἀπάντησι τοῦ Παπανούτσου, μὲ τὴν ὁποία ἀρχίσαμε.

Τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Τσάτσου ὁλόκληρον ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΤΟ ΜΕΓΑ ΕΘΝΙΚΟΝ ΘΕΜΑ

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ

Ὑπὸ τοῦ κ. Κων. Δ. Τσάτσου

(«Καθημερινὴ 7-7-1966)

«Εὑρισκόμεθα πρὸ χάους» «Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρὺθμισι ... ἐχρεωκόπησεν ἀνεπανορθώτως»

Οὔτε τρεῖς μῆνες δὲν μᾶς χωρίζουν ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ νέου σχολικοῦ καὶ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους καὶ εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας εὑρισκόμεθα πρὸ χάους. Οὔτε τὸ καθεστὼς τῆς λεγομένης «ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης» ὑπάρχει, οὔτε τὸ προηγούμενον καθεστὼς ἀποκατεστάθη. Ἡ «ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση» —ἂν ἐξαιρέση τις εἰδικώτερα σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα εὑρέθησαν σύμφωνα ὅλα τὰ κόμματα— ἐχρεωκόπησε καὶ ἐχρεωκόπησεν ἀνεπανορθώτως. Τὸ παλαιὸν καθεστώς, τὸ ὁποῖον χρήζει βελτιώσεων καὶ προσαρμογῶν, καίτοι ἀνέκτησεν ἐρείσματα τινὰ ἀξιόλογα, δὲν ἔφθασεν ἀκόμη εἰς τὸ σημεῖον νὰ ἐξουδετερώση τὰ ἐγκαθιδρυμένα ὄργανα τῆς λεγομένης Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης. Διανύομεν οὕτω μίαν θολὴν καὶ ἐπικίνδυνον ἀμφίβιον μεταβατικὴν περίοδον ἡ ὁποία πρέπει νὰ τερματισθῇ ἐντὸς τοῦ θέρους.

Ἡ διοίκησις τῆς παιδείας εὑρίσκεται ἐν ἀποσυνθέσει. Τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον ὑπέκυψεν, ὄχι μόνον κάτω ἀπὸ τὰ πλήγματα ποὺ ἐδέχθη ἀπὸ τὸ Συμβούλιον Ἐπικρατείας ἀλλὰ καὶ κάτω ἀπὸ τὴν σειρὰν τῶν ὀλισθημάτων του, κάτω ἀπὸ τὸν φατριασμόν του, τὸν ὀφειλόμενον ἄλλοτε εἰς ἀσύγγνωστον ἀφέλειαν καὶ παντελῆ ἄγνοιαν τῶν προσώπων καὶ ἄλλοτε εἰς συνειδητὰς κομματικὰς ἐπιδιώξεις. Τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον νοσεῖ βαρύτατα καὶ δὲν διορθώνεται διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς συνθέσεώς του. Τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον, ἀσχέτως προσωπικῶν εὐθυνῶν, ἀπέτυχεν ἐν τῇ ὁλότητί του, ὡς διπρόσωπος θεσμός.

Τὰ κενὰ εἰς τὰς Γενικὰς Ἐπιθεωρήσεις καὶ τὰς Ἐπιθεωρήσεις πρέπει νὰ πληρωθοῦν. Ἡ δὲ περὶ πληρώσεως αὐτῶν κρίσις πρέπει νὰ γίνῃ ἀπὸ ἄλλο ὄργανον ἐξ ὑπαρχῆς. Ἡ γενομένη κρίσις ἀτερεῖται παντὸς κύρους.

Ἡ δυσαναλογία μεταξὺ τῶν διδασκόντων καὶ τοῦ μεγάλου ἀριθμοῦ τῶν ἄνευ ἐξετάσεων εἰσελθόντων μαθητῶν, ἰδία εἰς τὰ μεγάλα κέντρα εἶναι τοιαύτη, ὥστε νὰ εἶναι ἀδύνατος ἡ γόνιμος διδασκαλία εἰς τὰ Γυμνάσια. Ματαίως ἠγωνίσθημεν νὰ πείσωμεν πρὸ διετίας τοὺς μεταρρυθμιστάς, ὅτι τοιαῦται μεταβολαὶ ἐπιτρέπονται μόνον ἀφοῦ δημιουργηθοῦν αἱ ἀπαιτούμεναι προϋποθέσεις χώρου καὶ διδακτικοῦ προσωπικοῦ.

Ἀλλὰ πρόθεσις τῶν κυβερνώντων δὲν ἦτο ἡ Μεταρρύθμισις. Πρόθεσις ἦτο τὸ θέαμα. Τώρα ἀρχίζομεν ἀμυδρῶς νὰ βλέπωμεν τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἀσυγγνώστου αὐτῆς σπουδῆς. Ὅταν θὰ παρέλθουν τρία ἢ τέσσαρα ἔτη, θὰ ἴδωμεν τὴν στάθμην τῶν οὕτω ἐκπαιδευθέντων παιδιῶν καὶ τότε θὰ ἀντιληφθῶμεν τὸ μέγεθος τοῦ γενομένου κακοῦ. Τότε, ὅταν θὰ ἔχουν λησμονηθῇ καὶ οἱ ἔνοχοι.

«Δίκην περικεφαλαίας κατεσκεύασαν τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον»

Διατί εἰς ἕνα τομέα ὅπου πόσα ἠδύναντο νὰ γίνουν ἐπ' ἀγαθῷ, ἐγένοντο, ἐντὸς ὀλίγων μη-

νῶν, τόσα ἐπὶ κακῷ;

Διότι σκοπὸς ἦτο ὁ ἐντυπωσιασμός, ἡ δημοκοπία. Ἔπρεπε νὰ γίνουν φαντα χτερὰ πράγματα ἀκριβῶς εἰς τὸν τομέα ὅπου αἱ μεταβολαὶ πρέπει νὰ γίνωνται μὲ μεγάλην περίσκεψιν, χωρὶς κλυδωνισμούς, χωρὶς ἀναστατώσεις. Καὶ διὰ νὰ γίνουν φανταχτερὰ ἔπρεπε νὰ γίνουν ὅλα συγχρόνως θορυβωδῶς καὶ ταχέως. Κατεῖχε τοὺς μεταρρυθμιστὰς ὁ φόβος —εἶναι τὸ μόνον σημεῖον εἰς τὸ ὁποῖον δὲν ἐπλανήθησαν— ὅτι εἶναι προσωρινοὶ καὶ ὅ,τι ἔχουν νὰ κάμουν πρέπει νὰ τὸ κάμουν ὅσον καιρὸν διατηροῦν τὴν ἐξουσίαν, ἀσχέτως συνεπειῶν.

Ἔπρεπε τέλος ἐνώπιον τοῦ κινδύνου αὐτοῦ νὰ κατοχυρώσουν τὸ καθεστὼς των δι' ἑνὸς καταστατικοῦ θεσμοῦ, ὁ ὁποῖος θὰ τοὺς ἐπέτρεπε νὰ ἐπηρεάζουν τὰ πράγματα τῆς παιδείας καὶ ὅταν πολιτικῶς δὲν θὰ ἦσαν πλέον ἰσχυροί. Ἔπρεπε νὰ δυσκολευθῇ ἡ εἰς τὸ μέλλον ἐκρίζωσις τῶν ἀνθρώπων των. Ἔπρεπε τὰ πράγματα νὰ θεσπισθοῦν κατὰ τρόπον ὥστε μόνον βασικαὶ μεταβολαὶ νὰ δύνανται νὰ θίξουν τὸν ἰδικόν τους κόσμον.

Αὐτοὶ εἶναι οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους, ἐπὶ βλάβῃ τῶν ἰδίων αὐτῶν ἰδεῶν οἱ μεταρρυθμισταὶ ἀφ' ἑνὸς συνεπείσαν τὴν μεταρρύθμισιν εἰς ἀπαραδέκτως σύντομον διάστημα καὶ ἀφ' ἑτέρου, δίκην περικεφαλαίας, κατεσκεύασαν τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον διὰ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ διατήρησίς της, παρὰ τὰς ἐκ τῆς σπουδῆς, ἐγγενεῖς ἀδυναμίας της, καὶ κυρίως διὰ νὰ ἐξασφαλισθοῦν οἱ φανατικοί, οἱ δι' ἄλλους κυρίως λόγους φαντικοὶ θιασῶται της.

Πῶς αὐτοὶ οἱ ἔχοντες μονοπωλήσει τὴν δημοκρατικότητα εἰς τὸν τόπον μας ἐφαντάσθησαν ὅτι εἰς μίαν δημοκρατίαν, μὴ λειτουργοῦσαν κατὰ τὸ σύστημα τῶν λαϊκῶν δημοκρατιῶν, εἶναι δυνατὸν νὰ δημιουργηθοῦν πάγιοι θεσμοὶ διὰ θέματα τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν ἀντικείμενον διαφωνίας μεταξὺ τῶν ἐναλλασσομένων κομμάτων καὶ πλειοψηφιῶν; Πῶς δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι ἐπὶ τοιούτων θεμάτων μόνον θεσμοὶ γενικωτέρας ἀποδοχῆς δύνανται νὰ διατηρηθοῦν ἐπὶ μακρὸν χρόνον; Μήπως ἐν τῇ δημοκρατικότητί των ἐφαντάσθησαν ὅτι εἶναι αἰώνιοι; Ἰδοὺ τώρα τὸ ἀποτέλεσμα. Ἡ οὐσία ἐχάθη καὶ ἀπέμεινεν εἰς τὸ ἐνεργητικὸν τῆς δημοκοπίας των μόνον ἡ ἐντύπωσις τῆς στιγμῆς.

«Πλῆγμα κατὰ τῆς Δημοτικῆς» Ἄθλιον νομοθετικὸν κατασκεύασμα. «Θεομηνία εἰς τὴν παιδείαν»

Ὑπῆρχεν ὅμως καὶ ἄλλος λόγος ἕνεκα τοῦ ὁποίου καὶ τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον ἀλλὰ καὶ ἡ ἐν σπουδῇ καὶ ἄνευ προπαρασκευῆς πραγματοποίησις τῆς μεταρρυθμίσεως ἐπενοήθησαν: ἡ ἐπιβολὴ τῆς δημοτικῆς γλώσσης.

Καὶ ὅσοι μὲν δὲν ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν δημοτικὴν ἀλλ' ἁπλῶς ἤθελαν νὰ δημαγωγήσουν, καλῶς ἔπραξαν. Τὸ σύνθημα δὲν ἦτο ἀτυχές. Ἀλλὰ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι εἰλικρινῶς ἐνδιεφέροντο διὰ τὴν τελικὴν κατίσχυσιν τῆς δημοτικῆς, πῶς δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι μὲ τὰς περιττὰς θεατρικὰς διακηρύξεις των καὶ τὴν σπουδήν των κατέφεραν βαρύτατον πλῆγμα κατὰ τῆς δημοτικῆς; Πῶς δὲν ἀντελήφθησαν ὅτι μετέτρεπαν τὸ γλωσσικὸν ζήτημα, εἰς ζήτημα πολιτικὸν καὶ ὅτι οὕτω ἀνέστελλον τὴν φυσιολογικήν του ἐξέλιξιν, ἡ ὁποία ἦτο βέβαιον ὅτι θὰ ἀπέβαινε τελικῶς ὑπὲρ τῆς δημοτικῆς; Ἂν εἶχαν ὀλιγωτέραν στενοκεφαλιὰν καὶ ὀλιγώτερον πεῖσμα θὰ ἔπρεπε, ἀκριβῶς διότι ἦσαν δημοτικισταί, νὰ γνωρίζουν ὅτι ὅπως αἱ διατάξεις τοῦ Συντάγματος δὲν ἀνέκοψαν τὴν πρόοδον τῆς δημοτικῆς, οὕτω καὶ αἱ διατάξεις τοῦ ἰδικοῦ των νόμου — ἑνὸς ἀθλίου νομοθετικοῦ κατασκευάσματος— δὲν θὰ καταργήσουν τὴν καθαρεύουσαν. Διὰ τὴν γλῶσσαν εἷς μόνον ὑπάρχει νομοθέτης, ἡ γλωσσικὴ συνείδησις τοῦ Ἔθνους καὶ διὰ νὰ εἴμεθα πλέον συγκεκριμένοι, ἡ γλωσσικὴ συνείδησις τῆς πνευματικῆς του ἡγεσίας. Διότι εἰς τὴν γλῶσσαν νικᾷ τὸ γνήσιον καὶ πηγαῖον, ἀλλὰ καὶ τὸ εὐγενές.

Ἐν ὀνόματι αὐτῶν τῶν σαθρῶν καὶ ρηχῶν σκέψεων, ἐν ὀνόματι μᾶλλον αὐτῶν τῶν ξεπερασμένων ἐμπαθειῶν προεκλήθη ἡ σημερινὴ θεομηνία εἰς τὴν παιδείαν.

«Λύσεις διακομματικαὶ» Μέτρα διὰ τὴν ἔξοδον «ἀπὸ τὴν... χαώδη... κατάστασιν...»

Τί πρέπει τώρα νὰ γίνῃ; Διότι κάτι πρέπει νὰ γίνῃ καὶ δὴ τὸ ταχύτερον. Ὁριστικαὶ λύσεις ἐφ' ὅσον αἱ πολιτικαὶ ἀντιθέσεις ἔφθασαν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ὀξύτητος δὲν εἶναι δυναταί. Αἱ ὁριστικαὶ λύσεις εἰς τὸν τομέα τῆς παιδείας πρέπει νὰ εἶναι λύσεις δια-

κομματικαί, λύσεις κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον γενικῆς ἀποδοχῆς. Ἐὰν δὲ τοῦτο δὲν εἶναι δυνατόν, διὰ πολλὰ ἔτη, παρ' ἡμῖν, τότε πρέπει νὰ εὑρεθοῦν λύσεις μετριοπαθεῖς καὶ συμβιβαστικαί, λύσεις αἱ ὁποῖαι δὲν ἱκανοποιοῦν μὲν πλήρως κανένα, ἀλλὰ καὶ εἰς κανένα δὲν προκαλοῦν ζωηρὰς ἀντιδράσεις. Τοιαῦται λύσεις θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιβληθοῦν ἀπὸ μίαν ἰσχυρὰν Κυβέρνησιν, ἀποφασισμένην εἰς τὸν τομέα αὐτὸν νὰ μὴ κάμῃ καταχρησιν τῆς δυνάμεώς της, ὅπως ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου.

Προσωρινῶς ὅμως καὶ διὰ τὸ προσεχὲς σχολικὸν ἔτος, τί πρέπει νὰ γίνῃ;

Ἀντὶ νὰ ἀφίνῃ μοιρολατρικῶς τὰ πράγματα νὰ χειροτερεύουν, ὀφείλει ἡ σημερινὴ Κυβέρνησις, μὲ τὴν συμφωνίαν τῶν ὑποστηριζόντων αὐτὴν κομμάτων, νὰ λάβῃ ἐπείγοντα καὶ προσωρινά τινα μέτρα. Νομίζω ὅτι μεταξὺ τῶν μέτρων αὐτῶν, θὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1ον. Ἡ κατάργησις διὰ μιᾶς γενικῆς διατάξεως τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καὶ ἐφ' ὅσον τοῦτο, λόγῳ τῆς κατοχυρώσεως τῆς μονιμότητος, δημιουργεῖ ἐπιπλοκάς, ἡ ἀφαίρεσις ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Ἰνστιτούτου πάσης ἁρμοδιότητος ἀμέσως ἢ ἐμμέσως ἐπηρεαζούσης τὴν διοίκησιν τῆς παιδείας.

2ον. Ἡ σύστασις ἑνὸς Προσωρινοῦ Ἀνωτάτου Συμβουλίου Διοικήσεως τῆς Παιδείας ἀποτελουμένου μόνον ἀπὸ ἐκπαιδευτικούς, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐξελθόντων τῆς ὑπηρεσίας καὶ μὴ συμπληρωσάντων τὸ 60ὸν ἔτος, ἐφ' ὅσον οὐδὲν ἕτερον ἐπάγγελμα ἀσκοῦν. Ἡ διάρκεια τοῦ Προσωρινοῦ τούτου ὀργάνου πρέπει νὰ εἶναι τὸ πολὺ ἐτησία. Ἡ δὲ ἐπιλογὴ τῶν ἀποτελούντων τοῦτο προσώπων πρέπει νὰ κυριαρχηθῇ ἀπὸ τὴν σκέψιν, ὅτι τὸ ὄργανον τοῦτο δὲν πρόκειται νὰ τάμῃ κανὲν ζήτημα ὁριστικῶς, ἀλλὰ νὰ διευθετήσῃ τὰ ἀπαραίτητα διὰ νὰ ὑπάρξῃ κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος κάποια ἀνεκτὴ κατάστασις. Ἕνεκα τούτου θὰ πρέπει νὰ δώσῃ εἰς τὰ ἐπίμαχα προβλήματα συμβιβαστικὰς λύσεις, ἕως ὅτου ἔλθῃ ἡ ὥρα τῶν ὁριστικῶν λύσεων.

3ον. Τὸ Προσωρινὸν τοῦτο Συμβούλιον θὰ εἰσηγηθῇ τὸ προσωρινὸν καθεστὼς ὅσον ἀφορᾷ: α) τὸν τρόπον εἰσαγωγῆς τῶν μαθητῶν εἰς τὰ Γυμνάσια, β) τὰ προγράμματα διδασκαλίας, γ) τὸν τρόπον εἰσαγωγῆς τῶν ἀποφοίτων τοῦ Λυκείου εἰς τὰς Ἀνωτάτας Σχολάς, δ) καὶ ἄλλα ἄκρως ἐπείγοντα θέματα.

Τὸ καθεστὼς τοῦτο θὰ τεθῇ ἐν ἰσχύϊ, βάσει νομοθετικῆς ἐξουσιοδοτήσεως, διὰ Βασ. Διαταγμάτων, καταρτουμένης πάσης ἀντιθέτου διατάξεως ἐκ τῆς κειμένης νομοθεσίας.

4ον. Τὸ αὐτὸ Προσωρινὸν Συμβούλιον θὰ ἐκλέξῃ τοὺς Ἐπιθεωρητὰς καὶ Γενικοὺς Ἐπιθεωρητάς, ἀκυρουμένης ὁλοκλήρου τῆς προηγουμένης διαδικασίας.

5ον. Τὸ αὐτὸ Συμβούλιον θὰ συστήσῃ νέας Ἐπιτροπὰς πρὸς ἐκλογὴν τῶν νέων σχολικῶν βιβλίων, τηρουμένης πάντοτε τῆς ἀρχῆς τοῦ διαγωνισμοῦ.

6ον. Παραλλήλως θὰ συγκροτηθῇ μία ἐπιτροπὴ ἐξ Ἀκαδημαϊκῶν καὶ Καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου, κατὰ τὸν τύπον τῆς Ἐπιτροπῆς, ἥτις εἶχε συσταθῇ τὸ 1956 ἡ ὁποία θὰ ἐκπονήσῃ ἐν ἁπλοῦν προσχέδιον ὁριστικῆς διευθετήσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων.

Ὑπὸ τὸ προσωρινὸν αὐτὸ νομοθετικὸν καθεστὼς θὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ σχετικῶς, μόνον σχετικῶς ὁμαλὴ μετάβασις ἀπὸ τὴν σημερινὴν χαώδη καὶ πολλαπλῶς ἀμφισβητουμένην κατάστασιν εἰς ἕνα καθεστὼς γενικῆς ἢ σχεδὸν γενικῆς ἀναγνωρίσεως.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

ΜΕΤΡΟΝ ΚΡΙΣΕΩΣ

Τὸ ἄρθρον αὐτὸ τοῦ κ. Τσάτσου κάμνει ἐπισημάνσεις. Πολλὰ σημεῖα του τὰ ἐπιβεβαίωσεν ὁ χρόνος. Ἄλλα ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι ἐπίκαιρα ἀκόμη καὶ σήμερα, γιὰ ὅσους ἔχουν μάτια καὶ μνήμη.

Τώρα, ὕστερα ἀπὸ εἴκοσι ὁλόκληρα χρόνια, εἶναι, ἴσως, πιὸ εὔκολο νὰ διακρίνῃ κανεὶς ἂν τὸ ἄρθρο αὐτὸ τὸ διαπνέῃ πραγματικὸν ἐνδιαφέρον διὰ τὴν παιδείαν τῶν Ἑλληνοπαίδων ἢ ἂν εἶναι ἕνα «οἰκτρὸ κατασκεύασμα» ὅπως τὸ κατηγόρησε ὁ Παπανούτσος, γεμᾶτο «ἐμπάθεια... ἀνειλικρίνεια... ὑστεροβουλία» τόσον, ὥστε ὁ συντάκτης του νὰ κατατάσσεται εἰς τὰ ὄργανα τῶν δυνάμεων τοῦ «Σκότους».

Δὲν θὰ προσπαθήσουμε νὰ ἀνασκευάσουμε τοὺς «φιλόφρονας» χαρακτηρισμοὺς τοῦ Παπανούτσου, οἱ ὁποῖοι ἐμμέσως ἢ ἀμέσως κατευθύνονται καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους συνεργάτας τοῦ Προέδρου τότε, τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ ὅσους ἐχρησιμοποιοῦσαν ὡς «ἄμβωνα» προβολῆς τῶν ἀπόψεών των τὴν ἐφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» καὶ ὅσους ἐκήρυξαν πρὸ ἐτῶν συστηματικὴν σταυροφορίαν «διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος», τὴν ἔναρξιν «τοῦ ὑπερτάτου ἀγῶνος»

[18.12]

κυρίως διὰ «τὰς ἱερὰς παραδόσεις τῆς παιδείας τοῦ ἑλληνικοῦ Γένους».

Τὸ ἄρθρο ποὺ δημοσιεύσαμε —ὅπως καὶ τὰ ἄλλα κείμενα— δίδουν σήμερα τὴ δυνατότητα νὰ τὰ κρίνη μόνος του ὁ ἀναγνώστης καὶ νὰ τὰ χρησιμοποιήση ὡς μέτρον κρίσεως καὶ τεκμήρια σταθερότητος πεποιθήσεων καὶ προσανατολισμῶν πολλῶν ἐκ τῶν προσώπων τοῦ προσκηνίου τῆς θυελλώδους ἐκείνης ἐποχῆς, τῆς ὁποίας τοὺς καρποὺς γευόμεθα σήμερον.

Θὰ σημειώσουμε μόνον ἐδῶ πὼς ὁ τότε Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ μετέπειτα Πρόεδρος τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας ἦτο, τότε, βαθύτατα πεπεισμένος ὑπὲρ τῆς ἀξίας τῶν κλασσικῶν σπουδῶν καὶ θερμὸς ὑπέρμαχος τῆς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν εἰς τὰ σχολεῖα μας ἀπὸ τὸ πρωτότυπον. Μνημειώδης εἶναι ἡ ἐπὶ τοῦ θέματος ἀγόρευσίς του εἰς τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν κατὰ τὸ 1964. Ἐπίστευεν ὅτι:

«Τὰ ἀρχαῖα δὲν εἶναι ξένη γλῶσσα. » Εἶναι ἡ γλῶσσα μας· εἶναι ἡ ρίζα » τῆς σημερινῆς μορφῆς της. Ἔχει τὴν » ἰδίαν ψυχήν, τὸν ἴδιον ἐσωτερικὸν ρυ» θμόν. Εἶναι ἡ ἀκένωτος πηγὴ πρὸς » ἐμπλουτισμόν, πρὸς ἐκλέπτυνσιν, πρὸς » ἀποκρυστάλλωσιν τῆς σημερινῆς μας » γλώσσης. Ὅσοι δὲν γνωρίζουν κα» λὰ ἀρχαῖα δὲν ἠμποροῦν νὰ γράψουν » καὶ καλὴν δημοτικήν.

» Λόγοι ἐθνικοί, πολιτικοί, ἐπιβάλ» λουν νὰ διατηρήσωμεν ὅσον τὸ δυ» νατὸν στενώτερον δεσμὸν μὲ τὸν θη» σαυρὸν τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ πο» λιτισμοῦ, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖ τὸ κύ» ριον ἔρεισμα τῆς ἱστορικῆς, δηλαδὴ » τῆς ἐθνικῆς μας συνειδήσεως... Τὸ » μέγα αὐτὸ παρελθόν μας ἐξακολου» θεῖ νὰ εἶναι καὶ μέγα ὑποστήλωμα » διὰ τὸ μέλλον» (Περ. «Πλάτων» 1964, » Ἔκτακτον Παράρτημα, σελ. 46—49).

Εἶναι ἕνα ἀκόμη μέτρον κρίσεως τῶν μετέπειτα πραχθέντων. Καὶ ἐπίκαιρον!

Δέκα χρόνια ἀργότερα ὁ κ. Κ. Τσάτσος, ὡς Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας, ἔβαλε τὴ μεγάλη του Κράτους σφραγῖδα στὶς ἀποφάσεις τῆς Βουλῆς τῶν Ἑλλήνων ἐπὶ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ. Προσυπέγραψε τὴν ἀποβολὴν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν ἀπὸ τὰ Γυμνάσια καὶ τὴ Ληξιαρχικὴ Πρᾶξι τοῦ ἐνταφιασμοῦ τῆς πρωτοτόκου ἀδελφῆς τῆς Δημοτικῆς, τὴν ὁποίαν δὲν τὴν εὑρῆκε φυσιολογικὸς θάνατος· ἐπεκύρωσε μὲ τὴν ὑπογραφή του, τὴ θανατικὴ καταδίκη τῆς γλωσσικῆς δημιουργίας αἰώνων. Ἐπέτρεψε νὰ ταφοῦν μαζὺ καὶ οἱ ἀγορεύσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Κοινοβουλίου, οἱ ἀπόψεις τοῦ ἄρθρου του καὶ μέγα μέρος τῆς ἰδικῆς του πνευματικῆς προσφορᾶς ἡ ὁποία κατέστη ἀπρόσιτος διὰ τὴν νέαν γενεάν.

Βεβαίως, ὅλα ἔγιναν μὲ τὴν «θέλησιν μιᾶς μεγάλης πλειοψηφίας»... στὴ Βουλή.

Ἀλήθεια. «Μιὰ ἐφήμερος πλειοψηφία τῆς Βουλῆς», εἶχε αὐτὴ τὴ φορὰ τὸ «ἱστορικὸ δικαίωμα» νὰ ἀποφασίση ὅσα ἀπεφάσισε;

ΑΓΩΝΙΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΔΙΧΑΣΜΟΝ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ

Η ΑΠΗΧΗΣΙ

Ὅπως καὶ ἂν εἶναι, τὸ ἄρθρον τοῦ κ. Τσάτσου, τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύσαμε, ἠμπορεῖ νὰ προεκάλεσε τὴν ὀργὴ τοῦ Παπανούτσου καὶ τοῦ ἄμβωνός του ὅπως καὶ πολλῶν ἄλλων ἐκ τῶν τότε —καὶ σήμερα— «προοδευτικῶν» τοῦ Τόπου μας καὶ ἠμπορεῖ νὰ προβληματίζη ἐκ τῶν ὑστέρων πολλούς. Τότε ὅμως φαίνεται νὰ εἶχε οὐσιαστικήν, ἔντονον καὶ εὐρυτάτην ἀπήχησιν ὄχι μόνον ἐντὸς τοῦ κύκλου τῶν ὀπαδῶν τοῦ Κόμματος, τοῦ ὁποίου ἦτο ἡγετικὸς καὶ ἐπιτελικὸς παράγων, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν εὐρύτερον χῶρον τοῦ πνευματικοῦ κόσμου τῆς Χώρας, καὶ εἰς τοὺς εὐρυτέρους κύκλους τῶν λειτουργῶν τῆς Ἐκπαιδεύσεως.

Ἡ ἄποψι τεκμηριοῦται καὶ ἀπὸ γράμματα ἐκπαιδευτικοῦ τῆς Στοιχειώδους τὰ

ὁποῖα ἔγραψε τότε πρὸς τὸν κ. Κ. Τσάτσον καὶ τοὺς ἄλλους πρωτοπόρους τῆς Σταυροφορίας τοῦ ὑπερτάτου ἀγῶνος ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν ἰδανικῶν τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας.

Εἶναι γράμματα τὰ ὁποῖα φαίνεται νὰ ἀνταγακλοῦν τὶς ἀπόψεις, τοὺς φόβους, τὶς ἀνησυχίες μερίδος ἐκπαιδευτικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης οἱ ὁποῖοι ἔβλεπαν τὰ πράγματα ἔξω ἀπὸ τοὺς φανατισμοὺς τῶν γλωσσικῶν καὶ πολιτικῶν παρατάξεων, διακατεῖχοντο ἀπὸ ἀγωνίαν διὰ τὴν πορείαν τοῦ Ἔθνους, ἀνησυχίαν διὰ τὰ τῆς Ἐκπαιδεύσεως καὶ πόνον διὰ τὰ ἔχοντα σχέσιν μὲ τὴν γλωσσικὴν παιδείαν τῶν Ἑλληνοπαίδων. Ἐπίστευαν ὅτι ὑπῆρχε καὶ ἠμποροῦσε νὰ στηθῇ ἡ χρυσὴ γέφυρα τοῦ συμπλησιασμοῦ τῶν μεγάλων γλωσσικῶν ρευμάτων τῆς μιᾶς καὶ ἀδιαιρέτου Ἑλληνικῆς Γλώσσας. Ὅτι ἠμποροῦσε νὰ ἀποτραπῇ ὁ ἀγεφύρωτος διχασμὸς τῶν γενεῶν, ἡ ἀποκοπὴ ἀπὸ τὶς ρίζες καὶ τὶς πηγὲς τῆς ἐθνικῆς μας ὑποστάσεως. Ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ τεθοῦν οἱ βάσεις διὰ μίαν οὐσιαστικὴν ἀναγέννησιν εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Ἐκπαιδεύσεως ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης ζωῆς τοῦ Ἔθνους.

Ἀπὸ τὰ γράμματα αὐτὰ ἀναδύεται ἀνάγλυφος μιὰ ἐμπιστοσύνη εἰς τὴν θεμελιώδη ἐθνικὴν γραμμὴν τῶν Μεντόρων τῆς «Σταυροφορίας» διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἔθνους καὶ εἰς τὴν σκληρὰν ἀκαμψίαν τῶν ἀποφάσεών των καὶ τὴν ποιότητα τῶν ἐπιλογῶν των. Διαγράφεται ὅμως καὶ μιὰ διαφοροποίησις ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος σὲ κάποια σημεῖα, ὑπεμφαίνεται δὲ καὶ μία σκιὰ ὑποψίας πὼς γύρω ἀπὸ τὰ μεγάλα αὐτὰ θέματα ἐδίδετο ἐπὶ τοῦ προσκηνίου μία ἁπλὴ «σκιαμαχία», ἐκ τῆς ὁποίας προσετίθετο ἄλγος. Ἴσως κάποιες ἀπόψεις τῶν γραμμάτων αὐτῶν ἔχουν, ὡς ἀπήχημα, ἀντίλαλος ἢ καταγραφὴ σκέψεων καὶ ἀνησυχιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, κάποια σημασία γιὰ τὸ θέμα ποὺ μᾶς ἀπασχολεῖ ἔστω καὶ ἂν αὐτὴ εἶναι πολὺ μικρή.

Τὸ πρῶτο ἀπὸ τὰ γράμματα αὐτὰ ἀπευθύνεται πρὸς τὸν κ. Κ. Τσάτσον καὶ ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΠΑΛΗ ΚΡΑΤΑΙΑ ΥΠΕΡ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΟΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Να κερδηθῇ ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους ἡ μάχη τῆς παιδείας!

Ἀθῆναι 12-7-1966

Ἀξιότιμε κ. Τσάτσε,

Ἀνέγνωσα μὲ προσοχὴν τὸ ἄρθρον σας μὲ τίτλον «ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ» εἰς τὴν ἐφημερίδα «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ» τῆς 7-7-1966. Δικαιολογημέναι αἱ ἀνησυχίαι, ἀκαιαγώνισιοι αἱ θέσεις σας, συνειὰ τὰ προτεινόμενα. Θὰ χρειασθῇ ὅμως τερασία ἀγωνιστικὴ διάθεσις καὶ πάλη κραταιὰ διὰ νὰ κερδηθῇ ἡ μάχη τῆς Παιδείας ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους καὶ ἡ ψυχὴ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ὑπὲρ τῆς φωτισμένης Ἑλληνοχρισιανικῆς Παιδείας, ἔπειτα ἀπὸ τὴν θύελλαν, ἡ ὁποία ἐπολιτικοποίησε —ἀτυχῶς— τὸ ὅλον θέμα τῆς Παιδείας διὰ νὰ τὸ... χαντακώσῃ! Καὶ οἱ σάλπιγγες σιγοῦν εἰσέτι...

Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐδῶ θὰ ἤθελα νὰ ἐπισημάνω τὴν ἐν τῷ ἄρθρῳ θέσιν σας ἐπὶ τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος, θέσιν ταυτόσημον μὲ τὴν τοῦ ἄρθρου σας τῆς 6-10-1964, δημοσιευθέντος εἰς τὴν αὐτὴν Ἐφημερίδα.

Λάθος μέγα, βεβαίως, ὑπῆρξεν ἡ πολιτικοποίησις τοῦ ζητήματος. Ἀλλὰ καὶ Ἐθνικόν, Παιδαγωγικὸν καὶ Πολιτικὸν λάθος μέγα ὑπῆρξεν ἡ καταιρατήγησις τῆς ὑπὸ τῆς εἰσηγητικῆς ἐκθέσεως τοῦ Νόμου διακηρυσσομένης Ἀρχῆς κατὰ τὴν ὁποίαν: «Τὸ Σχολεῖον δὲν ἔχει δικαίωμα νὰ λύσῃ αὐθαιρέτως τὸ γλωσσικόν μας πρόβλημα πρὸς τὴν μίαν ἢ τὴν ἄλλην κατεύθυνσιν»... Καὶ ἐνῷ ἐν τῇ αὐτῇ Ἐκθέσει διεκηρύχθη ὅτι ἀμφότερα τὰ γλωσσικὰ ἰδιώματα θὰ δύνανται νὰ χρησιμοποιοῦνται ἐλευθέρως εἰς ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς Ἐκπαιδεύσεως — «ὅπως ἄλλωστε γίνεται καὶ εἰς τὴν ζωήν μας», ὁ Νόμος ὑπεχρέωσε τὸ Σχολεῖον, τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, «νὰ λύσῃ αὐθαιρέτως» τὸ γλωσσικὸν ζήτημα καὶ δὴ

[18-14]

πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τὴν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ ὁ Τριανταφυλλίδης, τοῦ ὁποίου ἡ Γραμματικὴ καθιερώθη, διὰ τῆς ὑπ' ἀρ. 148.204/ἐγκ. 154/13-11-1964 Δ/γῆς τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, ὡς ἡ μόνη ἰσχύουσα διὰ τὸ Σχολεῖον τοῦτο!

Ἡ πολιτική μας Ἡγεσία δίνει πολιτικὰς σκιαμαχίας;

*Ἐπὶ τοῦ θέματος αὐτοῦ ἐκθέτω μερικὰς σκέψεις εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου μου: ..... Ἐσημείωσα ἐπίσης τὰς παρατηρήσεις μου εἰς τὴν ἐπὶ τῇ λήξει τῶν μαθημάτων ὑποβληθεῖσαν ἔκθεσίν μου πρὸς τὴν Προϊσταμένην μου Ἀρχήν, (παρ. 2 τοῦ τελευταίου κεφαλαίου, ἀντίγραφον τοῦ ὁποίου ἐπισυνάπτω).**

* 2) Ἡ ἄλλη παρατήρησίς μου ἀναφέρεται εἰς τὸ «Γλωσσικόν». Ἐὰν ὁ Νόμος δὲν ἔρχεται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τὸν ὅρον «Δημοτικὴ» ὀφείλομεν νὰ ἐννοῶμεν τὴν γλῶσσαν τοῦ «Δήμου» τοῦ Λαοῦ, τοῦ Ἔθνους, ἤτοι τὴν γλῶσσαν ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖται ὑπὸ τοῦ συνδεταγμένου εἰς Κράτος Ἔθνους εἰς ὅλας τὰς ἐκφάνσεις καὶ τὰς περιοχὰς τῆς πολιτικῆς, πνευματικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς τῆς Δημοσίας καὶ ἰδιωτικῆς. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ δι' ἐγκυκλίου καθιέρωσις ὡς μόνης γραμματικῆς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου τῆς γραμματικῆς τοῦ Τριανταφυλλίδου, ἔρχεται εἰς διάστασιν πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Συντάγματος καὶ τοῦ Νόμου καὶ τὴν σημερινὴν γλωσσικὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία εἶναι διάφορος τοῦ ὑπὸ τοῦ Τριανταφυλλίδου προτεινομένου γλωσσικοῦ ἰδιοσκευάσματος. Ἡ χρησιμοποίησίς της δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα. Εἰς τὸν τομέα αὐτὸν συνήντησα τρομερὰ καὶ ἀνυπέρβλητα προσκόμματα καὶ μὲ πολὺν κόπον ἀπέφυγα τὸ γλωσσικὸν χάος καὶ τὴν γλωσσικὴν ἀναρχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ὁδηγεῖ.

Εὔχομαι τὸ ζήτημα τῆς γλώσσης τῆς Παιδείας τοῦ Ἔθνους νὰ μελετηθῇ ἐκ νέου καὶ νὰ ληφθοῦν τὰ προσήκοντα μέτρα πρὶν εἶναι πλέον ἀργὰ καὶ πρὶν αἱ ζημίαι καταστοῦν ἀνεπανόρθωτοι.

Τὸ Ἐθνικὸν Παρελθόν, Παρὸν καὶ Μέλλον, τὰ ἱστορικὰ πεπρωμένα τοῦ Γένους καὶ ἡ κρίσιμος ἱστορικὴ καμπὴ τοῦ παρόντος, ὑπαγορεύουν ἄμεσον ἀντιμετώπισιν τοῦ θέματος, κατόπιν ὑπευθύνου γνωματεύσεως τῶν ὑπευθύνων πνευματικῶν Ἱδρυμάτων τῆς Χώρας, τῶν φορέων τοῦ Πνευματικοῦ καὶ Δημοσίου βίου καὶ τῆς Δημοσίας γνώμης, τῆς πνευματικῆς ἐν γένει ἡγεσίας τοῦ Τόπου.

Ὡς ἐργάτης τῆς Παιδείας, τῆς Στοιχειώδους Παιδείας τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἐκφράζω ζωηρὰς ἀνησυχίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ, τὸ ὁποῖον εἶθε νὰ ἀναστα-θμισθῇ ὑπὸ τῆς Πολιτείας.

Ἐν Σ..... τῇ 30-6-1966

Ὁ Διευθυντὴς

Ἐδῶ θὰ ἤθελα νὰ ἐρωτήσω: Ὅταν παρέχετε τὴν βεβαίωσιν ὅτι ἡ φυσιολογικὴ ἐξέλιξις τοῦ γλωσσικοῦ ζητήματος θὰ ἀποβῇ τελικῶς ὑπὲρ τῆς «Δημοτικῆς», ποίαν «Δημοτικὴν» ἐννοεῖτε; Αὐτήν, τὴν ὁποίαν χρησιμοποιεῖτε δημοσία, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Δῆμον - Λαὸν διὰ τοῦ ἄρθρου σας ἢ ἐκείνην, τὴν ὁποίαν ἐκπροσωπεῖ ὁ Τριανταφυλλίδης; Ἂν ἐννοεῖτε τὴν τελευταίαν τότε ἔχει δίκαιον ὁ κ. Παπανοῦτσος νὰ ὑποστηρίζῃ ὅτι μεταξὺ τῆς πρώτης καὶ τῆς δευτέρας «χάσμα μέγα ἐστήρικται». Ἀλλὰ τότε τὸ χάος, τὸ χάσμα, ἡ ἄβυσσος ὑπάρχει καὶ μεταξὺ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τοῦ Τριανταφυλλίδου καὶ τῆς σημερινῆς γλωσσικῆς πραγματικότητος τοῦ Ἔθνους καὶ τῆς γλωσσικῆς του Συνειδήσεως! Λοιπόν, ἡ Πολιτική μας ἡγεσία, ἐν τῷ συνόλῳ της, συνιστᾶσσεται μὲ τὸ γλωσσικὸν ἰδίωμα τοῦ Τριανταφυλλίδου καὶ μόνον ἐπειδὴ τὸ θέμα καιέσῃ «πολιτικόν» δίδει πολιτικὰς σκιαμαχίας ἐπὶ τοῦ ζητήματος;

Διὰ τοῦ γλωσσικοῦ προκρουστισμοῦ εἰς ἕναν νεογενιτσαρισμόν!

Ἀλλ' ἤδη τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ὑπεχρεώθη «νὰ λύσῃ αὐθαιρέτως τὸ γλωσσικὸν πρόβλημα». Καὶ πέραν τοῦ γλωσσικοῦ χάους καὶ τῆς γλωσσικῆς ἀναρχίας εἰς τὰ ὁποῖα ἐρρίφθη ἡ νέα γενεά, πραγματοποιεῖται ὑπὸ τὰ μᾶλλον ἀδιάφορα βλέμματά μας μία ὁριζόντια τομὴ εἰς τὸν Ἐθνικὸν κορμόν, διχασμὸς τῶν γενεῶν ἀγεφύρωτος! Ἡ Ἐθνικὴ συνοχὴ καὶ συνέχεια δέχεται θανατηφόρον πλῆγμα. Αἱ νέαι γενεαὶ ἀποκόπτονται ὁρισικῶς ἀπὸ τὸν ἐθνικὸν κορμόν, ἀποξενούμεναι τῆς πνευ-

ματικῆς περιουσίας τοῦ Ἔθνους, τῆς ἀποθησαυρισθείσης διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ διαφυλαχθείσης διὰ μυρίων θυσιῶν καὶ ἀγώνων. Αἱ γέφυραι ἀποκόπτονται μὲ μανίαν. Καὶ πέραν, εἰς τὴν καμπὴν τοῦ δρόμου, ἀλλότρια συνθήματα ἀναμένουν τοὺς σημερινοὺς ἀποφοίτους τῶν Σχολείων μας, ἀλλότριοι προσανατολισμοί... καὶ κάποιοι ποὺ ἐπιθυμοῦν νὰ τοὺς ὁδηγήσουν διὰ τοῦ γλωσσικοῦ προκρουστισμοῦ εἰς ἕνα *νεογενιτσαρισμόν*, τὸν πλέον ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν ὑπόστασιν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους καὶ τὸν ἰδεολογικόν του θησαυρόν!

Ἀπὸ τῆς ὁμιλουμένης μητρικῆς μέχρι τῆς πνευματικῆς κορυφῆς τοῦ Ὁμήρου

Ἀλλ' ἡ ὀρθοφρονοῦσα Πολιτικὴ Ἡγεσία τοῦ Ἔθνους πρέπει νὰ ἀντιληφθῇ ἐγκαίρως τὸν κίνδυνον καὶ νὰ σημάνῃ συναγερμόν. Τὰ πνευματικὰ Ἱδρύματα καὶ ἡ πνευματικὴ Ἡγεσία τοῦ τόπου πρέπει νὰ ἐξέλθουν ἀπὸ τὸν βαρὺν λήθαργον. Τὸ θέμα τῆς Παιδείας καὶ τῆς Γλώσσης τῆς Παιδείας πρέπει νὰ παραμερίσουν ὅλα τὰ ἄλλα. *Πρέπει νὰ ἀποτραπῇ ὁ διχασμὸς τῶν γενεῶν* καὶ νὰ ριφθοῦν αἱ γέφυραι, αἱ ὁποῖαι θὰ εὐνοήσουν τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ Ἔθνους καὶ τὸν πλησιασμὸν ὁμιλουμένης καὶ γραφομένης γλώσσης εἰς βαθμὸν μηδενίζοντα —εἰ δυνατὸν— τὴν ἀπόστασιν, θὰ ἐνισχύσουν τὴν γιγαντιαίαν γλωσσικὴν δημιουργίαν ἡ ὁποία συντελεῖται σήμερον διὰ τῶν ἐφημερίδων, τῶν περιοδικῶν, τοῦ ραδιοφώνου, τῶν βιβλίων κ.τ.λ., θὰ ἰσχυροποιήσουν τοὺς δεσμοὺς μὲ τοὺς γλωσσικοὺς θησαυροὺς τοῦ παρελθόντος ὡς ἀγωγοὶ διευρύνοντες τὸν γλωσσικὸν ὁρίζοντα ἀπὸ τῆς πλέον ἰδιωματικῆς μορφῆς ὁμιλουμένης μέχρι τῆς γιγαντιαίας πνευματικῆς κορυφῆς τοῦ Ὁμήρου, καί, τέλος, θὰ βοηθήσουν τὸ Σχολεῖον νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολήν του.

Ἄλλωστε τὰ προβλήματα τὰ δημιουργοῦν κυρίως, εἰς τὴν περιοχὴν τοῦ Σχολείου, ὁ γλωσσικὸς προκρουστισμὸς καὶ ὁ γλωσσικὸς φανατισμός. Ὁ δρόμος τοῦ Σχολείου πρέπει νὰ εἶναι: ἀπὸ τῆς ὁμιλουμένης μητρικῆς (διαφόρου κατὰ περιοχὰς) πρὸς τὴν καλλιεργημένην κοινήν, ὁμιλουμένην καὶ γραφομένην, τὴν χρησιμοποιουμένην εἰς ὅλας τὰς περιοχὰς καὶ τὰς ἐκφάνσεις τοῦ Δημοσίου βίου τοῦ Ἔθνους. Μὲ σκελετὸν τὴν ἱστορικὴν γραμματικὴν καὶ ὀρθογραφίαν, ἐπισημοποίησιν τῆς διπλοτυπίας ὅπου τὸ γλωσσικὸν αἰσθητήριον τοῦ λαοῦ καὶ ἡ γλωσσικὴ πραγματικότης ὑπαγορεύουν, ὡρισμένας ἁπλοποιήσεις ὑπευθύνους, ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καὶ μίαν εἰσοδοχὴν τοῦ τυπικοῦ τῶν κοινῶν «νεοκλίτων» εἰς τὴν συνταχθησομένην ἐπίσημον γραμματικὴν διὰ τὸ Σχολεῖον, λύεται ἐπαρκῶς τὸ πρόβλημα τῆς γλώσσης τῆς Ἐθνικῆς μας Παιδείας καὶ δὴ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

Ἀπέφυγα τοὺς ὅρους «Δημοτικὴ» καὶ «Καθαρεύουσα» ὡς ἀχρήστους καὶ παραπλανητικούς. Ἡ καλλιεργημένη Δημοτικὴ καὶ ἡ ἁπλὴ Καθαρεύουσα, ἔχουν κοινὸν τὸ λεξιλόγιον καὶ κατὰ μέγα μέρος τὴν ἀκουστικὴν καὶ τὴν σύνταξιν καὶ μόνον ὁ γλωσσικὸς μορφικὸς προκρουστισμὸς δημιουργεῖ τὸ μέγα χάσμα. Ἂς ἐξωστρακισθῇ λοιπὸν ἀπὸ τὸ Σχολεῖον, τοὐλάχιστον, καὶ δὴ τάχιστα...

Ἀλλ' ἀρκετὰ Σᾶς ἀπησχόλησα. Ἀπευθυνόμενος πρὸς ἕνα Πανεπιστημιακὸν Διδάσκαλον καὶ Πολιτικὸν τῆς ἰδικῆς σας ὁλκῆς ἕνας Διδάσκαλος τῆς Στοιχειώδους, αἰσθάνεται δέος διὰ τὸ τόλμημά του. Παρακαλῶ, συγχωρήσατέ με διὰ τὴν ἐνόχλησιν καὶ διὰ τὰς —ἐνδεχομένως— ἐσφαλμένας ἐκ τῶν ἀπόψεών μου...

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς
Β....ς

«ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΘΕΡΜΩΣ»

Τὸ γράμμα αὐτὸ τὸ ἔλαβεν ὁ κ. Τσάτσος καὶ ἀπήντησεν εὐγενῶς μὲ ἕνα σύντομον σημείωμά του πρὸς τὸν ἐπιστολογράφον, τὸ ὁποῖον ἔχει ὡς ἑξῆς:

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ
ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Δραγατσανίου 6 - Τηλ. 220.103 (Τ 122)

Εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὰς παρατηρήσεις καὶ ὑποδείξεις σας.
Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς
Κ. Τσάτσος

«ΜΕ ΕΥΡΙΣΚΟΥΝ ΑΠΟΛΥΤΩΣ ΣΥΜΦΩΝΟΝ»

Ἕνα ἄλλο γράμμα τοῦ ἰδίου ἀνησυχοῦντος ἐκπαιδευτικοῦ ἀπευθύνεται πρὸς ἕναν ἄλλον ἡγετικὸν παράγοντα τῆς Σταυροφορίας τοῦ ὑπερτάτου ἀγῶνος διὰ τὴν σωτηρίαν κτλ. κτλ., τὸν κ. Γεώργιον Ράλληνν.

Ἔχει τὴν ἐντύπωσι ὅτι πρέπει νὰ δοθῇ μάχη κραταιὰ ἀπὸ τὴν ὀρθοφρονοῦσα πολιτικὴ Ἡγεσία, ἡ ὁποία ἔπρεπε νὰ κινηθῇ ἐγκαίρως καὶ δραστηρίως, νὰ διαφωτίσῃ τὸ Ἔθνος, νὰ προλάβῃ ἕναν ἀγεφύρωτον διχασμὸν τῶν γενεῶν κτλ. κτλ.

Εἰς ὅλα αὐτὰ ὁ κ. Ράλλης ἀπαντᾷ:

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΡΑΛΛΗΣ
ΒΟΥΛΕΥΤΗΣ ΑΘΗΝΩΝ
Σταδίου 29 - Τηλ. 225.720

Ἐν Ἀθήναις τῇ 3 Αὐγ. 1966

Ἀγαπητὲ κύριε Β.

Λόγω ἀπουσίας μου ἐκτὸς τῶν Ἀθηνῶν, ἐβράδυνα ν' ἀπαντήσω εἰς τὴν ἀπὸ 11-7-66 ἐπιστολήν σας.

Ὅλα ὅσα ἀναφέρετε εἰς τὴν ἐπιστολήν σας μὲ εὑρίσκουν ἀπολύτως σύμφωνον καὶ πιστεύω ὅτι καὶ ὑμεῖς διὰ τῶν ἐκδοθέντων βιβλίων σας ὑπηρετεῖτε τὰ ἰδανικὰ τοῦ Ἔθνους.

Βιβλία σας ὅμως δὲν ἔχω λάβει.

Φιλικώτατα
ΓΕΩΡΓΙΟΣ Ι. ΡΑΛΛΗΣ

Νά τί ἀκριβῶς τοῦ ἔγραφε ὁ ἐκπαιδευτικὸς μὲ τὰ ὁποῖα ἦτο «ἀπολύτως σύμφωνος» ὁ κ. Ράλλης:

ΝΑ ΑΠΟΤΡΑΠΗ Ο ΑΓΕΦΥΡΩΤΟΣ ΔΙΧΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΓΕΝΕΩΝ

Ἀθῆναι 11-7-1966

Ἀξιότιμε κ. Ράλλη,

Παρηκολούθησα εἰς τὴν «Καθημερινὴν» πρὸ καιροῦ σειρὰν ἐμπεριστατωμένων ἄρθρων σας, σήμερον ὅμως μόλις, μοῦ δίδεται ἡ εὐκαιρία νὰ χαράξω τὰς ὀλίγας αὐτὰς γραμμάς.

Μολονότι παρῆλθεν ἀρκετὸς καιρὸς ἔκτοτε δὲν βλέπω σημειουμένην καμμίαν κίνησιν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τῆς Ἐθνικῆς Διαφωτίσεως, τὴν ὁποίαν ὑπεδεικνύατε, καὶ ὀρθῶς, διὰ νὰ δυνηθῇ τὸ Ἔθνος νὰ ἐπανεύρῃ τὸν δρόμον του καὶ νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν προορισμόν του. Καὶ διερωτῶμαι: Διατί;

Ἀλλ' ἡ ἐπὶ ὑψηλοῦ ἰδεολογικοῦ ἐπιπέδου προσπάθεια διαφωτίσεως πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ συντόμως ἐφ' ὅλων τῶν πεδίων. Τὸ κύριον ὅμως βάρος πρέπει νὰ ριφθῇ εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παιδείας. Πάλη κραταιὰ θὰ χρειασθῇ διὰ νὰ κερδηθῇ ἡ μάχη τῆς Παιδείας ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ συνόλου τῶν Ἐκπαιδευτικῶν ὑπὲρ τῆς φωτισμένης Ἑλληνοχριστιανικῆς Παιδείας, ἔπειτα ἀπὸ τὴν μεγάλην θύελλαν τῶν τελευταίων καιρῶν καὶ τὴν ἐγκληματικὴν ἀδιαφορίαν μεγάλης σειρᾶς ἐτῶν ἐπὶ τοῦ ζητήματος αὐτοῦ.

Κυρίως πρέπει νὰ προσεχθῇ ἡ ὁριζοντία τομή, ἡ ὁποία πραγματοποιεῖται εἰς τὸν Ἐθνικὸν κορμόν, ὁ ἀγεφύρωτος διχασμὸς τῶν γενεῶν διὰ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον μόνης τῆς προκρουστείου γλώσσης τοῦ Τριανταφυλλίδου. Θὰ συνεχισθῇ τὸ κακὸν καὶ κατὰ τὸ ἐρχόμενον σχολικὸν ἔτος; Τρομερόν!

Ἡ ὀρθοφρονοῦσα πολιτικὴ Ἡγεσία, ὀφείλει, νομίζω, νὰ κινηθῇ ἐγκαίρως καὶ δραστηρίως, κινητοποιοῦσα, εἴ δυνατόν, καὶ τὴν Πνευματικὴν Ἡγεσίαν τοῦ Τόπου.

Δεχθῆτε παρακαλῶ, εἰς ἔκφρασιν τῆς πρὸς Ὑμᾶς ἐκτιμήσεώς μου, σειρὰν βιβλίων μου ἐκδοθέντων κατὰ τὴν τελευταίαν τριετίαν καὶ ἀποσκοπούντων νὰ ὑπηρετήσουν τὸ Ἔθνος καὶ τὰ Ἰδανικά του καὶ τῶν ὁποίων τὴν ἀπήχησιν ἀντι-

κατοπτρίζει συναποστελλόμενον ἀπάνθισμα.

Μετ' ἐξαιρέτου τιμῆς
Β.....ς

«ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΧΑΩΔΗΣ»

Θὰ ἐπερίμενε κανεὶς ὅτι ὁ λειτουργὸς αὐτὸς τῆς Στοιχειώδους, ἀφοῦ ἔγραψε τὰ δύο αὐτὰ γράμματα, ἐκτονώθηκε, ἡσύχασε, ἠρέμησε!

Ὅμως, ὄχι!

Βλέπει τὸ γλωσσικὸν χάος καὶ τὴν γλωσσικὴν ἀναρχίαν νὰ καλπάζουν καὶ θέλει νὰ ἐκθέσῃ τὶς ἀνησυχίες του καὶ πρὸς ἄλλους ἡγετικοὺς παράγοντες τῆς πολιτικῆς σκηνῆς τοῦ Τόπου. Γράφει γιὰ τὰ ἴδια πράγματα μὲ τὰ ἴδια ἢ κάπως διαφορετικὰ λόγια καὶ πρὸς τὸν κ. Εὐάγγελο Ἀβέρωφ πρὸς τὸν ὁποῖον ὑπογραμμίζει μεταξὺ ἄλλων:

«...Γνωρίζετε ἀσφαλῶς, ὅτι ἡ κατάστασις εἰς τὴν περιοχὴν τῆς Παιδείας εἶναι χαώδης καὶ ἐπικίνδυνος. Τὸ κακὸν εἶναι πὼς δὲν βλέπω καμμιὰ οὐσιώδη προσπάθειαν ἀνασχέσεως τοῦ κακοῦ εἰς τὴν κατ' ἐξοχὴν εὐπαθῆ αὐτὴν περιοχήν, τὴν νευραλγικῆς σημασίας διὰ τὸ μέλλον τοῦ Τόπου. Τί συμβαίνει;...».

Καὶ καταλήγει:

«Μία δραστηριότης ἔντονος, σθεναρά, νευρώδης, φωτισμένη καὶ ἀποφασιστικὴ πρέπει νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν πρὶν τὸ κακὸ ριζοβολήσῃ. Καὶ ἐπειδὴ πιστεύω ὅτι διαθέτετε καὶ δύναμιν καὶ σύνεσιν καὶ πατριωτισμόν, ἐθεώρησα σκόπιμον νὰ Σᾶς ἐκφράσω τὰς ἀνησυχίας μου...».

Ὁ ἐπιστολογράφος δὲν γνωρίζει ἂν ἔφθασε τὸ γράμμα στὸν παραλήπτη. Δὲν εἶχε καμμιὰ ἀπάντησι, ὅπως δὲν εἶχε καὶ ἀπὸ τὸν Π. Κανελλόπουλον πρὸς τὸν ὁποῖον ἔγραψε τὰ ἀκόλουθα:

ΕΙΣ ΓΛΩΣΣΙΚΟΝ ΧΑΟΣ...

Ἀθῆναι 12-7-1966

Σεβαστέ μοι κ. Κανελλόπουλε,

Ὅταν ἔκαμα τὰ πρῶτα μου βήματα εἰς τὴν Ἐκπαίδευσιν συνέτεσε νὰ κυκλοφορήσουν καὶ νὰ μὲ συναντήσουν ἐπάνω σὲ ἕνα ἀπόμερο χωριὸ τῆς Λάκκας - Σουλίου τῆς Ἠπείρου [τὸ πρῶτο, τῶν Βενσίων Γρεβενῶν τὸ δεύτερο], τὰ βιβλία σας: «Ο ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΑΙΩΝΑΣ» καὶ «Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΕΠΟΧΗ ΜΑΣ». Τὰ βιβλία σας αὐτὰ μὲ ἐβοήθησαν ἀφάντασια εἰς τοὺς ἰδεολογικούς μου προσανατολισμοὺς καὶ τὴν ὅλην πνευματικὴν πορείαν.

Ἔκτοτε τρέφω πρὸς τὸ πρόσωπόν σας μίαν ἰδιαιτέραν ἐκτίμησιν —ὡς πρὸς πνευματικόν μου ὁδηγὸν καὶ φωτισμένον πνευματικὸν ὁδηγὸν τοῦ Γένους, τὴν ὁποίαν ἐπιθυμῶ νὰ ἐκφράσω καὶ διὰ τῆς προσφορᾶς σειρᾶς μικρῶν βιβλίων μου, πεθέντων εἰς κυκλοφορίαν κατὰ τὴν πελευταίαν τριετίαν.

Ἐπειδὴ ἐκτιμῶ προσηκόντως τὴν τεραστίαν πνευματικὴν Σας προσφορὰν πρὸς τὸ Ἔθνος, τοὺς φωτεινοὺς ὁρίζοντας τῆς σκέψεώς Σας, τοὺς ὡραίους ἀγῶνας Σας ὑπὲρ τῶν Ἑλληνοχριστιανικῶν Ἰδανικῶν καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας καὶ ἐπειδὴ τὸ χάος καὶ ἡ ἀρρυθμία συνεχίζονται —ἀτυχῶς— εἰς τὴν Ἐκπαίδευσιν, θὰ ἤθελα νὰ σᾶς παρακαλέσω νὰ ἐντείνητε τὴν ἐπὶ τοῦ θέματος ἐπαγρύπνησιν καὶ νὰ προπαρασκευάσητε ἐπιμελῶς τὸν γιγαντιαῖον ἀγῶνα ποὺ θὰ χρειασθῇ διὰ νὰ κερδηθῇ ἡ μάχη τῆς Παιδείας ὑπὲρ τοῦ Ἔθνους καὶ τῶν Ἰδανικῶν Του καὶ ἡ ψυχὴ τοῦ συνόλου τῶν Ἐκπαιδευτικῶν μας ὑπὲρ τῆς φωτισμένης Ἑλληνοχριστιανικῆς Παιδείας.

Μεταξὺ τῶν πολλῶν θεμάτων ποὺ πρέπει νὰ προσεχθοῦν εἰς τὴν περιοχὴν αὐτὴν εἶναι καὶ τὸ ζήτημα τῆς γλωσσικῆς ἀγωγῆς τῶν Ἑλληνοπαίδων. Ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον μόνης τῆς Γραμματικῆς καὶ τοῦ γλωσσικοῦ ἰδιώματος τοῦ Τριανταφυλλίδου ὁδηγεῖ εἰς γλωσσικὸν χάος καὶ γλωσσικὴν ἀναρχίαν μὲ ἀναριθμήτους ἄλλας δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις. Ὁδηγεῖ εἰς μίαν ὁριζοντίαν το-

"Ἔθνος"
6. May. 1965

[19]

ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΟΥΛΗΝ

ΕΘΝΟΣ
6·5·1965

Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν ἐπανασυζητεῖται

ΤΣΑΤΣΟΣ: «Η ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΔΕΝ ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΓΙΝΗ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»

Ὁ Βοτάν, ἡ ἐξορία καὶ ὁ κ. Μανιαδάκης

Εὐτυχὴς διὰ τὴν Βουλὴν καὶ ἐποικοδομητικὴ διὰ τὴν Παιδείαν ὑπῆρξεν ἡ χθεσινὴ πρωϊνὴ συζήτησις ἐπὶ τῆς προτάσεως τῆς ΕΡΕ περὶ καταργήσεως τοῦ Ν. Δ. «περὶ ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως». Ὡμίλησαν, κατὰ σειράν, ὁ κ. Κ. Τσάτσος, ὁ ὑφυπουργὸς Παιδείας κ. Γεώργ. Μυλωνᾶς — σεμνὸς καὶ ἐνδιαφέρων ὁ παρθενικός του λόγος ἀπὸ τὴν νέαν του ἕδραν — ὁ κ. Ἀθ. Ρουσσόπουλος, ὁ κ. Κων. Ράλλης καὶ ὁ κ. Ἀλέξ. Βερνίκος.

Εἶπεν ὁ ὑφυπουργὸς Παιδείας διὰ τὴν ἀγόρευσιν τοῦ κ. Κων. Τσάτσου:

«Τὴν ἡμέραν, ποὺ διὰ πρώτην φοραν ἐνώπιον τῆς Βουλῆς ἐμφανίζομαι ὡς ὑφυπουργὸς Παιδείας, τὸ ἐπίπεδον τῆς συζητήσεως ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου ἀνῆλθεν αἰσθητῶς καὶ ἐκφράζω τὴν βαθεῖαν ἱκανοποίησιν τῆς Κυβερνήσεως δι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ μὲ πᾶσαν σεμνότητα τὴν ἀτομικήν μου. Ἤκουσα τὸν σεβαστόν μου καθηγητήν, διότι ἐγὼ ἔτσι συνήθισα νὰ τὸν ἀποκαλῶ ἀπὸ 30ετίας, νὰ ἀναπτύσσῃ μετὰ πάσης σοβαρότητος καὶ θὰ ἔλεγα καὶ καλῆς πίστεως ἀπὸ τῆς πλευρᾶς του τὰς ἀπόψεις ἐπὶ τοῦ νομοσχεδίου, ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι, ὡς ἀντελήφθην, δὲν εἶναι πάντοτε ἀπόψεις ὁλοκλήρου τῆς παρατάξεως εἰς τὴν ὁποίαν ἀνήκει. Καὶ αὐτὸ ἀκριβῶς εἶναι ἡ Δημοκρατία».

Καὶ πράγματι ὁλόκληρος ἡ χθεσινὴ συνεδρίασις διεξήχθη εἰς ἀνώτερον ἐπίπεδον, ὑπερκομματικόν.

Ἔτσι, καὶ ὁ κ. Κ. Τσάτσος ἀνεγνώρισεν ἀρετὰς εἰς τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν, ἀλλὰ καὶ ὁ κ. Ἀθ. Ρουσσόπουλος, τῆς Ε.Κ., ἐσημείωσε στόχους πρὸς βελτίωσιν. Καὶ ὁ ὑφυπουργὸς κ. Γ. Μυλωνᾶς ἐδήλωσε μὲ παρρησίαν, διὰ τὴν ὁποίαν πάντοτε διακρίνεται, ὅτι ἐτὸ Ν.Δ. ὡς ἔργον ἀνθοῶτινον θὰ εἶχεν ἴσως ἀνάγκην ὡσισμένων βελτιώσεων».

⁂

Εἶπεν ὁ κ. Τσάτσος:

⁂ «Κανεὶς δὲν ἔχει ἐν τῇ σιθούσῃ αὐτῇ τὸ μονοπώλιον τῆς προοδευτικότητος καὶ κανεὶς δὲν ἔχει ἐδῶ τὸ μονοπώλιον τοῦ στίγματος τοῦ σκοτοδισμοῦ. Ὑπάρχουν οἱ λογιώτατοι καὶ οἱ σκοταδισταὶ τῆς καθαρευούσης, ὅπως ὑπάρχουν οἱ λογιώτατοι καὶ οἱ σκοταδισταὶ τῆς δημοτικῆς».

⁂ «Τὸ γλωσσικὸν θέμα δὲν πρέπει νὰ [illegible]ραπῇ εἰς πολιτικόν, δὲν ὠφελεῖ τὸν δημοτικισμόν, τὸν βλάπτει».

⁂ «Διαισωοίζεται τὸ γλωσσικὸν θέμα ἀπὸ τὸ ἐκπαιδευτικόν».

⁂ «Δὲν διαφωνοῦμεν εἰς τὸν σκοπόν. Εἰς τὸν χρόνον καὶ εἰς τὸν ρυθμὸν τῆς ἐφαρμογῆς τῆς πολιτικῆς αὐτῆς διαφωνοῦμεν».

⁂ «Ὁ μόνος δρόμος εἶναι νὰ γίνῃ μία συνεννόησις διακομματική, ἡ ὁποία νὰ καθορίσῃ μερικοὺς βασικοὺς τελικοὺς σκοποὺς καὶ ἕνα πρόγραμμα ἐφαρμογῆς».

⁂ «Κάμνω μίαν πρότασιν καὶ τὴν κάμνω ἐπισήμως ἀπὸ τοῦ βήματος τῆς Βουλῆς καὶ τὴν ἔκαμα καὶ ἰδιωτικῶς πρὸς τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ εἶπον: «Θέλετε νὰ κατοργήσετε τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ εἰς τὰ Γυμνάσια, θέλετε νὰ κατοργήσετε τὰ Λατινικά; Κρατῆσατε εἰς κάθε νομὸν ἕνα Γυμνάσιον πλήρως κλασικόν, ὅπως εἶναι τὰ πλήρη κλασικὰ Γυμνάσια εἰς τὴν Τουρκίαν, εἰς τὴν Βουλγαρίαν, εἰς τὴν Γαλλίαν, εἰς τὴν Ἑλβετίαν, μόνον ἕνα, ὥστε, ἐὰν ὑπάρχουν ἄνθρωποι οἱ ὁποῖοι θέλουν νὰ σπουδάσουν Θεολογίαν, Φιλολογίαν καὶ Νομικά, νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ πηγαίνουν ἐκεῖ καὶ νὰ μαθαίνουν καὶ Λατινικὰ καὶ Ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ ἐπὶ μίαν ἑπταετίαν»

⁂ «Ἐπισείετε τὴν δωρεὰν Παιδείαν. Ἡμεῖς εἴμεθα ὅσον καὶ σεῖς ὑπὲρ αὐτῆς καὶ ὅσα ἐκάματε σεῖς ὑπὲρ αὐτῆς, τὰ ἐκάμαμε καὶ ἡμεῖς. Σᾶς λέγομεν ὅτι κάμνετε ὀλίγα. Χρειάζονται νὰ γίνουν περισσότερα. Εἰς αὐτὸ δὲν θὰ μᾶς εὕρετε ἀντιθέτους. Ἀντιθέτους θὰ μᾶς εὕρετε, εἰς τὸ ὅτι κάμνετε μεταρρυθμίσεις, αἱ ὁποῖαι ὁδηγοῦν εἰς κλείσιμον τῆς Οἰκονομίας τῆς χώρας».

Ὁ ὑφυπουργὸς τῆς Παιδείας ἐτόνισε:

⁂ «Τὰ κενά, ποὺ ὑπάρχουν εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν, δὲν προῆλθον ἀπὸ τὸ συζητούμενον νομοσχέδιον, ἀλλὰ ἀπὸ τὸν νόμον περὶ 35ετίας. Ἀναφορικῶς δὲ μὲ τὰ κενὰ τῶν ἐπιθεωρητῶν πρέπει νὰ εἴπω, ὅτι μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ νέου σχολικοῦ ἔτους ἅπαντες οἱ γενικοὶ ἐπιθεωρηταὶ καὶ ἐπιθεωρηταὶ θὰ ἔχουν διορισθῆ».

⁂ «Ἐλέχθη ἀπὸ τὸν κ. καθηγητὴν ὅτι ἐπενδύσαμεν μεγάλην σπουδὴν εἰς τὸ νὰ φέρωμεν τὰς μεταρρυθμίσεις αὐτὰς καὶ ὅτι εἰς τὴν Παιδείαν, ἐν ἀντιθέσει ἴσως πρὸς τὴν βιομηχανίαν ἢ τὰ Δημόσια Ἔργα, δὲν χρειάζεται σπουδή. Χρειάζεται σύνεσις. Εἶναι μία ἄποψις αὐτή. Ἀλλὰ ὀφείλομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι θεωροῦμεν τὴν Παιδείαν ἐπένδυσιν βασικὴν τοῦ Ἔθνους καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ καθυστερήσωμεν περισσότερον τὸ πρόβλημα ἐπενδύσεων, διότι ἐκεῖ αὐτοῦ πρόκειται».

⁂ «Κατηγορήθημεν, ὅτι ἀντιδικοῦμεν μὲ τὴν κλασικὴν Παιδείαν. Τὸ ἀντίθετον συμβαίνει. Πιστεύομεν ὅτι ἡ κλασικὴ Παιδεία, ὡς ἐδίδετο εἰς τοὺς μαθητὰς εἰς τὰ Γυμνάσια, δὲν ἦτο κλασικὴ Παιδεία. Δὲν καταργοῦμεν τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά. Τροποποιοῦμεν ἐπὶ τὰ βελτίω τὸν τρόπον διδασκαλίας των».

⁂ «Κακῶς τὸ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον ἀνεφέρθη ὡς μέσον διοικήσεως τῆς ἐκπαιδεύσεως. Τοῦτο δὲν ἀσκεῖ διοίκησιν. Εἶναι ἐπιστημονικὸν Σῶμα προγραμματισμοῦ, ὃς εἴπωμεν, συμβουλεῦον τὸν ἁρμόδιον ὑπουργὸν καὶ τὴν Κυβέρνησιν ἐπὶ θεμάτων ἐπιστημονικῶν, κυρίως τῆς Παιδείας».

⁂

Ὁ κ. Ἀθ. Ρουσσόπουλος ἐτόνισεν ὅτι συμφωνεῖ ἀπολύτως εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ νομοσχεδίου. Ὅπως συμφωνεῖ καὶ διὰ τὴν δωρεὰν Παιδείαν καὶ διὰ τὰ μαθητικὰ συσσίτια.

Ἐξέφρασεν ὅμως δισταγμοὺς «διὰ τὴν εὐρύτητα τῆς εἰσαγωγῆς τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τὴν στενότητα τῶν ἀποτελεσμάτων».

Ἐζήτησε μείωσιν τῆς 9ετοῦς ὑποχρεωτικῆς Παιδείας εἰς 8ετῆ.

Ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς ἰσοτιμίας τῆς δημοτικῆς καὶ ἀνέπτυξε πρωτοτύπους καὶ ἐνδιαφερούσας ἀπόψεις διὰ τὴν σημασίαν καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς γλώσσης. Ἀλλὰ ὑπεστήριξε μετὰ φανατισμοῦ καὶ τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά.

Εἶναι ἀντίθετος ὁ κ. Ρουσσόπουλος τῶν πολλῶν Πανεπιστημίων. Καὶ εἶπε χαρακτηριστικῶς:

«Μὲ ἐφόβιζεν ἡ ΕΡΕ μὲ τὴν μονομέρειάν της. Σήμερα μὲ φοβίζει ἡ Ε.Κ. μὲ τὴν πολυμερειάν της».

Καὶ ἐπετέθη κατὰ τῶν ὑπουργῶν. Εἶπε:

⁂ «Τίποτε, κύριοι ὑπουργοί, δὲν κάμνετε. Καὶ τοῦτο, διότι δὲν ἔχετε εἰσελθει εἰς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς. Σπεύσατε ταχύτερον. Σπεύσατε νὰ αἰσθανθῆτε καὶ νὰ ἀκολουθήσετε τὴν χαράξιν τῆς νέας ὁδοῦ, τῆς θετικῆς ὁδοῦ».

⁂

Ὁ κ. Κων. Ράλλης εἶπεν ὅτι δὲν εἶναι εἰδικὸς στὰ ἐκπαιδευτικά. Καὶ θὰ ὁμιλήσῃ ἁπλῶς ὡς γονεύς.

Ἠρνήθη τὴν δωρεὰν Παιδείαν καὶ τὰ μαθητικὰ συσσίτια. «Εἶναι μῦθος», εἶπεν.

Ἰσχυρίσθη ὅτι ἡ μεταρρύθμισις ἐπέφερε σύγχυσιν εἰς τὴν γλῶσσαν καὶ διὰ νὰ τὸ ἀποδείξῃ ἐπεκαλέσθη ἕνα ἔγγραφον τῆς... Σχολικῆς Ἐφορίας Χολαργοῦ κακῶς διατυπωμένον.

Ἔτσι, ὀρθῶς τὸν ἠρώτησεν ὁ κ. ὑφυπουργός:

«Πότε ἐπῆγαν εἰς τὸ σχολεῖον οἱ συντάκται αὐτοῦ τοῦ κειμένου, κύριε συνάδελφε; Μήπως ἐφοίτησαν εἰς τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα μετερρύθμισε τὸ συζητούμενον Ν. Δ.;».

⁂ Ἀπόψε νομοθετικὴ ἐργασία.

⁂ Κατετέθη εἰς τὴν Βουλὴν τὸ νομοσχέδιον περὶ Τεχνικῆς Παιδείας.

⁂

Υ. Γ.: Πρέπει νὰ διαβασθῇ. Ὁ κ. Κ. Τσάτσος ἐξωρίσθη ἐπὶ 4ης Αὐγούστου ἀπὸ τὸν κ. Κ. Μανιαδάκην χάριν στὸν θεὸν... Βοτάν. Εἶναι χαρακτηριστικὴ ἡ περιγραφὴ τοῦ γεγονότος ὅπως τὴν ἔκαμε χθές, διὰ τὸν τρόπον ποὺ ἐφήμοσε τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτικὴν ἐλευθερίαν ὁ φασισμὸς τοῦ Ι. Μεταξᾶ.

Ἀφηγήθη ὁ κ. Κ. Τσάτσος:

«Ὅτε ἦτο ἐξόριστος ὁ Κανελλόπουλος καὶ ἐκηρύχθη ὁ εὐρωπαϊκὸς πόλεμος, ἀπέστειλα εἰς τὸν Κανελλόπουλον μίαν ἐπιστολὴν καὶ τοῦ ἔλεγα, ὅτι αἱ δυνάμεις τῆς βίας ἐπετέθησαν κατὰ τῶν ἐλευθέρων λαῶν καὶ ἐλπίζω ὅτι οἱ θεοὶ τῆς Ἑλλάδος, ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Ἀπόλλων καὶ ὁ Βοτάν, αὐτοὶ οἱ θεοί, θὰ ἐπικρατήσουν ἐναντίον τῶν δικτατόρων, ἐναντίον τοῦ Χίτλερ καὶ τοῦ Μουσσολίνι, καὶ ἐκλήθην τότε εἰς τὴν Γενικὴν Ἀσφάλειαν νὰ ἐξηγήσω εἰς κάποιον ἀστυνομικὸν ποίος θεὸς εἶναι, εἰς ποίαν κατηγορίαν ἀνήκει ὁ θεὸς Βοτάν. Προσεπάθησα νὰ ἐξηγήσω, ἀνεφέρθην εἰς τὸν Βάγνερ, ἀλλὰ δὲν ἐπέτυχα νὰ τὸν πείσω καὶ εὑρέθην εἰς τὴν Σκῦρον μαζὶ μὲ ἄλλους ἐξορίστους».

Ὁ κ. Κ. Τσάτσος τὸ ἀφιερώνει εἰς τὸν κ. Κ. Μανιαδάκην, τὸν σημερινὸν... ὁμοιδεάτην του!

Ὁ νέος ὑφυπουργὸς Παιδείας κ. Μυλωνᾶς ἔξῆρε τὸν ὑπερκομματικὸν τόνον τῆς συζητήσεως.

Ἡ Ε.Ρ.Ε. (κ. Τσάτσος) καὶ ἡ Ε.Δ.Α. (κ. Μπιλλάκης) συζητοῦν (φιλικῶς;) διὰ τὸ ἐκπαιδευτικόν...

Εἰς τὸν Ἅγ. Φραγκίσκον

«ΤΟΠΛΕΣ ΚΟΝΒΕΡΤΙΜΠΛ»

Διὰ τὴν ἄμυναν κατὰ τῆς Ἀστυνομίας

ΧΟΛΛΥΓΟΥΝΤ, 6 (Ἰδ. Ὑπηρ). — «Τόπλες μὲ ... συρτάρια» εἶναι τὸ «μυστικὸ ὅπλο», ποὺ χρησιμοποιοῦν τώρα οἱ ἰδιοκτῆται καμπαρὲ τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου γιὰ νὰ ἀμυνθοῦν κατὰ τῶν ἐφόδων τῆς Ἀστυνομίας. Ἐνώπιον τοῦ κινδύνου νὰ κλείσουν τὰ κέντρα των, εἴτε ἀπὸ τὰς μηνύσεις τῆς Ἀστυνομίας διὰ τὴν χρησιμοποίησιν «ἀσέμνως ἐνδεδυμένων γκαρσονῶν», εἴτε ἀπὸ τὴν ἔλλειψιν πελατῶν (ποὺ προσελκύονται κατὰ τὸ πλεῖστον ἀπὸ τὴν ἰδέαν, ὅτι θὰ σερβιρισθοῦν ἀπὸ γκαρσόνες μὲ «τόμπλες» φορέματα) οἱ ἰδιοκτῆται τῶν καμπαρὲ βρῆκαν ἤδη τὴν μέσην λύσιν: Ἐπενόησαν διὰ τὰς σερβιτόρας των φορέματα, τῶν ὁποίων τὸ ντεκολτὲ αὐξάνει ἢ μικραίνει κατὰ βούλησιν, χάρις εἰς εἰδικὰ «φύλλα» ὑφάσματος, ποὺ κινοῦνται ὅπως τὰ συρτάρια. Τώρα, ὅλαι αἱ σερβιτόραι τῶν κέντρων— ποὺ εἶχον συλληφθῆ κατὰ δεκάδας κατὰ τοὺς ἀστυνομικοὺς αἰφνιδιασμοὺς τῆς παρελθούσης ἑβδομάδος, διότι κατελήφθησαν μὲ τόπλες— διαθέτουν παρόμοια «συρτάρια», ὥστε, εἰς τὴν πρώτην ἔνδειξιν περὶ ἀστυνομικῆς ἐφόδου, νὰ ἐξαφανίζουν, μὲ μίαν ἁπλῆν κίνησιν, τὰ δίδυμα «σώματα τοῦ ἐγκλήματος» πίσω ἀπὸ τὸ θαυματουργὸ ντεμάχιον ὑφάσματος... Παραλλήλως, ὅμως, οἱ ἰδιοκτῆται τῶν κέντρων ἔχουν ἀρχίσει καὶ δικαστικὸν ἀγῶνα, ὑποστηρίζοντες ὅτι τὰ φορέματα τόπλες δὲν ἀποτελοῦν ἄσεμνον ἐπίδειξιν.

[20]

Εκπαιδευτική Μεταρρύθμιση
Παιδεία

Συνέντευξη
στη "Ημέρα"
11 Σεπ. 1965
στον Αστέρη Κοκκοτσή

μπορεί να υπάρχει
Αποκ. εφ

"Η Ἡμέρα" 26 Σεπτ. 1965

Ὁ κόσμος τῶν βιβλίων καὶ τῶν ἰδεῶν

ΟΜΙΛΕΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ, ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΗΓΕΣΙΑ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

Ο κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου-Φιλόσοφος-Πολιτικὸς

ΑΠΑΝΤΑ ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ «ΗΜΕΡΑΣ» ΓΙΑ ΤΑ ΜΕΓΑΛΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Σειρὰ συνεντεύξεων τοῦ συνεργάτου μας κ. ΑΣΤΕΡΗ ΚΟΒΒΑΤΖΗ

Δηλό

ΣΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ τοῦ Κωνσταντίνου Τσάτσου συνθέτονται τὰ δύο βασικὰ στοιχεῖα τῆς ἑλληνικῆς πραγματικότητας: ἡ φιλοσοφία καὶ ἡ πολιτική. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀρχικὴ σύνθεσις τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ κατὰ τοῦτο ὁ Κωνσταντῖνος Τσάτσος ἀντιπροσωπεύει τὴν καθολικότητα τοῦ Ἕλληνος. Κύριο χαρακτηριστικό του: ἡ ἀδιάσπαστη συνέπεια μεταξὺ πεποιθήσεων καὶ πράξεων. Οἱ π ε π ο ι θ ή σ ε ι ς του, προϊὸν ὑπευθύνου φιλοσοφικῆς μελέτης καὶ στοχασμοῦ ἔχουν ἀποκρυσταλλωθῆ στὴν σύνθεσί ἑνὸς ἀπαραβάτου κανόνος: ἔντονη καὶ ἐν ἐγρηγόρσει ἀτομικὴ ζωή, ὑπεύθυνος ἐθνικὸς βίος καὶ συνεχὴς ὑπηρεσία πρὸς τὸ Ἑλληνικὸ πνεῦμα. Οἱ π ρ ά ξ ε ι ς του πηγάζουν ἀπὸ μιὰ καθαρὴ καὶ ἥρεμη πολιτικὴ συνείδησι. Στὰ χρόνια τοῦ πολέμου, ὡς Πανεπιστημιακὸς διδάσκαλος στάθηκε τὸ ἰδανικὸ τῆς νεότητος, — ὅταν μάλιστα τὸ πρῶτο ἔτος τῆς Κατοχῆς ἡ ἐθνική του τόλμη περιφρονώντας τοὺς κατακτητάς, ἐκήρυσσε τὸν λόγο τῆς Ἐλευθερίας μέσα στὸ ἀδούλωτο Πανεπιστήμιο. Τὸ πνευματικό του ἔργο ἁπλώνεται σὲ τέσσαρες δεκαετίες καὶ καλύπτει ὄχι μόνον τὴν φιλοσοφία καὶ τὴν θεωρητικὴ πολιτική, ἀλλὰ καὶ τὴν ποίησι, τὸ δοκίμιο καὶ τὴν κριτική. Σύνθετος νοῦς, πολυμερὴς προσωπικότης ἐκαλλιέργησε τὶς ἔμφυτες ἱκανότητές του μὲ ἀκαταπόνητο μόχθο καὶ ἀτέλειωτη ἐργασία. Τὸ σύνθημά του πρέπει νὰ εἶναι: δ ο υ λ ε ι ά. Ἐρώτησα παλαιὸν μαθητήν του, ποιὰ νομίζει ὅτι εἶναι τὰ κύρια χαρακηριστικὰ τοῦ φιλοσόφου. Μοῦ ἀπήντησε: «Ὡς ἄνθρωπος εἶναι δ ί κ α ι ο ς καὶ ἀ φ ω σ ι ω μ έ ν ο ς φ ί λ ο ς, ὡς φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς εἶναι χ α λ κ έ ν τ ε ρ ο ς».

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Ὑποστηρίζεται ἀπὸ πολλοὺς ἡ ἄποψις ὅτι ἡ πολιτική, πολιτιστικὴ καὶ ἠθικὴ τύχη τῆς ἀνθρωπότητος θὰ καθορίζεται εἰς τὸ μέλλον ἀπὸ τοὺς τεχνοκράτας. Ποία εἶναι ἡ γνώμη σας ἐπὶ τοῦ προκειμένου καὶ εἰδικώτερα ὅσον ἀφορᾶ εἰς τὴν χώραν μας;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Οἱ τεχνοκράται κατασκευάζουν τὰ μέσα ποὺ ὁδηγοῦν εἰς τοὺς σκοπούς. Τοὺς σκοποὺς τοὺς καθορίζουν οἱ πολιτικοὶ καὶ οἱ φιλόσοφοι, κάποτε καὶ οἱ προφῆται. Αὐτοί, οἱ καθορίζοντες τοὺς σκοπούς, καθορίζουν καὶ τὸ μέλλον. Οἱ τεχνοκράται ἁπλῶς εὑρίσκουν τὰ ἑκάστοτε προσφορώτερα μέσα διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν καὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ μέλλοντος.

Οὔτε εἰς τὴν Ἑλλάδα πρόκειται οἱ τεχνοκράται νὰ θέσουν σκοπούς. Ἁπλῶς εἶναι ὀλίγοι καὶ χρειάζονται περισσότεροι καὶ καλύτεροι διὰ νὰ πραγματοποιηθοῦν τὰ μέσα τῶν τεθησομένων σκοπῶν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Σὲ πολλὲς χῶρες ὁ Χριστιανισμὸς περνᾶ περίοδο δοκιμασίας. Οἱ ἄνθρωποι, χωρὶς νὰ εἶναι δεδηλωμένοι ἄθρησκοι, ἔχουν παύσει νὰ εἶναι θρησκευόμενοι. Νομίζετε ὅτι κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ σὲ μᾶς;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἀληθινοὶ Χριστιανοί, ἄνθρωποι ἀληθῶς θρῆσκοι, ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν ἐλάχιστοι. Ἴσως τώρα νὰ εἶναι ἀκόμη ὀλιγώτεροι. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπέστη ὀφθαλμοφανῆ καθίζησιν εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον εἶναι ἡ θρησκεία ὡς κοινωνικὸς θεσμός. Τὸ σύμπτωμα αὐτὸ παρουσιάζεται καὶ παρ' ἡμῖν εἰς ἔκτασιν οὐχὶ μικράν. Διατί; Τὰ αἴτια εἶναι πολλά. Ἡ διαβρωτικὴ προπαγάνδα τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ μερικῶν ἐπιπολαίων διανοουμένων. Ἡ μόρφωσις δυστυχῶς τοῦ Ἕλληνος δὲν εἶναι ἐπαρκὴς ὥστε νὰ ἀντιδρᾶ αὐτοδυνάμως εἰς τὰς ὑλιστικὰς θεωρίας. Ἡ συμβολὴ ἐπίσης τῆς ἰδίας τῆς Ἐκκλησίας διὰ τὴν θρησκευτικὴν ἀγωγὴν τοῦ ποιμνίου της δὲν εἶναι ἐπαρκής. Φθάνω νὰ λέγω: Εὐτυχῶς περισώζονται καὶ μερικοὶ τύποι. Κάτι συγκρατοῦν καὶ αὐτοί.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Ἡ ἐποχή μας χαρακτηρίζεται ἀπὸ πολλοὺς ὡς «ἐποχὴ βίας». Μία ἐκδήλωσις τοῦ φαινομένου εἶναι γενικὰ ἡ συμπεριφορὰ τῆς νεολαίας μερικῶν χωρῶν, ἡ ὁποία δεικνύει περιφρόνησι πρὸς τὸ παρελθόν, ἀσέβειαν πρὸς τὸ παρόν, ἀδιαφορίαν διὰ τὸ μέλλον. Πῶς βλέπετε τὴν ἑλληνικὴ νεολαία ἀπὸ αὐτῆς τῆς πλευρᾶς;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Δὲν εὑρίσκω ὡς κύριον χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς μας, τὴν βίαν. Μερικοὶ τεντυμποϊσμοὶ καὶ μερικαὶ πεζοδρομιακαὶ ἐκδηλώσεις, ὠργανωμέναι ἀπὸ τοὺς κομμουνιστάς, εἶναι φαινόμενα πολιτικῶς ἐπικίνδυνα, ἀλλὰ τῆς ἐπιφανείας. Τὸ χαρακτηριστικὸν τῆς ἐποχῆς μας, ἐκεῖ ὅπου ἡ ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου ἠμπορεῖ ἐλευθέρως νὰ ἐκδηλώνεται — ὄχι ἐπομένως εἰς τὸ Παραπέτασμα — δὲν εἶναι ἡ βία, ἀλλὰ ἡ ἀπιστία, ὁ σκεπτικισμός.

Βεβαίως ὑπάρχουν καὶ οἱ πιστεύοντες εἰς ἰδανικὰ καὶ ἀγωνιζόμενοι δι' αὐτά, ἰδίως μεταξὺ τῶν νέων. Ἀλλὰ ἐξ αὐτῶν ἀρκετοὶ δὲν γνωρίζουν τὸ ἀκριβὲς περιεχόμενον τῶν ἰδανικῶν των. Μήπως φαντάζεσθε ὅτι γνωρίζουν οἱ νέοι ποὺ κατ' αὐτὰς θορυβοῦν εἰς τὰ πεζοδρόμια τί σημαίνει ἐλευθερία ἢ δημοκρατία ἢ ἀρετή; Ὁμιλῶ βεβαίως διὰ τοὺς πολλούς, ὄχι διὰ τοὺς ὀλίγους. Οἱ πολλοὶ αὐτοί, ἀργότερα, ἢ προσκολλῶνται ἀπὸ φανατισμὸν εἰς ὡρισμένα δῆθεν ἰδανικὰ τὰ ὁποῖα τοὺς τὰ ἀλλάζουν κάθε τόσον οἱ προϊστάμενοί των ἀδιαμαρτυρήτως — εἶναι ἡ μοῖρα τῶν κομμουνιστῶν — ἢ γίνονται καὶ αὐτοὶ σκεπτικισταί, ἄνθρωποι ποὺ σχεδὸν ἐντρέπονται νὰ ὁμιλήσουν περὶ ἰδανικῶν — εἶναι ἡ μοῖρα τῶν ἀστῶν. Οἱ ὀλίγοι, ὅσοι πράγματι μεγαλώνουν ἐμβαθύνοντες εἰς τὰ ἰδανικά των, αὐτοὶ ἢ ἀπομονώνονται, καὶ πικραίνονται ἢ ἀκόμη καὶ τιμωροῦνται ἀπὸ τὴν κοινωνίαν, διότι ἐτόλμησαν νὰ εἶναι διαφορετικοὶ ἀπὸ τοὺς πολλούς. Οἱ ἐλάχιστοι ἐκ τῶν ὀλίγων αὐτῶν νικοῦν. Εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ σώζουν τὴν τιμὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατὰ τοὺς δύσεκτους χρόνους, ὅπως οἱ ἰδικοί μας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Πῶς βλέπετε τὸ πρόβλημα τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, ὅπως ἔχει ἐξελιχθῆ τὰ τελευταῖα χρόνια. Νομίζετε ὅτι εὑρισκόμεθα στὸν σωστὸ δρόμο;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἐν πρώτοις, διὰ νὰ συνεννοούμεθα, αἱ ἑκάστοτε ἐκπαιδευτικαὶ μεταρρυθμίσεις — εἰς τὸ προσεχὲς μέλλον θὰ ἔχωμεν καὶ ἄλλας — ἀποτελοῦν μίαν πτυχὴν ἁπλῶς τοῦ προβλήματος τῆς παιδείας τοῦ λαοῦ μας.

Ἡ παιδεία ἀρχίζει ἐκ τῶν ἄνω, ἀπὸ τὰ ἰδανικά, ἀπὸ τὴν πίστιν εἰς ὡρισμένας ἀπολύτους ἀξίας καὶ ἰδίᾳ ἀπὸ τὰς εἰδικωτέρας μορφὰς ποὺ αἱ ἀξίαι αὐταὶ προσλαμβάνουν μέσα εἰς τὴν κοίτην τῶν παραδόσεων ἑνὸς λαοῦ. Ἡ συνειδητοποίησις αὐτῶν τῶν ἰδανικῶν εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα τῆς παιδείας. Καὶ αὐτὸ τὸ πρῶτον βῆμα δὲν συνετελέσθη ἀκόμη κατὰ τὸν πρέποντα τρόπον ἐν Ἑλλάδι. Δὲν γνωρίζομεν διατὶ ὑπάρχομεν καὶ διατὶ π ρ έ π ε ι νὰ ὑπάρχωμεν. Ἂν τὸ ἐγνωρίζαμεν δὲν θὰ παραδιδόμεθα τόσον εὔκολα εἰς τὰς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ.

Ὁμιλοῦμεν περὶ ἀνθρωπιστικῆς, περὶ ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας. Τί σημαίνουν ὅμως ἢ μᾶλλον τί πρέπει νὰ σημαίνουν δι' ἡμᾶς αὐτοὶ οἱ ὅροι, τὸ γνωρίζουν ἄραγε ὅλοι οἱ διδάσκαλοι, αἱ χιλιάδες αὐταὶ αἱ ὁποῖαι καλοῦνται νὰ μεταδώσουν αὐτὴν τὴν ἀνθρωπιστικὴν παιδείαν; Ποία εἶναι ἡ παιδεία ἡ ὁποία τοὺς βοηθεῖ νὰ συλλάβουν αὐτὰ τὰ νοήματα;

Τὸ μόνον τὸ ὁποῖον κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἐπετεύχθη ἦτο ἡ ἀνάπτυξις τῆς τεχνικῆς παιδείας. Αὐτὸ ὑπῆρξεν ἓν σημαντικὸν βῆμα προόδου. Κατενοήθη ὅτι, ἀνεξαρτήτως τοῦ γενικοῦ προβλήματος τῆς παιδείας, ἐπρεπε νὰ ὑπάρξῃ μία ἀνταπόκρισις μεταξὺ τῶν ἀναγκῶν τὰς ὁποίας ἔχει ἡ οἰκονομία τῆς χώρας καὶ τοῦ ἐμψύχου ὑλικοῦ τὸ ὁποῖον ἀπεργάζεται τὸ σχολεῖον. Κατέστη συνειδητὴ ἡ ἀνάγκη τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τεχνικῶν πάσης κατηγορίας, κατὰ τὰς ἀναλογίας ποὺ χρειάζονται διὰ τὴν ὑλικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας. Αὐτὸ ἦτο ἁπλῶς μιὰ καλὴ ἀρχή. Περιττὸν νὰ εἴπω ὅτι ἡ τεχνικὴ μας παιδεία εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τὰ σπάργανα, διότι καὶ δαπανηροτέρα εἶναι τῆς κοινῆς καὶ διότι μᾶς λείπει τὸ ἀναγκαῖον διδακτικὸν προσωπικόν. Λείπει καὶ ὁ ἀριθμὸς καὶ ἡ ποιότης.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν τὸ πρόβλημα τῆς τεχνικῆς μορφώσεως κατὰ κάποιο μέτρον λυθῇ, τὰ βασικὰ προβλήματα τῆς παιδείας μένουν ἀνεκκαθάριστα. Ἐκτὸς τοῦ βασικοῦ προβλήματος τῶν ἀνωτάτων σκοπῶν τῆς παιδείας, ἄλυτα εἶναι ἀκόμη τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα ἐνσωματώνονται εἰς τὴν κλιμάκωσιν τῶν γνώσεων καὶ εἰς τὸ εἰδικώτερον αὐτῶν περιεχόμενον εἰς τὴν διαφοροποίησίν των. Ἐπ' αὐτῶν τῶν θεμάτων, συμπλεκομένων ἐνιαχοῦ δυστυχῶς καὶ μὲ τὸ γλωσσικὸν ζήτημα ἠθέλησε νὰ δώσῃ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου μίαν νέαν λύσιν.

Ἡ λύσις ὅμως αὐτὴ εἰς βασικὰ σημεῖα εὑρίσκει ἀντιθέτους τὸ ἥμισυ σχεδὸν τοῦ λαοῦ καὶ ἀσφαλῶς τὸ ἥμισυ τῶν ἐπαϊόντων. Καὶ καλὴ ἂν ἦτο —π ο ὺ δ ὲ ν ε ἶ ν α ι κ α λ ή— δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ καταστῇ πάγιον καθεστὼς μὲ αὐτὴν τὴν ἀντίθεσιν. Μοιραίως θὰ ἀνατραπῇ καὶ μὲ τὰ καλὰ καὶ μὲ τὰ κακά της. Λύσις ἐπὶ τοιούτων ἐριστῶν θεμάτων θὰ πρέπει νὰ δοθῇ δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων ἀπὸ τὴν μεγάλην πλειοψηφίαν καὶ τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐπαϊόντων. Μόνον μία διακομματικὴ συμφωνία ἴνα ἐξευρεθῇ μία λύσις κοινῆς ἀποδοχῆς, ἥτις διὰ πολλὰ ἔτη δὲν θὰ ἐθίγετο μονοπλεύρως, θὰ ἠδύνατο νὰ ἀποτελέσῃ τὴν βάσιν διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν κακῶν κειμένων εἰς τὴν παιδείαν. Ἡ πολιτικὴ τῆς ἐπιβολῆς ἐν σπουδῇ μιᾶς μονοπλεύρου λύσεως, μοιραίως ζημιώνει τὴν παιδείαν. Ἡ πολιτικὴ τῆς ἐπιβολῆς αἱ βαθεῖαι μεταρρυθμίσεις μόνον σταδιακῶς καὶ βραδέως πραγματοποιοῦνται, εἰς χρόνον ἐκτεινόμενον πέραν τοῦ βίου μιᾶς ἢ καὶ δύο Κυβερνήσεων.

Πρέπει νὰ εἶναι ἔργον συνεχείας, ἔργον γενεῶν καὶ ἐπομένως ποτὲ ἔργον ἐχθρότητος μιᾶς φατρίας ἐναντίον τῆς ἄλλης, ποτὲ ἔργον ἐπιβολῆς ἀπολύτου μιᾶς γνώμης ἐπὶ τῆς ἄλλης».

Ὁ κ. Κωνσταντῖνος Τσάτσος, μὲ τὴν ἥρεμον καὶ ἐνδοστρεφῆ διάθεσιν τοῦ φιλοσόφου, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν πείσμονα θέλησιν τοῦ πολιτικοῦ διὰ ἀνανέωσιν, συνεχίζει στὴν πρᾶξι, ὅ,τι ἄρχισε στὴν θεωρία πρὶν ἀπὸ πολλὰ χρόνια στὸ Πανεπιστήμιο. Οἱ παλαιοὶ μαθηταί του τὸν ἀκολουθοῦν πάντοτε μὲ πίστι, καὶ οἱ νεώτεροι, ὅσοι δὲν παρασύρονται ἀπὸ τὸν κοῦφον ἐνθουσιασμὸν τῶν καθημερινῶν ἐκδηλώσεων, τὸν λογαριάζουν σὰν μιὰ ἀπὸ τὶς στερεώτερες δυνάμεις τοῦ Ἔθνους. Ἄρα γε, τί περισσότερο μπορεῖ νὰ ζητήσῃ ἕνας πνευματικὸς ἄνθρωπος ποὺ ἄφησε τὴν ἕδρα καὶ ἦρθε πρὸς τὸν λαό, ἀπὸ ἀγάπη καὶ ὑψηλὸ αἴσθημα καθήκοντος;

ΑΣΤΕΡΗΣ ΚΟΒΒΑΤΖΗΣ

ΤΕΧΝΙΚΟΝ ΛΥΚΕΙΟΝ ΑΘΗΝΩΝ
ΤΗΣ **Ε. Ρ. Ε. Π.**

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΕΩΣ 1947
ΤΕΧΝΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΡΙΝΑΙ ΣΧΟΛΑΙ
ΑΝΕΓΝΩΡΙΣΜΕΝΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΕΣ
Α΄ ΗΛΕΚΤΡΟΤΕΧΝΙΤΟΥ
Β΄ ΜΗΧΑΝΟΤΕΧΝΙΤΟΥ

Πλήρες πρόγραμμα τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ πεπειραμένων τεχνικῶν καθηγητῶν. Εἰς τὰς εἰδικότητας ταύτας γίνονται δεκτοὶ μαθηταὶ ἄνευ ἐξετάσεων οἱ ἔχοντες ἀπολυτήριον Δημοτικοῦ Σχολείου.
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΙ — ΕΓΓΡΑΦΑΙ εἰς τὰ Γραφεῖα τῶν Σχολῶν ὁδὸς Σατωβριάνδου 4, Ὁμόνοια, 4ος ὄρ., γραφ. 8, τηλ. 525.644

[22]

Σεπτεμβρίου;

Αθήναι, 11 Δεκεμ 1965

Λεβεντιά μα Κύριε Υδραίε,

Θα 'σαι απορημένος γερά να δεχθής το παρόν γεγονός μα "Χαμένον Ταξειδιώτην".
Αναθάρρησα απ' την μορφιά να 'σαι δω. Ήθελα να σας παρακαλέσω, αν είχατε μια παραπάνω καλή το καλό να χαθής μέρος σε μιά ξένη απ' κείνα απού μια "Ηπειρο", γράφ' απού ωραία ανεκτικά σύγχρονα αρθρίδια. Μας γύρω έχαν διαβάσει κάτι γερά ο κ. κ. Θεοδωρακόπουλος, Ταταζάκης και Τσιριμώκος. Σχολιάζαν τις αδυναμίες των ο Πρόεδρος κ. Παν. Καναδόπουλος, ο κ. Παν. Πικιώνης και ο αρίστος τα Πρωτοχρονιάτικα κ. Πέτσας. Νομίζω, απ' κείνες τις χαμένες μιά ξένη είναι δεκεμβράτη συμπαθιάς, μιά και έχω κουβεντιάσει κ' διαφωνήσει με διαβάστες, αρχαίο γερό, σε ιδιαίτερο γεγονός.

Βας Βασ

Εκτός ο κ. Βασ. Βασιλειάδ μα έδωσε ένα κείμενο με φερτά εφαρμόσματα σχετικής ενότητος και 'σας ωραίκιμε δεκαεξ να 'χη κ' εφαρμόσθ τις αξίας σας.
Τη εχθεσίτσα τσίπα δε 'σα ευκαιρήσαι να σας διαβάσω δι' δεκαεξ σας.

Με σεβασμό αγάπη και ενάτευ,
σαλα δικός σας

Αλέξης Καλλιγάς

Έρευνα Αδελφοί Κολλάρη, δια τη
εφημερίδα η "Ημέρα"

(1) Υποστηρίζεται από πολλούς η γνώμη ότι η πολιτική, πολιτιστική και ηθική τύχη της ανθρωπότητος θά καθορίζεται εις το μέλλον από τούς τεχνοκράτας. Ποία είναι η γνώμη σας και ειδικώτερα όσον αφορά την χώρα μας;

(2) Σέ πολλές χώρες ο Χριστιανισμός περνά περίοδο δοκιμασίας. Οι άνθρωποι χωρίς νά είναι δεδηλωμένοι άθρησκοι έχουν άρχίσει νά μήν είναι θρησκευόμενοι. Υπάρχουν ένδείξεις ότι κάτι ανάλογο συμβαίνει και σέ μάς; Και άν ναί, ποία είναι τά αίτια.

(3) Η εποχή μας χαρακτηρίζεται ώς εποχή βίας. Μία εκδήλωσις βίας είναι γενικά η συμπεριφορά της νεολαίας μερικών χωρών πού επιδεικνύει περιφρόνησι πρός το παρελθόν και άσέβεια πρός το παρόν. Πώς βλέπετε την ελληνική νεολαία από αύτης της πλευράς;

(4) Η Ελλάς είναι συνδεδεμένη οικονομικώς μέ την Ευρωπαϊκή Κοινή Αγορά. Νομίζετε ότι είμεθα και πολιτιστικά και επιστημονικά έτοιμοι γιά νά μετάσχωμεν και σέ μιά ένδεχομένη, όπως την όνειρεύονται οι όργανωταί του σχεδίου, πολιτική ένωσι, μέ όλα τά επακόλουθά της.

(5) Όλοι οι λαοί είναι υπανάπτυκτοι από κάποια πλευρά τους και όλοι έχουν τά σκοτεινά σημεία τους. Ημείς από ετών έχομε αποδυθή σέ μιά προσπάθεια αποτινάξεως του οικονομικού ζυγού της υπαναπτύξεως. Τί συμβαίνει σέ άλλους τομείς, όπως ο ηθικός και κοινωνικός; Είμεθα πράγματι καθυστερημένοι σέ όλες τίς εκδηλώσεις μας;

(6) Πώς βλέπετε την Ελληνίδα στήν σύγχρονη κοινωνία μας; Εκμεταλλεύθηκε όσο έπρεπε ή όσο μπορούσε τά δικαιώματα πού απέκτησε ύστερα από μακρούς και επιμόνους αγώνας;

(7) Πώς βλέπετε το μεταναστευτικό πρόβλημα από καθαρώς πνευματικής σκοπιάς; Γίνεται πράγματι μιά πνευματική αφαίμαξις

τοῦ λαοῦ μας ἤ ἐν ἐσχάτῃ ἀναλύσει ἡ ἀποδημία θά ἀποβῇ, εὐλογία ἀπό πολιτιστικῆς καί πνευματικῆς πλευρᾶς;

(8) Πῶς βλέπετε τό πρόβλημα τῆς ἑλληνικῆς Παιδείας; Νομίζετε ὅτι εὑρισκόμεθα στόν σωστό δρόμο;

(9) Ποιά εἶναι ἡ συμμετοχή τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς χώρας στήν προσπάθεια πού γίνεται, ἀπό χρόνια τώρα, ἀνορθώσεως τοῦ τόπου;

1.- Οἱ τεχνοκράται κατασκευάζουν τά μέσα πού δόηγοῦν εἰς τούς σκοπούς. Τούς σκοπούς τούς καθορίζουν οἱ πολιτικοί καί οἱ φιλόσοφοι, κάποτε καί οἱ προφῆται. Αὐτοί, οἱ καθορίζοντες τούς σκοπούς, καθορίζουν καί τό μέλλον. Οἱ τεχνοκράται ἁπλῶς εὑρίσκουν τά ἑκάστοτε προσφορώτερα μέσα διά τήν ἐπίτευξιν τῶν σκοπῶν καί τήν διαμόρφωσιν τοῦ μέλλοντος.

Οὔτε εἰς τήν Ἑλλάδα πρόκειται οἱ τεχνοκράται νά θέσουν σκοπούς. Ἁπλῶς εἶναι ὀλίγοι καί χρειάζονται περισσότεροι καί καλλίτεροι διά νά πραγματοποιηθοῦν τά μέσα τῶν τεθησομένων σκοπῶν κατά τόν καλλίτερον τρόπον.

2.- Ἀληθινοί χριστιανοί, ἄνθρωποι ἀληθῶς θρῆσκοι, ὑπῆρξαν ἀνέκαθεν ἐλάχιστοι. Ἴσως τώρα νά εἶναι ἀκόμη ὀλιγώτεροι. Ἐκεῖνο τό ὁποῖον ὑπέστη ὀφθαλμοφανῆ καθίζησιν εἰς τόν σύγχρονον κόσμον εἶναι ἡ θρησκεία ὡς κοινωνικός θεσμός. Τό σύμπτωμα αὐτό παρουσιάζεται καί παρ' ἡμῖν εἰς ἔκτασιν οὐχί μικράν. Διατί ; Τά αἴτια εἶναι πολλά. Ἡ διαβρωτική προπαγάνδα τοῦ κομμουνισμοῦ καί μερικῶν ἐπιπολαίων διανοουμένων. Ἡ μόρφωσις δυστυχῶς τοῦ Ἕλληνος δέν εἶναι ἐπαρκής ὥστε νά ἀντιδρᾶ αὐτοδυνάμως εἰς τάς ὁλιστικάς θεωρίας. Ἡ συμβολή ἐπίσης τῆς ἰδίας τῆς Ἐκκλησίας διά τήν θρησκευτικήν ἀγωγήν τοῦ ποιμνίου της δέν εἶναι ἐπαρκής. Φθάνω νά λέγω· Εὐτυχῶς ὅτι περισώζονται καί μερικοί τύποι. Κάτι συγκρατοῦν καί αὐτοί.

3.- Δέν εὑρίσκω ὡς κύριον χαρακτηριστικόν τῆς ἐποχῆς μας, τήν βίαν. Μερικοί τερατυμποῖσμοί καί μερικαί πεζοδρομιακαί ἐκδηλώσεις, ὀργανωμέναι ἀπό τούς κομμουνιστάς, εἶναι φαινόμενα πολιτικῶς ἐπικίνδυνα, ἀλλά τῆς ἐπιφανείας. Τό χαρακτηριστικόν τῆς ἐποχῆς μας, ἐκεῖ ὅπου ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου ἠμπορεῖ ἐλευθέρως νά ἐκδηλώνεται - ὄχι ἐπομένως

./.

εἰς τό Παραπέτασμα - δέν εἶναι ἡ βία, ἀλλά ἡ ἀπιστία, ὁ σκεπτικισμός .

Βεβαίως ὑπάρχουν καί οἱ πιστεύοντες εἰς ἰδανικά καί ἀγωνιζόμενοι δι' αὐτά, ἰδίως μεταξύ τῶν νέων. Ἀλλά ἐξ αὐτῶν ἀρκετοί δέν γνωρίζουν τό ἀκριβές περιεχόμενον τῶν ἰδανικῶν των . Μήπως φαντάζεσθε ὅτι γνωρίζουν οἱ νέοι πού κατ αὐτάς θορυβοῦν εἰς τά πεζοδρόμια τί σημαίνει ἐλευθερία ἤ δημοκρατία ἤ ἀρετή ; Ὁμιλῶ βεβαίως διά τούς πολλούς, ὄχι διά τούς ὀλίγους. Οἱ πολλοί αὐτοί, ἀργότερα, ἤ προσκολλῶνται ἀπό φανατισμόν εἰς ὡρισμένα ὀπίθεν ἰδανικά τά ὁποῖα τούς τά ἀλλάζουν κάθε τόσον οἱ προϊστάμενοί των ἀδιαμαρτυρήτως· εἶναι ἡ μοῖρα τῶν κομμουνιστῶν· ἤ γίνονται καί αὐτοί σκεπτικισταί, ἄνθρωποι πού σχεδόν ἐντρέπονται νά ὁμιλήσουν περί ἰδανικῶν· εἶναι ἡ μοῖρα τῶν ἀστῶν. Οἱ ὀλίγοι, ὅσοι πράγματι μεγαλώνουν ἐμβαθύνοντες εἰς τά ἰδανικά των, αὐτοί ἤ ἀπομονώνονται, καί πικραίνονται ἤ ἀκόμη καί τιμωροῦνται ἀπό τήν κοινωνίαν, διότι ἐτόλμησαν νά εἶναι διαφορετικοί ἀπό τούς πολλούς. Οἱ ἐλάχιστοι ἐκ τῶν ὀλίγων αὐτῶν νικοῦν. Εἶναι ἐκεῖνοι πού σώζουν τήν τιμήν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους κατά τούς δύσκολους χρόνους, ὅπως οἱ ἰδικοί μας .

6.- Ἐν πρώτοις, διά νά συνενοούμεθα, αἱ ἐκάστοτε ἐκπαιδευτικαί μεταρρυθμίσεις - εἰς τό προσεχές μέλλον θά ἔχωμεν καί ἄλλας - ἀποτελοῦν μίαν πτυχήν ἁπλῶς τοῦ προβλήματος τῆς παιδείας τοῦ λαοῦ μας.

Ἡ παιδεία ἀρχίζει ἐκ τῶν ἄνω, ἀπό τά ἰδανικά, ἀπό τήν πίστιν εἰς ὡρισμένας ἀπολύτους ἀξίας καί ἰδίᾳ ἀπό τάς εἰδικωτέρας μορφάς πού αἱ ἀξίαι αὐταί προσλαμβάνουν μέσα εἰς τήν κοίτην τῶν παραδόσεων ἑνός λαοῦ. Ἡ συνειδητοποίησις αὐτῶν τῶν ἰδανικῶν εἶναι τό πρῶτον βῆμα τῆς παιδείας . Καί αὐτό τό πρῶτον βῆμα δέν συνετελέσθη ἀκόμη κατά τόν πρέποντα τρόπον ἐν Ἑλλάδι. Δέν γνωρίζομεν διατί ὑπάρχομεν

./.

καί διατί <u>πρέπει</u> νά ὑπάρχωμεν. Ἄν τό ἐγνωρίζαμεν δέν θά παρεδιδόμεθα τόσον εὔκολα εἰς τάς θεωρίας τοῦ μαρξισμοῦ.

Ὁμιλοῦμεν περί ἀνθρωπιστικῆς, περί ἑλληνοχριστιανικῆς παιδείας. Τί σημαίνουν ὅμως ἤ μᾶλλον τί πρέπει νά σημαίνουν δι' ἡμᾶς αὐτοί οἱ ὅροι, τό γνωρίζουν ἄρα-γε ὅλοι οἱ διδάσκαλοι, αἱ χιλιάδες αὐταί αἱ ὁποῖαι καλοῦνται νά μεταδώσουν αὐτήν τήν ἀνθρωπιστικήν παιδείαν; Ποία εἶναι ἡ παιδεία ἡ ὁποία τούς βοηθεῖ νά συλλάβουν αὐτά τά νοήματα ;

Τό μόνον τό ὁποῖον κατά τά τελευταῖα ἔτη ἐπετεύχθη ἦτο ἡ ἀνάπτυξις τῆς τεχνικῆς παιδείας. Αὐτό ὑπῆρξε ἓν σημαντικόν βῆμα προόδου. Κατενοήθη ὅτι, ἀνεξαρτήτως τοῦ γενικοῦ προβλήματος τῆς παιδείας, ἔπρεπε νά ὑπάρξη μία ἀνταπόκρισις μεταξύ τῶν ἀναγκῶν τάς ὁποίας ἔχει ἡ οἰκονομία τῆς χώρας καί τοῦ ἐμψύχου ὑλικοῦ τό ὁποῖον ἀπεργάζεται τό σχολεῖον. Κατέστη συνειδητή ἡ ἀνάγκη τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τεχνικῶν πάσης κατηγορίας, κατά τάς ἀναλογίας πού χρειάζονται διά τήν ὑλικήν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας. Αὐτό ἦτο ἁπλῶς μιά καλή ἀρχή. Περιττόν νά εἴπω ὅτι ἡ τεχνική μας παιδεία εὑρίσκεται ἀκόμη εἰς τά σπάργανα, διότι καί δαπανηρότερα εἶναι τῆς κοινῆς καί διότι μᾶς λείπει τό ἀναγκαῖον διδακτικόν προσωπικόν. Λείπει καί ὁ ἀριθμός καί ἡ ποιότης.

Ἀλλά καί ὅταν τό πρόβλημα τῆς τεχνικῆς μορφώσεως κατά κάποιον μέτρον λυθῇ, τά βασικά προβλήματα τῆς παιδείας μένουν ἀνεκκαθάριστα. Ἐκτός τοῦ βασικοῦ προβλήματος τῶν ἀνωτάτων σκοπῶν τῆς παιδείας, ἄλυτα εἶναι ἀκόμη τά προβλήματα τά ὁποῖα ἐνσωματώνονται εἰς τήν κλιμάκωσιν τῶν γνώσεων καί εἰς τό εἰδικώτερον αὐτῶν περιεχόμενον εἰς τήν διαφοροποίησίν των. Ἐπ αὐτῶν τῶν θεμάτων, συμπλεκομένων ἐνιαχοῦ δυστυχῶς καί μέ τό γλωσσικόν ζήτημα ἠθέλησε νά δώσῃ ἡ Κυβέρνησις τοῦ Κέντρου μίαν νέαν λύσιν.

./.

Ἡ λύσις ὅμως αὐτή εἰς βασικά σημεῖα εὑρίσκει ἀντιθέτους τό ἥμισυ σχεδόν τοῦ λαοῦ καί ἀσφαλῶς τό ἥμισυ τῶν ἐπαϊόντων. Καί καλή ἄν ἦτο - <u>πού δέν εἶναι καλή</u> - δέν εἶναι δυνατόν νά καταστῇ πάγιον καθεστώς μέ αὐτήν τήν ἀντίθεσιν. Μοιραίως θά ἀνατραπῇ καί μέ τά καλά καί μέ τά κακά της. Λύσις ἐπί τοιούτων ἐριστῶν θεμάτων θά πρέπει νά δοθῇ δι' ἀμοιβαίων ὑποχωρήσεων ἀπό τήν μεγάλην πλειοψηφίαν καί τοῦ λαοῦ καί τῶν ἐπαϊόντων. Μόνον μία διακομματική συμφωνία ἵνα ἐξευρεθῇ μία λύσις κοινῆς ἀποδοχῆς, ἥτις διά πολλά ἔτη δέν θά ἐθίγετο μονοπλεύρως, θά ἠδύνατο νά ἀποτελέσῃ τήν βάσιν διά τήν διόρθωσιν τῶν κακῶν κειμένων εἰς τήν παιδείαν. Ἡ πολιτική τῆς ἐπιβολῆς ἐν σπουδῇ μιᾶς μονοπλεύρου λύσεως μοιραίως ζημιώνει τήν παιδείαν, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον αἱ βαθεῖαι μεταρρυθμίσεις μόνον σταδιακῶς καί βραδέως πραγματοποιοῦνται, εἰς χρόνον ἐκτεινόμενον πέραν τοῦ βίου μας ἤ καί δύο Κυβερνήσεων. Πρέπει νά εἶναι ἔργον συνεχείας, ἔργον γενεῶν καί ἐπομένως ποτέ ἔργον ἐχθρότητος μιᾶς φατρίας ἐναντίον τῆς ἄλλης, ποτέ ἔργον ἐπιβολῆς ἀπολύτου μιᾶς γνώμης ἐπί τῆς ἄλλης.

Ο ΘΕΟΣ

'Ο θεός ἐνθρονισμένος στό οὐράνιον παλάτι
τάς ἡνίας τῶν ἀστέρων εἰς τάς χεῖράςτ του ἐκράτει·
μέ τό τηλεσκόπιόν του εἶδε κάπου μακρυά
καί τῆς μικροτάτης Γῆς μας τόν πλανήτην νά γυρνᾶ·
ἕνα ἕνα τούς λαούς της κύτταξε μέ τήν ἀράδα
καί τήν κεφαλήν του σείων εἶπε βλέπων τήν 'Ελλάδα·
"Αν ἠξεύρη τό τί κάμνει ὁ μωρός αὐτός λαός,
νά μήν εἶμ'ἕνας θεός !

Πλέοντα χωρίς πυξίδα καί μέ τ'ἄρμενα σχισμένα
τόν ὡδήγησεν ἡ χείρ μου εἰς ἀκύμαντον λιμένα.
Μόλις ἄρχισε γαλήνην καί ἀνάπαυσιν νά χαίρη,
καί ἰδού τῆς ἡσυχίας τόν ζυγόν δέν ὑποφέρει.
Νά τόν γαργαλίζουν πάλιν ἄρχισαν μ'ἀσυδοσίας
καί αὐτός νά γλυκακούη ραδιούργων νουθεσίας.
"Αν ἠξεύρη τό τί κάμνει ὁ μωρός αὐτός λαός,
νά μήν εἶμ'ἕνας θεός !

. . . . . .

'Αλ. Σοῦτσος

ομβαν έναντίον της
ούδόλως έσήμαινε ότι
άλλαι λύσεις, άλλά
ις την έπιθυμίαν των
ων να άποφύγουν τάς
συνεπείας των ύπαρ-
εων.

άθε παρερχομένην ή-
στατο διαρκώς σαφέ-
τελικώς ή αμερικανική
τάς ιαπωνικάς νή-
λή ή οποία έπιστεύε-
το αίματηροτάτη, δέν
το. Καί είναι άποκα-
βεβαίωσις του ναυάρ-
τι «ούδέποτε έδόθη έγ-
την είσβολήν καθ' έαυ-
ς, βέβαια, τούτο νά
θά διεκόπτοντο καί
προετοιμασίαι, ή όρ-
θά άνεστέλλετο ή έκ-
ν σχετικών σχεδίων,
θά ήσαν άπαραίτητα

ΒΙΕΤΝΑΜΙΚΟΥ

ΕΤΑΙ
ΕΜΟΥ

ους

ΗΜΟΝ ΚΑΡΤΙΕ

του κινεζικού Σίν -
νά τούς έγκαταστήσουν
ιά έδάφη.

ει δίκαιον. Οί Ρώσοι
ούν πλησίον των ένδια-
νόρων τους μέ τήν Κί-
τικές, στρατιωτικές, ά-
θρησκευτικές άντικι-
ποικίες. Γνωρίζω άπό
χρτυρία ότι δημιουρ-
καί βουδιστικά μονα-
πρόσφυγες προερχο-
τό τό Θιβέτ πού δο-
πό μνησικακίαν.
μάχη είναι λοιπόν ά-
αί είναι τεραστίων δι-
. Θά καλύψη άνυπο-
άριθμόν έτών, θά πλη-
ς όλόκληρον τόν προ-
να. Ή Ιστορία δέν
Οί άγώνες των άν-
ιά μίαν θέσιν κάτω ά-
ιον, δέν πρόκειται πο-
ακοπούν.

ωνισμός, πού είναι μία
ηδευμένη καί άπλοϊκή,
ρεπορτάζ του Κάρλ
τά άνιαρού γιά νά ήμ-
θεωρηθή σοβαρόν, έπί
ας του 19ου αίώνος,
τό σημείον νά πιστέψη
συμενικήν άπήχησιν καί
Άνοησίες! Λέν κατορ-
ήση ούτε κάν τούς μι-
σμούς, του τύπου του

Συνέχεια εἰς τήν = 7ην σελίδα

φρούδαι.

Άν καί κατά πόσον θά έπραγματοποιείτο ή είσβολή έβεβαίωσεν ό Πρόεδρος Τρούμαν τούς Κοινούς Έπιτελάρχας τήν 18ην Ίουνίου, ήτο κάτι έπί τού οποίου θά άπεφάσιζεν ό ίδιος «άργότερον». Καί ό βοηθός υπουργός Στρατιωτικών Μακλόϋ, έξήγησεν ότι τό «άργότερον» έσήμαινε μέχρι της στιγμής μετά τήν οποίαν δέν θά παρήχοντο πλέον εύκαιρίαι δι' έλευθέραν έκλογήν».

Πάντως, εις τό μεταξύ, όλοι άνεξαιρέτως οί σύμβουλοι του Προέδρου καί ό ίδιος ό Πρόεδρος—δηλαδή, οί Μπέρνς, Στίμσον, Φόρρεσταλ, Χάρριμαν, Γκριού, Μακλόϋ—έπιθυμούσαν νά τερματισθή ό πόλεμος πρίν είσέλθουν εις αύτόν οί Ρώσοι, ή πρίν ό Ρωσικός Στρατός προχωρήση βαθέως εις Μαντζουρίαν. Καί άκριβώς δι' αύτό ήγωνίζοντο νά έξαναγκάσουν τούς Ίάπωνας εις παράδοσιν όχι πρό της 1ης Νοεμβρίου, όπότε ύποτίθεται ότι θά ήρχιζε ή είσβολή, άλλά πρό της 8ης Αύγούστου, όπότε ύπετίθετο ότι θά είσήρχετο εις τόν πόλεμον ή Ρωσία. Ό Μπέρνς ύπήρξεν έν προκειμένω άποκάλυπτος: «Έπιθυμούσαμε νά τερματίσωμε τήν ιαπωνικήν φάσιν (του πολέμου) πρίν είσέλθουν εις αύτήν οί Ρώσοι». Καί έξήγησεν ότι τήν στάσιν του αύτήν προκάλεσαν οί φόβοι του διά τά όσα θά συνέβαιναν άν οί Ρώσοι είσήρχοντο εις Μαντζουρίαν.

Ό κύριος στόχος πολιτικός

Μέ άλλα λόγια, οί Άμερικανοί έφοβούντο ότι άν οί Ρώσοι είσήρχοντο εις τόν πόλεμον, θά συνέτριβαν τάς εις Μαντζουρίαν, Κίναν καί Κορέαν ιαπωνικάς δυνάμεις εις όλιγωτέρας των δέκα έβδομάδων. Καί ήγωνίζοντο νά άποτρέψουν ένα τέτοιο ένδεχόμενον. Προκειμένου δέ νά έπιτύχουν, δέν θά έδίσταζαν—όπως δέν έδίστασαν, τελικώς—νά έγκαταλείψουν τήν άπαίτησιν της άνευ όρων παραδόσεως των Ίαπώνων. Όπως δέν έδίστασαν ούδ' έπί λεπτόν διά νά άποφασίσουν τήν χρησιμοποίησιν της βόμβας έναντίον της Ίαπωνίας, μέ τήν ζωηράν προσδοκίαν ότι τό γεγονός θά ώδήγει τούς Ίάπωνας εις παράδοσιν πρό της είσόδου των Ρώσων εις τόν πόλεμον καί τούς Ρώσους—οί οποίοι θά άποτελούσαν τόν πραγματικόν «στόχον» της βόμβας—νά καταστούν λογικώτεροι. Ό Πρόεδρος Τρούμαν ύπήρξεν άναφορικώς μέ τήν άτομικήν βόμβαν, άπολύτως σαφής: «Άς μή ύπάρξη παρερμηνεία έν προκειμένω. Έθεωρούσα τήν βόμβαν ώς στρατιωτικόν όπλον καί ούδέποτε είχα άμφιβολίας σχετικώς μέ τήν χρησιμοποίησίν της».

Συνεπώς, διά τόν Πρόεδρον καί τούς συμβούλους του τό έρώτημα ήτο όχι άν, άλλά πώς καί πότε

Συνέχεια εἰς τήν = 7ην σελίδα

ό δέν ξέρουν άνάγνω-
ιοι πενῆντα πού πλη-
θε χρόνο τό φόρο τῆς
τους. Νά πνίγεσαι σέ
η νερό, στά φάλαρα
ιβούρια...

αι τουρίστες άπό χώ-
; θάλασσα, Έλβετοί,
αί μᾶς τρῶνε στά θα-
δρ.

ρη έλληνική εὐφυΐα.
χώρα μέ μιά πισίνα
ατομμύρια κόσμο στήν
ρίς πισίνες, χωρίς νά
κρεωτικό μάθημα τό
Οὔτε ἡ ἐκπαιδευτική
ιση τό ἀναφέρει ἀνά-
πρωτεύοντα μαθή-

μακριά; Ἀφοῦ τήν
ι εὐλογία τῆς φύσεως
ἡ θάλασσα, τήν ἔχου-
στό στόμα... «Τά θα-
, κατηγοροῦμε τόν ἀ-

ποτυχημένο. Θαλασσοδάνειο ὀνομάζουμε τό δάνειο πού δέν ἐξοφλεῖται. Σά νά μᾶς χρωστᾶ αὐτή καί ὄχι ἐμεῖς πού τῆς ὀφείλουμε τά πάντα.

Ἀλλά μήπως καί τό ἐθνικό μας ἐπισκεπτήριο σέ στεριανά τυπογραφεῖα δέν εἶναι τυπωμένο; Τό ἀκοῦτε στίς ἐκπομπές τοῦ ραδιοφωνικοῦ σταθμοῦ. «Τσομπανάκος ἤμουνα...». Χερσαῖο σῆμα σέ θαλάσσια χώρα.

Φυσικά καί τσομπανάκος. Πολυπληθέστεροι μάλιστα ἀπό τούς θαλασσινούς οἱ ποιμένες καί οἱ ἀγρότες μας. Δέν εἶναι ὅμως αὐτοί πού δίνουν στόν Τόπο τό χρῶμα καί τόν παλμό. Ἡ θάλασσα χρωματίζει, μᾶς δονεῖ, μᾶς πλουτίζει.

Καί νά μή ξέρουν, παρά μόνο οἱ πέντε στούς ἑκατό τό ἀλφάβητό της.

Π. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

ἥλιο μέ τέτοια ἀφόρητη ζέστη; Τί περιμένουν; Εἶναι ἀπάνθρωπο...

Τήν ἐρώτηση μοῦ ἔθεσε ξένος συνάδελφος πού ἔτυχε νά τόν συνοδεύω ὡς τήν Ἐθνική Βιβλιοθήκη, μεσημέρι, σέ μιά ἀπό τίς φοβερά ζεστές μέρες πού τό θερμόμετρο ἔδειχνε στή σκιά 36 βαθμούς.

Ἐπρόκειτο γιά τό Γενικό Λογιστήριο, ὅπου κάμποσοι ἄνθρωποι, ἀποκαμωμένοι, ταλαιπωρημένοι, περίμεναν στό πεζοδρόμιο νά ἀνοίξουν οἱ πόρτες γιά νά μποῦν.

Τοῦ ἐξήγησα ὅτι εἶναι μιά σπουδαία κρατική ὑπηρεσία καί ὅλοι αὐτοί πού συνωστίζονται ἔχουν ὑποθέσεις ἐκκρεμεῖς καί ἀναμένουν κάποια ἀπάντηση. Ἀκοῦστε τώρα τήν ἀπορία του: «Γιατί δέν γράφουν; Εἶναι ἀνάγκη νά πᾶνε προσωπικῶς, χάνοντας πολύτιμο χρόνο ἀπό τίς δουλειές τους; Αὐτό δέν γίνεται πουθενά...».

Τό πουθενά τοῦ ξένου εἶναι μιά κουβέντα. Πῶς νά τοῦ ἐξηγήσω, πῶς νά τοῦ πῶ ὅτι ἡ ἀλληλογραφία μέ τίς δημόσιες ὑπηρεσίες εἶναι κάτι τό ἀνέφικτο καί ὅτι οἱ πολίτες, μή ἔχοντας ἐμπιστοσύνη πώς τό αἴτημά τους θά κριθῆ γρήγορα καί ἀντικειμενικά, ξεκινᾶνε νά τό στηρίξουν μέ τήν προσωπική τους παρουσία; Ἔπειτα οἱ δημόσιες ὑπηρεσίες, δουλεύοντας μέ συστήματα παλιά καί ξεπερασμένα, πιεζόμενες ἀπό ὑπουργούς, ἰδιαίτερους, βουλευτές καί κομματάρχες, πολύ λίγο φροντίζουν νά λύσουν ζητήματα μέ σειρά προτεραιότητος. Κι' ἄν καμμιά φορά φθάση ἀπάντηση σέ κανένα ταπεινό καί ἀφελῆ Ἕλληνα, ἤ ἔχουν χαθῆ προθεσμίες, ἤ ἀφήνει ἀοριστίες καί δέν θίγει ποτέ τήν οὐσία τοῦ ζητήματος.

Γι' αὐτό οἱ Ἕλληνες παίρνουν τήν αἴτηση στό χέρι, τήν πηγαίνουν στό Πρωτόκολλο, δυσπιστοῦν νά τήν ἀφήσουν ἐκεῖ καί ἀγωνίζονται νά τή δώσουν μετά στόν ὑπουργό, στό Γενικό, στόν ἀρμόδιο διευθυντή. Κι' ἔπειτα ἀρχίζει τό δράμα τῆς παρακολουθήσεως μέσα στό χάος τῆς ἀναρμοδιότητος καί τῆς ἀρμοδιότητος. Στή χίμαιρα τῆς ὑποσχέσεως πού δέν τελειώνει ποτέ.

Δέν πρόκειται εἰδικά γιά τό Γενικό Λογιστήριο πού βρέθηκε μπροστά μας. Σ' ὅλα τά ὑπουργεῖα τό δράμα τῶν πολιτῶν συνεχίζεται, εἴτε στό πεζοδρόμιο, εἴτε στά γραφεῖα. Καί θά συνεχίζεται μιά πού ἡ διοικητική μας μηχανή, ὅπως εἴπαμε, δουλεύει μέ συστήματα σκουριασμένα, σχεδόν παραλυτικά.

κυριακίδης

ΟΙ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ ΤΟΥ ΒΗΜΑΤΟΣ

ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΣΚΟΤΟΥΣ

—ΤΟΥ—

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

ΣΕ ΠΡΩΙΝΗ ἐφημερίδα τοῦ κόμματός του, πού κατά τήν τελευταία διετία ἔγινε ὁ ἄμβωνας τοῦ πάθους ἐναντίον τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρύθμισης, ὁ κ. Κωνσταντῖνος Τσάτσος, πρώην καθηγητής Πανεπιστημίου καί ὑπουργός, σήμερα βουλευτής καί Ἀκαδημαϊκός, δημοσίευσε μέ τόν τίτλο «Τό Ἐκπαιδευτικόν» ἕνα πύρινο ἄρθρο γεμάτο ἀπό τόση ἐμπάθεια, τόση ἀνειλικρίνεια καί τόση ὑστεροβουλία, πού διερωτᾶται κανείς πῶς ἕνας ἄνθρωπος μέ θητεία στήν Ἐπιστήμη καί τήν ἀξίωση ὅτι ὑπηρετεῖ τό πνεῦμα καταδέχτηκε νά γράψη καί νά δώση στή δημοσιότητα ἕνα τέτοιο οἰκτρό κατασκεύασμα. Ἀπάντηση στήν ἀπορία αὐτή ὑπάρχει, καί θά τή δώσω, ἀφοῦ ὅμως πρῶτα συνοψίσω καί σχολιάσω τά ἐπιχειρήματα καί τίς προτάσεις τοῦ κ. Κωνσταντίνου Τσάτσου («Καθημερινή» 7ης Ἰουλίου).

Στό ἄρθρο του ξεκινάει ἀπό ἕνα πρῶτο ψεῦδος, ψεῦδος κακόβουλο: τόν ἰσχυρισμό ὅτι ἡ Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση «ἐχρεωκόπησε καί ἐχρεωκόπησεν ἀνεπανορθώτως», μέ ἀποτέλεσμα ὅτι σήμερα «διανύομεν μίαν θολήν καί ἐπικίνδυνον ἀμφίβιον μεταβατικήν περίοδον ἡ οποία πρέπει νά τερματισθῆ ἐντός τοῦ θέρους». Ὁ κ. Τσάτσος γνωρίζει πολύ καλά ὅτι ἡ Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση δέν ἐφαρμόστηκε ἀκόμα οὔτε μέ πληρότητα οὔτε μέ καθαρές προθέσεις, γιατί εὐθύς ἀπό τῆς ἐπομένης τῆς ἀναταραχῆς τῆς 15ης Ἰουλίου 1965 τό Κόμμα του μέ τούς ἐντολοδόχους του στήν Κυβέρνηση καί τούς ἐγκαθέτους του στό Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας ἔκανε καί κάνει τό πᾶν γιά νά τήν ὑπονομεύση, νά τήν ἀκρωτηριάση καί νά τή διαβάλη. Καί μαζί μ' αὐτήν, νά ἐξαρθρώση ὁλόκληρη τήν Ἐκπαίδευση τῆς Χώρας—ἀκριβῶς γιά νά δημιουργηθῆ τό χάος καί νά δγῆ στίς στῆλες τῆς ἐφη-

—ὀπίσω

[26.1]
R.27
28/7/66
ΒΗΜΑ 29.7.1966

ιφεῖα τῆς ἐφημερίδος τό
ίφος της, ὅπου στό τέλος
απτίσθη ὁμαδικά! Ἡ κα-
άσταση ἐχειροτέρεψε ἀπό
ότε καί πολλοί ἐνδεχόμενοι
κουμπάροι, σέ βαφτίσια ἤ
γάμους, στρίβουν μέ τρόπο,
δηλαδή κυττάζουν μέ διάφο-
ρες δικαιολογίες, νά ἀρνη-
θοῦν, γιά ν' ἀποφύγουν τά
ἔξοδα. Τό θέμα εἶναι σοβα-
ρό καί πρέπει νά ἐξετασθῆ
τό ταχύτερον ἀπό τούς ἁρ-
μοδίους. Γιά νά βρεθῆ μία
λύση. Καί ἡ πιό ἀποτελε-
σματική λύση εἶναι νά μει-
ωθοῦν, ὅσο τό δυνατόν πιό
πολύ, τά ἔξοδα τῶν Μυστη-
ρίων. Δέν γίνεται ἀλλοιώ-
τικα.

Ο ΑΚΡΟΑΤΗΣ

μερίδας του ὁ... βαρυαλγῶν τάχα γι' αὐτή τήν ἐθνική συμφορά κύριος πρώην ὑπουργός καί νά δώσῃ τό σύνθημα:

— Τί περιμένετε λοιπόν; Καταργήστε τό γρηγορώτερο, «ἐντός τοῦ θέρους» (γιατί δέν ξέρομε τί θά γίνῃ τό φθινόπωρο καί τό χειμώνα πού μᾶς ἔρχεται), τήν καταραμένη Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση πού μᾶς κατέστρεψε πολιτικά, μέ τά φτερά πού ἔδωσε στό Λαό, γιά νά ἡσυχάσωμε—ἀπό τίς τύψεις πού μᾶς βασανίζουν (καί τίς κατηγορίες πού μᾶς ἀπευθύνουν) ὅτι κυβερνήσαμε παντοδύναμοι 8 χρόνια αὐτό τόν τόπο καί δέν ἐπράξαμε τίποτα οὐσιαστικό γιά τή μόρφωση τῶν παιδιῶν του...

Ἐκεῖνο πού ἐξοργίζει τόν κ. Κ. Τσάτσο καί δέν μᾶς τό συχωράει (δικαίως) εἶναι ὅτι διαστήκαμε νά κάνωμε τόσα πράγματα «ἐτός ὀλίγων μηνῶν» «εἰς τόν τομέα ὅπου αἱ μεταβολαί πρέπει νά γίνωνται μέ μεγάλην περίσκεψιν, χωρίς κλυδωνισμούς, χωρίς ἀναστατώσεις».—Ἀκριβῶς ἐπειδή τόν κ. Κ. Τσάτσο καί τούς συναδέλφους του πρώην ὑπουργούς τῆς Παιδείας τῆς Ε.Ρ.Ε. διακρίνει ἡ «περίσκεψις» καί τούς τρομάζουν οἱ «κλυδωνισμοί» καί οἱ «ἀναστατώσεις», ὄχι μόνο οἱ ἴδιοι ἀδράνησαν ὅταν κρατοῦσαν στό χέρι τους τό τιμόνι, ἀλλά προσπάθησαν μέ ὅλα τά μέσα (ἐπιθέσεις καί λιβέλλους στή Βουλή καί στόν Τύπο) νά ἐπιτύχουν, ἄν ὄχι τή ματαίωση, τουλάχιστο τήν ἀναβολή τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νέων ἐκπαιδευτικῶν μέτρων· «Ματαίως ἠγωνίσθημεν» γράφει στό ἄρθρο του «νά πείσωμεν πρό διετίας τούς μεταρρυθμιστάς ὅτι τοιαῦται μεταβολαί ἐπιτρέπονται μόνον ἀφοῦ δημιουργηθοῦν αἱ ἀπαιτούμεναι προϋποθέσεις χώρου καί διδακτικοῦ προσωπικοῦ... Κατεῖχε τούς μεταρρυθμιστάς ὁ φόβος—εἶναι τό μόνον σημεῖον εἰς τό ὁποῖον δέν ἐπλανήθησαν—ὅτι εἶναι προσωρινοί καί ὅ,τι ἔχουν νά κάμουν πρέπει νά τό κάμουν ὅσον καιρόν διατηροῦν τήν ἐξουσίαν, ἀσχέτως συνεπειῶν». Ἂς μᾶς συχωρέσῃ ὁ κ. Κ. Τσάτσος τήν... ξεροκεφαλιά πού δείξαμε νά μή πεισθοῦμε ἀπό τίς παραινέσεις του. Φυσικά, θά τοῦ ἤμαστε πολύ εὐχάριστοι, ἐάν ἀναβάλλαμε κάθε ἀναμορφωτική ἐργασία, ἕως ὅτου ἔρθῃ ἡ 15 Ἰουλίου, ἀνατραπῇ ἡ Κυβέρνηση Παπανδρέου καί μπῇ στό Ὑπουργικό Συμβούλιο ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς κοινοβουλευτικῆς μειοψηφίας περινούστατος κ. Βουρδουμπᾶς γιά νά σταματήσῃ τά πάντα μέ τό veto του. Τόν ἐνοχλεῖ τό γεγονός ὅτι προχωρήσαμε. Τόν καταλαβαίνω ἀπολύτως. Αὐτό πού δέν καταλαβαίνει ἐκεῖνος εἶναι ὅτι αἱ προσωπικά ζημιώνεται ὅταν ἀντίθετα πρός τό πάγκοινο αἴσθημα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ πού ἀγκάλιασε μέ ἐνθουσιασμό τά νέα μέτρα (νέο, αὐθύπαρκτο Γυμνάσιο, ὑποχρεωτικό μεθαύριο γιά ὅλα τά παιδιά τοῦ λαοῦ, νέα διδακτικά βιβλία, ἀναγνώριση τῆς Δημοτικῆς ὡς ἰσότιμης ἐθνικῆς γλώσσας, οἱ Ἀρχαῖοι ἀπό μεταφράσεις, πολλά καί νέα Μαθηματικά καί Φυσικά, Ἀκαδημαϊκό Ἀπολυτήριο, δωρεάν Ἐκπαίδευση σέ ὅλες τίς βαθμίδες, μαθητικά Συσσίτια, νέες πανεπιστημιακές μονάδες, κατάργηση τῆς πολυεδρίας καί πολυμισθίας τῶν πανεπιστημιακῶν καθηγητῶν, καλύτερη μόρφωση καί ἐπιμόρφωση τῶν Διδακτικῶν Στελεχῶν) ζητῆ νά γυρίσωμε στό παλαιό καθεστώς τῆς μούχλας καί τῶν προνομίων.

Τό «κόκκινο πανί» πού ἐξαγριώνει τόν κ. Κωνσταντῖνο Τσάτσο, εἶναι τό Παιδαγωγικό Ἰνστιτοῦτο. Καί στή Βουλή εἶχε ἀναλάβει, σχεδόν μέ ἀποκλειστικότητα, τήν ἐπίθεση ἐναντίο του· τό εἶχε ὀνομάσει πολυπλόκαμο καί πανίσχυρο «Λεβιάθαν» πού θά καταδυνάστευε τήν Ἐκπαίδευση. Καί τώρα στό ἄρθρο του τό πολεμάει μέ λύσσα καί πρώτη πρότασή του—γιά τή βελτίωση τῆς σημερινῆς ἀπαράδεκτης κατάστασης—εἶναι: «Ἡ κατάργησις διά μιᾶς γενικῆς διατάξεως τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου καί ἐφ' ὅσον τοῦτο, λόγω τῆς κατοχυρώσεως τῆς μονιμότητος, δημιουργεῖ ἐπιπλοκάς, ἡ ἀφαίρεσις ἀπό τά μέλη τοῦ Ἰνστιτούτου πάσης ἁρμοδιότητος ἀμέσως ἤ ἐμμέσως ἐπηρεαζούσης τήν διοίκησιν τῆς Παιδείας». Τό γιατί ἡ τόση καταφορά, δέν δυσκολεύεται νά μᾶς τό δηλώσῃ μόνος του, ὥστε νά μή μᾶς μένουν ἀμφιβολίες γιά τήν... ἀνωτερότητα τῶν ἐλατηρίων του. Πρέπει—λέει—μετά τήν κατάργηση ἤ ἀχρήστευση τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου νά ἱδρυθῆ ἀμέσως ἕνα «Προσωρινόν Ἀνώτατον Συμβούλιον Διοικήσεως τῆς Παιδείας» πού μέσα σ' ἕνα χρόνο νά ἐκλέξῃ «τούς Ἐπιθεωρητάς καί Γενικούς Ἐπιθεωρητάς, ἀκυρουμένης ὁλοκλήρου τῆς προηγουμένης διαδικασίας» (γιά νά καταλάβῃ δηλαδή καί πάλι τό κόμμα τοῦ κ. Τσάτσου τίς διοικητικές θέσεις τῆς Στοιχειώδους καί Μέσης Παιδείας, ὅπως μέσα στά τελευταῖα 20 χρόνια, καί ἀπό 'κεῖ νά ρουσφετολογῆ καί νά ψηφοθηρῆ ἐν ὀνόματι τῆς... Ἐθνικοφροσύνης). Τό Συμβούλιο τοῦτο (πού τώρα ὁ πολιτικός κόσμος τοῦ κ. Κ. Τσάτσου μπορεῖ νά τό συνθέσῃ κατά τίς προτιμήσεις καί τά συμφέροντά του) θά κάνῃ καί ἄλλα πράγματα: θά εἰσηγηθῆ, λέει, «α. τόν τρόπον εἰσαγωγῆς τῶν μαθητῶν εἰς τά Γυμνάσια (δηλαδή θά ἐπαναφέρῃ τίς εἰσαγωγικές ἐξετάσεις, γιά νά μείνῃ πάλι τό Δημοτικό μοναδικό σχολεῖο τοῦ Λαοῦ· τί τά θέλει τά παραπάνω γράμματα ὁ κοσμάκης;), β. τά προγράμματα διδασκαλίας (δηλαδή θά ἀνατρέψῃ τίς μεταρρυθμίσεις τοῦ νέου Ἐκπαιδευτικοῦ Νόμου), γ. τόν τρόπον εἰσαγωγῆς τῶν ἀποφοίτων τοῦ Λυκείου εἰς τάς Ἀνωτάτας Σχολάς (δηλαδή θά καταργήσῃ τό Ἀκαδημαϊκό Ἀπολυτήριο καί θά ἀνοίξῃ πάλι τήν πόρτα στίς εὔνοιες καί στά προνόμια) καί δ. ἄλλα ἄκρως ἐπείγοντα θέματα (πού δέν μᾶς ἐξηγοῦνται, ἀλλά μαντεύονται ὕστερ' ἀπό τά προηγούμενα...).

Ἔχει ὅμως καί ἄλλη σοφή πρόταση νά μᾶς κάνῃ ὁ κ. Τσάτσος. «Παραλλήλως» γράφει στό ἄρθρο του «θά συγκροτηθῆ μία ἐπιτροπή ἐξ Ἀκαδημαϊκῶν καί Καθηγητῶν τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καί Θεσσαλονίκης καί τοῦ Μετσοβίου Πολυτεχνείου ...ἡ ὁποία θά ἐκπονήσῃ ἐν ἁπλοῦν προσχέδιον ὁριστικῆς διευθετήσεως τῶν ἐκπαιδευτικῶν ζητημάτων», μέ βάση δέβαια τόν «χρυσοῦν κανόνα» πού διατυπώνει ὁ ἴδιος ὁ κ. βουλευτής καί ἀκαδημαϊκός μέ τήν περίσκεψη καί τή σύνεση πού ἐγκωμιάζει: ἐφόσον—λέει—ὁριστικές λύσεις εἶναι μόνο οἱ διακομματικές καί «τοῦτο δέν εἶναι δυνατόν διά πολλά ἔτη παρ' ἡμῖν, τότε πρέπει νά εὑρεθοῦν λύσεις μ ε τ ρ ι ο π α θ ε ῖ ς καί σ υ μ β ι β α σ τ ι κ α ί, λύσεις αἱ ὁποῖαι δέν ἱκανοποιοῦν μέν πλήρως κανένα, ἀλλά καί εἰς κανένα δέν προκαλοῦν ζωηράς ἀντιδράσεις»...

Τώρα πλέον ἔχετε καθαρή τήν εἰκόνα τῆς... ἐκπαιδευτικῆς κοσμοθεωρίας τοῦ φιλοσόφου τοῦ Δικαίου κ. Κ. Τσάτσου. Διακομματικές λύσεις στήν κοινοβουλευτική Δημοκρατία εἶναι ἀδύνατες· ἀλλά θά συγκροτήσωμε μιάν Ἐπιτροπή ἀπό Ἀκαδημαϊκούς καί Πανεπιστημιακούς (ἐπειδή, φαίνεται, μόνο σ' αὐτούς τούς κυρίους, καί ὄχι στούς Βιομήχανους, στούς Ἐμπόρους, στούς Γιατρούς, στούς Μηχανικούς, στούς Ἀξιωματικούς κτλ., ἐπιφοιτᾶ τό Ἅγιο Πνεῦμα ὅταν πρόκειται γιά ζητήματα τῆς Παιδείας) καί αὐτοί θά καταρτίσουν μέ τό κόψιμο τῶν γωνιῶν καί τήν ἐξισορρόπηση τῶν ἀντιθέσεων μιά λύση «πού δέν θά ἱκανοποιῆ πλήρως κανένα, ἀλλά καί εἰς κανένα δέν θά προκαλῆ ζωηράς (παρά μόνο... ἀσθενεῖς!) ἀντιδράσεις». Φαντάζεστε τί ὡραῖο καί προπάντων τί ἔξυπνο ἐκπαιδευτικό πρόγραμμα θά συναρμολογήσουν, σύμφωνα μέ αὐτή τήν ἐντολή, οἱ κύριοι καθηγητές τῆς Λατινικῆς Φιλολογίας ἤ τῆς Προϊστορικῆς Ἀρχαιολογίας, τῆς Ποινικῆς Οἰκονομίας ἤ τοῦ Ἀστικοῦ Δικαίου, τῆς Μετεωρολογίας ἤ τοῦ Διαφορικοῦ Λογισμοῦ, τῆς Ἀνατομίας ἤ τῆς Οὐρολογίας, τῆς Χημείας τῶν τροφίμων ἤ τῶν Μηχανῶν ἐσωτερικῆς καύσεως;...

Καί ἄλλα πολλά καί περισπούδαστα πράγματα περιέχει τό ἄρθρο τοῦ κ. Κ. Τσάτσου, ὅπως λ.χ. τήν περίφημη θεωρία (πού τήν πατρότητά της διεκδικοῦν μαζί μ' αὐτόν καί οἱ κύριοι Π. Κανελλόπουλος καί Ἰω. Θεοδωρακόπουλος) ὅτι μέ τήν ἀναγνώριση τῆς ἰσοτιμίας τῆς Δημοτικῆς γλώσσας στήν Ἐκπαίδευση ζημιώνεται ἀνεπανόρθωτα ὁ Δημοτικισμός, γιατί μέ τό μέτρο τοῦτο θά ξυπνήσουν πάλι οἱ καθαρευουσιάνοι πού ἔχουν τώρα ἀποκοιμηθῆ καί θά ἐπιτεθοῦν! Τά παραλείπω ὅμως γιά νά δώσω ἀπάντηση στήν ἀπορία πού διατυπώνω στήν ἀρχή τοῦ σημερινοῦ μου σημειώματος.

Ἀφότου ὁ κ. Κωνσταντῖνος Τσάτσος, μέσα σέ μιά καί μόνη νύχτα, ἐγκατέλειψε τό δημοκρατικό στρατόπεδο καί ἔγινε ὑπουργός τοῦ κ. Κ. Καραμανλῆ, μπῆκε σέ μιά τροχιά, ὅπου (καθώς γίνεται στό διάστημα) ἤ δέν λειτουργεῖ καθόλου ἤ λειτουργεῖ πολύ ἀνώμαλα ὁ νόμος τῆς πνευματικῆς βαρύτητας. Ὁ πολιτικός κόσμος, πού τώρα τόν ἀντιπροσωπεύει στή Βουλή, καί ὁ ἀκαδημαϊκός ὅμιλος πού βεβαιώθηκε πιά γιά τήν «περίσκεψη» καί τή «σύνεση» τοῦ κ. Τσάτσου καί τόν ἀνάδειξε πρόεδρό του, ἀποτελοῦν γι' αὐτόν ἕνα πεδίο κινήσεων καί ἕνα κλίμα ἰδεῶν πού ἀναπότρεπτα ἔγιναν καί δικές του. Ἕως ποιό βαθμό μπῆκαν στό αἷμα του—αὐτός μόνο γνωρίζει. Προσωπικά νομίζω, ἐπειδή παλαιότερα τόν εἶχα συναναστραφῆ καί ἐκτιμήσει τήν ἐμβρίθεια καί τήν ὀξύνοιά του, ὅτι δέν πιστεύει ἑκατό τοῖς ἑκατό αὐτά πού θεωρεῖ τόν ἑαυτό του ὑποχρεωμένο νά λέῃ καί νά γράφῃ. Ξέρει πολύ καλά τί ἀξίζουν οἱ ἐκπαιδευτικοί πρόμαχοι ἤ σύμμαχοι τοῦ κόμματός του. Καθώς καί οἱ ἰδέες τους. Στό βάθος λοιπόν τῆς ψυχῆς του δέν ἔχει σβήσει ἐντελῶς τό φῶς τῆς ἀλήθειας. Ἀλλά (γιά λόγους πού αὐτός πάλι γνωρίζει μόνος) ἔδωσε γῆν καί ὕδωρ στίς δυνάμεις τοῦ Σκότους. Καί ἔγινε πλέον ὄργανό τους—ὅπως καί ἄλλοι δυστυχῶς, πού ἀπαρνήθηκαν τούς ἀγῶνες καί τήν ἱστορία τους. Τόν καλύτερο ἑαυτό τους.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Ὑ σ τ ε ρ ό γ ρ α φ ο: Ἕνα σύντομο σχόλιο στίς ἀνακοινώσεις πού ἔκανε στίς ἐφημερίδες τοῦ Σαββάτου, ὕστερ' ἀπό τό ἄρθρο μου τῆς περασμένης Πέμπτης, ὁ ὑπουργός τῆς Παιδείας κ. Στ. Ἀλλαμανῆς.

1. Ὁ κ. Ἀλλαμανῆς μοῦ κάνει τήν τιμή νά μήν ἀφήνῃ ἀναπάντητα τά ἄρθρα μου γιά τήν Ἐκπαίδευση. Θά τοῦ ἔκανα κ' ἐγώ τήν ἴδια τιμή, ἄν στίς ἐντελῶς συγκεκριμένες καταγγελίες μου γιά τό ὑπονομευτικό ἔργο του στό Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας ἀπαντοῦσε μέ τεκμήρια καί γεγονότα ἱκανά νά τίς ἀνασκευάσουν. Αὐτό δέν τό ἔπραξε, γιατί δέν μπορεῖ νά τό πράξῃ. Κ' ἔτσι σάν κακός στρατηγός ἄφησε ἀκάλυπτα τά νῶτα του καί πέρασε στήν ἐπίθεση ἐναντίον μου, ὅτι τάχα ὑπῆρξα δικτάτωρ τῆς Παιδείας καί τά λοιπά καί τά λοιπά—ἄσχετα, φυσικά, μέ τό θέμα.

2. Τό ὅτι ὁ κ. Ἀλλαμανῆς δέν αἰσθάνεται ὅτι ὁ ἡρωϊκός τόνος, πού ἀγαπᾶ νά δίνῃ στίς δηλώσεις του, δέν ταιριάζει σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους, δέν μέ ἐκπλήττει· τοῦτο ἐπιτέλους εἶναι ζήτημα ὕφους (καί ἤθους), ἐπομένως προσωπική τοῦ καθενός ὑπόθεση. Τό ὅτι ὅμως δέν καταλαβαίνει πώς ὅταν ἐπιτιμᾶ τούς κατηγόρους του γιά «ἔλλειψη σωφροσύνης καί καλῆς πίστης» καί γιά «θρασύτητα», προκαλεῖ τή θυμηδία, αὐτό εἶναι ἀσφαλῶς εἰς βάρος του.

Ε. Π. Π

[27]

R 129

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

30 Ιουν 1966

ΜΙΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΝ ΚΑΙ Η ΔΗΜΟΚΟΠΙΑ

ΥΠΟ ΤΟΥ κ. Κ. Δ. ΤΣΑΤΣΟΥ 30/7/66

Δὲν θὰ μιμηθῶ τὸν εἰδικὸν διὰ τὰ ἐκπαιδευτικά, ἐπιφυλλιδογράφον τοῦ πρωινοῦ ὀργάνου τοῦ Συγκροτήματος, εἰς τὸ προσωπικὸν καὶ ὀργίλον ὕφος τῆς ἀπαντήσεώς του εἰς τὸ δημοσιευθὲν τὴν 7ην Ἰουλίου ἄρθρον μου εἰς τὴν «Καθημερινήν». Δὲν ταιριάζει οὔτε εἰς τὰς παραδόσεις τῆς ἐφημερίδος ἡ ὁποία φιλοξενεῖ τὴν ἀπάντησίν μου, οὔτε καὶ εἰς ἐμὲ τὸν ἴδιον.

Μὲ κατηγορεῖ ἐπὶ ἐμπαθείᾳ, ἐνῶ εἰς τὸ ἄρθρον μου ἀπέφυγα νὰ θίξω πρόσωπα καὶ ἐπέκρινα μόνον καταστάσεις. Γνωρίζει δὲ ὁ ἐν λόγω ἐπιφυλλιδογράφος ὅτι ἡ ἐμπάθεια πρόσωπα πλήσσει καὶ ὄχι καταστάσεις. Τὸν τυφλώνει ὅμως τόσον τὸ ἴδιον αὐτοῦ πάθος ὥστε δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιληφθῇ, ποῦ ὑπάρχει ἐμπάθεια, εἰς τὸ ἰδικόν του ἢ εἰς τὸ ἰδικόν μου κείμενον. Κατηγορεῖ ἐπὶ ἐμπαθείᾳ ἐμέ, ὁ ὁποῖος ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς ἀδιαλλάκτους τῶν δύο ἄκρων προτείνω λύσιν μεσότητος, τὴν μόνην ἡ ὁποία ἔχει πολλὰς πιθανότητας νὰ εἶναι σταθερὰ καὶ διώσιμος, ἀποτρεπομένων τῶν καταστρεπτικῶν διὰ τὴν παιδείαν συχνῶν ἀναστατώσεων.

Μὲ κατηγορεῖ καὶ ἐπὶ ἀνειλικρινείᾳ. Ἐπρότεινα εὐθέως μίαν λύσιν —ἀκριβέστερον— μίαν διαδικασίαν λύσεως. Αὐτὸς τί προτείνει; Δὲν ἀντελήφθη ἀκόμη ὅτι αἱ ἀπόψεις του δὲν δύνανται νὰ ἐπικρατήσουν πλήρως, παρά, μόνον ὅταν παύσωμεν νὰ ἔχωμεν κοινοβουλευτικὸν καθεστὼς ἐναλλασσομένων Κυβερνήσεων, ὅπου αἱ ἀκραῖαι λύσεις εἶναι ἀνεδαφικαί, εἴτε καλαὶ εἶναι εἴτε κακαί, καὶ ἐπιβάλλονται λύσεις κοινῆς ἀποδοχῆς. Διερωτῶμαι ποῦ εἰς ὅλα αὐτὰ ὑπάρχει ἀνειλικρίνεια; Μήπως ἡ ἀνειλικρίνεια ὑπάρχει ἀλλοῦ; Εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι περὶ δημοτικῆς γλώσσης ὁμιλοῦν καὶ περὶ σχολικῶν προγραμμάτων καὶ εἰς ἄλλας ἀπωτέρας μεταβολὰς ἀποβλέπουν;

Ἀλλὰ μὲ κατηγορεῖ καὶ ἐπὶ ὑστεροβουλίᾳ ὁ ἀξιότιμος ἐπιφυλλιδογράφος. Ἀντιστρέφω τὴν κατηγορίαν. Τὴν ἀπευθύνω ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἵδρυσαν ἐν Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον τὸ ὁποῖον οὐδεμίαν θὰ εἶχεν ἀνάμιξιν κατ' ἐπίφασιν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς παιδείας, ἀλλὰ τὸ ὁποῖον, ἐν τῇ οὐσίᾳ, ἔχει μεταβληθῇ εἰς ἀντιδημοκρατικώτατον δικτάτορα τῆς παιδείας.

Ὁ κ. Παπανοῦτσος τὴν διάπραξιν παρ' ἐμοῦ τόσων ἀνομημάτων τὴν ἀποδίδει εἰς τὸ γεγονὸς ὅτι, ἐγκαταλείψας τὴν παράταξιν τοῦ δημοκρατικοῦ στρατοπέδου, συνειργάσθη μὲ τὸν Κωνσταντῖνον Καραμανλῆν.

Ἰδοὺ τώρα ἡ ἀπάντησις:

1. Ἔγινα ὑπουργὸς τοῦ Κ. Καραμανλῆ μετὰ τὰς ἐκλογὰς τοῦ Φεβρουαρίου 1956 ὅπου δὲν ἐνεφανίσθη κανὲν δημοκρατικὸν στρατόπεδον, ἀλλὰ τὸ «Λαϊκὸν Μέτωπον». Ἐγκατέλειψα ἄραγε, τὴν δημοκρατίαν, διότι δὲν μετέσχον τοῦ «Λαϊκοῦ Μετώπου»;

2. Εἶμαι ὑπερήφανος διότι προσεχώρησα εἰς τὴν Ἐθνικὴν Ριζοσπαστικὴν Ἕνωσιν καὶ ὅτι ἐπὶ ὀκτὼ σχεδὸν ἔτη συνέβαλα διὰ τῶν μικρῶν μου δυνάμεων εἰς τὸ μέγα ἐθνικὸν ἔργον τῆς Ὀκταετίας. Ἔπραξα, ὅ,τι ὁ ἀείμνηστος ἱδρυτὴς τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου τὸ ὁποῖον ἑβδομαδιαίως φιλοξενεῖ τὸν ἐπιφυλλιδογράφον, συνεβούλευσε τὸ 1952 εἰς ὅλους τοὺς Φιλελευθέρους, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ ἄλλωστε ἠκολούθησαν τὰς συστάσεις του. Ἦτο ἄραγε αὐτὸ τὸ ὁποῖον συνεβούλευε τόσον ἀξιοκατάκριτον;

3. Εἰς τὴν διάθεσιν παντὸς ὑπάρχουν κείμενά μου, χρονολογούμενα ἀπὸ τοῦ 1929 μέχρι σήμερον. Ἔθεσα ἢ δὲν ἔθεσα πάντοτε ὡς βάσιν τῶν σκέψεών μου μίαν ὡρισμένην ἔννοιαν τοῦ ἔθνους καὶ δὲν ἐτοποθέτησα ἐξ ὑπαρχῆς τὸ ἔθνος εἰς ὡρισμένην θέσιν εἰς τὴν κλίμακα τῶν ἱστορικῶν ἀξιῶν; Εἶμαι ἢ δὲν εἶμαι πολέμιος τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ ὡς θεωρίας καὶ τοῦ κομμουνισμοῦ ὡς πολιτικοῦ κινήματος ἀπὸ 35 καὶ πλέον ἐτῶν; Εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ περιεχόμενον, δηλαδὴ εἰς τὴν οὐσίαν τῆς δημοκρατίας πότε παρεξέκλινα ἀπὸ ὅσα διατυπώνω εἰς τὰ πρῶτα μου ἐπιστημονικὰ συγγράμματα;

Ἂς ἀφήσῃ λοιπόν, ὁ κ. ἐπιφυλλιδογράφος, τὰς ψυχαναλύσεις του καὶ ἂς κυττάξῃ ὀλίγον γύρω του τοὺς ἰδεολόγους τῆς ἰδικῆς του παρατάξεως, καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατ' ἰδίαν θρηνοῦν διὰ τὴν διολίσθησιν πρὸς τὰ ἀριστερὰ καὶ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὴν χαίρονται διότι τοὺς ἐξασφαλίζει τὴν πριμοδότησιν. Ὄχι εἰς τὴν ΕΡΕ εἰς ἄλλους χώρους ἤλλαξε τελευταίως χρῶμα ἡ ἰδεολογία.

Ἐσᾶς προσωπικῶς, κ. ἐπιφυλλιδογράφε, σᾶς ἐξαιρῶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατηγορίαν τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ἰδεολογίας αὐτῆς. Σεῖς οὐδέποτε συνεμερίζεσθε τὴν ἰδεολογίαν τῶν φιλελευθέρων. Σεῖς εἴχατε ἄλλην ἰδεολογίαν. Καὶ αὐτὸ τὸ σέβομαι. Θὰ τὸ ἐσεβόμην δὲ περισσότερον ἂν εἴσθε πιὸ κατηγορηματικὸς εἰς τὴν διατύπωσιν τοῦ πολιτικοῦ σας πιστεύω».

Δὲν γνωρίζω ποίαν σχέσιν ἔχει τὸ «πιστεύω» αὐτὸ μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸν σύστημα τὸ ὁποῖον ἠθελήσατε νὰ ἐπιβάλετε. Τὸ λάθος σας εἶναι ὅτι ἠθελήσατε νὰ τὸ ἐπιβάλετε χωρὶς καμμίαν ὑποχώρησιν. Ματαίως ἠγωνίσθην ἀπὸ τριετίας νὰ σᾶς πείσω ὅτι πρέπει νὰ φθάσωμεν εἰς λύσεις μέσας, κοινῆς ἀναγνωρίσεως. Σᾶς εἶχα ἔκτοτε προειδοποιήσει ὅτι τὸ ἔργον σας θὰ καταρρεύσῃ μαζὶ μὲ τὴν Κυβέρνησιν ἡ ὁποία τὸ ἐπέβαλε. Τώρα ποὺ κατέρρευσε, μὲ κατηγορεῖτε διὰ τὴν ὀρθὴν πρόβλεψίν μου ἢ καὶ διότι μετὰ τὴν κατάρρευσιν, μετὰ τὴν χρεωκοπίαν, προτείνω διαδικασίαν ἐξόδου ἀπὸ τὸ ἀδιέξοδον;

Αὐτὴ εἶναι ἡ ἐμπάθεια, ἡ ἀνειλικρίνεια, ἡ ὑστεροβουλία καὶ ἡ ἀντιδημοκρατικότης μου: ὅτι ζητῶ, εὐθέως, λύσιν ἐκφράζουσαν τὴν συνισταμένην τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν κρατουσῶν ἀπόψεων; δηλαδὴ λύσιν δημοκρατικήν, λύσιν μόνιμον;

Εἰς τὴν λύσιν αὐτήν, ὅπως τὴν διετύπωσα εἰς τὴν «Καθημερινὴν» τῆς 7ης Ἰουλίου ἐ. ἔ. ἐ π ι μ έ ν ω. Τὴν εἰρωνεύθητε ἀλλὰ δὲν τὴν ἐκλονίσατε. Θὰ ἔλθῃ ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐκ τῶν πραγμάτων καὶ μὲ τὴν θέλησιν μιᾶς μεγάλης πλειοψηφίας θὰ ἐπιβληθῇ.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ

Σ. Γ.: Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιφυλλὶς ἐκτὸς τῆς προσωπικῆς ἐναντίον μου ἐπιθέσεως, δὲν περιέχει οὐσιαστικὰς σκέψεις. Περιέχει ὀλίγην διαφήμισιν, εἰρωνείας καὶ ὕβρεις. Εἰς αὐτὰς δὲν ἀπαντῶ. Δὲν ἀπαντῶ εἰς τὸν ἰσχυριζόμενον ὅτι ἐπιδιώκω νὰ ἐγκαταστήσω καθεστὼς προνομιούχων εἰς τὴν παιδείαν. Πόθεν γνωρίζει ὁ κ. ἐπιφυλλιδογράφος τὸ καθεστὼς τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκω νὰ ἐγκαταστήσω; Πόθεν συνάγει ὅτι θέλω νὰ ἐγκαταστήσω καθεστὼς προνομίων καὶ τέλος ποίων ἄραγε προνομίων τὴν ἐγκαθίδρυσιν ἐπιδιώκω; Ἀλλ' εἶναι γνωστὴ ἡ δημαγωγικὴ μαγεία τῆς λέξεως «προνόμια» τῆς ὁποίας ἀφειδῶς γίνεται χρῆσις εἰς τὴν ἀγοράν. Τὴν δημαγωγικὴν ἐντύπωσιν ἤθελε νὰ προκαλέσῃ καὶ οὐδὲν πλέον.

Θέλομεν, λέγει περαιτέρω ὁ κ. ἐπιφυλλιδογράφος, νὰ διώξωμεν τοὺς ἐκλεκτούς του ἀπὸ τὴν διοίκησιν τῆς παιδείας διὰ νὰ βάλωμεν τοὺς ἰδικούς μας. Ἐν πρώτοις μᾶς ἐπρόλαβεν ἐν μέρει τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐπικρατείας. Ἀλλὰ καὶ πέραν τούτου πρέπει νὰ γνωρίζῃ ὅτι οὐδέποτε εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χώρας μας ἐπρυτάνευσεν εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν τομέα τὸν ἰδικόν του, πλέον ἀ δ ί σ τ α κ τ ο ς κ ο μ μ α τ ι σ μ ό ς. Ὁ διωγμὸς τῶν μὴ ἀνηκόντων εἰς τὰ κόμματα τοῦ Κέντρου καὶ τῆς Ἀριστερᾶς ὑπῆρξε πρωτοφανής. Ἂν ὁ κ. ἐπιφυλλιδογράφος δὲν γνωρίζῃ ἢ δὲν θέλῃ νὰ γνωρίζῃ τὸ κ ο μ μ α τ ι κ ὸ ν ὄ ρ γ ι ο ν τὸ συντελεσθὲν κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Κέντρου, ἂς κάμῃ ὀλίγην ὑπομονήν. Θὰ μάθῃ καὶ πόσοι καὶ ποῖοι διωρίσθησαν, ἐντὸς δεκαεπτὰ μηνῶν, εἰς κάθε τομέα καὶ τότε θὰ σιγήσῃ. Δὲν θέλομεν νὰ βάλωμεν τοὺς ἰδικούς μας ἐπὶ κεφαλῆς τῆς παιδείας, ἀλλὰ δὲν θέλομεν καὶ νὰ τὴν ἐμπιστευθῶμεν εἰς ἀνθρώπους ἠλαττωμένης ἐθνικῆς πίστεως. Κάτι τέτοιο εἶχεν ἄλλωστε εἰπῆ ὁ κ. Γεώργιος Παπανδρέου πρὸ ὀλίγων ἐτῶν γιὰ κάποιον τὸν ὁποῖον ἤρνεῖτο νὰ θέσῃ ἐπὶ κεφαλῆς τῆς Παιδείας. Δικαίως ἢ ἀδίκως...

Κ. Τ.

Δέν θά μιμηθῶ τόν ἐπιφυλλιδογράφον τοῦ πρωτοῦ ὀργάνου τοῦ Συγκροτήματος, ~~τόν~~ εἰδικόν διά τά ἐκπαιδευτικά, εἰς τό προσωπικόν καί ὀργίλον ὕφος του. Δέν ταιριάζει οὔτε εἰς τάς παραδόσεις τῆς ἐφημερίδος ἡ ὁποία φιλοξενεῖ τήν ἀπάντησίν μου, οὔτε καί εἰς ἐμέ τόν ἴδιον.

Μέ κατηγορεῖ ἐπί ἐμπαθείᾳ, ἐνῶ εἰς τό ἄρθρον μου ἀπέφυγα νά θίξω πρόσωπα καί ἐπέκρινα μόνον καταστάσεις. Γνωρίζει δέ ὁ ἐν λόγῳ ἐπιφυλλιδογράφος ὅτι ἡ ἐμπάθεια πρόσωπα πλήσσει καί ὄχι καταστάσεις. Τόν τυφλώνει ὅμως τόσον τό ἴδιον αὐτοῦ πάθος ὥστε δέν εἶναι εἰς θέσιν νά ἀντιληφθῇ ποῦ ὑπάρχει ἐμπάθεια, εἰς τόν ἰδικόν του ἤ εἰς τό ἰδικόν μου κείμενον. Κατηγορεῖ ἐπί ἐμπαθείᾳ ἐμέ ὁ ὁποῖος ἐν ἀντιθέσει πρός τούς διαλλάκτους τῶν δύο ἄκρων προτείνω λύσιν μεσότητος τήν μόνην ἡ ὁποία ἔχει πολλάς πιθανότητας νά εἶναι ἀταθερά καί βιώσιμος, ἀποτρεπομένων τῶν καταστρεπτικῶν διά τήν παιδείαν ἀναστατώσεων. Μέ κατηγορεῖ καί ἐπί ἀνειλικρινείᾳ. Ἐπρότεινα εὐθέως μίαν λύσιν- ἀκριβέστερον- μίαν διαδικασίαν λύσεως. Αὐτός τί προτείνει; Δέν ἀντελήφθη ἀκόμη ὅτι αἱ ἀπόψεις του θά ἐπικρατήσουν πλήρως, ὅπως τό θέλει, μόνον ἄν ἀλλάξῃ τό κοινωνικόν καί πολιτικόν καθεστώς τῆς χώρας καί ἐπομένως, ὑπάρχοντος τοῦ σημερινοῦ κοινοβουλευτικοῦ καθεστῶτος αἱ ἀκραῖαι λύσεις εἶναι ἀνεδαφικαί, εἴτε καλαί εἶναι εἴτε κακαί. Ἀλλά διερωτῶμαι ποῦ εἰς ὅλα αὐτά ὑπάρχει ἀνειλικρίνεια; Μήπως ἡ ἀνειλικρίνεια ὑπάρχει ἀλλοῦ; εἰς ἐκείνους οἱ ὁποῖοι περί δημοτικῆς γλώσσης ὁμιλοῦν καί περί σχολικῶν προγραμμάτων καί εἰς ἄλλας ἀπωτέρας μεταβολάς ἀποβλέπουν;

Ἀλλά μέ κατηγορεῖ καί ἐπί ὑστεροβουλίᾳ ὁ ἀξιότιμος ἐπιφυλλιδογράφος. Ἀντιστρέφω τήν κατηγορίαν. Τήν ἀπευθύνω ἐναντίον ἐκείνων οἱ ὁποῖοι ἵδρυσαν ἓν Παιδαγωγικόν Ἰνστιτοῦτον τό ὁποῖον οὐδεμίαν θά εἶχεν ἀνάμιξιν κατ' ἀρχάς εἰς τήν διοίκησιν τῆς παιδείας, ἀλλά τό ὁποῖον ~~καί βάσει τοῦ νόμου ἀλλά καί~~ ἐν τῇ πράξει ἔχει μεταβληθῇ εἰς ἀντιδημοκρατικώτατον δικτάτορα τῆς παιδείας.

Διερωτᾶται κατόπιν τούτων τῶν κατηγοριῶν, ὁ κ. ἐπιφυλλιδογράφος, πῶς κατήντησε ὁ ὑποφαινόμενος ὄργανον τοῦ σκότους ; Καί δίδει ὁ ἴδιος τήν ἀπάντηα ν εἰς τήν ἀπορίαν του. "Ἀφ'ὅτου ὁ κ. Κωνσταντίνος Τσάτσος, σέ μιά μόνη νύχτα, ἐγκατέλειψε τό δημοκρατικό στρατόπεδο καί ἔγινε ὑπουργός τοῦ κ. Καραμανλῆ....., ἐπρόδωσε τό πνεῦμα, κατήντησε ὄργανον τοῦ σκότους καί ὑπηρετεῖ τούς σκοταδιστές". (Δέν λέγει ὅτι ὑπηρετεῖ τήν οἰκονομικήν ὀλιγαρχίαν, τό ξένον κεφάλαιον κ.τ.λ. κ.τ.λ. Αὐτά φροντίζουν νά τά ποῦν ἄλλοι)- Ἰδού ἡ ἀπάντησις:

1. "Εγινα Ὑπουργός τοῦ Κ. Καραμανλῆ μετά τάς ἐκλογάς τοῦ Φεβρουαρίου 1956 ὅπου δέν ἐνεφανίσθη κανένα δημοκρατικόν στρατόπεδον, ἀλλά τό "Δαϊκόν Μέτωπον". Ἐπρόδωσα ἄρα-γε τήν ἰδεολογίαν μου, κατά τόν κ. ἐπιφυλλιδογράφον, διότι δέν μετέσχον τοῦ "Δαϊκοῦ Μετώπου" ;

2. Ἐγκατέλειψα, ναί, τό ἐν διαλύσει τότε κόμμα τῶν Φιλελευθέρων, μέ τό ὁποῖον ἀπό καιροῦ δέν συνειργαζόμην καί ἐνετάγην εἰς τήν Ἐθνικήν Ριζοσπαστικήν Ἕνωσιν μέ ἄλλους ἐπιλέκτους πρώην φιλελευθέρους. Ἐνετάγην εἰς ἕνα νέον κόμμα τό ὁποῖον εἶχε ὡς σύνθημα τήν ὑπερνίκησιν τῶν παλαιοτέρων κομματικῶν διαφορισμῶν, οἵτινες ἐνώπιον τοῦ συγκεκροτημένου πλέον κομμουνισμοῦ, ἦσαν πλέον ἀνεδαφικοί. Εἶμαι ὑπερήφανος διότι προσεχώρησα εἰς τήν Ἐθνικήν Ριζοσπαστικήν Ἕνωσιν καί ὅτι ἐπί ὀκτώ σχεδόν ἔτη συνέβαλα διά τῶν μικρῶν μου δυνάμεων εἰς τό μέγα ἐθνικόν ἔργον τῆς Ὀκταετίας. Ἔπραξα, ὅ,τι ὁ ἀείμνηστος ἱδρυτής τοῦ δημοσιογραφικοῦ ὀργάνου τό ὁποῖον ἑβδομαδιαίως τόν φιλοξενεῖ συνεβούλευσεν τό 1952 εἰς ὅλους τούς φιλελευθέρους, ἐφ ὅσον ἐκ τῶν ὁποίων πολλοί ἄλλωστε ἠκολούθησαν τάς συστάσεις του. Ἦτο ἄρα-γε αὐτό τό ὁποῖον συνεβούλευε ἀξιοκατάκριτον ;

3. Ἀξιοκατάκριτος δέν εἶναι ἡ μετάστασις ἀπό κόμματος εἰς κόμμα, ἀλλά ἡ μετάστασις ἀπό ἰδεολογίαν εἰς ἰδεολογίαν. Ὁ νῦν Ἀρχηγός τῆς Ε.Κ. καί πολλά κόμματα συνέπηξε καί εἰς πολλά μετέσχε, μεταστάς ἐκ τοῦ ἑνός εἰς τό ἄλλο, ὀρθῶς δέ ἰσχυρίζεται ὅτι ἐφ'ὅσον οὐδέποτε μετέβαλε ἰδεολογίαν, οὐδέν τό μεμπτόν διέπραξε. Δέν μέ ἐνδιαφέρει νά κρίνω τόν ἀρχηγόν σας. Οὔτε θέλω νά ἐξετάσω ἄν ἔμεινε

.γ.

πιστός εἰς τήν ἰδεολογίαν του. Δέχομαι ὅμως τήν γνώμην του ὡς ὀρθήν. Καί ἄς ἐρωτῶ: Εἰς τήν διάθεσίν σας ὑπάρχουν ἀπείραριθμα γραπτά πολιτικά καί φιλοσοφικά κείμενα μου ἀπό τοῦ 1929 μέχρι σήμερον. Ἔθεσα ἤ δέν ἔθεσα ὡς βάσιν τῶν σκέψεων μίαν ὡρισμένην ἔννοιαν τοῦ ἔθνους καί δέν ἔθεσα ἐξ ὑπαρχῆς τό ἔθνος εἰς ὡρισμένην θέσιν εἰς τήν κλίμακα τῶν ἱστορικῶν ἀξιῶν; Εἶμαι ἤ δέν εἶμαι πολέμιος τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ ὡς θεωρίας καί τοῦ κομμουνισμοῦ ὡς πολιτικοῦ κινήματος ἀπό 35 καί πλέον ἐτῶν; ἐθυσίασα ἤ δέν ἐθυσίασα τό σχῆμα τῆς ἀβασιλεύτου δημοκρατίας μόνον διότι ἡ ἐγκαθίδρυσις τοῦ κομμουνισμοῦ ὡς μονίμου πολιτικοῦ παράγοντος ἐπέτασσε τήν κατ' ἀντίδρασιν ἐγκαθίδρυσιν μονίμου ἀνωτάτης πολιτικῆς ἐξουσίας, μή ἐξαρτωμένης ἀπό τάς στιγμιαίας ροπάς τῆς λαϊκῆς ψήφου; Εἰς αὐτό τοῦτο τό περιεχόμενον, εἰς τήν οὐσίαν τῆς δημοκρατίας πότέ παρεξέκλινα ἀπό ὅσα διατυπώνω εἰς τά πρῶτα μου ἐπιστημονικά συγγράμματα ;

Ἀλλά ἐρωτῶ: Αὐτοί οἱ ὁποῖοι ἔμειναν πιστοί εἰς τό κόμμα τῶν φιλελευθέρων, ἔμειναν καί εἰς τήν ἰδεολογίαν των ; Ἔμειναν πιστοί ὅταν τό 1956 μετέσχον ἑνός Λαϊκοῦ Μετώπου; Μένουν σήμερον πιστοί ὅταν διολισθαίνοντες ἀπό ἡμέρας εἰς ἡμέραν, καταντοῦν ὀργανοι τῆς ΕΔΑ; Μένουν πιστοί ὅταν ἡ προσδιορίζουσα δύναμις ἐντός τοῦ κόμματος των εἶναι ἡ ἐκλογικῶς πριμοδοτοῦσα καί πεζοδρομικῶς ζητωκραυγάζουσα ΕΔΑ; Εἶναι αὐτή ἡ ἰδεολογία τῶν φιλελευθέρων; Εἶναι ἡ σημερινή πραγματικότης σύμφωνος μέ τάς θεωρητικάς ἐξαγγελίας τῆς Ε.Κ. ;

Προδόται, ἀξιότιμε κύριε ἐπιφθλλιδογράφε, εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι, ἐγκαταλείπουν τούς ἐγκαταλείφαντες τάς ἰδέας. Προδόται εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι προδίδουν τήν ἰδεολογίαν των. Καί αὐτοί δέν εἶναι ἐκεῖνοι πού προσεχώρησαν εἰς τήν ΕΡΕ, ἀλλά ἐκεῖνοι πού προσεχώρησαν εἰς φανερά ἤ, τό χειρότερον, μυστικά Λαϊκά Μέτωπα. Αὐτοί οἱ ὁποῖοι καλύπτουν μέ τό παλαιόν προσωπεῖον τῆς φιλελευθέρας ἰδεολογίας ἄλλας ἰδεολογίας, τάς ὁποίας ἄλλοτε αὐτοί πρῶτοι ἐπολέμησαν.

Ἄς ἀφήσετε λοιπόν, κ. ἐπιφυλλιδογράφε, τάς ψυχαναλύσεις περί προδοσιῶν ἐν μιᾷ νυκτί· τάς ὁποίας ἡμεῖς διεπράξαμεν καί ἄς κοιτάξετε ὀλίγον γύρω σας τούς ἰδεολόγους τῆς ἰδικῆς σας

./.

παρατάξεως, καί ἐκείνους οἱ ὁποῖοι κατ'ἰδίαν θρηνοῦν διά τήν διολίσθησιν πρός τά ἀριστερά καί ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τήν χαίρονται διότι τούς ἐξασφαλίζει τήν πριμοδότησιν. Ὄχι εἰς τήν ΕΡΕ εἰς ἄλλους χώρους ἤλλαξε τελευταίως χρῶμα ἡ ἰδεολογία. Ἀλλοῦ, ἐν πολλαῖς γυμνῇ, προβάλλεται ἡ παλαιά ἰδεολογία τῶν φιλελευθέρων. Ἐγώ προσωπικῶς ἐξαιρῶ ἀπό αὐτήν τήν κατηγορίαν τῆς ἐγκαταλείψεως τῆς ἰδεολογίας αὐτῆς. Οὐδέποτε συνεμερίσθην τήν ἰδεολογίαν αὐτήν. Αὐτός ἦτο ἄλλωστε ὁ λόγος διά τόν ὁποῖον ὁ τότε πιστεύων εἰς τήν φιλελευθέραν ἰδεολογίαν Γεωρ. Παπανδρέου τόσον ὁριμέως σᾶς κατηγόρησεν.

Σεῖς ἔχετε ἄλλην ἰδεολογίαν.

Καί αὐτό τό σέβομαι. Θά τό ἐσεβόμην περισσότερον ἄν εἴσασταν πιό κατηγορηματικός εἰς τήν διατύπωσιν τοῦ πολιτικοῦ σας "Πιστεύω".

Τό λάθος σας εἶναι ὅτι τό συνεπές πρός τό "Πιστεύω" σᾶς αὐτό ἐκπαιδευτικό σύστημα θελήσατε νά τό ἐπιβάλετε εἰς χῶρον ὅπου τό "Πιστεύω" αὐτό δέν ἔχει ἐπικρατήσει. Χωρίς νά σᾶς θίξω, ἀποστηρίζων λύσεις μετριοπαθεῖς, ἠγωνίσθην ἀπό τριετίας νά σᾶς πείσω ὅτι πρέπει νά φθάσωμεν εἰς λύσεις μέσας, κοινῆς ἀναγνωρίσεως. Σᾶς εἶχα προειδοποιήσει ὅτι τό ἔργον σας θά καταρρεύσῃ μαζί μέ τήν Κυβέρνησιν ἡ ὁποία τό ἐπέβαλε. Τώρα πού κατέρρευσε, μέ κατηγορεῖτε διά τήν ὀρθήν πρόβλεψιν πού καί διότι μετά τήν κατάρρευσιν, μετά τήν προσπάθησε χρεωκοπίαν, προτείνω διαδικασίαν ἐξόδου ἀπό τό ἀδιέξοδον, πρός εὕρεσιν λύσεως μέσης καί μετριοπαθοῦς.

Αὐτή εἶναι ἡ ἐμπάθεια καί ἡ ὑστεροβουλία μου καί ἡ ἀντιδημοκρατικότης μου: ὅτι ζητῶ λύσιν ἐκφραζουσαν τήν συνισταμένην τῶν ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἡμῶν κρατουσῶν ἀπόψεων; Αὐτό εἶναι δημοκρατία διά τῆς ἀναλογικῆς ἐκλογῆς μάλιστα ἐκφραζομένη.

Ἄν δέν ἀκολουθήσετε τόν δρόμον πού ὑποδεικνύω θά προκαλέσετε ἀντιδράσεις αἱ ὁποῖαι τελικῶς θά παρασύρουν καί ὅσα δέν πρέπει νά παρασυρθοῦν. Ἐλπίζω νά μή σᾶς ἐμποδίσῃ ἡ δική σας ἐμπάθεια νά τό ἀντιληφθῆτε.

[30.1

Περὶ τοῦ ὄρους

Ξ. Ι. Τὸ συμπῆγες ~~σῶμα~~ ~~ἐστὶ~~ εἶδος ἐξ ὁροθωνίας
πλευρῶν ἐστὶν. Περιέχεται
ὑπὸ ~~τοῦ~~ ~~σχημάτων~~ τῆς
σφαίρας τῶν τριῶν ἐπιφανειῶν.
συναπτόντων ~~τὸν~~ σημείου.
τοριῶν διαμέτρων, περιεχει + ὑπὸ ἐπιφανείας ἐπιπέδου
ἐφαπτομένης τῆς σφαίρας. Δεῖ
σφαῖραν ~~τὴν~~ ἐξ ἴσου τῷ δοθέντι
μεῖζον δὲ τοῦ δοθέντος τὸ
γραμμικὸν κατὰ τὸν ὁποιονοῦν
λόγον ἐξ ἴσου καὶ ὁμοίου
τῷ ~~δοθέντι~~ γνωρίσαι + τὸ
συμπῆγες ~~ἀπὸ τριῶν ἐπιπέδων~~ κατὰ
τὸν ~~δοθέντα~~ λόγον
(δεῖ δὴ τὸν ~~δοθέντα~~ γνωρίσαι
~~τὸν~~ ~~δοθέντα~~ ~~τὸν~~ ~~δοθέντα~~ λόγον
~~ἐν ᾧ~~ ~~ἐστὶν~~ ~~ἡ~~ ~~δοθεῖσα~~ ~~σφαῖρα~~ ~~πρὸς~~ ~~τὴν~~ ~~δοθεῖσαν~~ ~~σφαῖραν~~
συμπῆγες ~~ἀπὸ~~ ~~τριῶν~~ ~~ἐπιπέδων~~ ~~ἐστὶν~~ ~~ἡ~~ ~~δοθεῖσα~~ ~~σφαῖρα~~ ~~πρὸς~~ ~~τὴν~~ ~~δοθεῖσαν~~ ~~σφαῖραν~~
κατὰ τὸν ~~δοθέντα~~ λόγον
(κατὰ τὸν ὁποιονοῦν λόγον ~~ἐν~~

(Μια γυναίκα κοντούλα,
σαν αρχ-κ προσφυγοπούλα:
Δηλ. μια μικρή κ μαύρη
κ γέρα, κ μάτια
ολόγιομα, κ μύτη κ χείλη
χοντρά, κ μαλλιά κ χέρια
κ πόδια κ κορμί
μικρά. Ε μια φορά
Την διαβάτη κάποιον ιδέα πρόσωπο
δώσω, γιατί ο κ. Σαμψών
δώρο, κ' έτσι τον
κύκλο του κόσμου
δώσουν τη σειρά
για να δώσουν τον ίδιον
τρ. Κ' έτσι τρ σκέφ
τηκε κ γράφει το ημερολόγιο
της Σαμψών. Δηλ. στρα
τόν έρωτα να χαιρέτη

~~η συμπεριφορά~~ οι οὐ-
δεὶς ἐξ ὧν εἴρομεν ἡμῖν
ἔφη μὴ δεῖν σοφιστὰς
εἶναι ἀλλ' ἐκείνους ἀμα
ἐξ ὧν, ~~οἱ σοφιστὰς~~, καὶ
ἐξ ὧν λόγων τὸν ἰδιωτὴν
λόγον, ~~ἐφάνητο~~ ἄριστον ἀδιάλυτο
πορρωτέρω. Ὁ δικαιοσύνη τῶν
~~τε~~ μὴ ἀνιόντων ἐξ ἀλλ'
πολλ~~α~~/α ~~καὶ~~ τοῦ ~~ἐξ~~ κέντρου ~~ἐφ~~
καὶ ἡ τραπεζῆς πορεύ-
σεσθαι. Ἀ ὁ μ. σο-
φιστὴς ~~τὸ~~ δὲν μνησθῆ
ἐ' ὃν δὲν μὲ μνησθῆ τὸ
πορρωτέρω ὅρον ~~τὸ~~ τὸ
ἀνάλυσθαι κατὰ τὰς ἐξ
τοῦ κέντρου, ἐς καὶ ἄρ' ἐν

καταρχήν. Θα μείνω εδώ
και τόσο διαφωνώ, ενώ
δικαιολογώ μεν τη μετα-
βολή μου δεν θα α-
φήσω. Δυνάμει θα βα-
σίσω τους ίδιους μου σε
περιπτώσεις της σαλπιγγας, αλλ'
δεν θα αφήσω και την εφαπτο-
μένη ή ανθρώπους μαθη-
μένους στη δυναμική σαλπιγγα. Και
ίδιον αρέσει και ο Βιολιτσος
Θαυμάσιος για μαθητάς
τόσον ~~της~~ όσο και για τα δικά του σε
περιπτώσεις της Σαλπιγγας. Δικαιω
ή άδικος

Ⓕ

Ο κ. Πάπ. νὰ διαφέρῃ σαφ·
ὡς τοῦτο ὑπερέχειν καὶ ἀπολ
λὰ εἰς τὸ χεῖρον ὅτε φιλοσοφίας
καὶ παιδείας τοῦ δημ. ὀρθοτ
ρον

ἢ εἰς καὶ ἔτος, ἀπὸ ὅτου
καὶ πεποιῶσθαι εἰς καὶ λαβ.
καὶ . . . εἰσφορὰν . . τὴν ὑφι-
κὸν . . . ἐπιφορὰν . . τὴν ὑφι-
κόν. Οἱ ἔχθρα δὲ καὶ ἐφο
κόν. Οἱ ἔχθρα δὲ καὶ ἐφο
καὶ ἐν καὶ τοιαῦτα
μεν δὲ τὸν ἔθνος μὲν
χειρίας τῶν ἐφορείας τὸ
ὑπάρχειν Γ.

5 - 3 - 66

- Φωτιστικά σώματα. Πανεπιστήμιον Θεσ/νίκης
- Μηχανολογικός καί ήλεκτρολογικός έξοπλισμός ένός πλήρους σπορελαιουργείου μετά Ραφινερί, δυναμικότητος 35 - 40 τόννων άνά 24ωρον. Ένωσις Γεωργικῶν Συνεταιρισμῶν Καρδίτσης, πληρ. καί εις τά έν 'Αθήναις γραφεῖα τῆς 'Ενώσεως, Ψαρῶν 2, άρμόδιος κ. Γ. Νοτόπουλος, τηλ.521544
- 'Ηλεκτροκίνητοι καί χειροκίνητοι σφραγιστικαί μηχαναί διά τό ύπ. Συγκοινωνιῶν, διακήρυξις Β/470/65, επανάληψις. Β Δ/νσις Κρατικῶν 'Αγορῶν, γρ. 62
- Ζεύγη δίχρονα πετρελαιοκινητήρων ΤΖΕΝΕΡΑΛ ΜΟΤΟΡΣ τύπου ΤΟΥΪΝ 6-71. Κρατικός 'Οργανισμός Μηχανημάτων Δημοσίων Έργων, 'Ακαδημίας 63, 4ος όροφος, τηλ. 620.407

7 - 3 - 66

- Χειρουργικά έργαλεῖα, έπιστημονικά όργανα κλπ. ύγειονομικόν ύλικόν. Νοσοκομεῖον Κῶ
- Ζυγός πειραματοζώων, συσκευή προσδιορισμοῦ ύγρασίας, φασματοφωτόμετρον, συσκευή αύτομάτου άναλυτοῦ, έργαστηριακός άναμικτήρ. Νοσοκομεῖον Πειραιῶς "'Η Βασ. Φρειδερίκη", τηλ. 493.700
- Παγοποιητικά μηχανήματα 3 τεμάχια. Νοσοκομεῖον Πειραιῶς "Βασ. Φρειδερίκη", τηλ. 493.700
- Αἴρ κοντίσιον 2 μονάδες. Νοσοκομεῖον Πειραιῶς "Βασ. Φρειδερίκη", τηλ. 493.700

8 - 3 - 66

- Μηχανικός καί ήλεκτρικός έξοπλισμός τῶν ανυψωτικῶν έγκαταστάσεων ύπό στοιχεῖα V4, V5 καί V6 τοῦ δικτύου άκαθάρτων ύδάτων ζώνης V Παλαιοῦ Φαλήρου (προμήθεια καί έγκατάστασις) έξ άναβολῆς πό τῆς ύπό τῆς Α.Ε. ΥΔΡΕΣ
- Συλλεκτικαί μηχαναί σπόρου βάμβακος 30 τεμάχια καί έλκυστῆρες άξίας 400.000 δολλ. ΚΥΔΕΠ, Δώρου 10, τηλ. 527.092
- 'Αμαξώματα λεωφορείων πούλμαν έπί πλαισίων αύτοκινήτων τῶν ΣΕΚ, διακήρυξις 7620. ΣΕΚ, 'Ακαδημίας καί Θεμιστοκλέους 34, τηλ. 631.946

9 - 3 - 66

- Κινηματογραφική μηχανή προβολῆς. Νοσοκομεῖον Πειραιῶς "Βασ. Φρειδερί" κη", τηλ. 493.700
- Φωτοαντιγραφικόν μηχάνημα. "Ιδρυμα Κρατικῶν 'Υποτροφιῶν, Λυσικράτους 14, τηλ. 235.580, 230.274

14 - 3 - 66

- Κατασκευή καί προμήθεια ένός ρυμουλκοῦ, διακήρυξις 51484/10/65. ΓΕΝ

15 - 3 - 66

- 'Υγειονομικόν ύλικόν χρήσεως, διεθνής διαγωνισμός. ΙΚΑ, 'Αγ. Κων/νου 8, 5ος όροφος, γρ. 506

16 - 3 - 66

- Φωτοτυπικόν μηχάνημα καί μηχάνημα κοπῆς χάρτου. 'Υπ. Γεωργίας, 'Υπηρεσία 'Εγγείων Βελτιώσεων, Κολοκοτρώνη 60, γρ. 304

18 - 3 - 66

- Πετρελαιοκίνητος άεροσυμπιεστής, ηλεκτροσυγκόλλησις, δύο ύδραντλίαι, καί 3 άεροσφύραι μετ'έλαστικῶν σωλήνων. 'Ελευθέρα Ζώνη καί Λιμήν Θεσ/νίκης, τηλ. 70.541, Θεσ/νίκη

./.

[Β.Ο.Ε]

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ Οκτώβριος 1966 Δρ. 10.

γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ θὰ διατηρεῖ τὴν ἀνεξαρτησία του ἀπὸ ἐπεμβάσεις τυχὸν πολιτικές».

Γύρω ἀπὸ τὴν αὔξηση τῶν σπουδαστῶν, τὴν ἀνάγκη νέων πανεπιστημιακῶν μονάδων καὶ τὴν χωροταξικὴ κατανομή τους :

Οἱ νέες Πανεπιστημιακὲς μονάδες εἶναι :

«α) Τὸ Πανεπιστήμιο Κρήτης, β) Ἡ Πολυτεχνικὴ Σχολὴ Λαρίσης, γ) Ἡ Ἰατρικὴ Σχολὴ Καβάλας, δ) Νέες Σχολὲς στὸ Πανεπιστήμιο Ἰωαννίνων, ε) Ἡ Ἰόνιος Ἀκαδημία, στὴν Κέρκυρα (ποὺ παρέχεται ἐξουσιοδότηση γιὰ τὴν ἵδρυσή της), στ) Τὸ Ἰνστιτοῦτο Μεταπτυχιακῶν Σπουδῶν στὴν περιοχὴ Ἀθηνῶν.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν νέων αὐτῶν πανεπιστημιακῶν μονάδων ὑπαγορεύθηκε ἀπὸ τὸν σημερινὸ καὶ τὸν προβλεπόμενο γιὰ τὴν ἑπομένη δεκαετία ἀριθμὸ τῶν σπουδαστῶν.

Ἡ χωροταξικὴ κατανομὴ τῶν νέων πανεπιστημιακῶν μονάδων στηρίχθηκε στὴν προέλευση τῶν σπουδαστῶν ἀπὸ τὶς διάφορες περιοχὲς τῆς χώρας, στὶς τοπικὲς πνευματικὲς ἀνάγκες καὶ δυνατότητες καὶ στὶς ἀνάγκες καὶ προϋποθέσεις τῆς περιφερειακῆς ἀνάπτυξης».

Ὁ κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΑΤΣΟΣ πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν

ΕΡΩΤΗΣΙΣ : Πιστεύετε ὅτι ὑπάρχει ἄμεση συνάρτησις, στὴν Ἑλλάδα, μεταξὺ τῆς ἀνωτάτης παιδείας καὶ τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως ; Ἂν ναί, πρέπει τὸ πανεπιστήμιον νὰ βρίσκεται σὲ στενὴ σύνδεσι μὲ τὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ περιβάλλον ;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ : Ὅλες οἱ λειτουργίες τῆς πολιτείας πρέπει νὰ εὑρίσκωνται σὲ ἄμεση συνάρτηση, ὄχι μόνον στὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ παντοῦ. Ἡ λειτουργία τῆς Παιδείας βρίσκεται σὲ συνάρτηση ὄχι μόνο μὲ τὴν οἰκονομική, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν βιολογική, τὴν ἠθικὴ καὶ τὴν πνευματικὴ ἀνάπτυξη τοῦ συνόλου. Ὄχι μόνο τὸ Πανεπιστήμιο, ἀλλὰ καὶ τὰ Λύκεια καὶ τὰ τεχνικὰ Γυμνάσια καὶ ἡ Ἐκκλησία πρέπει νὰ βρίσκωνται σὲ στενὴ σύνθεση «μὲ τὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ περιβάλλον». Ἑπομένως, ἡ θεωρία κατὰ τὴν ὁποία εἰδικῶς ἡ ἀνωτάτη παιδεία πρέπει νὰ ἔχη μίαν εἰδικώτερη συνάρτηση μὲ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη ἤ, ἂν θέλετε, τὰ πανεπιστήμια νὰ ἔχουν μίαν «εἰδικώτερη» σύνδεση μὲ τὸ κοινωνικὸ καὶ οἰκονομικὸ περιβάλλον, ἀποτελεῖ ἕνα διαφανὲς σόφισμα, ποὺ μοῦ δίνει τὴν ἐντύπωση ὅτι κατασκευάσθηκε γιὰ νὰ δικαιολογηθῆ ἁπλῶς ἡ ἐπέκταση τῆς συντονιστικῆς λειτουργίας τοῦ Ὑπουργείου Συντονισμοῦ εἰς τὰ πράγματα τῆς Παιδείας καὶ ἡ ἐν μέρει ὑπαγωγή της στὸ Ὑπουργεῖο αὐτό. Ἐπὶ ἔτη ἀγωνιζόμαστε νὰ καταστήσωμε τὸ Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ ἐπιτελικὸ Ὑπουργεῖο καὶ τώρα θὰ τὸ μεταβάλωμε σὲ συνυπουργεῖο Παιδείας, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀμπελοφιλοσοφίας περὶ στενῆς συνδέσεως τῶν πανεπιστημίων πρὸς τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξη.

Ἡ Παιδεία ἔχει σκοποὺς εὐρυτέρους ἀπὸ τὴν οἰκονομικὴ ἀνάπτυξη καὶ μὲ αὐτοὺς τοὺς μὴ οἰκονομικοὺς σκοποὺς τὸ Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ δὲν ἔχει σχέση.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ : Ἔχουν τὰ ὑφιστάμενα πανεπιστήμια τὴν δυνατότητα μιᾶς διαρθρωτικῆς προσαρμογῆς των στὶς συνεχῶς μεταβαλλόμενες ἀνάγκες, ἂν μάλιστα ληφθοῦν ὑπ' ὄψει οἱ ἁλματώδεις ἐπιστημονικὲς καὶ τεχνολογικὲς ἐξελίξεις τῆς ἐποχῆς μας ;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ : Ὅσοι φαντάζονται ὅτι «οἱ ἁλματώδεις ἐπιστημονικὲς καὶ τεχνολογικὲς ἐξελίξεις» θὰ μεταβάλουν τὶς ἀμετάβλητες «μορφὲς τοῦ ἐπιστημονικῶς σκέπτεσθαι» καὶ τὶς κατηγορίες τῆς γνώσεως καὶ ὡς ἐκ τούτου θὰ πρέπει τὰ διδακτικὰ ἐπιστημονικὰ ἱδρύματα νὰ προσαρμόζουν τὴν διάρθρωσή τους μετὰ κάθε νέαν ἀνακάλυψη, μετὰ κάθε μεταβολὴ εἰς τὸ ὑλικὸ τῶν ἐπιστημῶν, δὲν καταλαβαίνουν οὔτε ἀπὸ ἐπιστήμη, οὔτε ἀπὸ πανεπιστήμιο. Βεβαίως, πρέπει νὰ παρέχεται ἡ δυνατότης βελτιώσεως τῶν καθιερωμένων καὶ αὐτὸ εἶναι ἀπολύτως δυνατόν, ἂν μεταβληθοῦν ὡρισμένα σημεῖα τῶν ὑφι-

σταμένων ὀργανισμῶν, ὅπως πλειστάκις ἔγινε στὸ παρελθὸν καὶ θὰ γίνεται στὸ μέλλον. Δὲν χρειάζεται γι' αὐτὸ ἡ ἐπέμβαση ἐξωπανεπιστημιακῶν παραγόντων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ : Μποροῦν τὰ ὑπάρχοντα πανεπιστήμια νὰ ἀπορροφήσουν τὸν συνεχῶς αὐξανόμενον ἀριθμὸν τῶν σπουδαστῶν καὶ νὰ παράσχουν, ποιοτικά, ἱκανοποιητικὴν μόρφωσιν ;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ : Ἂν ἐρωτᾶτε κατὰ πόσον τὰ δύο πανεπιστήμιά μας, μὲ τὸν σημερινό τους ἀριθμὸν διδασκόντων καὶ μὲ τὰ σημερινὰ μέσα διδασκαλίας, μποροῦν νὰ ἀπορροφήσουν τὸν σημερινὸ καὶ ἀκόμη περισσότερο τὸν αὐριανὸ ἀριθμὸ σπουδαστῶν ἡ ἀπάντησή μου εἶναι : ὄχι, δὲν μποροῦν. Ἂν αὐξηθῆ ὁ ἀριθμὸς διδασκόντων, ἐργαστηρίων καὶ διδακτικῶν χώρων, ἡ ἀπάντησή μου εἶναι : ναί. Ἐὰν μὲ ἐρωτᾶτε τί εἶναι καλλίτερο, πρὸς ἀντιμετώπιση τῶν δημιουργουμένων ἀναγκῶν, νὰ μεγαλώσωμε τὰ πανεπιστήμια ἢ νὰ ἱδρύσωμε νέα, ἀποκεντρώνοντας τὴν ἀνωτάτη παιδεία, ἀπαντῶ : νὰ ἀποκεντρώσωμε τὴν ἀνωτάτη παιδεία καὶ νὰ ἱδρύσωμε νέα πανεπιστήμια.

Ἀλλὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ποσότητα ὑπάρχει τὸ θέμα τῆς ποιότητος. Τὸ νὰ ἔχωμε δύο πανεπιστήμια χωρὶς ἐργαστήρια καὶ χωρὶς μία σχετικὴ ἀναλογία ἀριθμοῦ διδασκόντων καὶ διδασκομένων, καὶ ἀφήνοντάς τα σὲ «κακὴ κατάσταση», στὸν τομέα τῆς ἰατρικῆς καὶ τῶν φυσικομαθηματικῶν, νὰ σπεύδωμε νὰ φτιάχνωμε νέες ἀκόμη ἐλεεινότερες ἰατρικὲς καὶ φυσικομαθηματικὲς σχολές, εἶναι δεῖγμα ἀβδηριτισμοῦ —ποὺ γεννᾶ εὐλόγως τὴν ὑπόνοια ὅτι τὴν ἵδρυση νέων πανεπιστημίων τὴν ἐμπνέουν ἄλλες σκέψεις καὶ ὄχι ἡ σκέψη τῆς προαγωγῆς τῆς ἀνωτάτης παιδείας.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ : Εἶναι σωστό, ὅτι τὰ πανεπιστημιακὰ ἱδρύματα δὲν ἠμπόρεσαν νὰ ἐπιτύχουν ἀρκετὰ γρήγορο ρυθμὸ ἀπορροφήσεως τῶν ἐπενδύσεων καὶ αὐξήσεως τοῦ προσωπικοῦ των, σύμφωνα μὲ τὰ καταρτισθέντα σχέδια ἀναπτύξεώς των ; Ἂν ναί, ποῦ ὀφείλεται αὐτὸ καὶ ποία ἡ θεραπεία του ;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ : Σωστὸ εἶναι. Ὀφείλεται καὶ στὰ ἴδια τὰ ἱδρύματα καὶ στὴν πολιτεία. (Ἡ ἀπορρόφηση ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἔγινε μὲ πολὺ καλὸ ρυθμό). Ἀλλὰ σᾶς ἐρωτῶ : γιατί ξαφνικὰ μᾶς κατέλαβε ὁ ἔνθεος ζῆλος νὰ ἀξιοῦμε ἀπὸ τὰ ἱδρύματα τῆς ἀνωτάτης παιδείας ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἐπιτυγχάνει ὁλόκληρος ὁ κρατικὸς μηχανισμὸς σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς ; Ἂν ἐξαιρέσωμε τὴν ἐξαίρεση, τὴν περίοδο Καραμανλῆ, ὅπου τὸ Κράτος ἐκινήθη μὲ σχετικῶς ταχὺν ρυθμόν, πότε ἄλλοτε καὶ ἀπὸ ποιούς ἐπετεύχθη ἀπορρόφηση ταχυτέρα ἀπὸ ὅ,τι ἐπέτυχαν τὰ ἀνώτατα ἱδρύματα ; Ὅσοι ἀσκοῦν κριτικὴ ἐναντίον τῶν ἀνωτάτων ἱδρυμάτων γιὰ τὴν μὴ ταχεῖα ἀπορρόφηση, θὰ ἔπρεπε προηγουμένως νὰ μᾶς ποῦν ποία ἦτο ἡ ταχύτης τῆς ἀπορροφήσεως τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίων Ἔργων καὶ τοῦ Τουρισμοῦ, κατὰ τὰς ἡμέρας τῆς Ἑνώσεως Κέντρου.

Πάντως θεραπεία τῆς βραδύτητος στὴν ἀπορρόφηση τῶν ἐπενδύσεων δὲν εἶναι οὔτε ἡ ὑπαγωγή τους στὸ Ὑπουργεῖο Συντονισμοῦ, οὔτε εἰς τὴν ΕΣΑΠΕ. Βρίσκεται στὴν ἀλλαγὴ τοῦ ὅλου συστήματος ἐκτελέσεως τῶν Δημοσίων Ἔργων.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ : Φρονεῖτε ὅτι εἶναι ἐπιζήμια ἡ προσπάθεια συντονισμοῦ καὶ διευθύνσεως ὅλων τῶν θεμάτων τῆς ἀνωτάτης παιδείας ἀπὸ ἑνιαῖο ὄργανο, ὅπως τὸ σχεδιαζόμενο Ἐθνικὸν

Συμβούλιον Ἀνωτάτης Παιδείας καὶ Ἐρεύνης; Ἢ μήπως πιστεύετε, ὅτι ἐπιζήμια εἶναι ἡ μορφὴ ποὺ λαμβάνει τὸ ὄργανο τοῦτο διὰ τοῦ νομοσχεδίου;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἑνιαῖο πρέπει νὰ εἶναι τὸ πνεῦμα ποὺ διέπει τὴν Πολιτεία. Ἑνιαῖο τὸ πνεῦμα τῆς παιδείας τῆς πολιτείας, ἑνιαῖο τὸ πνεῦμα τῆς ἀνωτάτης παιδείας της. Ἡ ἑνότητα αὐτὴ πρέπει νὰ ἔχη ὡς φορέα, τὸν φορέα τῆς Παιδείας, καὶ πέραν αὐτοῦ τὸν φορέα τῆς γενικῆς πολιτικῆς, τὸν Ὑπουργὸ τῆς Παιδείας καὶ τὸν Πρωθυπουργό. Τὰ ὄργανα ὅμως τῶν φορέων αὐτῶν δὲν εἶναι καμμία ἀνάγκη νὰ εἶναι ἄλλα ἀπὸ τὰ ἴδια τὰ ἀνώτατα ἱδρύματα. Ἡ παρεμβολὴ αὐτοῦ τοῦ μικροῦ συντεχνιακοῦ Κοινοβουλίου, τοῦ κατὰ πλειοψηφίαν διοριζομένου ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, εἶναι πρῶτον τελείως περιττόν, εἶναι δεύτερον ὕποπτον. Εἶναι μέσον διασπορᾶς καὶ ἐξαφανίσεως τῶν εὐθυνῶν. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα δὲν θὰ φταίει σὲ τίποτε τὸ πανεπιστήμιο, οὔτε ὁ Ὑπουργός. Θὰ λένε ὅλοι: Μᾶς τὸ εἶπαν οἱ 30 ἐγκέφαλοι, οἱ ΕΣΑΠΙΤΕΣ.

Ἡ ΕΣΑΠΕ ὄχι συντονισμὸν ἀλλὰ χάος θὰ δημιουργήση. Ἔριδες θὰ προκαλέση καί, ὅπως ὅλα αὐτὰ τὰ πολυμελῆ συμβούλια, θὰ κατακτηθῆ ἀπὸ ἀποτυχημένους ποὺ θὰ ἐκβιάζουν τὰ ἱδρύματα διὰ νὰ καταλάβουν καμμιὰ ἕδρα ἢ ἀπὸ ἀετονύχηδες, οἱ ὁποῖοι ἄνευ εὐθύνης λυμαίνονται συνήθως τὴν κατατεμαχισμένην πολιτικὴν ἐξουσίαν.

Ἡ ΕΣΑΠΕ εἶναι ἀνεπιτήδειος ἐπινόησις ἐπιτηδείων. Οἱ δύο Ὑπουργοὶ οἱ ὁποῖοι τὴν υἱοθέτησαν εἶναι τὰ πρῶτα θύματά της. Οἱ γεννήτορές της εἶναι ἀλλοῦ, κρύβονται πίσω ἀπὸ πυκνοὺς θάμνους. Φαντασθῆτε πόσα θὰ εἶναι τὰ θύματα, ὅταν καταρτισθῆ εἰς σῶμα.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Πῶς κρίνετε τὴν καθιέρωσι τοῦ θεσμοῦ τῶν ἐπὶ πενταετῆ θητείᾳ—καὶ μὲ πλήρη ἀπασχόλησι—πρυτάνεων καὶ ἀντιπρυτάνεων;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Τί πρέπει δηλαδή, νὰ γίνη; Νὰ ἔχωμεν προέδρους μὴ διδάσκοντας, κατὰ τὸ ἀμερικανικὸν σύστημα ἢ πρυτάνεις κατὰ τὰ ἐν Εὐρώπῃ κρατοῦντα; Ἡ ἰδέα τοῦ president, τοῦ διαχειριζομένου τὴν ὑλικὴν πλευρὰν τῆς πανεπιστημιακῆς ζωῆς δὲν εἶναι κατ' ἀρχὴν ἀποκρουστέα. Εἰς τὸν νῦν ὑπάρχοντα εἰς τὰ ἰδικά μας πανεπιστήμια γενικὸν γραμματέα δίδεται μεῖζον ἠθικὸν κῦρος καὶ μεγαλυτέρα ἐξουσία. Ὁ πρύτανις εἶναι ἐντελῶς διάφορος θεσμός. Ἂν τὸν διατηρήσωμε, θὰ ἤθελα τὴν αὔξησιν τῆς θητείας του εἰς δύο ἢ τρία ἔτη. Ἀλλὰ πάντως θὰ ἤθελα καὶ ἐγώ, πλάι στὸν πρύτανι, ἕναν ἀνώτερον διοικητικὸν ὑπάλληλον μὲ εὐρύτερες ἁρμοδιότητες.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Πιστεύετε στὴν ἀνάγκη τῆς ταχείας ἀναπτύξεως τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας; Ἂν ναί, μπορεῖ νὰ ἐπιτευχθῆ αὐτὸ μέσα στὸ πλαίσιο τῶν ὑφισταμένων πανεπιστημίων;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ: Ἀσφαλῶς πιστεύω εἰς τὴν ταχεία ἀνάπτυξη τῆς ἐπιστημονικῆς ἔρευνας. Νομίζω, ὅμως, ὅτι ἀλλοῦ κατατείνει ἡ ἐρώτησή σας. Θέλετε νὰ σᾶς πῶ, ἂν τὰ ἀνώτερα ἱδρύματα ἠμποροῦν νὰ κάμουν ἔρευναν. Σᾶς ἀπαντῶ: καὶ πρέπει καὶ μποροῦν. Μποροῦν ἂν τοὺς δοθοῦν ἄφθονα μέσα. Διότι ἡ ἔρευνα ὅταν ὑπερβῆ μία ὡρισμένη κλίμακα, εἶναι μία κατ' ἐξοχὴν ἀποδοτικὴ ἀλλὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν δαπανηρὰ ἐπένδυση.

Τὴν πρωτοβουλία ὡς πρὸς τὸ εἶδος τῶν ἐρευνῶν μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ἔχουν τὸ κράτος, τὰ πανεπιστήμια, οἱ μεγάλες βιομηχανίες. Ἐρευνητικὰ ἐργαστήρια πρέπει νὰ ὑπάρχουν καὶ εἰς τὰ πανεπιστήμια καὶ ἐκτὸς αὐτῶν. Κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἔχη τὸ προνόμιον τῆς ἐρεύνης. Ἡ ἔρευνα πρώτη πηγὴ ἔχει τὴν προσωπικὴ κλίση καὶ τὴν ἔμπνευση τῶν ἐρευνητῶν. Τὸ κράτος, ἐφ' ὅσον ὑπάρχουν οἱ κατάλληλοι ἐρευνητές, μπορεῖ νὰ συμβληθῆ μαζί τους—ἔτσι γίνεται στὴν Ἀμερικὴ—καὶ νὰ χρηματοδοτήση μίαν ἔρευνα. Διὰ τῆς χρηματοδοτήσεως τρέπει τὴν ἔρευναν πρὸς ἕνα θέμα ποὺ τὸ ἐνδιαφέρει.

Ἀλλὰ μὲ τὴν ἐρώτησή σας θέλετε νὰ πῆτε καὶ κάτι ἄλλο: Ὅτι τὰ πανεπιστήμια ὅπως ἔχουν σήμερα δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ κάνουν ἔρευνα. Σᾶς ἀπαντῶ: Ἂν τοὺς δοθοῦν τὰ μέσα εἶναι σὲ θέση. Τὸ νὰ θέλουν πάντως νὰ δώσουν τὰ μέσα ἀλλοῦ καὶ ὄχι στὰ πανεπιστήμια δὲν εἶναι οὔτε πράξη δικαιοσύνης οὔτε πράξη χρηστῆς διοικήσεως. Ἡ πρόθεση αὐτὴ προδίδει ἄλλες ἀνομολόγητες σκέψεις τῶν ἐμπνευστῶν τοῦ νομοσχεδίου. Αὐτοὶ ἐχθρεύονται καὶ περιφρονοῦν τοὺς καθηγητές, τὰ νοσοκομεῖα τους καὶ τὰ ἐργαστήρια καὶ ψάχνουν εὔσχημον τρόπον νὰ δώσουν εἰς ἄλλους τὰ ἐρευνητικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα ἀρνοῦνται εἰς τὰ πανεπιστήμια. Αὐτὸ εἶναι τὸ μυστικὸ ποὺ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὶς μεταπτυχιακὲς σχολές, ποὺ κατὰ τὰ ἄλλα, καὶ ὑπὸ ὡρισμένους ὅρους, ἐνδείκνυνται ὄχι ὅμως ἐν ἀντιδικίᾳ πρὸς τὰ πανεπιστήμια.

Ἀλλὰ ἤθελα νὰ ἐρωτήσω καὶ ἐγὼ κάτι: Πρόκειται ἡ ΕΣΑΠΕ νὰ καθορίζη τὸ κρατικὸ πρόγραμμα ἐρευνῶν; Φαίνεται ὅτι διαφεύγει εἰς ὡρισμένους ὅτι ἡ Ἔρευνα δὲν εἶναι πουθενὰ καὶ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι θεραπαινὶς τῆς οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως, ἀλλὰ ἔχει ὑπεροικονομικοὺς καθαρὰ θεωρητικοὺς καὶ ἀπὸ ἄλλα γενικώτερα καὶ παγκόσμια κριτήρια προσδιοριζομένους σκοποὺς ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου εἶναι πάντα ἀρρήκτως συνδεδεμένη μὲ τὸ τυχαῖον γεγονὸς τῶν ἐκάστοτε κλίσεων τῶν ὑπαρχόντων ἐρευνητῶν.

ΕΡΩΤΗΣΙΣ: Φρονεῖτε ὅτι ἡ ὀργάνωσι τῶν νέων πανεπιστημίων σὲ σχολὲς καὶ τμήματα, χωρὶς προσωποπαγεῖς ἕδρες, προσδίδει δομικὴ εὐελιξία καὶ ἐπιτρέπει τὴν προσαρμογή τους στὶς ἑκάστοτε ἀπαιτήσεις τῆς χώρας; Ἀληθεύει, ὅτι ἔτσι ἐπιτυγχάνεται οἰκονομία μέσων καὶ προσωπικοῦ καὶ χωρὶς πρόσθετες δαπάνες χορήγησι πολλῶν εἰδικῶν πτυχίων,

ΣΧΕΔΙΑΣΤΗΡΙΑ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Μόνο ἐνδιαφέρον τῶν κυβερνήσεων: Αὔξησις τῶν εἰσακτέων

ΠΡΟΑΥΛΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Πόσοι ἀκολουθοῦν μεταπτυχιακὲς σπουδὲς;

ποὺ καθίστανται ἀναγκαῖα λόγῳ τῆς τεχνολογικῆς ἐξελίξεως τῆς ἐποχῆς μας;

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ : Θέλω σὲ κάθε σχολὴ λιγώτερες ἕδρες μὲ εὐρύτερο περιεχόμενο. Δὲν θέλω π.χ. ἕνα καθηγητὴ τῆς ἑλληνικῆς καὶ ἕνα τῆς λατινικῆς φιλολογίας. Θέλω δύο τῆς κλασσικῆς φιλολογίας. Θέλω καθηγητὰς τοῦ δημοσίου δικαίου, ὄχι καθηγητὰς ἑκάστου κλάδου τοῦ δημοσίου δικαίου. Θέλω αὐτὴν τὴν εὐελιξία.

Ὅσον ἀφορᾶ τὰ εἰδικὰ πτυχία, φρονῶ ὅτι πρέπει νὰ παρακολουθήσωμε τὴν παράδοση τῆς ἠπειρωτικῆς Εὐρώπης καὶ νὰ μὴ καταφύγωμε σὲ ἀμερικανισμούς, ξένους πρὸς τὸ ὅλο σύστημα τῆς ἀνωτάτης παιδείας μας. Ἂς μείνωμε καθυστερημένοι ὅσο ἡ Γαλλία, ἡ Γερμανία καὶ ἡ Ὁλλανδία, ὣς ποὺ οἱ 30 Ἑσαπῖτες νὰ μᾶς ἑτοιμάσουν ἕνα γενικώτερο πρόγραμμα παιδείας. Θὰ τὸ συζητήσωμε τότε μαζί τους. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως ἐμεῖς θὰ φροντίσωμε νὰ μὴν ὑπάρξουν.

ΑΠΛΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

Δὲν ἀντλοῦμε πολὺ εὔκολα συμπεράσματα σ' ἕνα πρόβλημα σὰν τῆς ἀνωτάτης παιδείας.

Ὁπωσδήποτε ὅμως ἡ κοινὴ κρίσις τοῦ «σώφρονος πολίτου» ὁδηγεῖται πολὺ φυσικά, αὐτονόητα θὰ ἔλεγε κανείς, σὲ ὡρισμένες ἁπλὲς ἀρχές.

α) Στὴν σημερινὴ ἐποχή, μὲ τὴν ἀνάγκη συντονισμοῦ ὅλων τῶν παραγόντων τῆς κοινωνικο - οἰκονομικῆς ζωῆς πρὸς ἐνιαία κατεύθυνσι καὶ μὲ τὴν προβλεπόμενη ταχύτατη ἐπέκτασι τῆς ἀνωτάτης παιδείας, εἶναι ὄχι μόνον ἀναπόφευκτη ἀλλὰ καὶ χρήσιμη ἡ παρέμβασι τοῦ κράτους. Ἀλλὰ...

β) Τὰ πανεπιστημιακὰ ἱδρύματα πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ εἶναι ὑψηλῆς στάθμης καὶ ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε πίεσι.

γ) Οἱ ἀνθρωπιστικὲς σπουδές, ὄχι μὲ ἀρτηριοσκληρωτικὴ μορφή, ἀλλὰ ἀνανεωμένες, ἀποτελοῦν τὸ ἀναγκαῖο συμπλήρωμα τῶν τεχνολογικῶν σχολῶν.

δ) Τὰ πανεπιστήμια ποὺ θὰ ἱδρυθοῦν σὲ διάφορες ἐπαρχιακὲς πόλεις τῆς Ἑλλάδος θὰ συμβάλουν ἀναμφίβολα στὴν πρόοδο τῆς περιοχῆς, στὴν ἄνοδο τοῦ πολιτιστικοῦ της ἐπιπέδου καὶ στὴν οἰκονομική της ἀνάπτυξι. Ὅμως, ὁ σχεδιασμός τους καὶ ὁ κύριος στόχος τους πρέπει, πρῶτον, νὰ γίνη ὀρθολογικὰ καὶ ἀφοῦ ἐξευρεθοῦν τὰ μέσα καί, δεύτερον, νὰ πραγματοποιηθῆ σὲ ἐθνικὸ καὶ ὄχι σὲ τυπικὸ ἐπίπεδο.

ε) Σημαντικώτερο ἀκόμη στοιχεῖο εἶναι ἡ συμφωνία πολιτικῶν καὶ κοινῆς γνώμης πάνω σ' ἕνα ἐλάχιστο βασικὸ πρόγραμμα γιὰ τὴν ἀνωτάτη παιδεία, πρὶν προβῆ κάθε κυβέρνησις στὴν ψήφισι καὶ τὴν ἐφαρμογὴ ἑνὸς σχετικοῦ νόμου. Ἡ παιδεία δὲν προχωρεῖ μὲ τὴν ἀναγκαστικὴ ἐπιβολὴ ἑνὸς συστήματος ἀπὸ τὴν πλειοψηφία στὴν μειοψηφία, ἀπὸ τὴν κυβέρνησι στὴν ἀντιπολίτευσι. Οἱ θετικὲς ἐξελίξεις της δημιουργοῦνται τότε μόνον, ὅταν οἱ ἀλλαγὲς ἀντιστοιχοῦν στὴν κοινὴ ἀντίληψι. Τότε μόνο καρποφοροῦν.

Σὲ τελικὴ ἀνάλυσι θὰ ἔπρεπε ἴσως πρὶν ἀπὸ ὅ,τιδήποτε ἄλλο νὰ θέταμε μὲ σωκρατικὸ τρόπο τὰ ἐρωτήματα: «Τί θέλουμε νὰ διδάξουμε; Ποιός εἶναι ὁ στόχος τῆς ἐκπαιδεύσεως; Καὶ τί εἴδους ἀνθρώπους θὰ δημιουργήσουμε γιὰ τὸ μέλλον»; Οἱ ἱκανοποιητικὲς ἀπαντήσεις σ' αὐτὰ τὰ ἐρωτήματα εἶναι σίγουρα ζωτικῆς σημασίας καὶ θὰ συμβάλουν καθοριστικὰ σὲ κάθε ὀρθὴ λύσι τοῦ γενικωτέρου προβλήματος τῆς ἀνωτάτης παιδείας μας.

● ● ●

ἄκουσα διάβασα

★ Ἡ μήτηρ γῆ εἶναι ἄστοργος· ὅ,τι γεννᾶ ἡ ἰδία τὸ καταβροχθίζει.

★ Εἰς πᾶν ἔγκλημα ἐκτὸς τοῦ διαπράξαντος αὐτό, κύριοι συνένοχοι εἶναι : πρῶτον οἱ γονεῖς καὶ δεύτερον ἡ κοινωνία.

★ Ὁ ὅρκος εἶναι συνήθης, ἀλλ' ὅρκος ἀληθὴς σπάνιος.

★ Διὰ τῆς γλώσσης τὸ πᾶν κατορθοῦται καὶ δι' αὐτῆς τὸ πᾶν ἀνατρέπεται.

★ Ἡ ἐργασία εἶναι παρηγορία τοῦ ἀνθρώπου, φρουρὸς τοῦ κακοῦ.

★ Ἡ παιδεία εἶναι ὁ φανὸς ἐν τῷ σκότει τῆς κοινωνίας.

★ Φοβερὰ εἶναι ἡ θάλασσα ἐν τρικυμίᾳ, ἀλλὰ πολὺ φοβερωτέρα εἶναι ἡ γυνὴ ἐν ἐξάψει.

★ Τὸ νὰ θέλῃς νὰ ἐκδικηθῇς, σημαίνει ὅτι ἔχεις τὸ ἔνστικτον τῆς κακουργίας, καὶ ὁ κακοῦργος δὲν κάνει τίποτε ἄλλο παρὰ ἐκδικεῖται.

★ Τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος οἱ δεσποινίδες, καλλίτερον θέλουν νὰ τὶς λέγουν εὐφυεῖς, καὶ τοῦ κόσμου, παρὰ νὰ τὶς ὀνομάζουν νοικοκυρές· τὸν τίτλον αὐτὸν τὸν ἀποστρέφονται.

★ Ὁ περιορισμὸς τῶν θηρίων εἶναι λογικός· ἀλλὰ τοῦ ἀνθρώπου ὄχι μόνον λογικὸς δὲν εἶναι, ἀλλ' ὅστις διανοηθῇ τοιοῦτον τι δέον νὰ θεωρηθῇ αἱμοχαρὴς καὶ ἀπάνθρωπος.

★ Διὰ τῆς γλώσσης τὸ πᾶν· ἡ καλὴ καὶ μελίρρυτος γλῶσσα σὲ φέρει εἰς τὴν εὐδαιμονίαν, ἡ κακὴ εἰς τὴν δυστυχίαν.

★ Χεῖρον τῆς φιλαργυρίας οὐδέν· ὁ ἄνθρωπος καθίσταται ἄχρηστος καὶ εἰς τὸν ἑαυτόν του καὶ εἰς τοὺς ἄλλους.

★ Ἡ ἄγνοια τῶν πραγμάτων μᾶς φέρει πολλάκις εἰς τὸ ἔγκλημα καὶ εἰς τὴν καταστροφήν.

★ Αἱ χεῖρες τῶν γυναικῶν εἶναι δεσμά· εἶναι ἀδύνατον ἢ μᾶλλον ἀκατόρθωτον νὰ ἐλευθερωθῇ ὁ τεσὼν εἰς αὐτάς.

★ Ἡ ὑπερβολικὴ ἀγάπη πρὸς ἕνα πρόσωπον ἀποβαίνει πολλάκις εἰς κακὸν καὶ διὰ τοὺς δύο.

★ Καὶ ἡ χειροτέρα βαθμὶς δυστυχίας ἔχει ἄλλην ἡ ὁποία τὴν ὑπερβαίνει.

★ Τὴν χαρὰν καὶ τὴν ζωὴν εἰς ἕνα σπίτι παρέχουν τὰ τέκνα.

★ Ἡ παιδεία ἀποτελεῖ θησαυρὸν ἀνεκτίμητον. Οἱ ἀποστρεφόμενοι τὸν θησαυρὸν αὐτὸν εἶναι μωροὶ καὶ τυφλοί.

Ο ΠΕΡΙΕΡΓΟΣ

ΤΑ ΣΚΗΠΤΡΑ ΚΑΙ Η ΠΡΩΤΟΠΟΡΕΙΑ ΤΗΣ ΑΝΗΚΟΥΝ

ΠΕΙΡΑΪΚΗ-ΠΑΤΡΑΪΚΗ
ντύνει, στολίζει, νοικοκυρεύει!

Μία ἀκόμη σημαντική προσφορὰ
τῆς μεγαλύτερης Ἑλληνικῆς
Βιομηχανίας Βάμβακος.

Ἀεροφωτογραφία νέων ἐγκαταστάσεων Πατρῶν

Η ΜΟΝΙΜΗ ΕΚΘΕΣΙ ΕΙΔΩΝ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ ΤΩΝ ΕΙΔΩΝ ΤΗΣ ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ - ΠΑΤΡΑΪΚΗΣ

Σέ ἕνα περιβάλλον διαρρυθμισμένο μὲ γοῦστο, ὁ ἐπαγγελματίας, ὁ διακοσμητὴς καὶ ἡ νοικοκυρά, θὰ βροῦν, ὄχι μόνο τὰ εἴδη ποὺ τοὺς ἐνδιαφέρουν, ἀλλὰ καὶ ὁλοζώντανες τὶς ἐφαρμογές τους.

ΜΟΝΙΜΗ ΕΚΘΕΣΙ ΠΕΙΡΑΪΚΗΣ-ΠΑΤΡΑΪΚΗΣ
Ὁμήρου 8

Δ Π/11

[32.1]

ΒΗΜΑ Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ 18/10/66

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΜΙΑΝ ΕΠΙΘΕΣΗ

Τοῦ Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

Γιά τόν κοινό ἄνθρωπο, καθώς καί γιά τόν ξένο πού δέν γνωρίζει πρόσωπα καί πράγματα τῆς σημερινῆς, τῆς δύσμοιρης Ἑλλάδας τοῦ 1966, εἶναι πρόβλημα ἄλυτο ὁ λόγος γιά τόν ὁποῖο μερικοί ἀπό τούς λεγόμενους πολιτικούς καί πνευματικούς μας ταγούς (ἐλάχιστοι, εὐτυχῶς) πολεμοῦν μέ τόση λύσσα τήν Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση. Καί πρίν, ἀλλά κυρίως ἀφότου τά νέα μέτρα νομοθετήθηκαν καί ἄρχισαν νά ἐφαρμόζωνται (1964), τούς ἔχει πιάσει ἕνα εἶδος ἀμόκ καί κράζουν, σέ ὅλους τούς τόνους καί μέ κάθε εὐκαιρία, ὅτι — πάει νά γίνη ἤ ἔχει κιόλας συντελεσθῆ ἕνα μεγάλο ἔγκλημα κατά τοῦ Ἔθνους καί γι' αὐτό πρέπει ἀμέσως νά διαλυθῆ τό συνωμοτικό σχέδιο νά καταργηθῆ ἡ Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση, καί νά σταλοῦν στήν ἀγχόνη οἱ πρωτεργάτες της!

Τά δύο τελευταῖα χρόνια εἶχα τήν εὐκαιρία (ἄλλοτε μέ ἐπίσημη καί ἄλλοτε μέ ἀνεπίσημη ἰδιότητα) νά ἐκθέσω τά κύρια σημεῖα τοῦ νέου Ἐκπαιδευτικοῦ μας Προγράμματος σέ ὑψηλοῦ ἐπιπέδου ἱδρύματα (UNESCO καί Institut International de Planification de l' Education στό Παρίσι, Πανεπιστήμια Temple τῆς Φιλαδέλφειας καί Buffalo τῆς Νέας Ὑόρκης), καί σέ σοβαρούς ἐπιστημονικούς κύκλους (St-Andrews τῆς Σκωτίας, Cambridge καί Nashville τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν). Ὅταν ἔλεγα ὅτι στή νομοθέτηση καί στήν ἐφαρμογή αὐτοῦ τοῦ προγράμματος συναντήσαμε καί συναντοῦμε ἀκόμη βίαιες ἀντιδράσεις ἀπό ἕνα μέρος τῆς πνευματικῆς καί τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τοῦ τόπου (ὅλους, κατά σύμπτωση, «ἀκαδημαϊκούς» ἤ ἐπίδοξους «ἀκαδημαϊκούς»), οἱ ἄνθρωποι κοιτάζονταν μεταξύ τους περίεργα καί ἀποροῦσαν. Κάποτε ἕνας μοῦ εἶπε: «Μά τόσο πίσω εἶστε ἀκόμη στήν Ἑλλάδα; Συζητεῖτε τοῦτο τόν καιρό, πού ἔχει παντοῦ ἀλλάξει ὁ ρυθμός τοῦ κόσμου, αὐτά τά τόσο αὐτονόητα πιά πράγματα;» — καί κοκκίνισα ἀπό ντροπή.

Τήν ἴδια ἀπορία αἰσθάνονται καί οἱ ἁπλοί ἄνθρωποι πού βλέπουν πόσο χαίρονται τά παιδιά τους τά νέα ἐκπαιδευτικά μέτρα στό σχολεῖο: τούς Ἀρχαίους συγγραφεῖς ἀπό δόκιμες μεταφράσεις, τά μοντέρνα Μαθηματικά, τή Γραμματική, τῆς ζωντανῆς μας γλώσσας, τά καινούργια βιβλία τῶν θρησκευτικῶν, τῆς Ἱστορίας, τῆς Βιολογίας, καί πού ἔνιωσαν βαθειάν ἀνακούφιση — ὑλική μέ τήν «δωρεάν Παιδεία», καί ἠθική μέ τό «ἀκαδημαϊκό ἀπολυτήριο». Ρωτοῦν μέ ἀμηχανία: «Γιατί αὐτό τό μένος τῶν ἐχθρῶν τῆς Μεταρρύθμισης; Τί ἔπαθαν οἱ ἀντίθετοι καί μαίνονται μέ τόσο πάθος ἐναντίον τῶν ὑποστηρικτῶν της; Ποιό εἶναι τό ἔγκλημα πού γίνεται τάχα εἰς βάρος τῶν παιδιῶν μας καί τοῦ Ἔθνους, καί δέν τό καταλαβαίνομε; Ἢ ἐμεῖς εἴμαστε ἠλίθιοι, ἤ ἐκεῖνοι δέν εἶναι καλά στήν ὑγεία τους...».

Ἐν τούτοις ἡ ἐπίθεση συνεχίζεται μέ ἀμείωτη βιαιότητα, ἀπό τούς ἴδιους κύκλους πάντοτε. Ὅσο μάλιστα οἱ κύριοι αὐτοί βλέπουν ὅτι παρά τίς κάθε λογῆς ὑπονομεύσεις τό οἰκοδόμημα ὄχι μόνο δέν γκρεμίζεται, ἀλλά βαστάει γερά (ἀπόδειξη ὅτι ἡ ἀλήθεια εἶναι πάντοτε στερεώτερη ἀπό τό ψεῦδος), τόσο γίνονται πιό πικροί καί πιό ἄγριοι.

❁

Ἰδού μιά τελευταία περίπτωση πού, ἐπειδή συνδέεται μέ τό ὄνομα ἑνός διακεκριμένου δημοσιογράφου, ἀξίζει νά μᾶς ἀπασχολήση.

Ὅταν ὁ Γιῶργος Θεοτοκᾶς ἀπό τίς στῆλες τοῦ «Βήματος» ἐπιτίμησε τόν πρόεδρο τῆς Ἀκαδημίας κ. Κωνσταντῖνο Τσάτσο γιά τήν ἀπρεπῆ, τήν ὑβριστική δημοσιογραφική του ἐπίθεση κατά τῶν λογίων πού εἶχαν τόν πατριωτισμό καί τό σθένος νά ὑψώσουν τή φωνή τους καί νά ζητήσουν τήν κάθαρση ἀπό τίς διαπραττόμενες σήμερα στόν τόπο μας πολιτικές ἀσχημίες, ὁ κ. Θεοφύλακτος Παπακωνσταντίνου θεώρησε σκόπιμο νά παρέμβη στό διάλογο καί νά... κατακεραυνώση μέ ἕνα ὀξύ καί σαρκαστικό ἄρθρο, δημοσιευμένο σέ ἀπογευματινήν ἐφημερίδα τῆς 12ης Ὀκτωβρίου τό «τριμελές κολλέγιον», τούς «τρεῖς μονοπωλητάς πάσης ἐθνικῆς ἀρετῆς», ὅπως ἀποκαλεῖ τόν καθηγητή Φαίδωνα Βεγλερῆ, τόν Γιῶργο Θεοτοκᾶ καί ἐμένα. Γιά νά μᾶς... συντρίψη μάλιστα, ὅπως πιστεύει, μᾶς θέτει τρία «ἀποστομωτικά» ἐρωτήματα καί μᾶς προκαλεῖ ν' ἀπαντήσωμε. Στά περισσότερα τοῦ ἀπάντησε ἤδη μέ τή σιδερένια λογική του ὁ Γιῶργος Θεοτοκᾶς («Βῆμα» τῆς 15ης Ὀκτωβρίου). Ἐγώ θά δώσω σήμερα ἀπάντηση στό ἐρώτημα πού μέ ἀφορᾶ περισσότερο, στό ἐκπαιδευτικό. (Δέν δυσκολεύομαι καθόλου ν' ἀποκριθῶ καί στά ἄλλα, ἀλλά τότε θά ἤμουν ὑποχρεωμένος νά θέσω κ' ἐγώ μέ τή σειρά μου στόν κ. Θ. Παπακωνσταντίνου μερικά ἀρκετά ἐνοχλητικά ἐρωτήματα, καί ἡ συζήτησή μας θά ἔπαιρνε μιά τροπή πού δέν τήν ἐπιθυμῶ).

Ἐρωτᾶ ὁ ἐπικριτής μας:

1. Ποιά γνώμη ἔχομε «διά τόν τρόπον μέ τόν ὁποῖον ἐπεβλήθη ἡ ἐκπαιδευτική μεταρρύθμισις καί διά τάς τραγικάς συνεπείας της εἰς βάρος τῆς μορφωτικῆς στάθμης τοῦ Ἔθνους».

2. «Εἰς ποίαν χώραν, ἀπό τάς τόσας πού προέβησαν εἰς μεταρρύθμισιν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματός των, διεπράχθη παρόμοιον ἔγκλημα».

3. «Ποῦ συνέβη νά ἐφαρμόζωνται νέα ἀναλυτικά προγράμματα, χωρίς προηγουμένως νά ἔχουν ἑτοιμασθῆ τά διδακτικά βιβλία».

4. «Εἰς ποίαν χώραν ἠγνοήθη τόσον κτηνωδῶς (ἐγώ ὑπογραμμίζω τή λέξη, γιά νά φανῆ μέ πόση λεπτότητα διατυπώνει τίς κατηγορίες του ὁ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου) διά λόγους κομματικῆς δημοκοπίας, ἡ ἀνάγκη τῆς ὑλικῆς προπαρασκευῆς (κτήρια, μέσα, βοηθήματα, προσωπικόν) καί τῆς κλιμακώσεως».

❁

Ἀπάντηση:

1. Ἡ Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση δέν «ἐπεβλήθη», ἀλλά νομοθετήθηκε ὕστερ' ἀπό μακρές συζητήσεις στή Βουλή καί ἐξονυχιστικήν ἐπεξεργασία τοῦ κειμένου της ὁμαλώτατα' ὅπως ὅλοι οἱ νόμοι τοῦ Κράτους. Τήν ψήφισε δηλαδή ἡ μεγάλη πλειοψηφία τῆς Νομοθετικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Βουλῆς. Ὅσο γιά τίς «τραγικές συνέπειές» της εἰς βάρος τῆς μορφωτικῆς στάθμης τοῦ Ἔθνους... αὐτές δέν ἐφάνηκαν, δέν ἦταν δυνατόν νά φανοῦν ἀκόμη, γιατί ἐφαρμόσθηκε ἐπί δύο μόλις σχολικά ἔτη (1964—65 καί 1965—66) — καί μάλιστα μέσα σέ δυσκέρειες καί ἐμπόδια πού παρεμβάλλονται ἄνωθεν γιά νά μήν ἐπιτύχη. Πῶς προεξοφλεῖται τό ἀποτέλεσμα τῆς μεταβολῆς, ἀφοῦ αὐτή δέν ἔχει ὁλοκληρωθῆ;

2. «Παρόμοιον ἔγκλημα» οὔτε σέ ἄλλη χώρα ἔχει διαπραχθῆ, ἀλλ' οὔτε καί στή δική μας. Στό ἄρθρο μου: «Μέ ἀνοιχτά χαρτιά» («Βῆμα» τῆς 4ης Αὐγούστου 1966) ἀπευθυνόμενος στόν ἀρχηγό τῆς Ε.Ρ.Ε. κ. Παναγιώτη Κανελλόπουλο διατύπωσα τά 10 κύρια μέτρα πού καθιερώνει ἡ Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση ὅπως ἐγκαινιάσθηκε ἀπό τήν Κυβέρνηση Γ. Παπανδρέου. Ἂς λάβη τόν κόπο ὁ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου νά τά διαβάση καί νά μᾶς πῆ συγκεκριμένα ποιό ἤ ποιά ἀπ' αὐτά, ἐφαρμοζόμενα στό σχολικό μας καθεστώς, θά ἀποτελέσουν ἔγκλημα κατά τοῦ Ἔθνους. Καί τότε κουβεντιάζομε. Αὐτή τήν παράκληση ὑπέβαλα καί πρός τόν κ. Π. Κανελλόπουλο' ἀλλ' ἐκεῖνος ἔκρινε (πολύ ὀρθά) φρόνιμο νά μήν ἀπαντήση.

3. Ὅταν ἀναμορφώνεται τό σύστημα σπουδῶν στά σχολεῖα, μέ βάση μερικές νέες ἀρχές πού ὑπαγορεύονται ἀπό τίς πνευματικές καί κοινωνικές ἐξελίξεις, συντάσσεται γρήγορα ἕνα νέο ἀναλυτικό πρόγραμμα πού ἔχει πάντοτε τό χαρακτήρα τῆς προσωρινότητας (τηρεῖται ἕως ὅτου μέ τήν πράξη φανοῦν οἱ ἀδυναμίες καί τά χάσματά του, ὁπότε διατυπώνεται τό ὁριστικό). Ἡ ἐφαρμογή τοῦ προγράμματος

→ Συνέχεια εἰς τήν = 7ην σελίδα

[32.2]

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΕ ΜΙΑΝ ΕΠΙΘΕΣΗ

Τοῦ Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ

(Συνέχεια ἐκ τῆς 1ης σελίδος) τούτου ἀρχίζει ἀμέσως — καὶ παράλληλα ἑτοιμάζονται τὰ νέα διδακτικὰ βιβλία ποὺ ἀπαιτοῦν χρόνο. Στὸ διάστημα αὐτὸ χρησιμοποιοῦνται, φυσικά, τὰ ὑπάρχοντα. Στὴν ἔσχατη ἀνάγκη καὶ χωρὶς βιβλίο μπορεῖ νὰ διδάξη (μὲ καλύτερα μάλιστα ἀποτελέσματα) ὁ ἱκανὸς δάσκαλος — Τοῦτο, φυσικά, προϋποθέτει ὅτι στὴν Κεντρικὴ Διοίκηση τῆς Παιδείας ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ πιστεύουν στὴ Μεταρρύθμιση καὶ ἔχουν τὴν πρόθεση νὰ ἐργασθοῦν σκληρὰ καὶ μὲ εἰλικρίνεια, γιὰ νὰ συντομευθῆ ὅσο γίνεται περισσότερο ἡ ἀναπόφευκτα δύσκολη μεταβατικὴ περίοδος ἀπὸ τὸ παλαιὸ στὸ νέο σχολικὸ καθεστώς. Ἔτσι μεταρρυθμίζουν τὰ ἐκπαιδευτικά τους συστήματα ὅλες οἱ πολιτισμένες χῶρες τοῦ κόσμου. Γιατί ἂν κάνουν τὴν ἀπερισκεψία νὰ περιμένουν πρῶτα νὰ συμπληρωθῆ ὁλόκληρη ἡ προετοιμασία τῆς ἀλλαγῆς (δηλαδὴ μιὰν 20ετία τουλάχιστο) καὶ ὕστερα νὰ ξεκινήσουν, ἡ Μεταρρύθμισή τους (μὲ τὸ ρυθμὸ ποὺ ἐξελίσσεται σήμερα ὁ κόσμος) θὰ ἔχη τὴν ὥρα ἐκείνη γεράσει καὶ θὰ εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀντικατασταθῆ ἀπὸ μιὰ νεώτερη...

4. Πουθενά, ἀλλ' οὔτε κ' ἐδῶ «ἠγνοήθη κτηνωδῶς» ἡ ἀνάγκη τῆς «κλιμακώσεως», ὅπως ἰσχυρίζεται ὁ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου. Ἡ ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευση τῶν 9 ἐτῶν ποὺ ὁρίζει ὁ νέος νόμος, δὲν ἔχει ἀρχίσει ἀκόμη, καὶ ὅταν θὰ ἀρχίση θὰ ἐπιβληθῆ σταδιακά. Γιὰ τὴν ὥρα ἔχει γίνει μόνο στόχος καὶ ὑποχρέωση γιὰ τὴν Πολιτεία μας. Καὶ μόνο ἐνθαρρύνονται ὅσα παιδιὰ τελειώνουν τὸ Δημοτικὸ νὰ προχωρήσουν πρὸς τὸ αὐθύπαρκτο τριετὲς Γυμνάσιο, γιὰ νὰ μορφωθοῦν ἀριτιώτερα. Πῶς ἐνθαρρύνονται; Μὲ τὴν κατάργηση τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων καὶ τὴν καθιέρωση τῆς «δωρεὰν παιδείας». Καὶ τὸ νέο πρόγραμμα μαθημάτων ἄρχισε νὰ ἐφαρμόζεται ὄχι διαμιᾶς καὶ σὲ ὅλες τὶς τάξεις τῆς Μέσης Παιδείας συγχρόνως (αὐτὸ θὰ ἦταν παραλογισμός) ἀλλὰ βαθμιαία—σύμφωνα μὲ ρητὴν ἐπιταγὴ τοῦ νόμου. Τὸ 1964–65 ἐφαρμόσθηκε μόνο στὴν Α' τάξη τοῦ Γυμνασίου. Τὸ 1965–66 στὴν Α' καὶ στὴ Β'. Ἐφέτος θὰ ἐφαρμοσθῆ στὴν Α', στὴ Β' καὶ στὴ Γ'. Καὶ οὕτω καθεξῆς. Εἶναι ἢ δὲν εἶναι τοῦτο κλιμάκωση καὶ προπαρασκευὴ γιὰ τὴν ὁλοκλήρωση; — Ὑπὸ τὸν ὅρο, φυσικά, ὅτι αὐτὴ ἡ μεταβατικὴ πάλι περίοδος θὰ χρησιμοποιηθῆ ἐντατικὰ καὶ ἕως τὸ ἐλάχιστο μόριο τοῦ χρόνου, γιὰ νὰ κλείση τὸ γρηγορώτερο. Τὸ κάναν αὐτὸ οἱ διοικοῦντες ὕστερ' ἀπὸ τὴ μοιραία 15 Ἰουλίου 1965 τὸ ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας; Ἂς ζητήση πληροφορίες ὁ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, καὶ ἂς ἐπιρρίψη τὶς εὐθύνες σ' ἐκείνους ποὺ τοὺς ἀνήκουν.

❁

Ὁ ἐπίλογός μου θὰ εἶναι βραχύς.

Ἐρωτᾶ ὁ ἐπικρίτης μας:— Γιατί κλείνομε (ὡς «τριὰς» τοῦ κολλεγίου) τὰ μάτια μας «πρὸ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ χάους» ποὺ δημιούργησε ἡ Μεταρρύθμιση;

Θέλομε πραγματικὰ κρέμασμα καὶ οἱ τρεῖς... Ἀλλὰ μαζὶ μ' ἐμᾶς πρέπει νὰ σταλοῦν στὴν ἀγχόνη καὶ οἱ 30 χιλιάδες λειτουργοὶ τῆς Στοιχειώδους Παιδείας καὶ οἱ 10 χιλιάδες λειτουργοὶ τῆς Μέσης Παιδείας ποὺ μὲ τὸ στόμα τῶν Διοικήσεων τῶν Ὁμοσπονδιῶν τους διαδηλώνουν σὲ ὅλες τὶς Συνελεύσεις τῶν Κλάδων τὴν πίστη τους στὴν Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση μαζὶ μὲ τὸ ἔντονο αἴτημα νὰ μὴ θιγῆ ἀλλὰ νὰ ὁλοκληρωθῆ ἡ ἐφαρμογή της. Καὶ ὄχι μόνο οἱ Δάσκαλοι πρέπει νὰ κρεμαστοῦν, ἀλλὰ καὶ οἱ Γονεῖς τῶν παιδιῶν ποὺ μὲ τὸ στόμα τῆς Συντονιστικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν Συλλόγων τους ἐδῶ στὴν πρωτεύουσα ἔχουν κατ' ἐπανάληψη διατυπώσει τὴν ἴδια πίστη καὶ τὴν ἴδια ἔκκληση πρὸς τὴν κυβέρνηση. (Ποτὲ ἄλλοτε δὲν εἶχε σημειωθῆ τὸ φαινόμενο τοῦτο στὴ νεώτερη ἱστορία μας· ἀπόδειξη ὅτι ἡ Μεταρρύθμιση ἱκανοποιεῖ ζωτικὲς ἀνάγκες τοῦ λαοῦ μας). Τί περίεργο πρᾶγμα! νὰ γνωρίζη ὁ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου καὶ οἱ ὁμοϊδεάτες του ὅτι βρισκόμαστε σὲ «ἐκπαιδευτικὸ χάος», καὶ τοῦτο νὰ μὴ τὸ ξέρουν, ἢ νὰ τὸ ἀποσιωποῦν ἐγκληματικά, ἐκεῖνοι ἴσα-ἴσα ποὺ ὄχι μόνο ἁρμοδιότητα ἀλλὰ καὶ συμφέρον ἔχουν νὰ μὴν ὑπάρξη αὐτὸ τὸ χάος: οἱ Ἐκπαιδευτικοὶ καὶ οἱ Γονεῖς...

Λυποῦμαι εἰλικρινῶς γιατὶ ἀνθρωποι μὲ τὰ ἀναμφισβήτητα προσόντα τοῦ κ. Θ. Παπακωνσταντίνου, ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ βοηθήσουν οὐσιαστικὰ στὴν Ἐκπαιδευτικὴ Ἀναγέννηση τῆς χώρας μας, προσφέρουν τὴν ἄξια πέννα τους στοὺς ἐχθροὺς τῆς προόδου. Ἂς βεβαιωθοῦν ὅτι τὰ πύρινα ἄρθρα ποὺ γράφουν ἀπάνω σ' αὐτὸ τὸ θέμα (ἴσως ἀπὸ ὑποβολιμαῖες πληροφορίες ποὺ τοὺς προμηθεύουν χρεωκοπημένοι Ἐκπαιδευτικοί) δὲν θὰ μείνουν ἀνάμεσα στὶς καλὲς σελίδες ποὺ ἔχουν δώσει στὴ δημοσιογραφία μας.

σέ πρόχειρα σκίτσα, σάν αὐτό ἐδῶ. Ἡ διαδικασία τους εἶναι περίπλοκη, καί ὄχι πάντοτε σαφής. Ἄλλοτε προηγοῦνται καί ὀργώνουν τό ἔδαφος καί ἄλλοτε συμβαδίζουν καί συμπράττουν μέ τίς φανερές φάλαγγες τῆς πορείας δυνάμεις ἀφανεῖς (οἰκονομικές μεταλλαγές, πολιτικές πρωτοβουλίες, ἀκόμη καί συμπτώσεις ἤ θανάσιμα λάθη τακτικῆς κ.ο.κ.) πού μόνον ἀφοῦ συντελεσθῆ ὁ κοινωνικός καί πνευματικός μετασχηματισμός ἀποκαλύπτονται. Ἐξ ἄλλου δέν μπορεῖ ποτέ νά σταθμιστῆ μέ ἀκρίβεια ὁ γενεσιουργός ρόλος τῆς δημιουργικῆς προσωπικότητας μέσα στίς πολύμορφες κοινωνικές ζυμώσεις πού προωθοῦν ἤ καθυστεροῦν τήν ἱστορική μεταβολή· ἡ μεγαλοφυΐα ἄλλοτε προτορεύεται καί ἀνοίγει τό δρόμο, ἄλλοτε ἀκολουθεῖ καί τόν στερεώνει. Ας μή φαντασθοῦμε λοιπόν ὅτι ἀπό τό παλαιό πρός τό νέο καθεστώς ἡ μετάβαση ἔγινε μόλις χτύπησαν ἀπάνω στό βράχο τό μαγικό ραβδί τους μερικά προνομιοῦχα πνεύματα... Πάντως βέβαιο (κατά τήν ὑπόθεσή μας) εἶναι τό γεγονός ὅτι τό πνευματικό πρόσωπο τῆς Εὐρώπης ἄλλαξε βαθιά στούς χρόνους μας μέ τήν ἀπελευθέρωση τῶν ἀπωθημένων ἀπό τήν κυριαρχία τῆς raison raisonande δυνάμεων τῆς ζωῆς — τῶν στοιχείων πού (καθώς ἐμάθαμε ἀπό τή σύγχρονη φιλοσοφία νά λέμε) ἀποτελοῦν τήν ἄλλη, τήν ὑπαρξιακή διάσταση τοῦ ἀνθρώπου.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Ὑστερόγραφο:

Μέ τόν βάναυσο τρόπο πού ἔγραψε σέ ἀπογευματινήν ἐφημερίδα τῆς 22ας Ὀκτωβρίου γιά τήν Ἐκπαιδευτική Μεταρρύθμιση καί τούς ἐργάτες της ὁ κ. Θεοφύλακτος Παπακωνσταντίνου, ἔδειξε ὅτι εἶναι ἀνάξιος ἀπαντήσεως. Ἔκαμα λάθος ν' ἀπαντήσω στήν πρώτη του ἐπίθεση («Τό Βῆμα» τῆς 18ης Ὀκτωβρίου). Δέν θά τό ξανακάμω. Ἄλλωστε τά λόγια εἶναι περιττά. Ὁ καθένας μας ἔχει τή δική του ἱστορία. Καί ὁ τόπος μας εἶναι μικρός. Ὅλοι λοιπόν μᾶς ξέρουν.

ΒΗΜΑ 27-10-1966 Ε. Π. Π.

27 Οκτ. 1966

ΒΗΜΑ

Εκπ. Μεταρύθμιση

Νά μρω- μιά αρχή

του έρθρου

12/ΟΚΤ./1966 / Τετάρτη ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ [34]

Ο κ. Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΣΧΟΛΙΑΖΕΙ ΕΛΕΥΘΕΡΩΣ ΤΗΝ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ

Αἱ συνέπειαι τῆς ἐπαναστάσεως

ΟΥΔΕΜΙΑ ΠΡΟΝΟΙΑ ΕΛΗΦΘΗ ΔΙΑ ΤΗΝ ΘΕΜΕΛΙΩΣΙΝ ΤΗΣ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ

ΕΙΣ ΟΛΑΣ σχεδὸν τὰς χώρας ἔγινε μεταπολεμικῶς προσαρμογὴ τῆς παιδείας εἰς τὰς νέας ἀνάγκας καὶ ὑπὸ τὸ φῶς τῶν νέων ἐπιστημονικῶν δεδομένων. Μὲ προσοχήν, ὅμως, μὲ συνείδησιν εὐθύνης, μὲ σύνεσιν, κατόπιν ὡρίμου μελέτης καὶ μακρῶν συζητήσεων, ἔπειτα ἀπὸ μεθοδικὴν προπαρασκευὴν τῶν «ὑλικῶν» προϋποθέσεων ἐπιτυχοῦς ἐφαρμογῆς καί, πρὸ πάντων, (ὅπου ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἐλευθερία) μὲ κριτήρια ὄχι κομματικὰ καὶ πολιτικά, ἀλλὰ ἐπιστημονικὰ καὶ ἐθνικά. Διότι αὐτὸ εἶναι «μεταρρύθμισις». Εἰς τὴν Ἑλλάδα, μόνον, ἡ ὁποία ἐχρειάζετο καὶ αὐτὴ ἀναμφισβητήτως τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισίν της, ἔγινεν ἀντ' αὐτῆς ἐπανάστασις μὲ ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ φανατισμοῦ, τῆς μονομερείας, τῆς τυφλώσεως, τῆς περιφρονήσεως πρὸς τὸν ἄνθρωπον — ἐν ὀνόματι του πάντοτε.

Διανύομεν ἤδη τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἐπαναστάσεως αὐτῆς καὶ ζῶμεν τὰς συνεπείας της. Ποτὲ ἄλλοτε δὲν εὑρέθη εἰς τὸ σημερινὸν σημεῖον ἀποδιοργανώσεως ἡ ἑλληνικὴ ἐκπαίδευσις. Εἰς τὴν διάρθρωσιν ἐπεβλήθησαν ριζικαὶ μεταβολαί. Ἐξεπονήθησαν νέα ἀναλυτικὰ προγράμματα, διάφορα τελείως ἐκείνων, ποὺ ἴσχυον μέχρι τοῦ 1964. Ὑιοθετήθησαν μέτρα, τὰ ὁποῖα διώγκωσαν ἀποτόμως τὸν ἀριθμὸν τῶν μαθητῶν τῆς μέσης ἰδίως ἐκπαιδεύσεως. Ἐδημιουργήθησαν ἀνάγκαι προσωπικοῦ, βιβλίων, κτιρίων, μέσων ὑλικῶν, τεράστιαι. Καὶ διὰ τὴν θεμελίωσιν τῆς συγκλονιστικῆς αὐτῆς μεταβολῆς οὐδεμία ἐλήφθη πρόνοια. Μοιραῖον ἀποτέλεσμα τῆς ἐπαναστατικῆς αὐτῆς «αἰσιοδοξίας» (τὴν ὁποίαν ὁ ἀρχιτέκτων τῆς ἐπαναστάσεως διετύπωσε πέρυσι τὸν Ἰούλιον μὲ τὴν ἐνώπιον τῶν λειτουργῶν τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως δήλωσιν ὅτι «ἔπρεπεν, ἐπὶ τέλους, νὰ εὑρεθῇ ἕνας τρελλὸς» διὰ νὰ τὰ κάμῃ αὐτά) εἶναι τὸ σημερινὸν χάος.

Χρειάζονται 1.200 ἀκόμη δημοδιδάσκαλοι καὶ 2.000 καθηγηταί. Χρειάζονται 10.000 ἀκόμη αἴθουσαι διὰ τὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν καὶ 5.000 διὰ τὴν μέσην, ὥστε νὰ στεγασθοῦν ὑποφερτὰ τὸ 1.000.000 μαθητῶν τῶν δημοτικῶν σχολείων καὶ αἱ 320.000 μαθητῶν γυμνασίων καὶ λυκείων. Χρειάζονται διὰ τὰς ἓξ τάξεις τῶν δύο κύκλων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως ἄνω τῶν 120 νέων διδακτικῶν βιβλίων καὶ δὲν ὑπάρχουν τὴν στιγμὴν αὐτήν, ἐγκεκριμένα καὶ ἠλεγμένα, περισσότερα τῶν 5—6.

Κατάστασις ἐφιαλτική

ΣΥΝΕΠΕΙΑ: Ἑκατοντάδες δημοτικῶν σχολείων κλειστὰ εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐλλείψει διδασκάλων. Πολλὰ ἐκ τῶν λειτουργούντων ἔχουν 60—80 μαθητὰς κατὰ διδάσκαλον. Εἰς τὴν μέσην ἐκπαίδευσιν ἡ κατάστασις ἔχει καταντήσει ἐφιαλτική. Ὑπάρχουν σχολεῖα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα λείπουν 20 καθηγηταί. Ἄλλα — μὲ μαθητὰς 1.300 — χωρὶς οὔτε ἕνα φυσικὸν καὶ μαθηματικόν. Ἐντὸς τῆς πρωτευούσης ἔχομεν γυμνάσιον - λύκειον 1.000 μαθητῶν, ὅπου τὸ σύνολον τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν λυκειάρχην. Ἄλλοῦ 1.400 μαθηταὶ συνωθοῦνται εἰς 10 αἰθούσας. Λειτουργοῦν τάξεις εἰς τὰς ἐπαρχίας μὲ 100—120 μαθητρίας, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ περισσότεραι ἵστανται ὀρθιαι καὶ λιποθυμοῦν ἀπὸ τὴν ἐξάντλησιν. Εἰς πολλὰ γυμνασια διδάσκουν φυσικήν, χημείαν, μαθηματικά, θεολόγοι καὶ φιλόλογοι. Εἰς τὰ περισσότερα, πειραματικὴ διδασκαλία δὲν γίνεται. Ἡ διάρκεια τῆς «ὥρας διδασκαλίας» ἔχει περιορισθῇ εἰς 35 λεπτὰ διὰ νὰ καλύπτεται ὁ τύπος καὶ εἰς πλεῖστα σχολεῖα μαθήματα γίνονται μόνον τὸ πρωὶ ἢ μόνον τὸ ἀπόγευμα. Διὰ ν' ἀντιμετωπισθῇ τὸ πρόβλημα τῶν βιβλίων ἐπετράπη σιωπηρῶς ἢ ρητῶς ἡ χρησιμοποίησις διαφόρων παλαιῶν ἢ ἐσπευσμένως γραφέντων, τὰ ὁποῖα εἶναι πανάκριβα, διότι δὲν ἔχουν ἐκδοθῇ ἀπὸ τὸν Ο.Ε.Δ.Β. (καὶ ἔτσι ἡ διαβόητος «δωρεὰν παιδεία» ἔχει καταντήσει ἐμπαιγμός). Καὶ οἱ καρποί: Ἡ στάθμη τῶν ὑποψηφίων τοῦ «ἀκαδημαϊκοῦ ἀπολυτηρίου» ἔφθασεν ἐφέτος εἰς τὸ χαμηλότερον δυνατὸν ἐπίπεδον, μολονότι τὰ θέματα ποὺ ἐδόθησαν ἦσαν εὔκολα.

Αὐτὰ εἶχα ὑπ' ὄψιν ὅταν μὲ τὸ ἄρθρον μου τῆς 12ης Ὀκτωβρίου ὑπέβαλλα ὡρισμένα ἐρωτήματα πρὸς τὴν «τριάδα» τῶν διανοουμένων, ποὺ «ἀπὸ τὸ καλοκαίρι τοῦ 1965 ἀρθρογραφοῦν γιὰ νὰ ὑπερασπίσουν τὶς δημοκρατικές τους ἀπόψεις». Ἁπλᾶ ἦσαν βασικῶς τὰ ἐρωτήματα: Γνωρίζουν καμμίαν χώραν, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις νὰ ἔχῃ προκαλέσει παρόμοιον χάος; Εἶναι εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν κατάστασιν; Δὲν τοὺς συγκινεῖ ἡ δοκιμασία, τὴν ὁποίαν ὑφίστανται διδάσκοντες καὶ διδασκόμενοι; Διεξοδικὴν ἀπάντησιν εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ ἀνέλαβε νὰ δώσῃ ὁ κ. Εὐάγγ. Παπανούτσος, ὁ ἀρχιτέκτων καὶ ὑπεύθυνος τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως. Καὶ τὴν ἔδωσε τὴν περασμένην Τρίτην. Ὄχι ὅμως ὡς ἐπιστήμων καὶ διανοούμενος, ἀλλὰ ὡς πολιτικός. Διότι ἀπὸ τριετίας ἔχει ἐξαποστείλει εἰς ἄδειαν τὰς δύο βασικὰς ἰδιότητάς του. Ἡ πολιτικὴ μὲ τὴν δύναμιν, ποὺ ἐξασφαλίζει, φαίνεται ὅτι προσφέρει ἀκατανίκητον καὶ ἀπορροφητικὴν ἡδονήν...

Ὅταν ὁ κ. Παπανούτσος διετήρει τὴν ἐπιστημοσύνην του, ἐπρότεινε καὶ ἔγραφε τὰ ἑξῆς διὰ τὸ ἴδιον ἀκριβῶς πρόβλημα, ἡ λύσις τοῦ ὁποίου τοῦ ἀνετέθη καὶ τὸ 1964 ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἑνώσεως Κέντρου: «Ἡ μεταρρύθμισις τῶν σχολείων τῆς μέσης παιδείας πρέπει νὰ κλιμακωθῇ εἰς μακρὰν περίοδον χρόνου (ὀκταετίαν τὸ ὀλιγώτερον), καὶ ἕκαστον μέρος της νὰ τίθεται εἰς ἐφαρμογὴν μόνον ἐφ' ὅσον πραγματοποιοῦνται αἱ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν του ἀπαραίτητοι προϋποθέσεις (ἐξασφάλισις διδακτικῶν χώρων, μετακίνησις διδακτικοῦ προσωπικοῦ, σύνταξις ἀναλυτικῶν προγραμμάτων, συγγραφὴ βιβλίων, προμήθεια διδακτικῶν ὀργάνων κ. λ.π.). Διὰ νὰ ἐφαρμοσθῇ ἐπιτυχῶς καὶ νὰ ἀποφευχθοῦν σφάλματα ἐπικίνδυνα, πρέπει ἀπὸ τοῦδε νὰ ληφθῇ σειρὰ ὁλόκληρος διοικητικῶν καὶ νομοθετικῶν μέτρων». (Ε. Παπανούτσου: Περὶ τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, εἰς «Πορίσματα Ἐπιτροπῆς Παιδείας» 1958 σ. 117).

Αὐτοχειροτόνητος σφραγίς

ΤΩΡΑ, καὶ ἀπὸ τριετίας, ἀφ' ὅτου μὲ τὰ ἴδια, τὰ ὀρθὰ καὶ ἐπιστημονικὰ κριτήρια ἐλέγχω τὸν τρόπον ἐφαρμογῆς τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, μοῦ ἀπαντᾶ ὅτι «προσφέρω τὴν ἄξια πέννα μου στοὺς ἐχθροὺς τῆς προόδου». Καὶ καλεῖ ὡς μάρτυρας ὑπερασπίσεώς του ἀλλοδαποὺς καὶ ἐντοπίους. Οἱ ἀλλοδαποὶ εἶναι διάφοροι «σοβαροὶ ἐπιστημονικοὶ κύκλοι», ποὺ ἐνημερώθησαν ἐκ μέρους του περὶ τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ ποὺ — γράφει — ὅταν τοὺς ἐξέθεσε τὰς ἀντιδράσεις, τὰς ὁποίας συνήντησεν εἰς τὴν νομοθέτησιν καὶ τὴν ἐφαρμογήν της, τὸν ἠρώτησαν: «Μὰ τόσο πίσω εἶστε ἀκόμη στὴν Ἑλλάδα;». Καὶ αὐτὸς «κοκκίνισε ἀπὸ ντροπή». Ἐὰν ὅμως εἶχε τὴν εἰλικρίνειαν νὰ τοὺς περιγράψῃ τὸν τρόπον ἐφαρμογῆς καὶ τὰς συνεπείας της, πολὺ φοβοῦμαι ὅτι θὰ τὸν ἐρωτοῦσαν: «Μὰ δὲν λυπηθήκατε τὰ παιδιά;»

Οἱ ἐντόπιοι μάρτυρες ὑπερασπίσεως, τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖται, εἶναι: Οἱ «ἁπλοῖ ἄνθρωποι»· αἱ διοικήσεις τῶν ὁμοσπονδιῶν διδασκάλων καὶ λειτουργῶν μέσης ἐκπαιδεύσεως καὶ κάποια «συντονιστικὴ ἐπιτροπὴ» συλλόγων γονέων καὶ κηδεμόνων Ἀθηνῶν. Καὶ οἱ μὲν «ἁπλοῖ ἄνθρωποι» — κατὰ τὸν κ. Παπανούτσον — «βλέπουν πόσο χαίρονται τὰ παιδιά τους τὰ νέα ἐκπαιδευτικὰ μέτρα στὰ σχολεῖα» («τοὺς ἀρχαίους ἀπὸ δόκιμες μεταφράσεις — σ.σ. ποιές; —, τὰ μοντέρνα μαθηματικὰ — σ.σ. ποῦ τὰ εἶδαν; —, τὰ καινούργια βιβλία θρησκευτικῶν — σ.σ. ἓν μόνον καὶ αὐτὸ ἐγκριθὲν δι' ἕν ἔτος «κατ' ἄκραν ἐπιείκειαν» —, ἱστορίας — σ. σ. ἐπίσης ἓν μόνον —, βιολογίας») καὶ διερωτῶνται: «Τί ἔπαθαν οἱ ἀντίθετοι καὶ μαίνονται; Ἢ ἐμεῖς εἴμαστε ἠλίθιοι ἢ ἐκεῖνοι δὲν εἶναι καλὰ στὴν ὑγεία τους». Αἱ διοικήσεις «διαδηλώνουν σὲ ὅλες τὶς συνελεύσεις τὴν πίστη τους στὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση». Καὶ ἡ «συντονιστικὴ ἐπιτροπὴ» κατ' ἐπανάληψι «ἔχει διατυπώσει τὴν ἴδια πίστη».

Ἤλπισα ὅτι θὰ εἶχα ἕνα σοβαρὸν διάλογον μὲ τὸν κ. Παπανούτσον (μὲ ἐπιχειρήματα ὄχι τοῦ τύπου: «Μερικοὶ ἰσχυροὶ ἔχουν συμφέρον καὶ πρόγραμμα: Νὰ μὴ μάθουν πολλὰ γράμματα τὰ παιδιά μας· νὰ μὴν ἀνοίξουν τὰ μάτια τους· νὰ μὴν ἀνθίσῃ καὶ μοσκοβολήσῃ ἡ ψυχή τους», ποὺ προϋποθέτουν ἠλιθίους ἀναγνώστας). Ὅπως βλέπετε ὅμως διεψεύσθην. Διότι: Ἡ ἐπιστράτευσις τῶν «ἁπλῶν ἀνθρώπων» ὡς ἐπιχειρήματος, δὲν χρησιμοποιεῖται οὔτε εἰς τὸ Κογκό, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον ὅτι ἠμπορεῖ ἐξ ἴσου ἀδιαμαρτυρήτως νὰ γίνῃ καὶ ἀπὸ τὸν ἀντίπαλον. Ἡ ἐπίκλησις τῶν διοικήσεων δὲν ἔχει ἀξίαν, ἐφ' ὅσον οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοὶ ἐκ τοῦ νόμου στεροῦνται τοῦ δικαιώματος νὰ ἐκφράζουν ἀτομικῶς δημοσίᾳ γνώμην (πέραν τοῦ ὅτι καὶ ἂν τὸ εἶχαν θὰ ὑπέκειντο εἰς ἐξοντωτικὰ ἀντίποινα). Καὶ ἡ «συντονιστικὴ ἐπιτροπὴ» εἶναι μία αὐτοχειροτόνητος, γνωστῆς προελεύσεως σφραγίς, διὰ τὴν ἐξακρίβωσιν τῆς ποιότητος καὶ τῆς ἐξαρτήσεως τῆς ὁποίας ἀρκεῖ ἡ ὑπόμνησις τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπερήσπισε μὲ λύσσαν μετὰ τῆς Ε.Δ.Α. τὴν ἐθνικῶς κακοήθη καὶ διαβόητον ἐκείνην «Ἱστορίαν τῶν μέσων χρόνων», ποὺ ἐξέδωκεν ὁ Ο.Ε.Δ.Β. καὶ κατεδίκασε σύσσωμος ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τῆς χώρας.

Γενὰ πειραματόζωον!

ΣΥΝΑΙΣΘΑΝΟΜΕΝΟΣ ὁ κ. Παπανούτσος πόσον μειωμένης ἀποδεικτικῆς ἰσχύος καὶ σοβαρότητος εἶναι αἱ «μαρτυρίαι», τὰς ὁποίας ἐπικαλεῖται εἰς ὑπεράσπισίν του, διατυπώνει ἐπικουρικῶς καὶ ὡρισμένας θεωρίας (ἀφοῦ προηγουμένως βεβαιώνει μὲ μεγάλην ψυχραιμίαν ὅτι «δὲν ἐφάνηκαν, δὲν ἦταν δυνατὸν νὰ φανοῦν ἀκόμη» αἱ συνέπειαι τῆς μεταρρυθμίσεως, «γιατὶ ἐφαρμόσθηκε ἐπὶ δύο μόλις σχολικὰ ἔτη»). Ἡ πρώτη θεωρία του ἀποδεικνύει πόσον ὀρθὴ εἶναι ἡ ἄποψίς μας, ὅτι δὲν προπαρεσκευάσθη «μεταρρύθμισις», ἀλλ' ἔγινεν ἐπανάστασις μὲ ἀδιαφορίαν διὰ τὰς συνεπείας. «Ὅταν ἀναμορφώνεται τὸ σύστημα σπουδῶν — γράφει διαψεύδων τὸν ἑαυτόν του — συντάσσεται γρήγορα ἕνα νέο ἀναλυτικὸ πρόγραμμα, ποὺ ἔχει πάντοτε τὸ χαρακτῆρα τῆς προσωρινότητας... Ἡ ἐφαρμογή του ἀρχίζει ἀμέσως... Παράλληλα ἑτοιμάζονται τὰ νέα διδακτικὰ βιβλία... Στὸ διάστημα αὐτὸ χρησιμοποιοῦνται τὰ ὑπάρχοντα (σ.σ. ποὺ περιλαμβάνουν ἄλλην ὕλην)... Στὴν ἐσχάτη ἀνάγκη καὶ χωρὶς βιβλίο μπορεῖ νὰ διδάξῃ, μὲ καλύτερα μάλιστα ἀποτελέσματα, ὁ ἱκανὸς δάσκαλος... Ἂν γίνῃ ἡ ἀπερισκεψία νὰ περιμένουμε πρῶτα νὰ συμπληρωθῇ ὁλόκληρη ἡ προετοιμασία τῆς ἀλλαγῆς καὶ ὕστερα νὰ ξεκινήσουμε, ἡ μεταρρύθμιση θὰ ἔχει γεράσει ἐν τῷ μεταξύ».

Εἶναι αὐθεντικῶς ὁλοκληρωτικὴ ἡ θεωρία αὐτὴ καὶ ὑποσημαίνει: Δὲν μᾶς ἐνδιαφέρει ἂν μία ὁλόκληρος γενεὰ μεταβληθῇ εἰς πειραματόζωον. Ἂν πληρώσῃ πανάκριβα τὴν σπουδήν μας καὶ τὴν προχειρότητά μας. Ἂν ὑποχρεωθῇ νὰ «διδάσκεται» καὶ νὰ «διδάσκῃ» χωρὶς ἐφόδια καὶ ὑπὸ συνθήκας ἐφιαλτικάς. Ὁ ἄνθρωπος, εἶναι δημιούργημα ἑνὸς σπασμοῦ — ἕνα τίποτε, ποὺ ἔρχεται καὶ παρέρχεται. Ἐκεῖνο ποὺ ἐνδιαφέρει εἶναι ἡ δημιουργία τετελεσμένων γεγονότων. Ἡ ἐπιβολή, ἐκ τῶν ἄνω, ὡρισμένων «ἀρχῶν». Αὐτὴ εἶναι ἡ νοοτροπία, ποὺ ἐπρυτάνευσε κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τῆς «ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως». Τὴν ἐχαρακτήρισα «κτηνώδη». Ἔχω μήπως ἄδικον;

Ἡ διαπίστωσις τοῦ χάους

ΕΠΕΙΔΗ ὅμως ὁ κ. Παπανούτσος γνωρίζει ὅτι ἔχει πράγματι δημιουργηθῇ χάος εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν (καὶ τὸ διεκήρυξε πρὸ τριμήνου) καὶ ἐπειδὴ ἀπηρνήθη τὴν ἐντιμότητα τοῦ ἐπιστήμονος καὶ τὴν ὑποκατέστησε μὲ τὸν ὑδραργυρισμὸν καὶ τὴν ἔλλειψιν αὐτοσεβασμοῦ, ποὺ χαρακτηρίζει ὡρισμένους πολιτικοὺς τῆς ἐποχῆς, φροντίζει ἐπιμελῶς εἰς ὅλα τὰ στάδια τῆς ἀπαντήσεώς του ν' ἀπαγκιστρώνεται γενναίως ἀπὸ τὰς εὐθύνας τοῦ χάους καὶ νὰ τὰς ἐπιρρίπτῃ εἰς ἐκείνους, ποὺ διεδέχθησαν τὴν κυβέρνησιν τῆς Ἑνώσεως Κέντρου. Αὐτοὶ ὅμως καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκὸς τῆς Ε.Κ. εἶναι καὶ διακηρύσσουν τρὶς τῆς ἡμέρας ὅτι συνεχίζουν πιστῶς τὴν πολιτικήν της, εἰδικῶς μάλιστα εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν. Καὶ πρέπει νὰ τοὺς πιστεύσωμεν. Διότι ὁ μὲν ἀντικαταστάτης τοῦ κ. Παπανούτσου εἰς τὴν γενικὴν γραμματείαν τοῦ ὑπουργείου Παιδείας εἶναι πρόσωπον ἀνύπαρκτον ἀπὸ ἐκπαιδευτικῆς ἀπόψεως, τὸ δὲ Παιδαγωγικὸν Ἰνστιτοῦτον δὲν ἔχει χάσει τὰ περισσότερα καὶ τὰ βασικώτερα στελέχη, ἐξ ἐκείνων ποὺ ἐτοποθέτησεν ὁ κ. Παπανούτσος ὅταν ἐδικτατόρευε μὲ τὸν πασίγνωστον τρόπον του, πίσω ἀπὸ τὴν πλάτην ἑνὸς ἀδαροῦς, βερμπαλιστοῦ καὶ ἀσθενοῦς ὑφυπουργοῦ. Ὅ,τι συμβαίνει συνεπῶς καὶ ἀπὸ τῆς 15ης Ἰουλίου 1965 τὸν βαρύνει ἀπολύτως, διότι τὸ προητοίμασε καὶ τὸ ὠργάνωσε. Ὀλίγη γενναιότης δὲν θὰ τὸν ἔβλαπτε.

Καὶ ἂν δεχθῇ κανεὶς ὅτι ὅλα τὰ θεσπισθέντα ὑπὸ τῆς λεγομένης «ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως» μέτρα εἶναι ὀρθὰ (πρᾶγμα ἀνακριβές, ὅπως ἀνέλυσα εἰς ἄρθρον μου εἰς τὴν «Μεσημβρινὴν» τὴν 18ην, 22αν, 25ην καὶ 29ην Αὐγούστου 1964) καὶ πάλιν ἡ εὐθύνη διὰ τὸν τρόπον τῆς προπαρασκευῆς καὶ τῆς ἐφαρμογῆς εἶναι βαρυτάτη. Δὲν βλέπω, συνεπῶς, διὰ ποῖον λόγον συνδέει ὁ κ. Παπανούτσος τὴν παροῦσαν συζήτησιν μὲ ἓν ἐρωτηματολόγιον, τὸ ὁποῖον ἀπηύθυνε πρὸς τὸν ἀρχηγὸν τῆς Ε.Ρ.Ε. τὴν 4ην Αὐγούστου 1966. Ἀντιθέτως, μὲ ἐνδιαφέρει πολὺ ὁ προσωπικός του παινιγμός, τὸν ὁποῖον διατυπώνει μὲ ὄχι ἀξιοζήλευτον εὐθύτητα εἰς τὴν παράγραφον τοῦ ἄρθρου του, κατὰ τὴν ὁποίαν «δὲν δυσκολεύεται ν' ἀποκριθῇ καὶ στὰ ἄλλα ἐρωτήματά» μου, «ἀλλὰ τότε» θὰ ἦτο «ὑποχρεωμένος νὰ θέσῃ» κι' αὐτὸς «μὲ τὴ σειρά» του «στὸν κ. Θ. Παπακωνσταντίνου μερικὰ ἀρκετὰ ἐνοχλητικὰ ἐρωτήματα καὶ ἡ συζήτησή μας θὰ ἔπαιρνε μιὰ τροπὴ» ποὺ «δὲν τὴν ἐπιθυμεῖ» ὁ κ. Παπανούτσος. Νὰ «θέσῃ» καὶ νὰ «ἐπιθυμήσῃ» ὁ κ. Παπανούτσος καὶ ν' ἀφήσῃ τὶς «λαδιές». Τὸν παρακαλῶ καὶ τὸν π ρ ο κ α λ ῶ διὰ νὰ ξεκαθαρισθοῦν, ἅπαξ διὰ παντός, ὡρισμένα πράγματα εἰς τὸν τόπον αὐτόν. Καὶ τοῦ δηλώνω, μὲ λύπην μου, ὅτι ἂν δὲν ἀνταποκριθῇ εἰς τὴν πρόκλησίν μου, θὰ τὸν θεωρῶ ἐ κ τ ὸ ς τ ι μ ῆ ς.

Θ. ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΔΡΧ. 6

ΑΛΦΑ

ΤΕΥΧΟΣ 27

11/Νοεμβρίε-1965

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ!

'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

Τα υπερ και τα κατα

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

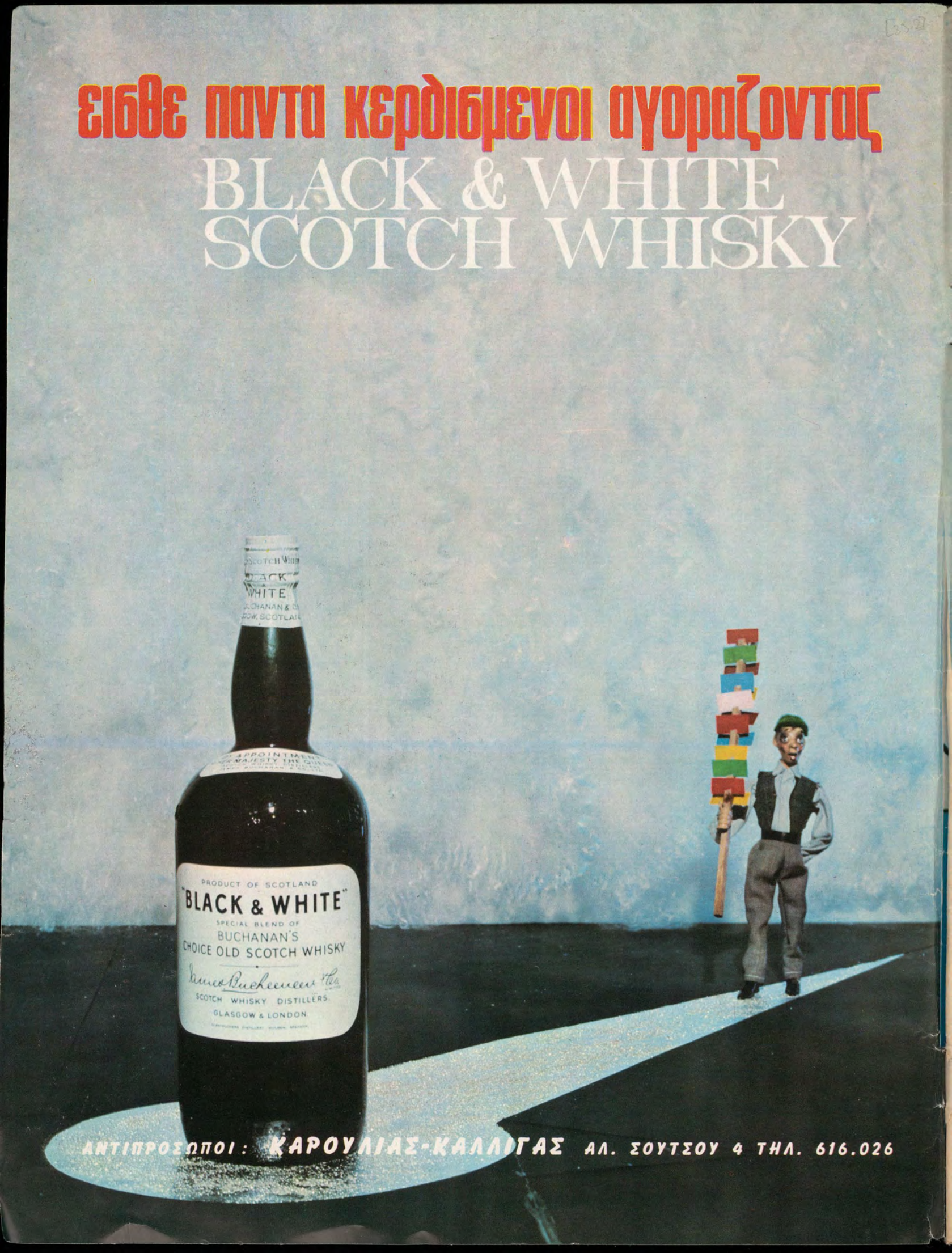
ΣΥΖΗΤΟΥΝ ΟΙ:
Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ - Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ
Κ. ΚΑΛΛΙΑΣ - Ι. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

ΣΥΝΤΟΝΙΣΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ:
Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ

ειδθε παντα κερδισμενοι αγοραζοντας

BLACK & WHITE SCOTCH WHISKY

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ: ΚΑΡΟΥΛΙΑΣ-ΚΑΛΛΙΓΑΣ ΑΛ. ΣΟΥΤΣΟΥ 4 ΤΗΛ. 616.026

ΠΕΜΠΤΗ 11 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1965
ΕΤΟΣ 2ον ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 27
ΤΙΜΗ ΦΥΛ. ΔΡΧ. 6

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΣ
ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΗΜΕΝΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΑΛΦΑ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ἐξωτερικοῦ (ἐτήσια - τεύχη 26) Δολλάρια 20 ἢ Λίραι Ἀγγλίας 7.3.0 (6 μῆνες - $ 11, 24 μῆνες - $ 35, 36 μῆνες - $ 45). Ἐσωτερικοῦ ἐτήσια Δρ. 130. Ἐμβάσματα συνδρομητῶν κλπ. διὰ τραπεζικῆς ἢ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς, πρὸς κ. Ἰωάννην Μπαστιᾶν ὁδὸς Βαλαωρίτου 16 (134). Ἀθήνας.

ΕΚΔΟΣΙΣ: "ΠΛΕΙΑΣ,, Ε.Π.Ε.

ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ: Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ — ΔΙΕΥΘ. ΕΚΔΟΣΕΩΣ: Ι. ΜΠΑΣΤΙΑΣ

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Μ. ΜΟΥΤΖΟΥΡΙΔΟΥ

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΤΑ ΝΟΜΟΝ: Ι. ΜΠΑΣΤΙΑΣ (Ναϊάδων 6)
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ: ΚΩΝ. ΜΠΟΥΡΑΣ (Χαλκίδος 43, Περιστέρι)
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΕΚΤΥΠΩΣΕΩΣ: Ι. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ: (Δημοκρίτου 8).

ΣΥΝΤΑΞΙΣ: Θ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ — Μ. ΑΡΤΟΠΟΥΛΟΣ — ΑΠ. ΒΡΑΧΙΟΛΙΔΗΣ — ΛΩΡΗ ΗΛΙΑΣΚΟΥ — Κ. ΚΑΒΑΘΑΣ— ΟΛ. ΚΑΤΡΗ — Σ. ΚΟΛΛΑΤΤΟΣ — Μ. ΠΛΩΡΙΤΗΣ — Α. ΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ — ΔΗΜΟΣΘ. ΣΤΑΥΡΙΔΗΣ — Δ. ΧΡΟΝΟΠΟΥΛΟΣ — ΚΑΤΥ THEODORE
Γυναικεῖα θέματα: ΑΘΗΝΑ ΣΤΑΥΡΙΔΟΥ

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΣΑΞΩΝΗΣ
Βοηθοὶ Ἀτελιέ: ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ — ΜΑΙΡΗ ΒΑΡΔΑΝΗ

ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΙΣ - ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΝ: Κ. ΠΑΠΑ-Ι-ΩΑΝΝΟΥ
ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΣΙΣ: Κ. ΝΤΟΥΖΓΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΒΑΛΑΩΡΙΤΟΥ 16. ΑΘΗΝΑΙ 134
ΤΗΛΕΦΩΝΑ: ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΣ: 632-310—ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ, ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΥ, ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΩΝ: 632-313

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ — ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ:
ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΘΗΝΩΝ Α.Ε. ΦΩΚΙΔΟΣ 15 —ΤΗΛ: 778-609
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ, ΒΑΘΥΤΥΠΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΥΧΡΩΜΑ ΟΦΦΣΕΤ:
Μ. ΠΕΧΛΙΒΑΝΙΔΗΣ & ΣΙΑ Α.Ε. ΛΕΟΝΤΙΟΥ 23, ΤΗΛ. 910-746
ΕΚΤΥΠΩΣΙΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ: ΤΕΧΝΟΓΡΑΦΙΚΗ Α.Ε.

ΤΟ ΕΞΩΦΥΛΛΟ ΜΑΣ

Αὐτὸ εἶναι ἕνα παιδί... Ὑπάρχουν, ὅμως, χιλιάδες παιδιά, ποὺ ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση θ' ἀλλάξη τὸ μέλλον τους. Ἀνάμεσα σ' αὐτά, εἶναι καὶ τὸ παιδὶ τὸ δικό σας. Γι' αὐτὸ ἡ Μεταρρύθμιση σᾶς ἐνδιαφέρει.
Γυρίστε στὴ σελ. 20.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΕΣ

14. Ἀπὸ δεκαπέντε σὲ δεκαπέντε
16. Ἀνοιχτὸ παράθυρο σ' ὅλο τὸν κόσμο
18. Ἔγιναν, γίνονται, θὰ γίνουν
42. Λεξικὸ Προσωπικοτήτων

ΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΜΑΣ ΓΡΑΦΟΥΝ

36. Ἀπ. Βραχιολίδης: "Ελενα Ναθαναήλ, «Τὸ κορίτσι μὲ τὰ γυάλινα μάτια»
40. Κ. Μπαστιᾶς: Μαρία Κάλλας, τὸ φαινόμενο τοῦ αἰῶνος
52. Σ. Κολλᾶτος: Πορεία στὴν «Κόκκινη "Ερημο»

ΔΙΑΒΑΣΤΕ, ΣΑΣ ΕΝΔΙΑΦΕΡΕΙ...

20. Ἡ Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση: Συζήτηση «στρογγυλῆς τραπέζης». Συζητηταί: Κ. Τσάτσος, Ε. Παπανοῦτσος, Κ. Καλλίας, Ι. Κακριδῆς. Συντονιστὴς συζητήσεων: Κ. Μπαστιᾶς.
99. Γκρὰν γκινιόλ στὸ βασίλειο τῶν ἐντόμων

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΑ

Ἡ Πινακοθήκη τοῦ «ΑΛΦΑ»: ΣΑΝΤΡΟ ΜΠΟΤΤΙΤΣΕΛΛΙ (μέρος β΄)
56. Μ. Πλωρίτης: "Εξω ἀπ' τὶς κουίντες

ΜΟΔΑ ΚΑΙ ΣΠΙΤΙ

70. Μακιγιὰζ Ρουμπινστάϊν
72. Ἀθηναϊκὴ "Ωτ - Κουτούρ, μπουτίκ, ἕτοιμα...
82. Τὸ μενοὺ τοῦ δεκαπενθημέρου

ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

44. Μπ. Τρέϊβεν: Κονσερβοκούτια (ἐκλεκτὸ διήγημα)
48. Ντάνιελ Γκραΐϋ: Ἐρμελίνα (μυθιστόρημα)
59. Τζὰκ Πῶλτερ: Ὁ ρὸζ φάκελλος (διήγημα ἀγωνίας)
68. Ἐλίζαμπεθ Μορέλ: Χαμένη παρτίδα (αἰσθημ. διήγημα)
88. Ἀντρὲ Μωρουά: «Ἡ Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας» Συνεπτυγμένο κλασσικὸ
104. Γ. Μὰκ Γκίβερν: Ἀνατολικὸ Βερολίνο (περιπετειῶδες αὐτοτελὲς μυθιστόρημα)

ΠΟΙΚΙΛΑ

6. Ταχυδρομεῖο τοῦ «ΑΛΦΑ»
9. Ἐμπιστευτικὴ Ἀλληλογραφία
84. Μ. Ἀρτόπουλος: Δίσκοι
87. Ἡ κριτικὴ τοῦ Βιβλίου
96. Οἱ σελίδες τοῦ Αὐτοκινήτου
120. Λύσις σταυρολέξου
122. Ὡροσκόπιο
124. Σταυρόλεξο
126. Γελοιογραφίες

Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ

Κ. ΚΑΛΛΙΑΣ

Ι. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

απο δεκαπεντε

ΚΟΣΜΟΣ

ΤΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ 1965 ΣΤΟΝ ΜΙΧΑΗΛ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΒΙΤΣ ΣΟΛΟΚΩΦ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΤΟΥ "ΗΡΕΜΟΥ ΔΟΝ„

Διπλωματικὸ ἐλιγμὸ ἀποκαλοῦν οἱ ξένοι σχολιαστὲς τὴν ἀπονομή, ἀπὸ τὴ Βασιλικὴ Ἀκαδημία τῆς Στοκχόλμης, τοῦ βραβείου Νόμπελ τῆς Λογοτεχνίας γιὰ τὸ 1965, στὸν Ρῶσο συγγραφέα Μιχαὴλ Ἀλεξάντροβιτς Σολόκωφ. Βῆμα - συμφιλίωση μεταξὺ Σοβιετικῆς Ἕνωσης καὶ Σουηδίας, ἀποκαλοῦνε τὴν ἀπόφαση οἱ Σκανδιναυοί. Κι' ἀληθινά, ἡ Σοβιετικὴ ἄρνηση ἀποδοχῆς τοῦ βραβείου Νόμπελ, ποὺ ἀπονεμήθηκε στὰ 1958 στὸν Πάστερνακ, εἶχε ρίξει βαρειὰ σκιὰ στὶς σχέσεις Ρωσίας καὶ Σουηδίας. Τοῦτο δὲν σημαίνει διόλου, πὼς ἡ Σουηδικὴ Ἀκαδημία ἔδειξε ἀδικαιολόγητη εὔνοια σὲ συγγραφέα ποὺ δὲν ἄξιζε τὸ βραβεῖο. Τὸ ἀντίθετο εἶναι ἡ ἀλήθεια. Ἡ Σουηδικὴ Ἀκαδημία βράβεψε ἕναν ἀπὸ τοὺς πιὸ σπουδαίους σύγχρονους πεζογράφους καὶ εἰδικώτερα, τὸ ἔργο του ποὺ κέρδισε τὸ βραβεῖο, «Ὁ Ἥρεμος Δόν», εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ σπουδαῖες ἐποποιΐες τοῦ σύγχρονου κόσμου καὶ δίνει τὴν ἀληθινὴ εἰκόνα τῆς Ρωσίας.

Δυτικοὶ συγγραφεῖς, ὅπως ὁ Ἀντρὲ Μωρουὰ τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, μόλις πληροφορήθηκε τὴ βράβευση τοῦ Σολόκωφ δήλωσε:

—Εἶν' ἕνας μεγάλος συγγραφέας, ποὺ θαυμάζω. Διάβασα τὸν «Ἥρεμο Δόν» καὶ τὸν βρῆκα ὡραιότατο, εὐρύτατο, καὶ σὲ ὑψηλὴ στάθμη ἐπικό. Ἔχω γνωρίσει τὸ συγγραφέα του καὶ τὸν βρῆκα ἐξαιρετικὰ συμπαθητικό. Ἔχουμε ἀνταλλάξει φιλοφρονήσεις. Ἡ Ἀκαδημία Νόμπελ ἔκαμε φέτος μιὰ πετυχημένη ἐκλογή.

Ὁ Ἀνρὺ Τρουά, τῆς Γαλλικῆς Ἀκαδημίας, δήλωσε:

—Θαυμάζω ἀπεριόριστα τὸν Σολόκωφ. Εἶναι μεγάλος συγγραφέας ποὺ ἔχει τὸ ἐπικὸ αἴσθημα, τὴν ἐπικὴ δράση, καὶ τὸ αἴσθημα τῆς φύσης. Κράμα βιαιότητας καὶ ποίησης εἶναι τὸ κείμενό του. Ἐπιδοκιμάζω ἀνεπιφύλακτα τὴν κρίση τῆς Σουηδικῆς Ἀκαδημίας.

Στὴ βασικὴ περικοπή, στὸ σκεπτικὸ ποὺ προλογίζει τὴν ἀπόφαση τῆς κριτικῆς ἐπιτροπῆς τῆς Ἀκαδημίας, διαβάζουμε τὶς ἀκόλουθες γραμμές:

«Καλλιτεχνικὴ δύναμη, πληρότητα, καὶ δημιουργικὴ ἔκφραση δίνουν τὴν πλήρη εἰκόνα σὲ μιὰ φάση τῆς ἱστορίας τοῦ ρωσικοῦ λαοῦ, στὴν ἐποποιΐα ποὺ τιτλοφορεῖται «Ὁ Ἥρεμος Δόν».

Φαίνεται πὼς πρὶν ὁριστικοποιηθῇ ἡ ἀπόφαση βολιδοσκοπήθηκε ἡ Σοβιετικὴ Ἕνωση, γιατὶ ἡ Σουηδικὴ Ἀκαδημία, μετὰ τὴν ἄρνηση τῆς ἀποδοχῆς στὰ 1958 τοῦ βραβείου ποὺ ἀπονεμήθηκε στὸν Πάστερνακ, καὶ τὴν περισυνὴ ἄρνηση τοῦ Ζὰν Πὼλ Σάρτρ νὰ δεχτῇ τὸ βραβεῖο, δὲν ἤθελε νὰ ἀντιμετωπίσῃ καὶ τρίτη ἄρνηση.

Ὁ Μιχαὴλ Ἀλεξάντροβιτς Σολόκωφ λογαριάζεται - καὶ ὀρθότατα - δόξα τῆς Σοβιετικῆς Ἕνωσης, ἐφάμιλλος τοῦ Τολστόϊ καὶ τοῦ Νεκράσωφ. Τὰ 60 του χρόνια γιορτάστηκαν σ' ὅλες τὶς σοβιετικὲς περιοχές, καὶ ξεχωριστὰ στὴν Οὐκρανία, ποὺ εἶναι τὸ φόντο ὅλης τῆς λογοτεχνικῆς δημιουργίας τοῦ Μιχαὴλ Ἀλεξάντροβιτς. Σ' αὐτὴν εἶδε τὸ φῶς.

Ὁ Σολόκωφ εἶναι ἁπλός, λιγομίλητος, ἀπεχθάνεται τὴ θορυβώδη δημοσιότητα, καὶ τὶς ἄκοσμες τιμές. Συνόδεψε τὸν Χρουστσώφ στὸ ταξίδι του στὴ Ν. Γόρκη. Ἔχει φιλελεύθερους προσανατολισμοὺς κι' ἔχει διακηρύξει τοῦτο: «Εἶναι πολὺ πιὸ εὔκολο νὰ κατακτήσῃ κανεὶς τὸν κόσμο μὲ τὴ δύναμη, παρὰ νὰ κατακτήσῃ τὶς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων μὲ τὴν ἀγάπη».

ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΗΣ ΠΕΜΠΤΗΣ 25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1965

Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ

Τὸ δεύτερο μέρος τῆς συζητήσεως «Στρογγυλῆς Τραπέζης» (ποὺ ἄρχισε νὰ δημοσιεύεται σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος) μὲ συζητητὰς τοὺς κ. κ. Κ. Τσάτσο, Ε. Παπανοῦτσο, Κ. Καλλία καὶ Ἰ. Κακριδῆ.

"Ο ΗΡΕΜΟΣ ΔΟΝ„

Τὸ ἐπικὸ ἀριστούργημα τοῦ Μιχαὴλ Σολόκωφ, ποὺ βραβεύτηκε μὲ τὸ φετεινὸ Νόμπελ τῆς Λογοτεχνίας, σὲ συνεπτυγμένο κλασσικό

ΑΓΝΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΙΑ

Μιὰ ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρουσα ἔρευνα βάσει ἱστορικῶν στοιχείων, πάνω στὰ ἤθη καὶ στὴν ἠθικὴ τῶν διαφόρων χωρῶν καὶ ἐποχῶν, γύρω ἀπὸ ἕνα πάντοτε ἐπίμαχο θέμα...

ΤΑ "ΝΤΕΣΣΟΥ„ ΤΗΣ ΣΚΑΛΑΣ ΤΟΥ ΜΙΛΑΝΟΥ

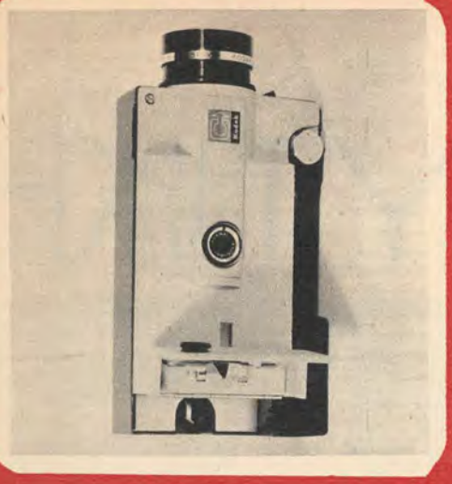
Ἐνδιαφέρουσες ἀποκαλύψεις μὲ θαυμάσιες ἀποκλειστικὲς φωτογραφίες.

ΠΑΓΙΔΕΣ ΤΗΣ ΜΟΙΡΑΣ

Ἕνα αὐτοτελὲς ἀστυνομικὸ μυθιστόρημα, ποὺ θὰ σᾶς συναρπάσῃ μὲ τὴν πλοκή του.

Η ΣΕΛΙΣ ΤΩΝ ΔΙΣΚΩΝ

Στὸ τεῦχος αὐτό, λόγῳ τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς Συζητήσεως Στρογγυλῆς Τραπέζης διὰ τὴν «Ἐκπαιδευτικὴ Μεταρρύθμιση» παραλείπεται κατ' ἐξαίρεσιν ἡ μόνιμη στήλη τῶν «Δίσκων». Στὸ ἑπόμενο τεῦχος, οἱ φίλοι τῆς στήλης θὰ βροῦν, ὅπως πάντα τὴν παρέλασι τῶν νέων δίσκων, ἑλληνικῶν καὶ ξένων.

10.000.000 φωτογραφικὲς μηχανὲς μέσα σὲ δυὸ χρόνια δὲν εἶναι.... λίγο. Κι' ὅμως, τόσες φωτογραφικὲς μηχανὲς «Instamatic» πούλησε ἡ «Kodac» σ' ὅλον τὸν κόσμο ἀπὸ τὸ 1963! Στὴ συγκέντρωση τῶν ἀντιπροσώπων ὀπτικῶν καὶ κινηματογραφικῶν εἰδῶν «Kodac» ποὺ ἔγινε γιὰ τὴν παρουσίαση τοῦ φίλμ «Super» 8» καὶ τῶν κινηματογραφικῶν συσκευῶν «Instamatic», ὁ γενικὸς διευθυντὴς τῆς ἑταιρίας τοῦ τμήματος Ἐγγὺς Ἀνατολῆς κ. Χουῆλερ, εἶπε ὅτι τὰ νέα αὐτὰ προϊόντα θὰ ἔχουν στὸν τομέα τῶν κινηματογραφικῶν εἰδῶν, τὴν ἴδια κίνηση ποὺ εἶχε ἡ «Instamatic» στὸν τομέα τῶν φωτογραφικῶν μηχανῶν. Δὲν ἀμφιβάλλουμε... Ἡ «Kodac», ποὺ ἱδρύθηκε τὸ 1880, θὰ κατακλύση τὸν κόσμο μὲ τὴ νέα κινηματογραφική μηχανή της.

Ἀξίζει τὸν κόπο νὰ μνημονευθῆ: ἕνας «γκολτζὴς» ἔγινε μπουζουκτσής! Τὸ πρᾶγμα θέλει ἐξήγηση. Γκολτζὴς λέγεται ὁ πολύτιμος ἐκεῖνος παίκτης ποδοσφαιρικῆς ὁμάδος, ποὺ «βγάζει» τὰ περισσότερα γκόλ. Μπουζουκτσὴς - εἶναι αὐτονόητο - λέγεται ὁ παίκτης μπουζουκιοῦ. Θὰ πῆτε ὅτι ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι μεγάλη, ἐφ' ὅσον παίκτης πάντα παραμένει, εἴτε τῆς μπάλλας, εἴτε τοῦ μπουζουκιοῦ. Τὸ ζήτημα, ὅμως, δὲν εἶναι αὐτό, οὔτε εἶναι φαιδρό. Ποδοσφαιριστὴς ἀθηναϊκῆς ὁμάδος, ὁ Παπαϊωάννου τῆς Α.Ε.Κ., ἕνα χωριατόπουλο τῆς μακεδονικῆς ὑπαίθρου, ποὺ ἔγινε τὸ εἴδωλο χιλιάδων θαυμαστῶν τῆς δεξιοτεχνίας τῶν κάτω ἄκρων καί, μὲ μοναδικὸ προσὸν τὰ γερὰ πόδια του, εἶχε λύσει νεαρώτατος - εἶναι μόλις 23 ἐτῶν - τὸ οἰκονομικὸ πρόβλημα, ποὺ ἄλλοι μὲ πτυχία καὶ πολλαπλᾶ προσόντα ἀδυνατοῦν νὰ λύσουν, ἐγκατέλειψε τὴν ὁμάδα του ἀλλὰ καὶ τὴν Ἐθνικὴ Ἑλλάδος ἐν ὄψει κρισίμου ἀγῶνος της, δυσαρεστημένος γιατί δὲν ἱκανοποιήθηκε ἀπὸ τὴν ὁμάδα του ἡ ἀπαίτηση νὰ τοῦ δοθοῦν «ἔξτρα» 150.000 δραχμές! Καὶ ἀναχώρησε γιὰ τὴ Δυτικὴ Γερμανία μὲ συγκρότημα λαϊκῶν τραγουδιῶν ὡς παίκτης... μπουζουκιοῦ, ἐλπίζοντας ὅτι ἔτσι θὰ κερδίζη... περισσότερα! Ἰδανικὰ καὶ κίνητρα ἀνθρώπων, ποὺ ἐνσαρκώνουν τὸ φίλαθλον πνεῦμα!!

Θὰ πρέπει νὰ τὴν κατατάξουμε στὴν τελευταία καλὴ «φουρνιὰ» τῶν ἠθοποιῶν, γιατί πραγματικά, ἡ Κλαίρη Δεληγιάννη ἔχει ἀποδείξει ὅτι ἔχει καὶ ὁμορφιὰ καὶ ταλέντο. Ἀπόφοιτος τῆς Δραματικῆς Σχολῆς τοῦ Πέλου Κατσέλη καὶ τῆς Σχολῆς Χοροῦ Παπαρίζου. Στὸ θέατρο ἔδωσε τὸ παρὼν μὲ τὴν ἐμφάνισή της στὸ «Λαϊκὸ Θέατρο», στῆς «Κατερίνας», στοῦ «Παπαϊωάννου», στὸν θίασο τῆς Σιμαρούλας Γιούλη, στὸ «Ἀμιράλ», στοῦ Χατζίσκου καὶ ἄλλα. Μεγάλη ἐπιτυχία ἡ συμμετοχή της στὴν ἐπιθεώρηση, μὲ τὸ συγκρότημα Μπουρνέλλη καὶ τὸν θίασο Βέμπο. Στὸν κινηματογράφο ἔπαιξε βασικοὺς ρόλους στὶς ταινίες «Ἀνήφορος», «Ἑπτὰ ἡμέρες ψέματα», «Προικοθῆρες» κ.ἄ.

Μερσεντὲς Μολίνα εἶναι ἕνα ἐντυπωσιακὸ καλλιτεχνικὸ ψευδώνυμο... Καλύπτει ἕνα ὄνομα ἑλληνικώτατο, ἐν τούτοις: Μυρσίνη Μαύρου - Κονιδάρη. Πρόκειται γιὰ μιὰ συμπατριώτισσά μας, ἐγκατεστημένη στὸ Γιοχάννεσμπουργκ, ποὺ ἔχει γίνει διάσημη ἐκεῖ γιὰ τὶς καταπληκτικὲς ἑρμηνεῖες της στοὺς ἱσπανικοὺς χορούς. Τὸ συγκρότημά της, ἄρτιο τεχνικῶς, θεωρεῖται τὸ μεγαλύτερο ἱσπανικὸ συγκρότημα ἔξω ἀπ' τὴν Ἱσπανία καὶ τὴ Λατινικὴ Ἀμερική. Κι' ἡ ἴδια - ποὺ ἄρχισε τὴν καριέρα της χορεύοντας, μαθήτρια ἀκόμα τοῦ μπαλλέτου, μπροστὰ στὸ μεγάλο Λουϊζίλλο, ἐνθουσιάζοντάς τον - εἶναι πολύπλευρη σὲ ταλέντο καὶ πλούσια ἔκφραση: Μέσα σὲ μιὰ ὥρα, παρουσιάζει 10 διαφορετικὰ «νούμερα». Ὅλε Μερσεντές!

Σὲ 100 ἑκατομμύρια κιλὰ ἀνέβηκε τὸ 1964 ἡ διεθνὴς παραγωγὴ τοῦ «Ἀκριλάν», τῆς καινούργιας αὐτῆς συνθετικῆς ἴνας ποὺ προσφέρεται τόσο ἐπιτυχῶς στὴν κλωστοϋφαντουργία, τὴν ταπητουργία καὶ τὴ βιομηχανία. Στὴν Ἑλλάδα, τὸ «Ἀκριλὰν» ἐμφανίστηκε γιὰ πρώτη φορὰ τὸ 1958 καὶ σήμερα ἀποτελεῖ τὴν πρώτη ὕλη προϊόντων τῶν μεγαλυτέρων βιομηχανιῶν. Στὴν ἐπίδειξη καὶ ἔκθεση ποὺ ἔγινε πρὶν ἀπὸ μερικὲς μέρες στὸ «Χίλτον», οἱ καλεσμένοι εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ περιεργασθοῦν καὶ νὰ ἐκτιμήσουν τὰ ποικίλα προϊόντα τῆς περίφημης φίρμας. Στὴ φωτογραφία, ἕνα μέρος τοῦ «ταμπλὼ βιβὰν» μὲ τὸ ὁποῖο ἔκλεισε ἡ ἐπίδειξη. Τὰ μανεκέν, τυλιγμένα μὲ κουβέρτες «Ἀκριλὰν» σὲ ὡραίους χρωματισμούς...

ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ!

Ἡ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ

τα υπερ και τα κατα

ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ ΣΤΡΟΓΓΥΛΗΣ ΤΡΑΠΕΖΗΣ

συζητηται:

Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ - Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ
Κ. ΚΑΛΛΙΑΣ - ΙΩΑΝ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

συντονιστης συζητησεως:

Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ

Ἡ Παιδεία. Θέμα ἀπὸ τὰ πιὸ φλέγοντα. Δὲν ὑπάρχει ἄνθρωπος ποὺ δὲν τὸν ἀφορᾶ. Ἂν εἶναι νέος, τὸν ἐνδιαφέρει ἀμέσως. Ἂν ἔχη τελειώσει τὸν κύκλο τῶν σπουδῶν του, τὸν ἀφορᾶ ἐμμέσως. Ἀφορᾶ τὰ παιδιά του. Δὲν ὑπάρχει σπίτι ποὺ νὰ μπορῆ νὰ σταθῆ ξένο πρὸς τὸ πρόβλημα τῆς Παιδείας. Ἐδῶ καὶ δύο χρόνια ἔχει ἐξαγγελθῆ βασικὴ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι. Ὅλοι ἔστρεψαν τὰ βλέμματα πρὸς τὰ ἐκεῖ. Μικροὶ καὶ μεγάλοι. Μορφωμένοι καὶ ἀμόρφωτοι. Πρὶν ἀκόμα δοθῆ ὁλοκληρωμένο τὸ σχέδιο, πρὶν πάρη τὴ μορφὴ νόμου, εἶχαν ἀρχίσει συζητήσεις. Ὅταν, πρὸ ἐτους, κατατέθηκε στὴ Βουλή, ὁ σάλος κορυφώθηκε. Ἐκπαιδευτικοί, λόγιοι, πολιτικοί, δημοσιογράφοι μοιράστηκαν σὲ δύο στρατόπεδα. Στοὺς ὑπὲρ καὶ στοὺς κατὰ τῆς μεταρρυθμίσεως.

Παρ' ὅλο τὸ θόρυβο ἐν τούτοις, ἂν ἐπιχειρήσετε νὰ μιλήσετε μὲ τὸν μέσο ἄνθρωπο, τίποτε τὸ ξεκαθαρισμένο δὲν ἔχει στὸ νοῦ του. Κι' ὅμως, πρέπει νὰ ἔχη. Τὸ θέμα εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ σπουδαῖα, ἂν ὄχι τὸ σπουδαιότερο καὶ σχετίζεται μὲ τὴν μελλοντικὴ μοῖρα τοῦ ἔθνους.

Τὸ «ΑΛΦΑ», συνειδητοποιώντας τὴν ἀνάγκη διαφωτίσεως, ἀπεφάσισε νὰ καινοτομήση. Ποτὲ περιοδικὸ ἢ ἐφημερίδα στὴ χώρα μας δὲν ὠργάνωσαν συζήτησι «στρογγυλῆς τραπέζης», ὅπου ἕνα θέμα τόσο σπουδαῖο νὰ συζητηθῆ σὲ ὑψηλὸ ἐπίπεδο πνεύματος, καὶ μὲ πρῖσμα ἀπόλυτα ἀντικειμενικό. Ἐπέτυχε νὰ συγκεντρώση γύρω ἀπὸ τὸ ἴδιο τραπέζι τοὺς δυὸ κυρίους συντελεστὰς τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, τὸν τέως Γεν. Γραμματέα τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, σημαίνοντα ἐκπαιδευτικό, συγγραφέα πολλῶν φιλοσοφικῶν καὶ ἐκπαιδευτικῶν συγγραμμάτων, τὸν κ. Εὐάγγελον Παπανοῦτσον, τὸν κλασσικὸ φιλόλογο, Καθηγητὴ στὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης καὶ πρόεδρο τοῦ νεοσύστατου Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, ποὺ ὅπως τὸ καθορίζει ὁ νέος νόμος εἶναι τὸ Γεν. Ἐπιτελεῖο τῆς Ἐκπαιδεύσεως, κ. Ι. Κακριδῆν ἀπὸ τὴ μία πλευρά, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη, ἐκείνους ποὺ ἐκφράζουν ζωηρὲς ἐπιφυλάξεις καὶ γιὰ τὸ πε-

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

ριεχόμενο τῆς μεταρρυθμίσεως καὶ τοὺς χειρισμοὺς κατὰ τὴν καθιέρωσί της: τὸν 'Ακαδημαϊκό, τ. καθηγητὴ Πανεπιστημίου. τ. 'Υπουργὸ Παιδείας καὶ βουλευτὴ κ. Κωνσταντῖνο Τσάτσο καὶ τὸν ἐπίσης τ. 'Υπουργὸ Παιδείας καὶ βουλευτὴ κ. Κωνσταντῖνο Καλλία. Τὸ «ΑΛΦΑ» πιστεύει, ὅτι μὲ τὴν εὐρεῖα, ἤρεμη, ἀντικειμενικὴ αὐτὴ συζήτησι στρογγυλῆς τραπέζης, μεταξὺ τόσο σημαινόντων παραγόντων, μὲ συντονιστὴ τῶν συζητήσεων τὸν κ. Κωστῆ Μπαστιᾶ, προσφέρει μιὰ πρωτοφανοῦς σημασίας ὑπηρεσία διαφωτίσεως στὴν Κοινὴ Γνώμη.

Τὰ θιγόμενα θέματα, ὅπως καθωρίσθησαν στὴν ἡμερησία διάταξι εἶναι τὰ ἀκόλουθα:

1) ΗΤΟ ΑΝΑΓΚΑΙΑ Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙ;
2) ΔΩΡΕΑΝ ΠΑΙΔΕΙΑ
3) ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙ
4) ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ
5) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
6) Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ
7) ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ: ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗ
8) ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑ·Ι·ΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ
9) ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
10) ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Κατὰ τὴν πρώτη συνεδρίασι τῆς 6ης 'Οκτωβρίου στὴν αἴθουσα «Νέκταρ» τοῦ ξενοδοχείου «Χίλτον», συνεζητήθησαν τὰ 4 πρῶτα θέματα. Τὰ δὲ ὑπόλοιπα ἕξ, σὲ δύο ἄλλες συνεδριάσεις, τῆς 25ης καὶ 30ης 'Οκτωβρίου, στὴν ἴδια αἴθουσα τοῦ «Χίλτον», ποὺ διετέθη εἰδικὰ γιὰ τὸ «ΑΛΦΑ». Οἱ ἀναγνῶσται καλοῦνται νὰ παρακολουθήσουν τὰ στενογραφημένα καὶ μαγνητοφωνημένα πρακτικὰ ὅλων τῶν συζητήσεων στρογγυλῆς τραπέζης, γιὰ τὸ τόσο θεμελιακῆς σημασίας αὐτὸ θέμα, ποὺ ἐγκαινιάζει γιὰ πρώτη φορὰ εἰς τὴν 'Ελλάδα τὸ περιοδικὸ «ΑΛΦΑ».

'ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

Κ. ΤΣΑΤΣΟΣ:
Ἕνα ἀπ' τὰ κύρια θέματα εἶναι τὸ γλωσσικό.
Ἀλλὰ σήμερα δὲν ὑπάρχουν ἀποστάσεις.
Σήμερα δὲν ὑπάρχουν ἄνθρωποι
οἱ ὁποῖοι μὲ φανατισμὸν νὰ ὑποστηρίζουν
ἢ τὴ γλῶσσα τοῦ Ψυχάρη
ἢ τὴ γλῶσσα τοῦ Μιστριώτη.
Γιατί, λοιπόν, ἀφοῦ ἔχει γίνει τέτοια προσέγγιση,
νὰ μὴν ἐπιχειρήσουμε νὰ καταστήσουμε σταθερὰ
τὴν ἐκπαιδευτικὴ πολιτικὴ τῆς Πολιτείας
διὰ μιᾶς διακομματικῆς συνεννοήσεως;

Ο ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΣΥΖΗΤΗΣΕΩΣ

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Τὸ περιοδικὸ «ΑΛΦΑ» διεπίστωσε, καὶ τοῦτο ἀπὸ ἐπιστολὲς πλήθους ἀναγνωστῶν του, ὅτι γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τὸ γνωστὸ ὡς ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισις, ὑπάρχει καὶ σύγχυσις καὶ ἐλλιπὴς κατανόησις. Ὁ τόσος θόρυβος δὲν ἐβοήθησε, ὥστε νὰ ἐνημερωθῆ πληρέστερα ἡ δημοσία γνώμη. Πολλοὶ ρωτοῦν, ποιὰ ἦταν τὰ μειονεκτήματα τῆς Παιδείας πρὶν ἀπὸ τὴν τελευταία μεταρρύθμισι, τί οὐσιαστικὰ ἀλλάζει ἡ μεταρρύθμισις, σὲ ποιὰ σημεῖα ὑπάρχουν διαφωνίες καὶ σὲ ποιὰ δὲν ὑπάρχουν;

Γιὰ τοῦτο, τὸ «ΑΛΦΑ» ἀνέλαβε τὴν πρωτοβουλία νὰ ὀργανώση μιὰ συζήτηση στρογγυλῆς τραπέζης, ὑψηλῆς στάθμης, καὶ πρὸς τοῦτο σᾶς παρεκάλεσε νὰ βοηθήσετε στὴν κατανόηση τοῦ θέματος. Ἡ Παιδεία ἐνδιαφέρει ὅλους, ἀφορᾷ δηλαδὴ τὴ νεότητα, τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους. Ἂν, λοιπόν, εἴμεθα ἕτοιμοι, μπορεῖ ν' ἀρχίση ἡ συζήτηση.

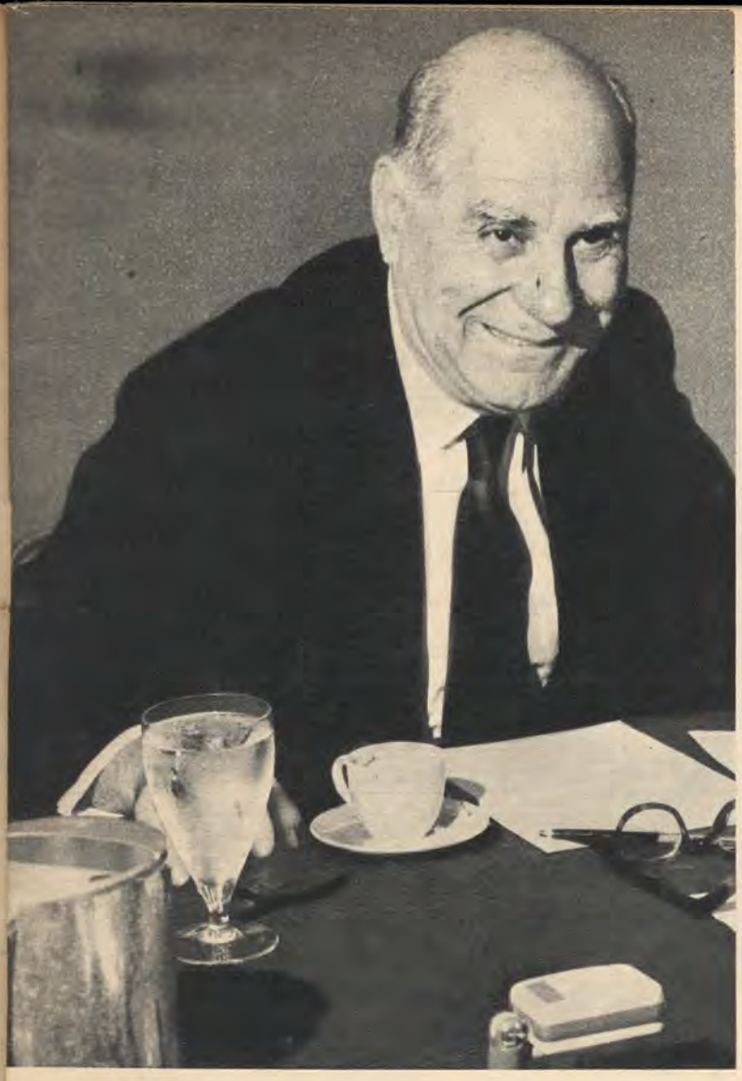
ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Νὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ κάνω πρῶτα μία διευκρίνισι. «Σύγχυσις περὶ τὴν μεταρρύθμισιν», ὅπως ὑπεστήριξε ὁ κ. Μπαστιᾶς, δὲν ὑπάρχει στὴν ἀντίληψη τοῦ κοινοῦ. Αὐτὴ εἶναι ἡ προσωπική μου γνώμη. Τὸ κοινὸν εἶναι πολὺ καλὰ πληροφορημένο πάνω στὸ τί ἔχει γίνει ἢ πρόκειται νὰ γίνη στὴν Ἐκπαίδευσι μὲ τὸ νέο Νόμο. Ἐκεῖ ποὺ ὑπάρχει ἡ σύγχυσι, εἶναι ἡ κριτικὴ ἐπὶ τῆς μεταρρυθμίσεως. Ὅσοι ἔκριναν εἴτε στὸν Τύπο, εἴτε ἀλλοῦ τὴν μεταρρύθμισι, ἔχουν δημιουργήσει ὡρισμένες ἐντυπώσεις, οἱ ὁποῖες βέβαια ἔχουν ἐνοχλήσει πολὺ τὸν κόσμο.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ἐξ ἀφορμῆς τῆς διευκρινίσεως τὴν ὁποίαν ἔκαμε ὁ κ. Παπανοῦτσος εἰς τὸ θέμα τῆς κρατούσης συγχύσεως, συγχύσεως, τὴν ὁποίαν ὑπεγράμμισεν ὁ κ. Μπαστιᾶς, θὰ ἤθελα νὰ πῶ κι' ἐγώ, ὅτι ἐπὶ τοῦ σημείου αὐτοῦ ἔχω πολλὰς ἐπιφυλάξεις εἰς τὰ ὅσα εἶπε ὁ κ. Παπανοῦτσος. Τοὐλάχιστον ἀπὸ τὴν ἰδικήν μου πεῖρα καὶ τὰς ἐπαφάς τὰς ὁποίας ἔχω, διεπίστωσα ὅτι ἔχει δημιουργηθῆ σύγχυσις, καὶ αὐτὸ δὲν τὸ λέγω διὰ νὰ κάνω αὐτὴν τὴν στιγμὴν κριτικὴν τῆς μεταρρυθμίσεως. Ὑπάρχει μία ἀβεβαιότης εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ κόσμου περὶ τοῦ τί γίνεται εἰς τὴν Παιδείαν. Δὲν ὀφείλεται δὲ αὐτὸ μόνον εἰς τὰς κριτικὰς τῶν ἐφημερίδων καὶ τὰ ἄρθρα γύρω ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴν μεταρρύθμισιν, ὀφείλεται καὶ εἰς μίαν ἀκαταστασίαν κατὰ τὴν ἐφαρμογήν της, μοιραίαν ἴσως κατὰ τὴν πρώτην ἐφαρμογήν.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Διατηρῶ τὴν ἐπιφύλαξί μου. Ξέρω, ὅτι τὰ τέσσερα, πέντε, δέκα σημεῖα τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως ποὺ θὰ συζητήσουμε ἐδῶ, εἶναι γνωστὰ στὸν κόσμο. Ἄλλο, ἂν τὰ δέχεται ἢ ὄχι. Ξέρει πάντως, τί θὰ πῆ δωρεὰν ἐκπαίδευσι. Τὸ ξέρει, γιατὶ ἐπῆγε τὸ παιδί του στὸ σχολεῖο καὶ δὲν πλήρωσε τίποτα. Ξέρει, ἀκόμη, ὅτι πολὺ νωρὶς θὰ κρατήσουμε τὸ παιδί του στὸ σχολεῖο ἕως τὰ 15 του χρόνια. Δὲν τὸ κάναμε τώρα, ἀλλὰ θὰ τὸ κάνουμε στὸ μέλλον. Ἐπίσης, περιμένει καὶ βιβλία τοῦ Γυμνασίου γραμμένα στὴ δημοτικὴ γλῶσσα, γιατὶ ἀπὸ δῶ καὶ πέρα θὰ ἔχουμε ἰσοτιμία τῶν δύο γλωσσῶν, τῆς καθαρευούσης καὶ τῆς δημοτικῆς, στὸ σχολεῖο. Ἔπειτα, ὄχι μόνο γνωρίζει, ἀλλὰ ἔχει ἤδη ζήσει τὸ «ἀκαδημαϊκὸ ἀπολυτήριο». Τῶν Παιδαγωγικῶν Ἀκαδημιῶν οἱ σπουδαστὲς καὶ οἱ γονεῖς τους ξέρουν, τέλος, πολὺ καλά, ὅτι ἡ φοίτησίς τους θὰ εἶναι τριετής, ἀφοῦ ἡ Διεύθυνσι αὐτῶν τῶν ἱδρυμάτων τοὺς τὸ εἶπε καθαρά. Ἄλλο ζήτημα τώρα, ποιὸ εἶναι τὸ βαθύτερο νόημα αὐτῶν τῶν μέτρων, ποιὲς οἱ ἀπώτερες βλέψεις τοῦ νομοθέτη ποὺ τὰ θέσπισε. Αὐτὰ τὰ πράγματα, βέβαια, δὲν μπορεῖ ὁ καθένας νὰ τὰ συλλάβη εὔκολα, καὶ ἴσως ἐκεῖ νὰ χρειάζεται ὁ διαφωτισμὸς τῆς Κοινῆς Γνώμης. Αὐτὸ τὸ δέχομαι.

ΧΡΕΙΑΖΟΤΑΝ Η ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙ;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ἂν μοῦ ἐπιτρέπετε, θὰ ἤθελα, τὸ πρῶτο ζήτημα ποὺ θὰ μᾶς ἀπασχολήση νὰ εἶναι τὸ ἂν χρειαζόταν μιὰ μεταρρύθμισι στὸ ἐκπαιδευτικό μας σύστημα. Τὸ ἐρώτημα εἶναι: Ἤμαστε εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὴν ἀπόδοσι τῆς Παιδείας μας ὡς τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι; Ἢ εἴχαμε ἄ-

Ε. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ:
Εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ βαθύτερο,
τὸ ἰδεολογικὸ περιεχόμενο,
τὶς ἐπιδιώξεις τῆς Παιδείας, ἂς παραδεχθοῦμε κύριοι,
ὅτι ἐκπαιδευτικὴ πολιτική, μὴ π ο λ ι τ ι κ ή, δὲν ὑπάρχει!
Κάθε πολιτικὴ παράταξι πρέπει νὰ ξεκαθαρίση
τὸν τύπο τοῦ ἀνθρώπου ποὺ ὁραματίζεται.
Ὅταν κάθεσαι νὰ συντάξης ἕνα ἐκπαιδευτικὸ νομοσχέδιο—
τουλάχιστον ἐγὼ ἔτσι δούλεψα στὴ ζωή μου—
ἔβλεπα ποιὸν ἄνθρωπο
ἤθελα νὰ ἔχω τὸ 1980.

μεσὴ ἀνάγκη ἀλλαγῆς, καὶ ἐξ ἄλλων λόγων καὶ ἀπὸ τὴν κατάστασι ποὺ δημιουργήθηκε μετὰ τὸν πόλεμο στὸν εὐρωπαϊκὸ καὶ στὸν παγκόσμιο χῶρο; Τὸ δεύτερο θέμα εἶναι, ἂν ἡ μεταρρύθμισι ποὺ νομοθετήθηκε εἶναι ἡ κατάλληλη ἢ κάποια ἄλλη.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ἐγώ, ἂν μοῦ θέσουν ἔτσι ὠμὰ τὸ ἐρώτημα «χρειάζεται ἢ ὄχι ἡ μεταρρύθμισις» θὰ ἐπικαλεσθῶ, ὅ,τι εἶπε πρὶν ἀπὸ τὴ συνεδρίασι ὁ κ. Κακρίδης: "Οτι τὸ Ἐκπαιδευτικὸ εἶναι ἕνα πρόβλημα ζωντανό, τὸ ὁποῖον διαρκῶς τίθεται καὶ διαρκῶς κρίνεται, καὶ ὅτι ἀναμφισβητήτως εἶναι ἀνάγκη νὰ τὸ συζητήσωμε καὶ πάλιν, διὰ νὰ ἴδωμεν κατὰ ποῖον τρόπον θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ βελτιωθῇ ἡ ὑπάρχουσα κατάστασις, ἡ ὁποία σὲ κανένα μέρος τοῦ κόσμου δὲν ἱκανοποιεῖ. Καὶ σὲ μᾶς, ἀκόμη λιγώτερο ἀνταποκρίνεται ἡ ὑπάρχουσα Παιδεία εἰς μεγάλες κοινωνικὲς ἀνάγκες. Ἑπομένως, τὸ πρόβλημα ὑπάρχει.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ἐγὼ θὰ ἤθελα νὰ πῶ τὸ ἑξῆς: Τὴν ἀνάγκη μιᾶς ἀλλαγῆς, μιᾶς βαθειᾶς ἀλλαγῆς, τὴν αἰσθάνθηκε καὶ ἡ προηγούμενη κυβέρνησις (Καραμανλῆ). Καὶ ἔκανε πρὶν ἀπὸ λίγα χρόνια μία μεγάλη ἐπιτροπὴ Παιδείας. Θυμᾶμαι τὸν κ. Τσάτσο, ποὺ πῆγα νὰ τὸν ἐπισκεφθῶ γι' ἄλλο ζήτημα, νὰ μοῦ λέη: «τώρα θὰ ἔρθη ὁ κ. Παπανοῦτσος καὶ θὰ δοκιμάσουμε ν' ἀνανεώσουμε τὴν Παιδεία». "Εγινε μιὰ μεγάλη προσπάθεια τότε. Ἐργάσθηκαν ἐπὶ 14 μῆνες πλῆθος ἐπιστήμονες, ἀπὸ λόγους ὅμως ποὺ δὲν ξέρω, δὲν ἐφαρμόσθηκε τίποτε, ἀπὸ ὅσα προτάθηκαν ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπή. "Ωστε, ἡ ἀνάγκη τῆς μεταρρυθμίσεως ἦταν ὁμολογημένη καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μεγάλο κόμμα ποὺ κυβερνοῦσε τὴν Ἑλλάδα, πρὶν ἀπὸ τὸν κ. Παπανδρέου.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ἐπάνω στὸ θέμα ἂν χρειαζόταν ἢ ὄχι ἡ μεταρρύθμισι τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας συστήματος, θὰ ἔλεγα τοῦτο: Δὲν νοεῖται ἕνα πάγιο καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς ἰσχῦον ἐκπαιδευτικὸ σύστημα. "Οπως μεταβάλλεται ἡ κοινωνία (ἀπὸ ἐσωτερικοὺς καὶ ἐξωτερικοὺς λόγους), ἔτσι μεταβάλλεται καὶ τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα, ποὺ προορίζεται νὰ ἑτοιμάση τὴ νέα γενεὰ νὰ ἀντιμετωπίση τὶς καινούργιες ἀνάγκες της. Ἐμεῖς, οἱ "Ελληνες, στὸ κεφάλαιο αὐτὸ χασομερήσαμε πολύ. Ἐνῶ μετὰ τὸν πόλεμο, τὸν Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ἄλλοι λαοί, καὶ ὅμοροι καὶ μακρυνοί, ἔκαναν μεγάλο δρασκελισμὸ καὶ κατώρθωσαν νὰ ἀντιμετωπίσουν μὲ τὴν ἀναπροσαρμογὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ των συστήματος τὶς νέες καταστάσεις καὶ τὶς νέες ἀνάγκες, ἐμεῖς περιωριστήκαμε μόνο σὲ ἀπόπειρες. Δὲν ἐμείναμε ἐντελῶς ἔξω ἀπὸ τὴν κίνησι αὐτή, ἀλλὰ κατὰ τὴν προσωπική μου γνώμη, οἱ ἀπόπειρές μας δὲν ὑπῆρξαν γενναῖες, δὲν ὑπῆρξαν τολμηρές. Καί, κυρίως, δὲν εἶχαν ἐσωτερικὴ ἀλληλουχία, ὥστε νὰ ἀποτελοῦν ἐνιαῖον ὅλον. Τὸ γεγονός, λοιπόν, ὅτι μία Κυβέρνησις ἐπεχείρησε ν' ἀλλάξη τὸ ἐκπαιδευτικό μας σύστημα (ὅπως καὶ παλιότερα ἄλλες Κυβερνήσεις τὸ δοκίμασαν καὶ προχώρησαν στὴ νομοθετικὴ θέσπισι μερικῶν μέτρων ποὺ δὲν στεροῦνται σημασίας), αὐτὸ εἶναι ὑπὲρ αὐτῆς (ὅπως καὶ ὑπὲρ τῶν παλαιοτέρων Κυβερνήσεων, ποὺ δοκίμασαν νὰ πράξουν τὸ ἴδιο). Ἑπομένως, ἐδῶ, δὲν νομίζω ὅτι ὑπάρχει μεταξύ μας διαφωνία.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Καὶ ἐγὼ νομίζω, ὅτι δὲν ὑπάρχει, κατ' ἀρχήν, διαφωνία εἰς τὸ ὅτι ἐχρειάζετο μία μεταρρύθμισις. Ἀλλὰ μόνον ὑπὸ τὴν ἔννοιαν ὅτι ἐχρειάζετο μεταρρύθμισις, λόγῳ τῆς ἀνάγκης τῆς ἑκάστοτε προσαρμογῆς εἰς τὰ συνεχῶς μεταβαλλόμενα ὅρια τῶν γνώσεων, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς τὴν ἀλματώδη πρόοδον τῆς τεχνικῆς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ πορίσματα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης. Ἑπομένως, ὑπ' αὐτὴν τὴν ἔννοιαν, ἀναμφιβόλως ἐχρειάζετο μεταρρύθμισις. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ παραδεχτῶ, ὅτι προηγεῖτο τῆς μεταρρυθμίσεως τὸ σκότος καὶ ἔπειτα ἐγένετο φῶς, ἢ ὅτι προηγεῖτο ἡ καταστροφὴ καὶ ἐπηκολούθησε ἡ σωτηρία. Δηλαδή, δὲν δέχομαι τοὺς χαρακτηρισμούς, οἱ ὁποῖοι ἐδόθησαν εἰς τὴν μεταρρύθμισιν ἀπὸ τοὺς ὑποστηρικτάς της, δέχομαι ὅμως τὴν ἀνάγκην μεταρρυθμίσεων. Τὸ νομοσχέδιον περὶ ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως, ἀνεξαρτήτως τοῦ ἐὰν ἀνταποκρίνεται κατὰ τρόπον ἱκανοποιητικὸν πρὸς τὴν διαπιστωθεῖσαν ἀνάγκην, ἔχει τὸ προσὸν νὰ εἶναι ἐνιαῖον, συστηματικὸν σύνολον, καὶ νὰ ἀποτελῇ ἐκδήλωσιν ἐνδιαφέροντος τῆς Πολιτείας διὰ τὴν Παιδείαν. Διὰ τὰ ἐπὶ μέρους, ἐπιφυλάσσομαι νὰ εἴπω τὴν γνώμην μου.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω τοῦτο: ὅτι πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως ἡ ὁποία συντελεῖται, ἔχομε τὴν περίοδον κατὰ τὴν ὁποίαν ἔγινε ἡ μεταρρύθμισις εἰς τὴν τεχνικὴν ἐκπαίδευσιν. Τότε ἐγένετο ἕνας μεγάλος δρασκελισμὸς πρὸς τὴν ὀργάνωσιν τῆς τεχνικῆς ἐκπαιδεύσεως. Αὐτὴ δὲ εἶναι, καὶ κατὰ τὴν ἄποψιν ἄλλωστε τῶν εἰσηγουμένων τὴν σημερινὴν μεταρρύθμισιν, ἕνα ἀπὸ τὰ βασικὰ θέματα μὲ τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ ἔχῃ ἀσχοληθῇ ἡ Πολιτεία μεταπολεμικῶς.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ὑπάρχει, ἑπομένως, πλήρης ὁμοφωνία ὅτι μία μεταρρύθμισις ἦτο ἀναγκαία.

ΤΣΑΤΣΟΣ: "Οπως, πιστεύω, ὅτι καὶ μετὰ μίαν πενταετίαν ἐὰν μᾶς καλέσετε πάλιν καὶ μᾶς ἐρωτήσετε τί δέον γενέσθαι, θὰ σᾶς ποῦμε πάλι ὅτι χρειάζεται μεταρρύθμισις...

ΤΑ ΥΠΕΡ ΚΑΙ ΤΑ ΚΑΤΑ ΜΙΑΣ ΔΙΑΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Μήπως, πρὶν μποῦμε στὰ ἐπὶ μέρους σημεῖα, θὰ μπορούσαμε νὰ ξεκαθαρίσουμε καὶ ἕνα ἄλλο ζήτημα; Πῶς ἔπρεπε νὰ γίνῃ ἡ μεταρρύθμισι; Νὰ τὴν κάνῃ μία Κυβέρνησι, ποὺ προέρχεται ἀπὸ πρόσφατη ἐτυμηγορία τοῦ λαοῦ καί, ὑπ' εὐθύνη της, νὰ τὴν εἰσαγάγῃ στὴ Βουλή, ἢ ἡ Κυβέρνησι, ἡ ὁποιαδήποτε Κυβέρνησι, ὀφείλει (ὅπως, νομίζω, ὑποστηρίζει ὁ κ. Τσάτσος) πρὶν προβῇ σὲ ἀλλαγὴ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συστήματος, νὰ προκαλέση καὶ νὰ ἐπιτύχῃ κοινὴ συνεννόησι τῶν κομμάτων, ὥστε νὰ ἔχῃ διακομματικὸ χαρακτῆρα ἡ νέα ἐκπαιδευτικὴ πολιτική;

ΤΣΑΤΣΟΣ: Τὸ θέμα ὑπάρχει καὶ εἶναι ἀπὸ τὰ βασικά, γιὰ μένα τοὐλάχιστον. Βρισκόμεθα εἰς ἕναν τόπον, ὁ ὁποῖος, ἂς μὴν πλανώμεθα, ἔχει μίαν πολιτικὴν ἀστάθειαν. Ἀπὸ τὴν πολιτικὴν αὐτὴν ἀστάθειαν δὲν πρόκειται νὰ θεραπευθῇ συντόμως, ὑποθέτω... Εἶναι ἡ μοῖρα του. Εἰσερχόμεθα μάλιστα εἰς μίαν περίοδον, ὅπου αὐτὴ ἡ πολιτικὴ ἀστάθεια θὰ εἶναι ἔτι ἐντονωτέρα. Καὶ ὄχι μόνον τοῦτο: Θὰ φθάσωμεν, ἐνδεχομένως, εἰς ἐξελίξεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπιβάλλουν ἐπὶ μακρὸν διάστημα συνεργασίας κομμάτων, συνασπισμούς, καὶ ἑπομένως συγκερασμοὺς ἀπόψεων εἰς ὅλους τοὺς τομεῖς. Θὰ εὑρεθῶμεν ἔτσι πρὸ τοῦ γεγονότος, νὰ προῖσταται ἑκάστοτε τῆς Παιδείας μία κυβέρνησις, ἕνας ὑπουργός, ὁ ὁποῖος θὰ εἶναι ἀναγκασμένος νὰ ἐκφράζῃ τὴν συνισταμένην κατεύθυνσιν μὴ παραλλήλως χωρουσῶν ἀπόψεων εἰς τὸ θέμα τῆς Παιδείας. Τί πρέπει τότε νὰ γίνῃ; Ἐὰν μὲν ἑκάστοτε ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὁ ὁποῖος συμβαίνει νὰ εἶναι τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἄλλου κόμματος, ἐπιβάλλῃ τὴν ἰδικήν του μεταρρύθμι-

'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

σιν, θὰ καταλήξωμεν εἰς τὸ νὰ ἔχωμεν τὸ φοβερὸν κακόν, κάθε λίγο καὶ λιγάκι, νὰ ἀλλάζη τὸ σύστημα ἐκ βάθρων, ἀντὶ νὰ ἐξελίσσεται. Πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε ὅμως, ὅτι μεταξὺ μιᾶς ἰδεώδους ἐκπαιδευτικῆς μεταρρυθμίσεως μεταβαλλομένης κατὰ διετίαν καὶ μιᾶς μετριωτέρας, μὴ μεταβαλλομένης ὅμως καὶ σταθερῶς ἐξελισσομένης, ἡ δευτέρα εἶναι καλυτέρα. Χωρὶς νὰ παραιτηθῶ τῶν ἰδικῶν μου προσωπικῶν ἀπόψεων καὶ πεποιθήσεων, εἶμαι ἀναγκασμένος, καὶ θὰ εἶναι ἀναγκασμένη καὶ ἡ Πολιτεία, νὰ βρῆ συμβιβαστικὰς λύσεις. Πρέπει νὰ βροῦμε τὴν μεθόδευσι, ἡ ὁποία θὰ καταστήση τὴν Παιδείαν ἀσφαλῆ καὶ ἀμετακίνητον. Ἐπειδὴ δὲ αὐτὸ δὲν εἶναι δυνατόν, ἂν δὲν συνδυασθῆ μὲ συμβιβασμούς, θεωρῶ ὡς μόνην λύσιν, ἐκείνην ποὺ θ' ἀρχίση ἀπὸ μίαν διακομματικὴν συνεννόησιν. Ξέρω τὰς δυσκολίας τῆς διακομματικῆς συνεννοήσεως. Παλαιότερον θὰ ἦσαν ἀδύνατοι. Αὐτὴν τὴν στιγμὴν δὲν εἶμαι τόσον ἀπαισιόδοξος, πρῶτον, διότι παρῆλθε χρόνος πολὺς καὶ πολὺ ἐπλησίασαν αἱ ἀπόψεις ἐπὶ πολλῶν ἐπιμάχων θεμάτων, ποὺ ἐχώριζαν ἄλλοτε ὅλους καὶ τώρα χωρίζουν ὁλονὲν καὶ περισότερον περιωρισμένον ἀριθμὸν ἀνθρώπων. Θὰ ἔλθη μία ἡμέρα, ποὺ τὸ Ἐκπαιδευτικὸν θὰ εἶναι ἁπλῶς **Streit der Fakultäten**, ἐνῷ ἄλλοτε ἦτο καὶ θέμα τοῦ πεζοδρομίου. Δὲν ὑπάρχουν σήμερα ἄνθρωποι, οἱ ὁποῖοι μὲ φανατισμὸν νὰ ὑποστηρίζουν ἢ τὴν γλῶσσαν τοῦ Ψυχάρη ἢ τὴν γλῶσσαν τοῦ Μιστριώτη. Ὅλοι ἔχουμε βάλει νερὸ στὸ κρασί μας. Λοιπόν, ἐφόσον ἐκεῖ ἔχει γίνει μία τέτοια προσέγγισι, γιατί νὰ μὴν καταστήσωμε σταθερὰν τὴν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν τῆς Πολιτείας, διὰ τῆς θεμελιώσεως τῆς πολιτικῆς αὐτῆς ἐπὶ μιᾶς διακομματικῆς συνεννοήσεως;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Συμφωνῶ ἀπολύτως μὲ τὸν κ. Τσάτσο. Προτιμῶ κι' ἐγὼ ἕνα ἔστω μέτριο σύστημα ποὺ δὲν ἀλλάζει, ἀπὸ δέκα θαυμάσια συστήματα, ποὺ ἀλλάζουν κάθε τόσο. Καὶ θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ ἀναφέρω, ὅτι ἐπὶ κατοχῆς μὲ ἐκάλεσε ὁ κ. Παπανδρέου καὶ μοῦ ζήτησε συνεργασία. Εἶχε καταρτίσει μία Ἐπιτροπὴ γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικὰ ζητήματα. Ἤθελε νὰ ἐργαστοῦμε ὡρισμένοι ἐκπαιδευτικοί, ἀπ' ὅλες τὶς βαθμίδες, γιὰ νὰ συντάξουμε ἕνα πρόγραμμα Παιδείας, τότε ποὺ εἴμαστε γεμάτοι σχέδια, γιὰ τὸ τί θὰ κάναμε στὴν ἀπελευθερωμένη Ἑλλάδα. Ἀρνήθηκα καὶ εἶπα: Εὐχαριστῶ πολὺ γιὰ τὴν τιμή, ἀλλὰ νομίζω, ὅτι τὸ θέμα τῆς Παιδείας εἶναι διακομματικὸ καὶ πρέπει νὰ γίνη μία ἐπιτροπὴ τοὐλάχιστον τῶν δύο κομμάτων, τοῦ Κέντρου καὶ τῆς Δεξιᾶς. Ἐκεῖνο ποὺ μὲ ἔκανε νὰ μεταβάλω αὐτὴ τὴν πεποίθησι, εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἐγχείρημα τοῦ κ. Καραμανλῆ. Ὁ κ. Καραμανλῆς, ὡς πρωθυπουργός, ἔκανε μία διακομματικὴ ἐπιτροπή, ποὺ συμφώνησε σὲ πολλὰ σημεῖα, ἔκαμε πολλὲς ὠφέλιμες προτάσεις καὶ τύπωσε τὰ συμπεράσματά της σὲ δύο μεγάλους τόμους στὸ Ἐθνικὸ Τυπογραφεῖο. Ἔμαθα ὅτι κατ' ἀρχὴν ὑπῆρξε συμφωνία, ὅτι ὁποιοδήποτε κόμμα ἐπικρατοῦσε στὶς ἐκλογὲς τοῦ 58, θὰ ἐφήρμοζε τὸ πρόγραμμα αὐτό, ὅπως τὸ εἶχαν ἀποφασίσει τότε. Καὶ ὅμως, ὅπως ἀργότερα μοῦ εἶπε χαρακτηριστικὰ ὁ τότε Γεν. Γραμματέας, τὸ πήραμε καὶ τὸ πετάξαμε στὰ σκουπίδια. Ἡ πεῖρα λοιπὸν ἔδειξε, πὼς στὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι δυνατὸ ἕνα τέτοιο διακομματικὸ πρόγραμμα. Γιὰ ν' ἀναφέρω ἕνα παράδειγμα: Τί θὰ γίνη μὲ τὴ γλῶσσα, ὅταν ἕνα κόμμα θέλη τὴ δημοτικὴ καὶ τὸ ἄλλο τὴν καθαρεύουσα; Ὑπάρχει ἐδῶ συμβιβαστικὴ λύση; Μιὰ νόθα δημοτικοκαθαρεύουσα θὰ ἦταν ἡ χειρότερη λύση. Θὰ προτιμοῦσα, στὴν περίπτωση αὐτή, τὴν καθαρεύουσα. Δεύτερον, θὰ ἤθελα νὰ πῶ, πὼς στὴν σχολικὴ πρᾶξι θὰ ἔχουμε βιβλία γραμμένα εἴτε στὴ δημοτική, εἴτε στὴν καθαρεύουσα, σύμφωνα μὲ τὸν νόμο, ποὺ κηρύσσει τὴν ἰσοτιμία τῶν δύο γλωσσῶν. Ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ ἔχουμε ἕνα κρᾶμα δημοτικῆς καὶ καθαρεύουσας. Κοιτάξαμε στὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτοῦτο νὰ ἐφαρμόσωμε τὴν ἰσοτιμία, ποὺ προβλέπει ὁ Νόμος. Ἔχουμε βιβλία, τὴν Ὀρυκτολογία ἐπὶ παραδείγματι, γραμμένα στὴν καθαρεύουσα, καὶ ἄλλα γραμμένα στὴ δημοτική. Καὶ στὶς μεταφράσεις γίνεται τὸ ἴδιο. Βέβαια, δὲν μπορούσαμε νὰ δώσουμε τὴ μετάφρασι ἑνὸς ποιητικοῦ ἔργου, ὅπως ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὁμήρου, στὴν καθαρεύουσα, ἀλλὰ ὁ Θουκυδίδης θὰ δοθῆ στὴν Γ΄ Γυμνασίου ἀπὸ τὴ μετάφραση τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, ποὺ εἶναι γραμμένη στὴν καθαρεύουσα.

Κ. ΚΑΛΛΙΑΣ:

Ἀναμφισβητήτως, ἡ παροχὴ χρημάτων εἰς τὴν Παιδείαν εἶναι ἀξιέπαινος. Ἐκεῖνο εἰς τὸ ὁποῖον δὲν συμφωνῶ, εἶναι ἡ τόση τυμπανοκρουσία τῆς δωρεὰν Παιδείας!
Δὲν πρέπει νὰ διαφεύγη τὴν ἀντίληψιν οὐδενός,
ὅτι τὰ χρήματα διὰ τὴν δωρεὰν Παιδείαν
θὰ καταβάλωνται ἀπὸ τὸν Κρατικὸν Προϋπολογισμόν,
τοῦ ὁποίου ἔσοδον εἶναι οἱ ἔμμεσοι φόροι.
Ἀλλὰ εἰς τούτους, ἁδρῶς συμμετέχουν καὶ αἱ πτωχαὶ τάξεις...

Ι. ΚΑΚΡΙΔΗΣ:

Κατὰ τὴ γνώμη μου, εἶναι ἀπαραίτητο
στὴ Μέση Ἐκπαίδευση νὰ προστεθῆ
τουλάχιστον ἕνας ἀκόμη χρόνος σπουδῶν.
Ἡ γνῶσις ἐπλήθυνε. Προστέθηκαν δύο Βαλκανικοὶ Πόλεμοι
καὶ καὶ δύο Πόλεμοι Παγκόσμιοι. Ἀλλὰ ἡ προσθήκη
ἑνὸς χρόνου σπουδῶν εἶναι ζήτημα οἰκονομικό.
Ὄχι τόσο τοῦ Κράτους, ὅσο τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας.
Καὶ δύο χρόνια, ἂν μποροῦσαμε, θὰ προσθέταμε. Ἀλλά...

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἡ μὲν πρωτοβουλία τῆς μεταρρυθμίσεως ἀνήκει, πράγματι, εἰς μίαν κυβερνητικὴν πλειοψηφίαν, καὶ μάλιστα ἐ ὅταν εἶναι συμπαγής. Ὡς πρὸς τὸ περιεχόμενον ὅμως τῆς μεταρρυθμίσεως, πρέπει νὰ καταβάλλεται προσπάθεια κάποιας προσεγγίσεως εἰς βασικὰ σημεῖα καὶ ἐλαττώσεως τῶν ν ἀντιθέσεων. Διότι ἄλλως, δημιουργεῖται μία ὀξύτης, ἡ ὁποία ἐ θέτει ἐν κινδύνῳ τὴν σταθερότητα. Αὐτὴ δὲ ἡ τελευταία μεταρρύθμισις προεκάλεσεν ἐκατέρωθεν, ἰδίως ἐκτὸς Βουλῆς, μ μίαν ὀξύτητα ἡ ὁποία ἔφθασε εἰς πλήρη μισαλλοδοξίαν. Καὶ ἐ γι' αὐτὸν τὸν λόγον, νομίζω, ὅτι ἔπρεπε νὰ προηγηθῇ προσπάθεια συνεννοήσεως εἰς ὡρισμένα σημεῖα, ἡ τοὐλάχιστον ἐ ἐλαττώσεως τῶν ἀποστάσεων, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει θὰ ἔπρεπε κατὰ τὴν συζήτησιν τοῦ Νομοσχεδίου, ἔστω καὶ ἂν συνετάγη ὑπὸ μόνην τὴν κυβερνητικὴν εὐθύνην καὶ πρωτοβουλίαν, ἐκεῖ ὅπου ἦτο δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ ἑνότης ἀντιλήψεων, ἔστω καὶ μὲ κάποιας θυσίας τοῦ ἀρχικοῦ περιεχομένου τ τοῦ Νομοσχεδίου, νὰ ἐπιδιωχθῇ. Νομίζω δέ, ὅτι ἐὰν εἰς δύο - - τρία σημεῖα ἐξεδηλώνετο περισσότερα διάθεσις συνδιαλλαγῆς, τὸ Νομοσχέδιον θὰ συναντοῦσε πολὺ ὀλιγωτέραν τελικῶς ἀντίδρασιν, θὰ ἦτο δὲ καὶ ἀποδοτικώτερον κατ' ἐμέ. Γι' αὐτό, , ἐπαναλαμβάνω, ὅτι ἡ μὲν πρωτοβουλία ὀρθῶς ἀναλαμβάνεται ἀπὸ μίαν κυβέρνησιν πλειοψηφίας, καὶ ἀκόμη περισσότερερον ὅταν τὸ κυβερνῶν κόμμα διαθέτῃ αὐτοδύναμον πλειοψηφίαν.

ΤΑ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΗΣ ΔΙΑΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ὑπῆρξα ἀπὸ τοὺς ὑπέρμαχους τῆς διακομματικῆς ρυθμίσεως τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ μας προβλήματος. Ἐπὶ σειρὰν ἐτῶν, καὶ στὸ περιοδικό τὸ δικό μου «ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ», καὶ στὰ ἑβδομαδιαῖα ἄρθρα μου στὸ «ΒΗΜΑ», ἐτόνιζα τὴ μεγάλη ἀνάγκη, τὸ θέμα αὐτὸ νὰ ἀντιμετωπισθῇ μὲ συνεννόησι τῶν πολιτικῶν δυνάμεων τῆς χώρας. Καὶ δὲν ὑποστήριζα μόνον θεωρητικὰ τὸ ζήτημα, ἀλλὰ καὶ στὴν πρᾶξι ἐξεδηλωσα αὐτή μου τὴν πεποίθησι. Ἀπόδειξι, τὸ γεγονός, ὅτι ὅταν ἡ Κυβέρνησι Καραμανλῆ μοῦ ἔκανε τὴν τιμὴ νὰ μὲ καλέσῃ νὰ λάβω μέρος σὲ μιὰ μεγάλη «Ἐπιτροπὴ Παιδείας», ὅπου ἤξερα πὼς δὲν θὰ μετεῖχαν ὁμοφωνοῦντες μαζί μου ἐπιστήμονες, ἔλαβα μέρος στὶς ἐργασίες της μὲ ὅλη μου τὴν καρδιὰ καὶ δὲν ἔβαλα ὅρο νὰ μὲ ἐπαναφέρῃ ἡ Κυβέρνησι πρῶτα στὴ θέσι μου, τοῦ Γεν. Δ)ντοῦ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, καὶ ὕστερα νὰ βοηθήσω. Ἐπῆγα, καὶ ἐπὶ μῆνες πολλοὺς ἐργάσθηκα σκληρά, ἄμισθος, καὶ ἔδειξα εἰλικρινῆ διάθεσι γιὰ συνεννόησι. Ξέρει ὁ κ. Τσάτσος (γιατί κουβεντιάζαμε τὸ πρᾶγμα κατὰ τὸ διάστημα ἐκεῖνο), τί ὑποχωρήσεις καὶ σὲ θέματα ἀρχῆς ἔκανα ἐγὼ προσωπικά, ὥστε νὰ φθάσουμε σὲ ἕνα σχῆμα, ποὺ νὰ συναιρέσῃ τὶς ἀντιθέσεις καὶ νὰ ἀποτελέσῃ, ἂν ὄχι τὴν ὁριστική, τοὐλάχιστον ἕνα μεταβατικὸ στάδιο πρὸς μιὰ καλύτερη λύσι. Εἴχαμε τότε καὶ μιὰ σύμπτωσι ἐξαιρετική, ὅτι προήδρευε τῆς ἐπιτροπῆς μας ὁ τότε Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὁ κ. Ἀχ. Γεροκωστόπουλος, μὲ δικαίωμα ψήφου. Δὲν ἤμαστε, λοιπόν, ἁπλῶς ἕνα συμβουλευτικὸ σῶμα γιὰ τὴν Κυβέρνησι, ἀλλά, ὅπως εἶχε τότε τεθῇ καὶ ἀπὸ τὸν Πρόεδρο τῆς Κυβερνήσεως, νομίζω καὶ ἀπὸ τὸν κ. Τσάτσο στὴν πρώτη συνεδρίασι τῆς Ἐπιτροπῆς, ὄργανο ποὺ θὰ συνεπλήρωνε, θὰ καθοδηγοῦσε καὶ θὰ διευκρίνιζε τὴν κυβερνητικὴ δραστηριότητα στὸ θέμα τῆς Παιδείας. Γι' αὐτὸ μετεῖχε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας μὲ δικαίωμα ψήφου. Ἀτυχῶς τὸ σχῆμα, στὸ ὁποῖο καταλήξαμε, δὲν ἔγινε ποτὲ νόμος τοῦ Κράτους.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Δὲν ἐπηρεάστηκε ὁ Νόμος τοῦ 1959 ἀπὸ τὰ πορίσματα τῆς ἐπιτροπῆς Παιδείας;

ΤΣΑΤΣΟΣ: Σαφῶς. Νομίζω ὅμως, ὅτι δύο παράγοντες προσδιώρισαν τότε τὴν ἐξέλιξι: Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἐκλογῶν τοῦ 1958, τὸ ὁποῖον ἐνίσχυσε τὴν παράταξιν ἡ ὁποία καὶ πολιτικῶς ἐκμεταλλεύεται τὴν δημοτικήν, καθὼς καὶ ἡ παρεμβολὴ ὡρισμένων νέων παραγόντων, οἱ ὁποῖοι δὲν μετέσχον τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ οἱ ὁποῖοι εἰσηγήθησαν ἄλλας ἀπόψεις. Αὐτὸ εἶναι. Τότε, πάντως, ἐστράφη ἡ προσπάθεια κυρίως εἰς ἕνα βασικὸ θέμα: τὴν τεχνικὴ ἐκπαίδευσι.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Τὸ ὁποῖον ἀκριβῶς τὸ εἴχαμε τότε μελετήσει γιὰ πρώτη φορὰ συστηματικά.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ναί, νομίζω ὅτι στὸ θέμα αὐτὸ ἔγινε πράγματι ἕνα βῆμα ἀξιόλογον, τὸ ἀξιολογώτερον ἐκ τῶν τότε γενομένων.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Πραγματικὰ ἔγινε αὐτὸ τὸ μεγάλης σημασίας βῆμα (ὄχι δυστυχῶς μὲ πλήρη ὁλοκλήρωσι) νὰ συγκεντρωθῇ δηλαδὴ στὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας ἡ ἐπαγγελματική, καὶ εἰδικώτερα ἡ τεχνικὴ ἐκπαίδευσι, ὥστε μὲ ἑνιαῖο τρόπο νὰ ἀντιμετωπίζωνται τὰ θέματα τῆς ἐκπαιδεύσεως, εἴτε τῆς γενικῆς, εἴτε τῆς ἐπαγγελματικῆς. Αὐτὸ τὸ βῆμα συνετελέσθη, ὅπως εἶχε συστήσει τὸ 1954 ἐκθύμως ἡ Ἐπιτροπή μας, ἀφοῦ τὸ μελέτησε ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές του. Δυστυχῶς, ἔμειναν ἀκόμη σὲ ἄλλα Ὑπουργεῖα πολλὲς ἐπαγγελματικὲς Σχολές. Π.χ. διετήρησε τὸ Ὑπουργεῖο Γεωργίας τὶς Γεωργικὲς Σχολές, τὸ Ὑπουργεῖο Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας τὶς Σχολὲς Ἐμπορικοῦ Ναυτικοῦ, τὸ Ὑπουργεῖο Ἐργασίας τὶς Σχολὲς Μαθητείας κ.ο.κ. Ὁμολογῶ, ὅτι ἡ ἀποτυχία τοῦ ἐπίπονου ἔργου τῆς «Ἐπιτροπῆς Παιδείας» τοῦ 1957, ὑπῆρξε γιὰ μένα μιὰ μεγάλη ἀπογοήτευσι, μιὰ ἐμπειρία τρομακτική. Ὅταν εἶδα ὅτι ὁ Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Παιδείας, ὁ ὁποῖος διηύθυνε ἐπὶ τόσους μῆνες τὶς ἐργασίες της καὶ σκοτώθηκε ὁ ἄνθρωπος, μολονότι ἐξελέγη βουλευτὴς καὶ τὸ κόμμα του ἐσχημάτισε τὴ νέα Κυβέρνησι, δὲν ἔγινε Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὥστε τοὐλάχιστον νὰ ὑπάρξῃ συνέχεια, ἀλλὰ Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας ἔγινε ἄλλος ἀπὸ τὴν κυβερνητικὴ παράταξη, ποὺ ἕως τὴν ὥρα ἐκείνη δὲν εἶχε σχέσι μὲ τὸ ἐκπαιδευτικὸ θέμα, κατάλαβα ὅτι μὲ συνεννοήσεις, συμβιβασμοὺς καὶ κοινὲς ἀποφάσεις δὲν πρόκειται νὰ προχωρήσῃ, ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα, τὸ μέγα ζήτημα τῆς Παιδείας. Ἡ δεύτερη ὀδυνηρὴ ἐμπειρία μου ὑπῆρξε ἡ ἑξῆς: Ὁμολογῶ ὅτι δὲν περίμενα ποτέ, ὅτι στὴ Βουλὴ θὰ γινόταν μιὰ τόσο βίαιη ἐπίθεσι τῆς Ἀντιπολιτεύσεως κατὰ τοῦ Νομοσχεδίου τῆς Ἐκπαιδευτικῆς Μεταρρυθμίσεως, ποὺ ἐκφυλίστηκε σὲ μιὰ φοβερὴ προσωπικὴ ἐπίθεση ἐναντίον μου. Τὴν ὑπέστην ἐπὶ ἓξ ἑβδομάδες τὸ 1964, καὶ ἐπὶ δέκα ἑβδομάδες τὸ 1965.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Καὶ χωρὶς νὰ μπορῆτε νὰ ἀπολογηθῆτε.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ἤμουν ὑποχρεωμένος νὰ παρευρίσκωμαι στὴ Βουλή, γιὰ νὰ βοηθῶ τὸν Ὑπουργό μου, καὶ ἐξαναγκασμένος νὰ ἀκούω τὸν ἐξάψαλμο χωρὶς νὰ ἔχω τὸ δικαίωμα νὰ ἀπαντήσω... Σήμερα εἶμαι ἐξαιρετικὰ εὐτυχής, ποὺ μπορῶ νὰ μιλήσω σὲ μιὰ τόσο συμπαθητικὴ συντροφιά, ὅπως εἶναι ἡ ἀποψινή. Ξέρει πολὺ καλὰ ὁ κ. Τσάτσος, ὅτι

'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

σ' ένα επίμαχο σημείο του 'Εκπαιδευτικού Νομοσχεδίου, κατά τη συζήτησί του στη Βουλή, έπηρα την πρωτοβουλία, χωρίς να έχω εξουσιοδότησι από τους προϊσταμένους μου, και τον παρακάλεσα να συναντηθούμε για να λειάνουμε όσο το δυνατόν τη διατύπωσι ωρισμένων διατάξεων που προκαλούσαν τη ζωηρή αντίδρασι της 'Αντιπολιτεύσεως. 'Εννοώ τα άρθρα που ίδρυαν το Παιδαγωγικό 'Ινστιτούτο. 'Επεδίωκα να βρούμε ένα σχήμα συμβιβαστικό, ώστε να στερεωθή ένας καινούργιος θεσμός, για τον οποίο επίστευα και πιστεύω ότι θά δώση νέο πνεύμα στά εκπαιδευτικά μας πράγματα. Δυστυχώς, παρά την προσπάθεια, και τη δική μου και —είμαι βέβαιος— του κυρίου Τσάτσου, πάλι δεν επετεύχθη συνεννόησι των δύο μεγάλων κομμάτων, στο σημείο τουλάχιστον τούτο, και έτσι ένας θεσμός, που πολύ θά ήθελα να τον βγάλω έξω από τη διαμάχη των κομμάτων, έμεινε πάλι μετέωρος και γίνεται διαρκώς στόχος επιθέσεων. 'Ιδού, τέλος, και μιά τρίτη δυσάρεστη εμπειρία μου: 'Η 'Ακαδημία 'Αθηνών, ή Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου 'Αθηνών και ή 'Ιερά Σύνοδος της 'Ελλάδος, αποδοκίμασαν και επέκριναν με δριμύτητα το 'Εκπαιδευτικό μας Νομοσχέδιο, πριν τούτο κατατεθή στη Βουλή και δημοσιευθή στις εφημερίδες... Λοιπόν ξεκίνησε... και ή Φιλοσοφική Σχολή και ή 'Ακαδημία και ή 'Ιερά Σύνοδος με βάσι μόνο πληροφορίες ή δηλώσεις υπουργικές, ότι τούτο πρόκειται να γίνη ή έκείνο πρόκειται να μη γίνη. Και παρά τη δική μου σύστασι σε φίλους μου Καθηγητές Πανεπιστημίου και σε φίλους μου 'Ακαδημαϊκούς να περιμένουν λιγάκι να δούν το πλήρες κείμενο και τότε να διατυπώσουν τις κρίσεις τους, ήταν τέτοιο το μίσος, τέτοιο το πάθος των αντιφρονούντων, που άρχισαν αμέσως οι επικρίσεις και οι προσωπικοί λίβελλοι. Είχα ελπίσει, (ύπηρξα ίσως αφελής, και το παραδέχομαι), επειδή κατά ένα μέρος το 'Εκπαιδευτικό Νομοσχέδιο συνέχισε τις προτάσεις της 'Επιτροπής Παιδείας του 1957, ότι μέσα στην αντίπαλη παράταξι υπήρχαν προσωπικότητες πνευματικές και άνθρωποι κύρους, που ιδεολογικά στέκονται πολύ κοντά στις γενικές γραμμές, του εκπαιδευτικού προγράμματος της Κυβερνήσεως και συνεπώς ότι το μέτρο αυτό θά είχε καλύτερη τύχη και στη Βουλή και στον Τύπο και στά 'Ανώτατα 'Εκπαιδευτικά 'Ιδρύματα της χώρας. 'Ατυχώς, διαψεύσθηκα παταγωδώς... "Εβγαλα, λοιπόν, από τις εμπειρίες που σάς ανέφερα το εξής συμπέρασμα: 'Υπάρχουν σ' αυτόν εδώ τον τόπο 10—20 άνθρωποι, δεν είναι παραπάνω, οι οποίοι εμποδίζουν να γίνη το καλό στην Παιδεία. Οι άνθρωποι αυτοί, είτε γιατί έχουν πάθος μισαλλοδοξίας, μίσος, και προσωπικό πολλές φορές, αλλά κυρίως γιατί δεν θέλουν ν' ακούσουν, δεν θέλουν να καθήσουν και να μελετήσουν το θέμα με υπομονή, παρεμβαίνουν και με τις κραυγές τους εμποδίζουν να προχωρήσουμε. Μά είναι ικανοί αυτοί οι δέκα άνθρωποι, και στη μία παράταξη και στην άλλη να δηλητηριάσουν όλη την ατμόσφαιρα; 'Εγώ το πιστεύω, και το έχω γράψει, ότι δυστυχώς το καλό για να γίνη άπαιτεί πολλά, το κακό όχι! Πρέπει να πάρης μπουκάλια φάρμακα για να γίνης καλά, πρέπει να κάνης σειρές ενέσεων για να γιατρευτής. 'Αντίθετα, μιά σταγόνα δηλητηρίου σ' ένα ποτήρι νερού σε σκοτώνει... Τά εκατομμύρια του ελληνικού λαού, άν δεν είχαν αυτών των 10—20 ανθρώπων, από τη μιά κι' από την άλλη μεριά, το δηλητήριο, θά μπορούσαν να σκεφθούν διαφορετικά και να πούν: Γιά σταθήτε, επί τέλους. 'Εδώ για τά παιδιά μας πρόκειται, για το μέλλον τους. Είμαστε ή γενεά που παραδίδει και φεύγει, έρχεται πίσω μας ή νέα γενεά. "Ας αφήσουμε τά πάθη μας, άς πάρουμε τά μίση μας μαζί μας, και άς εργασθούμε για το καλό του συνόλου... Δυστυχώς, αυτό δεν έγινε ποτέ. Και επειδή τά πολιτικά μας ήθη δεν είναι υποδειγματικά, και επειδή υπάρχει άκόμη και στά καίρια έθνικά θέματα ό άδίστακτος τρόπος της μισαλλοδοξίας και του στενού κομματισμού («τά θυσιάζω όλα για να έκθέσω τον πολιτικό μου αντίπαλο») δεν αισιοδοξώ. Στην ήλικία που έφθασα, δεν αισιοδοξώ. Σήμερα πιστεύω, ότι ένα κόμμα μεγάλο ή μικρό, μέσα στο προεκλογικό του πρόγραμμα, πρέπει να περιλαμβάνη και την εκπαιδευτική του πολιτική και να ζητή την ψήφο του λαού για να την εφαρμόση μέσα στην τετραετία του, άν επιτύχη στις εκλογές. 'Αφού για το Σύνταγμα μπορεί ένα κόμμα να πή, πώς όταν έλθη στην εξουσία θά επιδιώξη να άναθεωρήση ωρισμένες διατάξεις του, γιατί δεν πρέπει να έχη το ίδιο δικαίωμα και για το εκπαιδευτικό ζήτημα; Κατά τούτο έκανε πολύ καλά ή Κυβέρνησι Παπανδρέου, ή πρώτη που σχηματίσθηκε τον Νοέμβριο του 1963, και έθεσε αμέσως το εκπαιδευτικό θέμα σαφώς. Είπε, ότι πρόκειται να νομοθετήση μιά εκπαιδευτική μεταρρύθμισι βασισμένη πάνω σ' αυτές τις ωρισμένες άρχές.

Η ΠΡΩΤΗ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΚΑΙ Ο ΤΥΠΟΣ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΙΚΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: "Ημουν από εκείνους που εκάκιζαν τους παλαιοτέρους μας δημοτικιστές, που έλεγαν ότι ήταν έγκλημα να μπή το 1917 ή δημοτική στά διδακτικά βιβλία, και έτσι το γλωσσικό ζήτημα να συνδυαστή μ' ένα πολιτικό κόμμα, το κόμμα του 'Ελευθ. Βενιζέλου. 'Από τότε βαραίνει αυτή ή κατάρα την 'Ελλάδα: να θεωρήται ό καθαρευουσιάνος άντιβενιζελικός και ό δημοτικιστής βενιζελικός. Τώρα λέω: άγιασμένα τά κόκκαλα αυτών των άνθρώπων, που έβαλαν τη δημοτική γλώσσα, έστω και επαναστατικά το 1916 - 1917! Γιατί άν δεν το έκαναν τότε, δεν θά υπήρχε άλλη ευκαιρία να γίνη το άλμα τούτο. Καμμία ευκαιρία. Ούτε με τον Πλαστήρα, ούτε με τον Πάγκαλο θά έμπαινε ή δημοτική στά σχολεία μας, και θά περιμέναμε ίσως το 1936 να την βάλη ό Μεταξάς. 'Αλλά από το 1917 έως το 1936, 20 χρόνια, δεν θά είχανε δοκιμάσει οι δασκάλοι μας τί θά πή 'Αναγνωστικό της Δημοτικής. Το είδαν, το γνώρισαν, έστω και βίαια βαλμένο, και όταν τους είπαν να κάψουν τά βιβλία αυτά, «δεν τά καίμε» άποκρίθηκαν. «Τά γνωρίσαμε και μάς άρεσαν».....

Νομίζω, λοιπόν, ότι πρέπει να σταθούμε στά πράγματα, όχι στην άφηρημένη θεωρία. Πρέπει να παραδεχθούμε, ότι είναι ένα ιδεώδες αυτό, να συνεννοηθούν τά κόμματα και ν' άποφασίσουν μιά κοινή εκπαιδευτική πολιτική. Στην πραγματικότητα όμως, τούτο δεν γίνεται. 'Υποθέσετε, ότι άποφασίζομε σε συνεννόησι διακομματική να κάνωμε κοινό πρόγραμμα εκπαιδευτικό. Σε ποιά σημεία μπορούμε να συμφωνήσουμε; Θά μπορούσαμε να συμφωνήσουμε στό οίκονομικό. Νά πούμε, δηλαδή, ότι από τον Προϋπολογισμό του Κράτους, έφ' όσον θά το επιτρέψουν οι περιστάσεις, ένα ποσοστόν άλφα θά το διαθέσουμε για την Παιδεία. Καί μάλιστα, να άναλύσουμε και τις παροχές. Θά μπορούσαμε άκόμα να συμφωνήσουμε, ότι πρέπει να άναπτυχθή ή τεχνική επαγγελματική εκπαίδευσι ισοσκελώς τουλάχιστον με τη γενική εκπαίδευσι, και γιά διατεθούν οι άπαιτούμενες για την άνάπτυξι αυτή δαπάνες. Θά μπορούσαμε άκόμα να συμφωνήσωμε και στό θέμα της διοικήσεως της 'Εκπαιδεύσεως: πώς να όργανωθή ή διοίκησι, ή κεντρική του 'Υπουργείου και ή περιφερειακή των επαρχιών. Θά μπορούσαμε, τέλος, (μ' όλο που άμφιβάλλω, γιατί και στό σημείο τούτο διατυπώθηκε στη Βουλή άντίθεσι που δεν την περίμενα) να καθορίσωμε σε πόσα χρόνια θά έκτείνεται ή υποχρεωτική εκπαίδευσι των 'Ελληνοπαίδων. 'Αλλά σε ό,τι άφορά το βαθύτερο, το ιδεολογικό περιεχόμενο των σπουδών, σε ό,τι άφορά τις βλέψεις, τις επιδιώξεις της Παιδείας, άς παραδεχθούμε, Κύριοι, ότι «ά—πολιτική εκπαιδευτική πολιτική» δεν υπάρχει! Κάθε πολιτική παράταξι πιστεύει στον τύπο άνθρώπου που οραματίζεται να διαπλάση. "Οταν πάς να συντάξης ένα εκπαιδευτικό νομοσχέδιο (τουλάχιστον, έγώ, έτσι δούλεψα στη ζωή μου) έχεις στό νού σου τον άνθρωπο που θέλεις να πλάσης. Αυτός ό άνθρωπος θά είναι συγχρονισμένος στό μυαλό, στις άντιλήψεις, στην πολιτική τοποθέτησι; Θά είναι ελεύθερος, υπερήφανος, θαρραλέος, θά έχη και θά ξέρη ότι έχει δικαιώματα;

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Καί υποχρεώσεις.

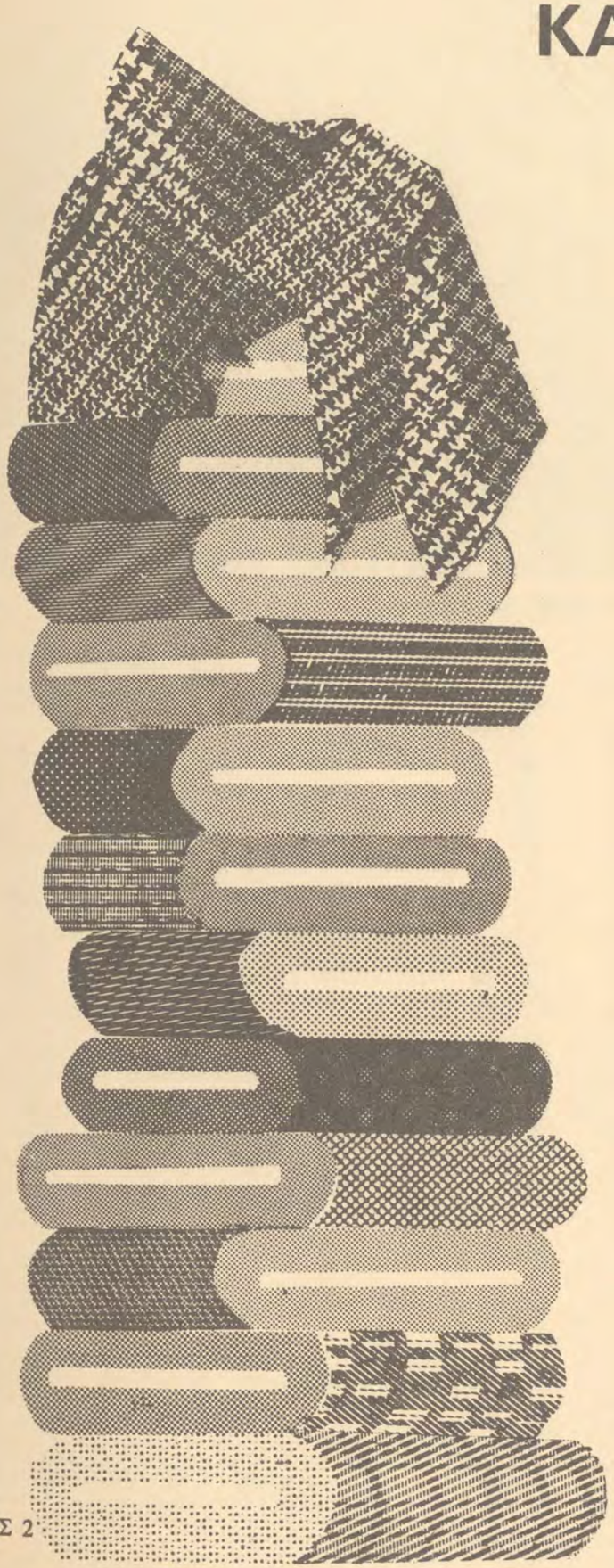
ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: "Οχι μόνο υποχρεώσεις, γιατί δυστυχώς μόνο τις υποχρεώσεις των πολιτών τονίζουμε, ενώ τά δικαιώματά τους τά άποσιωπούμε. 'Εγώ πιστεύω, ότι σε μιά πολιτεία δημοκρατική, πραγματικά φιλελεύθερη, τά δικαιώματα πρέπει να τονίζωνται έξ ίσου με τά καθήκοντα. Συνεχίζω: Τί είδους σχέσι θά έχη αυτός ό άνθρωπος (του μέλλοντος) με την ίστορία του; Πώς θά έχη άπορροφήσει και θά άξιοποιήση τον προγονικό του θησαυρό; Καί πώς θά έχη προσαρμοσθή στις νέες άνάγκες της ζωής; Ούμανιστική θά είναι ή Παιδεία μας, και με ποιό νόημα ούμανιστική; Θά στραφή προς τις θετικές επιστήμες και την Τεχνική, και έως ποιό βαθμό; Καί θά θητεύη στη Δημοκρατία; Καί σε τί είδους Δημοκρατία; - γιατί γίνεται σήμερα τόση κατάχρησι της λέξεως «δημοκρατία», ώστε διστάζομε να τη ξεστομίσουμε, χωρίς εξηγήσεις... "Ολα αυτά, όμως, είναι θέματα που άποτελούν το περιεχόμενο ένός πολιτικού προγράμματος. 'Ο κ. Τσάτσος έχει γράψει ένα βιβλίο συστηματικό, διεξοδικό για την πολιτική, και τονίζει ότι είναι άδύνατο το εκπαιδευτικό θέμα να μην άποτελή μέρος, κεφάλαιο ουσιώδες, του πολιτικού προγράμματος. Καί άφού ζούμε σε μία πολιτεία πολυκομματική, σε πολυκομματικό και όχι σε μονοκομματικό Κράτος, πώς είναι δυνατόν να μην έχη κάθε κόμμα το δικό του πρόγραμμα στό κεφάλαιο της Παιδείας και να μή το θέτη στους εκλογείς του καθαρά, όπως θέτει το οίκονομικό και το θέμα της εξωτερικής πολιτικής;

Στό εκπαιδευτικό θέμα δεν πρέπει να γίνεται συμβιβασμός ώς προς τις ιδεολογικές κατευθύνσεις. Δεν έχομε μόνο τά δύο μεγάλα κόμματα, υπάρχει και ένα τρίτο, θά υπάρξη ίσως και ένα τέταρτο αύριο, θά υπάρξουν και συνασπισμοί κομμάτων. Πώς μπορεί να γίνη γενική άνάμεσά τους συμφωνία ώς προς το εκπαιδευτικό πρόγραμμα; Πώς είναι δυνατόν να συνταχθή ένα πρόγραμμα, όταν ό ένας θά λέγη: «κόψε αυτή τη γωνία», ό άλλος «κόψε την άλλη»; Στό τέλος θά φτάσουμε σε ένα καφέ «ντεκαφεϊνέ»... 'Εκείνο που χρειάζεται και πρέπει να επιδιώξουμε είναι, νομίζω, να δημιουργήσωμε διακομματικό ήθος, όχι διακομματικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα. Νά άποκτήσουμε δηλαδή πολιτική άγωγή, ώστε όταν ένα κόμμα έρχεται στην εξουσία, να μην

(Συνέχεια εις την σελ. 28)

ΚΑΣΜΗΡΙΑ

GOLD CROWN

Τώρα μὲ τὴ νέα ἐποχὴ αἰσθάνεσθε καὶ σεῖς τὴν ἀνάγκη νὰ προσθέσετε κάτι καινούργιο στὴν ἐμφάνισί σας. Διαλέξτε λοιπὸν ἀπὸ τὴν πλούσια συλλογὴ Κ. ΣΙΓΑΡΑ τύπου GOLD CROWN τὸ κασμήρι ποὺ συμφωνεῖ μὲ τὶς προτιμήσεις σας.

Ἕνα κοστούμι ἀπὸ κασμήρια Κ. ΣΙΓΑΡΑ ἀπὸ ἀγνὸ παρθένο μαλλί, δὲν χάνει ποτὲ τὴ φόρμα του γιατὶ τὸ μαλλὶ ἔχει μεγάλη ἐλαστικότητα στὴν ἴνα, εἶναι ἁπαλὸ στὴν ἁφὴ καὶ προσφέρει φυσικὸ κλιματισμὸ στὸ σῶμα χειμῶνα-καλοκαίρι καὶ ἀποτελεῖ τὸ ὑγιεινότερο μέσον ἐνδύσεως.

Ἀκόμη, τὰ κασμήρια Κ. ΣΙΓΑΡΑ τύπου GOLD CROWN ἀπὸ ἀγνὸ παρθένο μαλλὶ κατασκευάζονται ἀπὸ ἄριστο ἐπιτελεῖο τεχνικῶν καὶ στὶς τελειότερες ἐν Ἑλλάδι ἐγκαταστάσεις, ποὺ σᾶς ἐγγυῶνται ποιότητα, σχέδια, χρώματα καὶ ἀντοχή.

ΚΑΣΜΗΡΙΑ Κ. ΣΙΓΑΡΑ τύπου GOLD CROWN ἀπὸ ἀγνὸ παρθένο μαλλὶ γιὰ τὰ σπόρ, τὸ γραφεῖο, τὴν κοσμικὴ ἐμφάνισι, γιὰ μιὰ ξεχωριστὴ παρουσία.

ΑΙΣΘΑΝΕΣΘΕ ΤΟΣΟ ΑΝΕΤΑ ΜΕ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΑΠΟ ΑΓΝΟ ΠΑΡΘΕΝΟ ΜΑΛΛΙ

ΕΡΙΟΥΡΓΕΙΑ Κ. ΣΙΓΑΡΑ Α Ε

ΩΣ 2

'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

Κ. ΜΠΑΣΤΙΑΣ: 'Υπάρχει σύγχυσις περὶ τὴν μεταρρύθμισιν. Ο θόρυβος δὲν ἐβοήθησε νὰ κατανοηθῆ τὸ θέμα.

(Συνέχεια ἀπ' τὴν σελ. 26)
ἀνατρέπη (ἀπὸ μισαλλοδοξία καὶ κομματικὸ μένος) ὅσα ἔχουν δημιουργήσει οἱ προκάτοχοί του. 'Ιδίως στὸ κεφάλαιο τῆς Παιδείας.

Τὴν προπερασμένη Κυριακὴ διάβασα σὲ μιὰν ἡμερησία ἐφημερίδα τὴ συνέντευξη ποὺ ἔδωσε ὁ κ. Τσάτσος. 'Ομολογῶ, δοκίμασα ἔκπληξι ἀπὸ μερικὲς φράσεις του. «'Η μεταρρύθμισι», εἶπε «ἀκόμα κι' ἂν εἶναι καλὴ (καὶ δὲν εἶναι καλή) εἶναι μοιραῖο νὰ καταργηθῆ»... Γιατί εἶναι μ ο ι ρ α ῖ ο; Τὸ πεπρωμένο του ὁ ἄνθρωπος, κατὰ μεγάλο μέρος, τὸ φτιάχνει ὁ ἴδιος μὲ τὰ χέρια του. Τίποτα δὲν εἶναι μοιραῖο στὸν ἄνθρωπο. "Αν δεχτοῦμε πὼς ὅλα εἶναι μοιραῖα, θὰ πέσουμε σ' ἕνα ντετερμινισμό, φαταλιστικό, ποὺ εἶναι συμφορά. 'Αντίθετα, τὸ χρέος μας εἶναι νὰ ἐξετάσουμε καὶ νὰ ἰδοῦμε ἐὰν ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι ποὺ νομοθέτησαν οἱ προκάτοχοί μας ἔχη κάτι καλό, νὰ τὸ κρατήσουμε καὶ νὰ τὸ στηρίξουμε περισσότερο. Τὰ ἄλλα νὰ τὰ καταργήσουμε ἢ νὰ τὰ βελτιώσουμε. Γιατὶ ἐκεῖνο ποὺ πραγματικὰ χρειάζεται ὁ τόπος μας γιὰ νὰ προκόψη, εἶναι ἕνα χυμῶδες ἐκπαιδευτικὸ πρόγραμμα, καὶ ὄχι ἕνας σκελετὸς ἀφηρημένων ἰδεῶν ἐπάνω στὸν ὁποῖο μποροῦν νὰ συμπέσουν οἱ πιὸ ἀντίθετες ἀπόψεις. 'Η ἴδια τακτικὴ ἐπιβάλλεται καὶ στὸ γλωσσικὸ ζήτημα. 'Εὰν καθήσουμε δημοτικιστὲς καὶ καθαρευουσιάνοι μαζὶ γιὰ νὰ συμβιβαστοῦμε, δὲν θὰ ὑπάρξη συνεννόησι, καὶ ἐὰν ὑπάρξη τὸ ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι ἕνα ὑβρίδιον, ἕνα τερατῶδες πρᾶγμα. "Οταν θέλω καφέ, πίνω καφέ, καὶ ὅταν θέλω χαμομῆλι, πίνω χαμομῆλι. Τί νὰ τὸ κάνω τὸ χαμομηλῶδες ἢ τὸ καφεῶδες ποτό;... "Η δημοτική, λοιπόν, ἡ καθαρεύουσα. Τὴν προσέγγισι ἐγὼ δὲν τὴ βλέπω, οὔτε τὴ θεωρῶ ἀπαραίτητη. Σέβομαι τὴν καθαρεύουσα, καὶ ὅταν ὑποχρεώνωμαι νὰ τὴ γράψω, τὴ γράφω, ὅσο τὸ δυνατόν, καλύτερα. "Αλλωστε, πιστεύω, ὅτι οἱ δημοτικιστὲς ἔχουν γράψει τὴν καλύτερη καθαρεύουσα. 'Αλλὰ εἶμαι δημοτικιστὴς ἀπὸ πεποίθησι καὶ γι' αὐτὸ μεταχειρίζομαι στὰ γραπτά μου τὴ δημοτική.

ΒΟΥΛΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΙΣ

ΤΣΑΤΣΟΣ: Νομίζω ὅτι οἱ προεισαγωγικὲς συζητήσεις θὰ εἶναι οἱ οὐσιωδέστερες ὅλης αὐτῆς τῆς συζητήσεως. Εἶχε τρεῖς ἀπογοητεύσεις ὁ κ. Παπανοῦτσος. Γιὰ τὴν πρώτη μιλήσαμε, θὰ ἀναφερθῶ εἰς τὶς δύο ἄλλες. 'Η δευτέρα του ἀπογοήτευσις ἦταν ἡ Βουλή. Πρέπει νὰ ξέρη ὁ κ. Παπανοῦτσος, ὅτι καμμία συζήτησις εἰς τὴν 'Ελληνικὴ Βουλή, ἀπὸ ἐτῶν, δὲν ἐκρατήθη εἰς τὸ ἐπίπεδον εἰς τὸ ὁποῖον ἐκρατήθη ἡ συζήτησις διὰ τὸ 'Εκπαιδευτικόν.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Τόσο τὸ χειρότερο.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Δι' ἕνα μὴ μεμυημένον δὲν εἶναι εὐχάριστον αὐτό, ἀλλά, ἔτσι εἶναι. Δεύτερον, πρέπει νὰ πῶ, ὅτι ἂν ὑπῆρξεν ἀδιαλλαξία, δὲν ἦτο ἀπὸ τῆς πλευρᾶς μόνον ἡμῶν. Πάντως, δὲν ὑπῆρξεν ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῶν κυρίως ἐκπροσωπησάντων τὴν ἀντιπολίτευσιν, ὑπῆρξεν ὅμως ἔντονος ἀπὸ τῆς πλευρᾶς τῆς κυβερνήσεως. Διότι ἡ κυβέρνησις εἶχεν μίαν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικήν, εἶχεν μίαν συμπαγῆ πλειοψηφίαν, καὶ ἦτο ἀνθρωπίνως φυσικὸν νὰ θέλη νὰ τὴν ἐπιβάλη ἀτόφια, ὁλόκληρη, μονολιθικῶς. Καὶ τὸ ἐπέτυχε. Θὰ ἀναφέρω παραδείγματα: "Οταν ἔβλεπα τὴν κατάργησιν τοῦ κλασσικοῦ Γυμνασίου παλαιοῦ τύπου, ἐπρότεινα νὰ διατηρηθοῦν πενῆντα πλήρη κλασσικὰ Γυμνάσια εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἑκάστου νομοῦ, ὥστε ἡ 'Ελλὰς νὰ μὴ στερηθῆ αὐτοῦ τοῦ ὁλοκληρωμένου τύπου παλαιοῦ κλασσικοῦ Γυμνασίου, ὅπου διδάσκονται λατινικὰ καὶ ἀρχαῖα ἑλληνικά. Καὶ αὐτὴν τὴν πρότασι, ἡ ὁποία ἂν ἐγίνετο δεκτὴ θὰ ἐδημιούργη ἄλλο κλῖμα μέσα εἰς τὴν Βουλήν, τὴν ἀπέρριψε ὄχι μόνον ὁ 'Υπουργός, ἀλλὰ καὶ ὁ Πρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως, μὲ τὸν ὁποῖον καὶ ἰδιωτικῶς συνωμίλησα περὶ τούτου. Εἴπατε διὰ τὰ λατινικά, ὅτι τὰ κάνετε ὑποχρεωτικὰ εἰς τὶς 26 ὥρες τοῦ Λυκείου; Κάντε τὰ μάθημα κατ' ἐκλογήν, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα νὰ πρέπει ὁ μαθητὴς ὁπωσδήποτε νὰ ἐπιλέξη.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: 'Ο νόμος ἔχει κάνει τὰ λατινικὰ προαιρετικά.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ναί, ἀλλὰ εἶναι ὑποχρεωτικὰ γιὰ ὅσους νέους θὰ φοιτήσουν σὲ Σχολὲς θεωρητικές, ἀργότερα (Θεολογία, Φιλολογία, Νομικά).

ΤΣΑΤΣΟΣ: 'Εμμέσως εἶναι ὑποχρεωτικά, λόγῳ τῶν ἐξετάσεων. 'Εν τούτοις, προβλέπω ὅτι θὰ μεταφερθοῦν τὰ λατινικὰ εἰς τὰ φροντιστήρια καὶ τὸ καλοκαίρι, πρὸ τῶν ἐξετάσεων, θὰ μαθαίνουν τὰ παιδιὰ τὸ «ἴνσουλα ἔστ τέρρα» καὶ ἐκεῖ θὰ καταλήξη ἡ διάταξι αὐτή.

Αὐτὴ φοβοῦμαι, ὅτι θὰ εἶναι ἡ ἐξέλιξις. Νομίζω, ὅτι καὶ εἰς τὸ θέμα τῆς συγκροτήσεως τοῦ Παιδαγωγικοῦ 'Ινστιτούτου, θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ εἶχε εὑρεθῆ μία ἄλλη λύσις, καλύτερη. Πάντως, καὶ ἐκεῖ δὲν νομίζω ὅτι ἡ ἀδιαλλαξία ἦτο μονόπλευρη, μόνον δηλαδὴ ἀπὸ πλευρᾶς τῆς ἀντιθέτου πρὸς τὴν μεταρρύθμισιν μερίδος. "Ητο διμερής, ἦτο ἀμφετεροβαρής. Καὶ τώρα, θὰ πῶ διὰ τὴν τρίτην ἀπογοήτευσιν τοῦ κ. Παπανούτσου, τὴν σχετικὴ μὲ τὴν 'Ακαδημία καὶ τὸ Πανεπιστήμιο. Δὲν ξέρω τί ἔκανε ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ καὶ ἡ 'Ιερὰ Σύνοδος. Δὲν εἶμαι Μητροπολίτης. 'Αλλὰ εἰς τὴν 'Ακαδημίαν, ἡ συζήτησις δὲν ἦτο ἐπὶ τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ νομοσχεδίου. 'Εγώ, τότε, ποὺ ὡμίλησα εἰς τὴν 'Ακαδημίαν, τὸ ἐτόνισα ρητῶς, ὅτι ἐδῶ δὲν δικαιούμεθα κἂν νὰ συζητήσωμε τὸ ἐκπαιδευτικὸ νομοσχέδιο, τὸ ὁποῖον καὶ δὲν ἐγνωρίζαμε. 'Εκεῖνο τὸ ὁποῖον δικαιούμεθα νὰ σηζητήσωμε, εἶναι ἡ διδασκαλία. 'Εκεῖ ὑπῆρχε μία δήλωσις ἐπίσημος τοῦ Προέδρου, ἂν δὲν ἀπατῶμαι, τῆς Κυβερνήσεως, ἢ τοῦ 'Υπουργοῦ, ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν κλασσικῶν κειμένων θὰ ἐγίνετο καὶ διὰ μεταφράσεων, καὶ ὅτι ἡ διδασκαλία τῶν αὐτουσίων ἀρχαίων κειμένων καὶ τῶν λατινικῶν θὰ περιωρίζετο. 'Επ' αὐτοῦ καὶ μόνον ἐγένετο ἡ

Τὰ φλέγοντα προβλήματα τῆς Παιδείας δὲν ἀπασχολοῦν τοὺς συζητητὰς μόνον γύρω ἀπ' τὸ τραπέζι. Ἐξ ἀριστερῶν πρὸς τὰ δεξιά: Κ. Καλλίας, Ι. Κακριδῆς καὶ Κ. Μπαστιέας. Διευκρινίσεις...

συζήτησις. Καὶ διετύπωσεν μίαν ἄποψιν ἡ Ἀκαδημία, τὴν ὁποίαν οὔτε κἂν ἔδωσε εἰς τὴν δημοσιότητα. Πολὺ ἀργότερα διέρρευσε ἡ ἄποψις αὐτή, οὐχὶ ἀπὸ τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ ἀπὸ ἕνα συγκεκριμένο πρόσωπο.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ὁ κ. Παπανοῦτσος, ἀφοῦ μᾶς εἶπε ὅτι ἤθελε καὶ αὐτὸς θεωρητικῶς νὰ εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν σκέψι μιᾶς διακομματικῆς συνεργασίας, ἀλλὰ ὅτι τὰ πράγματα τοῦ ἀπέδειξαν τὸ ἀδύνατο, ἐν τούτοις, προσέθεσε κάτι, τὸ ὁποῖον ἀποδεικνύει ὅτι εἰς τὸ βάθος τῆς ψυχῆς του, ἴσως χωρὶς νὰ τὸ ξέρῃ καὶ ὁ ἴδιος, δὲν θέλει τὴν λύσιν. Ἡ βασικὴ σκέψις ἡ ὁποία τὸν κατέχει, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν βασικώτατα διαφωνῶ, εἶναι ὅτι ὑπάρχει ὄχι ἀσάφεια, ἀλλὰ διαφορὰ εἰς τὴν σύλληψιν τοῦ τελικοῦ σκοποῦ, τοῦ ἰδανικοῦ ἀνθρώπου ποὺ θέλει νὰ μορφώσῃ ἡ μία ἢ ἡ ἄλλη πλευρά. Ἂν ἐξαιρέσω τὴν πλευρὰν τὴν ὑποστηριζομένην ἀπὸ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ, θέλω νὰ πιστεύω ἀκραδάντως, ὅτι βεβαίως χωλαίνει ἡ σύλληψις, ἡ βαθυτέρα καὶ οὐσιαστική, τῆς κατανοήσεως τοῦ ἀνθρωπιστικοῦ ἰδανικοῦ ποὺ ἐπιδιώκομε, ἀλλὰ οὐδεμία ὑπάρχει, οὔτε μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ, διαφωνία. Αὐτὸ τὸ σημεῖο, μάλιστα, πιστεύω, ὅτι θὰ ἦταν ἕνα ἀπὸ τὰ σημεῖα τῆς πλήρους συμπτώσεως. Καὶ αὐτὸ τὸ σημεῖον εἶναι ἀκριβῶς, ποὺ μὲ ἐνθαρρύνει περισσότερον, νὰ πιστεύω ὅτι εἶναι δυνατὴ κάποια σύμπτωσις, καὶ πάσχω διότι δὲν γίνεται αὐτὴ ἡ συνεννόησις καὶ σύμπτωσις, διότι βλέπω ὅτι σταματοῦμε εἰς τὴν λέξιν, εἰς τὸν λόγον, καὶ ὄχι εἰς τὴν οὐσίαν, ἡ ὁποία μᾶς βρίσκει ὅλους συμφώνους. Καὶ ἡ οὐσία εἶναι τὸ ἰδανικὸ τὸ ὁποῖον ἐπιδιώκουμε. Τὸ εἶπε ὁ κ. Παπανοῦτσος καὶ τὸ ἐσημείωσα ἐδῶ, διὰ νὰ τὸ θυμηθῶ, ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἀπολιτικὴ ἐκπαιδευτικὴ πολιτική. Καὶ ἐγὼ δὲν μπορῶ νὰ συμφωνήσω μὲ τὸν ὀπαδὸ τοῦ ἱστορικοῦ ὑλισμοῦ, εἰς τὸ εἶδος τοῦ ἰδανικοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖ ὑπάρχει διαφωνία, ἀναμφισβητήτως. Καὶ εἰς τὸ βιβλίο μου, ποὺ εἴχατε τὴν καλωσύνη νὰ μνημονεύσετε, ἀναφέρω τὸ θέμα τῆς Παιδείας, διότι αἰσθάνομαι, ὅτι δὲν μπορῶ νὰ μιλήσω γιὰ πολιτική, ἐὰν δὲν μιλήσω γιὰ Παιδεία, τὴν ὥρα κατὰ τὴν ὁποία πιστεύω, ὅτι τὸ πρῶτο ἔργο τῆς πολιτικῆς εἶναι ἡ Παιδεία.

ΠΕΡΙ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ

Ἀλλὰ ἔθιξε καὶ ἄλλα δύο σημεῖα ὁ κ. Παπανοῦτσος. Πρέπει, εἶπε, ὅλοι οἱ πολῖται νὰ ξέρουν νὰ συνειδητοποιοῦν τὰ δικαιώματά τους. Ἀλλὰ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος μπορεῖ νὰ ἀμφισβητήσῃ αὐτὴν τὴν ἀλήθεια; Διατί δημιουργοῦμε ἕνα σχῆμα ὑποθετικὸν ἀντιπάλου θέσεως, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει; Ἐὰν γίνεται λόγος περὶ ὑποχρεώσεων εἰς τὴν Ἑλλάδα, κάποτε ἐντονώτερα, εἶναι διότι οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν νὰ ἀσκοῦν τὰ δικαιώματά τους θορυβωδῶς καὶ ἀποφεύγουν λάθρα τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεών τους. Καὶ ἐδῶ ἔγκειται ἡ διαφωνία μας, ἀγαπητὲ κύριε, μὲ τὸν ἱστορικὸν ὑλισμόν. Ἐγὼ θεωρῶ τὸ ἄτομον, τὸν παράγοντα ἄνθρωπον, ἀξία, διότι μόνον δι' αὐτοῦ καὶ τὸ σύνολον καὶ ἡ Πολιτεία μποροῦν νὰ ἐπιτύχουν τοὺς σκοπούς τους. Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον ἐπιτρέψτε μου νὰ κάνω καὶ μίαν ἱστορικὴν ἀναδρομήν. Αἰσθάνομαι κάποιαν ἀπόστασιν ἀπὸ τὸν Πλάτωνα. Διότι ὁ Πλάτων στενεύει τὸ ἄτομον λιγάκι, καὶ τὸ ὑποτάσσει πλήρως εἰς τὸν πολιτικὸν σκοπόν. Ἐγὼ πιστεύω, ὅτι βέβαια ἕνας εἶναι ὁ σκοπὸς καὶ τῆς ἱστορίας ὁλοκλήρου καὶ κάθε πολιτείας. Ἀλλὰ δὲν πραγματοποιεῖται, παρὰ μόνον ὅταν κάθε ἄνθρωπος τείνῃ καὶ αὐτὸς μὲ ὅλας του τὰς δημιουργικὰς δυνάμεις, ἀναπτυσσομένας διὰ τῆς Παιδείας, εἰς τὴν πραγμάτωσιν τοῦ σκοποῦ. Ἄρα, ποῦ ὑπάρχει ἡ διαφωνία; Καὶ δὲν βλέπω, καὶ εἰς τὴν παράταξιν εἰς τὴν ὁποίαν συμβαίνει νὰ ἀνήκω, ἀνθρώπους ἡγουμένους αὐτῆς τῆς παρατάξεως νὰ ἔχουν ἀντίθετον ἄποψιν. Εἶπε κάτι ἄλλο ἐπίσης: Ὅτι φοβούμεθα νὰ εἴπωμεν τὴν λέξιν δημοκρατία, ἐλευθερία, ἀρετή, ἐπιστήμη, ὅλες τὶς λέξεις φοβούμεθα νὰ τὶς ποῦμε.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Διότι ἐξευτελίζονται στὸ στόμα τοῦ ἑνὸς καὶ τοῦ ἄλλου.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Τί φταίει, τί φταίει σ' αὐτὸ ὁ κόσμος ὁ σοβαρευόμενος, ὁ ὁποῖος ἔχει στὰ χέρια του τὴν εὐθύνην; Ἡ διαφωνία μας ποῦ ὑπάρχει; Ἡ διαφωνία μας ὑπάρχει μὲ τοὺς ὀπαδοὺς τῶν λαϊκῶν δημοκρατιῶν, οἱ ὁποῖες μεταχειρίζονται τὴν λέξιν «δημοκρατία» καὶ ἔχουν δικτατορίαν, μιᾶς ὡρισμένης τάξεως. Ἀλλὰ εἰς ἡμᾶς, ποῦ ὑπάρχει ἡ διαφωνία; Γιατί εἰς τὸ θέμα τῆς Παιδείας νὰ ἀνακατεύουμε αὐτὸ τὸ πρόβλημα; Σὲ ποῖον σημεῖον, σὲ ποῖον ἄρθρον τοῦ Συντάγματος, σὲ ποίαν λεπτομέρειαν ὑπάρχει οἱαδήποτε διαφωνία τῶν μὲν πρὸς τοὺς δέ, ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς δημοκρατίας; Καὶ ποῖος εἶναι ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος δὲν θέλει νὰ διδαχθῇ ὁ πολίτης, ὁ Ἕλλην, τὰς ἀρετὰς τοῦ δημοκρατικοῦ πολιτεύματος; Καὶ θεωρῶ μάλιστα ἐντελῶς περιττό, τὸ ὅτι στὸ Νόμο ἐμπῆκε καὶ μάθημα περὶ «δημοκρατικοῦ πολιτεύματος». Ποίου πολιτεύματος, τυχόν, θὰ ἔπρεπε νὰ γίνῃ μάθημα; Ἀφοῦ τὸ πολίτευμά μας ε ἶ ν α ι δημοκρατία! Εἶναι ἐκδήλωσις πείσματος ἡ διατύπωσις αὐτῆς τῆς λέξεως καὶ ὄχι οὐσίας.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Καὶ ὑποψίας, ὅτι μπορεῖ ἀργότερον νὰ ἔρθῃ ἕνας Ὑπουργός, νὰ διατάξῃ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁλοκληρωτικοῦ ἢ τοῦ φασιστικοῦ πολιτεύματος! Κατέχομαι ἀπὸ τὴν αἰσιοδοξίαν, ὅτι εἰς αὐτὰ τὰ θέματα τῆς οὐσίας, τῆς συμπτώσεως ἐπὶ τῶν σκοπῶν τῆς Παιδείας, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ διαφωνία. Καὶ δι' αὐτό, ἀντλῶ καὶ ἀπὸ ὅσα εἶπε ὁ κ. Παπανοῦτσος, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τὴν ἀντίκρουσιν τῶν ὅσων λέω ἐγὼ εἰς τὸν κ. Παπανοῦτσον, τὸ ἐπιχείρημα, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ ἐπὶ οἱουδήποτε βασικοῦ σημείου διαφωνία. Καὶ ἐπὶ τοῦ βασικωτέρου, ἐπὶ τοῦ πρωταρχικοῦ σημείου, ὑ-

(Συνέχεια εἰς τὴν σελ. 31)

SA/21

Ὑπέροχες διαυοπές σὲ μιά μοναδιυή χώρα!

ΚΑΜΜΙΑ ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΣΑΝ ΚΙ ΑΥΤΗ...

Ἂν θέλετε νὰ περάσετε τὶς διακοπές σας σὲ ἕνα μέρος ποὺ θὰ σᾶς μείνη ἀξέχαστο, ἐπισκεφθῆτε τὸν μοναδικὸ καὶ ἀνέξοδο παράδεισο τῆς Ν. Ἀφρικῆς. Εἶναι τὸ μόνο μέρος τῆς γῆς ποὺ μπορεῖ κανεὶς ἀκόμη νὰ ἀναζητήση καὶ νὰ βρῆ τὴν περιπέτεια. Μέσα στὰ ἀπέραντα ἐθνικὰ πάρκα, ὅπου ζοῦν στὸ φυσικό τους ἄγριο περιβάλλον λεοντάρια, ρινόκεροι, λεοπαρδάλεις καὶ ἄλλα γοητευτικὰ ἀγρίμια, θὰ σᾶς δοθῆ ἡ εὐκαιρία νὰ τραβήξετε ἐσεῖς ὁ ἴδιος σπάνιες φωτογραφίες ποὺ θὰ αἰσθάνεστε γι' αὐτὲς περήφανος.

Μὲ πραγματικὴ Ἐδὲμ μοιάζουν ἡ μαγευτικὴ θάλασσα, τὰ μεγαλοπρεπῆ βουνά, ἡ πόλις τοῦ Ἀκρωτηρίου καὶ τὸ μουρμούρισμα τῶν κυμάτων στὶς παραλίες μὲ τὴ χρυσὴ ἄμμο. Ἡ ἀσύγκριτη γραφικότης, τὰ ἐξωτικὰ λουλούδια, τὰ γευστικὰ χυμώδη φροῦτα καὶ οἱ ἤρεμες ἀκρογιαλιὲς σᾶς κάνουν νὰ ξεχνᾶτε τὸν θόρυβο τῆς Δύσεως. Ἂν σᾶς ἀρέσουν τὰ σπόρ, θὰ βρῆτε πολλὰ ἐκεῖ, μέσα σὲ ἕνα περιβάλλον ποὺ ἐνθουσιάζει. Θὰ ζήσετε τὴν περιπέτεια παράξενων κυνηγιῶν καὶ θὰ ἀπολαύσετε τὸ θέαμα τοπικῶν χορῶν. Μὴ νομίσετε ὅμως ὅτι ὁ πολιτισμὸς εἶναι μακριὰ ἀπὸ σᾶς. Γνήσια κοσμοπολιτικὴ ζωὴ σᾶς περιμένει στὶς πόλεις. Στὸ Γιοχάνεσμπουργκ, μὲ τοὺς ψηλοὺς οὐρανοξύστες, ἀξίζει νὰ ἐπισκεφθῆτε τὰ μεγαλύτερα καὶ βαθύτερα χρυσωρυχεῖα τοῦ κόσμου (βάθος 3.500 μέτρα).

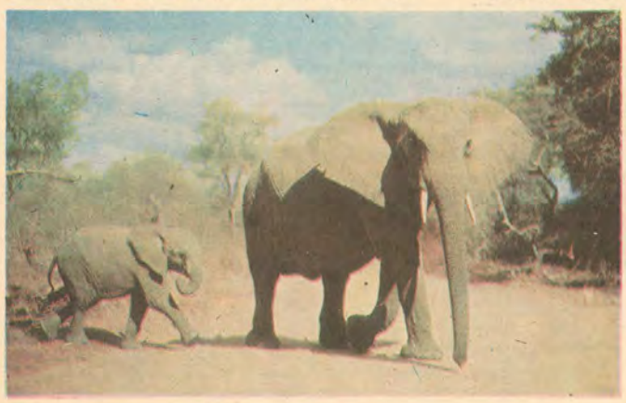
Ἡ ὑπέροχη φιλοξενία ποὺ νοιώθετε στὴ Νότιο Ἀφρική, ἀρχίζει τὴ στιγμὴ ποὺ ἡ συνοδὸς τῆς S.A.A. σᾶς ὑποδέχεται στὴν πόρτα τοῦ γιγαντιαίου BOEING 707 STRATOJET. Εἶναι τὸ ἀεροσκάφος μὲ τὶς περισσότερες ἀνέσεις.

Μὲ τὸ ἀπέραντο συγκοινωνιακὸ δίκτυο τῆς Ἑταιρείας Σιδηροδρόμων τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, τὶς ἀεροπορικὲς γραμμές, τοὺς σιδηροδρόμους καὶ τὰ ἀναπαυτικὰ λεωφορεῖα, μπορεῖτε νὰ ἀνακαλύψετε καὶ τὴν πιὸ ρυφὴ γωνιὰ τῆς γοητευτικῆς αὐτῆς χώρας.

Καὶ στοὺς ἐπιχειρηματίες ὅμως ἡ Νότιος Ἀφρικὴ δίνει πολλὲς εὐκαιρίες, μὲ τὴ διαρκῶς ἀναπτυσσομένη οἰκονομία της. Τὸ κόστος τῆς ζωῆς εἶναι χαμηλό, σχεδὸν δὲν ἔχει διαφορὰ ἀπὸ τὸ ἑλληνικό. Μιὰ ἀξέχαστη βραδυά, μὲ ποτά, δεῖπνο, θέατρο κλπ., στοιχίζει μόνον 500 δρχ. τὸ ζευγάρι. Τέλος ὁ γῦρος, ποὺ προσφέρει ἡ Ἑταιρεία Σιδηροδρόμων τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς, ἀπὸ τὸ Ἀνατολικὸ Τράνσβααλ στὸ ἐθνικὸ πάρκο Κροῦγκερ, θὰ σᾶς δώση τὴν εὐκαιρία νὰ ζήσετε πέντε ἀξέχαστες μέρες δίπλα στὴ πρωτόγονη μαγευτικὴ φύσι καὶ θὰ σᾶς στοιχίση μόνο 2.500 δρχ.

Μὲ τὴ βοήθεια τοῦ πράκτορά σας ἢ τῆς SOUTH AFRICAN AIRWAYS καὶ μὲ τὰ θαυμάσια πληροφοριακὰ ἔντυπα ποὺ προσφέρει, σχεδιάστε αὐτὸ τὸ ταξίδι, ποὺ θὰ σᾶς κάνη νὰ νοιώθετε περήφανοι σ' ὅλη σας τὴ ζωή.

Γιὰ περισσότερες λεπτομέρειες συμβουλευθῆτε τὸν πράκτορά σας ἢ τὴν SOUTH AFRICAN AIRWAYS, ὁδὸς Καραγεώργη Σερβίας 4, πλατεῖα Συντάγματος, τηλ. 229-007, 237-857, Ἀθῆναι.

SOUTH AFRICAN AIRWAYS

ἐν συνεργασίᾳ μὲ τὴν B.O.A.C. καὶ C.A.A.

Ἡ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

(Συνέχεια ἀπ' τὴν σελ. 29)

πάρχει πλήρης συμπτωσις. "Ολοι συμφωνοῦμε εἰς τὸ ἴδιο. Ἀλλοῦ εἶναι τὸ κακό: Εἶναι, τί ἐννοοῦν, ὅταν ἐρωτήσετε αὐτοὺς τοὺς κραυγάζοντας περὶ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ καὶ περὶ ἀνθρωπιστικῆς παιδείας, τί ἐννοοῦν, ὅταν τὰ λέγουν αὐτά, καὶ τὰ συνδυάζουν μὲ τὸν Μιστριώτη; Ἐκεῖ, παραδέχομαι κι' ἐγώ, ὅτι εἴτε τὰ συνδυάζουν μὲ τὸν Μιστριώτη εἴτε τὰ συνδυάζουν μὲ τὸν Ψυχάρη, κανεὶς ἐξ αὐτῶν δὲν ξέρει νὰ μᾶς πῆ τ ί ε ἶ ν α ι α ὐ τ ο ί. Εἶναι θέμα καλλιεργείας εἰς βάθος τοῦ νοήματος αὐτοῦ καὶ ὄχι διαφωνίας τῶν δύο ἢ τῶν τριῶν πολιτικῶν παρατάξεων, πλὴν ἐκείνης ἡ ὁποία ἔχει μίαν κεχαραγμένην ἰδεολογίαν, ποὺ ξεκινᾶ ἀπὸ ἐντελῶς ἄλλες ἀφετηρίες. Αὐτὸ ἤθελα νὰ εἴπω. "Οταν δὲ ὁμιλῶ περὶ συμβιβασμοῦ, βεβαίως δὲν θέλω νὰ ὑποστηρίξω ὑβριδίους λύσεις. Αὐτὲς τὶς ἀποκρούω ἀπολύτως. "Οταν προτείνω, φέρ' εἰπεῖν, τὴν σύστασιν 50 Γυμνασίων ὅπου νὰ διδάσκωνται ὑποχρεωτικῶς καὶ τὰ λατινικά, δὲν καταφεύγω σὲ καμμία συμβιβαστικὴ λύσι. Οὔτε ἐγὼ θὰ συστήσω τὸ ὑβρίδιο, ποὺ πρέπει νὰ τὸ φοβοῦμαι στὴν γλῶσσα. Νὰ κάνουμε ἐκεῖνο ποὺ γινότανε εἰς τὰ παλιὰ διδακτικὰ βιβλία τοῦ Δημοτικοῦ; Κάνανε κάτι λέξεις δημοτικὲς μὲ σουλούπι καθαρευουσιάνικο. Αὐτὰ βέβαια εἶναι πράγματα, ποὺ δὲν μπορεῖ κανένας μας, σήμερα πλέον, νὰ συζητήση. Πρέπει νὰ κάνωμε δημοτικὴ καὶ καθαρεύουσα καὶ ἀναγνωρίζω κι' ἐγὼ τὴν πλήρη ἰσοτιμίαν. Εἰς ποιὸ σημεῖον ὅμως;

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Παρακαλῶ, τὸν λόγο ἔχει ὁ κ. Καλλίας.

ΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΤΗΣ ΚΟΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΚΑΛΛΙΑΣ: Μετὰ ἀπὸ ὅσα εἶπεν ὁ κ. Τσάτσος, θὰ εἶναι συντομώτεραι αἱ παρατηρήσεις μου ἐπὶ τῶν ὅσων εἶπεν ὁ κ. Παπανοῦτσος, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε τὴν ἀποκλειστικὴν ἐκπαιδευτικὴν πολιτικὴν ἑκάστου κόμματος ὡς ἀνάγκην. Φοβοῦμαι, ὅτι ὑπετίμησεν τὸν κίνδυνον ἐκ μιᾶς ἄλλης πλειοψηφίας ἐπομένης τετραετίας, ἡ ὁποία θὰ ἠδύνατο ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἀρχῆς τοῦ κ. Παπανούτσου, νὰ ἀνατρέψη ἐξ ὁλοκλήρου τὴν πολιτικὴν τῆς προηγουμένης πλειοψηφίας. Ὡμίλησε περὶ δυνατότητος νὰ μετριασθῇ ὁ κίνδυνος διὰ τῆς δημιουργίας διακομματικοῦ ἤθους. Τὸ διακομματικόν, ὅμως, ἦθος εἶναι ἐξηρτημένον ἀπὸ τὰς γενικωτέρας σχέσεις μεταξὺ τῶν πολιτικῶν κομμάτων καὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ θεσπισθῇ ἐκ τῶν προτέρων εἰδικῶς διὰ τὴν Παιδείαν. Ἐνῶ, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ δημιουργηθοῦν διακομματικὰ πλαίσια, ἂν δὲν ὑπάρχη δυνατότης πλήρους ταυτότητος ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, τότε οἱ κίνδυνοι ἀνατροπῆς δὲν θὰ ὑπῆρχαν. Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρξουν μεταβολαί, αἱ ὁποῖαι δὲν θὰ ἔθεταν εἰς κίνδυνον ὁλόκληρον τὴν βάσιν μιᾶς μεταρρυθμίσεως. "Οσον ἀφορᾷ εἰς τὸ λεχθὲν ὑπὸ τοῦ κ. Παπανούτσου, ὅτι ἡ διαφορὰ τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς εἶναι συνδεδεμένη καὶ πρὸς τὸ ἰδεῶδες ἑκάστου κόμματος καὶ πρὸς τὸν τύπον τοῦ ἀνθρώπου τοῦ μέλλοντος, τὸν ὁποῖον τοῦτο ὁραματίζεται καὶ τοῦ ὁποίου τὴν διαμόρφωσιν ἐπιδιώκει διὰ τῆς Παιδείας, ὡς πρὸς αὐτὸ φοβοῦμαι ὅτι εἶναι ὁ κ. Παπανοῦτσος θῦμα μιᾶς κομματικῆς προσπαθείας κατασκευῆς εἰς τὸν τόπον μας τεχνητῆς πολιτικῆς δεξιᾶς, ἡ ὁποία εἶναι μόνον εὔρημα τῆς πολιτικῆς ὀξύτητος καὶ ἐκδήλωσις ὀξείας ἀντιδικίας, διότι εἰς τὴν πραγματικότητα δὲν ἔχει πολιτικὴν ἔκφρασιν ἡ οἰκονομικὴ δεξιὰ ἐν Ἑλλάδι.

Ὡς πρὸς δὲ τὰ δύο μεγάλα ἐθνικὰ κόμματα, πέραν τῆς διαφορᾶς ὡς πρὸς τὴν θέσιν των ἔναντι τοῦ κομμουνισμοῦ, νομίζω ὅτι δὲν ἔχουν ἄλλην μεταξύ των βασικὴν ἰδεολογικὴν διαφοράν. Αὐτὰ δὲ τὰ κόμματα ὑπολογίζονται κυρίως, διότι τὰ 88% περίπου τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ τὰ ἐμπιστεύονται. "Οσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὀξύτητα τῆς συζητήσεως εἰς τὴν Βουλήν, ὀφείλω νὰ εἴπω τὰ ἑξῆς: ὅλοι ἐλυπήθημεν πολὺ διὰ τὸν θάνατον τοῦ μακαρίτου Λουκῆ Ἀκρίτα, ὁ ὁποῖος μὲ τόσον ἐνθουσιασμὸν καὶ μὲ τόσην ἀγάπην καὶ μὲ τόσην προσοχὴν ἔναντι ἡμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐπολεμήσαμεν τὸ Νομοσχέδιο, ἐφέρετο. Ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος ἀκόμη, δὲν συνεκρατήθη καὶ ἀπεκάλεσε τοὺς ἀντιφρονοῦντας (ἐννοῶ τοὺς μὴ παρόντας εἰς τὴν Βουλὴν) μὲ μίαν λέξιν «σκοταδιστάς». Ἐὰν πᾶς ὁ ἔχων ἀντίθετον γνώμην ἀποκαλεῖται «σκοταδιστὴς» καὶ ἀποκαλοῦνται οὕτω ὅλοι συλλήβδην οἱ κατακρίνοντες ἓν νομοσχέδιον, δὲν ἀποτελεῖ τοῦτο ἔναυσμα πυρκαϊᾶς καὶ ὀξύτητος; Τοιαύτη στάσις συντελεῖ εἰς τὸν ἥρεμον τρόπον μὲ τὸν ὁποῖον καὶ πρέπον καὶ δυνατὸν εἶναι νὰ ἀντιμετωπίζωνται θέματα πνευματικά, ὅπως εἶναι καὶ τὸ θέμα τῆς Παιδείας, καὶ ὅταν ἀκόμη εἶναι τοποθετημένον εἰς ἓν νομοθετικὸν κείμενον; "Οσον ἀφορᾷ τὴν θέσιν τὴν ὁποίαν ἔλαβαν ὡρισμένοι θεσμοὶ ἢ ὄργανα τῆς Πολιτείας, ὅπως ἡ Ἀκαδημία, ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, καὶ διὰ τὴν ὁποίαν θέσιν ἐπεκρίθησαν ὑπὸ τοῦ κ. Παπανούτσου, νομίζω ὅτι εἶναι περισσότερον ἐντυπωσιακὸν παρὰ οὐσιαστικὸν καὶ ἀκριβὲς τὸ λεχθέν, ὅτι ἔκριναν τὸ Νομοσχέδιον πρὶν παρουσιασθῇ τοῦτο. Διότι δὲν ἔκριναν τὸ Νομοσχέδιον, ἔκριναν ὡρισμένας διατάξεις του, ποὺ ἐνδιέφεραν ἰδιαιτέρως τὴν ἁρμοδιότητά των, καὶ τὶς ἔκριναν βάσει δηλώσεων τοῦ ἁρμοδίου Ὑπουργοῦ. Ποῦ ὑπάρχει τὸ πρόωρον; Εἰς τὸ ὅτι δὲν εἶχαν ὑπ' ὄψιν

Συνέχεια στὴν ἑπόμενη σελ.

2 ΜΟΝΑΔΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΓΙΑ ΤΟ ΤΕΛΕΙΟ ΞΥΡΙΣΜΑ

Ὅ,τι ζητᾶτε ἀπὸ μιὰ κρέμα ξυρίσματος τὸ βρίσκετε στὴν ἐξαιρετικὴ κρέμα **WILLIAMS LATHER,** ποὺ περιέχει εἰδικὸ ἀπόσταγμα λανολίνης. Μαλακώνει καὶ τὰ σκληρότερα γένια, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ ξυρίζεσθε τέλεια. Ἐπὶ πλέον, δὲν μαραίνει τὸ δέρμα καὶ τὸ βοηθεῖ νὰ διατηρήση τὰ φυσικά του ἔλαια.

Μετὰ ἀπὸ τὸ ξύρισμα βάλτε στὸ πρόσωπό σας λοσιὸν **ICE BLUE AQUA VELVA** κι ὅλη τὴν ὑπόλοιπη ἡμέρα θὰ αἰσθάνεσθε ὑπέροχα. Δροσίζει τὸ δέρμα, τὸ ἀναζωογονεῖ καὶ τὸ τονώνει, γιατὶ περιέχει **HUMECTIN.** Ἐπίσης, τὸ ἀνδρικὸ ἄρωμά της κάνει ἰδιαίτερα εὐχάριστη τὴν παρουσία της.

Γιὰ τὸ καλύτερο ξύρισμα, γιὰ τὴ δροσιὰ τοῦ προσώπου σας χρησιμοποιεῖτε κρέμα WILLIAMS LATHER *καὶ λοσιὸν* AQUA VELVA *τῆς*

Williams

ΖΗΤΗΣΤΕ ΤΗΝ ΣΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ, ΑΡΩΜΑΤΟΠΩΛΕΙΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ.
ΓΕΝ. ΑΝΤ)ΠΟΣ **ΑΝ. ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ** ΝΙΚΗΤΑΡΑ 8-10, ΤΗΛ. 615.603

'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

των τὸ πλῆρες κείμενον; Ἀλλὰ πάντως, καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων ἀπεδείχθη, ὅτι τὸ κείμενον τοῦ νόμου ἦτο, ὅπως εἶχε προαναγγελθῆ, καὶ ἐπομένως ἡ κριτική του δὲν ἔπιπτεν εἰς τὸ κενόν.

Ἐν σχέσει μὲ τὴν ἀπογοήτευσιν τοῦ κ. Παπανούτσου ἐκ τοῦ ὅτι δὲν ἐπῆραν τὴν μορφὴν νόμου τὰ πορίσματα τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ 1957, παρατηρῶ τὰ ἑξῆς: Κακῶς ὀνομάζεται διακομματικὴ ἡ ἐπιτροπὴ ἐκείνη. Εἰς τὴν πραγματικότητα ἦτο ἐπιτροπὴ ἐμπειρογνώμων. Δὲν εἶχαν λάβει συγκεκριμένην θέσιν τὰ πολιτικὰ κόμματα, τὴν ὁποίαν νὰ ἠθέτησαν τάχα ἐκ τῶν ὑστέρων. Εἰργάσθη βεβαίως καὶ προσέφερεν ἡ ἐπιτροπή. Ἐγὼ ἔγραψα ἐκείνην τὴν ἐποχὴν παραλλήλως ἕνα μικρὸν βιβλίον διὰ τὸ ἐκπαιδευτικὸν πρόβλημα καὶ προσεπάθησα νὰ προηγηθῆ ἡ ἔκδοσίς του. Πάντως, παρουσίασεν ἀξιόλογον ἐργασίαν, ἀλλὰ ἡ ἐργασία αὐτὴ οὐδένα ἐδέσμευε. Ἐνδεχομένως, κάποιαν δέσμευσιν νὰ εἶχεν ὁ κακῶς ἴσως μετασχὼν

ΔΩΡΕΑΝ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Νομίζω ὅτι μποροῦμε νὰ μποῦμε, τώρα, εἰς τὸ θέμα τῆς δωρεὰν Παιδείας. Ὁ κ. Παπανούτσος...

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Θέλω μόνο νὰ ὑπογραμμίσω ἕνα σημεῖο, ποὺ ἴσως δὲν ἔχει ἀρκετὰ τονισθῆ: Ὅτι, ὅταν λέμε δωρεὰν Παιδεία, δὲν ἐννοοῦμε μόνο ὅτι τὸ παιδὶ δὲν θὰ πληρώνη τέλη ἐγγραφῆς, ἐξέταστρα κτλ., ἀλλὰ ὅτι θὰ ἔχη καὶ τὰ βιβλία του δωρεὰν ἢ σὲ πολὺ προσιτὲς τιμές. Ἔτσι λ.χ. μοιράστηκαν τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1964 δωρεὰν 1.000.000 ἀναγνωστικὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου σὲ ὅλα τὰ παιδιὰ ποὺ φοιτοῦσαν τότε στὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα τοῦ Κράτους. Ἐφέτος τυπώθηκε σὲ 600.000 ἀντίτυπα ἡ ἐπιτομὴ τῆς Μικρῆς Γραμματικῆς τοῦ Μανώλη Τριανταφυλλίδη, γιὰ νὰ μοιραστῆ κι' αὐτὴ δωρεὰν μαζὶ μὲ τὸ Ἀναγνωστικὸ σὲ ὅλα τὰ παιδιὰ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων τοῦ Κράτους. Ὅταν θὰ μπαίνη τὸ

Ὁ κ. Καλλίας ἀναπτύσσει τὴν ἄποψί του. Πλάϊ του, ὁ κ. Παπανούτσος, κρατάει σημειώσεις. Τὸν λόγον θὰ ἀκολουθήση ἀντίλογος...

τῶν ψηφοφοριῶν Ὑπουργός, ὁ ὁποῖος προήδρευε τῆς Ἐπιτροπῆς.

ΓΙΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ὄχι, ἐδέσμευε μόνο τὴν Κυβέρνησι ποὺ ἔκανε τὴν ἐπιτροπή, τὰ ἄλλα κόμματα ὄχι.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ὄχι, διότι ἡ Κυβέρνησις θὰ ἀπεφάσιζεν ἐκ τῶν ὑστέρων.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Δὲν ἦταν διακομματική, ἀλλὰ περιελάμβανε πρόσωπα μὲ διαφορετικὲς ἐκπαιδευτικὲς καὶ πολιτικὲς ἀντιλήψεις.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Θέλω δὲ νὰ τονίσω, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ἀποδώση, ὡς πρὸς τὴν ἑνότητα τῆς ἐκπαιδευτικῆς πολιτικῆς, πολὺ περισσότερον μία διακομματικὴ συνεννόησις ἐπὶ συγκεκριμένου σχεδίου νόμου, ἀπὸ ὅ,τι μία Ἐπιτροπὴ ἀρίστη, ἐξαιρέτου συνθέσεως, μὲ πολὺ καλὴν ἀπόδοσιν, ἡ ὁποία ὅμως οὐδὲν ἐκ τῶν κομμάτων ἐδέσμευεν, τὰ ὁποῖα εἶχαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν πρόσωπα ἀνήκοντα εἰς αὐτά, ἀλλὰ χωρὶς νὰ τὰ ἐκπροσωποῦν.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ὁ κ. Κακριδῆς...

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ὅταν ὁ νόμος ἐψηφίσθη, ἐγὼ ἔλειπα στὴν Ἀμερικὴ καὶ δὲν γνωρίζω καλὰ τί ἔγινε στὴ Βουλή. Ἄκουσα μόνο, ὅτι πολλοὶ καὶ ἀπὸ τὰ ἀντίθετα κόμματα ἐψήφισαν τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμισι.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ἐψήφισαν ἄρθρα πολλά, ναί. Ἀλλὰ τὸ σύνολον, ὄχι.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Πιστεύω πὼς τὸ θέμα τῆς Παιδείας εἶναι θέμα πάντοτε ζωντανό. Ὁ νέος νόμος εἶναι ἡ ἀφετηρία μιᾶς νέας προσπάθειας. Θυμοῦμαι, ὅτι ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης παραδέχτηκε καὶ ἐπαίνεσε αὐτὸν τὸν νόμο. Τώρα μαθαίνω κ. Τσάτσο, ὅτι ἐπροτείνατε νὰ ἱδρυθοῦν 50 κλασσικὰ Γυμνάσια. Εἶναι μία σκέψι, ποὺ τὴν εἶχε κάνει καὶ ἡ Φιλοσοφικὴ Σχολὴ Θεσσαλονίκης. Καὶ εἶναι κάτι, ποὺ καὶ ἐμεῖς θὰ τὸ ἀντικρύσουμε στὸ Παιδαγωγικὸ Ἰνστιτοῦτο. Ἐγὼ παίρνω τὸν νέο νόμο ὡς μίαν ἄριστη ἀφετηρία, ὄχι ὡς ἕνα δόγμα, ποὺ δὲν ἐπιδέχεται ἀλλαγές.

παιδὶ στὸ σχολεῖο, θὰ παίρνη τὸ Ἀναγνωστικὸ καὶ τὴ Γραμματικὴ δωρεάν. Ἐκόστισε δὲ αὐτὴ ἡ ἱστορία στὸ Κράτος 8.000.000 τὸ πρῶτο ἔτος καὶ 12.500.000 τὸ δεύτερο ἔτος. Ἡ δαπάνη ἔγινε ἀπὸ τὸν Κρατικὸ Προϋπολογισμό.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Τί πλήρωναν τὰ παιδιά;

ΚΑΛΛΙΑΣ: 5 δραχμές;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Γιὰ τὸ ἀναγνωστικὸ ἀπὸ 10 δρχ. ὡς 16.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Καὶ οἱ περισσότεροι δὲν ἐπλήρωναν, ὡς ἄποροι.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ὄχι, ἡ Μαθητικὴ Πρόνοια ἔδινε δωρεὰν βιβλία μόνο στὰ ἄπορα παιδιά. Τὰ χρήματα δὲν προήρχοντο ἀπὸ τὸν Κρατικὸ Προϋπολογισμό, ἀλλὰ ἀπὸ ἕνα εἰδικὸ τέλος, ποὺ τὰ σχολεῖα τὸ εἰσέπρατταν πάλι ἀπὸ τὰ παιδιά. Ἐνῶ τώρα, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὅτι ἐξακολουθεῖ νὰ λειτουργῆ ἡ Μαθητικὴ Πρόνοια μὲ κεφάλαια ποὺ προέρχονται ἀπὸ τὸν Κρατικὸ Προϋπολογισμό, τὸ Ἀναγνωστικὸ καὶ ἡ Γραμματικὴ προσφέρονται δωρεὰν ἀπὸ τὸ Κράτος σὲ ὅλα τὰ Ἑλληνόπουλα τοῦ Δημοτικοῦ.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Δωρεὰν δίδεται μόνο στὰ Δημοτικά...

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Στὸ Γυμνάσιο καὶ στὸ Λύκειο πληρώνουν τὰ παιδιὰ γιὰ τὰ βιβλία τους, ἀλλὰ αὐτὰ δὲν κοστίζουν ἀκριβά, γιατί ἐκδίδονται ἀπὸ τὸν Κρατικὸ Ὀργανισμὸ Ἐκδόσεως Διδακτικῶν Βιβλίων. — Ἂς προστεθῆ ἀκόμη στὸ κεφάλαιο τῆς δωρεὰν Παιδείας καὶ τὸ μαθητικὸ συσσίτιο. Τὸ μαθητικὸ συσσίτιο πραγματικὰ ἀνακούφισε τὶς λαϊκὲς τάξεις, ἰδίως στὴν ὕπαιθρο. Τὰ παιδιά μας ἄλλαξαν ὄψη. Τέλος, θὰ ἀναφέρω τὴν προσπάθεια τῆς Κυβερνήσεως νὰ λύση τὸ πρόβλημα τῶν Πανεπιστημιακῶν συγγραμμάτων, ποὺ εἶναι δυσπρόσιτα στὸ κοινὸ φοιτητικὸ βαλάντιο. Εἴχαμε ἐκπονήσει σχέδιο νόμου, ποὺ ὥριζε ὅτι τὸ Κράτος θὰ ἀνελάμβανε τὴν ἔκδοση τῶν βιβλίων αὐτῶν καὶ θὰ τὰ ἔδινε, σὲ πολὺ μικρὲς τιμές, στοὺς φοιτητές — ἀφοῦ φυσικὰ θὰ ἀποζημίωνε τοὺς συγγραφεῖς παραπάνω.

Ε. Παπανούτσος, Κ. Τσάτσος: κουβεντούλα μετὰ τὴν σοβαρὴ συζήτηση.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἤθελα σχετικῶς νὰ εἰπῶ τὰ ἑξῆς ἐν συντομία: Ἀναμφισβητήτως, ἡ παροχὴ χρημάτων διὰ τὴν Παιδείαν εἶναι ἀξιέπαινος πάντοτε καὶ συνεχῶς πρέπει νὰ αὐξάνουν τὰ ποσὰ ποὺ διατίθενται χάριν αὐτῆς. Ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον δὲν συμφωνῶ, εἶναι ἡ τόση τυμπανοκρουσία περὶ δωρεὰν Παιδείας, ἡ ὁποία ἀπέβλεπε εἰς τὸ νὰ δημιουργήση τὴν ψευδῆ ἐντύπωσιν, ὅτι προηγουμένως ἐπρόκειτο περὶ ἀκριβῆς παιδείας... Ἐνῶ ἡ μὲν Δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἦτο ἀνέκαθεν δωρεὰν βάσει τοῦ Συντάγματος, εἰς δὲ τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν εἶχαν μείνει 65 δρχ. τὸ χρόνο - καὶ αὐταὶ κατὰ λάθος - μετὰ τὴν μεταβολὴν ποὺ ἔγινεν ἐπὶ τῆς Ὑπουργίας τοῦ κ. Κασιμάτη. Ἑπομένως, διὰ τὴν Δημοτικὴν καὶ τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν δὲν ἐπιτρέπετο νὰ γίνεται κἂν λόγος. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ βιβλίον, τὸ ὁποῖον οἱ εὐπορώτεροι μόνον μαθηταὶ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου ἐπλήρωναν καὶ τὸ ὁποῖον εἶχε 10—15 δρχ., καὶ αὐτὸ δὲν νομίζω ὅτι μποροῦσε νὰ θεωρηθῆ ὡς ἐπιβάρυνσις. Ἐνθυμοῦμαι, πάντως, ὅτι εἰς τὰ περισσότερα χωριά, μέσῳ τοῦ Ὀργανισμοῦ τῆς Μαθητικῆς Προνοίας, ἐπήγαιναν καὶ τὰ βιβλία αὐτὰ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου δωρεάν. Ἔρχομαι τώρα εἰς τὸ θέμα τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως. Ἐννοῶ μόνον τῆς δωρεὰν Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως, ἐν τῷ πλαισίῳ τοῦ θέματος δωρεὰν Παιδεία.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Αὐτὸ εἶναι σημαντικό.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Αὐτὸ εἶναι πράγματι σημαντικό.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Διότι πράγματι, εἰς τὴν Ἀνωτάτην ὑπάρχει ἕνα οὐσιῶδες ζῆμα καὶ ἐφ' ὅσον ἔγινε, εἶναι εὐπρόσδεκτον ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς Παιδείας. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ διαφεύγη τὴν ἀντίληψιν κανενός, ὅτι τὰ χρήματα, τὰ ὁποῖα θὰ ἐκαλοῦντο νὰ τὰ καταβάλουν οἱ εὔποροι, θὰ τὰ καταβάλη τώρα ὁ Κρατικὸς Προϋπολογισμός. Αὐτὰ δὲ τὰ βασικὰ ἔσοδα προέρχονται ἐκ τῶν ἐμμέσων φόρων, εἰς τοὺς ὁποίους τόσον ἀδρῶς συμμετέχουν καὶ αἱ πτωχαὶ τάξεις. Ἑπομένως, δὲν εἶναι μέγα τὸ κατόρθωμα, ὅτι ἀπαλλάσσονται πλέον τῆς ἐγγραφῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον ἀκόμη καὶ ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἀνεγνωρισμένως εὔποροι. Ἀπηλλάσσοντο δὲ καὶ προηγουμένως ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ Πανεπιστημίου πολλαὶ κατηγορίαι καὶ θὰ ἦτο δυνατόν...

ΤΣΑΤΣΟΣ: Κατὰ 40% περίπου τοῖς ἑκατόν...

ΚΑΛΛΙΑΣ: Θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ ἀνέλθη τὸ ποσοστὸν εἰς 60% καὶ νὰ μὴν ὑπάρχη ὁ χαρακτηρισμὸς τῶν ἀπαλλασσομένων ὡς ἀπόρων, ἀλλὰ ἕνας ἄλλος χαρακτηρισμός, περισσότερον παραδεκτός. Ἀλλά, ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐφ' ὅσον ἡ Πολιτεία ἀνέλαβε τὰς δαπάνας καὶ τῆς Ἀνωτάτης Ἐκπαιδεύσεως, ἀπὸ τῆς σκοπιᾶς τῆς Παιδείας εἶναι ἀδύνατον νὰ κάνη κανεὶς πολιτικὴν περιστολῆς δαπανῶν τοῦ Προϋπολογισμοῦ, ἂν καὶ ἡ δωρεὰν Παιδεία εἶναι ἀσφαλὴς διὰ τὸ μέλλον, μόνον ὅταν εἶναι ἐξησφαλισμένη ἡ ἰσοσκέλισις τοῦ Προϋπολογισμοῦ.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Παρακαλῶ, μία διευκρίνισι. Νομίζω, ὅτι εἶναι λάθος νὰ λέμε ὅτι δὲν ἀνακουφίσθηκε οἰκονομικὰ τὸ παιδὶ τοῦ Δημοτικοῦ καὶ τοῦ Γυμνασίου, μὲ τὴν καθιέρωσι τῆς δωρεὰν Παιδείας. Στὸν Κρατικό μας Προϋπολογισμὸ ἔχουν ἀναγραφῆ δεκάδες ἑκατομμυρίων, ποὺ προορίζονται γιὰ τὴν ἀντιμετώπισι τῶν «τρεχουσῶν» ἀναγκῶν τῶν σχολείων (θέρμανσι, φωτισμός, ὕδρευσι, εἴδη καθαριότητος, μικροεπισκευές, γραφικὴ ὕλη κτλ.). Τὸ συνολικὸ ποσὸν ἀνέρχεται σὲ 100 πάνω-κάτω ἑκατομμύρια. Αὐτὰ τὰ ἐδίδευαν πρὶν οἱ Σχολικὲς Ἐφορεῖες καὶ τὰ εἰσέπρατταν ἀπὸ τὰ παιδιά. Τώρα τὰ προσφέρει τὸ Κράτος, καὶ ἔτσι ἀνακουφίζεται ἡ ἑλληνικὴ οἰκογένεια. Ἡ ἰδιωτικὴ οἰκονομία τὰ κέρδισε. Τὸ Κράτος τὰ πλήρωσε. Βέβαια, «προαιρετικὲς» θέλει ὁ νόμος τὶς εἰσφορὲς τῶν μαθητῶν πρὸς τὴ Σχολικὴ Ἐφορεία, ἀλλὰ στὴν πραγματικότητα ἦσαν ὑποχρεωτικές. Ἰδοὺ πῶς καὶ τὰ παιδιὰ τῶν Δημοτικῶν Σχολείων καὶ τῶν Γυμνασίων ὠφελήθηκαν σημαντικὰ ἀπὸ τὴν καθιέρωσι τῆς δωρεὰν Παιδείας.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἐὰν ἐγένετο συμπλήρωσι τῶν κενῶν θέσεων τῶν καθαριστριῶν καὶ τῶν ἐπιστατῶν, χωρὶς νὰ ὀνομάζεται τοῦτο δωρεὰν Παιδεία, θὰ ἀπηλλάσσοντο οἱ γονεῖς τῶν λεγομένων προαιρετικῶν εἰσφορῶν.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ἡ θέρμανσι, τὸ φῶς...

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ἡ πληροφορία μου εἶναι, ὅτι κατηργήθη αὐτὴ ἡ προαιρετικὴ εἰσφορὰ εἰς πλεῖστα Γυμνάσια, ἀλλὰ τὰ παιδιὰ ἐχειμάζοντο καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα ἐλλείψει θερμάνσεως καὶ ἐπίσης ἐλλείψει καθαριστριῶν.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Οἱ ἐπιστάτες εἶναι ἄλλο ζήτημα. Αὐτοὶ ἀνέκαθεν διορίζονται καὶ πληρώνονται ἀπὸ τὸ Κράτος.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Θὰ ἤθελα νὰ ὑπενθυμίσω ἕνα ἄλλο ζήτημα. Στὸ Δημοτικὸ δὲν εἶναι τόσον ἀθῶα τὰ πράγματα. Διότι ὑπάρχουν τὰ λεγόμενα βοηθητικὰ βιβλία, ποὺ ἐκδίδουν διάφοροι συγγραφεῖς καὶ τὰ διαθέτουν στὰ σχολεῖα. Μοῦ καταγγέλθηκε, ὅτι σὲ ὡρισμένα Δημοτικὰ σχολεῖα τὰ παιδιὰ ὑποχρεώνονται ν' ἀγοράσουν καὶ δύο καὶ τρία βιβλία διαφόρων συγγραφέων γιὰ τὸ ἴδιο μάθημα.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Αὐτὰ ὀφείλονται εἰς πίεσιν, ἡ ὁποία ἀπηγορεύετο πάντοτε.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ὁ νόμος λέει ρητὰ τώρα, ὅτι καὶ τὰ βοηθητικὰ βιβλία, ποὺ ἄλλοτε ἦταν ἐλεύθερα, θὰ ἐκδίδωνται ἀπὸ τὸν Ὀργανισμὸ Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων, καὶ εἶμαι βέβαιος πὼς θὰ διανέμωνται δωρεὰν καὶ αὐτά.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Δίνει τὸ Κράτος τὸ Ἀναγνωστικό. Ἀλλὰ τὴν Ἱστορία, τὴ Φυσική, τὴ Γεωγραφία...

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Τὰ βοηθητικὰ βιβλία δὲν τὰ ἐκδώσαμε φέτος μὲ τὸν Ὀργανισμὸ Ἐκδόσεων Σχολικῶν Βιβλίων, γιατὶ δὲν εἴχαμε τὸν καιρό. Κι' ἂν τὸ κάναμε, θὰ κινδύνευαν νὰ πολτοποιηθοῦν καὶ αὐτά...

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἐφέτος τί ἔγινε; Δὲν ἀγοράστηκαν τέτοια;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Βεβαίως. Δὲν ἔγιναν ἀκόμη τὰ καινούργια...

ΚΑΛΛΙΑΣ: Πάντως διενεμήθησαν...

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Τὸ Ἀναγνωστικὸ καὶ ἡ Γραμματική διανεμήθηκαν δωρεάν.

Η ΥΠΟΧΡΕΩΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ἔχει κανεὶς ἄλλος νὰ προσθέση ἐπὶ τοῦ θέματος, εἰς ὅσα εἶπε ὁ κ. Καλλίας; Ἂς προχωρήσουμε στὸ θέμα: Ὑποχρεωτικὴ Παιδεία 9 ἐτῶν. Ὁ κ. Παπανούτσος,

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ἐγὼ θέλω πάλι καὶ ἐδῶ νὰ ἐπισημάνω τὰ ἑξῆς:

Πρῶτον, ὁ νόμος μας εἶναι νόμος-πρόγραμμα. Κατὰ τοῦτο διαφέρει ἀπὸ ἄλλα νομοθετήματα. Περιλαμβάνει τὶς βλέψεις μας, τὸ τί προγραμματίζομε γιὰ τὸ μέλλον. Καὶ στὸ κεφάλαιο τῆς δωρεὰν Παιδείας καὶ σὲ ἄλλα ἀκόμη μέρη τοῦ νομοθετήματος, ὑπάρχουν διατάξεις ποὺ δεσμεύουν τὸ Κράτος, ἀλλὰ γιὰ τὸ μέλλον. Δὲν ξέρω ἂν πρέπει νὰ ἐπαινεθῆ ἡ πρωτοτυπία αὐτὴ τοῦ νόμου ἢ ἂν μέσα στὴν αὐστηρὰ ἔννοια τοῦ νομοθετήματος δὲν περιέχονται προβλέψεις. Μᾶς εἶπαν νομικοί, ὅταν ἐπεξεργαζόμαστε τὸν νόμο, ὅτι τοῦτο δὲν συνηθίζεται νὰ γίνεται μέσα στὰ νομοθετήματα. Ἀπαντήσαμε: «Ὄχι, θέλομε νὰ αὐτοδεσμευθῆ τὸ Κράτος, καὶ μ' αὐτὸν τὸν Νόμο-Πρόγραμμα αὐτοδεσμεύεται τὸ Κράτος». Λέει ἡ Πολιτεία: «Θὰ κάνω τὴν Παιδεία ὅλων τῶν Ἑλληνοπαίδων ὑ-

ΣΥΝΕΧΕΙΑ εἰς τὴν σ. 35

ΑΙΣΘΑΝΕΤΑΙ
ΤΟΣΟ ΑΝΕΤΑ ΜΕ
ΚΟΥΒΕΡΤΕΣ ΑΠΟ
ΑΓΝΟ ΠΑΡΘΕΝΟ
ΜΑΛΛΙ
ariston
ΑΠΡΟΣΒΛΗΤΕΣ ΑΠΟ ΤΟ ΣΚΩΡΟ

'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ἀπὸ τὴν σ. 33

ποχρεωτικὴ γιὰ 9 χρόνια. Δὲν τὸ κάνω τώρα ἀμέσως, ἀλλὰ θὰ τὸ κάνω μὲ πρώτη εὐκαιρία». Αὐτὴ τὴν αὐτοδέσμευσι τοῦ Κράτους σημαίνει ὁ Νόμος 4379 τοῦ 1964, καὶ ὅτι ἡ δέσμευσι αὐτὴ δὲν ἦταν μονάχα φράσι, ἀλλὰ ἔγινε καὶ στὰ πράγματα, φαίνεται ἀπὸ τὸ ἑξῆς: Καταργήθηκαν οἱ εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις μεταξὺ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου καὶ τοῦ Γυμνασίου, γιὰ νὰ δημιουργηθῆ ἀπὸ τώρα ἡ ἐντύπωσι, ὅτι τὸ παιδὶ μὲ τὴν ἔκτη τοῦ Δημοτικοῦ δὲν ἐξόφλησε τὶς σχολικές του ὑποχρεώσεις, ἀλλὰ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐκπαιδευτικὰ στρατευμένο. Δὲν τοῦ λέμε ἀκόμη ὅτι ὑποχρεώνεται νὰ μείνη στὸ σχολεῖο μετὰ τὴν ΣΤ' Δημοτικοῦ, ἀλλὰ ἀνοίγομε τὴν πόρτα τοῦ Γυμνασίου καὶ τοῦ λέμε: «Ἔμπα μέσα, δὲν ὑπάρχουν εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις». Αὐτὸ τὸ νόημα, τὸ συμβολικὸ νόημα, ἔχει ἡ κατάργησι τῶν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων στὸ Γυμνάσιο. Εἶναι ἡ πρώτη ἐφαρμογὴ τοῦ Νόμου τῆς ἐννεαετοῦς ὑποχρεωτικῆς Παιδείας. Τὸ μέτρο μας ἐπικρίθηκε μὲ τὸ ἐπιχείρημα: «Μὰ ἔτσι ἀνοίγετε τὴν πόρτα τοῦ Γυμνασίου εἰς δικαίους καὶ ἀδίκους, εἰς παιδιὰ ποὺ ἀξίζουν καὶ εἰς παιδιὰ ποὺ δὲν ἀξίζουν». Ὅταν ὅμως λέμε «ὑποχρεωτικὴ Παιδεία 9 ἐτῶν», δὲν μποροῦμε νὰ τὴν ἐξαρτήσωμε ἀπ' τὸ ἐὰν θὰ τὴ δεχθῆ ἢ ὄχι ὁ μαθητής. Τὸ Κράτος τοῦ λέει: «Σὲ ὑποχρεώνω νὰ τὴ δεχθῆς, εἴτε τὸ ἀξίζεις εἴτε ὄχι. Θὰ σοῦ ἀνοίξω τὴν πόρτα τοῦ Γυμνασίου καὶ ἀφοῦ μπῆς ἐκεῖ μέσα, δεῖξε τὶ ἀξίζεις...». Κατὰ τοῦτο διαφέρει τὸ Γυμνάσιο τοῦ Νόμου τοῦ 1959 τοῦ κ. Βογιατζῆ. Ἐκεῖνο σκιωδῶς χωριζότανε ἀπὸ τὶς τρεῖς τελευταῖες τάξεις τῆς Μέσης Παιδείας. Γιατὶ οὔτε συνέχεια ἦταν τῆς ἐγκύκλιας μόρφωσης ποὺ προσφέρει τὸ Δημοτικό, ἀλλὰ μετάβασις εἰς ἄλλο γένος παιδείας, οὔτε εἶχε δικό του αὐτοτελὲς πρόγραμμα σπουδῶν, οὔτε ἀπέληγε σὲ ἕνα ἀπολυτήριο. Ἐμεῖς τὸ θέλομε αὐθύπαρκτο τύπο σχολείου, ἀλλὰ μέρος ἀναπόσπαστο τῆς 9χρονης ὑποχρεωτικῆς Παιδείας. Γι' αὐτὸ γκρεμίζομε τὸ φράγμα ἀνάμεσα στὸ Δημοτικὸ καὶ στὶς πρῶτες τάξεις τῆς Μέσης Παιδείας.

Τὸ δεύτερο σημεῖο ποὺ θέλω νὰ διευκρινίσω, εἶναι τὸ ἑξῆς: Μὲ τὸν νόμο μας, ἡ ἐπέκτασι τῆς ὑποχρεωτικῆς Παιδείας δὲν γίνεται στὸ Δημοτικό. Δὲν προσθέσαμε τάξεις στὸ Δημοτικό. Καὶ γιὰ τοῦτο βρεθήκαμε ἀντιμέτωποι πρὸς μίαν ἐπίμονη καὶ διαρκῆ ἀξίωσι τῶν λειτουργῶν τῆς Στοιχειώδους Παιδείας νὰ ἐπεκταθῆ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο ἀπὸ 6 σὲ 7 καὶ σὲ 8 τάξεις. Ἀντιθέτως, ὁ νόμος ὁρίζει ὅτι τὸ παιδὶ πρέπει νὰ γευθῆ ὑποχρεωτικὰ τὰ ἀγαθὰ καὶ μιᾶς Μέσης Παιδείας. Ἂν προσθέταμε στὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο μιὰν ἑβδομη τάξη, μιὰν ὄγδοη, μιὰν ἔνατη, ποὺ ζητεῖ ἡ Ὁμοσπονδία τῶν Δημοδιδασκάλων, τὸ σχῆμα μας θὰ ἦταν διαφορετικό. Στὶς χῶρες τοῦ Παραπετάσματος ἔχει καθιερωθῆ, ὅπως ξέρετε, ἡ 8χρονη ὑποχρεωτικὴ Παιδεία μέσα στὸ ὀκτάχρονο ἑνιαῖο Δημοτικὸ Σχολεῖο. Εἶναι μιὰ βασικὴ ἐκπαίδευσι ποὺ ἔχει καὶ ἐπαγγελματικό, «πολυτεχνικὸ» χαρακτήρα. Ἐμεῖς, δὲν ἐπεκτείνομε ἁπλῶς τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο. Καθόλου. Λέμε: Ἔληξε τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο. Καὶ τώρα τὸ παιδὶ θὰ πάη ὑποχρεωτικὰ νὰ συνεχίση τὴ μόρφωσί του στὸ 3τάξιο Γυμνάσιο. Ἂν διαβάσετε, μάλιστα, τὸ Σχέδιο Νόμου τῆς Τεχνικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ποὺ ἔχει κατατεθῆ στὴ Βουλή, θὰ δῆτε ὅτι παράλληλα πρὸς τὸ κοινό, δημιουργεῖται καὶ τὸ Τεχνικὸ Γυμνάσιο, μὲ τριετῆ φοίτηση κι' αὐτό. Τὸ Τεχνικὸ Γυμνάσιο ἔχει κοινὸ κορμὸ βασικῶν μαθημάτων γενικῆς μορφώσεως μὲ τὸ ἄλλο. Καὶ παραπάνω, μόνο 4 ὧρες τεχνικὰ στὴν πρώτη τάξι, 5 ὧρες στὴ δευτέρα καὶ 6 ὧρες στὴν τρίτη, ἀπογευματινές, γιὰ νὰ δοθῆ στὰ παιδιά του μιὰ πρώτη μύησι στὶς ἀπαιτήσεις τῆς Τεχνικῆς.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Μὲ προοριόμον τεχνικόν;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ὄχι. Γενικῆς μορφώσεως σχολεῖο θὰ εἶναι κατὰ βάσιν, ἀλλὰ παράλληλα τὸ παιδὶ θὰ μάθη τὸ πριόνι, τὴν τανάλια, τὸ κατσαβίδι, καὶ θὰ γνωρίση τὰ κύρια ὑλικὰ κατασκευῆς, ὅπως τὸ ξύλο, τὴν πέτρα, τὸ γυαλὶ κτλ. Ὥστε τὸ Τεχνικὸ Γυμνάσιο δὲν εἶναι ἐπαγγελματικὸ σχολεῖο σὰν τὰ ἄλλα, καὶ γι' αὐτὸ ὁ τίτλος του εἶναι ἰσότιμος μὲ τὸν τίτλο ἐκείνων. Τὰ παιδιὰ ποὺ ἀποφοιτοῦν ἀπὸ τὸ Τεχνικὸ Γυμνάσιο, ἔχουν πλήρως τὸ δικαίωμα νὰ παρουσιασθοῦν στὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις τοῦ κοινοῦ Λυκείου καί, ἐὰν ἐπιτύχουν, νὰ φοιτήσουν σ' αὐτό. Τὸ ἴδιο δικαίωμα ἔχουν καὶ τὰ παιδιὰ ποὺ ἀποφοιτοῦν ἀπὸ τὸ κοινὸ Γυμνάσιο: νὰ ἐγγραφοῦν καὶ νὰ φοιτήσουν σ' ἕνα Λύκειο Τεχνικὸ (γιατὶ θέλαμε νὰ ὑπάρχουν καὶ Τεχνικὰ Λύκεια μὲ εἰδικότητα μηχανουργοῦ, ἠλεκτρολόγου, σχεδιαστοῦ, δομικοῦ κτλ.). Δηλαδὴ αὐτὲς οἱ 4, 5, 6 ὧρες ποὺ ὑπάρχουν στὸ Τεχνικὸ Γυμνάσιο παραπάνω (μὲ μικρὴ μείωσι τῶν ὡρῶν ἄλλων μαθημάτων) καὶ θὰ δίδωνται στὴν «Τεχνολογία», θὰ προσφέρουν στὸ παιδὶ ἕνα εἶδος ἐπαγγελματικοῦ προσανατολισμοῦ. Τοῦ ξυπνοῦμε τὴν ὄρεξι πρὸς τὰ τεχνικὰ ἐπαγγέλματα καὶ τοῦ δίνουμε τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίση τὶς κλίσεις καὶ τὶς δεξιότητές του.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ποιὸς ἀπὸ τοὺς κυρίους θέλει νὰ ὁμιλήση;

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἐγὼ ἤθελα νὰ εἴπω τὰ ἑξῆς: Ἐκτιμῶ ἰδιαιτέρως τὸν ἐνθουσιασμὸν τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ, ὁ ὁποῖος θέλει νὰ περιλάβη εἰς τὰς διατάξεις ἑνὸς νόμου τὰς προσδοκίας του τὰς μελλοντικάς. Ἀλλὰ θεωρῶ ἀνεπίτρεπτον λάθος διὰ τὸν πολιτικόν, τὸ νὰ περιλαμβάνη εἰς ἕνα νομοθέτημα τὰς βλέψεις του καὶ ὄχι ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δύναται νὰ ἐφαρμόση ἀμέσως! Διότι, τότε, δύναται βασίμως νὰ κατηγορηθῆ ὅτι ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν ἐντυπώσεων. Θέλω τὴν πολιτικὴν τοῦ πραγματικοῦ, ἐκείνου ποὺ πρόκειται νὰ γίνη. Θεωρητικῶς, θεωρῶ εὐκταῖον ὄχι μόνον νὰ γίνη ἐννεαετὴς ἡ Παιδεία ὅλων τῶν Ἑλληνοπαίδων, ἀλλά, ἂν εἶναι δυνατόν, νὰ λάβουν μίαν πλήρη μόρφωσιν Μέσης Παιδείας. Θεωρητικῶς, λέγω. Πρακτικῶς, ὅμως, θεωρῶ ἄτοπον τὸ ὅτι περιελήφθη διάταξις εἰς τὸν νόμον, διότι νομίζω, ὅτι κυρίως ἀποβλέπει εἰς τὴν δημιουργίαν ἐντυπώσεων. Εἶναι διάταξις ἀπατηλή. Ἐξηγοῦμαι διατί: Ἀκόμη δὲν ἔχει ἐπιτευχθῆ, ἡ πλήρης Δημοτικὴ Ἐκπαίδευσις — ἂν καὶ εἶναι πρὸ πολλοῦ ὑποχρεωτική — νὰ καταστῆ καθολική. Καὶ σταματᾶ εἰς τὴν τρίτην ἢ τὴν τετάρτην ἢ τὴν πέμπτην τάξιν. Ὁ ἀριθμὸς ἐκείνων, ποὺ τελειώνουν τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον, δὲν εἶναι ἴσος μὲ τὸν ἀριθμὸν ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι εἰσέρχονται εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον. Ἔχομε μίαν διαφυγὴν περίπου 25%. Παρατηρῶ ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1964—1965 ἦσαν 124.406 οἱ ἀποφοιτήσαντες ἀπὸ τὰ Δημοτικὰ Σχολεῖα, ἐνῶ ὁ ἀριθμὸς τῶν κατ' ἔτος ἐγγραφομένων εἶναι 160 ἕως 170 χιλιάδες.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ἡ διαρροὴ δὲν ὑπολογίζεται ἔτσι, ὑπολογίζεται ὡς ἑξῆς: Στοὺς πίνακες τῆς Στατιστικῆς Ὑπηρεσίας ἀναγράφεται ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας κατὰ ἡλικίες. Ἀπὸ κεῖ πρέπει νὰ ὑπολογίζετε πόσα παιδιὰ τῆς ἀλφα ἢ τῆς βῆτα ἡλικίας πρέπει νὰ βρίσκωνται στὴν ἀντίστοιχη τάξη τῶν Δημοτικῶν Σχολείων (ἀφοῦ φυσικὰ λογαριάσετε καὶ ἕνα ποσοστὸ παιδιῶν ποὺ ἀπορρίπτονται καὶ μένουν στὴν ἴδια τάξι).

ΚΑΛΛΙΑΣ: Καὶ τῆς Στατιστικῆς ὁ ἀριθμὸς θὰ εἶναι ὁ αὐτός. Δὲν ἔχουν ἀπωλείας αἱ μικραὶ ἡλικίαι. Ἄλλωστε, αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπω εἰς τοὺς ἀριθμούς, τὸ διαπιστώνω καὶ εἰς τὴν πρᾶξιν. Προσφεύγουν συχνὰ εἰς τοὺς βουλευτὰς οἱ γονεῖς ποὺ καλοῦνται νὰ παρουσιάσουν τὰ παιδιά τους εἰς τὸ σχολεῖον καὶ ἐκεῖνοι προσπαθοῦν νὰ διαφύγουν. Παρατηρῶ ἐπίσης, ὅτι τὰ κορίτσια συνηθέστερα ἀπὸ τὴν τετάρτην τάξιν τὰ κρατοῦν εἰς τὸ σπίτι ἢ τὰ τοποθετοῦν, ὅταν ἔχουν μεγαλυτέραν ἀνάγκην αἱ οἰκογένειαι, ὡς ὑπηρέτριες. Συνήντησα ἐπίσης ἀγόρια, τὰ ὁποῖα παραμένουν ἐκτὸς σχολείου διὰ τὰς γεωργικὰς ἐργασίας τοῦ πατρός. Λοιπόν, αὐτὴ ἡ διαφυγὴ δὲν ἔλειψε. Εἶναι μεγάλη, εἶναι ἄνω τοῦ 20% καὶ δὲν ἐπεδιώχθη ἡ ἀντιμετώπισίς της διότι εἶναι ἀντιδημοτικὴ ἡ προσπάθεια, διότι ἀπαιτεῖ κάποιον ἐξαναγκασμόν. Καὶ ἀπεφεύχθη καὶ ἀπὸ τὸ νομοσχέδιο, καὶ ἀπὸ τὴν ἀσκηθεῖσαν ἐν γένει πολιτικήν ὅ,τι εἶναι ἀντιδημοτικὸν καὶ λέγονται μόνον ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶναι εὐχάριστα. Δι' εὐνοήτους λόγους, πέραν τῶν ἀπόψεων τῶν παιδαγωγῶν, ἐξεπροσωπήθη εἰς τὸ νομοσχέδιον καὶ ἡ κομματικὴ ἄποψις, ἡ ὁποία δίδει εἰς αὐτὸ ὡρισμένον τόνον.

ΑΝΕΠΑΡΚΕΙΑ ΑΝΘΡΩΠΩΝ

Ἡ δευτέρα παρατήρησίς μου εἶναι ἡ ἑξῆς: 125 περίπου χιλιάδες μαθητῶν ἀποφοιτοῦν, κατὰ μέσον ὅρον, ἀπὸ τὴν Δημοτικὴν Ἐκπαίδευσιν καθ' ἕκαστον ἔτος. Ἐξ αὐτῶν, 15 περίπου χιλιάδες, νομίζω, ὅτι ἀπορροφᾶ ἡ Τεχνικὴ Ἐκπαίδευσις. Μένουν 110.000. Ἕως τώρα δηλαδή, μέχρι τοῦ ἔτους ποὺ ἐθεσπίσθη ἡ εἰσαγωγὴ εἰς τὸ Γυμνάσιον ἄνευ ἐξετάσεων, ἦσαν περίπου 65.000 ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι εἰσήρχοντο εἰς τὰ Γυμνάσια. Ἔχομε, δηλαδή, μίαν διαφορὰν περίπου 45.000, οἱ ὁποῖοι τώρα θὰ εἶναι 30.000, μετὰ ἀπὸ τὴν εἴσοδον εἰς τὰ Γυμνάσια ἄνευ ἐξετάσεων. Ἔχομεν, ὅπως εἴπαμε, 45.000 διαφορὰν μεταξὺ ἀριθμοῦ ἀποφοιτούντων ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ καὶ εἰσαγομένων εἰς τὰ Γυμνάσια καὶ τὰς Τεχνικὰς Σχολάς, καὶ ἔχομεν περίπου 35.000 διαφυγὴν ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Τὸ ἄθροισμα εἶναι 80.000. Εἰς τρία ἔτη Μέσης Παιδείας γίνονται 240.000. Ἀλλὰ 240.000 περίπου ἦτο ὁ συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν τῆς Μέσης Παιδείας μέχρι τῆς τελευταίας χρονιᾶς, ὅπου οἱ εἰσαχθέντες ἔφθασαν τὸν ἀριθμὸν τῶν 300.000. Χρειάζεται, δηλαδή, ὁ ἀριθμὸς τῶν 8.250 καθηγητῶν, ποὺ ἦσαν διωρισμένοι μέχρι πρὸ διετίας (δὲν γνωρίζω ἀκριβῶς τὸν σημερινὸν ἀριθμόν) νὰ διπλασιασθῆ. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ἀδύνατον, διότι δὲν ὑπάρχει τόσον ἐκπαιδευτικὸν δυναμικόν, δὲν ὑπάρχει δυνατότης διορισμοῦ οὔτε πολὺ μικροτέρου ἀριθμοῦ. Ὑπάρχει δὲ ἔλλειψις, ὄχι μόνον εἰς τὰ φυσικὰ καὶ τὰ μαθηματικά, ἀλλὰ ἀκόμη καὶ φιλόλογοι δὲν ὑπάρχουν τόσοι. Μόνον οἱ θεολόγοι πλεονάζουν: ὅλοι οἱ ἄλλοι θὰ εἶναι ἐλλειμματικοὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη, δι' ἐννεαετῆ ὑποχρεωτικὴν ἐκπαίδευσιν.

Ὑπάρχει, βεβαίως, εἰς τὸν νόμον ἡ πρόβλεψις, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη τμηματικὴ ἐφαρμογὴ τῆς ἐννεαετοῦς ὑποχρεωτικῆς ἐκπαιδεύσεως. Ἀλλὰ αὐτὴ εἶναι πρῶτον ἀντιδημοκρατικὴ καὶ ἀπαράδεκτος. Ἐξ ἄλλου, ἡ τμηματικὴ ἐφαρμογὴ εἶναι δυνατὴ μόνον εἰς τὰ μεγάλα κέντρα. Τότε δέ, εἰς τὰ μικρὰ κέντρα τί θὰ συμβῆ; Λόγῳ τῆς ὑπάρξεως περισσοτέρων μαθητῶν, θὰ συγκεντρώνεται ὅλον καὶ μεγαλύτερος ἀριθμὸς καθηγητῶν εἰς τὰ μεγάλα κέντρα καὶ ἔτσι αἱ ἐλλείψεις τῆς ἐπαρχίας, αἱ ἐλλείψεις τῶν διαμερισμάτων τῆς χώρας τὰ ὁποῖα ἔχουν ἀνάγκην μεγαλυτέρας προσοχῆς, θὰ γίνουν μεγαλύτεραι καὶ αἱ συνθῆκαι τῆς ἐκπαιδεύσεως θὰ χειροτερεύσουν. Δι' αὐτὸν τὸν λόγον, νομίζω, ὅτι ἦτο πρόωρος ἡ ἐξαγγελία τῆς ἐννεαετοῦς ὑποχρεωτικῆς Παιδείας διὰ νόμου(!), καὶ ὅτι ὑπῆρξε μέτρον μόνον ἐντυπωσιακόν. Ἡ δὲ

'Η ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΗ'

δικαιολογία, ὅτι ἀπέβλεπεν εἰς τὴν δέσμευσιν τοῦ νομοθέτου τοῦ μέλλοντος, καὶ σοβαρὰ δὲν εἶναι καὶ ἀτόπως θίγει τὸν νομοθέτην τοῦ μέλλοντος.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Πόσοι εἶναι οἱ ἀδιόριστοι φιλόλογοι; Εἶναι χίλιοι;

ΚΑΛΛΙΑΣ: Πάντως, εἶνα κάτω τῶν χιλίων.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Δὲν ὑποφέρομε ἀπὸ ἔλλειψι φιλολόγων.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Καὶ ὅταν θὰ ἔχωμεν 240.000 μαθητὰς ἐπὶ πλέον;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ἐκεῖ ποὺ θὰ ὑπάρξη πρόβλημα (καὶ τὸ νομοθέτημά μας προβλέπει πὼς μποροῦμε νὰ τὸ ἀντιμετωπίσουμε) θὰ εἶναι οἱ καθηγητὲς τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ συμπληρώσω: Πρὶν ἀπὸ λίγο καιρό, ἕνας Σύμβουλος τοῦ Παιδαγωγικοῦ Ἰνστιτούτου, ὁ κ. Καρακώστας, πῆγε σ' ἕνα συνέδριο στὴ Ρώμη, (Φρασκάτι) ποὺ ἀσχολεῖτο μὲ τὸ πρόβλημα τῆς διδασκαλίας τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν. Στὴν Ἰταλία διαπιστώθηκε ὅτι ὑπάρχει ἔλλειψι 5.000 καθηγητῶν τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν φυσικῶν. Ἡ ἴδια ἔλλειψι, ἐτόνισαν καὶ οἱ ἐκπρόσωποι τοῦ Βελγίου, τῆς Σουηδίας καὶ ἄλλων κρατῶν, παρατηρεῖται στὶς δικές τους χῶρες.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἀλλὰ οἱ 5.000 τῆς Ἰταλίας εἶναι κάτω τῶν 1.000 διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁ δὲ ἀριθμὸς τὸν ὁποῖον ἀνέφερα προηγουμένως εἶναι ἀναλογικῶς τεράστιος.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ὑπάρχει ἔλλειψι σ' ὅλον τὸν κόσμο. Αὐτὸ εἶναι φυσικό. Γιατὶ οἱ διπλωματοῦχοι τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν ἁπορροφῶνται τώρα ἀπὸ τὶς βιομηχανίες. Προτάθηκαν στὴν Ἰταλία διάφορα σχέδια, γιὰ ν' ἀντιμετωπιστῆ τὸ κακὸ (π. χ. δίχρονη μόνο φοίτησι στὰ Πανεπιστήμια), κανένα ὅμως δὲν θεωρήθηκε ὅτι διορθώνει τὴν κατάστασι.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Γιὰ νὰ κλείσουμε τὸ θέμα τῆς ἐπεκτάσεως τῆς ὑποχρεωτικῆς παιδείας, ἐπιθυμῶ νὰ σημειώσω τὸ ἑξῆς: Δὲν παραγνωρίζω καθόλου τὶς δυσχέρειες ποὺ θὰ συναντήσουμε κατὰ τὴν ἐφαρμογὴ τοῦ θεσμοῦ. Δὲν εἶπα ὅτι τὸ πρᾶγμα εἶναι εὔκολο. Καθόλου εὔκολο δὲν εἶναι. Εἶναι δύσκολο. Καὶ προϋποθέτει ὅτι θὰ ὑπάρξουν αὐστηρὲς κυρώσεις γιὰ τοὺς γονεῖς, ποὺ τὰ παιδιά τους θὰ ἐγκαταλείψουν πρόωρα τόσο τὸ Δημοτικὸ ὅσο καὶ τὸ Γυμνάσιο. Τέτοιες κυρώσεις δὲν περιλαμβάνονται στὸ Νόμο 4379 τοῦ 1964 γιατὶ προβλέπονται ἀλλοῦ. Ὅταν ἐπεκτείνουμε τὴν ὑποχρεωτικὴ ἐκπαίδευσι στὸ Γυμνάσιο, ὅλες οἱ διατάξεις οἱ ἰσχύουσες σήμερα γιὰ τὸ Δημοτικό, θὰ ἰσχύσουν αὔριο καὶ γιὰ τὸ Γυμνάσιο. Νομίζω μάλιστα ὅτι ἔχουν ἀναθεωρηθῆ, ἐπὶ ὑπουργίας τοῦ κ. Βογιατζῆ ἡ τοῦ κ. Κασιμάτη, οἱ ποινὲς γιὰ τοὺς γονεῖς ποὺ τραβᾶνε τὰ παιδιά τους ἀπὸ τὸ Σχολεῖο πρόωρα, καὶ ἔχουν γίνει αὐστηρότερες. Δὲν ἀμφισβητῶ, λοιπόν, καθόλου ὅτι τὸ θέμα εἶναι δύσκολο. Ὅτι θὰ χρειασθοῦν περισσότεροι βάσανοι. Ὅτι θὰ ληφθοῦν νομοθετικὰ μέτρα αὐστηρὰ κτλ. κτλ.. Ὁ νομοθέτης ὅμως τοῦ 4379/1964 δὲν ἤθελε νὰ δημιουργήση ἁπλῶς ἐντυπώσεις. Θέλει νὰ κάνη συνειδητὴ στὸ Ἔθνος μιὰν ὑποχρέωσι: «Ἐὰν δὲν ἐπιθυμῆς νὰ γίνης στοιχεῖο παρασιτικὸ στὴν κοινωνία καὶ νὰ ἀναγκασθῆς νὰ πάρης τὸ δρόμο τῆς μεταναστεύσεως ὡς ἐργάτης ἀνειδίκευτος, πρέπει νὰ μορφωθῆς. Ἐγώ, τὸ Κράτος, θὰ ἀνασκουμπωθῶ, θὰ κάνω ὅ,τι μπορέσω γιὰ νὰ σὲ μορφώσω. Πρέπει καὶ σὺ νὰ βάλης τὰ δυνατά σου γιὰ νὰ μορφωθῆς. Πᾶνε πλέον οἱ ἐποχές, ὅπου τὸ ἑξάχρονο (ἢ πεντάχρονο λόγῳ τῆς διαρροῆς) Δημοτικὸ σχολεῖο σοῦ ἐξασφάλιζε τὸ ψωμί. Πέρασαν ἀνεπιστρεπτεὶ αὐτοὶ οἱ καιροί. Πάρετο ἀπόφασι πὼς δὲν μπορεῖς νὰ ζήσης μόνο μὲ τὸ χαρτὶ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου. Πρέπει νὰ μάθης γράμματα περισσότερα, ἢ σὲ ἕνα κοινὸ ἢ σὲ ἕνα τεχνικὸ Γυμνάσιο, τοὐλάχιστον! Αὐτὸ λέει ὁ Νόμος μας. Ὅσο γιὰ τὶς ἀντιρρήσεις, τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ στὸ 1929, ὅταν θεσπίσθηκε ἡ ὑποχρεωτικὴ Στοιχειώδης Ἐκπαίδευσι. Καὶ τότε ἀκούσθηκαν οἱ ἴδιες ἀκριβῶς ἀντιρρήσεις. Ἐμεῖς, ἔλεγαν, δὲν ἔχουμε ἀκόμη ὁλοκληρώσει τὸ 4χρονο Δημοτικὸ Σχολεῖο, καὶ θὰ πᾶμε ἀμέσως στὸ 6χρονο; Καὶ πάλι, τότε, δὲν ὑπῆρχαν ἀρκετοὶ δημοδιδάσκαλοι γιὰ νὰ καλύψουν τὶς νέες τάξεις. Ὅμως, ὁ νομοθέτης ἐπέμεινε, ἡ Διοίκηση ἐπέμεινε -- καὶ ἔκαναν πολὺ καλά. Ἔτσι πραγματοποιοῦνται τὰ βήματα πρὸς τὰ ἐμπρός.

Η ΔΙΑΡΘΡΩΣΙΣ ΤΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Εἰσερχόμεθα στὸ θέμα τῆς διαρθρώσεως τῆς Παιδείας.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Οἱ δύο κύκλοι... Λοιπόν, διὰ τοὺς δύο κύκλους τὸ θέμα δὲν εἶναι νέον. Καὶ ἄλλοτε ἔγινε συζήτησις δι' αὐτὸ καὶ ἐγὼ εἶχα ὑποβάλει τὸ 1949 νομοσχέδιο, ποὺ καθιέρωνε τοὺς δύο κύκλους. Παλαιότερα, ἄλλωστε, εἴχαμε τὸ Σχολαρχεῖο ὡς πρῶτον κύκλο. Θὰ δῆτε πόσα εἶναι τὰ σημεῖα εἰς τὰ ὁποῖα, ὅπως πρὶν σᾶς ἔλεγα, ὑπάρχει σύμπτωσις γνωμῶν. Ἂν προσθέσετε σ' αὐτὰ καὶ τὸ κύριον θέμα τῶν σκοπῶν τῆς Παιδείας, ἡ συμφωνία θὰ εἶναι οὐσιώδης. Ἔχουμε, λοιπόν, μίαν συμφωνίαν εἰς τὸ θέμα αὐτὸ τῶν δύο κύκλων. Συμφωνοῦμε ὅτι πρέπει νὰ ὑπάρξουν δύο κύκλοι. Αὐτὴ τοὐλάχιστον, εἶναι προσωπική μου γνώμη. Δὲν διαφωνῶ μὲ τὴν διάρθρωσι αὐτή. Τὸ ἐρώτημα τὸ ὁποῖον γεννᾶται εἶναι ἂν δὲν ἔπρεπε ὁ δεύτερος κύκλος νὰ εἶχε τέσσερα, ἀντὶ τρία ἔτη. Αὐτὸ εἶναι γιὰ μένα τὸ πρόβλημα. Γνωρίζω τὴν δυσχέρειαν τοῦ προβλήματος. Καὶ δὲν μπορῶ νὰ πῶ σήμερα, ἂν ἤμουν Ὑπουργὸς τῆς Παιδείας, ὅτι θὰ εἶχα τὴν δύναμιν νὰ ἐπιβάλω αὐτὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἤθελα. Ἕξι, τρία καὶ τέσσερα ἔτη, αὐτὴ ἦταν ἡ ἀρχική μου σκέψις. Καὶ γι' αὐτὸ ἐπέμενα τόσο πολὺ καὶ εἰς κάτι τὸ ὁποῖον ἐδημιούργησε ἐναντίον μου τὴν καταφορὰν τῶν δημοδιδασκάλων. Νὰ ἀρχίζη τὸ Δημοτικὸ εἰς τὸ 5ον ἔτος, ὥστε νὰ φθάσω μετὰ 13 χρόνια στὸ 18ον. Ἀλλά, ὁμολογῶ, ὅτι ὑπάρχει ἕνα οἰκονομικὸν — καὶ μόνον — θέμα, τὸ ὁποῖον μὲ σταματᾶ. Ἂν δὲν ὑπῆρχε αὐτό, δὲν θὰ ἐδίσταζα νὰ ἐπιβαρύνω τὸ παιδὶ μὲ ἕνα χρόνο περισσότερο. Διότι αὐτὸν τὸν χρόνο τὸν κερδίζει πολλαπλασίως ἀπὸ ἀπόψεως οὐσιαστικῆς παιδείας.

ΜΠΑΣΤΙΑΣ: Ὁ κ. Κακρίδης, παρακαλῶ.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Ἂν ἐπιτρέπετε, θὰ ἤθελα νὰ τονίσω καὶ ἐγὼ τὴν σημασία ποὺ ἔχει ὁ διμερὴς κύκλος. Καὶ τὸ τονίζει αὐτὸ καὶ ἡ Εἰσηγητικὴ Ἔκθεσι τοῦ μακαρίτη τοῦ Ἀκρίτα. Ἐφευγαν 40 % περίπου παιδιὰ ἀπὸ τὴν τρίτη Γυμνασίου νὰ ἀνακατευτοῦν στὴ ζωή. Αὐτὰ δὲν εἶχαν ὁλοκληρωμένη παιδεία. Παίρνω σὰν παράδειγμα τὰ ἀρχαῖα ἑλληνικά: Τὰ παιδιὰ εἶχαν ἀκούσει Ξενοφῶντα, λίγο Ἡρόδοτο καὶ λίγο Λυσία. Τὸν Ὅμηρο δὲν τὸν εἶχαν γνωρίσει. Πλάτωνα δὲν εἶχαν γνωρίσει. Τραγικοὺς δὲν εἶχαν γνωρίσει. Καὶ χαίρομαι ποὺ σ' αὐτὸ ὑπάρχει συμφωνία. Τὸ ἄλλο τώρα, ποὺ εἶπε ὁ κ. Τσάτσος: Ἡ αὔξησι τῆς Παιδείας εἶναι κάτι ἀναγκαῖο, δηλαδὴ νὰ αὐξηθῆ τοὐλάχιστον κατὰ ἕνα χρόνο ἡ Μέση Παιδεία. Ἡ γνῶσι ἁπλήθυνε. Τί μαθαίναμε ἐμεῖς ἀπὸ Φυσικὴ καὶ ἀπὸ Χημεία; Ἐλάχιστα! Καὶ στὸ μάθημα τῆς Ἱστορίας, ὅμως, ἡ ὕλη ἔχει πληθύνει. Στὸ μεταξὺ ἔγιναν οἱ δύο Βαλκανικοὶ Πόλεμοι, δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι, κλπ. Ἡ αὔξησι ὅμως τῶν ἐτῶν τοῦ Λυκείου εἶναι ζήτημα οἰκονομικό. Ὄχι τόσο τοῦ Κράτους, ὅσο τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Ὅλοι θὰ θέλαμε ν' αὐξηθοῦν τὰ χρόνια τοῦ Λυκείου, νὰ γίνουν καὶ δυὸ παραπάνω, ἀλλά...

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἤθελα ἐπὶ τοῦ θέματος νὰ εἴπω τὰ ἑξῆς: Ὅτι, βεβαίως, συμφωνῶ γενικῶς εἰς τὴν διαίρεσιν, ἀλλὰ διαφωνῶ μὲ τὴν διαίρεσιν ποὺ κάμνει ὁ νόμος. Διατί; Διότι ὑπάρχουν τρία εἴδη διαιρέσεως. Ἡ διαίρεσις εἰς δύο τύπους Σχολείων, ἡ διαίρεσις εἰς δύο κύκλους Μέσης Παιδείας καὶ ἡ εἰς δύο βαθμίδας. Τὸ πρῶτον εἶναι πλήρης διαχωρισμός, τὸ δεύτερον εἶναι σαφὴς διαχωρισμός, ἀλλ' ὄχι πλήρης, καὶ τὸ τρίτον εἶναι πλήρης συσχέτισις τῆς μιᾶς πρὸς τὴν ἄλλην βαθμίδα, ὅπως εἶναι τὸ σύστημα τοῦ Νόμου τοῦ 1959.

Ἐγὼ δὲν συμφωνῶ μὲ τὴν πλήρη διαίρεσιν. Εἶμαι ὑπὲρ τῶν δύο κύκλων. Θεωρῶ, ἐκ πρώτης ὄψεως, ἄτολμον τὴν διαίρεσιν εἰς δύο βαθμίδας. Καίτοι ἀναγνωρίζω ὅτι ἡ τελικὴ κρίσις δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνη ἀφηρημένως ἀλλὰ πρέπει νὰ τεθῆ ὑπ' ὄψει τὸ ἀπαραίτητον πρόγραμμα τῆς Μέσης Παιδείας, νὰ τὸ διαιρέσωμεν εἰς 6 ἔτη καὶ νὰ ἐξετάσωμεν ἂν εἶναι δυνατὸν νὰ χωρέση τὸ πρόγραμμα αὐτὸ εἰς τὰ 6 χρόνια, λαμβανομένων ὑπ' ὄψει τῶν ἐπαναλήψεων, τὰς ὁποίας ἀκόμη καὶ τὸ σύστημα τῶν δύο κύκλων προϋποθέτει. Ἐὰν αὐτὸ εἶναι ἐφικτόν, καὶ τὸ εὔχομαι νὰ εἶναι, τότε, διὰ νὰ ὑπάρχη κάποιος περισσότερον σαφὴς διαχωρισμός, προτιμῶ νὰ εἶναι δύο κύκλοι. Ὄχι ὅμως δύο τύποι σχολείων. Διότι οἱ δύο τύποι σχολείων θὰ δημιουργήσουν μέγιστα προβλήματα. Ὁ νόμος περὶ ἐκπαιδευτικῆς ρυθμίσεως προβλέπει δύο ἐντελῶς χωριστὰ σχολεῖα. Δύο ἄσχετα σχολεῖα. Δύο ὄχι «κύκλους» Μέσης Παιδείας, ἀλλὰ δύο «τύπους» σχολείων. Προβλέπει, δηλαδή, τὸν ἀπόλυτον διαχωρισμόν. Ὁ μέσος διαχωρισμὸς εἶναι, ὡς προεῖπα, οἱ δύο κύκλοι καὶ ὁ ἀσθενέστατος διαχωρισμὸς εἶναι αἱ δύο βαθμίδες. Ἐτάχθην βεβαίως ὑπὲρ τοῦ μέσου, ἐφ' ὅσον εἶναι δυνατὸν νὰ χωρέση τὸ πρόγραμμα, τὸ ἀναγκαῖον πρόγραμμα πλήρους Μέσης Παιδείας, εἰς ἓξ ἔτη, μὲ τὰς μοιραίας ἐπαναλήψεις τοῦ διαχωρισμοῦ εἰς δύο κύκλους, ἄλλως θὰ ἐθεωροῦσα ὡς ἐπιβεβλημένον τὸν διαχωρισμὸν εἰς δύο βαθμίδας, τὸν ὁποῖον προέβλεπε καὶ ὁ Νόμος τοῦ 1959. Μὲ τὸν πλήρη διαχωρισμόν, τὸν ὁποῖον προβλέπει ὁ νέος νόμος, φοβοῦμαι ὅτι θὰ κατέλθη ἡ στάθμη. Διότι, ἐφ' ὅσον θὰ εἴμεθα ὑποχρεωμένοι, λόγῳ τοῦ πλήρους χωρισμοῦ τῶν σχολείων, νὰ μὴ ὑπολογίσωμεν εἰς τὸ Λύκειον πόσον μέρος ἐκ τοῦ γενικοῦ προγράμματος τῆς Μέσης Παιδείας θὰ δώσωμεν εἰς τὸν πρῶτον τύπον τοῦ σχολείου, εἰς τὸ λεγόμενον Γυμνάσιον, καὶ ἐφ' ὅσον ἔχομεν καὶ κάποιαν μείωσιν τῆς στάθμης, λόγῳ τῆς εἰσαγωγῆς ἄνευ ἐξετάσεων καὶ τῆς ἀριθμητικῆς ἀνεπαρκείας τοῦ προσωπικοῦ, συνεπείᾳ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μαθητῶν, φοβοῦμαι ὅτι τὸ τελικὸν ἀποτέλεσμα θὰ εἶναι πτῶσις τῆς στάθμης. Διότι δὲν θὰ χωρῆ εἰς τὰ διηρημένα εἰς δύο τύπους σχολείων 6 ἔτη τῆς Μέσης Παιδείας ἡ ὕλη, ἡ ὁποία εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν Μέσην Παιδείαν, ὁσηδήποτε καὶ ἂν θὰ ἐπιδεικνύεται προθυμία καὶ ὁσοσδήποτε καὶ ἂν θὰ εἶναι ὁ ζῆλος τῶν ἐκπαιδευτικῶν λειτουργῶν.

Δέχομαι, βεβαίως, ὅτι πολλὲς φορὲς εἴμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ θυσιάζωμε χάριν τῆς γενικότητος τὴν ποιότητα. Ἀλ-

λὰ μέχρις ἑνὸς ὁρίου! Ὄχι νὰ κατέλθη ἡ στάθμη καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ποὺ εἶναι σήμερα, λόγῳ τοῦ περιορισμοῦ τῆς Ἀνωτέρας Μέσης Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰ τρία μόνον χρόνια τοῦ Λυκείου. Διότι ὁ πρῶτος κύκλος θὰ εἶναι ἐν πολλοῖς, ὄχι βεβαίως ἐν ὅλῳ, ἄσχετος. Τοὐλάχιστον ὁ νόμος ἐπιδιώκει νὰ τονίση τὴν πλήρη αὐθυπαρξίαν καὶ αὐτοτέλειαν τοῦ Γυμνασίου ἀπὸ τὸ Λύκειον. Ἄλλως, θὰ ὡμίλει περὶ δύο κύκλων καὶ ὄχι περὶ δύο «τύπων» σχολείων. Θὰ ἔχη δὲ τὸ Γυμνάσιον ὁλοκληρώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἐπαναλαμβάνωνται εἰς τὸν ἄλλον τύπον, ποὺ λέγεται Λύκειον. Καὶ αὐτὸ θὰ καθιστᾶ ἀνεπαρκῆ τὸν χρόνον τοῦ Λυκείου.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Μὲ συγχωρεῖτε κ. Καλλία, αὐτὸ τὸ θέμα εἶναι οὐσιῶδες. Δὲν δεχόμαστε καθόλου ὅτι πέφτει ἡ στάθμη μὲ τὸ σύστημά μας. Διαφορετικά, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸ ἐγκαταλείψουμε. Τέτοιο πρᾶγμα δὲν εἶναι στὶς προθέσεις μας...

ΚΑΛΛΙΑΣ: Κι' ἐγὼ δὲν νομίζω ὅτι εἶναι εἰς τὰς προθέσεις σας, δὲν λέγω ὅτι εἶναι εἰς τὰς προθέσεις σας, ἀλλὰ θα συμβῆ εἰς τὴν πρᾶξιν.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Οὔτε γίνεται στὴν πρᾶξι. Αὐτὸ νομίζω, ὅτι πρέπει νὰ τὸ ξεκαθαρίσουμε. Γιατὶ ὀνομάστηκε τὸ Γυμνάσιο αὐτὸ αὐτοτελὲς τύπος; Ὀνομάστηκε γιὰ τὸν ἑξῆς λόγο: Θέλομε, ὅταν τελειώνη τὸ παιδὶ αὐτὲς τὶς τρεῖς τάξεις, νὰ ἔχη ὁλοκληρώσει ἕνα ἀρτιωμένο πρόγραμμα σπουδῶν. Ἀπὸ κάπου νὰ ἀρχίζη καὶ κάπου νὰ τελειώνη. Νὰ μὴν εἶναι ἕνα πρᾶγμα, ἂς ποῦμε, μισό. Ἕνα τμῆμα. Νὰ τελειώνη. Λέμε λοιπὸν τὸ ἑξῆς: Πάνω στὰ συγκεκριμένα γεγονότα: Ἱστορία: Θὰ κάνης, κύριε, τὴν Ἀρχαία Ἱστορία στὸ πρῶτον ἔτος, τὴν Μεσαιωνικὴ καὶ Βυζαντινὴ στὸ δεύτερο καὶ στὸ τρίτο.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ὅπως ἦταν στὸ Σχολαρχεῖο.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Πῶς θὰ ἐγίνετο ὁ καταμερισμὸς τῆς ὕλης μὲ τὸ σύστημα τῶν δύο βαθμίδων, πῶς μὲ τὸ σύστημα τῶν δύο κύκλων καὶ πῶς μὲ δύο χωριστοὺς τύπους σχολείων; Ποία εἶναι ἡ διαφορά; Καὶ ἂν δὲν ὑπάρχη συσχέτισις τῆς ὕλης Γυμνασίου καὶ Λυκείου πῶς θὰ ἐπαρκέση ὁ χρόνος;

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Λοιπόν, ἀκοῦστε ποιὸ εἶναι τὸ νόημα τοῦ Νόμου καὶ πῶς ἐφαρμόζεται ὁ Νόμος. Κάθε μάθημα (Ἀρχαῖα ἑλληνικά, Ἱστορία, Φυσική, Θρησκευτικά, Μαθηματικὰ κ.τ.λ.) θὰ κάνη ὁλόκληρη τὴν περιφορά του καὶ θὰ κλείνη τὸν κύκλο του δυὸ φορές: μιὰ στὸ Γυμνάσιο (στὸ ἐπίπεδο ἄλφα) καὶ μία στὸ Λύκειο (σὲ ἐπίπεδο ἀνώτερο). Ὁ μαθητὴς ποὺ θὰ φοιτήση καὶ στὰ δύο σχολεῖα (Γυμνάσιο—Λύκειο) βεβαίως δὲν θὰ ἀκούση τὰ ἴδια πράγματα, ἀλλὰ θὰ ἔχη τὴν εὐκαιρία νὰ ἐ μ β α θ ύ ν η στὴν ὕλη τῶν μαθημάτων του καὶ νὰ δ ι ε υ ρ ύ ν η τὸν ὁρίζοντα τῶν γνώσεών του. Ἡ πρόοδος θὰ ἔχη — νὰ ποῦμε — τὴ μορφὴ τοῦ κοχλίας. Κατὰ τὸ παλαιὸ σύστημα, δὲν γινόταν πλήρης διαχωρισμὸς τῆς ὕλης καὶ τῆς προοπτικῆς μεταξὺ τῶν τριῶν πρώτων καὶ τῶν τριῶν τελευταίων τάξεων τοῦ Γυμνασίου. Εἴχαμε «εἰσπηδήσεις», «ἐπικαλύψεις», μαθήματα ποὺ ἄρχιζαν τὴ δεύτερη περιφορὰ ὄχι ἀπὸ τὴν 4η ἀλλὰ ἀπὸ τὴν 3η τάξη, ἄλλα ποὺ τελείωναν ὄχι μὲ τὴν 3η, ἀλλὰ μὲ τὴν 5η κ.ο.κ. Ἑπομένως, ἔχομε ἐδῶ δύο διαφορετικὲς εἰκόνες, δύο διαφορετικοὺς τρόπους κατανομῆς καὶ ἐπεξεργασίας τῆς διδασκομένης ὕλης.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Πάντως, δὲν ἐγίνοντο πλήρεις ἐπαναλήψεις.

ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ: Ἐπαναλαμβάνοντο, ἀλλὰ ὄχι μὲ σύστημα. Καὶ μὲ τὴ διαφορὰ τῆς προοπτικῆς (ἢ τοῦ βάθους), ὅπως σᾶς ἐξήγησα.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ἡ ἐπανάληψις μὲ κάμνει νὰ ἀνησυχῶ, ὅτι ὁ χρόνος τοῦ ἀνωτέρου κύκλου τῆς Μέσης Παιδείας θὰ εἶναι ἀνεπαρκής.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Σ' αὐτὸ συμφωνοῦμε, ἀλλὰ δὲν μποροῦμε νὰ κάνουμε τίποτα.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Μοῦ ἐπιτρέπετε; Νομίζω, ὅτι δὲν ἔχετε δίκηο, κ. Ὑπουργέ, γιὰ τὸν ἑξῆς λόγο: Ἀπὸ τὸ παλιὸ Γυμνάσιο, παίρνω ἕνα μάθημα, τὴν Ἱστορία. Τὰ παιδιὰ ἐμάθαιναν, ἀνώριμα παιδιὰ 12 χρονῶν, γιὰ μία μοναδικὴ φορὰ τὴν ἀρχαία ἑλληνικὴ Ἱστορία, στὴν πρώτη καὶ δεύτερη τάξι τοῦ Γυμνασίου. Δὲν τὴν ξανακάνανε ποτέ, κ. Ὑπουργέ. Ἑπομένως, εἴχαμε αὐτὸ τὸ μεγάλο μειονέκτημα. Ἔπειτα, ἡ στατιστικὴ ἔδειξε, πὼς 40 % τῶν παιδιῶν φεύγανε ἀπὸ τὴν τρίτη Γυμνασίου γιὰ νὰ ριχτοῦν στὴν βιοπάλη. Αὐτὰ τὰ παιδιὰ δὲν εἶχαν μάθει τ ί π ο τ α ἀπὸ τὴν βυζαντινὴ ἱστορία, τ ί π ο τ α ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴ ἱστορία, τ ί π ο τ α ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι, ἂν ἐξαιρέσουμε τὰ ἐλάχιστα ποὺ ἤξεραν ἀπὸ τὸ Δημοτικό. Αὐτὴ τὴ βασικὴ ἔλλειψι πρέπει νὰ τὴ λάβουμε σοβαρώτατα ὑπ' ὄψει. Πρῶτα, ὅτι ὡρισμένα μαθήματα δίνονταν σὲ παιδιὰ ποὺ ἦταν ἀκόμα ἀνώριμα, βασικὰ μαθήματα, ὅπως εἶναι ἡ Ἱστορία τῆς Ἀρχαίας Ἑλλάδος, γιὰ μοναδικὴ φορὰ στὸ Γυμνάσιο. Καὶ δεύτερον, ὅτι ὅσα Ἑλληνόπουλα ἔφευγαν ἀπὸ τὸ σχολεῖο (τὰ 40 %) δὲν εἶχαν διαβάσει οὔτε ἕνα στίχο τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν τραγικῶν, οὔτε μία φράσι ἀπὸ τὸν Πλάτωνα, δὲν ἤξεραν τίποτε ἀπὸ τὴ μεσαιωνικὴ καὶ τὴ νεώτερη Ἱστορία.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Κύριε Κακριδῆ, ἐγὼ δὲν ἀνησυχῶ διὰ τὸ πρῶτον σχολεῖον τῆς Μέσης Παιδείας.

ΤΣΑΤΣΟΣ: Τὸ Γυμνάσιον.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Διότι ἐκεῖνο ἴσως ὠφελεῖται, ἀλλὰ μόνον διὰ τὸν μαθητὴν ποὺ θὰ σταματήση ἐκεῖ. Ἐγὼ φοβοῦμαι, ὅτι ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπαναλήψεως ἀφήνει ἀνεπαρκῆ χρόνον γιὰ νὰ ἐξελιχθῆ τὸ πρόγραμμα τῆς ἀνωτέρας Μέσης Παιδείας, δηλ. τοῦ Λυκείου.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Κύριε Ὑπουργέ, ἡ ἐπανάληψι γίνεται κυρίως στὴν Ἱστορία, ὅπου ὅμως τὰ γνωστὰ ἀπὸ τὸ Γυμνάσιο πολιτιστικὰ γεγονότα θ' ἀποτελοῦν στὸ Λύκειο μόνο τὸ πλαίσιο, γιὰ νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ τὴν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ. Στὰ ἄλλα μαθήματα δὲν ὑπάρχει ἐπανάληψι.

ΧΡΟΝΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΚΑΛΛΙΑΣ: Ὅσα μαθήματα ἤρχιζαν κατὰ τὸ προηγούμενον σύστημα πρὸ τῶν τριῶν τελευταίων τάξεων τῆς Μέσης Παιδείας, πῶς εἶναι δυνατὸν νὰ τελειώσουν, ὅταν θὰ ἀρχίζουν εἰς τὸ τέταρτον ἔτος τῆς Μέσης Παιδείας; Ἔχω ἀνησυχίαν διὰ τὴν ἀνεπάρκειαν τοῦ ἀνωτέρου κύκλου τῆς Μέσης Παιδείας. Ἂν ἐπρόκειτο νὰ ἀποβλέψω μόνον εἰς τὰ παιδιά, ποὺ θὰ τερματίσουν τὰς σπουδάς των εἰς τὰ 9 χρόνια, ἀναγνωρίζω ἐνδεχομένως τὴν ὠφέλειαν, μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν πάντοτε τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν. Ἀλλὰ δὲν θεωρῶ, ὅτι εἶναι τόσον ὑψηλὸν τὸ ἐπίπεδον τῆς ὁλοκληρωμένης Μέσης Παιδείας, ὥστε νὰ δύναται ἀκινδύνως νὰ ὑποστῆ ὑποβιβασμὸν λόγῳ αὐτῆς τῆς...

ΤΣΑΤΣΟΣ: Ἐγὼ ὁ ὁποῖος ἀνησυχῶ, ὅπως καὶ ἐσεῖς, διὰ τὴν στενότητα τῶν 3 ἐτῶν, θὰ σᾶς δώσω μίαν ἐξήγησιν. Στὰ Μαθηματικὰ δὲν ὑπάρχει καμμία ἐπανάληψις. Στὰ Θρησκευτικὰ δὲν ὑπάρχει. Ὑπάρχει μόνο στὴν Ἱστορία. Ἀλλὰ γίνεται ἀπὸ δύο σκοπιῶν. Εἰς τὰ γλωσσικὰ μαθήματα δὲν ὑπάρχει.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Κύριε Ὑπουργέ, ἂν μοῦ ἐπιτρέπετε. Πρῶτα νομίζω, ὅτι ἦταν φοβερὸ στὸ προηγούμενο σύστημα, νὰ θυσιάζωνται 40 % ἀπ' τὰ Ἑλληνόπουλα γιὰ τὰ ὑπόλοιπα 60%. Καὶ λέγω νὰ θυσιάζωνται, διότι ἔφευγαν ἀγνοῶντας μέσα σὲ ἄλλα τὴν Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασι καὶ τὴν πνευματικὴ κληρονομία τῶν προγόνων μας.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Αὐτὸ εἶναι θέμα διαρρυθμίσεως τοῦ Προγράμματος. Μποροῦσε νὰ γίνη εὐχερῶς διαρρύθμισις τοῦ Προγράμματος, ὥστε νὰ μὴ λείπουν τμήματα ἱστορίας, ὅπως τὸ περὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως ἢ ἡ ἱστορία τοῦ Βυζαντίου.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Τότε θὰ ἐπαναλάβετε ὅλα τὰ μαθήματα.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Δὲ θὰ ἐπαναλάβω ὅλα τὰ μαθήματα, ἀλλὰ ἐκεῖνα ποὺ θεωρῶ ἀπαραίτητα, ὅπως π. χ. τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Καὶ σεῖς δέ, ὅταν θὰ κάμετε τὸ Πρόγραμμα, φοβοῦμαι, ὅτι παρ' ὅλην τὴν αἰσιοδοξίαν ποὺ ἔχετε, θὰ βρῆτε πολὺ μεγάλην δυσκολίαν, ὅταν θὰ ἔχετε σὲ τρία χρόνια νὰ περιλάβετε ὁλόκληρον τὸν ἀνώτερον κύκλον τῆς Μέσης Παιδείας. Εὔχομαι νὰ ἐπιτύχετε, ἀλλὰ ἐγὼ δὲν τὸ πιστεύω καὶ ἀνησυχῶ. Ὅσον ἀφορᾶ τὴν πρότασιν τοῦ κ. Τσάτσου νὰ γίνουν τέσσαρα τὰ χρόνια τοῦ Λυκείου, θεωρητικῶς θὰ ἦτο εὐκταία λύσις, ἀλλὰ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γίνουν δεκατρία τὰ χρόνια τοῦ σχολείου καὶ δι' ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ διότι ἔρχεται μετὰ καὶ ὁ στρατός. Ἄλλος ἴσως τρόπος θὰ ἦτο νὰ γίνουν δύο τὰ χρόνια τοῦ Γυμνασίου καὶ τέσσαρα τὰ τοῦ Λυκείου. Ἀλλὰ καὶ τοῦτο μοῦ φαίνεται πολὺ δύσκολο, διότι εἶναι εὐκολώτερον νὰ λύση κανεὶς προβλήματα μὲ τὴν διαίρεσιν εἰς 3 καὶ 3, παρὰ εἰς 2 καὶ 4. Ὁ ἀνώτερος ὅμως κύκλος τῆς Μέσης Παιδείας, δηλ. τὸ Λύκειον, κατὰ τὴν γνώμην μου, καὶ ἐὰν νομίζετε ὅτι τοῦ παρεῖχε ἐπαρκὲς πρόγραμμα εἰς τρία ἔτη, θὰ ὑποφέρη εἰς τὴν πρᾶξιν. Ἐγώ, πάντως, θὰ διαβάσω μὲ πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ πρόγραμμα, εἰς τὸ ὁποῖον μᾶς εἴπατε ὅτι περιλάβετε ὅλην τὴν ὕλην καὶ ἐξοικονομήσατε τὰ πράγματα. Θὰ χαρῶ, ἂν τὰ 6 χρόνια ἀρκέσουν δι' ἕνα αὐτοτελὲς Λύκειον μὲ πλήρες πρόγραμμα, παρὰ τὰς ζωηρὰς ἀνησυχίας τὰς ὁποίας ἔχω.

ΚΑΚΡΙΔΗΣ: Τὶς ἀνησυχίες τὶς ἔχουν ὅλοι.

ΚΑΛΛΙΑΣ: Τέλος, παρατηρῶ, ὅτι κακῶς ὠνομάσθη τὸ πρῶτον σχολεῖον τῆς Μέσης Παιδείας «Γυμνάσιον», μόνον διὰ νὰ προκαλῆ μεγαλυτέραν ἐντύπωσιν, διότι, ἕως τώρα ἡ λέξις «Γυμνάσιον» ἐσήμαινε τὴν ὁλοκληρωμένην Μέση Παιδείαν.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἐτερματίσθη ἡ πρώτη φάσις τῆς συζητήσεως στρογγυλῆς τραπέζης, διαρκέσασα 4 ὥρες εἰς τὴν αἴθουσαν «Νέκταρ» τοῦ Ξενοδοχείου «Χίλτον», διατεθεῖσαν διὰ τὸ «ΑΛΦΑ».

Ἡ δευτέρα φάσις τῆς συζητήσεως μὲ θέματα :

1) ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
2) Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΑΠΟ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑ ΛΑΤΙΝΙΚΑ
3) ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ : ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΤΙΚΗ
4) ΤΟ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΑΠΟΛΥΤΗΡΙΟ
5) ΤΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
6) ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

διεξαχθεῖσα εἰς τὸν ἴδιον χῶρον, θὰ δημοσιευθῆ εἰς τὸ ὑπαρ. 28 τεῦχος τοῦ «ΑΛΦΑ» τῆς 25 Νοεμβρίου.

ΕΛΕΝΑ ΝΑΘΑΝΑΗΛ

ΤΟ ΚΟΡΙΤΣΙ ΜΕ ΤΑ ΓΥΑΛΙΝΑ ΜΑΤΙΑ

Πρωτοεμφανίστηκε στην ταινία «Κάτι νὰ καίη»
Ὑπῆρξε ἡ ἀποκάλυψη τοῦ φετεινοῦ
Κινηματογραφικοῦ
Φεστιβὰλ τῆς Θεσσαλονίκης.
Πρωταγωνιστώντας στὴν γερμανικῆς
παραγωγῆς ταινία
«Καταραμένο αἷμα» ἐντυπωσίασε
μὲ τὶς ὑποκριτικές της ἱκανότητες.
Ἡ συνέντευξη ποὺ ἀκολουθεῖ,
ἔχει ὅλη τὴ λιτότητα καὶ
τὸ ἀνεπιτήδευτο τῆς 19χρονης
ὀμορφιᾶς, ποὺ ἐξελίσσεται
σὲ ἀστέρι τῆς ὀθόνης.

Ας ἀρχίσουμε δεσποινὶς Ναθαναὴλ ἀπὸ τὸν Τίλλε, τὸν Γερμανὸ σκηνοθέτη ποὺ σᾶς ἀνακάλυψε...

—Ὁ Τίλλε, ὄχι μόνο μὲ χρησιμοποίησε σωστά, ἀλλὰ καὶ μοῦ ἔδωσε ἀπόλυτα νὰ καταλάβω, ὅτι μπορῶ νὰ κάνω κάτι πολὺ πιὸ ἀξιόλογο ἀπ' ὅ,τι θἄκανα στὴν Ἑλλάδα. Ἄλλωστε, ὅλοι οἱ σκηνοθέτες, μὲ τοὺς ὁποίους συναντήθηκα σὲ διάφορες χῶρες τῆς Εὐρώπης, ἔδειξαν πρὸς τὸ πρόσωπό μου μεγάλο ἐνθουσιασμὸ καὶ πιστεύω πώς, πολὺ σύντομα, οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ θὰ μοῦ φανοῦν χρήσιμοι. Συγκεκριμένα, πρόκειται νὰ κάνω ἀκόμα μιὰ ταινία μὲ τὸν Τίλλε, ὄχι τώρα ἀμέσως, γιατί προηγουμένως ἔχω νὰ γυρίσω μιὰ ταινία στὴν Ἑλλάδα. Μετὰ θὰ φύγω γιὰ τὴ Γερμανία. Ἐλπίζω, αὐτὸ νὰ γίνη μέχρι τὸ τέλος τοῦ ἔτους.

—Πηγαίνοντας στὴν Εὐρώπη, ἀναγκαστικὰ θὰ βρεθήκατε στὴ θέση νὰ κάνετε ὡρισμένες συγκρίσεις. Λοιπόν, ἀνάμεσα στὸ κινηματογραφικὸ κλῖμα τῆς Ἑλλάδας καὶ σέ 'κεῖνο τῆς Γερμανίας, διαπιστώσατε καμμιὰ διαφορά;

—Ἀσυζητητί. Ἀπὸ κάθε ἄποψη, ὑπάρχει μεγάλη διαφορά! Στὴ Γερμανία ξέρουν νὰ χρησιμοποιοῦν σωστὰ τοὺς ἠθοποιούς. Δὲν τοὺς βλέπουν σὰν ἀντικείμενα, ἀλλὰ ἀκριβῶς σὰν ἀνθρώπους. Σοῦ δίνουν νὰ καταλάβῃς ὅτι ἀξίζεις, ὅτι δηλαδὴ ὁ ἠθοποιὸς εἶναι τὸ σημαντικώτερο κεφάλαιο σὲ μιὰ ταινία, γιατί ἐπὶ τέλους αὐτὸς φτιάχνει τὴν ταινία. Ὁ Τίλλε μὲ βοήθησε πάρα πολύ. Κατώρθωσε νὰ μοῦ βγάλη ὅλα τὰ κόμπλεξ, ποὺ μοῦ εἶχαν δημιουργήσει ἐδῶ στὴν Ἑλλάδα. Κι' ἔτσι μπόρεσα κι' εἶχα μιὰ ἐκπληκτικὴ συνεργασία μαζί του. Κι' αὐτὸ εἶναι τὸ πιὸ σημαντικὸ σημεῖο τῆς ὑποθέσεως. Πέτυχε ὁ Τίλλε νὰ μ' ἀπαλλάξη ἀπ' ὅλα τὰ «ἀπωθημένα» ποὺ εἶχα μαζέψει ἐδῶ, στὴν Ἑλλάδα.

—Ἀρχίσατε ἤδη νὰ γίνεστε μιὰ βεντέτα...

—Ὅλα κι' ὅλα, ἡ λέξη «βεντέτα» μ' ἐνοχλεῖ. Στὴν Ἑλλάδα ἡ λέξη αὐτὴ πολυχρησιμοποιεῖται καὶ φυσικὰ ἔχει χάσει τὴ γυαλάδα της. Προσωπικά, δὲν πιστεύω ὅτι εἶμαι βεντέτα. Ἂν κάποτε πρέπει νὰ τὸ πιστέψω, τοὐλάχιστον ἂς τὸ πιστέψω ἀντάξια. Πρῶτ' ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ γίνω ἠθοποιός. Μπορεῖ νὰ ἔχω κάποιες ὑποκριτικὲς ἀρετές, ἀλλὰ βασικὰ δὲν εἶμαι ἠθοποιός. Οἱ κινηματογραφικοὶ εἰδήμονες λένε, ὅτι ἔχω ταλέντο. Ἴσως... Ἐγὼ ὅμως δὲν ἔχω ἀπόδειξη τοῦ ταλέντου μου. Μόνον ὅταν συμβῆ αὐτό, θὰ μποροῦσα νὰ λέγωμαι βεντέτα, ἀλλὰ μὲ τὴ σωστὴ σημασία τῆς λέξεως.

—Πῶς ἐννοεῖτε αὐτὸ τὸ «σωστὴ σημασία»;

—Κατ' ἀρχήν, πιστεύω ὅτι ὁ βεντετισμὸς πρέπει νὰ ὑπάρχη καὶ νὰ δείχνεται σὲ στιγμὲς ποὺ πρέπει. Ὄχι πάντοτε. Ἂς ποῦμε, ὅτι ἐγὼ κάνω τὴ βεντέτα στὸ θυρωρό μου. Αὐτὸ δὲν σημαίνει ὅτι εἶμαι καὶ μεγάλη ἠθοποιός! Ὁ βεντετισμὸς στὴν Ἑλλάδα, εἶναι προϊὸν «λαϊκῆς καταναλώσεως». Ἀκόμα καὶ οἱ ἠθοποιοὶ μεταξύ τους βεντετίζουν, χωρὶς βασικὰ νὰ ὑπάρχη λόγος. Ὅλοι τους, μόλις κάνουν μία, δύο ἢ δέκα ταινίες, ἢ παίξουν σ' ἕνα θεατρικὸ ἔργο, γίνονται βεντέτες ἢ βεντέτοι. Δὲν πιστεύω ὅμως, ὅτι ὁ βεντετισμὸς ἔχει τὴ φτωχοσυνοικιακὴ αὐτὴ φόρμα, ὅπως τοὐλάχιστον μᾶς τὴν παρουσιάζουν οἱ Ἕλληνες ὀπαδοί του.

—Ὑποθέτω ὅτι στὴ συνομιλία μας, δὲν θὰ ἐπιχειρήσετε νὰ παραστήσετε τὸ «καλὸ κοριτσάκι». Ἀπαιτῶ αὐθορμητισμὸ καὶ εἰλικρίνεια...

—Ἴσα - ἴσα, ποτὲ δὲν παριστάνω τὸ καλὸ κορίτσι! Εἶμαι γεμάτη ἐλαττώματα καὶ ἔχω τὸ θάρρος νὰ τὰ παραδέχωμαι.

—Πῆτε μου ἕνα ἐλάττωμα ἴσως, ποὺ νὰ σᾶς ἐνοχλῆ.

—Εἶμαι πολύ, πολὺ ἐγωῒστρια καὶ τρομακτικὰ περήφανη. Δὲν ἀνέχομαι ἀπὸ κανένα καὶ γιὰ ὁποιαδήποτε ἀφορμή, νὰ μὲ θίξη.

—Δηλαδή, μὲ λίγα λόγια, βλέπετε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους σὰ μυρμηγκάκια...

—Ὄχι πάντα! Τοὺς ἀξιόλογους ἀνθρώπους, ἐκείνους ποὺ κάνουν κάτι στὴ ζωή τους ἐντελῶς μόνοι, τοὺς θαυμάζω. Ἀπὸ τὸ σημεῖο αὐτὸ ὅμως καὶ πέρα δὲν ἀνέχομαι, μὲ κανένα λόγο, ἀνθρώπους, ποὺ ἔχουν μιὰ κληρονομιὰ ἢ ἕναν πλούσιο μπαμπά, (ἄνδρες καὶ γυναῖκες) ἢ ἐπειδὴ πῆγαν σ' ἕνα - δυὸ Πανεπιστήμια, νὰ κάνουν καὶ τοὺς μεγάλους καὶ ἀξιόλογους ἀνθρώπους. Αὐτούς, εἰλικρινά, τοὺς ἀποκρούω.

—Ἀξιόλογος ἄνθρωπος, λοιπόν, κατὰ τὴ δική σας θεώρηση, εἶναι ἐκεῖνος ποὺ «μόνος» κατορθώνει νὰ κάνη κάτι στὴ ζωή του. Θὰ ἤθελα ὅμως νὰ διευκρινισθῆ τὸ ἑξῆς σημεῖο: Λένε, ὅτι κι' ἐσεῖς διαθέτετε ἕνα «γερὸ δόντι» γιὰ νὰ βρεθῆτε, τόσο μικρή, μπροστὰ σὲ τόσες ἐλπιδοφόρες ἐπαγγελματικὲς προοπτικές. Πιὸ ἁπλᾶ, λένε ὅτι σᾶς βοήθησε πολὺ ὁ πατέρας σας.

Ἡ Κλαίρη ἔτρεμε ὁλόκληρη ἀπὸ τὴν ἀγωνία. Σκεφτότανε: «Ἂν περάσῃ κανεὶς ἀπὸ τὸ πλατύσκαλο; Ἂν ἀρρώστησε τὸ παιδί κι' ἔρθῃ νὰ μὲ φωνάξῃ ἡ παραμάνα; Ἔχει ξαναγίνει αὐτό...» Σκεφτότανε ἐπίσης: «Τί ἁμαρτία! Τί ἁμαρτία!», ἀλλὰ φωναχτά, μόνο «Κριστιάν, Κριστιάν...», ἔλεγε. Κι' αἰσθανότανε μιὰ ἀπόλαυση νοιώθοντας κοντά της τὸ ζεστὸ κι' ἀνάλαφρο κορμί του.

Τὴν ἔσφιξε ἀπάνω του καὶ τῆς μετέδωσε τὴ ζεστασιά του. Τί γλύκα ποὺ εἶχε τοῦτο τὸ τσιτωμένο κι' ἀρωματισμένο δέρμα!

Ἡ Κλαίρη, δὲν ἔτρεμε πιά, ξέσφιξε τὸ κορμί της καὶ παραδόθηκε στὰ σιγανὰ χάδια του. Μέσα της, φούντωνε κι' ὅλο μεγάλωνε ἐκείνη ἡ χαρούμενη ἐλπίδα ποὺ τῆς ἔφερναν πολλὲς φορὲς τὰ φιλιὰ τοῦ Κριστιάν. Κύματα γλυκειᾶς ἀνατριχίλας διαπερνοῦσαν τὸ κορμί της. Ἔμοιζε σὰ μιὰ φράση μουσική, φλογερὴ κι' ὁρμφη, ποὺ ξετυλιγότανε κι' ἀνέβαινε μὲ ἁρπίσματα, προχωρώντας πρὸς τὴν κορύφωση.

—Κλαίρη!.. Κλαίρη!.. μουρμούριζε κεῖνος ἱκετευτικά.

Ἄνοιξε τὰ μάτια κι' εἶδε ἀπὸ πάνω της ἕναν Κριστιὰν παρομορφωμένο. «Εἶναι ἐκτὸς ἑαυτοῦ», συλλογίστηκε. Κι' ἡ σκέψη αὐτή, ἔκοψε ἀπότομα τὴ θαυμαστὴ κίνηση ποὺ εἶχε ἀρχίσει νὰ διαγράφῃ τὸ παλλόμενο σῶμα τῆς Κλαίρης.

Ναί, ὁ Κριστιὰν φαινότανε αὐτὴ τὴ στιγμὴ σὰ νὰ βρίσκεται μακρυὰ καὶ ἀπ' τὴν Κλαίρη καὶ ἀπ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό, κοιτάζοντας μόνο ν' ἀπολαύσῃ τὶς χαρὲς ἑνὸς μυστηριώδους παραδείσου. Ἐκείνη ὅμως, ποὺ μόλις εἶχε ἀρχίσει νὰ ὁλέπῃ τὰ κυπαρίσσια καὶ τ' ἀνθισμένα ἀμπέλια αὐτῆς τῆς θαυμαστῆς κοιλάδας, ἔνιωσε τώρα πὼς τὴ χώριζε ἀπ' τὴν κοιλάδα αὐτὴ ἕνα κιγκλίδωμα κι' ἤξερε πὼς δὲ θὰ μποροῦσε πιὰ νὰ μπῇ μέσα.

Ἀνάμεσα στὴν Κλαίρη καὶ στὸν «κεραυνὸ» ποὺ περίμενε νὰ αἰσθανθῇ, μπήκανε τώρα οἱ εἰκόνες τοῦ κοιμισμένου παιδιοῦ της, τῆς παραμάνας ποὺ δὲν τὴ χώνευε, τοῦ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ ποὺ βρισκότανε τόσο πολὺ κοντά.

Κοιτάζοντας τὸν Κριστιὰν ποὺ ἤτανε τώρα γαλήνιος καὶ ξεμεθυσμένος, εἶπε μέσα της: «Τί παράξενο!... Αὐτὴ τὴ στιγμὴ μοιάζει μὲ τὸν Ἀλμπέρ!»

Ἡ σκέψη αὐτή, τῆς φάνηκε εἰρωνικὴ κι' ἀπελπιστική. Ὡστόσο, ὅταν σὲ λίγο ἔσκυψε ἀπὸ πάνω της καὶ τὴ ρώτησε: «Εἶσαι εὐτυχισμένη;» τοῦ ἀπάντησε: «Εἶμαι ἀνέκφραστα εὐτυχισμένη».

Ὅταν ὁ Κριστιὰν ἔφυγε πατώντας ἀνάλαφρα στὸ χαλί, σὰν ξωτικό, ἡ Κλαίρη ἔκλαψε, ὅπως εἶχε κλάψει καὶ στὴν πρώτη νύχτα τοῦ γάμου της, πρὶν ἀπὸ ἕξη χρόνια. Οἱ δύο αὐτὲς περιπτώσεις, ἤτανε βέβαια πολὺ διαφορετικές. Τώρα ὁ ἐραστής, δὲν ἤτανε ὁ μεσόκοπος ἄνθρωπος ποὺ τῆς ἐπέβαλαν συνθῆκες κοινωνικὲς καὶ ποὺ δὲν τῆς ἄρεσε, ἀλλ' ὁ μόνος ἄντρας ποὺ μπόρεσε νὰ τῆς ἀρέσῃ κι' ὁ μόνος ποὺ θαύμαζε περισσότερο ἀπ' ὅλους τοὺς ἄλλους. Κι' ὅμως, ἔμεινε καὶ πάλι ἀνικανοποίητη, δὲν καταπραΰνθηκε, δὲν κατόρθωσε νὰ φέρῃ ὡς τὸ τέλος τὴν ἡμιτελῆ συμφωνία ποὺ τραγουδοῦσε ἀκόμα μέσα της.

Τέλος, τὰ πουλιὰ ξύπνησαν καὶ μὲ τὸ φῶς τῆς ἡμέρας κατασίγασαν κάπως οἱ φόβοι τῆς Κλαίρης. «Κι ὅμως...» σκέφτηκε. «Μὲ τὸν Κριστιάν, ὅλα θὰ πᾶνε καλά. Ἀγαπῶ τὸ κορμί του, ποὺ εἶναι λεπτὸ καὶ νεανικό, ὅσο καὶ τὸ πνεῦμα του. Ἀγαπῶ τὴ γλύκα καὶ τὴ χάρη ποὺ ἔχουν οἱ κινήσεις του... Δὲν εὐχαριστήθηκα, τάχασα, φοβήθηκα καὶ ντράπηκα. Βρισκόμουνα στὸ σπίτι τοῦ ἄντρα μου, δυὸ βήματα πιὸ πέρα ἀπ' τὸ παιδί μας. Ἀλλοῦ, ἀργότερα, θὰ γίνουμε εὐτυχισμένοι...». Ἔλεγε καὶ ξανάλεγε μὲ πίστη στὸν ἑαυτό της: «Θὰ γίνουμε εὐτυχισμένοι». Κι' ἀποκοιμήθηκε.

Ὁ δεσμός τους δὲν μπόρεσε νὰ μείνῃ κρυφός. Ἡ Κλαίρη πῆρε διαζύγιο ἀπ' τὸν Λαράκ, ἀποχωρίστηκε τὸ παιδί της καὶ παντρεύτηκε, σχεδὸν μὲ τὴ βία, τὸν Κριστιὰν ποὺ ἔτρεμε στὴν ἰδέα τοῦ γάμου. Ἡ συζυγικὴ ζωὴ τοῦ ζευγαριοῦ ἄρχισε ἄσχημα. Ἡ Κλαίρη ἔστρωσε τὸν Κριστιὰν στὸ γράψιμο, ἀπομάκρυνε ὅλους τοὺς γνωστούς καὶ θαυμαστές του καὶ τὸν βοήθησε—γιὰ νὰ λέμε ἀλήθεια—δίνοντάς του πολύτιμες ἰδέες κι' ἀνεβάζοντας τὰ ἔργα του στὸ θέατρο. Ὁ Κριστιὰν ἔγινε ἔτσι διάσημος. Ἀπόκτησε πλούτη, φήμη, δόξα κι ἐκτίμηση. Ἔχασε ὅμως τὴν ἀνεξαρτησία του κι' ἄρχισε νὰ δυσανασχετῇ μὲ τὴν Κλαίρη πού, μέρα μὲ τὴν μέρα, γινόταν ὅλο καὶ πιὸ δεσποτικὴ καὶ τυραννική. Στὸ μεταξύ, στὴ σεξουαλική της ζωή, ἡ Κλαίρη ἔμεινε ἡ ἴδια. Αὐτὸ ποὺ τόσο ἀπελπισμένα εἶχε εὐχηθῇ νὰ τῆς συμβῇ μὲ τὸν Κριστιάν, δὲν εἶχε γίνει. Μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τσακίσουν τὰ νεῦρα της, νὰ ξεσπάσῃ σὲ ὑστερικὲς κρίσεις καὶ νὰ τσακώνεται συνεχῶς μὲ τὸν ἄντρα της. Ἐκεῖνος, κουρασμένος, γύριζε μ' ἄλλες γυναῖκες, γύριζε ὅμως πάντα στὴν Κλαίρη ποὺ τοῦ ὑποσχόταν ὅτι θ' ἀλλάξῃ. Καὶ τὰ χρόνια περνοῦσαν μαρτυρικὰ καὶ γιὰ τοὺς δυό. Δὲν ἀποφάσιζαν ὅμως νὰ χωρίσουν.

Τότε ξέσπασε ὁ Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος. Λίγο πρὶν μποῦν οἱ Γερμανοὶ στὸ Παρίσι, τὸ ζευγάρι τὰ μάζεψε κι ἔφυγε γιὰ τὸ Σαραζάκ. Κινδύνευε ὁ Κριστιάν, ποὺ εἶχε γράψει σειρὰ ἄρθρων στὸ «Φιγκαρὸ» ἐναντίον τοῦ Χίτλερ. Λίγο πρὶν ξεκινήσουν, θέλησε νὰ μαζέψῃ τὰ ἀγαπημένα του λουλούδια, τὰ τριαντάφυλλα ποὺ εἶχαν ἀνθίσει στὸν κῆπο τους, γιὰ νὰ μὴν πέσουν στὰ χέρια τῶν κατακτητῶν, ἀλλὰ δὲν πρόσεξε καὶ τρυπήθηκε ἄσχημα. Ἔπαθε μόλυνση τοῦ αἵματος κι' ἀρρώστησε βαρειά. Στὸ Σαραζὰκ δὲν ἔμειναν πολὺ γιατί βρισκόταν κι' αὐτὸ στὴν κατεχομένη Γαλλία κι' ἔτσι ἀναγκάστηκαν νὰ καταφύγουν στὴν Ἱσπανία κι' ἀπὸ κεῖ στὸ Μαρόκο.

Ἤξερε πὼς εἶναι ἑτοιμοθάνατος καὶ μιλοῦσε γιὰ τὸ κοντινὸ τέλος του μὲ μιὰ φαντασία μακάβρια, ἀνάμικτη μὲ καρτερία. Ἡ συμπεριφορὰ τῆς Κλαίρης ἦταν ὑπέροχη. Οἱ Μενετριέ, δὲν εἶχανε λεφτὰ ἔξω ἀπ' τὴ Γαλλία. Ὅ,τι εἶχανε στὸ Παρίσι, κατασχέθηκε ἀπὸ Γερμανούς. Ὁ Κριστιάν, ἔκανε νὰ πάρῃ κάτι συγγραφικὰ δικαιώματα ἀπὸ τὴν Ἀμερική, ἀλλὰ ἔπρεπε νὰ περάσῃ πολὺς καιρὸς ὥσπου νὰ γίνουν οἱ σχετικὲς διατυπώσεις. Ἀλλὰ καὶ πάλι, τὸ ποσὸ ποὺ θὰ ἔπερναν κάθε μῆνα, ἦτανε ἐλάχιστο. Στὴν Καζαμπλάνκα, ἐγκαταστάθηκαν σ' ἕνα ἄθλιο ξενοδοχεῖο. Ἡ Κλαίρη, μαγείρευε τὶς περισσότερες φορὲς τὸ φαγητό τους μὲ μιὰ γκαζιέρα, γιατί τὸ ρεστωρὰν ἦτανε πολὺ ἀκριβὸ γι' αὐτούς. Μιὰ μέρα, ἡ Κλαίρη προσπαθοῦσε νὰ φτιάξῃ δυὸ αὐγὰ τοῦ Κριστιάν, ποὺ τὰ ἐξοικονόμησε μὲ μεγάλο κόπο καὶ τὰ εἶχε πλησιάσει πανάκριβα, ἔχυσε τὰ μισὰ κάτω στὸ πάτωμα, κεῖ ποὺ πῆγε νὰ τὰ σπάσῃ: «Ἄχ! εἶναι φοβερό! Δὲν μ' ἔμαθαν ποτὲ νὰ μαγειρεύω, ἔλεγε μὲ δάκρυα στὰ μάτια. Μὲ πιάνει πάντοτε τρεμούλα καὶ...». Ἔπλενε τὰ ροῦχα τους ἡ ἴδια καὶ περιποιότανε τὸν Κριστιὰν ποὺ ἔτρεμε στὴ σκέψη πὼς θἄμπαινε σὲ νοσοκομεῖο. Ὅλα αὐτὰ τἄκανε χωρὶς καμμιὰ ἐπιδεικτικότητα, χωρὶς παράπονα καὶ χωρὶς νὰ ἀιγοφυχίσῃ.

* * *

Ἡ δυστυχία τὴν εἶχε μεταμορφώσει καὶ τὴν ἀντιμετώπισε μὲ ἀπόλυτη καρτερία. Τὴ στάση ποὺ κράτησε στὴν Καζαμπλάνκα, τὴν κράτησε καὶ στὴν Νέα Ὑόρκη, ὅπου πῆγε μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Κριστιάν. Μένει σ' ἕνα σπίτι παληό, ἄσχημα ἐπιπλωμένο, χωρὶς καμμιὰ ἄνεση. Δουλεύει ὅλη τὴν ἡμέρα (πωλήτρια σ' ἕνα βιβλιοπωλεῖο) καὶ δὲν παραπονιέται ποτέ. Ἡ μόνη πολυτέλειά της, εἶναι πὼς ἀγοράζει ἀντίτυπα ἀπ' ὅλες τὶς ὁμορφες ἐκδόσεις τῶν βιβλίων τοῦ ἄντρα της καὶ πὼς ἔχει πάντοτε μπροστὰ στὸ πορταῖτο του ἕνα βάζο μὲ κόκκινα τριαντάφυλλα διαρκῶς φρέσκα.

* * *

Ἡ Κλαίρη ἀγάπησε στὸ πρόσωπο τοῦ Κριστιὰν μιὰ ὁρισμένη εἰκόνα τοῦ ποιητῆ. Κατηγοροῦσε τὸν ἄνθρωπο-Κριστιάν, ὅτι δὲν συνταυτιζότανε πάντοτε μὲ τὰ ὄνειρα ποὺ ἔκανε γιὰ τὸν ἄντρα στὴν ἐφηβική της ἡλικία. Τώρα ὅμως ποὺ ὁ Κριστιὰν εἶναι νεκρός, ὑπάρχει μόνο μέσα στὸ μυαλὸ τῆς Κλαίρης. Καὶ μπορεῖ νὰ πλάσῃ ὅπως θέλει τὸ νεκρικὸ κερί. Ὑπαγορεύει στὴ σκιά του τὰ τρυφερὰ καὶ λυρικὰ λόγια ποὺ ἐξακολουθοῦν νὰ εἶναι γι' αὐτὴν τὸ ἐρωτικὸ λεξιλόγιο. Ὁ ναρκισσισμός της, ποὺ ἤτανε ἐγωϊσμὸς ὅταν ζοῦσε κοντά της ὁ ἄντρας, γίνεται λατρεία τώρα ποὺ αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος ἐπιζῇ μέσα της. Μπορεῖ πιὰ νὰ λατρεύῃ τὸν Κριστιὰν τώρα ποὺ εἶναι «ἔτσι μέσα της», ὅπως τὸν ἔχει κάμει, ἐπὶ τέλους, ἡ αἰωνιότητα.

* * *

Εἶχε πάντοτε μέσα της τὴν αἴσθηση τοῦ μεγαλείου κι' ἕναν κρυφὸ πόθο νὰ τελειοποιηθῇ πνευματικά. Μονάχα σὲ κεῖνη τὴ φλεγόμενη καὶ συσκοτισμένη πόλη, δίπλα σ' ἕναν μεγαλοφυῆ ἄνθρωπο ποὺ πέθανε προσπαθώντας ν' ἀποτελειώσῃ ἕνα ἀριστούργημα, μόνον ἐκεῖ βρέθηκε ἐπὶ τέλους στὸ ἐπίκεντρο μιᾶς τραγωδίας ἀνάλογης μὲ τὸ ἀνάστημά της κι' ἔγινε ἡρωΐδα της μὲ πάθος φλογερὸ καὶ εἰλικρινέστατο.

Τ Ε Λ Ο Σ

οὐρανὸς ἦταν βαρύς. Προμήνυε καταιγίδα.

Τέλος, ἡ νύχτα ἔπεσε ἀργά, φέρνοντας τὶς πρῶτες ψιχάλες. Ἔκλεισα τὰ τζαμωτὰ θυρόφυλλα τῆς βεράντας καὶ μπῆκα στὸ σπίτι. Ἡ ὥρα ἦταν ἑπτάμισυ. Πῆρα ἕνα βιβλίο καὶ κάθησα πλάϊ στὴ λάμπα. Μὰ δὲν τὸ ἄνοιξα... Μὲ τὰ χέρια σφιχτὰ δεμένα τὸ ἕνα μέσα στὸ ἄλλο, ἔζησα ἐκεῖνο τὸ βράδυ τὶς πρῶτες ὧρες μιᾶς ἀναμονῆς, ποὺ θὰ μοῦ φαινόταν ἀτέλειωτη.

Μιᾶς ἀναμονῆς, ποὺ ἔμελλε νὰ κρατήση πάνω ἀπὸ τέσσερα χρόνια...

Τὶς ἀτέλειωτες μέρες τοῦ χωρισμοῦ μου μὲ τὸ Ρόμπερτ, ἐνδιαφέρθηκα γιὰ πρώτη φορὰ γιὰ τὶς δουλειὲς καὶ τὶς ἀνάγκες τῆς φυτείας. Περνοῦσα τὰ πρωϊνά μου στὰ κτήματα καὶ στὸ ἐργοστάσιο, παρακολουθώντας τὴν καλλιέργεια καὶ τὸ μάζεμα τοῦ ζαχαροκάλαμου. Μὲ ἱκανοποίησή μου διαπίστωνα, πὼς δὲν τὰ κατάφερνα καθόλου ἄσχημα σ' αὐτὴ τὴν καινούργια μου ἀπασχόληση. Ἡ παραγωγὴ ἀνέβαινε κι' οἱ κρεολοὶ ἐργάτες τῆς φυτείας δὲν ἔδειχναν νὰ δυσανασχετοῦν, ποὺ ἔπαιρναν τώρα διαταγὲς ἀπὸ μιὰ γυναίκα. Τέλος, ἡ δραστηριότητά μου στὰ κτήματα μὲ ἀπορρόφησε τόσο, ποὺ ἔκτὸς ἀπ' τὴ δουλειά, τίποτ' ἄλλο δὲν μοῦ ἔκανε πιὰ κέφι. Μέσα στὰ τέσσερα χρόνια τοῦ πολέμου, δὲν πῆγα οὔτε σ' ἕνα χορό, δὲν δέχτηκα οὔτε μιὰ πρόσκληση. Οἱ μόνες φορὲς ποὺ ἐγκατέλειπα τὴ «Μάγισσα» ἦταν, ὅταν κατέβαινα στὸ Πὸρτ - Λουΐς γιὰ παραγγελίες ἢ ἐπισκεπτόμουν κανένα γειτονικὸ κτῆμα γιὰ δουλειές.

Ὁ μόνος ἄνθρωπος ποὺ ἔβλεπα - καὶ τὴν ἔβλεπα μὲ χαρὰ - ἦταν ἡ Ντωφίν. Μοῦ τηλεφωνοῦσε κι' ἐρχόταν στὸ σπίτι μου συχνὰ κι' ἡ ἀνοιχτόκαρδη διάθεσή της, ἡ ἐμπιστοσύνη της στὸ μέλλον, μοῦκαναν καλό.

—Τί νέα ἀπὸ τὸ Ρόμπερτ; φώναζε εὔθυμα ἀπὸ τὶς σκάλες, κάθε φορὰ ποὺ ἔφτανε στὸ κτῆμα μὲ τὸ μικρό της «Μόρρις».

—Τίποτα ἀκόμα... ἀπαντοῦσα ἐγὼ μουδιασμένη. Εἶναι τρεῖς μῆνες τώρα, ποὺ δὲν ἔχουμε εἴδηση.

Γελοῦσε καὶ περνοῦσε τὸ μπράτσο της κάτω ἀπὸ τὸ δικό μου, μεταδίδοντάς μου τὸ κέφι της.

—Τὴν ἄλλη ἑβδομάδα, σίγουρα θἄχουμε γράμμα, ἔλεγε. Ὅσο καὶ νἄχη ξεμυαλιστῆ ὁ πολύτιμος ὁ Ρόμπερτ σου μὲ τὶς ὄμορφες Ἰνδές, σὲ μερικὲς μέρες, δὲν μπορεῖ, θὰ τὸν πιάσουν οἱ τύψεις καὶ θὰ γράψη!

Παρ' ὅλα ὅμως τ' ἀστεῖα τῆς Ντωφίν, ὁ ταχυδρόμος πολὺ σπάνια χτυποῦσε τὴν πόρτα μου. Πολλὲς φορὲς περνοῦσαν μῆνες ὁλόκληροι χωρὶς νὰ λάβω οὔτε μιὰ κάρτα ἀπὸ τὸν Ρόμπερτ. Ὁ πόλεμος δὲν εἶχε ἀφήσει ἔξω ἀπὸ τὰ σχέδιά του τὶς Ἰνδίες... Οἱ ἐφημερίδες ἔγραφαν, ὅτι οἱ Γιαπωνέζοι εἶχαν φτάσει στὴ Βιρμανία κι' εἶχαν χτυπήσει τὴ 17η Μεραρχία, στὰ σύνορα Ἰνδιῶν καὶ Βιρμανίας, ὅπου ὑπηρετοῦσε κι' ὁ Ρόμπερτ. Θυμόμουν καμμιὰ φορά, ποὺ μοῦ ἔλεγε γελώντας ὅτι οἱ ἄλλες γυναῖκες θὰ μὲ ζήλευαν γιατί θὰ εἶχα τὸν ἄντρα μου σ' ἐκεῖνο τὸ μέτωπο, καὶ τὰ λόγια του μὲ γέμιζαν κακὰ προαισθήματα.

Τὰ γράμματά του, ὅταν ἔφταναν, ἦταν τρυφερὰ ἀλλὰ σύντομα. Ἀνάμεσα ἀπ' τὶς γραμμές τους μάντευα ὅσα ἀπέφευγε νὰ μοῦ γράψη. Τὶς σκληρὲς πορεῖες μέσα στὴν ἄγρια ζούγκλα, τὶς ἐνέδρες, τὶς ἄγρυπνες νύχτες, τοὺς πυρετοὺς στὰ ἀφιλόξενα ἕλη τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ Ἰραουάντι. Εἶχα ψάξει στὸ χάρτη κι' εἶχα βρῆ τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν πόλεων κι' ὅλων τῶν χωριῶν. Ἀπ' τὸ Μαὺσὸρ μέχρι τὸ Κασμίρ, στὰ βόρεια, κι' ἀπ' τὸ Πεντζὰμπ μέχρι τὴ Βεγγάλη.

Τελικά, τὸν Φεβρουάριο τοῦ 1942, ἔμαθα ὅτι ὁ Ρόμπερτ ἦταν αἰχμάλωτος τῶν Γιαπωνέζων. Χρειάστηκε ὅμως νὰ περάσουν ὁκτὼ ὁλόκληροι μῆνες προτοῦ πάρω, μὲ τὴ μεσολάβηση τοῦ Ἐρυθροῦ Σταυροῦ, μιὰ κάρτα του. Τοῦ εἶχαν ἐπιτρέψει νὰ ὑπαγορεύση μερικὲς ἀράδες, τὶς ὁποῖες ἕνας Γιαπωνέζος διερμηνέας εἶχε μετὰ δακτυλογραφήσει στὴ γραφομηχανή. Ὑπογραφὴ δὲν ὑπῆρχε...

Οἱ ἐφημερίδες ἦταν ποὺ μὲ πληροφόρησαν πάλι, ἀργότερα, γιὰ τὴν τύχη τῶν Ἄγγλων ποὺ εἶχαν πέσει στὰ χέρια τῶν Γιαπωνέζων. Οἱ αἰχμάλωτοι εἶχαν ὀργανωθῆ σὲ τάγματα ἐργασίας, τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ φτιάξουν τὴ σιδηροδρομικὴ γραμμὴ ποὺ ἔνωνε τὴ Ρανγκοὺν μὲ τὸ Μπανγκόγκ - τετρακόσια ὁλόκληρα μίλια μέσα στὴ ζούγκλα - γιὰ ν' ἀνοίξουν στοὺς Γιαπωνέζους τὸ δρόμο τῆς Βεγγάλης. Ἡ συνθήκη τῆς Χάγης εἶχε καταντήσει ἕνα κουρελόχαρτο. Δὲν γινόταν πιὰ καμμιὰ διάκριση ἀνάμεσα σὲ ἀξιωματικοὺς καὶ στρατιῶτες. Οἱ αἰχμάλωτοι ἔπρεπε νὰ δουλεύουν ὅλοι. Προσπαθοῦσα νὰ παρηγοριέμαι, λέγοντας στὸν ἑαυτό μου ὅτι ὁ Ρόμπερτ ἦταν νέος καὶ γερός, καὶ ὅτι ἦταν μαθημένος στὰ τροπικὰ κλίματα.

Τὸν Αὔγουστο τοῦ 1944, κάποιο πρωῒ ποὺ βρισκόμουνα στὸ ἐργοστάσιο, μοῦ τηλεφώνησε ἡ Ντωφὶν ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα της γιὰ νὰ μοῦ ἀναγγείλη τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Παρισιοῦ. Ὅλα πιὰ ἔδειχναν, πὼς ἡ Γερμανία εἶχε νικηθῆ. Οἱ μάχες στὴν Εὐρώπη τελείωναν. Πόσον καιρὸ θὰ μποροῦσε ν' ἀντέξη πιὰ μόνη της ἡ Ἰαπωνία;

—Γρήγορα θὰ τὸν ἔχουμε κοντά μας! εἶπε ζεστὰ ἡ Ντωφὶν πρὶν κλείση τὸ τηλέφωνο. Τελείωσαν πιὰ τὰ ψέματα, Ἐρμελίνα!

Γύρισα στὸ σπίτι ἀναστατωμένη. Ἐκεῖ ἔξω, στὴ φυτεία, δὲν ὑπῆρχε ἠλεκτρικὸ ρεῦμα, ἀλλὰ ὁ πατέρας μου εἶχε φροντίσει νὰ τροφοδοτῆται τὸ σπίτι ἀπὸ τὴ γεννήτρια τοῦ ἐργοστασίου. Τὸν καιρὸ τοῦ πολέμου, γιὰ οἰκονομία, ἐγὼ εἶχα δώσει διαταγὴ νὰ ἔρχεται τὸ ρεῦμα μόνο μετὰ τὸ σούρουπο καὶ νὰ κόβεται τὰ μεσάνυχτα. Ἐκεῖνο τὸ μεσημέρι ὅμως, παράγγειλα νὰ στείλουν τὸ ρεῦμα στὸ σπίτι γιὰ μισὴ ὥρα, γιὰ ν' ἀκούσω στὸ ράδιο τὶς εἰδήσεις. Τὸ ἴδιο ἔγινε καὶ τὶς ἄλλες μέρες. Δὲν ζοῦσα πιὰ παρὰ μόνο γιὰ κείνη τὴ μεσημεριανὴ μισὴ ὥρα, ποὺ σκυμμένη πάνω ἀπ' τὸ ραδιόφωνο, περίμενα τὴ γνώριμη φωνὴ τοῦ ἐκφωνητῆ.

Στὶς 2 Μαΐου τοῦ 1945 οἱ Σύμμαχοι μπῆκαν στὴ Ρανγκούν. Ἡ ἀπελευθέρωση τῶν αἰχμαλώτων τῆς Βιρμανίας δὲν ἦταν πιὰ παρὰ ζήτημα μερικῶν ὡρῶν. Ἐδῶ καὶ τέσσερις μῆνες, δὲν εἶχα λάβει οὔτε μιὰ λέξη ἀπὸ τὸν Ρόμπερτ, ἀλλὰ ἡ γενικὴ ἀναστάτωση ἦταν τέτοια, ὥστε αὐτὸ τὸ γεγονὸς δὲν μὲ ἀνησυχοῦσε καθόλου. Τέλος, τὸ Δεκαπενταύγουστο τοῦ 1945, οἱ Γιαπωνέζοι ζήτησαν ἀνακωχή... Ἐκείνη τὴν ἡμέρα ἔχυσα ὅλα τὰ δάκρυα ποὺ εἶχα μὲ τόσο κόπο συγκρατήσει τὰ μαρτυρικὰ αὐτὰ τέσσερα χρόνια τοῦ πολέμου. Δίπλα μου, ἡ Ντωφίν, τὸ ἴδιο συγκινημένη, φυσοῦσε τὴ μύτη της σ' ἕνα μαντήλι.

—Γιατί κλαῖς; μὲ ρώτησε, ἐνῶ τὰ μάτια της ἦταν κατακόκκινα.

—Ντωφίν, ὁ πόλεμος τελείωσε! εἶπα μὲ λυγμούς. Ὁ Ρόμπερτ θὰ γυρίση! Κι' ἐσὺ ὅμως κλαῖς...

Τίναξε πίσω τὸ ὡραῖο κεφάλι της καὶ ξαναβρίσκοντας τὴν ψυχραιμία της βγῆκε στὴ βεράντα. Οἱ πέργολες ἦταν γεμάτες κόκκινα καὶ βιολετιὰ λουλούδια. Μιὰ ἐλαφρὴ βροχούλα ἔπεφτε ἀθόρυβα πάνω στὰ ἥσυχα νερὰ τοῦ κόλπου. Τὴν ἀκολούθησα.

—Δὲν θὰ ξεχάσω ποτὲ ὅσα ἔκανες γιὰ μένα Ντωφίν, εἶπα μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε, ἀγγίζοντας ἁπαλὰ τὸν ὦμο τῆς ἐξαδέλφης μου. Ἀπ' τὸν καιρὸ ποὺ ἔχασα τὸν πατέρα μου, στάθηκες πάντα τόσο κοντά μου... Περισσότερο ἀπὸ φίλη, περισσότερο ἀπὸ ἀδελφή... Πῶς θὰ μπορέσω ποτὲ νὰ στὰ ξεπληρώσω ὅλ' αὐτά;

Ἀνασήκωσε ἐλαφρὰ τοὺς ὤμους της.

—Κι' ἐσὺ ἂν ἤσουν, τὸ ἴδιο θἄκανες Ἐρμελίνα. Ἀνάμεσά μας δὲν χωρᾶνε οὔτε ὑποχρεώσεις οὔτε εὐχαριστῶ, εἶπε.

Κοίταξε γιὰ λίγο μακρυά, πρὸς τὴ θάλασσα, καὶ ξαφνικά, ἀπότομα, ἄλλαξε τόνο:

—Ξέρεις τί θὰ μοῦκανε κέφι ξαδελφούλα; εἶπε εὔθυμα. Ἕνα γλέντι! Ἕνα μεγάλο γλέντι, σὰν ἐκεῖνο ποὺ ἔχει νὰ γίνη σ' αὐτὸ τὸ σπίτι ἀπ' τὸν καιρὸ τῶν ἀρραβώνων σου!

—Μά... κόμπιασα ἐγώ. Πῶς μπορῶ νὰ δώσω ἕνα χορό, χωρὶς νὰ ἔχη γυρίσει ὁ Ρόμπερτ;

—Καὶ γιατί ὄχι; ἐπέμεινε ἡ Ντωφίν. Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ προκαλῆ τὴν τύχη! Ποῦ ξέρεις; Μπορεῖ κιόλας νὰ γυρίση ἀκριβῶς τὴν ἡμέρα τῆς γιορτῆς... Οἱ αἰχμάλωτοι ἔρχονται πολλὲς φορὲς γρηγορώτερα ἀπ' τὰ γράμματά τους. Ἔχω καλὰ προαισθήματα, Ἐρμελίνα!

Ἡ παιδιάστικη ἐπιμονή της μ' ἔκανε νὰ χαμογελάσω.

—Ποιὰ γρηὰ κρεολὴ χαρτορίχτρα σοῦβαλε αὐτὲς τὶς τρελλὲς ἰδέες; τὴν πείραξα.

—Ἔχεις δίκηο ποὺ γελᾶς, ἀπάντησε μὲ κέφι ἡ Ντωφίν. Κι' ἐγὼ δὲν πιστεύω σὲ τέτοια πράγματα, κι' ὅμως ἐπηρεάστηκα! Προχτὲς εἶχε ἔρθει νὰ δῆ τὴ μαγείρισσά μας, ἡ ἀδελφή της. Λέει, πὼς ξέρει νὰ διαβάζη τὸ μέλλον. Ἄναψε λοιπὸν δυὸ κεριά, μοῦδωσε νὰ μυρίσω μιὰ παράξενη ἀλοιφή, ὕστερα μ' ἔβαλε νὰ γράψω τ' ὄνομά μου σ' ἕνα χαρτί, τὄκαψε στὴ φλόγα τῶν κεριῶν καὶ διάβασε στὶς στάχτες του τὴν τύχη μου! Λοιπόν, ἄκου: Πρόκειται νὰ λάβω μέρος, λέει, σὲ μιὰ μεγάλη γιορτή. Τὴ βραδυὰ τῆς γιορτῆς αὐτῆς, θὰ ἔρθη πέρα ἀπ' τὴ θάλασσα κάποιος, ποὺ δὲν τὸν περιμένουμε. Ἕνας ἄντρας, ποὺ ἔχει ὑποφέρει πολλά... «Θὰ μᾶς φέρη τὴν εὐτυχία;» τὴ ρώτησα. Τὴν ὥρα ποὺ ἦταν ἕτοιμη νὰ μοῦ ἀπαντήση, ἄνοιξε ἡ πόρτα καὶ μπῆκε ἡ μαγείρισσα. Τὸ ρεῦμα τοῦ ἄερα ἔσβησε τὰ κεριὰ καὶ σκόρπισε τὶς στάχτες τοῦ χαρτιοῦ. Ἡ τελετουργία, ὅπως καταλαβαίνεις, τελείωσε μᾶλλον ἄδοξα!

—Μὰ πῶς μπορεῖς καὶ πιστεύεις σὲ τέτοιες δεισιδαιμονίες, Ντωφίν; εἶπα μὲ κάποια ἔκπληξη.

Ἀστειευόταν βέβαια, ἀλλὰ εἶχε πράγματι ἐπηρεαστῆ ἀπὸ τὰ λόγια τῆς κρεολῆς. Κι' αὐτό, ἦταν τόσο ἀντίθετο μὲ τὸν ἀποφασιστικὸ καὶ δυναμικὸ χαρακτήρα τῆς ἀνεξάρτητης ἐξαδέλφης μου...

Χωρὶς νὰ μοῦ ἀπαντήση, ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἀσημένια ταμπακέρα της ἕνα τσιγάρο καὶ τὸ ἄναψε. Τράβηξε ἡδονικὰ τὴν πρώτη ρουφηξιὰ καὶ ρώτησε:

—Ἔλα, χωρὶς ἀστεῖα τώρα Ἐρμελίνα! Λέγε, γιὰ πότε θὰ ὁρίσουμε τὸ χορό;

Ὅλες οἱ προσπάθειές μου νὰ τὴν κάνω ν' ἀλλάξη γνώμη, ἀποδείχτηκαν μάταιες. Ἔδειχνε νὰ δίνη τέτοια σημασία σ' αὐτὴ τὴ γιορτή, ποὺ τελικὰ δὲν μπόρεσα νὰ τῆς ἀρνηθῶ.

—Ἂς ποῦμε, λοιπόν, στὶς 25 Αὐγούστου, ὑποχώρησα. Κυρία μου, μπορεῖτε νὰ κάνετε τὶς προσκλήσεις σας. Στὶς 25 Αὐγούστου θὰ ἑορτασθῆ εἰς τὴν φυτεία «Μάγισσα» ἡ λήξη τοῦ πολέμου καὶ ἡ ἐπιστροφὴ εἰς τὴν νῆσον τοῦ ὑπολοχαγοῦ Ρόμπερτ Ντόσμοντ!

Ἔρριξε ἐνθουσιασμένη τὰ μπράτσα της γύρω ἀπ' τὸ λαιμό μου καὶ ἔτρεξε ἀμέσως στὸ τηλέφωνο γιὰ ν' ἀρχίση νὰ εἰδοποιῆ τοὺς φίλους μας. Πρὶν φύγη, τὴ συνώδευσα μέχρι τὴ μεγάλη ἀλλέα τοῦ κήπου, ὅπου εἶχε παρκαρισμένο τὸ αὐτοκίνητό της. Ἔβρεχε δυνατώτερα τώρα, καὶ τὰ κλαδιὰ τῆς φοινικιᾶς ποὺ στεκόταν στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ, μόλις μᾶς προφύλαγαν ἀπὸ τὶς χοντρὲς σταγόνες.

—Θὰ ξαναπεράσης ἀπὸ 'δῶ τὸ βράδυ; τὴ ρώτησα.

Κάθησε μπροστὰ στὸ τιμόνι κι' ἔκλεισε ὁρμητικὰ τὴν πόρτα.

—Δὲν πιστεύω, εἶπε. Χάζεψα ἀρκετὰ σήμερα κι' ἔχω ἀφήσει στὴ μέση κάποια δουλειά, ποὺ πρέπει νὰ τελειώσω. Ἂν, ὅμως μάθω τίποτα νεώτερο σχετικὰ μὲ τὰ γεγονότα, θὰ σοῦ τηλε-

Galerie Έφη

φαρμακείον
Κ. ΜΟΣΧΟΝΑ
Μ. ΜΑΝΙΚΑ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 87 - (ΠΛΗΣΙΟΝ ΠΛ. ΚΑΝΙΓΓΟΣ)
ΚΑΛΛΥΝΤΙΚΑ
AYER - GUERLAIN - GERMAINE MONTEIL - ELIZABETH ARDEN κλπ
ΚΟΛΩΝΙΕΣ
ΜΕΓΑΛΗ ΠΟΙΚΙΛΙΑ
ΟΠΤΙΚΑ ΦΑΚΟΙ ΕΠΑΦΗΣ

φαρμακείον
Κ. ΜΟΣΧΟΝΑ - Μ. ΜΑΝΙΚΑ
ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ 87 (ΠΛΗΣΙΟΝ ΠΛ. ΚΑΝΙΓΓΟΣ) ΤΗΛ. 635574

Καλλυντικά
Άρώματα
όλων τών οἴκων
στού
ΠΑΤΙΣΤΑ
ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ 4
ΤΙΜΑΙ
ΑΠΟΘΗΚΗΣ

"Ο,Τι φορέται στό Παρίσι τώρα και στήν Αθήνα!
ΚΑΛΤΣΕΣ ΔΑΝΤΕΛΛΕ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑΣ
ΠΟΙΚΙΛΙΑ ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΩΝ
ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΟΤΗΣ ΣΧΕΔΙΩΝ
ELVIKA

ΦΑΡΜΑΚΕΙΟΝ
ΓΕΡΟΛΥΜΑΤΟΥ
ΑΠΟ ΣΗΜΕΡΟΝ
ΒΟΥΚΟΥΡΕΣΤΙΟΥ
2

DECORS ΕΠΙΠΛΩΣΕΙΣ

ΕΡΓΑ ΤΕΧΝΗΣ
ΠΑΤΗΣΙΩΝ 110
ΙΩΑΝΝΗΣ ΡΟΥΜΠΕΣΗΣ

Κουρτίνες
ΒΑΜΒΑΚΕΡΕΣ
TERYLENE
TERGAL κλπ
ΣΕ ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΛΛΟΓΗ ΧΡΩΜΑΤΩΝ & ΣΧΕΔΙΩΝ
"ΗΛΙΑΣ ΝΑΧΜΑΝ"
MIX. NAXMAN & ΣΙΑ
ΠΛ. ΚΑΠΝΙΚΑΡΕΑΣ 3
1ος ΟΡΟΦΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ
ΤΗΛ. 229.730

ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ
ΡΥΘΜΟΣ
σᾶς περιμένει φέτος στή νέα του διεύθυνση
ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ 12
μέ νέες παραλαβές
και πλουσία συλλογή ὑφασμάτων ἐπιπλώσεως

Ἡ νέα γραμμή του 1966
Ὅ,Τι φοριέται στήν Εὐρώπη
στά ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ
ΜΑΥΡΙΔΗΣ
ΥΠΟΔΗΜΑΤΑ ΠΟΛΥΤΕΛΕΙΑΣ
ΚΑΝΑΡΗ 13

ΤΟΝΕΙΣ...
ΠΑΙΔΙΑ...
ΕΓΓΟΝΙΑ
ΜΠΟΜΠΟΝΙΕΡΕΣ ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΥ
ΠΑΡΑΔΟΣΗ ΑΠΟ ΓΕΝΙΑ ΣΕ ΓΕΝΙΑ
ΕΞΑΡΧΟΠΟΥΛΟΣ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 49 (ΣΤΟΑ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ) ΤΗΛ. 228655 - 253492

"ΑΛΕΚΤΩΡ"

ΟΙ ΓΙΑΤΡΟΙ ΣΥΝΙΣΤΟΥΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΙΤΥΡΙΔΑ ΤΟ ΣΑΜΠΟΥΑΝ ΣΕΜΠΙΞ

'Αλλά... τὸ Σέμπιξ, δὲν ἐξαλείφει μόνο τὴν πιτυρίδα. Καθαρίζει τέλεια καὶ τὰ πιὸ πυκνὰ μαλλιὰ καὶ τὰ διατηρεῖ ὁλοζώντανα καὶ λαμπερά

Χρησιμοποιεῖτε πάντοτε Sebbix. Εἶναι τὸ πιὸ οἰκονομικὸ γιατὶ εἶναι τὸ πιὸ συμπυκνωμένο.

'Εγγύησις

"Αν ἐξακολουθῆτε νὰ ἔχετε πιτυρίδα ἀφοῦ χρησιμοποιήσετε συστηματικὰ τὸ σαμπουὰν SEBBIX, τότε πρέπει νὰ ἰδῆ τὰ μαλλιά σας εἰδικὸς δερματολόγος, τὴν ἀμοιβὴ τοῦ ὁποίου ἀναλαμβάνει νὰ πληρώση ἡ 'Αντιπροσωπεία τοῦ Sebbix. 'Αποστείλατε 3 ἀδειανὰ κουτιὰ SEBBIX στὴ διεύθυνσι: REMEK A.E., Κατεχάκη 66, Ν. Ψυχικόν, καὶ θὰ σᾶς ὑποδείξουμε εἰδικὸ δερματολόγο, ὁ ὁποῖος θὰ σᾶς συμβουλεύση διὰ τὴν θεραπείαν σας.

Γιὰ ὅλη τὴν οἰκογένεια
Γιὰ ὅλα τὰ μαλλιά.
ΣΑΜΠΟΥΑΝ

sebbix

δίνει ὑγεία κι' ὁμορφιὰ στὰ μαλλιά

GENATOSAN LTD., ENGLAND

φωνήσω. 'Αλλοιῶς, θὰ τὰ ποῦμε πιὰ αὔριο. Γειὰ χαρά!

"Εσφιξα στὸ σαγόνι μου τὸ χρωματιστὸ μαντήλι ποὺ εἶχα φορέσει στὸ κεφάλι γιὰ νὰ μὴ βραχοῦν τὰ μαλλιά μου, σήκωσα τὸ γιακὰ τῆς καπαρντίνας, ποὺ ἦταν ἀφρόντιστα ριγμένη στοὺς ὤμους μου, καὶ πλησίασα τὴ μεγάλη καγκελλόπορτα τοῦ κήπου. Στὴ δεξιά της κολώνα, βαθειὰ χωμένη στὸν πέτρινο τοῖχο, ὑπῆρχε μιὰ ταμπέλλα ἀπὸ παμπάλαιο ξύλο μὲ τὴ λέξη «Μάγισσα». "Ηταν τὸ ὄνομα μιᾶς γαλλικῆς φρεγάτας, ποὺ εἶχαν κάψει ἄλλοτε οἱ 'Εγγλέζοι, στὴ μεγάλη μάχη τοῦ λιμανιοῦ. 'Η θάλασσα εἶχε ξεβράσει αὐτὸ τὸ ξύλο στὴν ἀμμουδιὰ κι' ὁ παππούς μου τὸ εἶχε βρῆ καὶ εἶχε βαφτίσει τὴ φυτεία καὶ τὸ σπίτι μας μὲ τ' ὄνομα τοῦ χαμένου καραβιοῦ. Οἱ κρεολοὶ ποὺ δούλευαν στὰ κτήματά μας, θεωροῦσαν τὴν ξύλινη αὐτὴ πλάκα κάτι σὰν τὸ καλὸ στοιχειὸ τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῆς οἰκογένειας, καὶ διηγόνταν κι' ἕνα παράξενο παραμύθι, γιὰ μιὰ γυναίκα μὲ κυματιστὰ μαλλιὰ καὶ παράξενα πράσινα μάτια, ποὺ εἶχε τάχα χαθῆ μαζὶ μὲ τὸ καράβι. 'Η εἰκόνα της ἦταν σκαλισμένη στὸ ξύλο, πλάϊ στὴ λέξη «Μάγισσα».

Πόσες φορές, ὅταν ἤμουν μικρή, δὲν εἶχα σταθῆ στὸ ἴδιο αὐτὸ μέρος ποὺ στεκόμουνα καὶ τώρα, μαγνητισμένη ἀπ' τὴ μορφὴ αὐτῆς τῆς γυναίκας, ποὺ εἶχε ἔρθει στὸ νησί μας ἀπὸ κάποια μακρυνὴ πατρίδα, γιὰ νὰ πεθάνη στὶς δικές μας τὶς θάλασσες.... Τὸ βλέμμα της καὶ τὸ αἰνιγματικὸ χαμόγελό της μ' ἔκαναν νὰ βυθίζωμαι σ' ἀτέλειωτα ὀνειροπολήματα. Κοριτσάκι ἀκόμα, εὐχόμουν, ἂν ἦταν δυνατόν, μεγαλώνοντας νὰ τῆς ἔμοιαζα. Δὲν τῆς ἔμοιασα. 'Αντίθετα, τὰ μάτια της, τὰ μαλλιά της, τὸ περήφανο κεφάλι της, τὸ ντελικάτο καὶ θεληματικὸ συνάμα στόμα της, θύμιζαν σ' ὅλους, ὅσο περνοῦσαν τὰ χρόνια, ὅλο καὶ περισσότερο τὴ μορφὴ τῆς Ντωφίν... 'Ο πατέρας μου τὄχε προσέξει πολλὲς φορὲς αὐτό. 'Αλλὰ κι' ὁ Ρόμπερτ, τὴν πρώτη φορὰ ποὺ εἶχε περάσει τὸ κατῶφλι τοῦ σπιτιοῦ μας, εἶχε σταθῆ ἔκπληκτος στὴν καγκελόπορτα καὶ εἶχε πῆ:

—'Η Ντωφίν! "Ωστε αὐτὴ εἶναι, λοιπόν, ἡ Μάγισσα....

Στὶς 24 Αὐγούστου, μὲ τὸ πρωϊνὸ ταχυδρομεῖο, ἔλαβα ἐπιτέλους νέα ἀπὸ τὸν Ρόμπερτ! Μιὰ κάρτα!

'Η Ρόζα, ἡ κρεολὴ παραμάνα ποὺ μὲ εἶχε μεγαλώσει ἀπὸ παιδάκι, δὲν μποροῦσε νὰ κρύψη τὴ συγκίνησή της. 'Εγὼ ἔλειπα στὸ ἐργοστάσιο τὴν ὥρα ποὺ ἔφτασε ὁ ταχυδρόμος, ἀλλὰ ἡ Ρόζα, παρ' ὅλο ποὺ τὰ πόδια της δὲν ἦταν πιὰ τόσο γερὰ ὅσο ἄλλοτε, δὲν ἐννοοῦσε ν' ἀφήση σὲ κανέναν ἄλλο ἀπ' τοὺς ὑπηρέτες τὴν τιμὴ νὰ μοῦ φέρη τὴν εἴδηση τοῦ ἀνδρός μου. Διέσχισε μόνη της τὴ φυτεία καὶ ἦρθε καὶ μὲ βρῆκε. Μόλις μὲ εἶδε ἀπὸ μακρυά, σήκωσε τὴν κάρτα πάνω ἀπ' τὸ κεφάλι της, καὶ μὲ κομμένη ἀνάσα φώναξε:

—'Ο μίστερ Ρόμπερτ! "Ερχεται!!

"Εκλαιγε καὶ γελοῦσε συγχρόνως.

"Ενοιωσα τὴν καρδιά μου νὰ χτυπᾶ σὰν τρελλή. Μὲ χέρια ποὺ ἔτρεμαν, κράτησα τὴν κάρτα μπροστὰ στὰ μάτια μου γιὰ νὰ τὴ διαβάσω, μὰ τὰ γράμματα χοροπηδοῦσαν:

«'Αγάπη μου, ἔρχομαι κοντά σου. 'Η σκέψη ὅτι σὲ λίγο θὰ μπορῶ νὰ σὲ σφίξω πάλι στὴν ἀγκαλιά μου, ἔχει κιόλας σβήσει ὅλες τὶς ἄσχημες ὧρες ποὺ ἔζησα ἐδῶ κάτω. 'Υπολογίζω ὅτι θὰ μᾶς μεταφέρουν σὲ μερικὲς μέρες. Σὲ φιλῶ χίλιες φορές. Χαιρετίσματα στὴ Ν.».

Δὲν ξέρω πόσες φορὲς διάβασα καὶ ξαναδιάβασα τὶς λίγες αὐτὲς φράσεις. Μὲ μιὰ ἄγρια χαρά, ποὺ σχεδὸν μ' ἔκανε νὰ ὑποφέρω ἀπὸ εὐτυχία, ἀκουμποῦσα τὰ χείλη μου ἐκεῖ ποὺ εἶχε γράψει τ' ὄνομά του, μουτζουρώνοντας τὸ χαρτὶ μὲ τὰ δάκρυά μου.

"Ηταν ἀργότερα, ἀρκετὰ ἀργότερα, ὅταν ἠρέμησα κάπως καὶ γύρισα στὸ σπίτι, ποὺ πρόσεξα ὅτι ἡ κάρτα ἦταν γραμμένη ἀπὸ τὶς 26 'Απριλίου... 'Η Ρανγκοὺν εἶχε πέσει στὶς 2 Μαΐου. 'Η εἴδηση τοῦ Ρόμπερτ εἶχε χρειαστῆ τέσσερις ὁλόκληρους μῆνες γιὰ νὰ φτάση στὰ χέρια μου! Μὰ δὲν ἀνησύχησα. "Ηξερα ὅτι ἡ προέλαση τῶν Συμμάχων γινόταν ἀργά, ὅτι οἱ ἐπικοινωνίες ἦταν δύσκολες, ὅτι οἱ ταχυδρομικὲς ὑπηρεσίες εἶχαν σχεδὸν ἐξαρθρωθῆ. Γιὰ μῆνες τώρα, δὲν εἶχε ἔρθει κανένα ἀεροπλάνο στὸ ἀεροδρόμιο τοῦ νησιοῦ μας. Τὰ καράβια ποὺ περνοῦσαν ἀπ' τὸ Σουὲζ δὲν ἔπιαναν στὸ λιμάνι ποὺ ἀνῆκε στὴν «ἄγονη γραμμὴ» τοῦ 'Ινδικοῦ 'Ωκεανοῦ. 'Ακόμα καὶ πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμο, ἐμεῖς, ξεχασμένοι κάτοικοι ἑνὸς μικροῦ ἐπίγειου παράδεισου, εἴμαστε συνηθισμένοι νὰ λαβαίνουμε τὴν ἀλληλογραφία μας μὲ ἀρκετὴ καθυστέρηση.

—Τί γράφει 'Ερμελίνα; ρώτησε ἡ Ρόζα ἀνυπόμονη.

—Αὐτὸ ποὺ μάντεψες, Ρόζα. "Ερχεται. Πρέπει νὰ πάρω ἀμέσως τὴ Ντωφὶν στὸ τηλέφωνο!

"Ετρεξα στὴ βεράντα, κι' ἀπὸ 'κεῖ, ἀπ' τὴν ἀγαπημένη μου θέση, τὴ θέση ποὺ καθόμουν πάντα μὲ τὸν ἄντρα μου, σχημάτισα τὸν ἀριθμὸ τῆς ἐξαδέλφης μου, στὴν ἐφημερίδα της. 'Η φωνή της μοῦ φάνηκε κουρασμένη καθὼς ἀπάντησε.

—Ντωφίν! φώναξα ἐγὼ σὰν μεθυσμένη. Εἶμαι ἡ 'Ερμελίνα. Εἶχα κάρτα ἀπ' τὸν Ρόμπερτ!

—Λοιπόν;

'Ο τόνος της ἦταν περισσότερο ἀνυπόμονος, παρὰ συγκινημένος.

—Εἶναι γραμμένη γαλλικά. Μὲ τὸ χέρι του! Νὰ σοῦ τὴ διαβάσω;

—Ναί, σὲ παρακαλῶ.

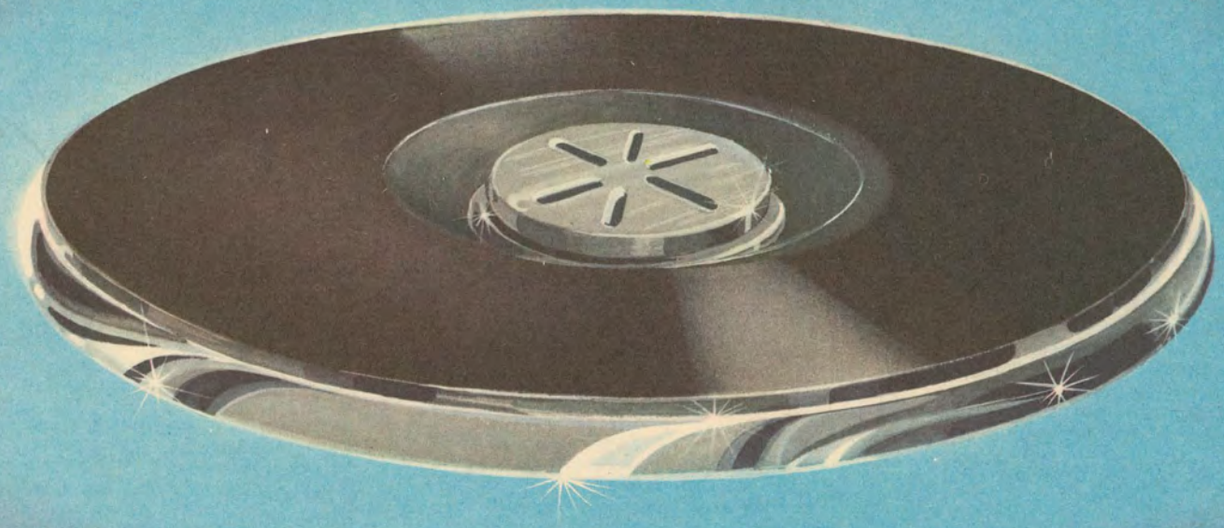
Τῆς τὴ διάβασα μὲ φωνὴ ποὺ ἔτρεμε. Μὲ διέκοψε:

—Μίλα πιὸ δυνατά. Δὲν ἀκούγεσαι καθαρά.

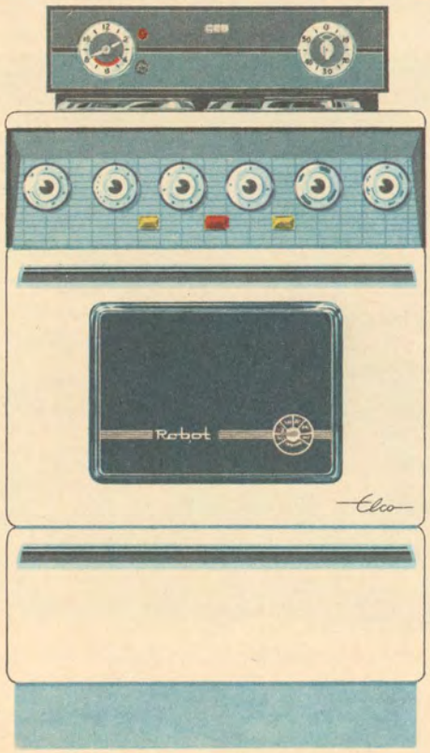
—Χαιρετίσματα στὴ Ντωφίν, ἐπανέλαβα ἐγώ.

(Συνεχίζεται)

Η ΣΗΜΑΣΙΑ ΤΗΣ ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑΣ

E/8

Πόσα πράγματα μπορεῖ νὰ κάνη ἕνα μάτι;
Φυσικὰ ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ μάτι! Διότι ...«ἄλλα τὰ μάτια τοῦ λαγοῦ κι' ἄλλα τῆς κουκουβάγιας!» Τὸ κοινὸ «μάτι» μιᾶς ἠλεκτρικῆς κουζίνας π.χ. ἀνάβει... πυρώνει καὶ σβύνει, ἀνάλογα μὲ τὴν θέση ποὺ θὰ βάλετε τὸν διακόπτη.
Τὸ μάτι ὅμως, ποὺ βλέπετε κάνει πολὺ περισσότερα πράγματα. Εἶναι ἕνα μικρὸ ἀριστούργημα τῆς σύγχρονης τεχνικῆς - ἕνα «μάτι» ποὺ σκέπτεται. Ἀνάβει καὶ σβύνει μόνο του, ρυθμίζοντας αὐτόματα, τὴν θερμοκρασία τοῦ φαγητοῦ.
Δὲν χρειάζεται παρακολούθηση καὶ πραγματοποιεῖ τεράστια οἰκονομία ρεύματος. Εἶναι ἡ αὐτόματη ἑστία E G O.
Πρώτη στὴν Ἑλλάδα ἡ ELCO - ΒΑΓΙΩΝΗΣ ἐξησφάλισε τὸ «μάτι» αὐτὸ γιὰ τὴν κουζίνα ELCO - ROBOT καὶ χάρισε στὴν νοικοκυρὰ τὴν μόνη ἀπολύτως αὐτόματη Ἑλληνικὴ ἠλεκτρικὴ κουζίνα. Ἄψογη ὡς τὴν τελευταία της λεπτομέρεια.

ELCO Robot

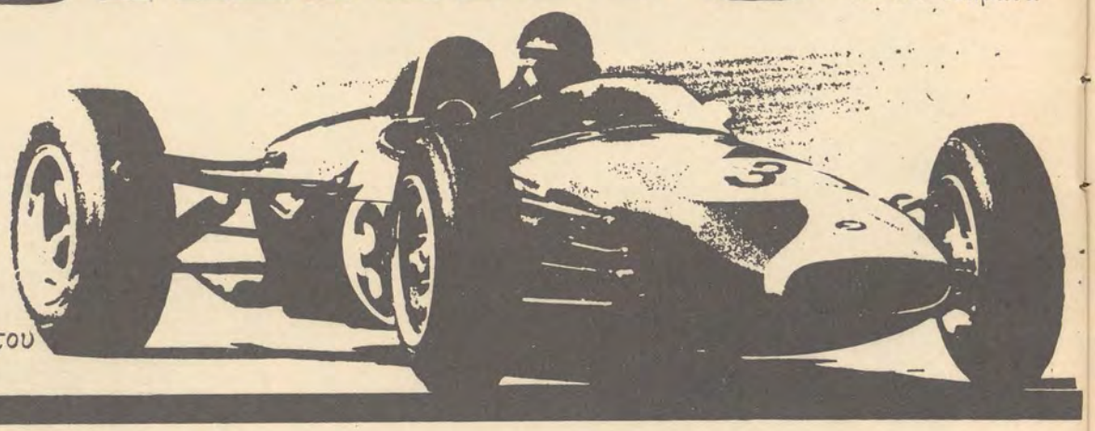
Η ΛΕΠΤΟΜΕΡΕΙΑ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΚΡΙΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΟΣ

ΚΟΥΤΣΙΑΝΤΟΣ

ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ '65

νέα, εἰδήσεις, τεχνικὲς λεπτομέρειες, γιὰ τοὺς φίλους τοῦ αὐτοκινήτου

τοῦ κ. Κ. Καβαθᾶ

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα ποὺ ἄνοιξε ἡ Ἔκθεση τῆς Φρανκφούρτης μετακόμισα.

Πῆρα τὸ γραφεῖο μου καὶ τὸ ἔβαλα ἔξω ἀπ' τὴν πόρτα τῆς Διευθύνσεως, μάζεψα πολλὰ χαρτιὰ καὶ μολύβια bic καὶ προσπάθησα νὰ φαίνωμαι πνιγμένος στὴ δουλειά. Καὶ κάθε πρωῒ ποὺ ὁ, συγγνώμην, ἡ ἀρχισυντάκτις μας ἔμπαινε στὸ γραφεῖο της, περίμενα νὰ μὲ ρωτήσῃ τί ἔχω, γιὰ νὰ τῆς ἀπαντήσω ὅτι εἶναι ἀδύνατον νὰ προλάβω τὶς ἐξελίξεις, ἐλπίζοντας ὅτι θὰ μ' ἔστελνε στὴν Εὐρώπη γιὰ νὰ σᾶς φέρω νέα καὶ φωτογραφίες «πρῶτο χέρι».

Ἄνθρακες....

Τὸ μόνο ποὺ κατάφερα, εἶναι νὰ παίρνω ἄλλα δυὸ περιοδικὰ καὶ συμπαθητικὰ χαμόγελα.

Δὲν ἔχασα τὸ θάρρος μου, ὅμως.

Δὲν τόχασα, οὔτε ὅταν ἔμαθα ὅτι ἡ «Rolls - Royce» παρουσίασε τὸ νέο της μοντέλο χωρὶς νάμαι παρών!

Θἄρθουν καλύτερες μέρες, εἶπα μέσα μου. Τὰ πρῶτα βήματα ἑνὸς αὐτοκινητιστικοῦ συντάκτου εἶναι πάντα δύσκολα... γιατί μένουν πάντα πρῶτα βήματα!

Ἂς εἶναι, ὅμως... Ἂς δοῦμε τί εἶναι νέο, τὸν Ὀκτώβριο.

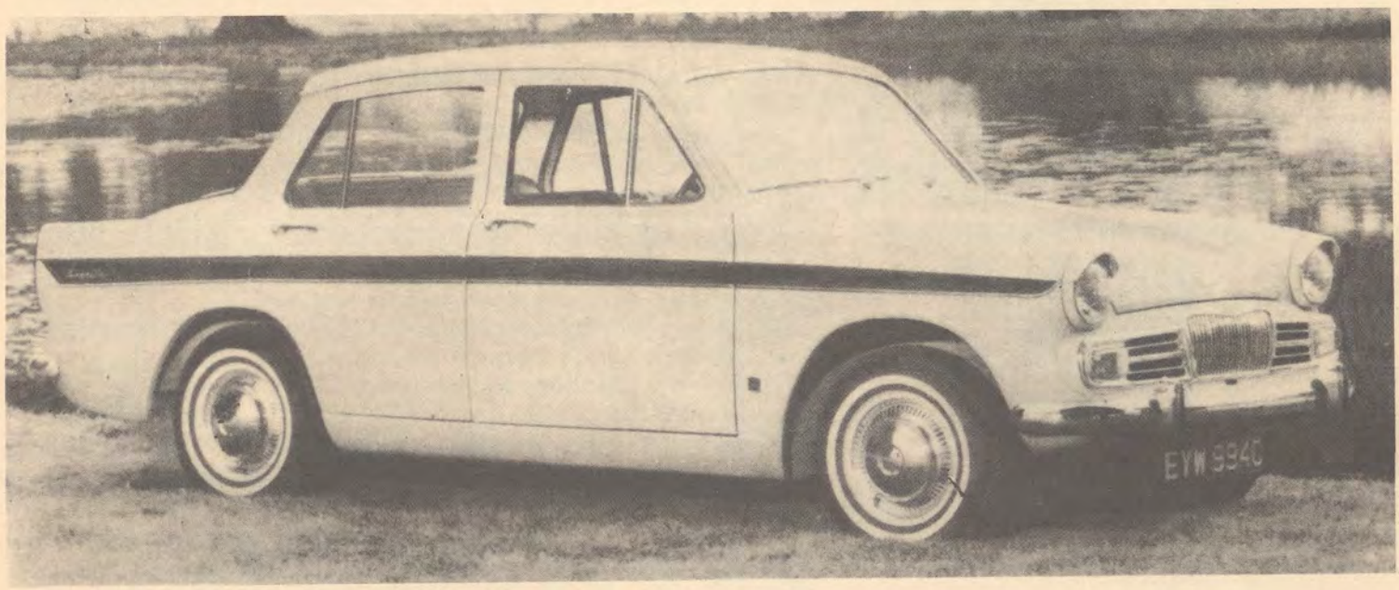
«Νέα» εἶναι τὸ Σίνγκερ καὶ τὸ Βώγκ ἀπὸ τὴ Ρούτς. Μεγαλύτερος κινητήρας (1,725 κ.ἑ καὶ 85 ἄλογα στὶς 5.500 σ.α,λ) καὶ διαφορετικὲς μάσκες, χωρὶς ν' ἀναφέρῃ κανεὶς τὸ νέο χερούλι τοῦ μοχλοῦ ταχυτήτων!

Τὸ Βώγκ δὲν ἔχει πιὰ δυναμό, ἀλλὰ μεταλλάκτη, καθίσματα - κρεβάτια, καὶ χίλιες δυὸ ἄλλες μικροαλλαγές, ποὺ ὁ χῶρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει ν' ἀναφέρουμε.

Νέο εἶναι τὸ Ὤντι, ἀπὸ τὴν Ντὲ Κὰ Βέ. Πρὶν ἀπὸ ἕνα χρόνο, ἡ Φόλκσβάγκεν ἀγόρασε ἀπὸ τὴν Μερσεντὲς ἀρκετὲς μετοχὲς τῆς Ὤτο Γιούνιον καὶ ὁ κόσμος ἀποροῦσε γιατί... Ἡ ἀπάντηση ἴσως δίδεται μὲ τὸ Ὤντι καὶ τὸν νέο κινητήρα ποὺ διαθέτει.

Σχεδιασμένος καὶ δοκιμασμένος ἀπὸ τὴν Μερσεντές, ἦταν μιὰ μονάδα, ποὺ λογικὰ μποροῦσε νὰ κινήσῃ ἕνα μεγαλύτερο Φόλκσβάγκεν στὸ μέλλον ἢ νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν τρικύλινδρο δίχρονο κινητήρα τῶν F—102.

Ἡ μηχανὴ αὐτὴ εἶναι ἕνα θαῦμα, ὄχι τόσο στὴ γενικὴ της κατασκευή, ὅσο στὴν ἐπὶ μέρους. Ἡ καινοτομία της περιορίζεται στοὺς θαλάμους καύσεως, τοὺς αὐλοὺς εἰσαγωγῆς καὶ τὸ σχῆμα τῶν ἐμβόλων, ποὺ ἐπιτρέπουν λόγο συμπιέσεως 11,2:1 σὲ βενζίνη 98 ὀκτανίων (ἢ «σοῦπερ» κατὰ τὰ κοινά).

Τὸ Σίνγκερ Γ'καζὲλ τοῦ 1966

Τὸ "Ωτο Γιούνιον "Ωντι». Κάποιοι ἔλεγαν, «ποτὲ τέσσερις χρόνοι» σὲ αὐτοκίνητο τῆς D.K.W. Κάποιοι ἄλλοι ἔλεγαν «ἀνοησίες...»

Οἱ θάλαμοι καύσεως εἶναι κοιλώματα στὶς κεφαλὲς τῶν ἐμβόλων καὶ ἡ εἰσαγωγὴ τοῦ μίγματος γίνεται χάρη στοὺς αὐλοὺς εἰσαγωγῆς, μὲ τέτοιο τρόπο, ποὺ ἡ ροή του εἶναι περιστροφικὴ καὶ ἐπιταχυνομένη κατὰ τὴ συμπίεση. Τέλεια διανομὴ δηλαδή, ποὺ μεταφράζεται σὲ τέλεια καύση καὶ σοβαρότατη οἰκονομία.

Ἡ κατασκευή, βέβαια, καὶ οἱ ἀρχές της δὲν εἶναι ἄγνωστες στοὺς σχεδιαστὰς τῶν κινητήρων Ντῆζελ. Στὴν περίπτωσή τους, ἡ σχεδίαση τῶν θαλάμων καύσεων ἀγγίζει τὰ ὅρια τῆς μεγαλοφυΐας - ποὺ μοῦ θυμίζει ὅτι σὲ κάποιο τεῦχος πρέπει νὰ ἀφιερώσουμε καὶ τὶς δύο σελίδες στὸ θάλαμο καύσεως τῆς Μ.Ε.Κ. Ἀξίζει τὸν κόπο!

Τὸ «"Ωντι» ἔχει μεγίστη ταχύτητα 150 χιλιομέτρων, ἐπιταχύνει ἀπὸ 0 σὲ 80 σὲ 9,2 δλ. καὶ ἀποδίδει 72 ἄλογα στὶς 5.000 σ.α.λ.

Οἱ "Αγγλοι, πολλὲς φορές, μὲ κάνουν καὶ γελάω.

Γέλασα ὅταν εἶδα τὸ Οὐώλσλεϋ καὶ τὸ Ρίλεϋ 1.100. Φαίνεται, ὅτι ἡ σειρὰ τῶν «1.100» θὰ ὑποφέρη πολύ. Τοὺς ἔβαλαν, βλέπετε, τὶς μάσκες τῶν παλιῶν καλῶν αὐτοκινήτων, ἔβαλαν στὸ Ρίλεϋ ἕνα στροφόμετρο, καὶ «ἄλλαξεν ὁ Μανολιός»!

Ἡ ἀλήθεια εἶναι, ὅτι τὸ ἐσωτερικό τους δὲν συγκρίνεται, εὐτυχῶς, μὲ τὸ ἐσωτερικὸ τῶν Ὥστιν καὶ Μόρρις 1.100, ἀλλὰ ὅταν κανεὶς θέλη νἄχη Ρίλεϋ, ἀπαιτεῖ νἄχη αὐτὸ ποὺ ἡ ἱστορία τῆς μάρκας ἐπιβάλλει.

"Ενα μᾶλλον ἀδιάφορο αὐτοκίνητο, ἦταν ἡ Φὸρντ Κορσαίρ. Λέω «ἦταν», γιατί τώρα ἀπέκτησε ἕνα μοντέρνο κινητήρα V—4, ποὺ ἡ Φὸρντ ἐλπίζει ὅτι θὰ κινήση τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ καὶ θὰ ἀναζωογονήση τὶς πωλήσεις.

Φὸρντ Τάουνους, Φὸρντ Κορσαίρ, ὅλα στὸ ἴδιο καζάνι βράζουν. Τὸ κακὸ εἶναι ὅτι πῆραν βράση 30 χρόνια μετὰ τὴ Λάντσια καὶ τοὺς θαυμάσιους V—4 κινητῆρες της.

Κάλλιο ἀργὰ παρὰ ποτέ, θὰ μοῦ πῆτε.

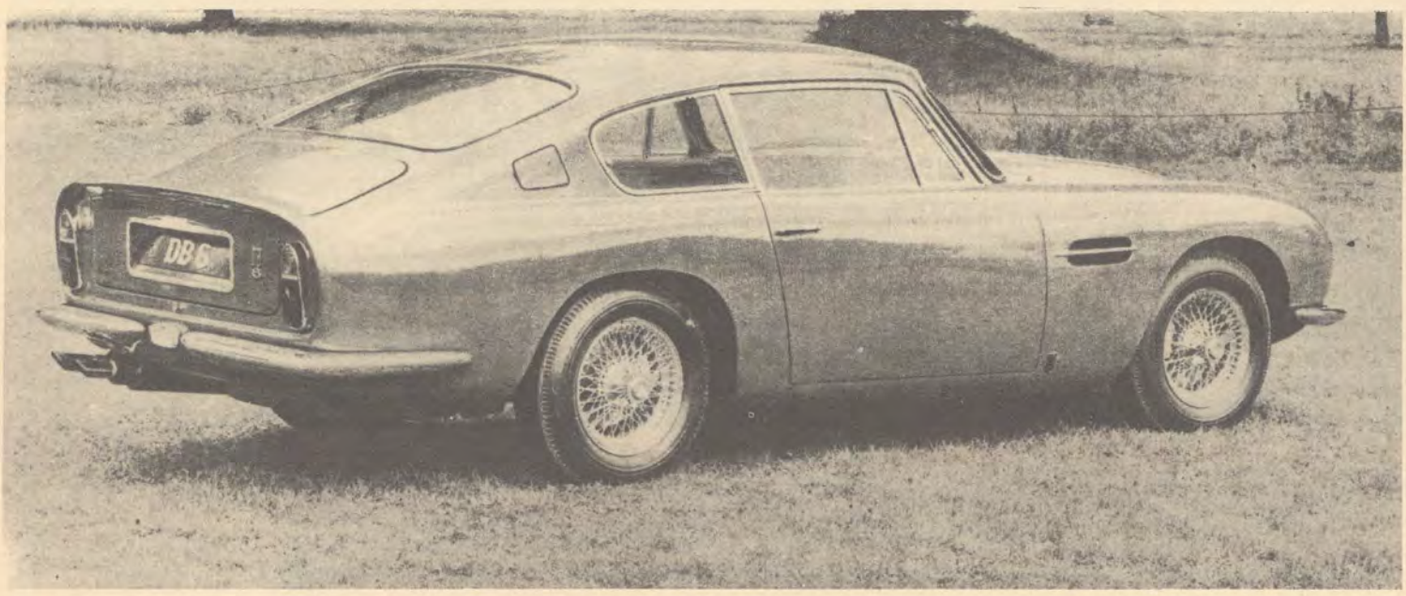
Κάθομαι καὶ κοιτῶ τὸ θαυμάσιο νέο "Αστον - Μάρτιν DB—6.

Κανεὶς δὲ φτάνει τοὺς "Αγγλους σ' αὐτὸ τὸ πεδίο... ἐκτὸς ἀπ' τοὺς Ἰταλούς.

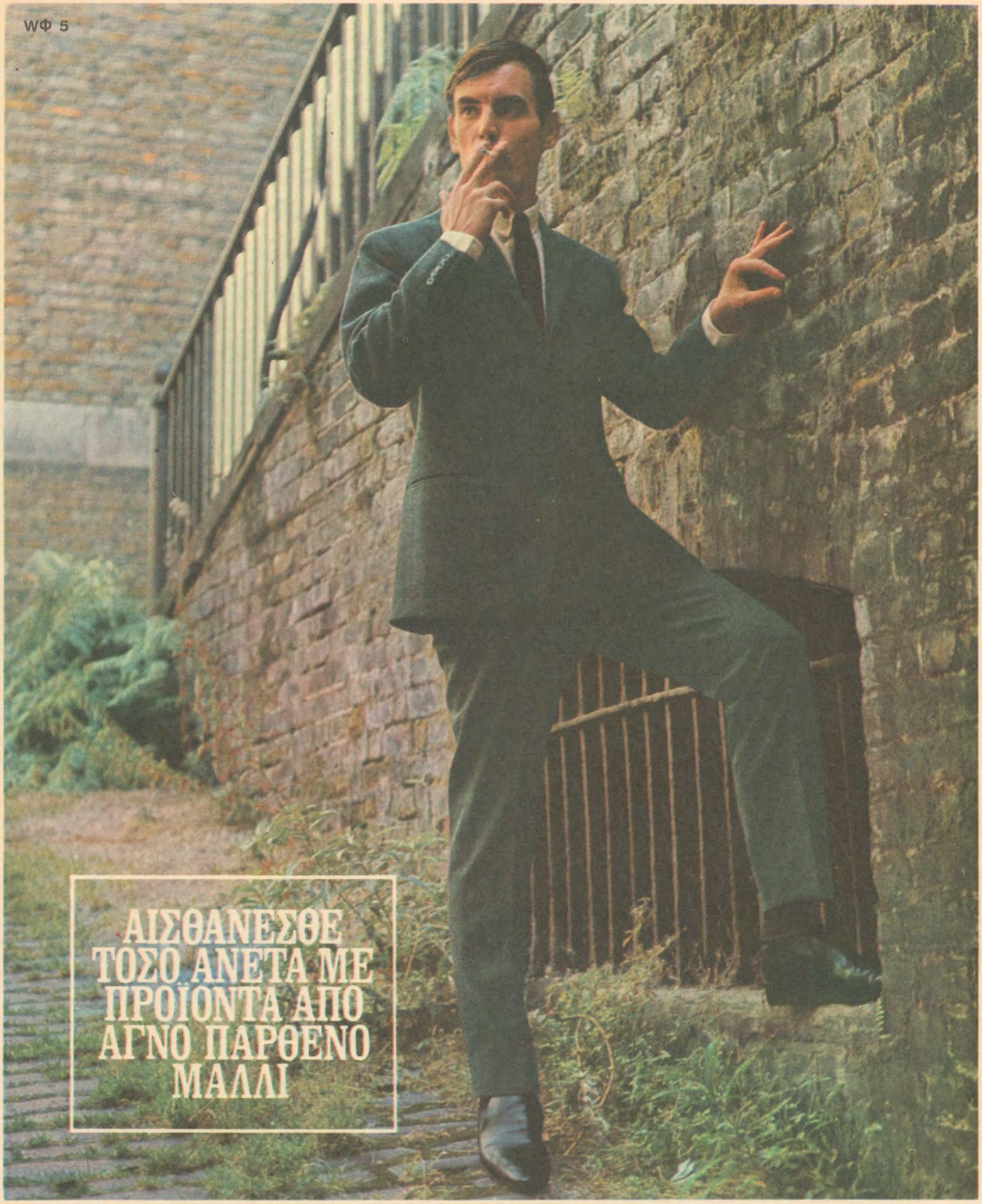
Στὸ ἑπόμενο τεῦχος θὰ ποῦμε λίγα πράγματα γιὰ τὴ νέα Ρόλλς - Ρόϋς. Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ κοινοῦ γιὰ τὸ αὐτοκίνητο αὐτό, ἐκδηλώθηκε ἀμέριστο.

Πῆρα καὶ πολλὰ γράμματα ἀπὸ ἀναγνῶστες, ποὺ θέλουν ν' ἀγοράσουν...

Κάντε λίγη ὑπομονή. Δὲ χάθηκε ὁ κόσμος - ἂν περιμένετε δεκαπέντε μέρες ἀκόμα. ■

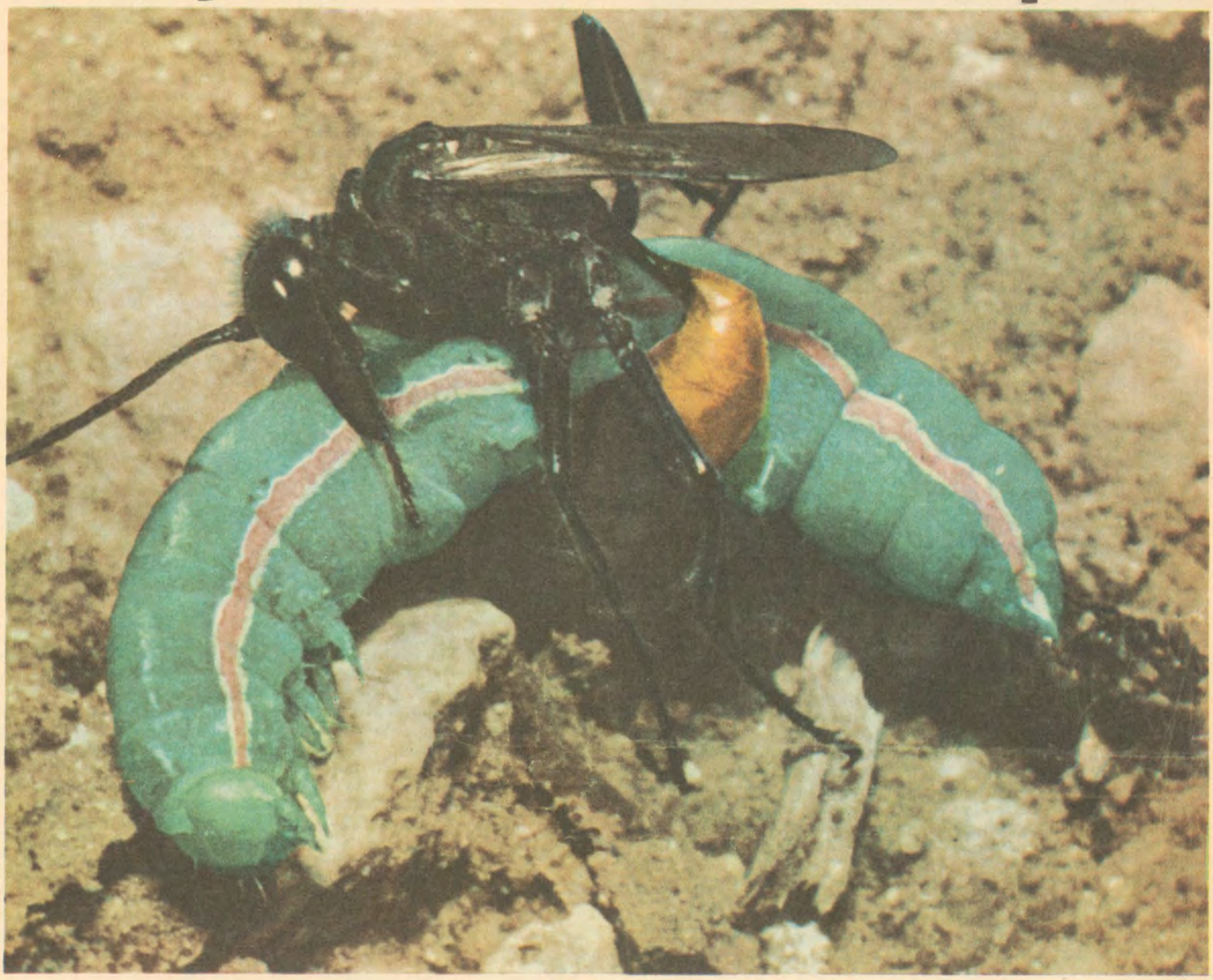
Aston-Martin DB-6. "Οταν γίνη DB-10 θὰ πάρω ἕνα.

Ένα κοστούμι ἀπὸ τὰ κασμήρια ΜΗΝΑΪΔΗ - ΦΩΤΙΑΔΗ ἀπὸ ἀγνὸ παρθένο μαλλὶ ἔχει ὅλα τὰ πλεονεκτήματα: Ἁπαλότητα στὴν ἀφή, ταιριάζει τέλεια στὸ σῶμα καὶ εἶναι ζεστὸ τὸ χειμῶνα καὶ δροσερὸ τὸ καλοκαίρι γιατὶ τὸ μαλλὶ ἀναπνέει. Τὰ κασμήρια ΜΗΝΑΪΔΗ - ΦΩΤΙΑΔΗ σὲ ἀσύγκριτα σχέδια καὶ ὑψηλὴ ποιότητα, προβάλλουν τὸ καλὸ γοῦστο καὶ τὴν μόδα τῆς ἐποχῆς.

ΜΗΝΑΪΔΗ - ΦΩΤΙΑΔΗ Α.Ε.

ΓΚΡΑΝ ΓΚΙΝΙΟΛ
στο βασιλειο των εντομων

Τὸ ἔντομο 'Αμμόφιλος κρατάει γερὰ τὴ λεία του. Τὸ κεντρί του, σὰ φαβερὸ στιλέττο, βυθίζεται στὰ νευρικὰ γάγγλια τοῦ θύματός του, κι' ἡ πράσινη κάμπια μὲ τὴ ρόζ γραμμὴ παραλύει ἐντελῶς.

ΕΝΑΣ ΜΙΚΡΟΣ ΦΤΕΡΩΤΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΜΕ ΠΑΡΑΞΕΝΑ ΟΝΟΜΑΤΑ ΠΟΥ Η ΣΤΟΡΓΗ ΤΟΝ ΟΔΗΓΕΙ ΣΤΑ ΦΡΙΚΤΟΤΕΡΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ...

Βρισκόμαστε στὸ βασίλειο τοῦ χλωροφόρμιου.

Ξαπλωμένες μέσ' στὸ σκοτάδι πέντε σκιὲς κεῖτονται ἀκίνητες. Πότε-πότε, μιὰ ἀπ' αὐτὲς σκιρτᾶ ἀνάλαφρα. Τί εἶναι λοιπὸν ἐδῶ· ἕνα μικροσκοπικὸ ὑπνωτήριο; Μιὰ λιλιπούτεια κρεβατοκάμαρα μήπως;

Μικροὶ κατασκότεινοι θάλαμοι, ἀραδιασμένοι στὶς δυὸ πλευρὲς τοῦ διαδρόμου, ποὺ μέσα τους μόλις ξεχωρίζουν κατάκοιτες σιλουέτες. Ξαφνικά, στὴν εἴσοδο τῆς γαλαρίας ἀκούγεται ἕνα σύρσιμο. Σκοτάδι κόλασης. Λίγο φῶς, καὶ θὰ ἔβλεπε κανεὶς μιὰ θιαστικὴ νοσοκάμα μὲ ἀφάνταστα λεπτὴ μέση καὶ μαῦρο κορσάζ μὲ κίτρινες ρίγες, νὰ σέρνη ὅπως ὅπως ἕναν καινούργιο ἄρρωστο σὲ κατάσταση ἀφασίας. Μὲ δυσκολία τὸν τοποθετεῖ σ' ἕνα κενὸ θάλαμο καὶ χάνεται, γιὰ νὰ ἐμφανιστῆ σὲ λίγο, σέρνοντας κάποιον ἄλλον.

Ἂν αὐτὸ τὸ παράξενο μέρος εἶναι κλινική, φαίνεται πὼς ἡ ἀναισθησία ἐφαρμόζεται στοὺς ἀσθενεῖς πρὶν καλὰ καλὰ διαβοῦν τὸ κατώφλι. Κι' ἔτσι εἶναι. Αὐτὸ ποὺ συμβαίνει ἐδῶ, εἶναι φρικιαστικό. Οἱ ἥσυχοι αὐτοὶ θάλαμοι σὲ λίγο θὰ μεταβληθοῦν σὲ αἴθουσες βασανιστηρίων.

Βρισκόμαστε στὸν ἀδυσώπητο κόσμο τῶν ἐντόμων. Ἡ νοσοκόμα μὲ τὴ δαχτυλιδένια μέση εἶναι ἡ κερκηρίς, ἕνα εἶδος σφήκας, τῆς οἰκογενείας τῶν σφηκιδῶν. Ὅσο γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς, αὐτοὶ εἶναι οἱ κλεωνοὶ τῆς οἰκογενεί-

ΓΚΡΑΝ ΓΚΙΝΙΟΛ

Πρὶν πετάξῃ γιὰ ἀναζήτηση θυμάτων, τὸ ἔντομο «Φιλανθὴς Μελισσοφάγος» στέκει γιὰ μιὰ στιγμὴ στὸ ἄνοιγμα τῆς φωλιᾶς του, δείχνοντας τὴ φρικιαστική του μάσκα...

ας τῶν κλεωνιδῶν, γνωστοὶ μὲ τὸ ὄνομα σκαθάρια. Ἐντελῶς παράλυτοι, ὕστερα ἀπὸ μιὰ ἐκπληκτικὴ χειρουργικὴ ἐπέμβαση, περιμένουν ἀνίσχυροι νὰ καταβροχθισθοῦν ζωντανοί!

Κι' ὅμως, ὁ δήμιός τους, ἡ κερκηρίς, εἶναι ἕνα χαριτωμένο ὑμενόπτερο, μὲ τόσο λεπτὴ μέση, ποὺ ἀναρωτιέται κανεὶς πῶς δὲν κόβεται στὰ δυὸ μὲ τὴν παραμικρὴ κίνηση. Ἂν συνήθως τὴν ἀποκαλοῦν σφήκα, αὐτὸ ὀφείλεται στὴν ὁμοιότητά της μὲ τὴν μακρυνή της συγγένισσα. Ἀντίθετα ὅμως μ' αὐτήν, ποὺ διακρίνεται γιὰ τὴν κοινωνικότητά της καὶ τὶς τάσεις γιὰ ὁμαδικὴ ζωή, ἡ κερκηρὶς ζῆ μοναχικά. Ἀκόμα καὶ οἱ ἱκανότητές της ἔχουν ἀναπτυχθῆ σὲ διαφορετικοὺς τομεῖς: Ἡ σφήκα διαπρέπει στὴν κατασκευὴ μελισσοκομικῶν προϊόντων, ἡ κερκηρὶς στὶς ἐργασίες ἐκχωματώσεως. Γιὰ νὰ φυλάξη τ' αὐγά της, σκάβει ὑπόγειες κατοικίες. Εἶναι ἔντομο σαρκοβόρο, ποὺ τρέφεται μόνο μὲ ζωντανὴ λεία. Κι' ἂν ἡ φύση τὴν προίκισε μ' ἕνα κεντρί, δὲν τὸ ἔχει γιὰ νὰ τσιμπάη ἄσκοπα ἐδῶ κι' ἐκεῖ, ἀλλὰ γιὰ νὰ τὸ χρησιμοποιῆ μὲ ἐπιστημονικὴ ἀκρίβεια σὲ συγκεκριμένες περιπτώσεις. Στὴν πραγματικότητα, οἱ ἱκανότητες αὐτὲς εἶναι προνόμια τῆς θηλυκιᾶς κερκηρίδας, γιατί ὅπως συμβαίνη στὴ κοινωνία τῶν ὑμενοπτέρων, τὸ ἀρσενικὸ ζῆ μέσ' στὴν ἀφάνεια καὶ χωρὶς κανένα κῦρος. Ἐμφανίζεται φευγαλέα μόνο, στὴν περίοδο τοῦ ζευγαρώματος, καὶ μετὰ χάνεται ἀπὸ τὸ προσκήνιο. Στὸ θηλυκὸ ἀπόκειται ἡ ἐξασφάλιση τῆς στέγης, τῆς δαιτροφῆς... καὶ οἱ χειρουργικὲς ἐπεμβάσεις!

Μόλις νοιώση ὅτι πλησιάζει ἡ ἐποχὴ τῆς ὠοτοκίας, ἡ κυρία κερκηρὶς μπαίνει στὶς φούριες γιὰ νὰ ἐξοικονομήση στέγη καὶ τροφὴ στὰ παιδιά της. Ἡ ἀνάγκη αὐτῶν τῶν ἀγαθῶν εἶναι ἀκόμα πιὸ ἐπιτακτική, μιὰ καὶ ἡ μητέρα θὰ πεθάνη ἀμέσως μετὰ τὴ γέννα... Τὰ μικρὰ θὰ γεννηθοῦν ὀρφανά, μὰ τίποτα δὲν θὰ τὰ ἐμποδίση νὰ κάνουν μιὰ ἐπίδειξη τῆς ἐγκληματικῆς τους λαιμαργίας στὴν πρώτη εὐκαιρία ποὺ θὰ τοὺς δοθῆ.

Τὴ στέγη, ἡ κερκηρὶς δὲ θὰ δυσκολευτῆ νὰ τὴ βρῆ. Θὰ διαλέξη μιὰ ἡλιόλουστη πλαγιὰ καί, χρησιμοποιώντας πόδια καὶ κεραῖες, θὰ σκάψη ἕνα στενὸ ὁριζόντιο ἀγωγὸ μήκους εἴκοσι ἑκατοστῶν περίπου. Ἡ εἴσοδος κατὰ κανόνα τοποθετεῖται μὲ περίσσεια σύνεση κάτω ἀπὸ κάποιο σβῶλο ἢ χαλίκι, γιὰ νὰ προφυλάγεται ἀπ' τὸν ἀέρα. Ἡ κερκηρίς, ὅταν φθάση στὸ βάθος τοῦ ἀγωγοῦ, ἀλλάζει κατεύθυνση σχηματίζοντας γωνία καὶ σκάβει ἕναν δεύτερο ἀγωγό, τὸ ἴδιο μακρύ. Μόνο τότε, ἀφοῦ κρίνει ὅτι τ' αὐγά της θὰ εἶναι καλὰ προφυλαγμένα, ἀρχίζει νὰ σκάβη ἀτομικοὺς θαλάμους, ποὺ θὰ στεγάσουν ἀπὸ ἕνα αὐγὸ ὁ καθένας, προσφέροντας ἔτσι τὶς ἀπαραίτητες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἐκκόλαψή του.

Μέχρι ἐδῶ ὅλα πᾶνε καλά. Χρειάζεται ὅμως καὶ τροφὴ γιὰ νὰ μεγαλώσουν τὰ μικρὰ καὶ νὰ γίνουν χρυσαλλίδες. Τὰ μελισσόπουλα τρέφονται κυρίως μὲ φρέσκο καὶ βιταμινοῦχο μέλι, ποὺ παίρνουν ἀπὸ τὶς παραμάνες τους. Τὰ παιδιὰ ὅμως τῆς κερκηρίδας ἔχουν ἀνάγκη ἀπὸ φρέσκο καὶ ζωντανὸ κρέας! Εἶναι ἀπαραίτητο λοιπὸν νὰ βρεθῆ τρόπος νὰ διατηρηθῆ ἡ λεία ζωντανὴ ἐπὶ τρεῖς ἑβδομάδες, ὅσο δηλαδὴ διαρκεῖ καὶ ἡ ἀνάπτυξή τους. Σ' αὐτὴ τὴν περίπτωση ἡ κερκηρὶς ἀντιμετωπίζει ἐπαξίως τὶς περιστάσεις καὶ ταυτόχρονα ἀναδείχνεται ἀξιοθαύμαστη χημικός, χειροῦργος καὶ σοφὴ ἀνατόμος...

Ἡ συνηθισμένη τροφὴ τῆς κερκηρίδας εἶναι γενικὰ οἱ κλεωνοί, κολεόπτερα μὲ κεραία ὅμοια μὲ τοῦ σκαθαριοῦ. Τὰ ἔντομα αὐτὰ δείχνουν ὑπερβολικὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὰ καρότα καὶ τὰ κοκκινογούλια. Ἔτσι λοιπόν, ἡ κερκηρίς, ἄθελά της, ἀποβαίνει μεγάλος εὐεργέτης τῆς γεωργίας, γιατί αὐτὸ ποὺ προσφέρει στὰ παιδιά της εἶναι κλεωνοὶ φρέσκοι καὶ ζωντανοί. Καὶ γι' αὐτὸ εἶναι ἐξοπλισμένη μ' ἕνα εἰδικὸ ἐργαλεῖο, ποὺ συνδέεται ἀπὸ μιὰ ἄφθαστη τεχνική, ποὺ τὴν βοηθοῦν νὰ ἐφαρμόζη ἕνα τελειοποιημένο σύστημα «τροφικῆς κονσερβοποίησης».

ΜΟΝΟΙ ΣΤΟ ΣΚΟΤΑΔΙ ΜΕ ΤΟ ΔΗΜΙΟ

Μόλις ἡ κερκηρὶς ἐκδώση τὴν καταδικαστική της ἀπόφαση, δὲν χάνει καιρό. Χυμάει πάνω στὸν κλεωνὸ κι' ἔρχεται πρόσωπο μὲ πρόσωπο μαζί του. Ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα τὰ πράγματα ἐξελίσσονται ραγδαῖα: Τοῦ αἰχμαλωτίζει τὴν κεραία μὲ τὸ πηγούνι της καὶ τοῦ ἐφαρμόζει μιὰ λαβὴ τόσο γερή, ποὺ θὰ τὴν ζήλευε κι' ὁ παγκόσμιος πρωταθλητὴς τοῦ «κάτς». Πρὶν ὁ κλεωνὸς προφτάση ν' ἀντιδράση, ἡ κερκηρίς, γρήγορη σὰν ἀστραπή, γλυστράει κάτω ἀπ' τὴν κοιλιά του καὶ μὲ μιὰ ἐκπληκτικὴ ἀκρίβεια τοῦ φυτεύει τὸ δηλητηριασμένο κεντρί της ἀκριβῶς στὸ σημεῖο ὅπου ἑνώνεται ὁ θώρακας μὲ τὸ μεσοθωράκιο. Τέλος...

Ὁ κλεωνός, κεραυνοβολημένος πετρώνει ζωντανὸς πρὶν προφτάση νὰ κάνη τὴν παραμικρὴ κίνηση. Τὸ στιλέττο κτύπησε καίρια τὸ κέντρο κινητικότητας τοῦ κλεωνοῦ καὶ τὸν καταδίκασε σὲ ὁριστικὴ παράλυση.

Ἡ κερκηρὶς εἶναι δυνατὴ στὴν ἀνατομία. Ὅταν τὸ θῦμα της ἀκινητοποιηθῆ τελείως, τὸ γυρίζει ἀνάσκελα, κολλάει τὴν κοιλιά της πάνω στὴ δική του, τὸ πιάνει σφικτὰ μὲ τὰ πόδια της καὶ ἀπογειώνεται σὰν ἑλικόπτερο, μὲ προορισμὸ τὴ φωλιά της. Ἀφοῦ συγκεντρώση πέντε θύματα μέσα σ' ἕνα κελλί, γεννάει πάνω σὲ κάποιο ἀπ' αὐτὰ ἕνα αὐγό. Ἀμέσως κατόπι, φράζει ἑρμητικὰ τὴν εἴσοδο τοῦ κελλιοῦ καὶ πηγαίνει στὸ ἑπόμενο. Πέντε κλεωνοὶ θὰ χρειαστοῦν γιὰ ν' ἀναπτυχθῆ ὁ μικρὸς τύραννος. Αὐτὴ εἶναι ἡ ποσολογία. Οἱ δυστυχισμένοι παράλυτοι μένουν τώρα μόνοι στὸ σκοτάδι μ' ἕνα ἀνώδυνο αὐγό, ἀπ' ὅπου θὰ ἐμφανιστῆ σὲ λίγο ὁ ἀπαίσιος βασανιστής τους. Μόλις τὸ βρέφος ἔρθη στὴ ζωὴ στρώνεται μὲ βουλιμία στὸ τραπέζι, φροντίζοντας νὰ διατηρῆ τὸ μεζέ του ζωντανὸ καὶ φρέσκο. Ὅταν τελειώση τὸ κύριο γεῦμα, τότε πέφτει στὶς λιχουδιὲς ποὺ βρίσκονται στὰ κουκούλια τῆς χρυσαλλίδας.

ΤΙΠΟΤΑ ΔΕΝ ΑΞΙΖΕΙ ΟΣΟ ΜΙΑ ΚΟΝΣΕΡΒΑΡΙΣΜΕΝΗ ΚΑΤΣΑΡΙΔΑ

Στὴν πραγματικότητα, ἡ κερκηρὶς δὲν εἶναι παρὰ ἕνα μικρὸ δεῖγμα ἀνάμεσα σὲ τόσα ἄλλα. Μᾶς ὁδηγεῖ σ' ἕνα παράξενο μικρὸ κόσμο, τὸν κόσμο τῶν χειρούργων ὑμενοπτέρων, φτερωτῶν καὶ φιλειρηνικῶν κατὰ κανόνα ἐντόμων, ποὺ δὲν ἔχουν καμμιὰ ὄρεξη νὰ καταστρέψουν σ' ἀνώφελες μάχες τὸ κεντρί τους, ποὺ εἶναι καὶ τὸ μοναδικὸ ἐφόδιο γιὰ τὴν ἐπιβίωση τῆς ράτσας τους. Ὑπάρχουν χιλιάδες εἴδη αὐτῆς τῆς ράτσας, μὰ τὸ καθένα τους ἔχει περίοριστῆ σὲ μιὰ αὐστηρὰ καθωρισμένη λεία, ποὺ τὴν ἔχει μελετήσει καὶ λεπτολογήσει μὲ σχολαστικότητα. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο εἶναι τέλειος γνώστης τοῦ νευρικοῦ συστήματος.

Πολυμελὴς ἡ οἰκογένεια τῆς κερκηρίδας, ποὺ χωρίζεται σὲ πολυάριθμες φυλὲς μὲ γραφικὰ ὀνόματα: οἰκογένεια τῶν Εὐμενιδῶν, τῶν Σφηκιδῶν, τῶν Πομπιλιδῶν, Κραβρωνιδῶν κλπ., μὲ ποικίλες ἐπαγγελματικὲς δραστηριότητες: κτίστες, ξυλουργοί, σοβατζῆδες, ἀρχιτέκτονες, ὅλοι τους περίφημοι χειροῦργοι καὶ κονσερβοποιοί, τιμηθέντες ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸ μετάλλιο κοινῆς ὠφελείας γιὰ τὶς ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρουν στὸν ἀγώνα ἐναντίον τῶν βλαβερῶν ἐντόμων. Ἡ κερκηρὶς ἀνήκει στὴν κατηγορία τῶν Σφηκιδῶν, τῆς ὁποίας προΐσταται ἡ κιτρινόφτερη σφήκα, ὡραῖο ὑμενόπτερο μὲ λεπτὴ μέση καὶ ἀστραφτερὴ λιβρέα.

Ἡ θηλυκιὰ σφήκα ἔχει μακρυὰ ἐξασκημένα πόδια, ποὺ σκάβουν βαθειὲς τρύπες μέσα στὴν ἄμμο. Νοστιμεύεται τὶς ἀκρίδες, τοὺς γρύλλους, τὰ τριζόνια, ἔντομα πολὺ μεγαλύτερά της, μὰ ποὺ τὰ ἐκμηδενίζει μὲ καταπληκτικὴ μαεστρία. Γιατί τὰ θύματά της δὲν τῆς προσφέρουν μόνο ἕνα νευρικὸ γάγγλιο, ἀλλὰ τρία, καὶ σὲ τρία διαφορετικὰ σημεῖα τοῦ σώματος! Ἡ μάχη τῆς μικρῆς σφήκας μὲ τὸ μεγαλόσωμο τριζόνι, μοιάζει μὲ ἀγώνα «κάτς» ποὺ ἡ ἔκβασή του εἶναι ἀβέβαιη. Ἡ σφήκα ἀποβλέπει σ' αὐτὸ καὶ μόνο: ν' ἀγγίξη τοὺς ὤμους τοῦ ἀντιπάλου της. Μόλις τὸ καταφέρει, ἡ νίκη εἶναι πιὰ κοντά. Κάθεται γερὰ πάνω του καὶ τὸν δαγκώνει δυνατὰ στὸ ὑπογάστριο γιὰ νὰ τὸν συγκρατήση. Τὰ πάνω πόδια της καθηλώνουν τοὺς χοντροὺς μηροὺς τῆς ἀκρίδας, ἐνῶ τὰ κάτω τυλίγονται ἀδιάντροπα στὸ κεφάλι της, σὲ μιὰ προσπάθεια νὰ τὴν ἀναποδογυρίσουν. Καὶ μὲ τὰ ἕξη πόδια της ἡ σφήκα ἀγωνίζεται νὰ ξαπλώση τὸν ἀντίπαλο μὲ τὴν πλάτη στὴ γῆ. Τὸ θῦμα ὑποκύπτει τελικὰ καὶ ἀναποδογυρίζεται, προσφέροντας ἀκάλυπτα στὸν ἐχθρὸ τὰ εὐαίσθητα σημεῖα του.

Τρία χτυπήματα στιλέττου σὲ τρεῖς χρόνους: στὸ λαιμό, στὴν ἄρθρωση τοῦ θώρακα καὶ στὸ ὑπογάστριο. Τὰ τρία κινητήριά νευρικὰ κέντρα παραλύουν. Τὸ ἔντομο παραδίνεται χωρὶς ὅρους στὴ σφήκα. Δὲν τῆς μένει τώρα, παρὰ νὰ σύρη ὡς τὴν τρύπα της τὴν τεράστια βαρειὰ λεία.

Ὑπάρχει καὶ ἕνα ἄλλο εἶδος σφήκας, τὸ Χλώριον ἢ Ἀμπουλεξ, εἰδικευμένο στὴν κονσερβοποίηση τῆς κατσαρίδας. Ὅσο κι' ἂν φαίνεται ἀηδιαστικό, ἡ κατσαρίδα, κονσερβοποιημένη, ἀποτελεῖ πρώτης τάξεως... βρεφικὴ τροφή!!

Στὶς ζεστὲς περιοχὲς τῆς «Γηραιᾶς Εὐρώπης», τὸ μέγεθος τοῦ Ἀμπουλεξ φτάνει τὰ 4 ἑκ. Ἔχοντας λοιπὸν συνείδηση τῆς σωματικῆς του δύναμης, ἀποθρασύνεται σὲ σημεῖο νὰ κυνηγᾶ τὶς κατσαρίδες καὶ μέσα στὰ σπίτια μας, ὅπως ἡ γάτα τὸ ποντίκι. Ἡ σφήκα τοῦ Λανγκεντόκ, στὴ Γαλλία, ἔχει μεγάλη ἀδυναμία στὸν Ἐφιππίγηρο, μεγάλη καὶ λαίμαργη ἀκρίδα ποὺ καταστρέφει τ' ἀμπέλια. Φαίνεται ὅμως, πὼς τὸ κεντρί της δὲν εἶναι τόσο ἀποτελεσματικὸ γιὰ τὴ δυσανάλογη λεία, καὶ συχνά, καθὼς τὸν σέρνει στὸ σκοτεινό της ἄντρο, ὁ Ἐφιππίγηρος προβαίνει σέ... ἔντονες διαμαρτυρίες! Γι' αὐτό, ὁ Ἀμπουλεξ καταφεύγει σ' ἄλλο τεχνικὸ σχέδιο, ποὺ ἀποκαλύπτει τὶς βαθειές του γνώσεις στὴ φυσιολογία. Γλυστρᾶ τὸ σαγόνι του κάτω ἀπ' τὸ κεφάλι τῆς ἀκρίδας καὶ ἐπιδίδεται σὲ ἕνα ἁπαλὸ μασούλισμα τῶν νευρικῶν ἐγκεφαλικῶν γαγγλίων. Ἡ μέθοδος εἶναι ἐντελῶς ἐξωτερικὴ καὶ τόσο σοφὰ μελετημένη, πού, χωρὶς νὰ προκαλῆ τὸ παραμικρὸ τραῦμα ἢ ἔστω ἀμυχή, ἐπιφέρει τὴ γενικὴ παράλυση τοῦ θύματος.

ΑΚΡΟΒΑΣΙΕΣ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΟ ΜΠΙΦΤΕΚΙ

Ὁ Εὐμένης ἔχει σίγουρα μελετήσει τὴν ἀρχιτεκτονικὴ τῶν Ἐσκιμώων... Τὰ καταφέρνει ὅμως ἐξ ἴσου καλὰ καὶ στὴν ἰατρικὴ ἐπιστήμη, ὅπου ἀποδεικνύεται χειροῦργος πιὸ ἐκπληκτικὸς κι' ἀπ' αὐτὴ τὴν κερκηρίδα καὶ τὴ σφήκα. Δὲν εἶναι σκαφτιὰς ὅπως ἐκεῖνες, στὸ χτίσιμο ὅμως δὲν τὸν πιάνει κανείς. Ἂν ἡ μέση τῆς κερκηρίδας εἶναι δαχτυλίδι, τοῦ Εὐμένη μοιάζει νὰ κρατιέται ἀπὸ μιὰ κλωστή. Τὸ κουστούμι του εἶναι μαῦρο μὲ κίτρινους καὶ κόκκινους χρωματισμούς.

Χτίζει ἡμισφαιρικὰ κελλιὰ μὲ διάμετρο 2,5 ἑκ. καὶ τοιχώματα πάχους 3 ἑκ. ποὺ θυμίζουν τσιμεντένια ἰγκλού. Κάθε κελλὶ θὰ στεγάση ἕνα αὐγὸ καὶ τὶς ἐπισιτιστικές του προμήθειες. Σὰν πρώτη ὕλη γιὰ τὸ χτίσιμο χρησιμοποιεῖ σκόνη ἀνακατεμμένη μὲ σάλιο, καὶ γιὰ νὰ κάνη τὸ οἰκοδόμημα πιὸ στέρεο, καταφεύγει σὲ μικρὰ χαλικάκια καὶ κομμάτια ἀπὸ ὄστρακα. Ἡ ἐξωτερικὴ ἐπιφάνεια εἶναι ἀνώμαλη, ἀντίθετα ἀπὸ τὴν ἐσωτερική, ποὺ ἀπαίτησε ὅλη τὴ μητρικὴ φροντίδα καὶ στοργὴ γιὰ νὰ γίνη λεία κι' ἁπαλή, ἔτσι ποὺ τὰ μικρὰ νὰ μὴ κινδυνεύουν νὰ πληγωθοῦν στὰ πρῶτα τους βήματα.

Ὅσο προχωρεῖ τὸ χτίσιμο, ὁ Εὐμένης βάζει ὅλη του τὴν τέχνη γιὰ τὴν κατασκευὴ τοῦ μικροσκοπικοῦ θόλου. Στὴν κορυφὴ τοῦ θόλου, ἕνα μικρὸ δαντελλωτὸ ἄνοιγμα θυμίζει ἐτρουσκικὸ βάζο, ὅπως παρατηρεῖ ὁ ἐντομολόγος Ἀνρὺ Φάμπρ. Τὰ κελλιὰ τοῦ Εὐμένη εἶνσι ἀνθεκτικά. Τὰ δάχτυλα δὲν μποροῦν νὰ τὰ σπάσουν, οὔτε τὸ μαχαίρι νὰ τὰ ξερριζώση ἀπ' τὸ ἔδαφος, γιατί ἔχουν κολλήσει σὰ στρεῖδια πάνω σὲ βράχο.

Μέσα στὰ κελλιὰ τῆς φωληᾶς του ὁ φτερωτὸς καλλιτέχνης θ' ἀποθηκεύση τροφὴ γιὰ τὰ παιδιά του, ἀκολουθώντας τὸ γνωστὸ σύστημα κονσερβοποίησης. Τὸ διαιτολόγιό τους εἶναι αὐστηρὰ καθωρισμένο καὶ ἀποτελεῖται ἀπὸ κάμπιες. Μιὰ κάμπια εἶναι ἀρκετὴ γιὰ κάθε παιδί. Ὅταν καταφέρη καὶ τὴ γλυστρήση μέσα στὸ κελλί, γεννᾶ τ' αὐγὸ ἐπάνω της καὶ φράζει καλὰ τὸ στόμιο μ' ἕνα μικρὸ χαλικάκι καὶ λάσπη. Κι' ἐδῶ ἀρχίζει ἡ ἐκπληκτικώτερη φάση τῆς ἐπιχείρησης «κονσέρβα»:

Πιάνοντας τὴν κατὰ πολὺ μεγαλύτερή του κάμπια, ὁ Εὐμένης φάνηκε ὑπερβολικὰ φιλόδοξος. Οὔτε τὸ δηλητήριό του οὔτε οἱ ἀνατομικές του γνώσεις εἶναι ἀντάξιες τῶν ἄλλων μελῶν τῆς οἰκογενείας του. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι, νὰ μὴ μπορῆ νὰ προκαλέση γενικὴ καὶ ὁριστικὴ παράλυση στὸ θῦμα του. Μέσα στὸ σκοτεινὸ κελλί, ἡ φυλακισμένη κάμπια ἀναταράζεται ποῦ καὶ ποῦ. Γιὰ κακή τους τύχη, τὰ αὐγὰ τοῦ Εὐμένη συμβαίνει νὰ εἶναι λεπτὰ καὶ εὔθραυστα. Μὲ τὴν παραμικρὴ λοιπὸν σύσπαση τῆς κάμπιας, τὸ αὐγὸ σπάει καὶ τὸ μικρό, πρὶν καλὰ καλὰ γεννηθῆ, πέφτει θῦμα τοῦ... μπιφτεκιοῦ του!

Ἐδῶ εἶναι ὅμως, ποὺ ἡ μαμὰ ἀποδεικνύεται πιὸ πολυμήχανη κι' ἀπ' αὐτὸν τὸν Ὀδυσσέα! Ἀντὶ ν' ἀκουμπήση τὸ αὐγὸ στὸ δάπεδο τῆς φωληᾶς ἢ πάνω στὴν κάμπια, τὸ κρεμάει ἀπὸ τὴ στέγη μ' ἕναν ἀραχνοειδῆ ἱστό, ποὺ κατασκευάζει εἰδικὰ γιὰ τὴν περίσταση. Ἔτσι, τὸ μωρό της λικνίζεται ἀσφαλισμένο στὴν κούνια του... πάνω ἀπ' τὸν ἀνίσχυρο μεζέ του!!

Ὅταν ἡ νύμφη βγῆ ἀπ' τ' αὐγό, μένει κρεμασμένη μὲ τὸ κεφάλι πρὸς τὰ κάτω. Δασκαλεμένη κατὰ μυστηριώδη τρόπο, ὑφαίνει μὲ τὴ σειρά της ἱστό, ὅλο καὶ πιὸ μακρύ, καὶ τυλιγμένη μέσα σ' αὐτὸν κατεβαίνει σιγὰ σιγὰ ὡς τὴ λεία της. Τὸ περίεργο ἀκροβατικό της νούμερο ἔχει βέβαια καὶ τοὺς κινδύνους του. Γι' αὐτό, στὸ παραμικρὸ τίναγμα τοῦ θύματος, ὁ μικρὸς βασανιστὴς σκαρφαλώνει γρήγορα στὴν κούνια του καὶ περιμένει ὥσπου νὰ ἡσυχάσουν τὰ πράγματα!

Δὲν εἶναι εὔκολο μόλις γεννηθῆς νὰ βρεθῆς κατάμονος στὸ σκοτάδι, μακρυὰ ἀπ' τὴ μητρικὴ ἀγκαλιά, καὶ νᾶσαι κι' ἐπὶ πλέον ὑποχρεωμένος νὰ ἐκτελῆς αὐτὴ τὴ δύσκολη κι' ἐπικίνδυνη γυμναστική! Ὁ μικρὸς Εὐμένης, παρ' ὅλ' αὐτά, τὰ καταφέρνει μιὰ χαρά. Λίγο λίγο μεγαλώνει, μεγαλώνει κι' ἡ ὄρεξή του, καὶ γίνεται ὅλο καὶ πιὸ τολμηρός. Ἔρχεται μιὰ μέρα, ποὺ ὅλες οἱ προφυλάξεις εἶναι περιττές. Ἀπ' τὴν ἄλλη μεριά, ἡ κάμπια, ἐξασθενημένη ἀπὸ τὴ μακρόχρονη νηστεία, προβάλλει ὅλο καὶ μικρότερη ἀντίσταση. Τότε ὁ μικρὸς ἀφήνει γιὰ πάντα τὴν κούνια του καὶ πέφτει ἐπάνω της μ' ὅλη τὴ βουλιμία τῆς ἡλικίας του.

ΤΟ ΡΟΜΠΟΤ ΚΑΙ Ο ΠΙΘΟΣ ΤΩΝ ΔΑΝΑΪΔΩΝ

Αὐτὰ εἶναι «τὰ ἔργα καὶ αἱ ἡμέραι» τῆς τρομερῆς οἰκογένειας τῶν ἐντόμων - χειρούργων. Ἀνάμεσα στὰ μέλη της ἀριθμεῖ μερικὰ ἀπ' τὰ πιὸ δυνατὰ ὑμενόπτερα, ὅπως τὴν Σκωλία, μαῦρο ἔντομο μὲ κίτρινες ἢ κόκκινες ραβδώσεις. Μεγάλη σὰν ἕνας ἀντίχειρας, τσιμπᾶ δυνατὰ ἂν τὴν προκαλέσουν. Προτιμᾶ ὅμως νὰ φυλάη τὸ κεντρί της γιὰ τὶς νύμφες τῆς Μυλολόνθης, ποὺ τὸ κοινό τους ὄνομα εἶναι Χρυσοκάνθαροι. Οἱ νύμφες εἶναι εὔκολη λεία γιὰ τὴ Σκωλία, ποὺ τὶς παραλύει μ' ἕνα καὶ μόνο τσίμπημα.

Ἄλλα ἔντομα, ὅπως οἱ Πομπίλοι, ἀρέσκονται στὶς δύσκολες... κατακτήσεις. Τὸ θράσος τους φτάνει σὲ τέτοιο βαθμὸ παραλογισμοῦ, ὥστε νὰ διαλέγουν γιὰ λεία τους ὡρισμένες μεγάλες ἀράχνες, ποὺ θὰ μποροῦσαν νὰ τοὺς σκοτώσουν μ' ἕνα μόνο χτύπημα. Ἡ Πέψη ἡ Χρυσόπτερος, ἐκ Νοτίου Ἀμερικῆς, ἐπιτίθεται ἀποκλειστικὰ στὴ Μυγάλη, τὴν Ἀράχνη - Τέρας. Γλυστράει κάτω ἀπ' τὴ κοιλιά της καὶ τὴν παραλύει μ' ἕνα γοργὸ καὶ καίριο τσίμπημα.

Δὲν εἶναι ὅμως μόνον ὁ Πομπίλος ποὺ νοστιμεύεται τὶς ἀράχνες. Ὁ συνάδελφός του, Πέλοπας, ἄλλος ἄσσος τοῦ κεντριοῦ, τὶς κυνηγάει ἐπίσης, ἀλλὰ τὶς προτιμάει μικροκαμωμένες. Ὁ Πέλοπας εἶναι περίφημος ἀργιλλοπλάστης. Εἶναι ὁ μόνος ποὺ χτίζει μὲ καθαρὴ ἄργιλλο τὴ φωλιά του. Ἡ τεχνική του εἶναι ἁπλή: Θὰ μαζέψη μιὰ μπαλλίτσα ἀργιλλο, μεγάλη σὰν ἀρακά, καὶ θὰ τὴ μεταφέρη... ἐναερίως στὸ σημεῖο ποὺ θὰ κτίση. Κάθε ταξίδι κι' ἕνας σβῶλος, κάθε σβῶλος καὶ μιὰ ὥρα ἀπ' τὴ σύντομη ζωή του, ἕνας σκληρός, ἀδυσώπητος ἀγώνας γιὰ τὴν ἐπιβίωση τοῦ εἴδους. Σβῶλο μὲ σβῶλο θὰ χτίση μιὰ σειρὰ ἀπὸ κελλιά, ποὺ τὸ καθένα τους ἔχει 3 ἑκ. μάκρος. Τὰ κελλιὰ εἶναι ἀκουμπισμένα τὸ ἕνα πάνω στὸ ἄλλο σὰ σωλῆνες ἁρμόνιου καὶ σχηματίζουν ἕνα συμπαγὲς σύνολο. Ἡ εἴσοδος τῶν κελλιῶν φράζεται μ' ἕνα καπάκι ἀπὸ πηλό. Τὸ καμουφλάρισμα τοῦ Πέλοπα εἶναι ἀριστοτεχνικό. Ἕνα ἐξωτερικὸ ἄλειμμα μὲ λάσπη καὶ τὸ πολύτιμο ἔργο του δὲν ξεχωρίζει ἀπ' ὁποιονδήποτε κοινὸ σβῶλο κολλημένον στὸν τοῖχο.

Πρόκειται ἀραγε γιὰ ἐξυπνάδα ἢ γιὰ ἀσυνείδητες καὶ μηχανικὲς ἐκδηλώσεις μιᾶς στερεότυπης συμπεριφορᾶς; Κάποτε, γιὰ νὰ τὸ ἐξακριβώση, ὁ ἀκούραστος παρατηρητὴς Φάμπρ, ξεκόλλησε μιὰ τέτοια φωλιὰ ἀπ' τὸν τοῖχο, τὴν ὥρα ποὺ ὁ Πέλοπας εἶχε πάει νὰ βρῆ λάσπη γιὰ τὸ καμουφλάζ. Πάνω στὸν ἄσπρο τοῖχο μιὰ ἀνάλαφρη χωμάτινη γραμμὴ μόνο, ἔδειχνε τὸ μέρος ποὺ λίγο πρὶν ἦταν ἡ φωλιά του. Τὸ ἔντομο φάνηκε μ' ἕνα σβῶλο λάσπη, ποὺ τὸν τοποθέτησε χωρὶς τὸν παραμικρὸ δισταγμὸ ἐκεῖ ποὺ νόμιζε πὼς ἔπρεπε. Σὲ λίγο ξαναγύρισε καὶ μ' ἄλλον σβῶλο καὶ ἡ δουλειά του συνεχίστηκε μὲ προκαθωρισμένη ἀκρίβεια, χωρὶς ἡ ἐξαφάνιση τοῦ ἔργου του νὰ τὸν ἐπηρεάση στὸ παραμικρό. Ὁ προγραμματισμός του τοῦ ἔλεγε ὅτι βρισκόταν στὸ στάδιο τοῦ καμουφλάζ καὶ ἐνεργοῦσε ἀνάλογα. Χρειάστηκαν κάπου σαράντα ταξίδια γιὰ νὰ σκεπάση ὅλη τὴ φωλιὰ μὲ λάσπη. Ὅταν τέλειωσε, ἔφυγε... μὲ τὴ συνείδησή του ἥσυχη.

Ἐπιθυμώντας νὰ μάθη περισσότερα γιὰ τὴ νοοτροπία του, ὁ Φάμπρ ἀφαίρεσε μέσα ἀπὸ ἕνα κελλὶ τὸ αὐγὸ καὶ τὴν ἀράχνη, ποὺ μόλις εἶχαν τοποθετηθῆ. Ὁ Πέλοπας γύρισε καὶ ἄφησε μιὰ ἄλλη ἀράχνη, τὴν ὁποίαν ὁ Φάμπρ ἐπίσης ἐξαφάνισε. Τὸ πείραμα κράτησε 2 μέρες, χωρὶς ὁ Πέλοπας νὰ ἀντιληφθῆ τὴν ἀπουσία τοῦ αὐγοῦ. Ἐξακολουθοῦσε νὰ γεμίζη μὲ ἀράχνες τὸ κελλί, ὅπως οἱ Δαναΐδες τὸν πίθο τους. Μετὰ τὸ εἰκοστὸ ταξίδι, κάτι πρέπει νὰ σταμάτησε στὸ μηχανισμό του, γιατί ξαναγύρισε, ὄχι μὲ ἀράχνη αὐτὴ τὴ φορά, ἀλλὰ μ' ἕνα σβῶλο ἀπὸ πηλὸ καὶ βάλθηκε νὰ κλείνη τὸ ἄδειο κελλί, ποὺ μέσα του εἶχε ἐναποθέσει τὶς πιὸ γλυκειές του ἐλπίδες.

Εἶναι ἀλήθεια, πὼς ὁ Πέλοπας φημίζεται γιὰ τὴν ἀτζαμωσύνη του. Θὰ μπῆ στὸ σπίτι σας μέρα μεσημέρι καὶ θὰ κρεμάση τὰ ἀγγειοπλαστικά του ἔργα στὸ παράθυρό σας ἢ στὴν κουρτίνα σας. Ὁ Φάμπρ διηγεῖται, πὼς μερικοὶ Πέλοπες, ἀκόμα πιὸ ἀπερίσκεπτοι ἀπὸ τοὺς προηγούμενους, ἔστησαν ἄρον - ἄρον τὴ φωλιά τους μέσα στὰ καπέλλα ἐργατῶν, τὴν ὥρα ποὺ ἐκεῖνοι εἶχαν πλαγιάσει γιὰ νὰ ξεκουραστοῦν!

Αὐτὴ ἴσως εἶναι ἡ μόνη κωμικὴ πλευρὰ τῆς φτερωτῆς οἰκογένειας, ποὺ θὰ μποροῦσε ν' ἀπαλύνη κάπως τὴ φρικιαστικὴ ἀνάμνηση τῶν κατορθωμάτων της.

ΜΩΡΙΣ ΚΥΑΙΝ

ΚΑΙ Η ΤΙΜΗ ΤΟΥ ;

● Κανείς δέν μπορεῖ νά φανταστῆ, ὅτι ἕνα ψυγεῖο μὲ τέτοια τεχνική ἀρτιότητα καὶ ἐκμετάλλευσι χώρου εἶναι δυνατό νά στοιχίζη μόνο **5.900** δραχ. Κι' ὅμως σᾶς τό προσφέρει τώρα ἡ ΙΖΟΛΑ. ● Ψυγεῖα ΙΖΟΛΑ σέ 6 τύπους **STANDARD** καί **DE LUXE** τῶν 6, 6.5, 7, 8, 9 καί 10 κ.π. μέ τιμές ἀπό **5.900** δραχ. ἕως **10.800. Διαλέξτε αὐτό πού ταιριάζει στό νοικοκυριό σας ἀπό τό κατάστημα τῆς προτιμήσεώς σας.** ● Τά 10 Κέντρα Ἐξυπηρετήσεως Πελατῶν τῆς ΙΖΟΛΑ σᾶς ἐξασφαλίζουν τέλεια συντήρησι ὅπου κι' ἄν βρίσκεστε στήν Ἑλλάδα.

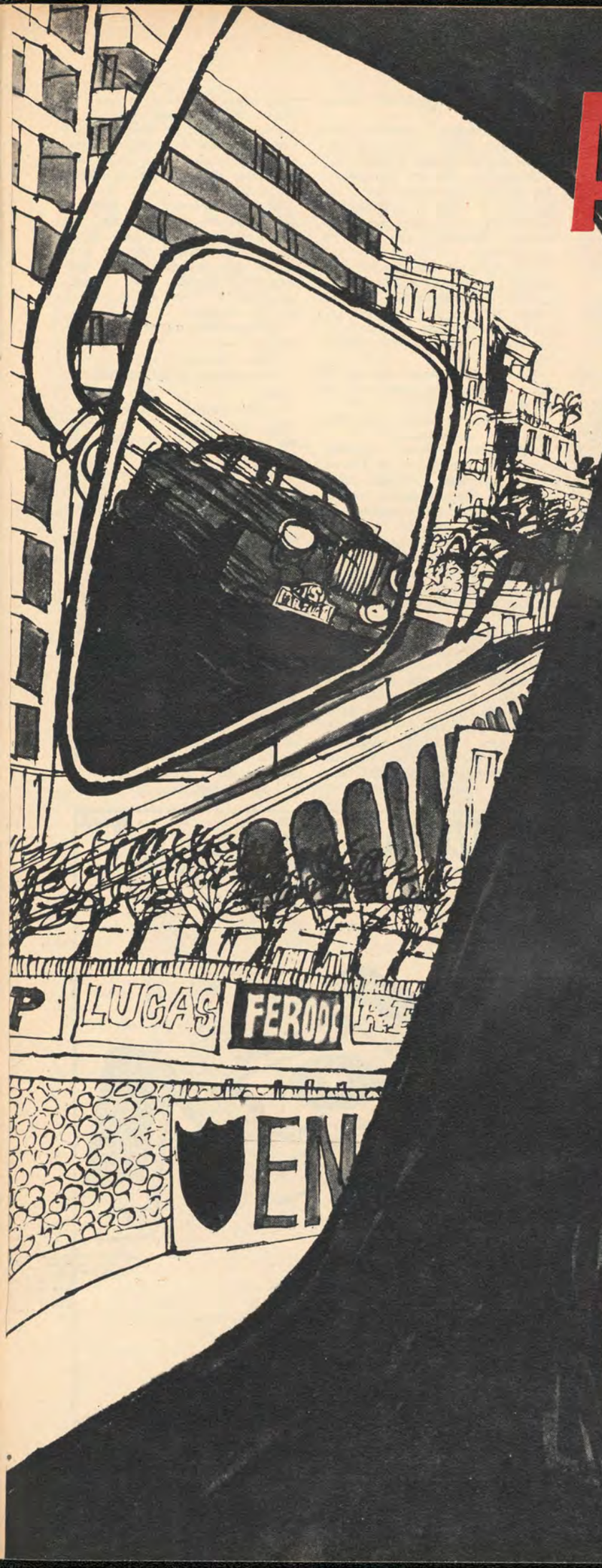
5.900

ΑΠΟΚΤΗΣΤΕ ΚΑΙ ΕΣΕΙΣ ΕΝΑ ΘΑΥΜΑΣΙΟ ΨΥΓΕΙΟ ΙΖΟΛΑ

ΠΡΟΪΟΝΤΑ
ΙΖΟΛΑ
ΤΑ ΠΙΟ ΦΡΟΝΤΙΣΜΕΝΑ

Σ/6

ΑΝΑΤΟΛΙΚΟ ΒΕΡΟΛΙΝΟ

ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΩΔΕΣ ΑΥΤΟΤΕΛΕΣ ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ ΤΟΥ ΟΥΪΛΛΙΑΜ Π. ΜΑΚ ΓΚΙΒΕΡΝ

Ἐκεῖνος ἦταν Ἀμερικάνος, δὲν εἶχε κανένα λόγο νὰ μπλέξῃ σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία. Δὲν θἄπρεπε νὰ τὸν ἐνδιαφέρῃ. Ἐκείνη ἦταν Γερμανίδα. Μὰ τὰ καστανά της μάτια ἦταν τόσο γλυκά, τόσο θλιμμένα, ποὺ ὁ Στόουν δὲν μποροῦσε νὰ τὰ ξεχάσῃ. Καὶ τοῦ εἶχε ζητήσει νὰ τὴ βοηθήσῃ...

Ο θυρωρὸς τοῦ Ὀτὲλ Ἀμ. Ζοῦ τοῦ εἶχε συστήσει αὐτὴ τὴν καντίνα, ἔξω ἀπὸ τὸ Κουρφύρστενταμ, στὴν καρδιὰ τοῦ Βρεττανικοῦ τομέα τοῦ Βερολίνου. Καὶ καθὼς ρουφοῦσε τώρα τὸ κρασί του, ὁ Στόουν, ἄκουγε στὴ μικρὴ ἐξέδρα τὸν πιανίστα νὰ παίζῃ μελωδίες τοῦ Γκέρσουϊν.

Οἱ πελάτες ἦταν λιγοστοί. Πλάϊ του δύο Γερμανοὶ χωρικοὶ συζητοῦσαν γιὰ τὶς τιμὲς τοῦ κρέατος. Καὶ παρέκει, κοντὰ στὸν πιανίστα, μιὰ κοπέλλα, μόνη σ' ἕνα τραπεζάκι, ἔπινε τὸ κρασί της γυρίζοντας νευρικὰ τὸ ποτήρι ἀνάμεσα στὰ δάχτυλα τῶν χεριῶν της.

Ὁ Στόουν σκέφτηκε πὼς δὲν εἶχε δῆ οὔτε μιὰ κομψὴ γυναίκα μέσα στοὺς τέσσερις μῆνες, ποὺ ἦταν στὴ Γερμανία Θὰ ἔλεγε κανεὶς πὼς προσπαθοῦσαν ὅλες ἐπίτηδες νὰ φαίνωνται ὅσο τὸ δυνατὸν πιὸ ἄχαρες!

ΑΝΑΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Τούτη, παραδείγματος χάριν, εἶχε ἐνδιαφέρον πρόσωπο, ζωηρὸ καὶ λεπτοκαμωμένο, σοβαρὰ μάτια μὲ μακρυὲς βλεφαρίδες καὶ καστανὰ ἴσια μαλλιά, μὰ δὲν εἶχε κάνει τίποτα γιὰ νὰ τονίση αὐτὰ τὰ σημεῖα.

Τὸ γκαρσόνι ἔφερε τὸ φαγητὸ καὶ τριγύριζε γύρω ἀπ' τὸ τραπέζι του ὅση ὥρα ὁ Στόουν ἔτρωγε. Ἤξερε πὼς ἦταν Ἀμερικάνος κι' ἤθελε νὰ μάθη ἂν τοῦ ἄρεσε τὸ Βερολῖνο. Τὸν βεβαίωσε μὲ καμάρι, πὼς ἦταν ἐντελῶς διαφορετικὸ ἀπ' τὴν ὑπόλοιπη Γερμανία. Οἱ Βερολινέζοι ἦταν στρατιῶτες πρώτης γραμμῆς καὶ τὸ εἶχαν δείξει στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου μὲ ὅλους τοὺς βομβαρδισμούς, καὶ στὶς μάχες ὅταν ἤρθαν οἱ Ρῶσοι. Καὶ τώρα πάλι, κυκλωμένοι ἀπ' τοὺς Ρώσους, δίχως κανεὶς νὰ ξέρη πότε ἢ ποῦ θὰ ἔσκαζε τὸ πρῶτο χτύπημα.

Ὕστερα εἶπε πὼς ἡ καντίνα ἦταν γνωστὴ σ' ὁλόκληρο τὸ Βερολῖνο, κι' ὅτι τὸ Βερολῖνο ἦταν μιὰ πόλη μὲ θαυμάσια ρεστωράν, ὄχι τώρα, φυσικά, μὰ πρὶν ἀπ' τὸν πόλεμο, ποὺ ἦταν κάτι τόσο θλιβερὸ γιὰ ὅλους. Σωστὴ κατάρα.

Στὸ τέλος ὁ Στόουν παράγγειλε κι' ἄλλο κρασὶ γιὰ νὰ τὸν ξεφορτωθῆ. «Κοινὸς κι ἀνόητος», συλλογίστηκε, κυττάζοντας τὴ ράχη του καθὼς ἔφευγε. Ὁ χαρακτηριστικὸς τύπος του μέσου Γερμανοῦ. Δημιούργησαν μόνοι τους ἕνα λαβύρινθο, καὶ τώρα εἶχαν τὴν ἀξίωση νὰ τοὺς θαυμάζουν οἱ ἄλλοι γιατί ζοῦσαν μέσα σ' αὐτόν!

Πλήρωσε τὸ λογαριασμό του, σηκώθηκε, φόρεσε τὸ καπέλλο καὶ τὸ παλτό του κι' ἄναψε τσιγάρο. Ἄνοιγε τὴν πόρτα, ὅταν ἄκουσε ἐλαφρὰ βήματα πίσω του κι' ἔνοιωσε ἕνα χέρι στὸ μπράτσο του. Γύρισε, κι' εἶδε πλάϊ του τὴν κοπέλλα μὲ τὰ καστανὰ μαλλιά, μ' ἕνα διασμένο χαμόγελο στὰ χείλη της. Μὲ ἐλάχιστα ξενικὴ προφορά, τοῦ εἶπε Ἀγγλικά:

—Μοῦ συμβαίνει κάτι δυσάρεστο. Ἔχετε τὴν καλωσύνη νὰ μ' ἀφήσετε νὰ βγῶ μαζί σας;

Ὁ Στόουν στάθηκε ἀμήχανος μπροστὰ στὸν παράξενο τρόπο της. Πρώτη του ἀντίδραση ἦταν μᾶλλον ἡ περιέργεια.

Τὴν κύτταξε. Ἦταν ψηλότερη ἀπ' ὅσο θὰ μποροῦσε νὰ φανταστῆ. Τὰ σοβαρὰ μάτια της ἦταν μόλις λίγους πόντους χαμηλότερα ἀπὸ τὰ δικά του.

—Σᾶς παρακαλῶ. Θὰ μὲ βοηθήσετε;

—Ἡρεμῆστε, εἶπε ὁ Στόουν.

Ἡ κοπέλλα προσπέρασε τὸν Στόουν κι' ἄνοιξε τὴν πόρτα. Τὴν ἀκολούθησε, κάπως σαστισμένος, στὴν ψυχρὴ ἤρεμη νύχτα. Ὁ δρόμος ἀριστερὰ ὁδηγοῦσε στὸ Κουρφύρστενταμ, τὴν πολυάνθρωπη, φωτισμένη ἀρτηρία τοῦ Δυτικοῦ Τομέα. Στὰ δεξιὰ ἔβγαζε σ' ἕνα τετράγωνο μὲ βομβαρδισμένα σκοτεινὰ ἐρείπια.

—Ἐν τάξει, καὶ τώρα τί θὰ γίνη; ρώτησε ὁ Στόουν ὅταν ἔφτασε τὴν κοπέλλα στὸ πεζοδρόμιο.

—Θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε νὰ μείνω λίγο μαζί σας; Δὲν θὰ μ' ἐνοχλήσουν ὅσο δὲν θὰ εἶμαι μόνη μου, τοῦ εἶπε.

—Ποιός; Μήπως κανένας ἀπ' αὐτοὺς ποὺ ἦταν στὸ ρεστωράν;

—Ναί. Δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ σᾶς τὸ ζητήσω, μὰ σᾶς παρακαλῶ νὰ μὲ βοηθήσετε.

Ὁ Στόουν κύτταξε πίσω, τὶς κλειστὲς πόρτες τῆς Καντίνας, προσμένοντας νὰ τὶς δῆ ν' ἀνοίγουν ἀπότομα. Μὰ δὲ συνέβη τίποτα. Χαμογέλασε.

—Δὲν τ' ἀφήνουμε αὐτὸ τὸ μελόδραμα; εἶπε φιλικά. Τί θέλετε; Τσιγάρα, νάϋλον κάλτσες ἢ καφέ;

Ἡ κοπέλλα δὲν τοῦ ἀποκρίθηκε. Ἔρριξε μιὰ ματιὰ πάνω ἀπ' τὸν ὦμο της κι' ὕστερα γύρισε ἴσια μπροστά της κι ὁ κρύος ἄνεμος ἀνακάτεψε τὰ μαλλιὰ γύρω ἀπ' τὸ πρόσωπό της.

—Μποροῦμε νὰ πάρουμε ἕνα ταξὶ ἀπὸ δῶ, εἶπε ὅταν ἔφτασαν στὸ σταυροδρόμι. Ἂν θελήσετε νὰ ἔρθετε μαζί μου, θὰ βγῶ ἀπ' τὸ ἁμάξι μόλις ξεμακρύνουμε ἀπ' αὐτούς.

—Μιλᾶτε σοβαρά, λοιπόν; εἶπε ὁ Στόουν.

Ἔπιασε τὸ μπράτσο της καὶ τὴ γύρισε ἔτσι, ποὺ νὰ μπορῆ νὰ τὴν κυττάξη στὰ μάτια.

—Γιατί δὲν πηγαίνετε στὴν ἀστυνομία ἀφοῦ σᾶς ἐνοχλοῦν;

—Μὰ αὐτοὶ ε ἶ ν α ι : ἡ ἀστυνομία τοῦ Ἀνατολικοῦ Τομέα. Σᾶς παρακαλῶ! Ἔχουμε ἀκόμα μιὰ πιθανότητα, τώρα, ποὺ πληρώνουν τὸ λογαριασμό...

Ἡ κοπέλλα ἦταν τρομαγμένη, ὁ Στόουν ἦταν πιὰ βέβαιος γι' αὐτό. Δίστασε μιὰ στιγμή, μελετώντας τὸ χλωμό, κουρασμένο της πρόσωπο, καὶ ὕστερα, ἐντελῶς ἀδικαιολόγητα, εἶπε:

—Ἐν τάξει, θὰ ἔρθω μαζί σας.

Μπῆκε σ' ἕνα ταξὶ πλάϊ της, κάπως ἀδέξια ἐξ αἰτίας τῆς κνήμης του, κι' εἶπε στὸν ὁδηγὸ νὰ τοὺς πάη στὸ Τέμπελχοφ.

Ἡ κοπέλλα κύτταξε ἀπ' τὸ πίσω κρύσταλλο τρεῖς-τέσσερις φορὲς στὰ πρῶτα πέντε λεπτὰ τῆς διαδρομῆς κι' ὕστερα βολεύτηκε στὸ κάθισμα μὲ τὰ χέρια θεμένα στὰ γόνατά της.

Πέρασαν σιωπηλοί, ἀνάμεσα σὲ γκρεμισμένα σπίτια-τετράγωνα ὁλόκληρα. Ἐδῶ κι' ἐκεῖ οἱ πέτρες ἦταν στοιβαγμένες σὲ κανονικοὺς σωρούς, μὰ ἄλλοῦ ἦταν ἀκόμα σωριασμένες ὅπως-ὅπως μέσα στοὺς λάκκους, ποὺ εἶχαν ἀνοίξει οἱ βόμβες καὶ οἱ ὀβίδες.

Ὁ Στόουν κύτταζε τὴν κοπέλλα. Δὲν εἶχε πῆ οὔτε λέξη ἀπ' τὴ στιγμὴ ποὺ μπῆκαν στὸ ταξί. Περίμενε πὼς ἡ πρότασή της, ἂν ἦταν νὰ τοῦ κάνη μιὰ ὁποιαδήποτε πρόταση, δὲ θ' ἀργοῦσε. Στὸ κάτω-κάτω ὁ χρόνος ἦταν χρῆμα, ἀκόμα καὶ στὸ Βερολῖνο.

—Εἴσαστε ἐδῶ τὰ χρόνια τοῦ πολέμου; τὴ ρώτησε.

—Ναί, ἐδῶ ἤμουν.

—Ὑποθέτω πὼς θὰ ἦταν πολὺ ἄσχημα.

—Ναί. Ἰδιαίτερα γιὰ τὰ παιδιά. Ἦταν τρομαγμένα καὶ δὲ μποροῦσαν νὰ καταλάβουν. Καὶ πολλὰ σκοτώθηκαν.

Πάλι τὰ ἴδια, συλλογίστηκε ὁ Στόουν. Ἡ δυστυχισμένη, μαρτυρικὴ Γερμανία. Ἀθῶο θῦμα μιᾶς τρομερῆς, μὰ τυχαίας μοίρας!

Τοῦδειξε ἕνα κτίριο. Ἦταν πολὺ ὄμορφο κτίριο, κάποτε. Τώρα ὅμως, ἔχει σχεδὸν ἰσοπεδωθῆ καὶ μόνο οἱ γάτες τὸ χρησιμοποιοῦσαν γιὰ τὶς πρωϊνὲς ἐρωτικὲς συναντήσεις τους. Τοῦ εἶπε πὼς αὐτὸ τὸ κτίριο τὸ ἔκαψαν τὸ 1938. Ἦταν μιὰ συναγωγή.

Γύρισε τὸ κεφάλι της πρὸς τὸ μέρος του καὶ μιὰ φωτεινὴ ἀχτίδα ἀπὸ ἕνα φανάρι τοῦ δρόμου ἄγγιξε τὸ πρόσωπό της καὶ τὰ σοβαρά της μάτια. Κι' αὐτὸ τὸ πρόσωπο, κι' αὐτὰ τὰ μάτια εἶχαν μιὰ ἔκφραση ἢ κάποιο αἴσθημα, ποὺ ὁ Στόουν δὲ μποροῦσε νὰ τὸ προσδιορίση. Ἦταν ἕνα εἶδος ἀγνότητας, ὄχι ψυχρῆς

κι' ἀπόμακρης, μά θερμῆς, ἔντονης κι' ὠργισμένης.

—Δὲν συμπαθεῖτε τὴ Γερμανία, ἔ; τὸν ρώτησε.

—Ἡ Γερμανία εἶναι ὡραία. Ὡραία σκηνογραφία, ὡραῖος οὐρανός. Εἶμαι σύμφωνος γιὰ τὴν ἀνοικοδόμηση, τὴν ἀποκατάσταση, τὴ δημοκρατικοποίηση τῆς Γερμανίας κι' ὅλα τὰ σχετικά...

—Δὲν σᾶς ἀρέσουν, τότε, οἱ Γερμανοί σὰν ἄτομα;

—Ἂς ποῦμε πὼς δὲν τοὺς καταλαβαίνω. Σᾶς παρακαλῶ, νὰ μὴν ἀσχοληστε μ' αὐτό. Εἶναι πολλά, ποὺ δὲν τὰ καταλαβαίνω.

—Καὶ τὸ πόδι σας; Πῶς τὸ χάσατε;

—Δὲν τὸ ἔχασα ἐγώ, εἶπε ἀπότομα ὁ Στόουν. Ἄλλοι φρόντισαν γι' αὐτό, καὶ μάλιστα ἀνεπανόρθωτα!

—Στὸν πόλεμο; ἔκανε δειλὰ τὸ κορίτσι.

—Ναί στὸν πόλεμο.

—Ὁ ἄνθρωπος ποὺ μ' αἰχμαλώτισε, θέλω ἤθελε νὰ μὲ πάρη μαζί του γιατί οἱ Ἀμερικανοὶ ξαναγύριζαν γρήγορα καὶ δὲ μποροῦσε νὰ σέρνη περιττὰ βάρη. Δὲ μποροῦσε ὅμως καὶ νὰ μ' ἀφήση νὰ φύγω. Δὲν ἔπρεπε. Ἔλυσε, λοιπόν, τὸ πρόβλημα μὲ μιὰ πιστολιὰ στὸ γόνατο καὶ μὲ ἐγκατέλειφε. Πέρασα μιὰ νύχτα στὸ χιόνι, κι' ὅταν οἱ Ἀμερικανοὶ γιατροὶ μὲ βρῆκαν, μοῦ ἔκοψαν τὸ πόδι ἀπὸ τὴν κνήμη.

Ἡ κοπέλλα σώπαινε.

Τὴν κύτταξε, μὰ δὲν ἔμαθε τίποτα ἀπ' τὸ λεπτὸ χλωμὸ προφίλ. Ὅταν μίλησε ὕστερα ἀπὸ μερικὰ λεπτά, τὸν ξάφνιασε:

—Ἄξιζε ὅμως τὸν κόπο, τοῦ εἶπε. Ψέμματα;

—Πῶς; Ὢ, ἀσφαλῶς! Εἶχα μιὰ οἰκονομία!

—Λοιπόν, θὲν ἄξιζε τὸν κόπο; εἶπε πάλι ἡ κοπέλλα μὲ πιὸ δυνατὴ φωνή. Πολεμούσατε ἐνάντια σὲ κάτι βλαβερὸ καὶ κακό, καὶ δὲ μπορεῖ νὰ πολεμήση κανεὶς ἐνάντια σὲ κάτι τέτοιο χωρὶς νὰ πληρώση.

Ὁ Στόουν ἦταν δυσαρεστημένος.

—Ἂς, ἀλλάξουμε κουβέντα, εἶπε.

Ἡ κοπέλλα ἔρριξε μιὰ ματιὰ ἀπὸ τὸ πίσω κρύσταλλο, μὰ ὁ δρόμος πίσω τους ἦταν σκοτεινὸς κι' ἄδειος.

—Γιατί δὲν μοῦ λέτε ὁλόκληρη τὴν ἱστορία σας; πρότεινε ὁ Στόουν. Θαρρῶ, πὼς ἀξίζω νὰ ἐνημερωθῶ.

Τοῦ χαμογέλασε χωρὶς χαρά.

—Δὲ φαντάστηκα πὼς μποροῦσε νὰ σᾶς ἐνδιαφέρη. Αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἴδατε στὴν Καντίνα ἀνήκουν στὴ Λαϊκὴ Ἀστυνομία τοῦ Ἀνατολικοῦ Τομέα. Ἐγὼ διδάσκω ἀρχιτεκτονικὸ σχέδιο στὸ Τεχνικὸ Πανεπιστήμιο, ποὺ βρίσκεται στὸ Δυτικὸ Τομέα. Δυστυχῶς ὅμως ζῶ στὸν Ἀνατολικό. Ἔχω ταυτότητα τοῦ Ἀνατολικοῦ Τομέα, κι' ἔτσι βρίσκομαι κάτω ἀπὸ τὴν ἐξουσία τους, ἢ ὅπως θέλουν νὰ τὸ τοποθετοῦν «ὑπὸ τὴν προστασία» τους. Μερικὰ ἀπ' ὅσα εἶπα στὸ μάθημά μου, θεωρήθηκαν ἀντίθετα πρὸς τὴν ἀνατολικὴ πολιτικὴ καὶ διατάχθηκε ἡ σύλληψή μου. Αὐτὰ συνέβησαν πρὶν ἀπὸ τρεῖς μέρες. Ἀπὸ τότε ἔμεινα στὸ Δυτικὸ Βερολῖνο, μὰ τώρα μὲ καταζητοῦν.

—Μποροῦν νὰ σᾶς ἀναγκάσουν νὰ γυρίσετε;

—Ναί, μποροῦν.

—Καὶ τότε, τί θὰ συμβῆ;

—Δὲν ξέρω. Κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ ξέρη.

Εἶχαν φτάσει ἀντίκρυ στὸ μεγάλο κτίριο τοῦ Τέμπελχοφ—ἕνα τεράστιο πέταλο. Ὁ Στόουν ἔγειρε μπροστὰ κι' εἶπε στὸν ὁδηγὸ νὰ τοὺς πάη πάλι στὸ Ὁτὲλ Ἀμ Ζοῦ. Τῆς πρόσφερε ἕνα τσιγάρο, μὰ ἡ κοπέλλα δὲν τὸ δέχτηκε. Ἐκεῖνος ἄναψε τὸ δικό του καὶ συλλογίστηκε ὅσα τοῦ εἶχε πῆ, πασχίζοντας νὰ μαντέψη ἂν τοῦ ἔλεγε ἀλήθεια.

—Ἴσως νὰ τὰ παίρνετε πιὸ σοβαρὰ ἀπ' ὅσο εἶναι στὴν πραγματικότητα, τῆς εἶπε τέλος. Στὸ κάτω-κάτω, εἶναι ἀπίθανο νὰ φερθοῦν σκληρὰ μὲ μιὰ καθηγήτρια τῆς ἀρχιτεκτονικῆς. Τὸ θέμα δὲν νομίζω νὰ εἶναι ἐπικίνδυνο. Ἂν διδάσκατε πολιτικὲς ἐπιστῆμες, ἴσως νὰ ἦταν διαφορετικά...

Εἶχε προσπαθήσει νὰ τὴ διασκεδάση, μὰ δὲν τὰ κατάφερε.

—Ἐκεῖνο ποὺ ἔχει τώρα σημασία, εἶναι πὼς δὲν σᾶς ἀκολούθησαν, ἔτσι; τῆς εἶπε φιλικά.

—Ναί. Δὲ μπορῶ νὰ τὸ καταλάβω...

—Λοιπόν, ἂν σᾶς κυνηγοῦσαν πραγματικά, κι' ἂν εἶναι, ὅπως νομίζετε, ἀποφασισμένοι νὰ σᾶς συλλάβουν, μοῦ φαίνεται παράλογο νὰ σᾶς ἄφησαν νὰ φύγετε τόσο εὔκολα. Ἴσως νὰ ἀναστατωθῆκατε ἀπὸ μιὰ συμπτωματικὴ συνάντηση μαζί τους.

Τὴν κύτταξε ἄλλη μιὰ φορά, πρόσεξε τὸ ἤρεμο πρόσωπό της καὶ τὰ ἄξια χέρια της, καὶ κατάλαβε πὼς δὲν ἔμοιαζε μὲ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἀναστατώνονται χωρὶς σοβαροὺς λόγους.

—Λυπᾶμαι ποὺ σᾶς ἐνόχλησα μὲ τὶς ἔγνοιες μου, τοῦ εἶπε. Μὲ βοηθήσατε καὶ σᾶς εἶμαι εὐγνώμων. Τώρα μπορεῖτε νὰ μὲ ἀφήσετε κάπου-ὁπουδήποτε.

Ὁ ὁδηγὸς ἔστριψε τὴν Κουρφύρστενταμ καὶ στάθηκε μπροστὰ στὸ ξενοδοχεῖο τοῦ Στόουν. Ὁ ἄντρας πῆρε μιὰ ξαφνικὴ ἀπόφαση.

—Θὰ θέλατε νὰ πάρετε τὸ μπρέκφαστ αὔριο τὸ πρωῒ μαζί μου; τὴ ρώτησε. Τότε ὅλα θὰ σᾶς φανοῦν πολὺ εὐκολώτερα. Τί λέτε; Τὸ φαγητὸ στὸ ξενοδοχεῖο εἶναι ἀρκετὰ καλό. Θὰ μπορούσατε νὰ εἴσαστε ἐδῶ κατὰ τὶς ἐννέα;

—Σύμφωνοι, εἶπε ἡ κοπέλλα. Θὰ εἶμαι ἐδῶ. Ἂν μπορέσω...

—Λέγομαι Στόουν. Ἄνταμ Στόουν. Θὰ σᾶς περιμένω στὸ χώλλ.

Ὁ Στόουν κατέβηκε ἀπὸ τὸ ταξὶ κάπως διαστικὰ καὶ ἀπρόσεχτα, γιατί ἤθελε ν' ἀποφύγη τὴ βοήθεια τοῦ ὁδηγοῦ. Εὐχαριστήθηκε ποὺ τὰ κατάφερε. Πρόσθεσε δέκα μάρκα γιὰ πουρμπουὰρ καὶ εἶπε:

—Σᾶς παρακαλῶ νὰ πᾶτε τὴν κυρία ὅπου θέλει.

Ἔγειρε μέσα στὸ αὐτοκίνητο κι' ἔσφιξε τὸ χέρι τῆς κοπέλλας.

—Καλὴ ἀντάμωση, αὔριο τὸ πρωῒ, τῆς εἶπε.

Ἔκλεισε τὴν πόρτα καὶ τὸ πρόσωπό της φαινόταν τώρα σὰ μιὰ χλωμὴ εἰκόνα πίσω ἀπ' τὸ τζάμι. Τοῦ κούνησε τὸ χέρι της καθὼς παραμέριζε καὶ ὕστερα ὁ ὁδηγὸς ἔβαλε μπροστὰ τὴ μηχανή.

Ὁ Στόουν περίμενε ὥσπου τὸ αὐτοκίνητο ἔφτασε στὴν πρώτη διασταύρωση, ἄναψε ἕνα τσιγάρο κι' ἔστριψε νὰ φύγη, ὅταν εἶδε μία μαύρη Μερσεντὲς νὰ βγαίνη ἀπ' τὴ σκιὰ καὶ νὰ παίρνη τὸν ἴδιο δρόμο ποὺ εἶχε πάρει τὸ ταξί. Προχώρησε πίσω της, ἀπὸ ἔνστικτο, πετώντας τὸ τσιγάρο του, μὰ δὲν εἶχε κάνει οὔτε δέκα βήματα, ὅταν διαπίστωσε πὼς τὸ φέρσιμό του ἦταν ἀνόητο.

ΤΑ ΠΙΟ ΦΡΟΝΤΙΣΜΕΝΑ

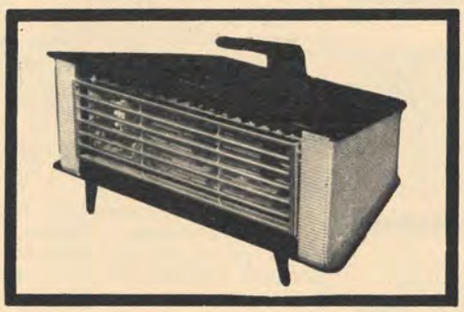
ΑΕΡΟΘΕΡΜΑ

Γιὰ μιὰ φυσική, εὐχάριστη ἀτμόσφαιρα. Τοποθετοῦνται ὁπουδήποτε, στὸ σπίτι ἢ στὸ γραφεῖο.

Σὲ 2 μελετημένους τύπους.

Τ 669: Συνολικὴ ἰσχὺς 3.000 βάτ. Τρεῖς διαβαθμίσεις θερμοκρασίας καὶ ἀνεμιστήρας γιὰ νὰ κυκλοφορῆ τὸν θερμαινόμενο ἀέρα. Ἀθόρυβη λειτουργία. Ἐπίσης δυὸ λαμπτῆρες μὲ κοκκινωπὸ φῶς, ποὺ δημιουργοῦν ἀτμόσφαιρα θαλπωρῆς.

Τ 664: Συνολικὴ ἰσχὺς 1.500 βάτ. Ἔχει θερμοστάτη μὲ πέντε διαβαθμίσεις θερμοκρασίας γιὰ οἰκονομία ρεύματος. Λειτουργεῖ μὲ ἀθόρυβο ἀνεμιστήρα, ποὺ σᾶς ἐξασφαλίζει ζέστη τὸ χειμώνα καὶ δροσιὰ τὸ καλοκαίρι.

ΠΡΟΪΟΝΤΑ

Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ

ΙΖΟΛΑ

ΤΑ ΠΙΟ ΦΡΟΝΤΙΣΜΕΝΑ

Δ.Τ. 227

Δῶστε χαρωπὴ ὄψη στὴν κουζίνα σας μὲ μαγειρικὰ σκεύη ΙΖΟΛΑ

● Κατασκευάζονται ἀπὸ εἰδικὸ κράμα ἀλουμινίου ● Ἔχουν ἰσόπαχα τοιχώματα ἐνισχυμένα ● Δὲν στραβώνουν καὶ δὲν παρουσιάζουν πόρους ● Ἔχουν διδωτὰ χερούλια ἀπὸ βακελίτη ● Καὶ ἐπὶ πλέον χρωματιστὰ καλόγουστα καπάκια.

ΑΝΑΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟ

Ἦταν ἀπίθανο νὰ προφτάσῃ τώρα τὸ ταξί, μὰ ἀκόμα κι' ἂν τὸ μποροῦσε, δὲν εἶχε κανένα λόγο. Ἴσως ὁ ὁδηγὸς τῆς Μερσεντὲς νὰ ἦταν κάποιος ἀγαθὸς Γερμανός, ποὺ γύριζε στὸ σπίτι του. Ὁ Στόουν κούνησε τὸ κεφάλι του, γύρισε, καὶ πέρασε στὴν εἴσοδο τοῦ ξενοδοχείου.

Καθὼς ὅμως ἔμπαινε στὴν κάμαρά του, σκυθρώπιασε κι' ἔνοιωσε κάποια ἀόριστη δυσαρέσκεια. Εἴτε οἱ ἔγνοιες τῆς κοπέλλας ἦταν ἀληθινές, εἴτε φανταστικές, ὁ φόβος της ἦταν εἰλικρινής. Κι' ἐκεῖνος, δὲν τῆς εἶχε προσφέρει καμμιὰ σχεδὸν βοήθεια. Αὐτὴ ἡ σκέψη τὸν βασάνισε ἀρκετὰ καὶ μόνο κατὰ τὶς δυὸ μετὰ τὰ μεσάνυχτα ἀποκοιμήθηκε.

ΣΤΗ ΦΟΙΤΗΤΙΚΗ ΛΕΣΧΗ

ὁ ἄλλο πρωῒ σηκώθηκε νωρίς, ἔκανε γρήγορα τὴ γυμναστική του κι' ὕστερα κυττάχτηκε στὸν καθρέφτη. Ἦταν ἕνας γεροδεμένος, δυνατὸς ἄντρας, μὲ μαῦρα μαλλιὰ καὶ πεισματάρικα, θελητικὰ χαρακτηριστικά.

—Νὰ πάρῃ ἡ ὀργή! συλλογίστηκε. Τὰ προβλήματα τῆς κοπέλλας δὲν ἦταν δική του ὑπόθεση, δὲν εἶχε κανένα λόγο νὰ νοιώθῃ ὑπεύθυνος γιὰ τὶς ὁποιεσδήποτε δυσκολίες της.

Κατέβηκε στὸ χώλλ. Ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸ ρολόϊ του καὶ εἶδε πὼς ἦταν μόνο ἐννέα καὶ μερικὰ λεπτά. Λοιπόν, ἦταν ἀκόμα νωρίς. Ἐννέα καὶ δέκα, ἐννέα καὶ εἴκοσι... Ἡ κοπέλλα δὲν εἶχε φτάσει οὔτε στὶς ἐννιάμισι.

Παρὰ τὴ συνήθειά του, ὁ Στόουν κάπνισε ἕνα τσιγάρο πρὶν ἀπ' τὸν καφέ του. Στὶς δέκα παρὰ εἴκοσι, εἶπε στὸν ὑπάλληλο τοῦ γραφείου πὼς θὰ ἦταν στὸ ρεστωρὰν ἂν τὸν ζητοῦσε κανείς, καὶ κατέβηκε γιὰ τὸ πρωϊνό του. Ἔφαγε τὸ μπρέκφαστ του ἀργά, μὲ τὰ μάτια στὴν πόρτα. Κάθε φορὰ ποὺ ἄνοιγε, περίμενε πὼς θὰ τὴν ἔβλεπε νὰ μπαίνῃ, μὰ στὶς δεκάμισι, ὅταν ἄδειασε καὶ τὸ δεύτερο φλυτζάνι τοῦ καφέ, ἐκείνη δὲν εἶχε φανῆ ἀκόμα.

Ἀναρωτήθηκε σκυθρωπὸς τί νὰ τὴν εἶχε ἐμποδίσει, κι' ὕστερα προσπάθησε νὰ θυμηθῇ τὴ φυσιογνωμία της. Μάτια σοβαρὰ καὶ κοντὰ καστανὰ μαλλιά, ἦταν τὰ μοναδικὰ χαρακτηριστικὰ της ποὺ θυμόταν. Πλήρωσε τὸ λογαριασμό του, παράξενα ἐκνευρισμένος, κι' ἀνέβηκε στὸ δωμάτιό του νὰ δουλέψῃ.

Ὁ Στόουν βρισκόταν στὴ Γερμανία γιὰ νὰ κάνῃ μιὰ ἀνάλυση γύρω ἀπὸ τὶς γερμανικὲς ἀσφαλιστικὲς φίρμες, γιὰ λογαριασμὸ τῆς ἀμερικάνικης ἑταιρίας του. Τὸ Βερολίνο ἦταν ὁ τελευταῖος σταθμός του κι' εἶχε σχεδὸν τελειώσει κι' ἐκεῖ. Ἀπόψε ἦταν νὰ στείλῃ τὴν τελευταία ἀναφορά του στὴ Νέα Ὑόρκη κι' ὕστερα μποροῦσε νὰ γυρίσῃ στὸν τόπο του. Δὲν εἶχε λοιπὸν καιρὸ νὰ νοιάζεται γιὰ μιὰ κοπέλλα, ποὺ εἶχε γνωρίσει ἀπὸ ἁπλὴ σύμπτωση.

Ἦταν ὅμως ἁπλῶς σύμπτωση;

Καθὼς ἀναλογιζόταν τὰ χτεσινοβραδυνὰ περιστατικὰ τῆς συναντήσεώς τους, τοῦ φάνηκαν κάπως μελοδραματικά. Ἴσως νὰ εἶχαν σκεφτῆ νὰ τὸν χρησιμοποιήσουν μὲ τὸν ἕνα ἢ τὸν ἄλλον τρόπο, μὰ γιὰ κάποιον ἄγνωστο λόγο, νὰ ἄλλαξαν γνώμη τὴν τελευταία στιγμή. Ἴσως ἡ κοπέλλα νὰ εἶχε βρῆ κάποιον ἄλλο, πιὸ κατάλληλο, ὅταν τὸν ἄφησε.

Ὁ Στόουν ἄναψε ἕνα τσιγάρο καὶ ἄρχισε νὰ δηματίζῃ νευρικὰ στὸ δωμάτιο. Κι' ὅμως, ἡ κοπέλλα δὲν ἔμοιαζε γιὰ τέτοιος τύπος. Ἔξαφνα, κάτι σκέφτηκε, καὶ μὲ φανερὴ ἀνακούφιση φόρεσε τὸ σακάκι καὶ τὸ καπέλλο του καὶ βγῆκε.

Συλλογίστηκε πὼς ἴσως ἡ καντίνα νὰ ἦταν τὸ κέντρο ποὺ ἐκείνη σύχναζε καὶ νὰ τὴν ἔβρισκε τώρα ἐκεῖ. Ἔτσι, θὰ μάθαινε γιατί δὲν εἶχε ἔρθει στὸ ραντεβοῦ τους γιὰ τὸ μπρέκφαστ, κι' ἂν δὲν ἦταν παρὰ μιὰ τυχοδιώκτρια μὲ κάποια καλὴ ἱστορία γιὰ ἐπίστους Ἀμερικανούς, ὁ Στόουν θὰ μποροῦσε νὰ λυτρωθῇ ἀπ' τὸ φορτίο τῆς ἐνοχῆς ποὺ τὸν βάραινε καὶ νὰ στρωθῇ στὴ δουλειά.

Πῆγε στὴν καντίνα ὅσο πιὸ γρήγορα μποροῦσε καὶ βρῆκε τὸ γνώριμό του γκαρσόνι. Δὲν εἶχε δῆ τὴν κοπέλλα, ἀλλὰ τοῦ εἶπε κάτι σημαντικό: Πὼς μόλις ὁ Στόουν εἶχε φύγῃ τὴν προηγούμενη νύχτα ἀπὸ τὴν Καντίνα, τὸν πλησίασαν δυὸ ἀπὸ τοὺς πελάτες καὶ τὸν ρώτησαν «ποιὸς ἦταν ὁ κύριος, ἂν εἶναι Ἀμερικανὸς καὶ ποῦ μένει».

Ὁ Στόουν γύρισε στὸ ξενοδοχεῖο του μὲ ἕνα εἶδος ὠργισμένης ἀπελπισίας καὶ κύτταξε μὲ δυσφορία τὴ δουλειά του, πάνω στὸ γραφεῖο του. Ἡ κοπέλλα τοῦ εἶχε πῆ, πὼς δίδασκε στὸ Τεχνικὸ Πανεπιστήμιο. Ἀπὸ 'κεῖ λοιπὸν ἔπρεπε ν' ἀρχίσῃ! Σήκωσε τὸ ἀκουστικὸ καὶ ζήτησε ἀπὸ τὸν τηλεφωνητὴ νὰ τὸν συνδέσῃ μὲ τὸ Πανεπιστήμιο.

Ἡ γυναίκα ποὺ τοῦ ἀπήντησε φάνηκε ἀμήχανη ὅταν τὴ ρώτησε γιὰ τὴν Ἀρχιτεκτονικὴ Σχολή. Τὸν ρώτησε τὸ ὄνομα τοῦ προσώπου ποὺ ζητοῦσε. Ὁ Στόουν, θυμωμένος σχεδόν, τῆς εἶπε πὼς δὲν τὸ ἤξερε. Περιέγραφε ὅμως τὴν κοπέλλα ὅσο καλύτερα μποροῦσε. Γιὰ μερικὰ λεπτὰ τῆς ὥρας, στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ σύρματος ἔγινε σιωπή. Ἄναψε ἕνα τσιγάρο μὲ τὸ ἐλεύθερο χέρι του, καὶ χτύπησε νευρικὰ μὲ τὸ πόδι του τὰ βάση τοῦ κρεββατιοῦ.

Ὕστερα, μιὰ ἀντρικὴ φωνὴ εἶπε:

—Ναί; Ἀλλό;

Ὁ Στόουν ἐξήγησε πάλι τί ζητοῦσε καὶ πάλι ἁπλώθηκε σιωπὴ στὴν ἄλλη ἄκρη τοῦ σύρματος. Τέλος, ἡ ἀντρικὴ φωνὴ ἀπάντησε:

—Λυπᾶμαι. Ἡ μὶς Χάϊγκελ δὲν εἶναι ἐδῶ.

Μὶς Χάϊγκελ! Ἐπιτέλους, εἶχε μάθει τοὐλάχιστον τὸ ὄνομά της.

—Ποῦ μπορῶ νὰ τὴ συναντήσω; ρώτησε.

—Λυπᾶμαι, δὲν ξέρω.

—Εἶμαι Ἀμερικανός, εἶπε ὁ Στόουν. Μίλησα χτὲς τὸ βράδυ μὲ τὴ μὶς Χάϊγκελ καὶ φαινόταν ἀνήσυχη. Θέλω μόνο νὰ μάθω ἂν εἶναι καλά.

Καινούργια σιωπή.

Ὁ Στόουν ἔνοιωσε τὸ θυμό του νὰ φουντώνῃ.

—Θέλω μόνο νὰ μάθω πῶς εἶναι, φώναξε σχεδόν. Δὲ μπορεῖτε οὔτε αὐτὸ νὰ μοῦ πῆτε;

—Ἂν ἔρθετε στὸ Πανεπιστήμιο, θὰ μπορέσω νὰ σᾶς μιλήσω...

—Περίφημα. Ποῦ θὰ σᾶς συναντήσω;

—Στὴ Φοιτητικὴ Λέσχη.

—Ἐν τάξει. Ἔρχομαι ἀμέσως. Πῶς λέγεσθε;

Καμμιὰ ἀπάντηση. Ἡ γραμμὴ εἶχε κλείσει...

Ὁ Στόουν πῆγε μ' ἕνα ταξὶ στὸ Πανεπιστήμιο, ποὺ δὲν ἦταν μακρυὰ ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο του. Ἦταν ἕνα μεγάλο τρίπατο κτίριο, σὲ σχῆμα πετάλου, μὲ μιὰ ψυχρὴ ὑγρὴ αὐλή. Ὁ Στόουν σταμάτησε ἕνα ψηλὸ λιγνὸ φοιτητή, καὶ τὸν ρώτησε ποῦ ἦταν ἡ Λέσχη. Ὁ φοιτητὴς ἐπέμεινε νὰ τοῦ δείξῃ ὁ ἴδιος τὸν δρόμο. Τὸν ὡδήγησε πρὸς τὴ δεξιὰ πτέρυγα τῆς αὐλῆς, πέρασε τρεῖς πόρτες καὶ στὴν τετάρτη εἶπε:

—Ἀνεβῆτε αὐτὴ τὴ σκάλα, ὡς τὸ τρίτο πάτωμα. Τὸ γραφεῖο ποὺ ζητᾶτε, εἶναι ἡ πρώτη πόρτα δεξιά.

Ὁ Στόουν τὸν εὐχαρίστησε, ἀνέβηκε στὸ τρίτο πάτωμα καὶ μπῆκε στὸ πρῶτο δωμάτιο στὰ δεξιά του. Εἶδε μιὰ κοπέλλα μὲ μαῦρα μαλλιά, ποὺ ἔγραφε σ' ἕνα γραφεῖο, κι' ἕναν ἄντρα ποὺ διάβαζε μιὰ ἐφημερίδα στὴ γωνιά.

—Λέγομαι Στόουν, εἶπε στὴν κοπέλλα. Ἔχω ἐδῶ ραντεβοῦ μὲ κάποιον κύριο τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς Σχολῆς.

—Μὲ ποιόν; ρώτησε ἡ κοπέλλα.

—Δὲν ξέρω. Ἔκλεισε τὸ τηλέφωνο πρὶν προφτάσω νὰ ρωτήσω τ' ὄνομά του.

—Καταλαβαίνω. Καὶ γιὰ ποιὸ ζήτημα θέλετε νὰ τοῦ μιλήσετε;

—Γιὰ κάποια Μὶς Χάϊγκελ. Θὰ μπορέσετε νὰ τηλεφωνήσετε στὸ Ἀρχιτεκτονικὸ Τμῆμα ἢ ὅπως ἀλλοιῶς τὸ λέτε, καὶ νὰ πῆτε στὸ πρόσωπο ποὺ μοῦ μίλησε πὼς εἶμαι ἐδῶ;

Ὁ Στόουν ἦταν καὶ πάλι θυμωμένος. Θυμωμένος μὲ τὸν ἑαυτό του, θυμωμένος μ' αὐτὴ τὴν καθυστέρηση.

Ὁ ἄνθρωπος στὴ γωνιὰ σηκώθηκε, ἔβαλε τὴν ἐφημερίδα στὴ τσέπη του καὶ πλησίασε τὸν Στόουν.

—Εἶμαι τὸ πρόσωπο ποὺ σᾶς μίλησε. Μὴν ἀδικῆτε τὴν κοπέλλα. Ἐγὼ τῆς εἶπα νὰ σᾶς κάνῃ ὡρισμένες ἐρωτήσεις.

—Γιατί ὅλ' αὐτά; ρώτησε ὁ Στόουν.

—Ἤθελα νὰ εἶμαι βέβαιος πὼς εἶστε Ἀμερικανός. Λέγομαι Πάκνερ. Ἔχετε τὴν καλωσύνη νὰ ἔρθετε μαζί μου;

—Ἐλπίζω νὰ βεβαιωθῆκατε πὼς εἶμαι Ἀμερικανός, εἶπε ὁ Στόουν, καθὼς ἀκολουθοῦσε τὸν Πάκνερ σὲ μιὰ μεγάλη αἴθουσα διαλέξεων, στὴν ἄλλη πλευρὰ τοῦ χώλλ.

—Ναί, μιλᾶτε καὶ φέρεστε σὰν Ἀμερικανός. Τί θέλετε ἀπὸ μένα Μίστερ Στόουν; εἶπε λακωνικὰ ὁ Πάκνερ καὶ κάθησε σὲ μιὰ καρέκλα, πλάϊ στὸ μεγάλο τραπέζι, στὸ κέντρο τῆς αἴθουσας. Ἄναψε ἕνα γερμανικὸ τσιγάρο καὶ τράβηξε μιὰ δυνατὴ ρουφηξιά. Ἦταν γύρω στὰ τριάντα, μὲ ροδοκόκκινα μάγουλα καὶ σγουρὰ ξανθὰ μαλλιά, ποὺ κατέβαιναν χαμηλὰ στὸ σβέρκο του, ὡς τὸ γιακὰ τοῦ σφιχτοκουμπωμένου μπλὲ σακκακιοῦ του. Κάτι σ' αὐτὸν ἔδινε μιὰ ἀόριστη ἐντύπωση δύναμης.

—Σᾶς τὸ εἶπα στὸ τηλέφωνο, ἀπάντησε ὁ Στόουν. Θέλω νὰ μάθω ἂν ἡ Μὶς Χάϊγκελ εἶναι ἐν τάξει.

—Δὲν τὸ ξέρω...

—Ἦταν ἀνήσυχη χτὲς τὴ νύχτα, ἐξακολούθησε ὁ Στόουν σὰ νὰ μὴν εἶχε προσέξει τὸν ἀπότομο τρόπο τοῦ Πάκνερ. Μοῦ εἶπε πὼς τὴν παρακολουθοῦσαν δυὸ ἄντρες τῆς Λαϊκῆς Ἀστυνομίας τοῦ Ἀνατολικοῦ Βερολίνου. Κάναμε μαζὶ ἕνα γύρο μὲ ταξί, μὰ δὲ μᾶς ἀκολούθησε κανείς. Ἔτσι, ἐγὼ κατέβηκα στὸ ξενοδοχεῖο μου κι' ἐκείνη ἔφυγε μόνη.

Δίστασε. Δὲν ἤθελε νὰ πῆ τὰ ὑπόλοιπα.

—Ἀκούσατε τίποτα γι' αὐτήν; ρώτησε τὸν Πάκνερ.

—Ὄχι.

—Λοιπόν—τί φαντάζεστε;

—Φοβᾶμαι πὼς τὴ συνέλαβαν, ἀ-

πάντησε άπλᾶ ὁ Γερμανός.

—Τὸ λέτε τόσο ἤρεμα, σὰ νὰ μὴ συμβαίνη τίποτα! Δὲ νομίζετε πὼς πρόκειται γιὰ κάτι σοβαρό;

—Εἶναι πολὺ σοβαρὸ γι' αὐτήν, Μίστερ Στόουν. Τί σκοπεύετε νὰ κάνετε;

—Δὲν ξέρω, εἶπε ἀργὰ ὁ Στόουν. Τί θὰ μποροῦσα νὰ κάνω;

—Δὲν ἔχω ἰδέα, εἶπε ὁ Πάκνερ. Εἶναι μιὰ ὑπόθεση ποὺ δὲ μπορεῖτε νὰ τὴ λύσετε μὲ μιὰ κούτα τσιγάρα ἢ μερικὲς λίβρες καφέ, Μίστερ Στόουν!

Τὸ ὕφος τοῦ Πάκνερ ἦταν σχεδὸν ἐχθρικό. Ὁ Στόουν κράτησε τὸ στόμα του κλειστὸ γιὰ λίγα δευτερόλεπτα, προσμένοντας νὰ καταλαγιάση ὁ θυμός του. Ὕστερα εἶπε:

—Ἂν θέλετε νὰ κάνετε πνεῦμα, ἐξακολουθῆστε. Ἴσως, ὅταν τελειώσετε, μοῦ πῆτε καὶ γιὰ τὴ Μὶς Χάϊγκελ.

—Φυσικά, θὰ σᾶς πῶ γι' αὐτήν, εἶπε ὁ Πάκνερ σταθερά. Μήπως θέλετε νὰ μάθετε καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους ποὺ ἔχουν ἐξαφανιστῆ ἀπὸ δῶ τὰ τελευταῖα τρία ἢ τέσσερα χρόνια; Μήπως θέλετε νὰ μάθετε τί συνέβη καὶ σ' ἐκείνους;

Ὁ Στόουν δίστασε, σαστισμένος ἀπ' τὸν ψυχρὸ θυμὸ τοῦ ἄλλου.

—Θὰ ἤθελα νὰ μάθω, πρὶν ἀπὸ κάθε τί ἄλλο, τί ἔχετε μαζί μου, εἶπε. Ἂς ξεκινήσουμε ἀπὸ κεῖ.

Ὁ Πάκνερ ἔτριψε τὸ μέτωπό του μὲ τὶς ἄκρες τῶν δαχτύλων του καὶ πῆρε τὰ μάτια του ἀπὸ τὸν Στόουν.

—Συγχωρέστε με, εἶπε ντροπιασμένος. Φέρθηκα μαζί σας σὰν ἀνόητος. Ἡ Γκιζὲλ εἶναι πολὺ φίλη μου. Γι' αὐτὸ μὲ ἀναστάτωσε τὸ τηλεφώνημά σας καὶ ὕστερα, ὅταν σᾶς εἶδα ἔτσι καλοντυμένο καὶ σᾶς φαντάστηκα νὰ τριγυρίζετε μὲ τὴν κοπέλλα... Εἶναι δύσκολο νὰ σᾶς τὸ ἐξηγήσω, μὰ ἔνοιωσα πὼς δὲν εἴχατε κανένα δικαίωμα νὰ νοιαζόσαστε τί τῆς συνέβη.

—Δὲν ἀγαπᾶτε τοὺς Ἀμερικανούς, εἶπε ὁ Στόουν κι' αὐτὰ τὰ λόγια ξανάφεραν μπροστά του τὴν εἰκόνα τῆς κοπέλλας, ποὺ τώρα ἤξερε πὼς τὴν ἔλεγαν Γκιζὲλ Χάϊγκελ. Ξαναεῖδε τὰ κουρασμένα καστανά της μάτια.

—Ὄχι, δὲν εἶναι αὐτό, εἶπε θλιμένα ὁ Πάκνερ. Εἴσαστε ἐλεύθερος λαός, κι' ὁ κόσμος σᾶς φθονεῖ καὶ σᾶς θαυμάζει. Κάποτε ὅμως ἐνεργεῖτε, σὰ νὰ εἴσαστε ὁ μοναδικὸς λαὸς ποὺ ἔχετε δικαίωμα στὴν ἐλευθερία. Συμφωνῶ, πὼς τὰ πιστοποιητικὰ τῆς Γερμανίας δὲν εἶναι καλά. Δουλέψαμε ὅμως κι' ἐμεῖς ἐδῶ γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ ξέρουμε τὶς ἀπειλὲς ποὺ ὑπάρχουν γύρω μας. Ὕστερα, ἐσεῖς βλέπετε τυχαῖα μία περίπτωση ἀπειλῆς, καὶ ἐνεργεῖτε σὰ νὰ μὴν ἐνδιαφέρεται κανεὶς ἀπὸ μᾶς. Ὄχι, ἄλλο θέλω νὰ πῶ. Οὔτε κι' ἐγὼ δὲν ξέρω τί... εἶπε ὁ Πάκνερ φανερὰ στεναχωρημένος καὶ πέταξε τὸ τσιγάρο του στὸ πάτωμα. Σὰν αὐτόματο, ἔβγαλε ἀπὸ μιὰ τσέπη τὸ πακέτο του κι' ἔβαλε ἕνα ἄλλο τσιγάρο στὸ στόμα του.

—Λυπᾶμαι, ποὺ δὲν βοήθησα χτὲς βράδυ τὴν μὶς Χάϊγκελ, εἶπε ὁ Στόουν.

Ἀνιστόρησε ὅλα ὅσα εἶχαν συμβῆ καὶ καθὼς μιλοῦσε, ὁ Πάκνερ ἔτριβε πάντα ἀργὰ τὸ μέτωπο μὲ τὶς ἄκρες τῶν δαχτύλων του.

—Μπορεῖ τώρα νὰ γίνη τίποτα; ρώτησε ὁ Στόουν.

—Δὲ νομίζω. Τὸ ξέραμε, τώρα τελευταῖα, πὼς κάτι τέτοιο θὰ συνέβαινε... Ἕνας φίλος μας στὸν Ἀνατολικὸ Τομέα μᾶς εἶχε προειδοποιήσει γιὰ τὰ σχέδια τῆς ἀστυνομίας. Ἡ Γκιζὲλ ἔμεινε ἐδῶ τὴν περασμένη ἑβδομάδα—ὄχι σὲ φίλους, γιὰ νὰ μὴν τοὺς ἐκθέση, μὰ ὁπουδήποτε μποροῦσε: μιὰ νύχτα στὴ σχολή, μιὰ ἄλλη σ' ἕνα ξενοδοχεῖο, ἄλλη μιὰ στὸ σταθμό. Φυσικὰ ὅμως, δὲ μποροῦσε νὰ συνεχιστῆ αὐτὸ ἐπ' ἄπειρον.

—Τί θὰ τῆς συμβῆ τώρα;

Ὁ Πάκνερ ἀνασήκωσε τοὺς ὤμους. Φαινόταν ἀποκαμωμένος καὶ θὰ ἔλεγε κανείς, πὼς μόνο ὁ θυμὸς τοῦ Στόουν στήριζε τὴ δύναμή του.

—Κανεὶς δὲ μπορεῖ νὰ ξέρη. Μποροῦν, φυσικά, νὰ τὴν κάνουν, ὅ,τι θέλουν. Ἴσως νὰ βρίσκεται ὑπὸ φρούρησιν στὸ σπίτι της. Ἴσως νὰ τὴν ἔχουν ἐκτοπίσει, ἴσως πάλι νὰ εἶναι κλεισμένη στὴ φυλακή. Μπορεῖ νὰ τῆς φερθοῦν εὐγενικὰ ἢ νὰ τὴ βασανίσουν, ὥσπου νὰ πῆ ὅποια ἀνοησία θέλουν ἐκεῖνοι. Τὸ κόλπο τους εἶναι νὰ κρατοῦν τοὺς φυλακισμένους τους σὲ ἀγωνία. Οἱ ποινὲς ἀλλάζουν γιὰ τὰ ἴδια ἀδικήματα. Ποτὲ δὲν ξέρει κανεὶς τί τὸν περιμένει. Ἔτσι, σπάει τὸ ἠθικό του. Ἂν ξέρατε θετικὰ πὼς πρόκειται νὰ σᾶς σκοτώσουν, θὰ μπορούσατε νὰ προετοιμασθῆτε ψυχικά. Ὁ νοῦς ὅμως εἶναι πάντα δειλός, καὶ ἐπιμένει νὰ σᾶς θυμίζη πὼς ἄλλοι κατηγορημένοι γιὰ τὸ ἴδιο ἀδίκημα δὲν ἐκτελέστηκαν. Ἄθελά σας, ἀρχίζετε νὰ ἐλπίζετε. Αὐτὸ τὰ κράμα φόβου καὶ ἐλπίδας μπορεῖ νὰ σπάση ἕναν ἄνθρωπο σὲ χίλια κομμάτια, πρὶν ἀκόμα τὸν ἀγγίξουν...

Ὁ Πάκνερ κύτταξε ἀπ' τὸ ψηλὸ παράθυρο ποὺ ἔβλεπε στὴν αὐλή, μισοκλείνοντας τὰ μάτια στὸ ψυχρὸ καθαρὸ φῶς.

—Γι' αὐτὸ εἶμαι ἀναστατωμένος! συνέχισε. Τὴ γνωρίζω καιρὸ τὴ Γκιζέλ, κι' ἐλπίζω νὰ τελειώνουν τουλάχιστον γρήγορα μαζί της. Θὰ μοῦ ἦταν φοβερὸ νὰ φαντάζωμαι πὼς τὴ βασάνισαν πρὶν πεθάνη. Εἴμαστε ἀπὸ παιδιὰ μαζί, κι' ἀκόμα καὶ τότε, ἐκείνη δὲν ἤξερε τὶ θὰ πῆ φόβος. Ἡ Γκιζὲλ πῆγε σχολεῖο στὴ Γαλλία κι' ὅταν γύρισε, ἡ Γερμανία εἶχε ἀλλάξει. Ὁ πατέρας της ἦταν συνταγματάρχης στὰ Ἐς-Ἐς. Ἡ μητέρα της εἶχε πεθάνει.

«Μιὰ μέρα, ἡ Γκιζὲλ εἶδε ἕνα κίτρινο σῆμα σ' ἕνα ἑβραϊϊκο μαγαζί — ἕνα ἀπ' αὐτὰ τὰ σήματα, ποὺ μᾶς ἔλεγαν νὰ μὴν φωνίσουμε σὲ τέτοια μέρη. Τὸ ξέσκισε θυμωμένη καὶ τὸ πέταξε στὸ αὐλάκι τοῦ δρόμου. Ὁ πατέρας της τὴ χαστούκισε μόλις τὸ ἔμαθε, καὶ τὴ φοβέρισε πὼς θὰ τὴν ἔστελνε σ' ἕνα στρατόπεδο.... Καὶ τὴν ἔστειλε, ὄχι σὲ στρατόπεδο συγκεντρώσεως, μὰ σ' ἕνα ἴδρυμα διεφθαρμένων γυναικῶν καὶ παρανοϊκῶν. Ὕστερα ἀπ' τὸν πόλεμο, ὁ πατέρας της πέθανε κι' ἡ Γκιζὲλ ἦρθε ἐδῶ, νὰ τελειώση τὶς σπουδές της.

Ἦταν πάντα ἕνα θαρραλέο κορίτσι, μὲ ὁμορφα ἰδανικά. Ἐπέμενε, πὼς τίποτα ὠφέλιμο ἢ ὡραῖο δὲ θὰ μποροῦσε νὰ οἰκοδομηθῆ σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα τρόμου, κι' ἔφερε στὸ μάθημά της γιὰ παράδειγμα τὰ ἐρείπια τοῦ Ἀνατολικοῦ Τομέα, γιὰ ν' ἀποδείξη τὴν ἄποψή της. Φυσικά, δὲν ἦταν παρὰ μία ἀπὸ τὶς θεωρίες της. Τῆς εἶπα νὰ προσέχη μά...

ΓΙΑΤΙ Η ΓΥΝΑΙΚΑ ΠΡΟΤΙΜΑ ΤΟ

DETTOL

Γιὰ τὴν ἐντελῶς προσωπικὴ ὑγιεινὴ καὶ τὴν καθαριότητα δὲν ὑπάρχει τίποτε πιὸ ἀποτελεσματικὸ καὶ πιὸ εὐχάριστο στὴν χρῆσι ἀπὸ τὸ ΝΤΕΤΤΟΛ. Εἶναι δραστικὸ γιὰ τὰ μικρόβια καὶ ἀπολύτως ἀβλαβὲς γιὰ τὴν εὐαίσθητη ἐπιδερμίδα, ὅταν ἀκολουθῆτε τὶς ὁδηγίες χρήσεως. Δὲν λεκιάζει τὰ λεπτὰ ὑφάσματα.

Χρησιμοποιεῖτε τὸ ΝΤΕΤΤΟΛ στὸ λουτρὸ ἢ ὡς ἀπολυμαντικό. Δίνει μιὰ εὐχάριστη φρεσκάδα.

ΤΟ ΝΤΕΤΤΟΛ προστατεύει ἀπὸ μολύνσεις, ἀπολυμαίνοντας κοψίματα, γρατζουνιὲς καὶ μικροτραύματα.

Τὰ χρησιμοποιημένα μαντήλια, προτοῦ πλυθοῦν, πρέπει νὰ μουσκεύωνται σὲ διάλυσι ΝΤΕΤΤΟΛ.

DETTOL ΤΟ ΣΥΓΧΡΟΝΟ ΑΝΤΙΣΗΠΤΙΚΟ

Προϊὸν τοῦ Οἴκου RECKITT & COLMAN (OVERSEAS) LTD. HULL AND LONDON
Α.Ε. ΕΡΓ. ΝΤΕΣΤΡΕ (ΕΛΛΑΣ) ΔΡΑΠΕΤΣΩΝΑ - ΠΕΙΡΑΙΕΥΣ
ΕΥΒΟΙΑΣ 17 - ΤΗΛ. 462.618 καὶ 464.639

D65/3

Μαγνητισμένος ἀπὸ τὸ πρόσωπό σας...
αἰχμαλωτισμένος ἀπὸ τὰ μάτια σας...γοητευμένος ἀπὸ τὰ χείλη σας

ANGEL FACE. Τὸ μαγικὸ Μέϊκ-"Απ γιὰ ἕνα ἀκαταμάχητο πρόσωπο ποὺ "ἐκεῖνος,, ποτὲ δὲν θὰ ξεχάση...

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ: Π. Α. ΜΑΡΙΝΟΠΟΥΛΟΣ Α.Ε. P65/2

ΑΝΑΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟ

'Ο Πάκνερ κατάπιε μὲ κόπο καὶ πῆρε τὰ μάτια του ἀπ' τὸ παράθυρο.

—Καὶ γιατὶ δὲν πρόσεξε;

—Τῆς ἦταν τὸ ἴδιο ἀδύνατο νὰ πάψη ν' ἀγωνίζεται, ὅσο καὶ νὰ ἀναπνέη, εἶπε ὁ Πάκνερ. "Ηταν πιὸ δυνατὴ ἀπ' τοὺς περισσοτέρους δικούς μας. Γι' αὐτὸ καὶ τὴ θέλουν. Οἱ Ρῶσοι εἶναι πιὸ ἔξυπνοι ἀπ' τοὺς Ναζί, Μίστερ Στόουν. Οἱ Ναζὶ σκότωσαν ἑκατομμύρια ἀνθρώπους, στὴν προσπάθειά τους νὰ ξεκληρίσουν τοὺς ἐχθρούς τους. Οἱ Ρῶσοι ὅμως ξέρουν, πὼς ἂν ἀπαλλαγοῦν ἀπ' τοὺς λίγους δυνατούς, μποροῦν νὰ κατευθύνουν τοὺς ὑπόλοιπους σὰν ἕνα κοπάδι πρόβατα! 'Εδῶ κι' ἐκεῖ στὴ Γερμανία, σ' ὁλόκληρο τὸν κόσμο, ὑποθέτω, ὑπάρχουν πνεύματα τολμηρὰ κι' ἐλεύθερα, ποὺ λάμπουν σὰν φλόγες μέσα στὸ σκοτάδι! Τὰ βλέπουν εὔκολα οἱ Ρῶσοι καὶ δὲ δυσκολεύονται νὰ σβήσουν τὸ φῶς τους... Καὶ τότε, τὸ σκοτάδι κλείνει γύρω ἀπ' ὅσους ἀπομένουν.

—Ποῦ κατοικεῖ;

—Τί ἔχετε στὸ νοῦ σας;

—Δὲν ξέρω, εἶπε ὁ Στόουν. Εἴπατε ὅμως, πὼς ἴσως νὰ εἶναι ὑπὸ φρούρησιν στὸ σπίτι της.

—Ναί, μὰ δὲ μπορεῖτε νὰ πᾶτε ἐσεῖς ἐκεῖ.

—Δὲν τὸ ἔχω ἀποφασίσει ἀκόμα, εἶπε ὁ Στόουν. Εἶμαι μόνο ὠργισμένος. Ποῦ μένει;

—Στὸ νούμερο 113 τῆς Οὐλλεμστράσσε.

'Ο Πάκνερ ἔδωσε στὸν Στόουν ὁδηγίες πῶς θὰ ἔβρισκε τὸ δρόμο. 'Ο Στόουν τὶς ἐπανέλαβε, γιὰ νὰ τὶς θυμηθῆ. 'Ο Πάκνερ τὸν κύτταζε μὲ περιέργεια, καὶ τότε ὁ Στόουν κατάλαβε, μᾶλλον ἀποθαρρυμένος, πὼς δὲ θὰ χρειαζόταν τὴ διεύθυνή της, οὔτε τώρα οὔτε ποτέ. Εἶχε συγκλονισθῆ γιὰ μιὰ στιγμὴ ἀπὸ ἕνα κράμα ὀργῆς καὶ ντροπῆς, μὰ τώρα διαπίστωνε μὲ θλίψη, πὼς ἦταν ὑπερβολικὰ ὑποδουλωμένος στὴ συνήθεια, γιὰ νὰ κάνη ὁποιαδήποτε χειρονομία ἔξω ἀπ' τὴ ρουτίνα τῆς συντηρητικότητάς, γιὰ ὁποιαδήποτε αἰτία.

—Εἶναι ντροπή! εἶπε μόνο, κι' οἱ λέξεις ἦταν ἄτονες καὶ κενὲς ἀπὸ περιεχόμενο.

—Ναί, ἀποκρίθηκε ὁ Πάκνερ ἀνέκφραστα.

'Ο Στόουν σηκώθηκε, μὲ παράξενη δυσφορία, τοῦ ἔσφιξε εὐγενικὰ τὸ χέρι, κι' ἔφυγε, κουτσαίνοντας φανερά, ἀπ' τὴν αἴθουσα.

ΟΥΛΛΕΜΣΤΡΑΣΣΕ 113

Στὸ δωμάτιο τοῦ ξενοδοχείου του, ὁ Στόουν πέταξε τὸ καπέλλο καὶ τὸ παλτό του στὸ κρεββάτι κι' ἄρχισε νὰ σουλατσάρη μηχανικά. Πῶς διάβολο εἶχε μπλέξει σ' αὐτὴ τὴν ἱστορία; Κύτταξε ἔξω ἀπ' τὸ παράθυρο τὴ φωτεινὴ λιακάδα καὶ τὸ γαλάζιο οὐρανό, κι' ὕστερα ξανάρχισε τὸν ἄσκοπο βηματισμό του. Δὲν ἦταν δική του δουλειά, δὲν ἦταν ὑπεύθυνος γι' αὐτὸ ποὺ τῆς εἶχε συμβῆ. Οἱ σχέσεις του μαζί της, ἦταν ἀποτέλεσμα τῆς πιὸ ἁπλῆς σύμπτωσης. Δὲ μποροῦσε ν' ἀσχολῆται μὲ τὶς στενοχώριες ὁλόκληρου τοῦ κόσμου! 'Ο καθένας εἶχε τὰ βάσανά του. Σὲ τρεῖς μέρες αὐτὸς θὰ ἦταν στὸν τόπο του, ὅπου τὸν περίμεναν οἱ φίλοι του καὶ τὸ διαμέρισμά του, οἱ φωτογραφικές του μηχανὲς καὶ τὰ σύνεργα τοῦ φαρέματος — ὅλα ὅσα ἀποτελοῦσαν τὴν καθημερινὴ ζωή του. Δὲν ἦταν καιρὸς γιὰ ν' ἀναμιχθῆ σὲ κάτι, ποὺ δὲν εἶχε καμιὰ σχέση μ' αὐτὸν καὶ μὲ τὴ δουλειά του.

Συλλογίστηκε πὼς τὸ ζήτημα εἶχε λυθῆ καὶ κάθησε νὰ βουλέψη ἀποφασισμένος, σκυθρωπός. 'Η προσοχή του ὅμως ξέφευγε ἀπὸ τὶς λέξεις καὶ τοὺς ἀριθμούς. Ξανάρχισε νὰ συλλογίζεται τὴν κοπέλλα καὶ τί θὰ τῆς συνέβαινε, ἴσως. Ξανάρχισε νὰ σουλατσάρη μὲ πεῖσμα, χωρὶς σχεδὸν νὰ προσέξη πὼς εἶχε σηκωθῆ ἀπ' τὸ γραφεῖο του.

Εἶναι Γερμανίδα, σκέφτηκε σχεδὸν μὲ ἀνακούφιση. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Πάκνερ. "Ως ποιὸ σημεῖο μποροῦσε, ἄραγε, νὰ τοὺς ἐμπιστευτῆ; "Ηταν ἄνθρωποι χωρὶς σταθερότητα καὶ ἠθική. "Αξιοι, ἐπίμονοι καὶ ἐργατικοί, ναί ἴσως, μὰ μὲ ἐντελῶς διαφορετικὴ ἀντίληψη γιὰ τὸ δίκηο καὶ τὸ ἄδικο. Αὐτὸ ἦταν τὸ ἐλάττωμά τους. Παρ' ὅλες τὶς γνώσεις καὶ τὶς δυνατότητές τους, ἦταν σὰν ἕνα γεμᾶτο ὅπλο, ποὺ ἕνας ὁποιοσδήποτε παρανοϊκὸς μποροῦσε νὰ τὸ σηκώση καὶ νὰ σημαδέψη τὸ κεφάλι τοῦ κόσμου. "Υστερα, ὅταν ὅλα γίνονταν συντρίμμια, ἄρχιζαν νὰ παραπονιοῦνται καὶ νὰ κακίζουν τοὺς ἄλλους.

Φυσικά, ἡ Γκιζὲλ δὲν εἶχε παραπονεθῆ οὔτε εἶχε κακίσει κανένα. Τὸ ἴδιο κι' ὁ Πάκνερ, ποὺ εἶχε μόνο ἀγανακτήσει ἀπ' τὸν τρόπο καὶ τὸ ντύσιμο τοῦ Στόουν κι' ἀπ' τοὺς 'Αμερικανοὺς γενικὰ — κυρίως γατί, ὅπως τὸ τοποθετοῦσε, εἶχαν τὸ αἴσθημα πὼς ἦταν ὁ μοναδικὸς λαὸς ποὺ εἶχε δικαίωμα στὴν ἐλευθερία. "Ισως κι' ἡ δική του γενικὴ γνώμη γιὰ τὴ Γερμανία νὰ ἦταν συναισθηματικὴ καὶ λανθασμένη, ὅπως καὶ τοῦ Πάκνερ γιὰ τοὺς 'Αμερικανούς.

"Επαφε ἐπιτέλους νὰ βηματίζη, καταλαβαίνοντας, πρὶν ἀπ' ὅλα, πὼς δὲ μποροῦσε νὰ κάνη τίποτα γιὰ νὰ τὴ βοηθήση, τώρα πιά. Αὐτὴ ἡ ἀπόφαση δὲν τοῦ ἦταν εὐχάριστη, μὰ τοῦ ἦταν κι' ἀδύνατο νὰ κάνη ὅ,τιδήποτε ἄλλο. "Ηταν μιὰ ἀπόφαση πρακτική. 'Αποφάσισε νὰ πλύνη τὸ πρόσωπο καὶ τὰ χέρια του κι' ὕστερα, τελικὰ κι' ὁλοκληρωτικά, νὰ τὴν ξεχάση καὶ νὰ γυρίση στὴ δουλειά του.

Μόλις πλύθηκε ὅμως κι' ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸν καθρέφτη, λὲς κι' ἔγινε ἄλλος ἄνθρωπος. Πῆρε γρήγορα τὴν ἀπόφαση νὰ δράση. Πῶς ὅμως;

Στὴ βαλίτσα του ὑπῆρχαν καὶ μερικὰ παληὰ στραπατσαρισμένα ροῦχα —ἕνα σακκάκι κι' ἕνα πανταλόνι ἀπὸ καραβόπανο—ποὺ τὰ φοροῦσε ὅταν τριγύριζε στὰ βομβαρδισμένα ἐργοστάσια, κι' ἕνα ζευγάρι λασπωμένα παπούτσια, ποὺ εὐτυχῶς δὲν τὰ εἶχε δώσει γιὰ καθάρισμα. Ντύθηκε γρήγορα κι' ἔβαλε τὸ πορτοφόλι μὲ τὶς ταξιδιωτικὲς ἐπιταγὲς καὶ τὸ διαβατήριό του στὸ συρτάρι τοῦ γραφείου. Θὰ τοῦ ἦταν ἄχρηστο στὸν 'Ανατολικὸ Τομέα... 'Αποφάσισε, πὼς δὲν ὑπῆρχε λόγος ν' ἀφήση κανένα σημείωμα. "Αν ἐπράκειτο νὰ γυρίση, θὰ γύριζε ἀπόψε.

Στάθηκε στὴν πόρτα τῆς κάμαράς του, κι' ἔκανε ἕνα πρόχειρο ἔλεγχο στὶς τσέπες του: πενῆντα πέντε μάρκα σὲ μικρὰ χαρτονομίσματα, ἕνα σουγιαδάκι, μισὸ κουτὶ σπίρτα. Τίποτα ἐνοχοποιητικό, συλλογίστηκε.

Ἔξω, στὸ Κουρφύρστενταμ, ἔνοιωσε ἄνετα μέσα στὸν κόσμο. Τὸ κρύο ἦταν τσουχτερό, μιὰ ἔνας ἀδύναμος ἀπογευματινὸς ἥλιος ἔλαμπε ἀκόμα, κι' ἔτσι δὲν κρύωνε χωρὶς τὸ παλτό του.

Μέσα στὸν ἀπέραντο, παγερὸ σταθμό — τρία τετράγωνα μόνο ἀπ' τὸ ξενοδοχεῖο του — ἕνας νέος μὲ σόλες κρὲπ στὰ παπούτσια του καὶ πέτσινο σακκάκι, τὸν κύτταζε θυστακτικὰ καὶ ὕστερα τοῦ εἶπε:

—Θέλετε νὰ πουλήσετε τίποτα δολλάρια, κύριε; Ἡ τιμὴ εἶναι καλὴ σήμερα.

Ὁ Στόουν σχεδὸν χαμογέλασε. Ἦταν καταπληκτικός! συλλογίστηκε. Χωρὶς καπέλλο, χωρὶς παλτό, χωρὶς πουκάμισο — δὲν εἶχε σημασία! Μποροῦσαν νὰ μυριστοῦν ἕναν Ἀμερικανό, ἀκόμα καὶ μέσα σ' ἕνα βαρέλι!

—Θὰ ἤθελα ν' ἀγοράσω μερικὰ μάρκα τῆς Ἀνατολικῆς Ζώνης, εἶπε.

—Φυσικά. Πόσα θὰ χρειαστῆτε;

—Λίγα. Γύρω στὰ πενῆντα.

Ὁ νέος ἔβγαλε ἀπὸ μιὰ ἐσωτερικὴ τσέπη τοῦ σακκακιοῦ του ἕνα φουσκωμένο πορτοφόλι, μέτρησε πενῆντα μάρκα τῆς Ἀνατολικῆς Ζώνης καὶ τὰ ἔδωσε στὸν Στόουν.

—Δὲν μᾶς τὰ ζητοῦν πολλοί, εἶπε. Δὲ βρίσκει κανεὶς τίποτα ν' ἀγοράσῃ ἐκεῖ.

—Τὸ φαντάζομαι.

Ὁ Στόουν εἶχε ἀγοράσει αὐτὰ τὰ μάρκα γιὰ τὴν περίπτωση ποὺ θὰ χρειαζόταν, ἴσως, νὰ πάρῃ ἕνα ταξὶ ἢ νὰ πιῇ κάτι. Ἀγόρασε ἕνα εἰσιτήριο γιὰ τὴν Ἀλεξάντερ Πλάτς, κι' ὅταν, ὕστερα ἀπὸ μερικὰ λεπτά, τὸ τραῖνο του μπῆκε μὲ θόρυβο στὸ σταθμό, ἀνέβηκε σ' ἕνα βαγόνι, χωρὶς θέρμανση, καὶ κάθησε κοντὰ στὸ παράθυρο.

Ὕστερα ἀπὸ τρεῖς στάσεις, τὸ τραῖνο στάθηκε στὴν Ἀλεξάντερ Πλάτς. Ὁ Στόουν βγῆκε μαζὶ μὲ μερικοὺς ἐπιβάτες, ποὺ κατέβαιναν μιὰ σκάλα πρὸς τὸ δρόμο. Πρόσεξε πὼς οἱ διαβάτες ἦταν ἀραιοὶ στὰ πεζοδρόμια, καθὼς ἔστριβε δεξιὰ καὶ προχωροῦσε χωρὶς διασύνη πρὸς μιὰ πλατειὰ λεωφόρο, καμμιὰ ἑκατοστὴ ὀργυιὲς πέρα ἀπ' τὸ σταθμό.

Ἦταν ἡ Λεωφόρος Στάλιν. Προσπέρασε μερικοὺς κι' ἔστριψε ἀριστερά. Λοιπόν, συλλογίστηκε, τὸ πρῶτο βῆμα εἶχε γίνει. Ξανάφερε στὸ νοῦ του τὶς ὁδηγίες τοῦ Πάκνερ: Δεξιὰ ἀπ' τὸ σταθμό, στὴ Λεωφόρο Στάλιν, ὕστερα δύο μίλλια ἀριστερά, πρὸς τὴν Οὐλλεμστράσσε. Πάλι δεξιά, τέσσερα τετράγωνα, καὶ θἄβρισκε τὸ νούμερο 113.

Ὅλα φάνηκαν, ἔξαφνα, ἀναπόφευκτα. Δὲν εἶχε παρὰ ν' ἀκολουθήσῃ αὐτὲς τὶς ὁδηγίες, γιὰ νὰ φτάσῃ στὸ σπίτι της...

Ἄρχισε νὰ βαδίζῃ γρήγορα. Τὸ κρύο τώρα ἦταν ἐνοχλητικό. Σήκωσε τὸ γιακὰ τοῦ σακκακιοῦ του, ἔβαλε τὰ χέρια του στὶς τσέπες, καὶ προχώρησε. Τὰ τακούνια του ἀντηχοῦσαν κούφια στὸ πεζοδρόμιο. Στοὺς δρόμους ὑπῆρχαν γραμμὲς γιὰ τράμ, μὰ οὔτε τράμ οὔτε αὐτοκίνητα φαίνονταν πουθενά.

Ὕστερα ἀπὸ μισὴ ὥρα ἔφτασε στὴν Οὐλλεμστράσσε. Στάθηκε στὸ πρῶτο σπίτι γιὰ νὰ ἰδῇ τὸν ἀριθμό του. Ἦταν τὸ 67. Αὐτὸ σήμαινε, πὼς ἂν οἱ ἀριθμοὶ ἦταν κανονικοί, ὁ Στόουν βρισκόταν στὴ σωστὴ πλευρὰ τοῦ δρόμου. Τὸ ἑπόμενο σπίτι ἦταν 69. Ὁ Στόουν προχώρησε στὸ πεζοδρόμιο, μετρώντας δύο νούμερα γιὰ κάθε σπίτι ποὺ προσπερνοῦσε. Ὅταν ἔφτασε σ' αὐτὸ ποὺ, σύμφωνα μὲ τοὺς ὑπολογισμούς του, ἔπρεπε νὰ εἶναι τὸ 113, ἕνα φῶς φάνηκε στὸ πρῶτο πάτωμα.

Ὁ Στόουν κύτταζε πάνω κάτω στὸ σιωπηλὸ δρόμο, ὕστερα ἀνέβηκε γρήγορα τὰ τρία πέτρινα σκαλοπάτια τῆς εἰσόδου κι' ἔσπρωξε τὴν πόρτα.

Ἕνα φῶς ἄστραφε ἀπότομα στὰ μάτια του καὶ τὸν τύφλωσε. Ἡ ἀναπνοή του σταμάτησε ἄθελά του καὶ τραβήχτηκε ἀπὸ τὴ φωτεινὴ ἀχτίδα. Τὸ ψεύτικο πόδι του λύγισε ἀπότομα, καὶ λίγο ἔλλειψε νὰ πέσῃ. Ξεχώρισε ὅμως ἕνα χακὶ γάντι ποὺ κρατοῦσε τὸ φακὸ καὶ τὴ χλωμὴ τριγωνικὴ κηλίδα τοῦ προσώπου τοῦ φρουροῦ.

—Εἶμαι φίλος τῆς Γκιζὲλ Χάϊγκελ, εἶπε ὁ Στόουν. Ἐδῶ μένει;

—Δὲ μπορεῖτε νὰ τὴ δῆτε. Ἐξακολουθῆστε τὸ δρόμο σας, ἦταν ἡ ἀπάντηση.

Μὲ τὸ φῶς τοῦ φακοῦ στὰ μάτια του, ὁ Στόουν δὲ μποροῦσε νὰ ὑπολογίσῃ σωστὰ τὴν ἀπόσταση ἀνάμεσα στὸν ἴδιο καὶ στὸ φρουρό. Δὲ μποροῦσε νὰ διακινδυνέψῃ νὰ τὸν ἀδράξῃ μ' ἕνα πήδημα. Ἂν δὲν τὸ πετύχαινε, θὰ ἔχανε ἀσφαλῶς τὴν ἰσορροπία του.

—Πρέπει νὰ τὴ δῶ, εἶπε σταθερά. Δὲν ἔχετε τὸ δικαίωμα νὰ μ' ἐμποδίσετε!

—Δὲν ἄκουσες τί εἶπα;

Τὸ φῶς κινήθηκε, καθὼς ὁ φρουρὸς πλησίασε. Ὁ Στόουν εἶδε ἕνα πλατύ, γεμάτο πρόσωπο, μὲ μικρὰ μάτια. Ἦταν ἕνας ἄντρας γεροδεμένος, φηλὸς σὰν τὸ ἴδιο, καὶ φαινόταν πολὺ δυνατός.

—Δῶσε μου τὴν ταυτότητά σου.

—Ἀμέσως, εἶπε ὁ Στόουν καὶ πέταξε τὸ τσιγάρο του.

Τώρα ὁ φρουρὸς ἦταν ἀρκετὰ κοντά, καὶ χωρὶς διασύνη ὁ Στόουν σήκωσε τὰ χέρια του καὶ τὸν ἅρπαξε ξαφνικὰ ἀπ' τὸ λαιμό. Ἡ φωτεινὴ ἀχτίδα τοῦ φακοῦ ἀνέβηκε φηλά, ὕστερα κατέβηκε, καὶ ὁ Στόουν ἔνοιωσε ἕνα χτύπημα κι' ἕνα πόνο πάνω ἀπ' τὸ ἀριστερό του μάτι. Τὸ μηχανικό του πόδι λύγισε ἀπότομα, καὶ μόλις πρόφτανε νὰ ξαναβρῇ τὴν ἰσορροπία του, ὁ φρουρὸς τὸν ξαναχτύπησε μὲ τὸ φακό, μὰ ὁ Στόουν τὸν ἀνάγκασε νὰ γονατίσῃ μ' ἕνα δυνατὸ σφίξιμο τῶν μπράτσων του κι' ὁ φακὸς χτύπησε στὶς πλάτες του καὶ κύλισε στὸ ἄσφαλτο.

Ὁ φρουρὸς πάλευε ἄγρια. Ρίχτηκε πίσω, τραβώντας ἐπάνω του τὸν Στόουν, κι' οἱ ἀντίχειρές του ἔψαξαν τὸ πρόσωπο τοῦ Στόουν, γυρεύοντας τὰ μάτια του. Ὁ Στόουν ἔγειρε στὸ πλάϊ, γιὰ ν' ἀποφύγῃ τὰ γόνατα τοῦ φρουροῦ, ποὺ ἀνέβαιναν στοὺς βουβῶνες του. Τὸν ἔσφιξε λαχανιασμένος μὲ μιὰ λαβή, ὥσπου τὰ μούσκουλα στὰ μπράτσα καὶ στοὺς ὤμους του ἄρχισαν νὰ τρέμουν. Ὁ φρουρὸς τράβηξε τοὺς καρποὺς του, τὸν γρατζούνισε στὸ πίσω μέρος τῶν χεριῶν, μὰ τὰ δάχτυλά του ἔχαναν γοργὰ τὴ δύναμή τους. Ὁ Στόουν κατάλαβε πὼς ἦταν ζήτημα ἀντοχῆς, ζήτημα χρόνου. Ὕστερα ἀπὸ ἕνα λεπτὸ τὸ κορμὶ τοῦ φρουροῦ ἔπεφτε χαλαρωμένο πρὸς τὰ πίσω, καὶ τὸ κεφάλι του χτύπησε στὸ πλακωμένο ἄσφαλτο.

Ὁ Στόουν σηκώθηκε μὲ κόπο, καὶ στηρίχτηκε στὸν τοῖχο, ὥσπου νὰ ξαναβρῇ τὴν ἀναπνοή του. Ὁ

Ἕνα κομψὸ καὶ πρακτικὸ δῶρο!

ATOMIZER

Moustache

MARCEL ROCHAS
PARIS

Εἰδικὴ προσφορὰ τοῦ Οἴκου MARCEL ROCHAS

Ὁ οἶκος MARCEL ROCHAS σᾶς προσφέρει σὲ εἰδικὴ τιμὴ δύο ATOMIZERS MOUSTACHE, μία EAU DE COLOGNE καὶ ἕνα AFTER SHAVE, ἀξίας 280 δρχ. στὴν τιμὴ τῶν 200 — σὲ ὡραιότατη κασσετίνα.

ΑΝΑΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟ

φακός, ἀναμμένος ἀκόμα, φώτιζε τὰ σκαλοπάτια. Ὁ Στόουν τὸν σήκωσε, τὸν ἔσβησε καὶ τὸν ἔρριξε στὴν τσέπη του.

Τὸ σκοτάδι τὸν τύλιξε πάλι καὶ στάθηκε ἀκίνητος λίγα δευτερόλεπτα, ἀνασαίνοντας βαθειά, στήνοντας τὸ αὐτί του καὶ κυττάζοντας ἀνήσυχα τὰ λίγα φωτισμένα παράθυρα ἀντίκρυ του. Ὅλα, ὅμως, ἦταν ἤρεμα. Κανένα πρόσωπο δὲ φάνηκε πίσω ἀπ' τὰ τζάμια, τίποτα δὲν ἔσπασε τὴν παγερὴ σιωπή.

Ἔσκυψε πάνω ἀπ' τὸν φρουρό, πέρασε τὸ δεξὶ μπράτσο του κάτω ἀπ' τὴ μέση του καὶ τὸν σήκωσε στὸν ὦμο του. Ἀνέβηκε ἀργὰ τὰ σκαλιά, μὲ τὸ ἐλεύθερο χέρι του στὸ κάγκελο, καθὼς τὰ χοντρὰ πόδια τοῦ φρουροῦ ταλαντεύονταν ἀδέξια μπροστά του. Τὰ σκαλοπάτια ἔστριβαν κοφτὰ καὶ βρέθηκε σ' ἕνα στενὸ κεφαλόσκαλο, μπροστὰ σὲ μιὰ πόρτα.

«Ἐδῶ εἶναι, ἐδῶ πρέπει νὰ εἶναι» συλλογίστηκε. Χτύπησε δυὸ φορὲς καὶ περίμενε. Ἡ ἀναπνοή του ἀκουγόταν δυνατὴ καὶ σφυριχτὴ μέσα στὴ βαθειὰ σιωπή.

Μιὰ φωνὴ πίσω ἀπ' τὴν πόρτα ρώτησε.

—Τί θέλετε;

—Εἶμαι ἐγώ, ὁ Στόουν! Ἄνοιξέ μου.

—Τί θέλετε;

—Γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἄνοιξε τὴν πόρτα!

Κάποιος τράβηξε ἕνα σύρτη, μιὰ φωτεινὴ χαραμάδα φάνηκε, πλάτυνε. Τὸ πρόσωπο τῆς Γκιζὲλ πρόβαλε κορνιζωμένο στὸ λευκὸ ὀρθογώνιο. Ὁ Στόουν ἔσπρωξε τὴν πόρτα καὶ μπῆκε σὲ μιὰ μικρή, κρύα, κακοφωτισμένη κουζίνα.

Ἡ κοπέλλα τραβήχτηκε ἀπότομα καὶ τὰ χέρια της ἀνέβηκαν ἀπὸ ἔνστικτο στὸ λαιμό της. Τὰ μάτια της δὲν ἔδειξαν πὼς τὸν ἀναγνώριζε.

Ὁ Στόουν ἔκλεισε τὴν πόρτα μὲ τὸν ὦμο του καὶ ἀπόθεσε τὸ βαρύ, μακρὺ κορμὶ τοῦ φρουροῦ στὸ πάτωμα. Ὅταν ξαναστρώθηκε, εἶδε πὼς κάτι στὸ πρόσωπό της εἶχε ἀλλάξει.

—Εἴσαστε ὁ Ἀμερικανός, εἶπε τὸ κορίτσι σιγανά.

—Ἤρθα νὰ σᾶς βοηθήσω.

—Δὲ μπορεῖτε νὰ μὲ βοηθήσετε, τώρα πιά.

Ἔκανε μιὰ γοργή, ἀπελπισμένη κίνηση μὲ τὰ χέρια της.

—Πρέπει νὰ φύγετε.

—Σὲ μιὰ στιγμή. Τί μπορῶ νὰ τὸν κάνω τοῦτον τὸ φίλο; εἶπε κι' ἔδειξε πρὸς τὸ πάτωμα.

—Τὸ πρόσωπό σας εἶναι ματωμένο. Ἔχετε πληγωθῆ;

—Τίποτα σοβαρό. Μὲ χτύπησε μὲ τὸ φακό του.

Ἐκείνη ἄγγιξε ἐλαφρὰ τὸ κεφάλι του, ψηλάφησε τὸ ἐξόγκωμα καὶ τὸ αἷμα ποὺ εἶχε πήξει κι' ὅλας στὸ μάγουλό του.

—Εἶμαι ἐν τάξει τῆς εἶπε. Φόρεσε τὸ παλτό σου.

Γύρισε τὰ μάτια της ἀλλοῦ, σκέπασε τὸ πρόσωπο μὲ τὰ χέρια της, ὕστερα τὰ πῆρε γρήγορα καὶ κούνησε τὸ κεφάλι της.

—Ἀδύνατον. Εἶναι καθαρὴ τρέλλα!

Ὁ Στόουν δρασκέλισε τὸ φρουρὸ κι' ἀκούμπησε τὰ μεγάλα χέρια του στοὺς ὤμους της.

—Πρόσεξέ με, τῆς εἶπε. Ἔπρεπε νὰ σὲ εἶχα βοηθήσει χθὲς τὸ βράδυ. Τώρα, εἶναι πιὸ δύσκολο... Αὐτὴ εἶναι ἡ μοναδικὴ διαφορά, ὡστόσο, δὲν εἶναι τρέλλα. Δὲν τὸ βλέπεις;

Ἡ κοπέλλα κούνησε ἀργὰ τὸ κεφάλι της. Τὰ μάτια της τὸν κύτταζαν καὶ τὰ χείλη της ἔτρεμαν. Δὲν τὴν εἶχε λυπηθῆ τὴν περασμένη νύχτα, οὔτε καὶ σήμερα τὸ πρωί, ὅταν βεβαιώθηκε πὼς κινδύνευε. Τοῦ εἶχε δώσει τὴν ἐντύπωση πὼς ἦταν πολὺ δυνατὴ γιὰ τὸν οἶκτο του. Τώρα, ὅμως, τοῦ φάνηκε ἔξαφνα πολὺ μικρὴ καὶ κουρασμένη. Πέρασε γύρω της τὰ μπράτσα του, γιὰ νὰ τῆς δώση κουράγιο, καὶ ἡ κοπέλλα σφίχτηκε κοντά του καὶ τὰ δάχτυλά της γαντζώθηκαν στὰ πέτα τοῦ σακκακιοῦ του.

—Φοβᾶμαι, τοῦ εἶπε.

—Ἔχουμε μιὰ μεγάλη ἐλπίδα τῆς εἶπε καὶ τὴ χτύπησε χαϊδευτικὰ στὸν ὦμο. Δὲν ὑπάρχει πιὰ φρουρὸς στὴν πόρτα. Μποροῦμε νὰ φτάσουμε στὸ Δυτικὸ Τομέα σὲ δύο ὧρες. Τί θὰ τὸν κάνουμε ὅμως τοῦτον τὸν φίλο;

Ἡ κοπέλλα χαμήλωσε τὰ μάτια στὸ φρουρό. Ἦταν στεγνά. Δὲν εἶχε κλάψει, ὅπως νόμιζε ὁ Στόουν.

—Ἴσως ἡ κρεββατοκάμαρά μου νὰ εἶναι τὸ καλύτερο μέρος, εἶπε. Μπορεῖτε νὰ τὸν σηκώσετε μόνος σας;

Ὁ Στόουν κούνησε τὸ κεφάλι του. Σήκωσε τὸν ἄντρα στὰ μπράτσα του καὶ πέρασε πίσω της, μέσα ἀπὸ ἕνα σκοτεινὸ σαλόνι, σὲ μιὰ κρεββατοκάμαρα. Τράβηξε τὶς κουρτίνες στὸ μοναδικὸ παράθυρο καὶ ἄναψε ἕνα φῶς. Ὕστερα τὸν βοήθησε νὰ ξαπλώση τὸ φρουρὸ στὸ στενὸ κρεββάτι.

—Ἔχεις καθόλου σχοινί; Μία ζώνη, ἔστω, ἢ ἕνα - δυὸ ζευγάρια κάλτσες;

—Ναί, εἶπε ἡ κοπέλλα καὶ ἄνοιξε ἕνα συρτάρι.

Σταμάτησε ὅμως ἀπότομα, σήκωσε τὸ ἕνα της χέρι κι' ἔσβησε τὸ φῶς.

—Ἄκου!

ΕΛΠΙΔΑ...

Ὁ Στόουν εἶχε ἀκούσει κι' αὐτός: μία δυνατὴ φωνὴ γαύγιζε στὸ πίσω μέρος. Κρυφοκύτταθε ἀνάμεσα ἀπ' τὶς κουρτίνες κι' εἶδε ἕνα φῶς νὰ τριγυρίζη στὴ σκοτεινὴ αὐλή. Ὁ ὦμος τῆς κοπέλλας ἄγγιξε τὸν δικό του. Τὴν τράβηξε κοντά του.

—Τί συμβαίνει; τὴ ρώτησε.

Τὸ εἶχα ξεχάσει. Ὁ φρουρὸς ἀλλάζει κάθε νύχτα αὐτὴ τὴν ὥρα.

Ὁ Στόουν βλαστήμησε.

Εἶδαν τὸ φῶς νὰ φτερουγίζη ἐδῶ κι' ἐκεῖ κι' ἄκουσαν τὴ φωνὴ νὰ φωνάζη ἕνα ἀκατάληπτο ὄνομα, ἀρκετὲς φορές. Ὕστερα, τὸ φῶς χάθηκε σὲ μιὰ πάροδο.

—Πάει νὰ κάνη τὴν ἀναφορά του στὸ λοχία ἢ στὸν ὑπολοχαγό του, καὶ θὰ γυρίσουν ὅλοι μαζὶ νὰ φά-

ΒΕΣ/4 ΟΙ ΞΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΜΗΧΑΝΕΣ ΤΟΥ 1975

ΠΡΟΪΟΝΤΑ ΙΖΟΛΑ ΤΑ ΠΙΟ ΦΡΟΝΤΙΣΜΕΝΑ

ΙΖΟΛΑ LUX

Κομψὴ ἐμφάνισι.
Ἄρτια κατασκευή.
Μεγάλη ἐπιφάνεια κεφαλῆς.
Τέσσερις σειρὲς ξυραφιῶν.
Λειτουργεῖ σὲ 220 ἢ 110 V.

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

Χωρὶς ρεῦμα
15 ξυρίσματα μὲ μία φόρτισι τοῦ συσσωρευτοῦ της.
Φορτίζεται εὔκολα στὶς πρίζες τοῦ σπιτιοῦ.

ΡΑΠΤΟΜΗΧΑΝΑΙ ΜΕ ΕΠΙΠΛΟ ΚΑΡΥΔΙΑΣ

ΤΩΝ 3.450 ΜΟΝΟΝ
1800 ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ
καὶ μὲ μηνιαίες ΔΟΣΕΙΣ
150 δρχ. ΑΝΤΙ 2050
ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΗ ΕΞΥΠΗΡΕΤΗΣΙΣ ΕΠΑΡΧΙΩΝ
ΓΡΑΨΤΕ ΜΑΣ ἢ ΕΠΙΣΚΕΦΘΗΤΕ ΜΑΣ
Ι. ΨΑΡΡΑΚΗΣ Σταδίου 48 - 1ος Ὀροφ. Γραφ. 1 Τηλ. 318.178

ΟΧΙ ΠΙΑ ΡΥΤΙΔΕΣ!

τὸ ἀντιρρυτιδικὸ χαρτὶ
youth
σᾶς ξαναδίνει
τὴν χαρὰ τῆς νεότητος

ΣΤΑ ΦΑΡΜΑΚΕΙΑ - ΜΥΡΟΠΩΛΕΙΑ, ΚΟΜΜΩΤΗΡΙΑ - ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΑ,
ΔΕΙΓΜΑΤΑ ΔΩΡΕΑΝ "ΔΕΛΦΟΙ", Ο.Ε.
ΑΜΕΡΙΚΗΣ 12 ΤΗΛΕΦΩΝ. 630.172

στρίγγλισαν δυνατά, καὶ τὸ φῶς γύρισε πίσω καὶ πλημμύρισε τὴν εἴσοδο τοῦ στενοῦ δρομάκου.

Τραβήχτηκαν στὴ σκιὰ τῶν κτιρίων, ὅσο πιὸ βαθειὰ μπόρεσαν. Σφαῖρες, τώρα, βούϊζαν σὰ σφῆκες στ' αὐτιά τους.

Ἡ Γκιζὲλ σὲ μιὰ στιγμὴ ἔγειρε ἐπάνω του. Τὸ κορμί της ἔγινε ξαφνα βαρὺ καὶ χαλαρό, στὴν ἀγκαλιά του. Ὁ Στόουν βλαστήμησε μέσα στὰ δόντια του καὶ τὴν τράβηξε πίσω ἀπ' ἕνα σωρὸ σπασμένα τοῦβλα.

—Γκιζέλ! τῆς ψιθύρισε, παγωμένος ἀπὸ φόβο.

Ὁ φακὸς τῶν ἀστυνομικῶν ἔλαμπε στὸ δρομάκι, καὶ στὴ λάμψη του, ὁ Στόουν, εἶδε πὼς τὰ μάτια της ἦταν ἀνοιχτὰ καὶ πὼς δάγκανε τὸ κάτω χεῖλος της. Ἕνα λεπτὸ αὐλάκι ἀπὸ αἷμα κυλοῦσε ἀπὸ τὸ στόμα στὸ σαγόνι της.

—Δὲν πειράζει, εἶπε. Ἔτσι κι' ἀλλοιῶς, δὲ θὰ τὰ καταφέρναμε...

—Ποῦ χτυπήθηκες;

—Στὸ μπράτσο, στὸ ἀριστερό μου μπράτσο.

«Οἱ μπάσταρδοι, οἱ μπάσταρδοι!» συλλογίστηκε μὲ λύσσα ὁ Στόουν, καθὼς τὴν ἔσφιγγε κοντά του.

Ἔβγαλε ἀπ' τὴν τσέπη του τὸ φακὸ ποὺ εἶχε πάρει ἀπὸ τὸ φρουρό, κι' ἔψαξε γύρω του. Στὰ πόδια του ἦταν ἕνας λάκκος, ὡς δέκα πόδια βαθύς, γεμάτος μὲ σπασμένα τοῦβλα καὶ σκουπίδια. Τρία πόδια ψηλότερα ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια, ἐξεῖχε ἕνα κομμάτι τσιμεντένιου τοίχου, ποὺ προχωροῦσε βαθειὰ στὰ χαλάσματα, μὰ σὲ μερικὰ σημεῖα εἶχε πέσει.

Ὁ Στόουν ἔσβησε τὸ φακὸ καὶ εἶπε:

—Ἐν τάξει, μὴν ἀνησυχῆς!

Ἀπὸ τὸ δρόμο ἄκουσε τοὺς ἀστυνομικοὺς ποὺ πλησίαζαν, μιλώντας δυνατά. Σήκωσε τὴ Γκιζὲλ στὰ μπράτσα του, τὴν πῆγε ὡς τὴν ἄκρη τοῦ λάκκου καὶ πήδησαν κι' οἱ δυὸ μαζὶ στὸ βάθος του.

—Δὲν ἔχουμε πιὰ ἐλπίδα, εἶπε ἡ Γκιζέλ.

Τὸ πρόσωπό της ἦταν πλάϊ στὸ δικό του, κι' ὁ Στόουν ἔνοιωσε τὰ κοντὰ μαλλιά της στὸ μάγουλό του.

Ἡ φωνή της ἦταν πολὺ ἀδύνατη:

—Λυπᾶμαι γιὰ ὅσα σοῦ εἶπα στὸ σπίτι μου. Εἶσαι... εἶσαι γενναῖος καὶ καλός. Σ' εὐχαριστῶ...

ΜΠΡΟΣΤΑ ΣΤΗΝ ΠΥΛΗ ΤΟΥ ΒΡΑΔΕΜΒΟΥΡΓΟΥ

Ἡ καρδιὰ τοῦ Στόουν χτύπησε τώρα ἀπότομα, καθὼς κάτι ὑγρὸ καὶ κρύο ἄγγισε τὸ ἐλεύθερο χέρι του.

Τινάχτηκε ἄθελά του. Ἕνα κλαψιάρικο γρύλλισμα ἀκούστηκε, ὁ Στόουν ἀνάσανε ἀνακουφισμένος. Ἁπλωσε τὸ χέρι του κι' ἄγγιξε ἕνα σκυλάκι, ποὺ ἔτρεμε κουρνιασμένο στὴ ρίζα τοῦ τοίχου.

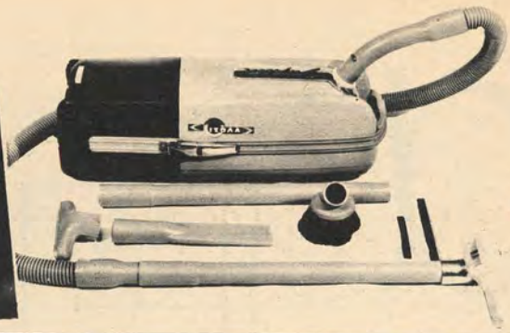
—Ἥσυχα, ἥσυχα, τοῦ εἶπε σιγανά.

Τὸ σκυλὶ δὲν ἔπρεπε νὰ γαυγίσῃ. Τὸ μικρὸ ζῶο τρίφτηκε κοντά του καὶ κούνησε τὴν οὐρά του, συγκινημένο ἀπ' τὴν καλωσύνη ποὺ διαισθάνθηκε στὴ φωνὴ τοῦ Στόουν. Οἱ μπότες τοῦ ἀστυνομικοῦ ἀκούγονταν πλάϊ τους. Τώρα ἦταν πιὰ ζήτημα τύχης!

Ἔξαφνα, τὸ σκυλὶ ἄρχισε νὰ σιγογαυγίζῃ. Ὁ Στόουν, χωρὶς νὰ καλοσκεφτῇ, νοιώθοντας ἐνστικτώδικα πὼς ἔπρεπε μὲ κάθε θυσία ν' ἀπαλλαγῇ ἀπ' τὸ ζῶο, πρὶν ὁ ἀστυ-

ΒΕΣ/α

IZOLA

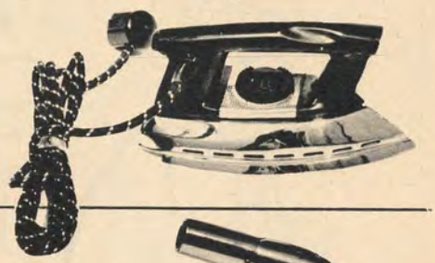
ΣΥΜΠΛΗΡΩΣΤΕ ΤΙΣ ΕΛΛΕΙΨΕΙΣ ΤΟΥ ΝΟΙΚΟΚΥΡΙΟΥ ΣΑΣ... ΜΕ ΠΡΟΪΟΝΤΑ IZOLA.

Ἡ IZOLA σᾶς προσφέρει τώρα πλῆθος ἠλεκτρικῶν συσκευῶν, ποὺ καλύπτουν ὅλες τὶς ἀνάγκες καὶ ὅλους τοὺς τομεῖς τοῦ νοικοκυριοῦ σας.
Στὴ μεγάλη σειρὰ τῶν προϊόντων IZOLA θὰ βρῆτε:
ΣΚΟΥΠΕΣ - ΠΑΡΚΕΤΕΖΕΣ - ΗΛΕΚΤΡΙΚΑ ΣΙΔΕΡΑ - ΜΙΞΕΡ - ΦΡΥΓΑΝΙΕΡΕΣ - ΣΤΕΓΝΩΤΗΡΕΣ ΜΑΛΛΙΩΝ καὶ ἕνα σωρὸ ἄλλα χρήσιμα εἴδη.
Ἡ IZOLA εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς λίγες εὐρωπαϊκὲς βιομηχανίες, ποὺ προσφέρουν τόσο μεγάλη σειρὰ προϊόντων γιὰ τὸ σπίτι, μὲ τέτοια τεχνικὴ ἀρτιότητα καὶ τόσο χαμηλὲς τιμές.

Ο ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ ΣΤΟ ΣΠΙΤΙ
ΠΡΟΪΟΝΤΑ IZOLA
ΤΑ ΠΙΟ ΦΡΟΝΤΙΣΜΕΝΑ

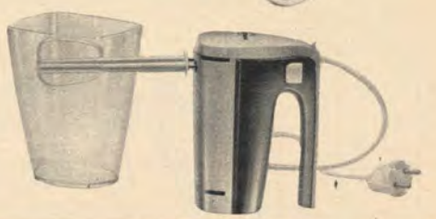
IZOLA

IZOLA

IZOLA

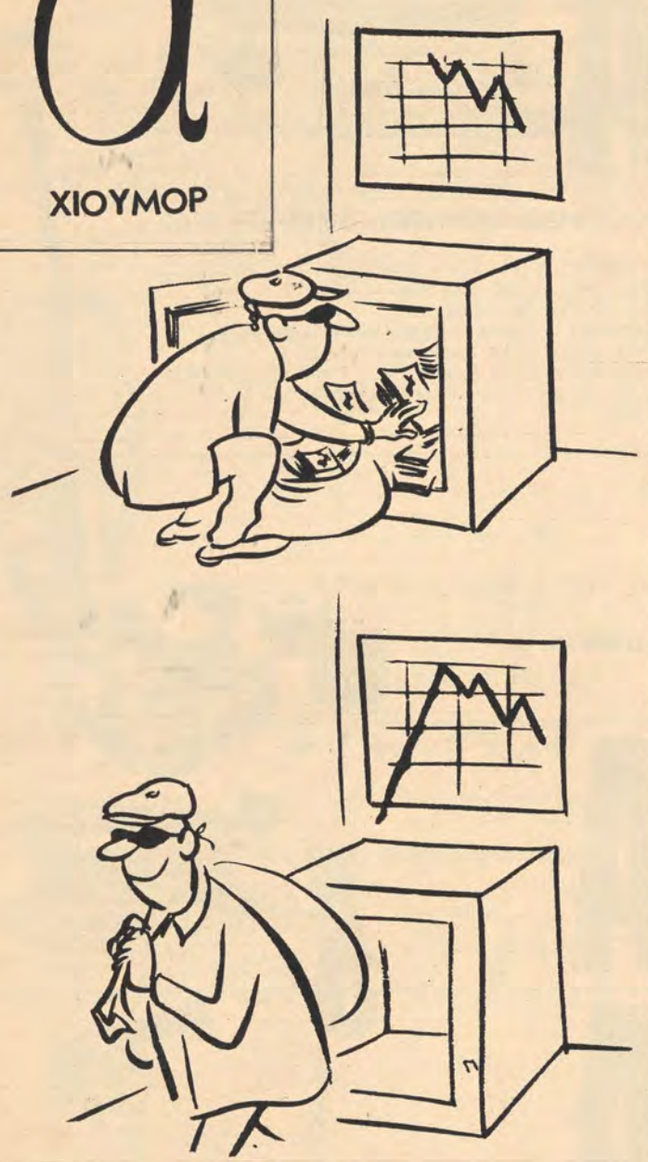

IZOLA

α

ΧΙΟΥΜΟΡ

Χωρὶς λόγια

ΛΟΓΩ ΤΟΥ ΚΡΥΟΥ

Σὲ περίμενα τόση ὥρα, ἔτσι ἀναγκάστηκα νὰ βρῶ ἕναν τρόπο νὰ ζεσταθῶ...

ΑΝΑΤ. ΒΕΡΟΛΙΝΟ

νομικὸς ρίξη τὸ φῶς του σ' αὐτούς, τὸ πέταξε ἔξω ἀπ' τὸ γερμένο τοῖχο. Τὸ σκυλὶ βρέθηκε γαυγίζοντας τρομαγμένο στὰ πόδια τοῦ ἀστυνομικοῦ, στὴν ἀκτίνα τοῦ φακοῦ του. Ὁ ἀστυνομικός, βλαστημώντας, τὸ χτύπησε δυνατὰ μὲ τὸ τουφέκι του. Τὸ σκυλὶ τίναξε ἀδύναμα τὰ πόδια του, γαύγισε ἄλλη μιὰ φορὰ πονεμένα, καὶ ὕστερα ἔπεσε στὸ ἕνα πλευρό.

Οἱ ἄλλοι ἀστυνομικοὶ γελοῦσαν.

—Αὐτὸ εἶδες, φώναξε ὁ ἕνας. Ἕνα πεινασμένο σκυλί!

—Ὄχι, εἶδα ἕναν ἄντρα, μουρμούρισε μὲ πεῖσμα ὁ ἄλλος ἀστυνομικὸς ποὺ συνεκόταν κοντὰ στὸ λάκκο, μὰ ἡ ἀποφασιστικότητά του χαλάρωσε μπροστὰ στὴν εἰρωνεία τοῦ συναδέλφου του. Ὕστερα ἀπὸ μιὰ τελευταία στοχαστικὴ ματιὰ γύρω του, δέχτηκε νὰ ξανανέβη.

Οἱ ἀστυνομικοὶ ἔφυγαν ἀπὸ τὸ δρομάκι, γελώντας μεταξύ τους.

Σὲ λίγο οἱ κουδέντες καὶ τὰ γέλια σώπασαν καὶ τὸ ἀστυνομικὸ αὐτοκίνητο ξεμάκρυνε μὲ θόρυβο. Ὁ ἀντίλαλος ἀπὸ τὴ δουὴ τῆς μηχανῆς του ἔμεινε ἀρκετὲς στιγμὲς στὸν ἤρεμο, ψυχρὸ ἀέρα, καὶ στὸ τέλος ἔσβησε καὶ δὲν ἀπόμενε πιὰ παρὰ ἡ σιωπή.

Ὁ Στόουν γύρισε στὴ Γκιζέλ.

—Γιὰ νὰ δῶ τὸ μπράτσο σου, τῆς εἶπε.

Ἔβγαλε τὸ παλτό της καὶ ὁ Στόουν ἔσκισε τὸ μανίκι τῆς μπλούζας της. Ἡ πληγὴ δὲν εἶχε καλὴ ὄψη κι' ἡ κοπέλλα εἶχε χάσει πολὺ αἷμα. Τῆς ἔκανε μιὰ πρόχειρη ἐπίδεση μὲ τὸ μαντήλι του. Ἡ Γκιζὲλ εἶχε γυρίσει ἀλλοῦ τὸ πρόσωπο καὶ σήκωσε τὸ ἐλεύθερο χέρι της στὸ μέτωπό της.

—Νὰ πάρη ἡ ὀργή, εἶπε ὁ Στόουν. Λυπᾶμαι πολύ, μὰ δὲν εἶμαι γιατρός.

Τῆς ἔρριξε τὸ παλτὸ στοὺς ὤμους καὶ πέρασε ἀπὸ τὸ ἄλλο πλάϊ, γιὰ νὰ μπορῆ ἐκείνη ν' ἀκουμπάη στὸ στῆθος του. Ἔβγαλε τὰ τσιγάρα του, ἄναψε δύο καὶ τῆς ἔδωσε τὸ ἕνα.

—Ἂς ξεκουραστοῦμε λίγο πρὶν ἀπ' τὴν τελικὴ ἐξόρμηση.

Κάπνισαν ἀμίλητοι γιὰ λίγες στιγμές.

—Θέλεις νὰ μὲ παντρευτῆς, Γκιζέλ; τὴ ρώτησε ἔπειτα ξαφνικά.

—Ἀνοησίες! Ἀδύνατον νὰ μιλᾶς σοβαρά!

—Δὲν εἶναι ἀνοησία, καὶ μιλάω σοβαρά. Χρειάζεσαι βοήθεια καὶ ἀνάπαυση, Γκιζέλ. Μποροῦμε νὰ παντρευτοῦμε στὴν Πρεσβεία, νὰ μείνης λίγες μέρες σ' ἕνα νοσοκομεῖο καὶ σὲ μιὰ ἑβδομάδα νὰ φύγουμε μαζὶ γιὰ τὸν τόπο μου. Γιὰ τὴν Ἀμερική.

Ἡ κοπέλλα χαμογέλασε καὶ τοῦ εἶπε ἤρεμα:

—Ἔτσι μόνο, ἔ; Ἁπλά, πρακτικά, χωρὶς προσπάθεια.

—Ἔτσι, ἀκριβῶς.

—Μήπως εἶσαι κι' ἐρωτευμένος μαζί μου;

—Ἴσως ὄχι, μά....

—Τότε, μὲ λυπᾶσαι;

Ὁ Στόουν θύμωσε ξέφρενα.

—Ἔχεις δίκηρο, ποὺ νὰ πάρη ἡ ὀργή! φώναξε. Σὲ λυπᾶμαι! Λυπᾶμαι ὅλους τοὺς κυνηγημένους, ὅλους ὅσους φυλακίζουν καὶ σκοτώνουν αὐτοὶ οἱ βάρβαροι, ποὺ ἰσχυρίζονται πὼς κάνουν τὸν κόσμο γλυκὸ γιὰ τοὺς λαούς. Λυπᾶμαι ἐσένα καὶ κάθε ἄλον, ποὺ ἔπεσε στὰ νύχια τους. Ἀκόμα καὶ τὰ σκυλιά, ἐδῶ, εἶναι δυστυχισμένα.

Ἡ κοπέλλα πῆγε κάτι νὰ πῆ, μὰ ὁ Στόουν κούνησε τὸ κεφάλι του μὲ πεῖσμα.

—Θὰ φύγουμε. Θὰ τοὺς πολεμήσουμε ἀπὸ κάπου ἀλλοῦ, ἀπ' ὅπου μποροῦμε νὰ καταφέρουμε κάτι καλό. Ὄχι ἐδῶ, ποὺ δὲν ἔχουμε καμμιὰ ἐλπίδα. Καὶ τώρα, ἄκουσέ με. Μὲ ρώτησες ἂν σ' ἀγαπῶ. Σοῦ εἶπα πὼς ἴσως ὄχι - καὶ ἁρπάχτηκες ἀπ' αὐτό. Ἄφησέ με ὅμως νὰ συνεχίσω. Ἴσως ὄχι, μὰ ἴσως καὶ - ναί, Γκιζέλ. Ἴσως νὰ χρειαστῆ λίγος καιρός, μερικὲς μέρες. Ἴσως οὔτε καὶ τόσο.

Ἔσκυψε καὶ φίλησε τὰ ἁπαλά, κρύα χεῖλη της καὶ ὕστερα τὴν κοίταξε καὶ τῆς χαμογέλασε.

—Θὰ σ' ἀρέση, θὰ δῆς. Θὰ σ' ἀρέση νὰ γίνης Ἀμερικανίδα, ἔτσι;

Πῆρε τὰ μάτια της ἀπ' τὰ δικά του καὶ εἶπε σιγανά:

—Νομίζω, πὼς ναί.

—Ἐν τάξει, ἂς φύγουμε λοιπὸν ἀπὸ τοῦτον τὸν καταραμένο τόπο, εἶπε ὁ Στόουν κι' ἔσφιξε ἀποφασιστικὰ τὸ γερὸ μπράτσο της μὲ τὸ χέρι του.

Βγῆκαν ἀπ' τὸ χαντάκι, ἔστριψαν στὸν πλατύ, σιωπηλὸ δρόμο καὶ προχώρησαν πρὸς τὴν πύλη τοῦ Βρδεμβούργου. Βαδίζοντας στὸ πεζοδρόμιο, ποὺ ὠθηγοῦσε στὴ βομβαρδισμένη πόλη, βγῆκαν στὸ δρόμο ποὺ χώριζε τὸν Ἀνατολικὸ καὶ τὸ Δυτικὸ Τομέα τοῦ Βερολίνου. Πενῆντα μέτρα πιὸ κάτω ἦταν ἕνα φυλάκιο τοῦ Δυτικοῦ Βερολίνου, μὰ ἀνάμεσα σ' αὐτὸ καὶ στὸν Στόουν καὶ τὴν Γκιζέλ, βημάτιζε ἕνας νεαρὸς φρουρὸς τοῦ Ἀνατολικοῦ Βερολίνου, μ' ἕνα τουφέκι στὸν ὦμο.

Τοὺς κοίταζε καθὼς πλησίαζαν, περίεργος, μὰ ὄχι ἀνήσυχος - φαινομενικά, τουλάχιστον.

Ὁ Στόουν ἤξερε, πὼς τὰ σύνορα δὲν εἶχαν κλείσει ἀκόμα, γιατί ἡ ἀστυνομία τοῦ Ἀνατολικοῦ Τομέα ἦταν σίγουρη, ὅτι ἡ Γκιζὲλ κι' ὁ σύντροφός της δὲν εἶχαν ξεφύγει ἀπ' τὸ μπλόκο τῆς γειτονιᾶς της. Γι' αὐτό, δὲν θὰ ἦταν τόσο δύσκολο τὸ πέρασμα ἀπὸ τὸν Ἀνατολικὸ στὸ Δυτικὸ Τομέα.

—Ἡσυχία νάχτ, φώναξε ὁ Στόουν στὸ φρουρὸ καὶ τὸν χαιρέτησε ἀδιάφορα.

Ὁ φρουρὸς τοῦ ἔρριξε μιὰ ματιά, ὕστερα κούνησε τὸ κεφάλι του καὶ χουχούλιασε τὰ παγωμένα χέρια του.

—Ἔχασες τὴν εὐκαιρία νὰ γίνης λοχίας, φίλε, μουρμούρισε ὁ Στόουν.

Τὴν ἴδια στιγμὴ ὅμως, ἀκούστηκε τὸ οὐρλιαχτὸ τῆς σειρήνας ἑνὸς ἀστυνομικοῦ αὐτοκινήτου. Ἕνας κατσιγισμὸς ἀπὸ σφαῖρες βούϊζε πλάϊ στ' αὐτιά του. Εἶδε τὴ Γκιζὲλ νὰ τρέχη, νὰ τρικλίζη, νὰ κοιτάζη ἀπελπισμένη πίσω της.

Τὰ φῶτα τοῦ Δυτικοῦ Βερολίνου θάμπωσαν μπροστὰ στὰ μάτια του...

Οὐίλλιαμ Π. Μάκ Γκίβερν.